Sfântul Ioan Gură de Aur

OMILII LA PSALMI

Traducere din limba greacă veche de

Laura Enache

DOXOLOGIA Iaşi, 2011

CUPRINS

Introducere..... 9
Psalmul 3..... 17
Psalmul 4.....25
Psalmul 5.....58
Psalmul 6 76
Psalmul 7.....91
Psalmul 8..... 132
Psalmul 9..... 156
Psalmul 10..... 186
Psalmul 11 193
Psalmul 12 201
Psalmul 41 209
Psalmul 43 227

Psalmul 44 251
Psalmul 45 285
Psalmul 46 292
Psalmul 47 307
Psalmul 48 316
Psalmul 49 345
Psalmul 108 374
Psalmul 109 384
Psalmul 110 409
Psalmul 111 427
Psalmul 112 442
Psalmul 113 450
Psalmul 114 467
Psalmul 115 475
Psalmul 116 488
Psalmul 117.....489
Psalmul 119 505
Psalmul 120 514
Psalmul 121 519
Psalmul 122 525
Psalmul 123 529
Psalmul 124 535
Psalmul 125 540
Psalmul 126 544
Psalmul 127 548
Psalmul 128 558
Psalmul 129 561
Psalmul 130..... 568
Psalmul 131..... 572
Psalmul 132..... 580
Psalmul 133..... 583
Psalmul 134..... 586

Psalmul 135..... 605
Psalmul 136.....614
Psalmul 137.....618
Psalmul 138..... 624
Psalmul 139..... 638
Psalmul 141.....650
Psalmul 142..... 658
Psalmul 143..... 675
Psalmul 144 687
Psalmul 145..... 700
Psalmul 146..... 705
Psalmul 147..... 710
Psalmul 148.....720
Psalmul 149.....733
Psalmul 150.....738

Sfântul Ioan Gură de Aur
OMILII LA PSALMI
Traducere din limba greacă veche de Laura Enache
Carte tipărită cu binecuvântarea Inaltpreasfintitului TEOFAN Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei
DOXOLOGIA Iaşi, 2011

Introducere

Operă de maturitate1, Omiliile la Psalmi ale Sfântului Ioan Gură de Aur reprezintă una dintre cele mai considerabile scrieri hrisostomice. Dacă s-ar fi păstrat integral ar fi cuprins mai multe tomuri. Cele şaizeci de omilii păstrate alcătuiesc însă un volum de mari dimensiuni. Sfântul Fotie cel Mare (cea 820-897) le menționează în Bibliotheca sa şi le compară cu Omiliile la Facere: „Discursul său este, ca întotdeauna, remarcabil prin claritate, prin puritate, prin strălucire şi bogăție şi, mai ales, prin mulțimea maximelor şi exemplelor de care Sfântul Ioan Gură de Aur se foloseşte adesea... Caracterul general al tuturor operelor marelui învățător este un amestec de limpezime, distincție şi elevație şi dulceață, dar în Omiliile la Psalmi stilul său îmbracă podoabe mai strălucitoare, la care se adaugă abundența exemplelor, bogăția ideilor şi, atunci când e necesar, vehemența discursului. Pentru a spune pe scurt, totul, discursul, împărțirea, metoda, alegerea ideilor şi toate celelalte calități se îmbină în cel mai înalt grad în aceste comentarii". In privința titlului lucrării, Sfântul Fotie face sugestia ca titlul Logoi, prezent în manuscrise, să fie înlocuit cu cel de Homiliai. De asemenea, tot el le aplică titlul Hermeneiai, Tâlcuiri.

Opera se deschide cu Omilia la Psalmul 3, deşi, după conținut şi structură, omilia nu pare să facă parte din aceeaşi serie, după cum nici Psalmul 41. Psalmii 1 şi 2 lipsesc în totalitate şi nu ştim dacă ei lipseau şi pe vremea Sfântului

1 Unii cercetători nu o consideră astfel, printre care şi Robert Charles Hill, St. John Chrysostom on the Psalms, voi. 1, Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachussets, 1998.

Fotie, care menționează celelalte lacune, dar pe cea a Psalmilor 1 şi 2 o trece sub tăcere. E posibil ca aceştia să fi existat încă pe vremea lui Fotie. Seria se continuă cu nouă psalmi până la Psalmul 12, după care urmează o lacună mare până la Psalmul 43. (Psalmul 41 nu pare a face parte din aceeaşi serie, fiind o tâlcuire doar la primele versete ale psalmului). Urmează încă şapte tâlcuiri până la 49. După acestea iarăşi lipsesc 58 de psalmi până la Psalmul 108.

De la Psalmul 108 până la sfârşit seria este completă, fără Psalmul 118, cel mai lung. Putem degaja mai multe serii astfel: 3-12; 41; 43-49; 108-117; 119-150. Şi aceasta pare a indica faptul că Sfântul Ioan Gură de Aur a scris tâlcuiri la întreaga Psaltire, altfel nu am avea aceste serii unitare şi consecutive, ci doar psalmi disparați. Dar în textul psalmilor păstrați se face aluzie atât la psalmii care lipsesc, cât şi la ordinea lor, la faptul că au fost tratați în ordinea Psaltirii. Multele aluzii la psalmii precedenți par să întărească faptul că au fost compuşi în serie unitară2. Or, o operă de asemenea dimensiuni cerea timp şi mult răgaz, deci în nici un caz această operă nu a fost compusă în Constantinopol, unde îndatoririle arhiereşti nu i-ar fi îngăduit un astfel de răgaz. In mod cert, aceste tâlcuiri au fost compuse în Antiohia înainte de a fi uns preot în 386. Bernard de Montfaucon susține această părere. Rondeau însă şi mulți alții împreună cu el datează opera după hirotonirea sfântului ca preot şi înainte de mutarea lui la Constantinopol în 3983. Multele aluzii la viața monahală susțin aceeaşi părere că opera a fost scrisă în Antiohia.

Se pare că în interpretarea textului biblic, Sfântul Ioan a folosit o Psaltire în uz în Antiohia, care reda textul Septua-gintei. El citează adeseori şi alte variante: ale lui Aquila,

2 Cum este cazul Psalmului 111: „Mi se pare mie că începutul acestui psalm este strâns legat de cel dinainte, încât formează împreună un corp comun şi unit".

3 V. Rondeau, Les Commentaires patristiques du Psautier, (OCA 219), I, Roma, 1982, p.130.

Symachos şi Theodotion şi de asemenea, destul de frecvent, şi textul ebraic4 pe care îl transcrie cu caractere greceşti, aşa cum le găsea în Hexaplele lui Origen însă nicăieri nu citează numele acestor traducători. Nu se opreşte îndelung asupra acestor versiuni, adeseori opuse şi mult diferite de Septua-ginta, mulțumindu-se să le transmită sec, fără alte comentarii sau precizări. Lasă pe seama cititorului aprecierea şi alegerea, fiindcă scopul său principal nu este unul de natură filologică, de a stabili textul cel mai apropiat de sursa ebraică, ci scopul lui este în primul rând unul moral şi duhovnicesc. Astfel textul Scripturilor este pentru Sfântul Ioan, un text inspirat de Dumnezeu, în ambele Testamente, Dumnezeu a comunicat Revelația Sa printr-o omilia în care se poate vedea un gest de pogorământ şi de pogorâre a lui Dumnezeu în textul Scripturilor asemănător cu pogorârea vizibilă în întruparea Cuvântului în persoana lui Iisus5. Această pogorâre a lui Dumnezeu la nivelul limbajului uman este numită de Sfântul Ioan auyKcrraBaaic;6, termen care descrie „slava lui Dumnezeu care se înveşmântează în podoaba trupească a gândirii omeneşti şi a limbajului uman"7, dar

şi neputința acestui limbaj de a cuprinde realitățile dumnezeieşti, cum, de pildă, ni se explică în Omilia la Psalmul 7 că limbajul figurat este folosit cu scopul de a trezi mintea celor mai

4 De multe ori citează textul ebraic greşit, fiindcă Sfântul Ioan nu cunoştea limba ebraică, adeseori citatele fiind eronate, cum o remarcă şi R. C. Hill, op.cit., p. 3 et passim.

5 R. C. Hill, „Exegetical skills and resources in Antioch" in Reading the Old Testament in Antioch, Brill, Leiden, Boston, 2005.

6 Asupra conceptului de auyKaTd(3aaiq, care constituie cheia de boltă a sistemului exegetic al sfântului Ioan se va putea consulta I. M. Leroux, „Relativite et transcendence du texte biblique d'apres Jean Chrysostome", pp. 77-78, în La Bible et Ies Peres, PUF. (?) şi de asemenea P. Moro, „La Condiscendenza divina in San Giovanni Crisostomo" în Euntes docete II (1958), pp. 109-123.

7 Robert Charles Hill, St. John Chrysostom on the Psahns, voi. 1, Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachussets, 1998, p. 25.

grosolani (rrax^T£P°l) Şi de a le insufla frica de pedeapsă: „Oare sunt şi arcuri în cer şi săgeți şi pietre de ascuțit şi săbii şi tolbe de săgeți?... Grosolănia cuvintelor nu are alt scop decât de a lovi grosolănia ascultătorilor" (Omilia la Psalmul 7, v. 11). Pentru Sfântul Ioan, Scripturile reprezintă scrisorile lui Dumnezeu către oameni, testamentul Lui, moştenirea noastră de căpetenie. Pe această metaforă este construit întreg Psalmul 5, unde Biserica apare ca moştenitoarea acestor Testamente: „Nu este oare ceva nefiresc ca atunci când ni se vesteşte prin testament o moştenire şi când ea ni se cuvine de drept, să facem mii de demersuri, să ne dăm multă osteneală să cercetăm titlurile de proprietate cu grijă, să consemnăm sumele de bani, să recurgem la papirusuri şi să copiem actele şi să arătăm toată strădania, în vreme ce, când ni se prezintă testamente duhovniceşti şi se deschid aceste Scripturi înaintea noastră, noi să rămânem nepăsători şi insensibili, această moştenire nefiind materială? Să ne apropiem aşadar şi să deschidem titlurile de proprietate şi să examinăm cu atenție termenii testamentului şi să vedem pentru care pricină această moştenire ne este încredințată şi care este natura acestei moşteniri". Şi iarăşi: „Dumnezeu mai numeşte această moştenire şi împărăție. Căci dacă aceasta depăşeşte orice cuvânt, totuşi Dumnezeu s-a folosit de imagini şi de figuri pentru a ne semnifica cele viitoare atât cât ne este nouă cu putință a înțelege, acum numind-o împărăție, cum am spus deja, acum nuntă, acum dregătorie. El împrumută cele mai strălucitoare numiri ale noastre pentru a ne deschide nouă înțelegerea acelora, slava veşnică, fericirea cea fără pată, petrecerea cu Hristos, față de care nimic nu are

asemănare. Dar care sunt condițiile Bise-ricii pentru această moştenire?". Scripturile sunt în primul rând morale şi hagiografice. Interpretarea Sfântului Ioan nu se menține astfel la nivel literal şi nu atinge decât rareori tâlcuirea alegorică, oprindu-se la înțelesurile tropologice, morale. Scopul său este în mod evident acela de a cultiva virtutea şi de a lupta împotriva viciului şi patimilor. Modelul pe care pare a-] fi urmat este Comentariul la Psalmi aparținând lui Diodor din Tars, mentorul Sfântului Ioan Gură de Aur în studiile biblice şi cel ce a condus şi îndrumat as-keterion-u\ din Antiohia până la expulzarea acestuia de către Valens în 372.

Metoda de interpretare a textului rămâne, prin urmare, fidelă şcolii din Antiohia, unde sensul istoric ocupă un loc destul de important, alături de cel moral, formativ. De aceea autorul cuprinde o mare varietate tematică, având în centru confruntarea dintre patimi şi virtuți. Astfel, prigonirea lui David de către fiul său, Abesalom, devine un bun prilej pentru a ilustra tema iubirii față de vrăjmaşi precum şi o meditație asupra diatribei sapiențiale, că „cei fărădelege vor fi prinşi în însuşi lațul fărădelegii lor". „îi învață, aşadar, din faptele înseşi, arătându-le că încă mai înainte de pedeapsa veşnică, răutatea este ea însăşi propria pedeapsă" (Omilia la Psalmul 7). Este o temă recurentă în aceste Omilii la Psalmi, precum şi critica lăcomiei şi a poftei de înavuțire. Psalmul 48 este o astfel de invectivă la adresa bogaților şi în acelaşi timp o usturătoare ironie față de cei ce îşi leagă faima de morminte: „Vezi cum profetul ne depărtează de răutate şi de lăcomie nu numai pornind de la cele viitoare, ci şi de la cele ce se întâmplă în viața de aici, vezi cum ne conduce spre virtute, nimicind nebunia pentru avuții şi numind nebuni pe cei care tânjesc după cele prezente şi arătându-i nebuni prin faptele lor? Căci ce este mai nebunesc, spune mie, decât un om os-tenindu-se, chinuindu-se să adune atâtea şi alții să se bucure de ostenelile lui? Ce este mai rău decât această trudă zadarnică, când el va muri rămânând numai cu ostenelile şi cu sudorile, lăsând altora bucuria de bogățiile pe care le-a adunat?". Şi: „Ce este mai rău decât această nebunie de a considera mormintele casă pentru veşnicie şi de a aspira la acestea? Căci mulți adeseori şi-au făcut mormintele mai strălucitoare decât casele. Fie se ostenesc pentru vrăjmaşii lor, fie pentru viermi şi pulbere, cheltuind averile lor fără nici un folos. Căci aşa este cugetul celor ce nu au nădejdea bunătăților viitoare".

In contrast, sărăcia apare de cele mai multe ori ca o virtute, alături de blândețe şi smerenie, ale căror tipuri sunt întruchipate de David şi Moise. O altă temă frecventă este suferința dreptului. Viața duhovnicească este adeseori prezentată de Sfântul Ioan ca o bătălie cu duşmani împresurând din toate părțile, dreptul având mereu pe Dumnezeu ca aliat. De aici

insistența Sfântului Ioan asupra ideii că omul trebuie şi el să depună eforturi pentru mântuirea personală, alături de ajutorul dumnezeiesc şi de harul lui Hris-tos. Pe lângă har este nevoie de credință şi de virtute, de râvnă rrpoGuuia căreia se opune paGuuta, trândăvia, nepăsarea, neglijența. Psalmul 4 este aproape în întregime dedicat rugăciunii. Pagini întregi descriu metoda sau modul rugăciunii bine primite de Dumnezeu, rugăciunea curată care se face vrednică de spectacolul şi priveliştea îngerilor: „Dar eu răspund că rugăciunea este legătură a dragostei care ne uneşte cu Dumnezeu, deprinzându-ne obişnuința convorbirii cu El şi inspirându-ne iubirea de înțelepciune. Căci dacă cineva care este împreună cu un om minunat rodeşte multe din relația cu el, cu cât mai mult nu va rodi cel ce vorbeşte cu Dumnezeu în rugăciune neîncetată? Dar nu cunoaştem câştigul rugăciunii pe cât ar trebui, fiindcă nu luăm aminte la ea cu acrivie, nici nu ne folosim de ea după legile lui Dumnezeu. Când avem de vorbit cu anumiți oameni atunci ne compunem atitudinea, mersul şi îmbrăcămintea şi toate le armonizăm cu buna-cuviință şi astfel vorbim cu ei. Dar când venim înaintea lui Dumnezeu căscăm, dormităm, ne întoarcem în toate părțile cu nepăsare. Şi dacă ne plecăm genunchii la pământ, mintea rătăceşte în piață. Dar dacă ne rugăm cu toată evlavia cuvenită, ca nişte oameni care urmează să vorbească cu Dumnezeu, ce mare câştig8 vom rodi, chiar mai înainte de a primi ceea ce cerem! Căci omul învățat

h Este vorba de câştigul duhovnicesc. înainte de a primi cele pe care le cerem de obicei de la Dumnezeu, rugăciunea în bună cuviință ne aduce roade duhovniceşti, care sunt mai mari decât orice alte cereri sau dorințe ale noastre.

să vorbească astfel cu Dumnezeu va fi un înger pe pământ. Astfel sufletul se desface de legăturile trupului, astfel cugetul îi devine înălțat de la pământ la cer, astfel se strămută la cer, astfel priveşte cu dispreț lucrurile trecătoare ale vieții, astfel stă lângă tronul împărătesc, şi sărac de ar fi, slugă sau om simplu, sau neînvățat. Căci Dumnezeu nu caută la frumusețea limbii, nici la potrivirea cuvintelor, ci la frumusețea sufletului. Dacă sufletul vorbeşte cele plăcute Lui, toate dorințele i se împlinesc. Vezi ce uşor lucru este rugăciunea? Căci cel ce se prezintă înaintea oamenilor trebuie să aibă şi elocință şi să îi linguşească şi pe toți cei din jurul stăpânului şi să se gândească încă la multe altele ca să fie bine primit. Dar aici nu e nevoie de nimic decât de un suflet veghetor şi care să înlăture tot ceea ce îl împiedică să fie aproape de Dumnezeu. „Eu sunt Dumnezeu de aproape, iar nu Dumnezeu de departe"9. Faptul de a fi departe depinde de noi, căci El este întotdeauna aproape. Dar ce spun că nu avem nevoie de elocintă? De multe ori nici de cu-vinte nu avem nevoie. Căci dacă îi vei

vorbi din inimă şi II vei chema pe El cum trebuie şi atunci cu uşurință te va primi. Aşa 1-a ascultat şi pe Moise; la fel şi pe Ana. Nu este de față nici un soldat, care să te respingă, nici scutier care să-ți taie prilejul. Nimeni care să-ți spună: acum nu este cu putință să te apropii, vino mai târziu. Ci atunci când vii, El stă să te asculte fie că eşti la vremea prânzului, fie la cină, fie prea târziu, fie în piață, fie pe drum, fie în pat, fie când te-ai înfățişat la tribunal lângă magistrat şi II vei chema pe El, nu va fi nimic care să împiedice cererea, dacă II vei chema cum trebuie".

Cu toate că Sfântul Ioan caută să ofere fiecărui psalm un fundament istoric şi adeseori completează literalitatea biblică, dezvoltând subiectul cu detalii istorice, totuşi tâl-cuirea alegorică nu lipseşte cu desăvârşire. O introduce adeseori prin expresia Kcrr' dvaytjyr|v, potrivit anagogiei, sensului alegoric. In aceste cazuri, îndeosebi, Sfântul Ioan oferă o interpretare hristologică a psalmilor, acolo unde este posibil (cf. Psalm 109, 4). Psalmul 147 este o ilustrare

Ier. 23, 23 [Septuaginta].

model a interpretării anagogice hrisostomice, fiindcă aici alături de interpretarea istorică, avem tâlcuirea anagogică a întregului psalm şi nu doar a unuia sau două versete ca în celelalte cazuri. In această viziune Ierusalimul este Ierusalimul ceresc, iar Sionul cel adevărat este Biserica întărită de Hristos nu prin zăvoare sau porți trainice, ci prin Crucea Sa. Biserica, mărindu-se în ciuda atâtor potrivnicii şi duşmănii, a fost înălțată mai presus de ceruri.

Un alt aspect care reține atenția cititorului este modul de citare a Scripturilor, care este el însuşi prin sine o metodă interpretativă. Bogăția citatelor scripturistice şi felul în care textele sunt apropiate unele de altele, luminându-se reciproc, constituie o hermeneutică aparte. Textul psalmilor, text esențial mente profetic, este ilustrat prin bogăția citatelor corespondente din alți profeți, culminând, bineînțeles, cu citatele din Noul Testament. Unele din aceste citate urmează fidel textul Septuagintei, altele îl adaptează uşor tâlcuirii, prin mici adaosuri sau mici schimbări de cuvinte, iar cele din Noul Testament prezintă mici diferențe față de textul consacrat, încât putem presupune că Sfântul Ioan a urmărit versiuni paralele. In traducerea citatelor am păstrat forma în care ele apar la Sfântul Ioan, astfel că unele diferențe față de Biblia aprobată de Sfântul Sinod sunt inerente. După cum am arătat, aceste diferențe, fie reflectă textul Septuagintei (adeseori s-a impus retraducerea lui), fie provin din folosirea altor versiuni ale Noului Testament, fie, în sfârşit, aparțin Sfântului Ioan, care citează din

memorie. Nici textele citate după Septuaginta nu sunt unitare. Adeseori diferă, ceea ce pare a indica faptul că Sfântul Ioan a folosit chiar pentru Septuaginta, versiuni diferite10. Am semnalat, acolo unde a fost absolut necesar, aceste diferențe în text în notele de subsol, prin indicația: Septuaginta. Nu am marcat în note diferentele fată de Noul Testament, fiindcă ele sunt mult mai rare şi mai nesemnificative.

Traducătorul

"' Vezi întreaga discuție asupra versiunilor Septuagintei care circulau in perioada Sfântului Ioan Gură de Aur în R. C 1 lill, op. cit., p. 6.

Psalmul 3

Psalm al lui David, când a fugit de la fața lui Abesalotn, fiul sau. Doamne, cât s-au înmulțit cei ce mă necăjesc!

împărații înalță statui triumfale generalilor biruitori, iar dregătorii ridică monumente şi columne conducătorilor de car şi atleților şi, prin inscripție, ca printr-o gură, fac piatra neînsuflețită propovăduitoare a biruinței. Alții iarăşi, în cărți şi scrieri, aduc laude biruitorilor, vrând să-şi arate puterea lor în laudă mai mare decât a celor lăudați. Şi logografii, şi pictorii, şi arămarii, sculptorii, popoarele şi conducătorii, oraşele şi satele îi admiră pe biruitori. Dar nimeni niciodată nu a alcătuit portretul unui fugar fără luptă, aşa cum face aici David. Căci acesta este titlul psalmului: Un Psalm al lui David, când a fugit din fața lui Abesalom, fiul său. Şi când a fost vrednic de laude cel care fuge? Când a fost fugarul subiect al inscripțiilor? Când mai apare vreun fugar în inscripții? Numele sclavilor fugari sunt publicate pentru a fi prinşi, dar nu sunt admirate în inscripții. Dar află care este pricina acestui titlu, frate, şi întăreşte-ți sufletul. Să-ți fie ție istorisirea aceasta îndreptare vieții. Să-ți fie ție prigoana dreptului întărire sufletului. Află pentru ce era prigonit David de Abesalom pentru ca, aflând temeiul faptei, să fii zidit în frica lui Dumnezeu. Căci aşa cum o casă fără temelie este nesigură, la fel Scriptura nu are nici un folos fără scopul pe care şi-1 propune.

Fericitul David a avut drept scop prin acest psalm să ne învețe şi să ne înțelepțească să nu facem niciodată răul şi să nu disprețuim legile lui Dumnezeu, pentru ca nu cumva cel ce păcătuieşte să pățească ceea ce a pățit el. David a fugit de fiul său fiindcă s-a depărtat de curăție. A fugit de fiul său fiindcă a disprețuit căsătoria înfrânată. A fugit de fiul său fiindcă s-a depărtat de legea lui Dumnezeu care zicea „Să nu ucizi, să nu fii desfrânat". Fiindcă a adus în casa lui o mieluşea străină şi pe păstorul ei 1-a ucis, mielul cel din casa lui a împuns cu coarnele pe păstor. A adus război în casă străină şi a stârnit război în propria casă. Nu este

gândul meu, ci este spusa lui Dumnezeu, iar unde Dumnezeu este Cel care tâlcuieşte, nimeni nu II poate contrazice. Că fiul lui David s-a răzvrătit împotriva lui, fiindcă 1-a ucis pe Urie şi i-a luat femeia, ascultă pe Dumnezeu grăind prin profetul său Nathan care a zis către David: „Eu te-am uns pe tine rege peste Israel şi Eu te-am izbăvit din mâna lui Saul. Ti-am dat tie toate ale domnului tău, casa domnului tău şi femeile domnului tău la sânul tău. Ți-am dat ție casa lui Israel şi a lui Iuda şi dacă aceasta este puțin pentru tine ți-aş mai adăuga. Pentru ce însă ai nesocotit tu cuvântul Domnului, făcând rău înaintea ochilor Lui? Pe Urie Heteul tu l-ai lovit cu sabia, pe femeia lui ți-ai luat-o de soție, iar pe el l-ai ucis cu sabia amoniților. Deci nu se va depărta sabia de deasupra casei tale în veac, pentru că tu M-ai nesocotit pe Mine şi ai luat pe femeia lui Urie Heteul ca să-ți fie nevastă"1. Ai despărțit prin sabie casa altuia, Eu voi găti sabie din chiar casa ta. „Aşa zice Domnul: Iată Eu voi ridica asupra ta rău chiar din casa ta"2. Nu din afară, ci chiar din casa ta. De unde este rădăcina păcatului de acolo şi rana răzbunării. Deci fiindcă ai fugit de porunca lui Dumnezeu, fugar vei fi, pentru aceasta a fugit de fiul său.

Un Psalm al lui David când a fugit de la fața lui Abesalom, fiul lui. Şi este mai folositor a cunoaşte pricina care a determinat războiul decât simpla lui istorisire, ca, văzând alunecarea

1II Reg. 12, 7-11. 2II Reg. 12,11.

dreptului, să ne întărim şi să ne ferim de cădere, ferindu-ne totodată şi de un asemenea chin. Căci mulți sunt cei care până astăzi au astfel de războaie în propria casă. Unul este războit de soție, altul este împresurat de fiu, altul de frate, iar altul este supus de slujitorul său; fiecare se întristează, se scârbeşte, luptă, loveşte şi iarăşi este lovit. Dar nimeni nu se socoteşte întru sine gândind că, dacă nu ar fi semănat păcatele, nu i-ar fi crescut spini şi mărăcini în casă, dacă ar fi stins scânteia păcatelor, nu s-ar fi aprins toată casa. Că propriile nenorociri sunt roadele păcatelor şi că Dumnezeu alege călăi din propria familie este martoră Sfânta Scriptură şi nimic nu este mai puternic decât ea. Se luptă cu tine femeia, te întâmpină când intri ca o fiară, îşi ascute limba ca o spadă? Trist este lucrul acesta, că ajutorul3 ți-a devenit vrăjmaş. Totuşi, cercetează-te pe tine însuți, nu cumva în tinerețe ai rănit vreo femeie? Şi rana adusă vreunei femei prin femeie se vindecă, iar propria soție operează puroiul făcut de alta. Şi chiar dacă cea care taie nu ştie, dar ştie medicul Dumnezeu. Căci El se foloseşte de aceasta ca de un bisturiu împotriva ta, şi aşa cum bisturiul nu ştie ce face, medicul însă cunoaşte vindecarea ce vine prin bisturiu. Astfel chiar dacă femeia care loveşte şi bărbatul care primeşte lovitura nu cunosc pricina rănii, Dumnezeu, ca un medic, cunoaşte ceea ce este

de folos. Că femeia cea rea este pedeapsa pentru păcate este martoră Sfânta Scriptură. Ascultă ce zice: „Femeia rea va fi dată bărbatului păcătos"4. Ca un antidot amar îi va fi dată, consumând umorile păcatelor. Că a fi împresurat de copii este un necaz tot pentru păcate este martor David care a fost războit de fiul său pentru însoțirea cea fărădelege, precum a arătat cuvântul.

3 Se referă la Facere 2,18, unde se arată că femeia a fost creată spre a fi ajutor bărbatului. „Să-i facem ajutor potrivit pentru el".

4 Cf. înț. Sir. 26, 3.

Iar că frații sunt luptați de frați din pricina păcatului este martoră Cartea Judecătorilor. Când cei din neamul lui Veniamin desfrânară cu concubina unui levit călător, şi aceea, neputând suporta nemăsurata batjocură, a murit, celelalte unsprezece neamuri au luptat împotriva unei semințiі. Şi când cele unsprezece semințiі ale lui Israel s-au depărtat de adevăratul Dumnezeu, ca să se desfrâneze cu idolii, cele unsprezece au fost biruite de o singură seminție şi de multe ori au fost biruite de una şi o singură dată abia a repurtat o victorie, şi frații au luptat împotriva fraților, din pricina păcatului, fiindcă Dumnezeu, din pricina păcatelor lor, a ridicat zidul despărțiturii dintre ei, al păcatului. Fiindcă o singură seminție a desfrânat cu o femeie, iar cele unsprezece neamuri au desfrânat cu idolii, şi unii, şi alții au fost nimiciți de Dumnezeu, precum este scris: „ Nimicit-a i pe tot cel ce se leapădă de Tine"5. Aşadar, frații luptă împotriva fraților din pricina păcatului. Când eşti luptat de frații tăi, nu deplânge atât starea lor, cât cugetă la tine însuți şi cercetează pentru care păcate frații ți-au devenit vrăjmaşi. Nu toți oamenii sunt luptați de frați pentru păcate. Căci şi Iosif a fost luptat de frați, şi nicidecum pentru păcate. Şi femeia lui Iov a uneltit împotriva lui şi nu pentru păcate.

Dar cei mai mulți dintre oameni pentru păcate avem vrăjmaşi dintre casnicii noştri. Se mai întâmplă şi ca prietenii, tot pentru păcate să se întoarcă în duşmani şi unii care odinioară iubeau acum urăsc şi se întorc de la tine, fiindcă Dumnezeu îngăduie o astfel de ură ale cărei rațiuni El le cunoaşte. Astfel în Psalmul 104 este scris despre egipteni: „întors-a inima lor ca să urască pe poporul Său"6. Nu le-ar fi fost dată această ură de la Dumnezeu, dacă ei nu ar fi avut o rea prietenie față de poporul Lui. Prietenia pentru unii s-a făcut pricină de pieire pentru ceilalți, ura a devenit prilej de virtute.

5 Ps. 72, 26.

6 Ps. 104, 24.

Adeseori fiinţele robite şi supuse se răzvrătesc împotriva stăpânirii tot pentru păcate. Vezi-1 pe Adam când încă nu păcătuise şi când avea toate fiarele roabe şi supuse şi le chema pe nume ca pe nişte robi. Dar când şi-a murdărit chipul prin păcat, atunci fiarele nu l-au mai recunoscut şi supuşii au devenit vrăjmaşi pentru el. Şi aşa cum un câine se supune celui din casă care îl hrăneşte şi se teme de el, dar dacă deodată îl vede având faţa înnegrită sau purtând o mască străină pe chip, atunci se repede ca asupra unui străin şi vrea să îl sfâşie în bucăţi. La fel şi Adam, cât timp şi-a păstrat faţa după chipul lui Dumnezeu, fiarele i se supuneau ca nişte roabe, dar când şi-a murdărit faţa prin neascultare, acestea, nerecunoscându-şi stăpânul, l-au duşmănit ca pe un străin. Astfel că şi răzvrătirea robilor este răsplata păcatelor. Drept era Daniil şi leii i-au recunoscut stăpânirea. Vedeau că nu a gustat păcatul şi l-au lăsat lipsit de pedeapsă. Dimpotrivă, a păcătuit profetul mincinos şi 1-a aflat pe el leul pe cale şi 1-a omorât. S-a murdărit prin minciună şi leul nu 1-a recunoscut. Dacă l-ar fi văzut profet ca pe Daniel, l-ar fi respectat, dar 1-a aflat profet mincinos şi 1-a atacat. Stăpânul a minţit şi robul i-a tăgăduit stăpânirea. Şi ce să spun despre relele casnice, când însuşi trupul nostru care este mai apropiat nouă şi mai iubit, şi el, când păcătuim, ne războieşte pe noi şi ne copleşeşte şi ni se împotriveşte prin arşiţe, prin boli şi prin dureri şi trupul rob biciuieşte sufletul stăpân care a păcătuit, nu fiindcă voieşte aceasta, ci fiindcă i se porunceşte să facă aceasta. Şi martor este Hristos care porunceşte paraliticului zicând: „Vezi te-ai făcut sănătos, de-acum să nu mai păcătuieşti ca să nu-ţi fie ţie ceva mai rău"7.

Aflând, aşadar, fraţilor, că şi duşmanii casnici, şi războiul celor de un neam cu noi, şi al robilor, şi bolile trupului cele multe sunt din pricina păcatului, să închidem izvorul răutăţilor care este păcatul şi, dacă şuvoaiele patimilor nu

7 In. 5,14.

8II Reg. 12,12.

curg în suflet, atunci râurile apelor lui Dumnezeu vor adăpa şi vor bucura sufletul. Fiindcă şi David a luat pe femeia măritată ca pe o împărăţie străină (căci pentru orice bărbat femeia este o împărăţie şi un rege nu iubeşte atât porfira şi cununa împărătească, pe cât îşi iubeşte bărbatul femeia) pentru aceasta fiul lui, născut din femeia lui, s-a ridicat tiran, voind să răpească împărăţia tatălui. Cu forţa a luat-o, forţei a fost supus. Şi cel ce a păcătuit în ascuns a fost biruit de fiul său în mod vădit. Şi cel ce a rănit în ascuns a trebuit să rabde operaţia medicului în faţa tuturor, fiindcă Dumnezeu a zis: „Tu ai făcut pe ascuns, iar Eu voi face aceasta înaintea a tot Israelul şi înaintea soarelui"8. Dar cele ale răutăţii lui Abesalom nu au

continuat până în sfârşit. Şi pe bună dreptate, ca nu cumva paricizii să aibă fapta aceasta ca pe o pildă a uciderii de părinți. După ce a servit de călău, a fost ucis ca un criminal. Şi aşa cum în teatre vedem fiarele devorând pe unele şi fiind ucise de altele, la fel Abesalom, care s-a răzvrătit împotriva lui David, a fost ucis de Ioab. Şi de un copac înalt a fost spânzurat cel ce s-a înălțat împotriva tatălui. A fost reținut de copac pentru că ramura a luptat împotriva rădăcinii, ramura de ramură a fost legată, ruptă fiind de părintească voință; de cap a fost ținut cel ce capul tatălui ce 1-a născut a voit să-1 doboare. Şi a rămas atârnat de copac, ca un fruct stricat, cel ce a voit a tăia pe lucrătorul ființei lui, şi a fost străpuns cu săgeata în inimă, acolo unde a şi cugetat uciderea. Şi s-a văzut atunci privelişte străină. Gonit fiind de măgar, de pletele părului a fost ținut de către pletele copacului. Pleata copacului a ținut de pleată pe tiran; acolo 1-a lovit unde se străduia să poarte coroana părintească. Şi Abesalom a fost văzut spânzurat între cer şi pământ. Cerul nu 1-a primit. Căci dacă pe cel dintâi răzvrătit, diavolul, 1-a aruncat afară, cum dar îl va primi pe un al doilea răzvrătit? Pământul se scârbea şi el de dânsul, nesuferind să se spurce de paşii ucigaşului de părinte. Căci dacă odinioară a înghițit pe Datan care s-a răzvrătit împotriva lui Moise şi dacă şi-a deschis gura împotriva celui ce gura şi-a deschis pentru a vorbi de rău, cum avea să suporte picioarele care au alergat împotriva părintelui? Pe când stătea atârnat de copacul înalt, a venit la el Ioab, căpetenia oş-tilor şi a înfipt trei săgeți în inima celui fără de inimă, rănin-du-1 acolo unde era teaca fărădelegii. Şi fiindcă atârna înalt spânzurat de copac, bun epitaf i-a cântat acestuia David: „Vă-zut-am pe cel necredincios fălindu-se şi înălțându-s6 ca cedrii Libanului. Şi am trecut şi iată nu era"9.

Un psalm al lui David când a fugit de la fața lui Abesalom, fiul său. A fugit nu din laşitate, ci fiindcă se temea să nu ucidă pe fiul său. Căci David 1-a cruțat ca pe un fiu, dar cei care erau împreună cu David nu l-au cruțat, ca pe un răzvrătit. Şi când David a fost prigonit de fiul său şi când a fost blestemat de Şimei din pricina lui, el a răbdat. Dar fiindcă mulți se sminteau de el, mai ales cei care luaseră partea lui Abesalom, se răzvrătiră împotriva lui, socotindu-1 lipsit de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, zicând: David este sărac acum, cu totul neajutorat, acum s-a depărtat de la el Dumnezeu ca şi de Saul oarecând. Căci aşa cum s-a depărtat atunci de Saul şi a fost cu David, la fel acum s-a depărtat de David şi este cu Abesalom, să ne răzvrătim, să îl împresurăm, nu este mântuire lui întru Dumnezeul lui. Fiindcă au spus acestea şi David a suferit mai mult din pricina lor decât din pricina răzvrătirilor fiului său, 1-a întrebat pe Dumnezeu: Doamne, pentru ce s-au înmulțit cei ce mă necăjesc?10 Sunt

împresurat de ispite, sunt cuprins din toate părțile de șuvoaie de răutăți, ploaie de primejdii s-a abătut peste mine, au venit asupra mea râuri de vrăjmaşi, duhuri potrivnice îmi suflă împotrivă ca nişte vânturi vrăjmaşe, casa mi-o

9Ps. 36, 35.

10 Ps. 3, 2 [Septuaginta].

destramă, vrând ca sufletul meu să îl abată de la Tine, dar eu, întărit pe piatra credinței nu cad, ci cad în genunchi ca să aflu: Doamne pentru ce s-au înmulțit cei ce mă necăjesc? Cel născut din mine este împotriva mea, dar Tu, Doamne, eşti cu mine. Cele dinlăuntrul meu se luptă cu mine. Poporul meu este de partea lui Abesalom, oştirea mea împotriva mea se înarmează. Oile mele au devenit lupi şi mieii, lei; mieluşeii -câini turbați, țapii - tauri care împung. Nu pentru mine mă întristez, ci plâng pierzania lor.

Psalmul 4

Când Te-am chemat m-ai auzit, Dumnezeul dreptății melel

1. Profetul nu spune acestea doar ca să aflăm că a fost auzit în rugăciunea sa, ci ca să învățăm cum cei ce îl chemăm pe Dumnezeu putem fi auziți deîndată şi chiar mai înainte de sfârşitul rugăciunii putem primi împlinirea cererii. Căci nu a spus „după ce Te-am chemat", ci când Te-am chemat. Aceasta este făgăduința lui Dumnezeu către cel ce îl cheamă: „Când încă vei grăi tu, Eu voi zice: Iată-Mă"1. Căci nu mulțimea cuvintelor obişnuieşte să îl convingă pe Dumnezeu, ci sufletul curat şi dovada faptelor bune. Vezi dar ce spune către cei ce trăiesc în răutate şi care aşteaptă ca prin lungimea cuvintelor să îl îmbuneze: „Când înmulțiți rugăciunile voastre, nu le ascult. Când ridicați mâinile voastre îmi voi întoarce ochii Mei de la voi"2.

Aşadar, mai înainte de toate, cel ce se roagă trebuie să aibă îndrăznire3 şi totdeauna i se vor împlini cererile. Pentru aceasta profetul nici nu spune că m-a auzit pe mine Dumnezeul meu, ci Dumnezeul dreptății mele, arătând prin aceasta îndrăznirea lui înaintea lui Dumnezeu, îndrăznire cu care se apropie de El mereu4. Dar nimeni să nu creadă că se mândrea când spunea acestea. Căci nu spunea acestea

1 Is. 58, 9 [Septuaginta]. 2Is. 1,15.

1 llappnaiav, îndrăznirea cea bună, care vine din lucrarea faptelor bune.

4 Adică şi în alți psalmi se apropie de Dumnezeu cu aceeaşi îndrăznire .

fiindcă voia să se înalțe pe sine, ci fiindcă voia să ne dea învățătură şi îndemn pentru folosul de obşte. Ca să nu spună cineva că acela a fost auzit fiindcă era David, iar eu nu voi fi

ascultat, fiindcă sunt mic şi neînsemnat. Arată doar că nu fără motiv l-a ascultat pe David şi nu întâmplător şi fără pricină te trece pe tine cu vederea, ci întotdeauna caută numai la fapte. Dacă vei avea fapte care să poată pleda pentru tine, vei fi auzit totdeauna. La fel, dacă nu le ai, şi David dacă ai fi, nu vei putea să II înduplecI pe Dumnezeu. Şi aşa cum iubitorii de argint nu ţin cont de nimic, nici de demnitate, nici de nimic altceva, ci îi iau în seamă numai pe cei care au bani şi sunt gata să facă orice pentru ei, la fel şi Dumnezeu, fiindcă este iubitor al dreptăţii, pe cel ce vine la el întru dreptate nu îl va trimite cu mâinile goale, după cum cel ce este în afara dreptăţii şi amestecat cu patimi contrare firii, chiar dacă s-ar ruga de mii de ori, nimic mai mult nu ar dobândi, neavând de partea lui puterea de a convinge. Astfel încât, dacă vrea cineva să obţină ceva de la Dumnezeu, să vină la El cu dreptatea. Dar dreptatea aici nu socoti că este doar o parte a virtuţii, ci socoteşte-o pe ea întreagă şi totală, cuprinzând adică toate virtuţile. Căci în acest sens şi Iov era drept, având întreagă dreptatea omenească, el nu se depărta de un rău pentru a sluji altui rău. La fel şi noi numim o cumpănă dreaptă, când ambele braţe ale ei sunt egale. Nu când am cântări aur ar fi dreaptă şi când am cântări plumb nu ar mai fi dreaptă, ci este dreaptă când rămâne egală în toate materiile. Şi iarăşi măsură dreaptă numim pe cea totdeauna egală. La fel şi Iov era drept, fiind totdeauna drept, în toate împrejurările vieţii egal. Căci nu a păzit cumpăna dreaptă numai în privinţa avuţiilor, ci nu a întrecut cu nimic măsura nici în celelalte lucruri. Nici nu ar putea cineva spune că iubea egalitatea numai în privinţa avuţiilor, dar întrecea măsura în relaţie cu aproapele şi în vorbirea cu el, fiind arogant şi îngâmfat. Căci avea multă grijă dacă eu am dreptate, ar putea întreba cineva, ce nevoie mai este de rugăciune? Nu este de ajuns fapta pentru a ne îndrepta viaţa? Iar Cel ce are să ne dea nu ştie de ce anume avem nevoie? Dar eu răspund că rugăciunea este legătură a dragostei care ne uneşte cu Dumnezeu, deprinzându-ne obişnuinţa convorbirii cu El şi inspirându-ne iubirea de înţelepciune. Căci dacă cineva care este împreună cu un om minunat rodeşte multe din relaţia cu el, cu cât mai mult nu va rodi cel ce vorbeşte cu Dumnezeu în rugăciune neîncetată? Dar nu cunoaştem câştigul rugăciunii pe cât ar trebui, fiindcă nu luăm aminte la ea cu acrivie, nici nu ne folosim de ea după legile lui Dumnezeu. Când avem de vorbit cu anu-miţi oameni, atunci ne compunem atitudinea, mersul şi îmbrăcămintea şi toate le armonizăm cu buna-cuviinţă şi astfel vorbim cu ei. Dar când venim înaintea lui Dumnezeu căscăm, dormităm, ne întoarcem în toate părţile cu nepă-sare. Şi dacă ne plecăm genunchii la pământ, mintea rătăceşte în piaţă.

Dar dacă ne rugăm cu toată evlavia cuvenită, ca nişte oameni care urmează să vorbească cu Dumnezeu, ce mare câştig7 vom rodi, chiar mai înainte de a primi ceea ce cerem! Căci omul învățat să vorbească astfel cu Dumnezeu va fi un înger pe pământ. Astfel sufletul se desface de legăturile trupului, astfel cugetul îi devine înălțat de la pământ la cer, astfel se strămută la cer, astfel priveşte cu dispreț lucrurile trecătoare ale vieții, astfel stă lângă tronul împărătesc, şi sărac de ar fi, slugă sau om simplu, sau neînvățat. Căci Dumnezeu nu caută la frumusețea limbii, nici la potrivirea cuvintelor, ci la frumusețea sufletului. Dacă sufletul

7 Este vorba de câştigul duhovnicesc. înainte de a primi cele pe care le cerem de obicei de Ia Dumnezeu, rugăciunea în bună cuviință ne aduce roade duhovniceşti, care sunt mai mari decât orice alte cereri sau dorințe ale noastre.

să se păzească de aceasta. De aceea şi spune: „Dacă aş fi disprețuit dreptul slujitorului sau al slujnicei mele în judecățile lor cu mine... sau cum m-am născut eu, oare nu s-au născut şi ei?"3. Aşadar, şi aroganța şi mândria sunt o mare nedreptate.

2. Căci lacom îl numim pe cel care vrea să pună mâna pe lucrurile altora şi căruia nu îi sunt de ajuns cele ce are. La fel, numim arogant pe cel care pretinde de la aproapele său mai multă cinste decât i se cuvine, când se socoteşte pe sine vrednic de toată prețuirea, dar el îi disprețuieşte pe ceilalți. Iar aceasta nu se întâmplă din nimic altceva decât din nedreptate. Că aceasta este nedreptate, vezi de aici: Dumnezeu te-a făcut şi pe tine şi pe acela şi toate câte ți-a dat ție şi aceluia i le-a dat asemenea şi egal. Pentru ce atunci îl lepezi şi îl lipseşti de cinstea pe care i-a dat-o Dumnezeu şi nu îl laşi să fie şi el părtaş la ea, ci, făcându-ți totul al tău, îl sărăceşti pe el nu numai de avuții, ci şi de cinste? Dumnezeu a dăruit ambilor aceeaşi fire, i-a învrednicit de aceeaşi obârşie, de aceeaşi plăsmuire. Căci acel „Să facem om..." este comun întregului neam omenesc. Cum aşadar îl lipseşti pe acesta de părinteasca fire, reducându-1 la cea mai de pe urmă nimicnicie şi îți însuşeşti abuziv ceea ce este comun?

Dar nu la fel face şi fericitul profet. De aceea a şi spus cu îndrăznire: A auzit dreptatea mea. Astfel şi Pavel de multe ori se dă pe sine pildă, nu mândrindu-se, nici înfumurân-du-se, ci făcându-se model pentru ceilalți, ca atunci când zice „Voiesc ca toți oamenii să fie cum sunt eu însumi"6, adică în înfrânare. La fel şi David, când împrejurările au cerut-o, pomeneşte de curajul lui, care îi venea de la Dumnezeu, zicând că sugruma urşii şi dobora leii, dar nici el nu se lăuda, să nu fie, ci o spunea pentru a se face vrednic de crezare. Şi

5 Iov 31,13-15. 61 Cor. 7, 7.

vorbeşte cele plăcute Lui, toate dorinţele i se împlinesc. Vezi ce uşor lucru este rugăciunea? Căci cel ce se prezintă înaintea oamenilor trebuie să aibă şi elocinţă şi să îi linguşească şi pe toţi cei din jurul stăpânului şi să se gândească încă la multe altele, ca să fie bine primit. Dar aici nu e nevoie de nimic decât de un suflet veghetor şi care să înlăture tot ceea ce îl împiedică să fie aproape de Dumnezeu. „Eu sunt Dumnezeu de aproape, iar nu Dumnezeu de departe"8. Faptul de a fi departe depinde de noi, căci El este întotdeauna aproape. Dar ce spun că nu avem nevoie de elocinţă? De multe ori nici de cuvinte nu avem nevoie. Căci dacă îi vei vorbi din inimă şi II vei chema pe El cum trebuie şi atunci cu uşurinţă te va primi. Aşa 1-a ascultat şi pe Moise; la fel şi pe Ana. Nu este de faţă nici un soldat care să te respingă, nici scutier care să-ţi taie prilejul. Nimeni care să-ţi spună: acum nu este cu putinţă să te apropii, vino mai târziu. Ci atunci când vii, El stă să te asculte fie că eşti la vremea prânzului, fie la cină, fie prea târziu, fie în piaţă, fie pe drum, fie în pat, fie când te-ai înfăţişat la tribunal lângă magistrat şi II vei chema pe El, nu va fi nimic care să împiedice cererea, dacă îl vei chema cum trebuie. Nu poţi spune: mă tem să mă apropii de Dumnezeu şi să mă rog, fiindcă vrăjmaşul meu este de faţă. Dar şi această piedică este înlăturată. Căci El nu ia aminte deloc la vrăjmaşul tău şi nu îţi taie cererea, ci poţi fără încetare şi necontenit să I te adresezi şi nici un obstacol nu se interpune. Căci nu ai nevoie nici de portari care să te introducă la El, nici de iconomi sau epitropi, paznici sau prieteni, ci când însuţi te apropii de la tine, atunci mai cu seamă te va auzi, când nu vei avea nici un iniermediarj^entru a-1 ruj?a. s Ier. 23, 23 [Septuaginta].

3. Aşadar, îl vom îmbuna nu cerând prin alţii, cât prin noi înşine9. Fiindcă iDumnezeu iubeşte şi doreşte prietenia noastră şi face orice ca noi să avem îndrăznire la EL Când vede că acţionăm astfel noi înşine, atunci mai cu seamă ne primeşte. La fel a făcut şi cu femeia canaaneeancă. Şi Petru şi Iacov au intervenit pentru ea şi nu au fost auziţi. Dar după ce ea a stăruit, îndată i s-a dat ceea ce ceruse. Căci dacă a părut să o respingă puţin, nu a făcut-o ca să o dispreţuiască pe femeie, ci mai mult să o încununeze şi mai mult să o facă să îşi asume10 râvna faţă de El. Să fim gata aşadar şi noi să ne rugăm lui Dumnezeu, să învăţăm cum trebuie să facem această rugăciune. Căci nu trebuie să mergem pentru aceasta la vreo şcoală, nici să facem cheltuieli mari, nici să plătim dascăli şi ritori sau sofişti, nici nu trebuie să cheltuim mult timp pentru a deprinde o asemenea retorică, ci ajunge numai să vrem şi o vom deprinde desăvârşit. Şi în acest tribunal poţi pleda nu numai pentru tine, ci şi pentru mulţi alţii. Şi care este scopul acestei pledoarii? Modul însuşi al rugăciunii: faptul de a te

ruga cu o minte veghetoare, cu o inimă smerită şi cu izvor de lacrimi, faptul de a nu cere nimic pământesc, de a dori numai lucruri veşnice, de a face rugăciunea numai pentru cele duhovniceşti, faptul de a nu cere răzbunare împotriva vrăjmaşilor, a nu ține minte nici un rău, a scoate din suflet toate patimile, a te ruga cu o inimă înfrântă şi smerită, a cugeta cu multă blândețe,ja întoarce limba

-- a C*&&: ■ <. '/.'w'.J ■>/ ■- '..'■>' ' -r

9 Sfântul Ioan nu vrea să spună aici că nu avem nevoie de mijlocitori în rugăciunile noastre, cum ar fi sfinții de pildă, ci subliniază faptul că noi, dacă vrem să fim auziți în rugăciunile noastre, trebuie să ne învrednicim de aceasta prin faptele noastre. Atunci mai cu seamă suntem auziți când şi faptele noastre sunt vrednice.

''' OiKEiiaanTcu Tfjv rrpoaEoptav. Autorul vrea să spună că rugăciunea personală însoțită de fapte bune şi de curăția inimii având mare trecere la Dumnezeu, Hristos, refuzând-o pe femeia canaaneancă, a făcut-o să îşi asume şi mai mult inițiativa rugăciunii şi a cererii.

spre binecuvântarej a nu lua parte la nici o faptă rea, a nu avea nimic comun cu duşmanul de obşte al lumii, adică diavolul. Căci şi legile lumii pedepsesc pe cel ce pledează pentru altul, dar în acelaşi timp are prieteşug cu duşmanii aceluia. Aşadar, şi tu, dacă voieşti să pledezi pentru tine sau pentru alții, aceasta mai cu seamă fă: să nu ai nimic comun cu vrăjmaşul de obşte al lumii. Căci astfel vei fi drept şi, drept fiind, vei fi auzit, având dreptatea ca avocat.

Intru necaz m-ai scos la loc larg, nu a zis făcut-ai să treacă necazul, nici mi-ai ridicat ispitele, ci le-ai lăsat să stea, dar m-ai scos pe mine la lărgime. Se arată aici înțelepciunea şi puterea lui Dumnezeu, nu numai când ne izbăveşte de necazuri, ci când ne dă şi uşurință în a le răbda, atunci când ele persistă. Aceasta arată şi puterea lui Dumnezeu şi îi face şi pe cei căzuți în necazuri mai înțelepți, când Dumnezeu pe de o parte dă o lărgime prin care se mângâie sufletul întristat, iar pe de altă parte, necazul, fără să se dezlege, ține din scurt sufletul leneş şi îl slobozeşte din toată împuținarea care vine din trândăvie. Şi cum, zice, ar fi lărgime în necaz? Aşa cum a fost în cuptorul celor trei tineri şi în groapa leilor. Căci nu a stins flăcările, dar atunci i-a făcut pe ei să fie în lărgime; nici nu a ucis pe lei pentru a-1 pune pe Daniel la adăpost de frica lor, ci cuptorul fiind încins mai tare şi fiarele fiind gata să îl sfâşie, drepții s-au bucurat de mai multă uşurare. Dar este vorba şi de o altfel de lărgire, cum ar fi aceea când sufletul, întristat de mulțimea ispitelor, este slobozit de patimi şi din multe boli sufleteşti. Atunci mai cu seamă se bucură de lărgime. Căci mulți aflându-se în împre-jurări favorabile, au în suflet cele mai vătămătoare patimi, care le întristează sufletul şi

căzând în necaz din pricina banilor, a [poftelor] trupului şi a altor rele precum acestea, când sunt sloboziți din toate, atunci sunt la loc larg. Şi precum cei care au arşiță, atât timp cât se bucură de pofte iraționale, de masă îndestulată şi de altele asemenea mai mult sunt strâmtarăți. Dar dacă vor să rabde înfrânându-se puțin, se bucură de multă lărgime, febra le scade şi în urmă se bucură de sănătate. La fel se întâmplă şi cu lucrurile vieții. Nimic nu ne aduce mai multă lărgime decât suferința care ne detaşează de lucrurile pământeşti. Cum crezi că erau iudeii în necaz când păreau a fi în zile bune? Oare nu ține de un suflet înfierbântat, tulburat şi agitat faptul de a spune: „Scoală şi ne fă dumnezei, care să meargă înaintea noastră, căci cu omul acesta, cu Moise, care ne-a scos din țara Egiptului, nu ştim ce s-a întâmplat"11. Şi dimpotrivă, cuvintele prin care s-au rugat cei aflați în necaz, ca să atragă ajutorul lui Dumnezeu nu țin oare de un suflet înțelept şi însănătoşit din patimile cele pământeşti? Dar însuşi profetul acesta, când părea să fie în slobozire, cum se întrista, strâmtorat şi scuturat fiind de pofta cea rea? Iar când părea să fie în necaz, vezi în câtă libertate se simțea! Focul nu îl atingea, ci orice flacără se stingea. Căci nimic nu aduce atâta suferință, cât faptul de a fi sufletul împresurat de patimi. Unele vin din afară, altele cresc dinlăuntru şi aceasta mai ales este mare suferință şi necaz./Şi chiar dacă lumea ne va întrista, noi să nu ne temem, nimic să nu ne fie nouă înfricoşaij Căci de noi depinde a ne întrista şi a nu ne întrista.

4. Dar ca să afli şi din cuvântul apostolesc ce lărgime vine din întristare şi necaz, ascultă pe însuşi Pavel spunând care este rodul suferinței: „Suferința aduce răbdare, şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde, şi nădejdea nu ruşinează"12. Vezi lărgimea nespusă? Vezi limanul bucuriei? Suferința, zice, lucrează răbdarea. Ce este mai liniştit decât bărbatul răbdător care poate purta toate cu uşurință? Ce este mai puternic decât cel care a trecut prin încercare? Ce este asemenea cu bucuria care vine de aici? Căci sfântul

11 leş. 32,1.

12 Rom. 5, 3-5.

Pavel numeşte trei bucurii ce ni se nasc de aici: răbdarea, încercarea şi nădejdea bunătăților viitoare. Despre acestea filosofând acum profetul, zice: Intru necaz m-ai scos la lărgime. Fiindcă a zis M-a auzit Dumnezeu, spune şi în ce mod 1-a auzit. L-a auzit nu în avuții, căci nu le căuta pe acestea. Nici în biruința asupra vrăjmaşilor, căci nici aceasta nu cerea. Ci în lărgimea cea care se află în mijlocul suferinței şi necazului.

Milostiveşte-te spre mine şi ascultă rugăciunea mea. Ce spui? Mai sus pomeneai de dreptate, iar acum de milostivire şi milă. Ce potrivire să fie între acestea? Multă potrivire este, mai ales dacă legăm aceste cuvinte de cele dinainte. Şi dacă am face mii de isprăvi, suntem auziți din milostivire şi din iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Şi chiar dacă am ajunge pe culmile virtuții, ne izbăvim prin milă. De aici învățăm că, pe lângă dreptate, avem nevoie de o inimă smerită. Dacă cineva, păcătos fiind, se va ruga cu smerenie, ceea ce este o parte a virtuții, poate dobândi mari lucruri. Şi dimpotrivă, dacă cineva, drept fiind, se apropie cu mândrie poate cădea din multe bunătăți. Ambele situații ni le prezintă vameşul şi fariseul. Trebuie aşadar să cunoaştem şi modul rugăciunii. Care este modul rugăciunii? învață de la vameş şi nu te ruşina să îl iei pe acesta drept învățător, care a făcut astfel încât prin simple cuvinte a dobândit totul. Fiindcă şi cugetul lui era bine pregătit, a fost de ajuns un singur cuvânt ca să-i deschidă cerul. Dar cum era pregătit? Se prihănea pe sine, îşi bătea pieptul, nu îndrăznea nici să privească la cer. Dacă şi tu te vei ruga astfel vei face rugăciunea mai uşoară decât aripa. Dacă păcătosul a devenit drept prin rugăciune, gân-deşte-te dreptul cât de mare va fi dacă va învăța să aducă o astfel de rugăciune. De aceea aici profetul nu vorbeşte simplu despre sine, ci despre rugăciunea lui. Mai sus vorbea despre dreptate, iar aici despre rugăciune, zicând: Milos-tiveşte-Te spre mine şi ascultă rugăciunea mea. La fel a fost auzit şi Corneliu care a avut avocat rugăciunea. „Rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit înaintea lui Dumnezeu"13. Şi pe bună dreptate. Căci faptele sunt auzite şi îndreptările. Nu doar rugăciunile simplu, ci rugăciunile care sunt potrivite cu legea lui Dumnezeu. Şi care sunt acestea? Cele care cer acele lucruri cuvenite lui Dumnezeu a le da, cele care nu II roagă cele potrivnice legilor Lui. Şi cine este, zice, atât de îndrăzneț încât să ceară lui Dumnezeu să facă cele potrivnice legilor Lui? Cel ce se roagă împotriva vrăjmaşilor, căci aceasta este ceva împotriva legii statornicită de El. Căci El a spus: „Iertați datornicilor voştri"14. Iar tu II chemi împotriva vrăjmaşilor pe Cel ce a poruncit să îi ierți pe vrăjmaşii tăi? Şi ce poate fi mai rău decât această prostie? Căci trebuie ca cel ce se roagă să aibă chipul, cugetul, conştiința unui rugător. Pentru ce atunci să împrumuți chipul unei alte persoane, chipul unui acuzator? Cum vei putea primi iertare pentru propriile păcate, când vii să II rogi pe Dumnezeu să pedepsească păcatele altora? Aşadar, rugăciunea să îți fie blândă, senină, să aibă un chip plăcut şi dulce. Căci aşa este rugăciunea cu blândețe, iar nu cu vrăjmăşie împotriva vrăjmaşilor. Fiindcă rugăciunea făcută altfel seamănă cu o femeie beată şi nebună, sau mai degrabă cu un mistreț furios. De aceea cerul îi este acesteia închis fără milă. Dar nu

astfel este rugăciunea cu blândețe, ci are ceva melodios, are ardoare, este vrednică de a fi auzită de împărați, plăcută şi armonioasă, măsurată. De aceea nu este alungată din teatrul sfânt, ci este încununată, căci are alăută de aur şi veşmânt aurit. De aceea desfată pe judecătorul ei şi prin chip, şi prin înfățişare, şi prin glas. De aceea nimeni nu o izgoneşte din bolțile cereşti. Căci întreg teatrul acela asistă la ea cu bucurie. Această rugăciune este vrednică de ceruri, aceasta este

13 Fap. 10, 4.

14 Mt. 6,12.

limba îngerilor, când nimic amar, ci numai dulce se grăieşte; când este făcută pentru cei ce ne nedreptățesc şi ne insultă, atunci îngerii stau şi ascultă în tăcere şi după ce rugăciunea se termină, nu încetează să o aplaude, să o laude şi să o admire. O astfel de rugăciune să aducem şi noi şi vom fi auziți deplin. Şi când ne apropiem de Dumnezeu, să nu ne închipuim că venim ca la teatru, ci ca într-o adunare a lumii întregi, a întregului sobor de îngeri în mijlocul căruia stă împăratul Care vrea să ne asculte rugăciunea. Spectacol să facem lucrul. Nici un chitarist, nici un cântăreț la liră, care urmează să intre pe scenă şi care se teme să nu cânte fals, să nu fie mai pregătit decât noi care urmează să intrăm pe scena îngerilor. Plectru1- să ne fie limba, nimic neplăcut să nu vorbească, ci măsurat şi armonios, cu un cuget potrivit cerurilor. Şi apropiindu-ne de Dumnezeu, rugându-ne, să lovim coarda pentru vrăjmaşii noştri. Căci astfel vom fi auziți şi pentru noi înşine.

5. Această rugăciune îi ruşinează pe demoni şi nouă ne dă îndrăznire. îl ruşinează pe diavol şi îl face să cedeze. Căci diavolul nu se teme atât de cel care îl scoate afară şi îl izgoneşte din alt om, cât se teme de omul care îşi stăpâneşte mânia şi care îşi domoleşte supărarea, fiindcă şi acest demon este cumplit şi cei pe care îi stăpâneşte sunt mai nenorociți decât cei posedați de demon. Căci pe cel posedat nu îl aruncă în gheena,/dar faptul de a se mânia şi a ține minte răul aruncă afară din împărăția cerurilorj Dacă ne vom corecta astfel rugăciunea, vom putea şi noi să spunem lui Dumnezeu cu îndrăznire, Ascultă rugăciunea mea. Astfel nu numai că te vei folosi pe tine însuți şi vei pregăti calea pentru rugăciunea ta, dar şi pe Dumnezeu Care ascultă îl vei bucura, cerând ceva vrednic de poruncile Lui. De aceea te va primi

15 Gr. riAqKTpov, lat. Plectnim, placă mică de metal, de os sau de alt material, cu care se lovesc coardele unor instrumente muzicale.

cu uşurință. Aceasta este vrednic de înfierea aceea. Aceasta mai cu seamă arată însuşirea aceea de fiu. „Fiți milostivi precum şi Tatăl vostru cel din ceruri milostiv este"16 şi iarăşi:

""„rugați-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc, ca să fiți asemenea Tatălui vostru celui din ceruri"17. Cu ce se compară o astfel de rugăciune? Nu cu îngerii, nu cu arhanghelii, ci cu însuşi împăratul ne face asemenea. Iar cel ce este asemenea împăratului, gândeşte-te, de câtă îndrăznire se bucură în rugăciune!

Fiii oamenilor până când grei la inimă? Pentru ce iubiți deşertăciunea şi căutați minciuna? Cui adresează cuvântul, cui face reproş şi cui dă sfat? Pe cine numeşte fii ai oamenilor? Pe cei care trăiesc în răutate şi atraşi spre rău. Ce oare? Noi nu suntem fii ai oamenilor? Prin fire suntem fii ai oamenilor, < dar prin har nu aşa, ci suntem fii ai lui Dumnezeu. Dacă aşadar, vom păzi chipul lui Dumnezeu prin practicarea virtuții, fără de pată ne va fi darul. Căci trebuie ca cei care sunt fii ai lui Dumnezeu să exprime prin har şi prin petrecere chipul lui Dumnezeu. Că pe cei mai aplecați spre grijile vieții şi spre răutate îi numeşte fii ai oamenilor ascultă Scriptura care zice: „Văzând fiii lui Dumnezeu pe fiicele oamenilor.. ."w. Dar aici afirmi exact contrariul, zice. Nicidecum. Căci aici a numit fii ai lui Dumnezeu pe cei care erau din părinți virtuoşi şi care au primit de la Dumnezeu semne de cinste, dar care apoi, schimbându-se, au devenit mai răi, pierzând cinstea lor. Astfel încât, a pomenit de cinstea lor de fii ai lui Dumnezeu, pentru a le mări osânda, arătând că vina lor este cu atât mai mare cu cât, fiind astfel şi din asemenea părinți, poartă vina unei asemenea răutăți. Şi iarăşi Dumnezeu: „Eu am zis: «Dumnezei sunteți şi toți fii ai celui Preaînalt»,

16 Lc. 6, 36.

17 Mt. 5, 44.

18 Fac. 6, 2.

dar voi ca nişte oameni muriți"19. Dar vezi înțelepciunea profetului. Arătând mai întâi puterea lui Dumnezeu, bunăvoința Lui, dibăcia Lui, bunătatea şi iubirea de oameni, după ce spune că lărgeşte întru necaz, că este plecat spre milă, apoi, gândindu-se la răutatea izvorâtă din oameni şi la domnia necredinței, ca şi cum s-ar îneca de descurajare, întoarce cuvântul spre cei care trăiesc în răutate, zicându-le cam aşa: Având un astfel de Dumnezeu atât de bun, atât de iubitor de oameni, atât de puternic, cum de vă plecați spre necredință? Şi vezi îndemnul de câtă mânie este plin şi, în acelaşi timp, de câtă blândețe, de câtă înțelepciune! Căci ce spune? Fiii oamenilor, până când grei la inimă? învârtoşați la inimă, trupeşti, țintuiți de pământ, urmând răutatea, înso-țindu-se cu viclenia, următori ai plăcerilor, astfel este omul trupesc. Şi învinuindu-le viața, arată izvorul necredinței lor, anume că aceasta mai cu seamă este ceea ce îi împiedică de a căuta cele înalte.

Căci nimic nu face atât inima grea, cât pofta cea rea şi atracţia spre cele lumeşti şi faptul de a fi ataşat de pământ. Nu ar greşi cineva dacă ar numi asemenea inimă, inimă de lut. De aceea o şi numeşte grea. Şi spune că aceasta este pricina relelor, fiindcă jnjrnji, având rânduiala unui conducător de car, nu numai că nu a ţinut calul în frâie, ci şi pe ea însăşi s-a lăsat trasă în prăpastie. Şi trebuind să înaripeze trupul şi să-1 facă din pământesc ceresc şi să îl ducă la cer, ea a căzut împreună cu el sub povara grea a viciilor. Aşadar, când este un astfel de conducător de car, sau astfel de cârmaci, ce nădejde de mântuire mai poate fi? Ca atunci când ar spune: „Dacă lumina care este în tine este întuneric, întunericul cu cât mai mult!"20. Când cârmaciul este beat şi imită neorânduiala valurilor şi a vânturilor, cum va fi izbăvită corabia?

19 Ps. 81, 67.

20 Mt. 6, 23.

6. Aşadar, ce poate să ne facă sufletul uşor? Dacă viaţa ne este minunată, adică dacă nu suspinăm după plăcerile de aici sau dacă nu ne legăm de picioare vreo piedică ce ne duce la cele de jos. Căci printre corpuri sunt unele care obişnuiesc să cadă în jos precum pietrele şi lemnele şi altele ca acestea. Iar altele tind mereu să se înalţe, precum focul, vântul şi aripile care prin natură sunt uşoare. Dacă vei lega ceva dintre cele ce au tendinţa să cadă la ceva uşor, de nici un folos nu vor fi aripile sau vântul, fiindcă greutatea depăşeşte echilibrul, îl covârşeşte şi atrage în jos corpul mai uşor. La fel, dacă cineva are picioarele îngreunate fie din pricina afluenţei umorii rele, fie din pricina altei boli, de nici un folos nu îi este lui că restul corpului este uşor. Dacă în privinţa corpurilor se întâmplă aceasta, cu cât mai mult cu privire la inimă! Aşadar, să nu o facem pe ea grea, ca nu cumva să o scufundăm, asemenea corăbiilor care au prea mult balast.[Căci de noi depinde aceasta] Sufletul nostru nu este astfel prin fire, ci prin fire este uşor şi tinde spre înălţimi, noi suntem cei care, contra firii, îl facem greu. De aceea şi profetul mustră. Dacă sufletul ar fi fost greu prin fire, nu ar dojeni. Aşa cum a merge este potrivit firii, dacă îngreunăm genunchii, faptul devine contra firii, noi fiind împiedicaţi. La fel se întâmplă şi cu picioarele minţii, care sunt gândurile.

Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna? Aici mi se pare mie că vorbeşte despre cele idoleşti şi despre viaţa petrecută în răutate. Căci deşert numeşte aici ceea ce este gol ca atunci când ar fi numai numele unui lucru, nu şi lucrul însuşi. La fel şi la elini sunt multe nume de zei, dar lucrul la care se referă numele nu este nicăieri. La fel şi cu altele: belşug de nume, dar lucruri, nu. Numele slavei, dar lucrul, nu. Numele puterii, dar rămâne doar simplul nume. Cine aşadar este atât de nebun, încât să caute numele deşarte ale lucrurilor şi să

urmărească cele goale de care ai trebui mai curând să fugă? Sau nu sunt astfel şi plăcerile vieţii şi fericirile lumii? Nu toate amăgesc şi înşeală? Fie că o numeşti slavă, fie bogăţie, fie putere toate sunt deşertăciune. De aceea şi Ecclesiastul zice „deşertarea deşertărilor şi toate sunt deşertăciune"21. De aceea se tânguie profetul văzând atâta rătăcire în viaţă. Ca atunci când cineva, văzând pe unul fugind de lumină şi căutând întunericul, ar spune: pentru ce faci un lucru atât de lipsit de minte? La fel şi profetul: Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna? Să ştiţi că minunat a făcut Domnul pe cel cuvios al Său. Vezi înţelepciunea profetului? De unde îi aduce pe aceştia la cunoaşterea lui Dumnezeu? Din partea cea mai clară şi din modul cel mai bine cunoscut, aducându-se pe sine pildă. Eu sunt, zice, rob al Dumnezeului celui adevărat; de la mine învăţaţi deci puterea Lui, tăria Lui, purtarea Lui de grijă. Nu mic este capitolul acesta care duce la cunoştinţa de Dumnezeu. Căci profetul face aceasta cunoscut şi pornind de la lumea zidită când vorbeşte despre pronia Lui, despre soare, despre cer şi despre pământ şi văzduh, propovăduind pe Creator şi de la ordinea care domneşte în toate cele văzute. Iar apoi aduce cuvântul la robii Lui şi la cele întâmplate prin porunca Lui. Şi la ceea ce a fost cu Avraam. Căci îi spuneau lui Het: „Ştim că de la Dumnezeu ne-ai ieşit rege"22. De unde ştiau? Din victorii, din trofeele de biruinţă, din războaie. Aceasta s-a întâmplat şi cu iudeii. Căci minunile întâmplate pentru ei au umplut de frică întreg pământul. Ceea ce spunea şi desfrânata aceea din Ierihon „frica voastră şi cu-tremur au căzut asupra noastră"23.

Aşadar, o cale de cunoaştere a lui Dumnezeu este de la făptura creată. Alta şi mai clară, prin robii Lui. Şi Dumnezeu

21 Eccl. 1, 2.

22 Fac. 23, 6.

23 Ios. 2, 9.

n-a încetat să îşi semene învăţătura din neam în neam. Pe egipteni i-a învăţat prin Avraam, pe perşi prin acelaşi. Pe israeliţi, prin fiii lor şi alţii mulţi, şi prin Iacov pe alţii, pe cei din Mesopotamia. Vezi pe întreaga lume, dacă ar fi vrut, învăţată prin sfinţi? Şi mai înainte de aceştia potopul şi amestecarea limbilor ar fi trebuit să le trezească mintea. Dar ca nu cumva din pricina timpului să cadă în uitare ceea ce s-a întâmplat, locul primeşte un nume semnificativ şi Babilon de aici este numit, de la amestecarea limbilor, pentru ca cel ce aude, călăuzit de numire, să ajungă la originea celor întâmplate şi să înveţe puterea lui Dumnezeu. Astfel cei ce locuiau în occident toţi aflau toate din relaţiile neguţăto-reşti cu egiptenii. Dar

pe de altă parte, la început nici nu erau multe popoare în acea parte a lumii, ci cei mai mulți oameni şi cele mai multe popoare se aflau în partea de răsărit. Căci şi Adam a ieşit de acolo, şi neamurile lui Noe au petrecut acolo, şi după zidirea turnului erau tot acolo şi în marea lor majoritate se statorniceau spre răsărit. Totuşi Dumnezeu a pus învățători pentru fiecare neam pe Noe, pe Avraam, pe Isaac, pe Iacov, pe Melchisedec. De aceea şi acest profet, de la faptele prezente, îi aduce la sfinți pe cei care trăiesc în răutate, zicând: Să ştiți că minunat a făcut Domnul pe cel cuvios al Său. Ce înseamnă că a făcut minunat? Că 1-a făcut cunoscut, strălucit şi vestit pe slujitorul Lui. Aşadar, de la rob şi de la cele ce i s-au întâmplat lui învățați puterea Stăpânului. Căci nu a zis doar că i-a dat bunătăți, ci că minunat l-a făcut, arătând şi că i-a dat în chip minunat şi 1-a binecuvântat cu multe faceri de minuni. Astfel s-a întâmplat şi cu Avraam. Nu numai că i-a dat pe femeia lui neatinsă, ci şi pe el l-a făcut minunat înaintea egiptenilor, încât nu numai în faptul de a nu pătimi ceva înfricoşător i-a fost lui darul, ci şi în faptul de a fi strălucit înaintea egiptenilor. Iar aceasta a fost pentru dreptatea lui, faptul de a nu pătimi ceva neplăcut. Dar şi pentru folosul acelora s-au întors de acolo

f *

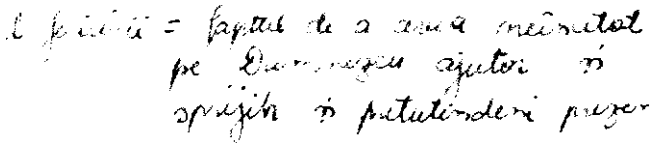

41

Jt

cu multe faceri de minuni. Aceasta s-a întâmplat şi cu cei trei tineri, şi cu cel aruncat în groapa cu lei, aceasta s-a întâmplat şi cu lona şi cu chitul, şi pretutindeni izbăveşte cu minuni, dar nu pe toți, ci numai pe cel cuvios.

7. Vezi cum profetul ne dă îndemn pentru o viață întru cunoştința lui Dumnezeu, învățându-ne să avem nădejdile mântuirii nu numai în bunătatea lui Dumnezeu, ci şjjn virtutea_propnilOT fapte? Domnul mă va auzi, când voi striga către Dânsul. Zicând că minunat l-a făcut, nu se opreşte la acestea, ci ne spune şi un alt chip ai ignarii. Care este acesta? Faptul de a avea neîncetat pe Dumnezeu ajutor şi sprijin şi pretutindeni prezent. Căci nu face aceasta odată sau de două ori sau de trei, ci neîncetat, zice, dacă îl vom chema. Şi vezi şi aici cât de grabnic ne ascultă! Cum a spus mai sus Când Te-am chemat, m-ai auzit, Dumnezeul dreptății mele, aşa şi aici când voi striga către Dânsul. Dar cum se face atunci că mulți nu sunt auziți? Pentru faptul că cer lucruri nefolositoare şi atunci e mai bine ca Dumnezeu să nu ne asculte decât să ne asculte, încât, dacă suntem uneori auziți, să nu ne grăbim să ne

bucurăm. Iar când nu suntem auziți şi pentru aceasta să îl slăvim. Căci nu suntem auziți fie că cerem lucruri ne-folositoare şi atunci este mai degrabă un câştig să nu le primim, fie ne rugăm cu lenevire şi atunci, prin amânarea darului, Dumnezeu vrea să ne facă să avem mai multă râvnă la rugăciune. Şi nu mic este câştigul acesta. Căci dacă voi ştiți, zice, să dați daruri bune fiilor voştri, cu cât mai mult Dumnezeul nostru va şti să dea24, şi când să dea, şi ce să dea. Fiindcă şi Pavel a cerut şi nu a primit. Fiindcă a cerut ceva nefolositor. Şi Moise la fel, şi Dumnezeu nu l-a ascultat nici pe el. Aşadar, să nu ne oprim din rugăciune, când nu sun-J tem auziți, nici să ne întristăm, nici să nu deznădăjduim, ci v să stăruim în râvnă şi în cerere. Căci Dumnezeu lucrează toate cele ce sunt de folos. -J

24 Mt. 7,11.

Mâniați-vă dar nu greşiți, de cele ce ziceți în inimile voastre, întru aşternuturile voastre vă căiți. Ceea ce spuneam mai înainte o repet şi acum. Fiindcă voia să îi conducă la cunoştința de Dumnezeu, mai întâi vrea să le slobozească sufletul de boli. Căci ştia că o viață coruptă este o piedică în calea cunoştinței celor mai înalte dogme. Ceea ce şi Pavel o spunea umbrit către Corinteni: „n-am putut să vă vorbesc ca unor oameni duhovniceşti, ci ca unora trupeşti". Şi iarăşi: „Ca unor prunci în Hristos, cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate"25. Şi iarăşi, către evrei: „în privința aceasta avem mult de vorbit şi lucruri grele de tâlcuit, de vreme ce v-ați făcut greoi la auzit"26. Şi Isaia iarăşi: „acest popor Mă caută pentru că voieşte să ştie căile Mele ca un popor care făptuieşte dreptatea şi care nu a lepădat legea Dumnezeului său"27. Şi Osea: „Semănați-vă fapte bune şi aprindeți lumina cunoştinței"28. Şi Hristos învățând a spus: „Oricine face rele urăşte lumina şi nu vine la lumină"29. Şi iarăşi: „Cum puteți voi să credeți când primiți slavă unii de la alții şi slava care vine de la Unul Dumnezeu nu o căutați"3". Şi iarăşi: „Acestea le-au spus părinții lui, pentru că se temeau de iudei"31, ca să nu fie dați afară din sinagogă. Şi iarăşi: „Mulți au crezut în El, dar nu mărturiseau din pricina fariseilor"32. Şi pretutindeni poate vedea cineva că o viață coruptă este o piedică pentru cunoaşterea adevărurilor dumnezeieşti. Căci aşa cum albeața care se întinde pe pupila transparentă a ochilor întunecă vederea şi tulbură lumina, la fel şi cugetul prins de răutate

251 Cor. 3,1-2.

26 Evr. 5,11.

27 Is. 58, 2.

28 Os. 10,12 [Septuaginta].

29 In. 3, 20.

30 In. 5, 44. 11 In. 9, 22. v In. 12, 42.

întunecă mintea şi o tulbură. De aceea şi profetul, ştiind aceasta, zice: Mâniaţi-vă, dar nu greşiţi. Căci nu interzice mânia, fiindcă este folositoare. Nici nu taie mânia^. fiindcă ea este folositoare împotriva nedreptăţilor şi a nepăsării. Ci taie mânia nedreaptă, mânia iraţională. Şi aşa cum Moise, când a ajuns la legile care aveau ca obiect datoriile morale, a pus cea dintâi lege „Să nu ucizi"33, la fel face şi David, încă acesta şi mai mult, ca unul care cunoştea mai bine cele ale credinţei. Căci Moise taie uciderea, iar David taie însăşi pe maica uciderii, mânia, şi rădăcina care este izvorul răului. De aceea şi Hristos, punând frâu mâniei, zicea: „Căci oricine se mânie în van34 pe fratele său vrednic va fi de gheena focului"33. Vezi în ambele părţi dreapta măsură: Mâniaţi-vă, dar nu greşiţi, „Cel ce se mânie în van...". Căci este şi o mânie dreaptă. Fiindcă şi Pavel s-a mâniat pe Elimas vrăjitorul, şi Petru pe Safira. Dar nu aş numi asta simplu mânie, ci înţelepciune, purtare de grijă şi iconomie. Căci şi tatăl se mânie pe fiu, dar din purtare de grijă. Cel ce se mânie în van este cel ce se răzbună; dar cel ce îndreaptă defectele celorlalţi, acesta este cel mai blând între toţi. Fiindcă şi Dumnezeu, când se spune în Scriptură că Se mânie, nu se mânie ca să se răzbune, ci ca să ne îndrepteze pe noi. Aşadar, şi noi să II imităm pe El. A se mânia astfel este dumnezeiesc; a se mânia altfel, omenesc. Dar mânia lui Dumnezeu nu numai că este diferită de a noastră, fiindcă mânia Lui este întotdeauna dreaptă, ci diferă şi prin faptul că mânia nu este patimă la Dumnezeu. Aşadar, nici noi să nu ne mâniem în zadar. Căci mânia nu ni s-a dat ca să păcătuim, ci să împiedicăm prin ea pe cei ce păcătuiesc, nu ca să devină patimă sau boală, ci leac al patimilor.

w leş. 20,13.

34 Gr. eîktj, în zadar, în deşert. Cuvântul lipseşte din traducerea românească din Biblia Sfântului Sinod.

35 Mt. 5, 22.

8. Gândeşte-te, aşadar, ce înălţime a răutăţii este atunci când leacul se preface în otravă, când prin ceea ce ar trebui să vindecăm rănile, prin aceea facem altele noi. Este asemenea cu cineva care ar lua un bisturiu destinat să taie cangrenele altora şi s-ar tăia cu el degeaba, făcând răni pe tot trupul. Sau este asemenea cu un cârmaci care s-ar servi de cârmă, ca să scufunde corabia, cârmă prin care trebuia să oprească furia dezordonată a vânturilor. Aşa este şi mânia, instrument folositor ca să ne trezească din somn, ca să dea sufletului nostru tărie

pentru indignarea pentru cei nedreptățiți şi ca să pedepsească uneltirile. De aceea zice: Mâninți-vă, dar nu greşiți. Dacă aceasta nu ar fi fost cu putință, nu ar fi poruncit-o. Căci nimeni nu porunceşte cele cu neputință.

Aşadar, după ce a introdus lege apostolică şi înțelepciunea Evangheliei şi după ce a spus aceleaşi lucruri pe care şi Hristos le spune, adaugă: De cele ce ziceți în inimile voastre vă căiți. Ce înseamnă ceea ce spune? Căci pare că este neclar. După masa de seară, zice, când te pregăteşti de somn, la culcare, şi este multă linişte, nefiind nimeni de față, şi când este adâncă pacea pe care nimic nu o tulbură, ridică în tine însuți tribunalul conştiinței şi cere socoteală de cele rele pe care le-ai voit peste zi, vicleniile pe care le-ai uneltit, supărările pe care le-ai adus aproapelui, poftele stricate pe care le-ai primit, pe acestea toate aducându-le în mijloc la vremea liniştii aceleia şi oprindu-ți conştiința de la cugetele rele, destramă-le şi cere dreptate, sfâşie mintea cea păcătoasă. Căci aceasta înseamnă vă căiți spus în loc de străpungeți, înțepați cu boldul cele ce spuneți în inimile voastre peste zi. Dorințele rele pe care le-ați cugetat în aşternu-turile voastre pe acestea, în vremea liniştii aceleia pedepsi-ți-le, osândiți-le. Când nici un prieten nu vă tulbură, nici un slujitor nu vă irită, nici mulțimea treburilor nu vă grăbeşte, atunci cere socoteală pentru cele trăite întreaga zi. Şi pentru ce nu vorbeşte aici despre cuvinte şi fapte rele, ci despre pofte rele? Din conținutul lor ne învață aceasta. Căci dacă dorințele şi intențiile rele trebuie să fie pedepsite astfel, care nu au ajuns încă la faptă, cu cât mai mult trebuie strâmtorat sufletul pentru fapte şi cuvinte? Şi aceasta fă în fiecare zi şi nu te culca până ce nu vei fi considerat toate cele greşite peste zi. Şi ceea ce faci pentru bani, că nu laşi să treacă două zile fără să ceri socoteală slugii căreia i-ai încredințat banii, ca nu cumva uitarea să fie pricină de confuzie, acelaşi lucru fă-1 şi pentru faptele tale de fiecare zi. Seara, cere socoteală sufletului şi osândeşte cugetul care a păcătuit, pironeşte-1 ca pe un stâlp, chinuieşte-1 şi porunceşte-i să nu mai încerce aceleaşi fapte. Vezi excelenta medicină a profetului cum se foloseşte de leacuri prevenitoare şi vindecătoare? Căci faptul de a te îndemna să nu cazi în păcat ține de un remediu prevenitor: Mâniați-vă, dar nu greşiți, iar de cele ce ziceți în inimile voastre vă căiți ține de un remediu vindecător. Căci şi după păcat, iarăşi aduce leacuri, dând doctoria chiar de la cel ce a păcătuit. Să facem, aşadar, această terapie care nu prezintă nici o dificultate. Dar dacă nu rabdă sufletul să i se amintească greşelile, ruşinându-se şi roşind, spune către el: nici un câştig nu vei avea dacă nu ți le aminteşti, ci multă vătămare. Căci dacă nu ți le aminteşti acum în fața ta, atunci în fața ochilor tuturor ți se vor pune păcatele. Dar dacă acum te gândeşti la ele şi te vei întoarce

îndată de la ele, nici în altele nu vei mai cădea cu uşurinţă. Căci sufletul, temân-du-se de judecata de seară şi de pedepsirea care vine de aici, fiind chinuit şi biciuit, îşi va micşora dispoziţia de a păcătui. Şi atât de mare este câştigul acestei lucrări, că numai într-o lună, dacă vom face aceasta neîncetat vom dobândi deprinderea virtuţii. Aşadar, să nu trecem cu vederea un aşa de mare bine. Căci cel care vine la judecată aici, nu va suferi amare pedepse dincolo. Căci dacă ne judecăm pe noi înşine, nu vom mai fi judecaţi. „Dar fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea"36. Prin urmare, să facem aceasta, ca să nu fim osândiţi.

Jertfiţi jertfa dreptăţii şi nădăjduiţi în Domnul. Vezi urmarea acestui sfat preabun? Vezi îndemnul preaînţelept? Căci profetul, aducând pocăinţă pentru păcate şi făcând sufletul mai puţin înclinat a cădea iarăşi în aceleaşi greşeli, ridicând tribunal nemitarnic, cerând pedepse pentru cele trăite, astfel te aduce spre lucrarea virtuţii. Căci nu este de ajuns numai depărtarea de rele, ci trebuie să adăugăm şi lucrarea celor bune. De aceea, continuând, îndeamnă, zicând: „Fereşte-te de rău şi fă binele"37. Căci a văzut pedepsită nu numai lucrarea răutăţii, ci şi lenevirea în a practica virtutea. Fiindcă aceia care nu au hrănit pe cei flămânzi, care nu au dat apă celor însetaţi, nici nu au îmbrăcat pe cel gol, aceia nu erau hoţi, nici lacomi, nici nu au răpit bunuri străine, dar fiindcă nu au făcut milostenie au fost predaţi veşnicei osânde, pedeapsa lor neavând sfârşit. De aici învăţăm că nu avem temei de mântuire, dacă doar ne îndepărtăm de rele şi dacă nu adăugăm la aceasta şi dobândirea celor bune şi lucrarea virtuţii.

9. De aceea profetul, după ce ne-a depărtat de rău prin-tr-o pocăinţă adevărată şi ne-a făcut mai uşoară lucrarea virtuţii şi după ce a înmuiat învârtoşarea inimii noastre şi după ce a făcut-o mai blândă prin puterea pocăinţei, ajunge la învăţătura despre practicarea dreptăţii: Jertfiţi jertfa dreptăţii şi nădăjduiţi în Domnul. Ce înseamnă jertfiţi jertfa dreptăţii? Intoarceţi-vă la dreptate, faceţi dreptate: acesta este cel mai mare dar adus lui Dumnezeu, aceasta este jertfa primită, aceasta este punerea înainte cea bineplăcută, iar nu a jertfi viţei şi oi, ci a face cele drepte. Vezi descrisă mai sus petrecerea Bisericii care caută în locul celor sensibile pe cele inteligibile? Dar aici dreptate, precum spuneam mai înainte,

361 Cor. 11, 32. 37 Ps. 33,13.

nu numeşte doar o parte a virtuţii, ci este virtutea întreagă. După cum om drept numim pe cel care are în el însuşi toată virtutea. Această jertfă nu are nevoie nici de bani, nici de cuţit, nici de jertfelnic, nici de foc. Nici nu se consumă în fum, în cenuşă şi în aburi neplăcuţi, ci este

de ajuns conştiința celui ce o aduce. Nici lipsa nu este vreo piedică pentru aceasta, nici sărăcia, nici locul, nici nimic altceva de felul acestora, ci oriunde ai fi, vei putea aduce această jertfă, fiind tu însuți preot şi jertfelnic, cuțit şi victimă. Căci aşa sunt cele duhovniceşti şi spirituale. Totul este foarte simplu, ne-fiind nevoie de nici o acțiune exterioară. Şi nădăjduiți în Domnul. Altă versiune zice: „Şi încredeți-vă în Domnul". Cel ce a dobândit, printr-o viețuire dreaptă, mila şi bunăvoința lui Dumnezeu, are cel mai mare sprijin, ajutor nebiruit şi multă putere de acolo. Vezi roadă jertfei dinaintea uşilor? Vezi cum degrab odrăsleşte comoara adunată a bunătăților? Cel care are sprijinitor pe Dumnezeu de cine se va teme? De nimeni. Şi aceasta nu mică virtute este, faptul, zic, de a avea îndrăznire la Dumnezeu şi de a se încrede în El. Pe lângă dreptate, ni se cere nouă şi această virtute, de a ne încrede în El, de a nădăjdui în El, de a nu ne pune credința în nimic din cele pământeşti şi, depărtându-ne de toate, să ne pironim mintea la Dumnezeu. Căci cele ale vieții prezente sunt asemenea umbrelor şi viselor şi sunt mai neputincioase decât acestea, de vreme ce nu fac decât să apară şi să dispară şi de vreme ce, pe durata existenței lor, aduc multă tulburare şi zbucium celor ce le au. Iar nădejdea în Dumnezeu este nemuritoare, neschimbătoare, neclătită, nesuferind schimbare, dând siguranță şi făcându-l nebiruit pe cel ce se foloseşte de ea cu stăruință şi cu o cuvenită dispoziție a sufletului.

Mulți zic: „Cine ne va arăta nouă cele bune?" însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne. După ce profetul a dat acest îndemn moral şi după ce a adus mintea la cunoştința de Dumnezeu şi după ce a pus în lucrare orice mijloc prin care poate să trezească mintea celor rătăciți şi mai ales a celor care sunt ataşați de El, cărora le arată purtarea de grijă a proniei Lui, dând răspuns împotriva obiecției făcute de cei mai slabi şi mai învârtoşați la minte, zice: Mulți zic: „Cine ne va arăta nouă cele bune?". Nu spun acestea cei puțini, cei sinceri, cei încercați şi înțelepți, ci mulțimea cea nenumărată şi fără discernământ se agață de confuzia acestor gânduri. Ce înseamnă ceea ce spune? Cine ne va arăta nouă cele bune? Sunt unii care fie că leapădă pronia lui Dumnezeu, fie că sunt iubitori de plăceri, de trândăvie şi de bogății, de slavă şi putere, ne întreabă unele ca acestea: Unde sunt bunătățile lui Dumnezeu? Eu sunt în sărăcie, în boală şi nenorocire şi în cele de pe urmă chinuri şi batjocuri şi ocări; iar altul îşi petrece viața în fericire şi desfătare, în putere şi slavă şi bogăție. Şi cei care caută numai aceste bunuri, trecând cu vederea pe cele cu adevărat bune, virtutea, zic, şi înțelepciunea. Iar alții precum ziceam, învinuind pronia lui Dumnezeu zic: unde este pronia lui Dumnezeu, de vreme ce este atâta confuzie în viață şi cei mai mulți sunt în sărăcie şi lipsă

şi în cele de pe urmă rele? Ce dovadă este a purtării Lui de grijă? Cei ce spun acestea fac acelaşi lucru cu cei care, fiind ziua mare, ar căuta să vadă soarele şi ar avea îndoieli cu privire la existența luminii. Ceea ce arătând profetul şi aducând repede răspunsul, zice: Insemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne. Nu a spus s-a arătat, nici nu a spus că a strălucit, ci că s-a însemnat arătând că aşa cum ceea ce s-a însemnat pe frunte este vădit tuturor şi nu este nimic care să o ascundă, nici nu poate cineva să nu recunoască un chip plin de lumină şi care răspândeşte raze, la fel, zice, este şi pronia Ta, Doamne. Căci aşa cum lumina însemnată, adică întipărită şi imprimată pe chip este vădită tuturor, la fel şi pronia iubirii Tale de oameni. Căci lumină aici numeşte apărarea, grija, ajutorul, pronia. Arătând aceasta aduce şi dovada. Care este aceasta? Dat-ai veselie inimii mele. După ce s-a ridicat împotriva mulțimii celor fără de minte, aduce dovada proniei lui Dumnezeu prin pilda celor care au minte şi care sunt sănătoşi şi zice: Dat-ai veselie inimii mele, adică m-ai învățat adevărata înțelepciune, m-ai învățat să disprețuiesc lucrurile pământeşti, să cunosc pe cele adevărate şi dăinui-toare. M-ai ridicat la cele mai bune nădejdi, m-ai condus la viata viitoare, mai înainte de desfătarea de cele bune m-ai îna-ripat cu nădejdea şi aşteptarea celor bune. Bine zice astfel.

10. Căci dacă cineva, urmând a moşteni bani sau o mare dregătorie, nu numai la vremea aceea se bucură, ci şi mai înainte, când o aşteaptă, desfătându-se tot timpul de nădejde, gândeşte-te în ce chip este cel ce aşteaptă împărăția cea vie şi nemuritoare şi bunătățile acelea pe care „nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit"38. De aceea zice: Dat-ai veselie inimii mele. Căci ține de pronie a ne pregăti încă de acum bunătățile acelea nădăjduite. Dar dacă cei mai învârtoşați la inimă şi care sunt trupuri şi legați de pământ nu iau aminte la acestea, tulburarea şi agitația vieții vin nu de la Cel ce a făcut făgăduințe, ci de la nepăsarea lor. Şi nu a spus doar Dat-ai veselie, ci a zis în inima mea, arătând că veselia nu este de la cele din afară, nici de la mulțimea robilor, nici de la aur şi argint, nu de la veşminte sau mese îmbelşugate, nici de la mărimea puterii, nici de la mărimea casei. Căci aceasta este veselia nu a inimii, ci doar a ochilor. Aşadar, mulți dintre cei ce au dobândit acestea văd viața ca insuportabilă, duc în sufletul lor cuptorul descurajării, istoviți de mulțimea grijilor şi copleşiți de fricile lor necontenite. Dar pentru mine, zice, veselia nu este în acestea, ci într-o inimă înțelegătoare, în mintea netrupească ce cugetă cele netrupeşti. încât, dacă cele de acum te bucură, şi de la acestea înveți pronia lui Dumnezeu, cu cât mai mult învață aceasta de la cele viitoare, acelea care sunt mai bune, dăinuitoare şi

nepieritoare! Căci dacă faptul de a fi în bogăție şi în prosperitate te convinge că există o pronie a lui Dumnezeu, cu cât mai mult nu te aduce

381 Cor. 2, 9.

la aceeaşi credință faptul de a te îmbogăți în ceruri? Dar îmi vei spune poate: pentru care pricină aceste lucruri sunt numai nădăjduite şi nu sunt văzute? Aceea răspund că noi cei credincioşi socotim că cele nădăjduite sunt mai evidente decât cele vizibile, atât de mare ne este certitudinea credinței.

Şi dacă iarăşi vei spune: pentru ce nu primim de aici răs-plățile? Voi răspunde şi eu că aceasta de acum este vremea întrecerilor şi a luptelor, iar aceea de dincolo este vremea cununilor şi a premiilor. Şi aceasta este lucrarea purtării de grijă a lui Dumnezeu, faptul că ostenelile şi muncile le-a rezervat vieții acesteia scurte şi trecătoare şi cununile şi premiile le-a extins pentru veacul cel nemuritor şi neîmbătrâ-nitor. Altminteri, când cei mai mulți oameni erau la înce-put mai neputincioşi, le-a dat lor şi bunurile văzute. La o astfel de viețuire a condus pe poporul iudeilor. Le aduna lor bogății, le prelungea viața până la bătrânețiadânci şi îi păzea de orice boală. Şi nimicirea vrăjmaşilor, şi pace deplină, triumfuri şi victorii, mulțimea copiilor erau răsplata pentru cei ce credeau în Dumnezeu. Dar când a venit Domnul nostru Iisus Hristos, ne-a chemat pe noi la cer şi ne-a convins să disprețuim pe cele de aici şi a sădit în noi dragostea pentru cele de dincolo şi ne-a depărtat pe noi de cele pământeşti. Pe bună dreptate a limitat aceste bunuri pământeşti, fiindcă pentru oameni mai desăvârşiți adevărata bogăție este în cele de dincolo. Fiindcă şi în privința copiilor părinții fac la fel: le dau copiilor încălțări, haine, podoabe de aur, brățări. Dar când cresc mari le lasă pe acestea ale lor şi le dau altele mai mari, slavă şi strălucire în cetate, îndrăznire în curțile împărăteşti, dregătorii şi putere, depărtându-i pe ei de toate dorințele primei copilării. La fel a făcut şi Dumnezeu: depărtându-ne pe noi de cele ale prunciei, ne-a făgăduit cele din ceruri. Aşadar, să încetăm a mai căuta aceste lucruri vremelnice şi trecătoare şi să nu ne împuținăm cu sufletul. Cu toate acestea, Dumnezeu nu ne-a lăsat întru totul nepărtaşi acestora. Fiindcă nu trebuie ca cei înveşmântați în trup şi care sălăşluiesc în trup să fie în afara acestor bunuri şi Dumnezeu le dăruieşte din belşug. De aceea profetul după ce a descris chipul acela al proniei mai înalt şi mai înțelept, zicând: Dat-ai veselie în inima mea, adaugă şi aceasta, zicând: Din rodul grâului şi al vinului şi al untuluidclemn, ce s-au înmulțit. Aceasta zicând, profetul descrie aici o parte importantă a proniei care se arată şi în lucrurile vizibile. Căci când vorbeşte de grâu şi vin şi untdelemn şi de belşugul acestora, vorbeşte în acelaşi timp şi

de ploaie, de clima anotimpurilor, fertilitatea pământului, odrăslirea lui, cursul soarelui, revoluțiile lunii, mişcarea regulată a stelelor, succesiunea verii şi a iernii, a toamnei şi a primăverii, ştiința agriculturii, folosirea uneltelor şi o mulțime de alte meşteşuguri înrudite. Căci dacă acestea toate nu conlucrează, este cu neputință ca aceste roade să se producă sau să ajungă la maturitate. Aşadar, când spune grâu, vin şi untdelemn, profetul dă celui înțelept mijlocul de a se ridica de la parte la cugetarea întregului, deschizând un ocean al proniei lui Dumnezeu arătată în cele vizibile.

11. De aceea şi Pa vel într-unui din cuvântările sale în care vorbeşte despre pronie, de aici împrumută cuvântul, zicând: „dându-vă din cer ploi şi timpuri roditoare, umplând de hrană şi de bucurie inimile voastre"39. Profetul nu se opreşte la nimic de prisos, nu spune nimic despre toate celelalte, despre fructe, legume, felul pomilor, felul semințelor, felul ierburilor, despre livezi, flori, grădini şi toate celelalte asemenea, ci vorbeşte în general, despre cele ce sunt absolut necesare vieții şi de la acestea le face evidente şi pe celelalte. Pe acestea toate Dumnezeu nu numai că ni le dă, ci ni le dă cu îmbelşugare în fiecare an. Dacă uneori le opreşte, şi în aceasta se arată pronia Lui, care trezeşte lenevirea multora şi îi provoacă să ceară de la El aceste bunătăți. Dacă unii ar spune că nu ține de Dumnezeu faptul de a da ploaie,

Fap. 14,17.

ci de idoli, îi vom întreba pe aceştia de unde se arată aceasta? Fiindcă poeții spun că Zeus este cel care dă ploaie. Dar tot ei spun că el este adulter şi corupător de tineri şi ucigaş de tată şi vinovat de alte crime încă şi mai mari. Dar, spun ei, nu este adevărat. Deci nici faptul că dă ploaie nu este adevărat. Dacă acceptați mărturia poeților asupra unui fapt, trebuie să admiteți aceeaşi mărturie şi asupra celuilalt fapt. Aşadar, trebuie să accepți şi că este adulter, şi pe celelalte toate spuse despre el de către ei şi de la acestea să înveți mai departe că asemenea învinuiri sunt incompatibile cu dumnezeiasca putere şi că unul ca aceştia nu poate fi Dumnezeu. Dar acest mit se dezminte pe sine, minciuna se vădeşte prin ea însăşi, chiar dacă voi nu vreți să acceptați acest lucru şi respinge în întregime pe poeții voştri. Dar dacă poeții voştri sunt dezmințiți, este limpede că toate ale voastre se prăbuşesc. Căci aceia au inventat şi numele lor şi ei le-au pus, ceea ce atestă şi unul dintre filosofii voştri. Dar dacă, lăsân-du-i pe poeți, alergi la interpretările alegorice, te voi întreba: Ce este Zeus? O substanță arzătoare, zic ei, superioară aerului, pe care o numesc eter din pricina stării continue de ardere. Aşadar nu este o substanță rațională şi inteligentă, ci irațională. Căci este limpede oricui că firea

aerului nu are nici raţiune, nici cuget şi aceasta oricine o ştie, chiar de-ar fi mai lipsit de minte decât pietrele. Aşadar, Zeus nu există şi substanţa lui este redusă la nimic. Căci dacă Zeus este aer, precum am zis, şi aici mitul se prăbuşeşte. Dacă este aer, atunci nu este tatăl nimănui, nici nu naşte vreo altă substanţă, precum soarele, pe care îl numesc Apollo, şi care spun că este fiul lui. Căci nici soarele nu are vreun cuget, nici minte sau gândire, ci este şi el un lucru creat, care se mişcă şi îşi săvârşeşte cursul potrivit legii pe care Dumnezeu i-a rânduit-o de la început. Dar pe de altă parte, faptul de a ploua nu ţine de eter, ci de norii care primesc ploaia fie din mare, fie din apele care sunt deasupra cerului, după cum spun profeţii. Iar dacă nu crezi profeţilor vă vom da semne şi dovezi

clare care arată că profeţii sunt inspiraţi de Dumnezeu şi nu ne-au spus nouă nimic de la ei înşişi, ci fiind insuflaţi de harul acela dumnezeiesc supraceresc. Căci toate cele prezise de ei s-au împlinit şi toate au sfârşit prin a se adeveri fie că te referi la cele vechi, fie la cele noi. Căci profeţiile despre iudei toate s-au împlinit şi împrăştierea lor este cunoscută de toată lumea. Iar cele despre Hristos s-au împlinit în Noul Testament, ceea ce arată că fiecare dintre Scripturi, atât cea nouă, cât şi cea veche, este dumnezeiască. Iar dacă este dumnezeiască, atunci şi cele spuse în ea despre Dumnezeu sunt adevărate toate.

Prin urmare, să nu te îndoieşti cu privire la pronia lui Dumnezeu, ci admiră purtarea Lui de grijă şi El a lăsat pământul şi soarele tuturor, chiar de sunt buni şi răi, şi tuturor le dă ploaie. Şi dacă pe unii îi lasă să fie în sărăcie şi lipsă, îi lasă astfel, ca să le îndrepteze sufletul, făcându-le sufletul mai iubitor de înţelepciune. Ştiţi, ştiţi limpede că bogăţia este un instrument al răutăţii pentru cei care nu sunt atenţi. Iar sărăcia este maica înţelepciunii. Şi aceasta o dovedesc lucrurile în fiecare zi. Câţi dintre cei săraci nu sunt mai înţelepţi şi mai pricepuţi şi mai sănătoşi la trup decât cei bogaţi, fiindcă sărăcia le îndreaptă lor şi sufletul şi trupul?

In pace mă voi culca şi voi adormi, Că Tu Doamne deosebi întru nădejde m-ai aşezat. Iată şi un alt chip, nu mic, al proniei, faptul de a se bucura de pace cei credincioşi lui Dumnezeu. Căci pacea este a celor ce iubesc legea Ta şi nu se smintesc. Dar nimic nu aduce atâta pace, cât cunoştinţa lui Dumnezeu şi dobândirea virtuţii care alungă războiul cel lăuntric al patimilor şi nu îl lasă pe om să se războiască cu sine însuşi. Dacă sufletul nu se bucură de această pace lăuntrică - deşi în exterior ar fi în pace deplină şi nici un vrăjmaş nu l-ar tulbura - este mai nenorocit decât toţi cei aflaţi în luptele şi războaiele din lume.

12. Căci nici sciții, nici tracii, nici sarmații, inzii şi alte popoare sălbatice nu luptă atât, cât un cuget vinovat care se strecoară în suflet şi o poftă nesățioasă şi iubirea de arginti şi setea de putere şi râvna pentru lucrurile pământeşti. Căci acela este un război din afară, dar aici lupta este dinlăuntru. Dar mai presus de orice este a vedea că relele zămislite în interior sunt mai grele şi obişnuiesc să provoace moartea mai mult decât cele care vin din exterior. Căci şi viermele care roade dinlăuntru lemnul îl distruge mai repede, iar bolile născute înăuntru distrug puterea trupului şi sănătatea mai mult decât cele din exterior. Şi cetățile le distrug nu atât duşmanii din afară, cât luptele civile.

La fel şi cu sufletul: nu atât atacurile din afară, cât bolile născute înăuntru obişnuiesc să distrugă. Dar dacă cineva care are frica de Dumnezeu face totul pentru a alunga războiul şi pentru a potoli patimile, ucigând ca pe nişte fiare gândurile rele, fără să le lase nici un răgaz, acesta se va bucura de cea mai curată şi mai adâncă pace. Când a venit Hristos, a dăruit această pace. Această pace şi Pavel o dorea credincioşilor în fiecare scrisoare, zicând: „Har vouă şi pace de la Dumnezeu, Tatăl vostru". Cel care are această pace nu numai că nu se teme de barbar şi de duşman, ci nici de însuşi diavolul nu se teme. Ci râde de toată ceata demonilor şi este mai curajos decât toți oamenii, nefiind copleşit nici de sărăcie, nici îngreunat de boală şi neputință, nici nu este tulburat de vreun necaz care cade pe neaşteptate asupra lui, fiindcă sufletul, sănătos fiind şi întărit, are puterea să suporte aceste atacuri cu toată uşurința. Şi ca să ştiți că este adevărat: Iată un om invidios şi nimeni nu luptă cu el, dar ce folos? Căci el singur luptă cu sine însuşi, ascuțindu-şi cugetele lui mai tare decât orice sabie; împiedicându-se şi lovindu-se de toți cei întâlniți, neplăcând pe nimeni şi pe toți văzându-i ca pe duşmani.

Ce folos are pentru acesta pacea exterioară? Când el, turbând şi înnebunind de furie şi fiind duşman al firii înseşi, umblă în toate părțile purtând în sine războiul şi mii de săgeți şi sulițe, dorind mai degrabă mii de morți decât să vadă pe vreunul din semenii lui obținând vreo slavă oarecare, bineplăcând sau bucurându-se de fericire. Iarăşi altul stăpânit de iubirea de arginți; mii de războaie şi lupte şi revolte stârneşte în sufletul său şi fiind în tulburare şi agitație, nu poate nici puțin să răsufle. Dar nu la fel petrece cel ce s-a depărtat de patimi, ci stă ca într-un port liniştit, des-fătându-se cu înțelepciunea, neputând suferi nici un fel de tulburare. De aceea, bucurându-se de o astfel de pronie, şi profetul spunea: în pace mă voi culca şi voi adormi, arătând că pentru cel ce nu are această pace şi portul comun deschis tuturor oamenilor, al somnului şi al nopții, le este acestora închis. Aceste patimi distrug până şi

siguranța dată de la fire, depărtând puterea somnului printr-o tiranie şi mai grea. Căci cei pizmaşi şi răutăcioşi, cei lacomi, cei răpitori duc pretutindeni acest război şi au înlăuntrul lor pe vrăjmaşi şi oriunde ar pleca nu pot să fugă de luptă. Ci, chiar dacă rămân acasă sau stau întinşi în pat, nori de săgeți şi tulburări puternice de valuri, ucideri şi strigăte, gemete şi altele cu mult mai grele decât cele ce se întâmplă în războaie au de răbdat. Dar nu la fel este cel drept. Ci se desfată şi când este treaz şi, în vremea nopții, cu multă plăcere primeşte somnul. Dar ce înseamnă cu pace în sinei0 mă voi culca? Adică adunat în mine însumi, nu împărțit în mii de griji, fără să mă îngrijesc de cutare sau cutare lucru, nici împrăştiat în lume prin griji, ci gândindu-mă la mine şi la ceea ce îmi este de folos sau sunt de folos pentru om. Că Tu, Doamne, îndeosebi întru nădejde m-ai aşezat. Ceea ce spune aceasta este: „prin nădejdea celor viitoare şi prin credința întru Tine, potoleşte toate patimile mele". Precum zice şi Sfântul Pa vel: „Căci necazul nostru de acum, uşor şi trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veşnică, covârşitoare. Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd"41. Căci nu este nici

40 Gr. Etti to aOTO. în româneşte s-a tradus aşa mă voi culca 4; II Cor. 4,17-18.

un lucru greu care să nu devină uşor prin nădejdea slavei celei de la Dumnezeu. Pentru aceea spune întru nădejde m-ai aşezat. Şi acel îndeosebi nu puțină învățătură conține.

13. Ce înseamnă îndeosebi? Adică deosebi de cei răi, în afara celor răi. M-am învrednicit, zice, de această pace la Tine şi sălăşluiesc deosebi, fugind cie cei stricați. Şi pe bună drep-tate. Căci aşa cum trupurile se vatămă din pricina stricăciunii răspândite în aer, la fel şi sufletul, adesea primeşte vătămare din tovărăşia cu cei răi. Şi aşa cum un ochi sănătos, când îl vede pe celălalt bolnav, se vatămă şi el, şi cel bolnav de râie o transmite şi celor sănătoşi, la fel se întâmplă adeseori şi cu tovărăşia oamenilor răi. De aceea şi Hristos ne îndeamnă nu numai să fugim de unii ca aceştia, ci să îi şi tăiem de la noi, aşa zicând: „Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-1 şi aruncă-1 de la tine"42. Căci nu despre ochi vorbeşte: ce rău poate face ochiul când mintea este sănătoasă? Ci despre prietenii intimi care sunt pentru noi ca nişte mădulare pe care, dacă ne rănesc, ne porunceşte să le tăiem şi să le sacrificăm prietenia, ca să facem mai sigură mântuirea noastră. De aceea şi David continuă iarăşi zicând: „Nu am şezut în adunarea deşertăciunii şi cu călcătorii de lege nu voi intra"43. Dar şi Ieremia fericeşte pe cel ce trăieşte deosebi şi care şi-a luat jugul din tinerețe. Şi Pildele vorbesc mult despre aceasta îndemnând pe toți şi spunându-le nu numai să se depărteze, ci să se separe total de cei care dau sfaturi rele şi să nu petreacă timpul cu aceştia. Căci dacă cele

fireşti ale noastre, prin vorbirile rele, se schimbă în rău, cu cât mai mult cele care sunt din alegere? Căci de fire ține culoarea feței şi sănătatea şi le vedem că se strică sub influența dispozițiilor contrare. Şi pofta de mâncare ține tot de natură, dar şi pe aceasta o pierdem din pricina bolii. Şi vedem în fiecare zi multe alte exemple asemănătoare. Căci dacă cele ale firii se schimbă, cu cât mai mult cele ale alegerii şi cu cât mai uşoară este schimbarea în privința

42 Mt. 5, 29.

43 Ps. 25, 4.

celorlalte? Aşadar, nu mică să socotim vătămarea care vine din tovărăşia cu cei răi, ci, mai presus de orice, să fugim de aceştia, fie că sunt femei, fie prieteni, fie orice altceva. Fiindcă aceasta i-a pierdut şi pe cei mari, pe Solomon, zic, şi pe Samson, încă şi pe întreg poporul iudeu l-a pierdut. Căci nu ne rănesc atât de mult şerpii cei veninoşi, cât răutatea oamenilor. Căci aceia au la vedere veninul, dar cei răi îşi inoculează otrava viciilor în fiecare zi, pe nesimțite şi fără zgomot, micşorând câte puțin puterea virtuții. De aceea Dumnezeu ne interzice şi o privire necurată. „Căci oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui"44 din pricina uşurinței de a păcătui de aici şi a pierzaniei. Dar tu, când vrei să locuieşti într-un oraş, te interesezi mult despre aer, dacă nu cumva este nesănătos, dacă este temperat, dacă nu cumva căldura este prea mare. Dar când este vorba despre suflet, nu te străduieşti deloc cu privire la societatea celor cu care urmează să vorbeşti, ci laşi sufletul la voia întâmplării şi oricui se nimereşte. Şi ce iertare vei dobândi astfel disprețuindu-l? Căci de unde crezi că vin virtuțile minunate şi strălucite ale celor ce trăiesc în pustie? Nu fiindcă fug de zgomot şi de piețe şi de fumul gros care înconjoară toate lucrurile de aici? Pe aceştia imită-i şi tu, urmărind pustia chiar în mijlocul oraşului. Cum poate fi aceasta? Dacă vei fugi de cei răi şi dacă vei urma pe cei buni. Astfel vei rodi mai multă siguranță decât cei care locuiesc în pustiu, nu numai prin fuga de cei ce ne vatămă, ci şi prin tovărăşia celor ce ne sunt de folos. Căci dacă vei fugi de cei răi şi vei urma pe cei buni, din ambele părți vei spori în virtute şi te vei împuțina în răutate. Ca să se întâmple astfel, să facem acestea crezând psalmistului care zice: Că Tu, Doamne, îndeosebi întru nădejde m-ai aşezat. Voi întrerupe aici cuvântul, în mod potrivit, cred, după ce am dat dezlegare tuturor celor cercetate în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava şi puterea acum şi pururi şi în vecii vecilor Amin.

Mt. 5, 28.

Psalmul 5

Până în sfârşit, pentru ceea ce obține moştenirea, un psalm al lui David

1. Mai întâi să vedem care este moştenirea şi dacă aceasta ne revine nouă, iar apoi să vedem timpul în care ne este dată. Nu este oare ceva nefiresc ca, atunci când ni se vesteşte prin testament o moştenire şi când ea ni se cuvine de drept, să facem mii de demersuri, să ne dăm multă osteneală să cercetăm titlurile de proprietate cu grijă, să consemnăm sumele de bani, să recurgem la papirusuri şi să copiem actele şi să arătăm toată strădania, în vreme ce, când ni se prezintă testamente duhovniceşti şi se deschid aceste Scripturi înaintea noastră, noi să rămânem nepăsători şi insensibili, această moştenire nefiind materială? Să ne apropiem aşadar şi să deschidem titlurile de proprietate şi să examinăm cu atenție termenii testamentului şi să vedem pentru care pricină această moştenire ne este încredințată şi care este natura acestei moşteniri. Căci nu ni s-a dat nouă moştenirea aşa pur şi simplu, ci printr-o alegere. Care este aceasta? „Cel ce Mă iubeşte, zice, ține poruncile Mele'". Şi iarăşi: „Cel ce nu îşi ia crucea şi nu îmi urmează Mie..."2 şi multe altele care sunt scrise în testament.

Să aflăm, de asemenea, şi timpul în care urmează să intrăm în posesia moştenirii. Căci nu este timpul prezent, ci cel viitor. Sau mai curând şi cel prezent, şi cel viitor. „Căutați mai întâi împărăția cerurilor şi toate celelalte se vor

1 In. 14, 23.

2 Mt. 10, 38.

adăuga vouă"3. Dar întreaga moştenire ni se va da atunci, în veacul cel viitor. Fiindcă viața prezentă este pieritoare şi petrecem încă nedesăvârşit, Dumnezeu face şi El ceea ce fac legiuitorii cei pământeşti care încredințează averea părintească numai moştenitorilor care au atins vârsta maturității. Când am ajuns bărbat desăvârşit şi am atins măsura vârstei şi când ne-am mutat la viața cea fără de pată, atunci ni se încredințează moştenirea aceea. între timp, a făcut testamentul şi ne-a lăsat Scripturile în care spune ce trebuie să facem pentru a dobândi moştenirea, ca să nu o pierdem, nici să devenim dezmoşteniți. Dar dacă cineva se tulbură de faptul că noi nu putem fi nicicând desăvârşiți şi dacă se îndoieşte cu privire la făgăduințele făcute, să asculte pe Sfântul Pavel care zice: „Când eram copil, vorbeam ca un copil, simțeam ca un copil, judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat am lepădat cele ale pruncului"4. Şi vorbeşte despre veacul de acum şi cel viitor. Şi iarăşi: „Până ce vom ajunge toți la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos"5.

în viața prezentă, ne hrănim din lucrurile create ca prin-tr-o doică. Dar când vom intra în casa Stăpânului, ne vom dezbrăca de veşmintele stricăciunii şi vom primi nestrică-ciunea, ne vom

muta la altă viată. Acest testament ame-ninţă să îi dezmoştenească pe mulţi, dacă se fac nevrednici de alegerea testamentului. Dar să vedem acum care este moştenirea? „Cele pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit"6. Cum, aşadar, le vom putea primi pe acestea în viaţa de acum, a căror cunoaştere depăşeşte mintea noastră? De aceea această moştenire ni se împarte acolo. Şi vezi multa purtare de grijă. Ostenelile

?'Lc. 12, 31. 4ICor. 13,11. 5 Ef. 4,13. 61 Cor. 2, 9.

au fost moştenirea vieţii prezente, pentru ca prin scurtimea timpului să se dezlege munca. Iar cele bune au fost date în veacul viitor, pentru ca răsplăţile să se întindă în veacul cel neîmbătrânitor. Dumnezeu mai numeşte această moştenire şi împărăţie. Căci dacă aceasta depăşeşte orice cuvânt, totuşi Dumnezeu s-a folosit de imagini şi de figuri pentru a ne sem-nifica cele viitoare, atât cât ne este nouă cu putinţă a înţelege, acum numind-o împărăţie, cum am spus deja, acum nuntă, acum dregătorie. El împrumută cele mai strălucitoare numiri ale noastre pentru a ne deschide nouă înţelegerea acelora, slava veşnică, fericirea cea fără pată, petrecerea cu Hristos, fată de care nimic nu are asemănare. Dar care sunt condiţiile Bisericii pentru această moştenire? Nu au nimic greu de împlinit. „Toate câte voiţi să vă facă vouă oamenii, asemenea şi voi faceţi lor"7. Vedeţi că nu introduce nimic străin, ci rânduieşte toate câte firea le impune? Cele pe care însuţi voieşti să ţi se facă de aproapele, acestea fă-le şi tu: Vrei să fii lăudat? Laudă şi tu. Vrei să nu ţi se răpească bunurile tale? Nu răpi nici tu pe ale altuia. Vrei să fii cinstit? Cinsteşte şi tu. Vrei să fii miluit? Miluieşte şi tu. Vrei să fii iubit? Iubeşte şi tu. Vrei să nu auzi rele pe seama ta? Nu grăi nici tu rele pe seama altora. Vezi exactitatea exprimării. Căci nu a zis: „toate câte nu voiţi să vă facă oamenii, nici voi să nu le faceţi", ci a zis: „cele pe care voiţi să vă facă...". Fiindcă două sunt căile care duc la virtute, una este depărtarea de răutate, cealaltă lucrarea virtuţilor. Domnul ne propune pe cea din urmă, prin aceasta cuprinzând-o şi pe cealaltă. Pe una8, a sugerat-o când a spus „ceea ce urăşti tu însuţi, altuia să nu faci"9. Pe cealaltă, a arătat-o limpede zicând: „toate câte voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi-le şi voi lor".

7 Mt. 7,12.

8 Pe una din căi, adică depărtarea de rău. 9Tob. 4,15.

2. Este şi o altă condiţie. Care este aceasta? Să-1 iubeşti pe aproapele ca pe tine însuţi. Ce este mai uşor decât asta? Căci a urî este greu şi aduce tulburare. Dar a iubi este uşor şi fără nici o greutate. Dacă ar fi spus: „oameni fiind, iubiţi animalele sălbatice", porunca ar fi fost

grea, dar dacă a poruncit, oameni fiind, să iubim pe oameni ce dificultate este ? -la aceasta ajutând şi faptul de a fi de aceeaşi fire şi neam, îndemnul fiind potrivit firii? Aceasta se întâmplă şi la lei şi la lupi. Căci şi la ei, înrudirea firii duce la iubire. Ce scuză vom avea noi care îmblânzim leii şi locuim cu ei în case, dar nu facem nimic pentru a-1 atrage pe aproapele nostru? Nu vedeţi că mulţi, pentru a obţine o moştenire, îi asaltează şi îi urmăresc pe bătrâni? Tineri fiind şi plini de forţă, suportă toate relele bătrâneţii, guta şi celelalte boli ale bătrâneţii, fără să părăsească nici un moment pe aceşti bătrâni. Acolo este vorba despre bani şi despre o nădejde nesigură. Aici este vorba despre cer şi, mai înainte de cer, de faptul de a bineplăcea lui Dumnezeu.

Dar cine este cea care moşteneşte, căci pentru ceea ce moşteneşte este scris titlul de proprietate? Biserica şi totalitatea membrilor ei, despre care spune Pavel: „Pentru că v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfăţişez lui Hristos fecioară neprihănită"10. Şi Sfântul Ioan: „Cel ce are mireasă este mire"". Mirele, după primele zile, pierde tăria dragostei. Dar Mirele nostru ne iubeşte pe noi neîncetat şi dorul lui creşte pe zi ce trece. Ceea ce şi Ioan ne arată când îl numeşte Mire. Dar nu numai pentru aceasta numeşte Biserica mireasă, ci fiindcă voieşte ca toţi să fim ca un singur trup şi ca un singur suflet, potrivit cu raţiunea virtuţii şi a dragostei. Şi aşa cum mireasa face toate pentru a plăcea bărbatului, la fel trebuie să fim şi noi toată viaţa. Aşa cum mireasa, în ziua nunţii, în cămara de nuntă, nu are altă

10II Cor. 11, 2. 11 In. 3, 29.

grijă decât cum să placă bărbatului, la fel şi noi, cât suntem în viaţa aceasta, un singur lucru să avem în vedere, să plăcem Mirelui şi să păzim buna cuviinţă a miresei. De această mireasă pomeneşte şi David, zicând: „Stătut-a împărăteasa de-a dreapta îmbrăcată în haină aurită şi preaînfrumusetată" [Z. Vrei să vezi şi încălţările sale? Ascultă pe Pavel, cel care conduce mireasa, zicând: „Şi încălţaţi picioarele voastre, gata fiind pentru Evanghelia păcii"13. Vrei să vezi şi cingă-toarea ei, cum este ţesută de adevăr? Acelaşi Pavel te învaţă: „având mijlocul vostru încins cu adevărul"14. Vrei să vezi şi frumuseţea ei? Şi aceasta o vei învăţa de la el: „ne-având pată sau zbârcitură"15. Ascultă şi pe Ecclesiast care spune despre ea: „Cât de frumoasă eşti tu, draga mea, şi pată nu este în tine"16. Vrei să vezi şi picioarele? „Cât de frumoase sunt picioarele celor ce vestesc pacea, ale celor ce vestesc cele bune"17. Şi ceea ce ne umple de admiraţie şi de uimire e faptul că după ce a împodobit-o pe ea astfel, nu a venit arătând slava Sa, ca nu cumva prin mărimea frumuseţii Sale să o înspăimânte şi să o facă să îşi piardă minţile, ci a venit îmbrăcat cu acelaşi veşmânt ca mireasa, căci a voit să fie părtaş,

asemenea ei, sângelui şi trupului. Şi nu a chemat-o pe ea sus, ci El însuşi s-a coborât la ea, ținând şi aici rânduiala nunții, El venind la mireasă. Ceea ce şi Moise a zis: „Pentru aceasta, va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia lui"18. Şi Pavel: „Taina aceasta mare este, iar eu zic, în Hristos şi în Biserică"19. Căci venind în sălaşul

12 Ps. 44,11.

13 Ef. 6,15.

14 Ef. 6,14.

15 Ef. 5, 27.

16 Cânt. 4, 7.

17 Rom. 10,15. IS Fac. 2, 24.

Ef. 5, 32.

ei, celei pline de toată întinăciunea, zbătându-se în sânge, fără veşminte, a curățit-o, a uns-o cu untdelemn, a hrănit-o, a îmbrăcat-o cu mantie şi a făcut-o frumoasă cum alta nu se mai află. Şi după ce a încins şi El veşmântul ei, luând-o, a ridicat-o la cer. Pentru ea este pregătită moştenirea. Ce spune despre ea profetul? Multe. Căci este avocatul ei. Căci a grăit de mai înainte şi a vestit multe dintre cele ce aveau să i se întâmple ei, cum ar fi cele despre Mire, despre nuntă şi despre bunătățile ce îi urmează. De aceea şi aici vorbeşte în numele ei, asemenea avocaților şi ritorilor, celor din tribunale, care spun pentru cine au alcătuit apărarea, anume pentru ceea ce moşteneşte. Şi ce pretinde ceea ce moşteneşte, să auzim.

Graiurile mele ascultă-le, Doamne. Pe Mire îl numeşte Domn. Şi aceasta este fapta de recunoştință a miresei. Căci dacă aceasta se întâmplă la cei de un neam cu noi şi femeia numeşte pe bărbat domn, cu cât mai mult se întâmplă aceasta la Biserică şi la Hristos, Care prin fire este Domn. Dar nu îl numeşte pe El Domn numai ca Mire, ci şi ca Stăpân, şi îl pregăteşte astfel să asculte rugăciunea. Fiindcă această moştenire îi stă înainte, dar moştenirea aceasta este pusă în lucrare, dacă va păzi cele poruncite. Se roagă şi cere ajutor ca să împlinească poruncile şi să nu piardă moştenirea. De aceea şi spune: Graiurile mele ascultă-le, Doamne. Cu îndrăznire cere aceasta, fiindcă cere astfel de lucruri pe care şi El vrea să le dea. Dacă cineva cere astfel de lucruri nevrednice de Cel ce dăruieşte, nu poate nădăjdui să primească. Când cineva se roagă împotriva vrăjmaşilor sau împotriva celor ce l-au întristat, acestea nu sunt cuvintele omului, ci ale diavolului. Şi dacă a se jura vine de la diavol („ceea ce este mai mult decât acestea de la cel rău este") este limpede că şi faptul de a se ruga împotriva vrăjmaşilor este tot de la diavolul. Dacă aşadar vei spune: Graiurile mele ascultă-le, Doamne,

acele cuvinte spune-le care sunt ale unui om blând şi iubitor de oameni şi care nu are nimic diavolesc.

3. înțelege strigarea mea. Strigare aici nu numeşte intensitatea glasului, ci dispoziția minții. Fiindcă şi lui Moise care tăcea i-a zis: „Ce strigi către Mine?"20. Nu i-a zis: „Ce te rogi Mie?". Ci a zis: „Ce strigi către Mine?", fiindcă stătea înaintea Lui cu o dispoziție puternică a minții. Dar ca să te convingi că nici aici nu se referă la strigăt, ci la dispoziția minții, nu a spus ascultă strigarea mea, ci a zis: înțelege, adică pricepe, strigarea mea. Căci deşi s-a folosit de cuvinte omeneşti, arată înțelesuri mai înalte.

la aminte la glasul rugăciunii mele. Iarăşi se referă la glasul lăuntric. La fel şi Ana a strigat. Căci nu spune simplu la aminte la glasul rugăciunii mele, ci al implorării mele. Cel ce se roagă trebuie să aibă atitudinea şi conştiința unui implorator. Cel ce imploră nu foloseşte cuvintele unui acuzator. Dar cel ce se roagă împotriva vrăjmaşului său este mai degrabă un acuzator decât un rugător. Vezi cum nu îşi prezintă rugăciunea până ce nu o face vrednică de a fi auzită? La fel şi noi, când ne rugăm şi când vrem să fim auziți, să o pregătim astfel ca ea să fie o rugăciune, iar nu o acuzație şi să o aducem după legile proprii ei. împăratul meu şi Dumnezeul meu. Este felul în care profetul II numeşte neîncetat, mai mult încă, era un nume ales de Avraam, precum zice şi Sfântul Pavel: „Pentru aceea, Dumnezeu nu Se ruşinează de ei, ca să se numească Dumnezeul lor"21. Biserica dă acest nume lui Dumnezeu şi îl justifică prin dor. Căci nu a spus simplu împăratul, ci împăratul meu şi Dumnezeul meu, arătând dragostea ei. Apoi aduce şi pricinile pentru care este vrednică a fi auzită. Care sunt acestea? Căci către Tine mă voi ruga, Doamne. Cine nu se roagă lui Dumnezeu? Mulți par să se roage lui Dumnezeu, dar fac aceasta ca să fie văzuți de oameni că se roagă. însă Biserica nu este la fel, ci ea se adresează numai Unuia Dumnezeu, lăsând deoparte toate cele omeneşti.

leş. 14,15. Evr. 11,16.

Dimineața vei auzi glasul meu. Vezi sârguința şi sufletul străpuns? De la începutul zilei voi face această lucrare. Să audă cei care după mii de alte lucrări, atunci îşi încep rugăciunea. Dar nu la fel este Biserica. Ci chiar de la începutul zilei, ea îi sfințeşte lui Dumnezeu ziua: „trebuie să mânecăm şi să-Ți mulțumim mai înainte de răsăritul soarelui şi să ne rugăm Ție din revărsatul zorilor"22. Tu nu rabzi ca unul mai mic decât tine să se închine împăratului mai înaintea ta. Dar acum când soarele se închină deja, tu dormi încă şi cedezi primul loc făpturii şi nu ajungi din urmă această făptură creată pentru tine şi nu Ii aduci Lui mulțumire, ci trezindu-te, îți speli mâinile şi fața, iar sufletul necurat îl treci cu vederea. Nu ştii că aşa

cum trupul se curăță prin apă, la fel sufletul prin rugăciune? Spală, aşadar, sufletul mai înaintea trupului. Multe pete ale răutății sunt imprimate în suflet. Pe acestea să le îndepărtăm prin rugăciune. Dacă ne vom îm-prejmui gura, vom pune bună temelie pentru faptele de zi cu zi.

Dimineața voi sta înaintea Ta şi mă vei vedea. Voi sta înaintea Ta nu se referă la loc, ci la fapte. Căci numai unul care are fapte vrednice poate fi aproape de Dumnezeu. De aici vine faptul de a fi aproape şi a fi departe, căci Dumnezeu este pretutindeni. Voi sta înaintea Ta şi mă vei vedea că Tu eşti Dumnezeu Care nu voieşti fărădelegea. Un alt tălmaci zice: „mă vei privi, că Tu eşti Dumnezeu Care nu voieşti fărădelegea". Nici nu va locui lângă Tine cel ce vicleneşte. Aici vorbeşte umbrit despre idoli, că în aceştia au aflat plăcere şi în toată fărădelegea, precum şi în alte fapte rele. Nici nu va locui lângă Tine cel ce vicleneşte. Nu îți va fi ție prieten, nu îți va fi aproape. Nu vor sta călcătorii de lege în preajma ochilor Tăi. Aici arată ura lui Dumnezeu față de cei ce fac rău, învățând pe cei ce vor să se apropie de El să se facă asemenea Lui, fiindcă altfel nu pot să fie aproape de El. Dacă unui om bun nu este cu

22 înț. Sol. 16, 28

putință ca unul rău să îi fie aproape, fiindcă diferă de el prin modul de viață, cu cât mai mult un om viclean nu va fi aproape de Dumnezeu? Că cei răi nu pot să fie aproape de oamenii virtuoşi ascultă ce spun despre cel drept: „Greu ne este nouă şi a-1 privi"23. La fel şi Ioan, locuind în închisoare, şi chiar nefiind văzut, o întrista pe Irodiada, deşi era destul de departe de el. Dar şi după moartea lui, conştiința acelui tiran se cutremura. Nimeni aşadar dintre cei care trăiesc în virtute să nu creadă că suferă ceva cumplit, chiar dacă ar suferi uneltiri de la cei răi. Cei care pătimesc rău sunt cei ce fac răul. Urât-ai pe toți cei ce lucrează fărădelege. Pierde-vei pe toți cei ce grăiesc minciuna. Pe ucigaş şi pe viclean îl urăşte Domnul. Acestea le spune nu doar ca să le auzim, ci ca să învățăm, auzindu-le neîncetat, să ne conformăm viata noastră cu modul de viață al Mirelui şi să fim aproape de El. Fără aceasta vom fi lipsiți de ajutorul de sus, şi atunci nimic nu ar fi mai rău.

4. Urât-ai pe toți cei ce lucrează fărădelegea. Fie că este rob, zice, fie liber, fie împărat, fie orice altceva. Căci nu de la ranguri, ci de la virtute obişnuieşte Dumnezeu să îi socotească pe prietenii Lui. Cum mulți dintre cei ignoranți socotesc că această ură a lui Dumnezeu este puțin lucru, ascultă cum inspiră frica de pedeapsă, zicând: Pierde-vei pe toți cei ce grăiesc minciuna, adresând cuvântul pedepsirii celor ce păcătuiesc. Căci nu opreşte pedeapsa doar la ură, deşi şi aceasta este nespusă pedeapsă, ci îi va pierde pe toți cei ce grăiesc minciuna.

Aşadar, faptul de a fi urât de Dumnezeu este mai greu şi mai rău decât gheena. Dar aici vorbeşte către cei care pot înțelege această pedeapsă. Pentru cei mai nesimțitori adaugă şi aceasta: pierde-vei pe toți cei ce grăiesc minciuna. Să nu te tulburi, omule, nici să te neliniştești când vezi pe unii care mint, care răpesc sau care sunt avari că nu pătimesc nimic înfricoşător. Pedeapsa nu va întârzia. Căci aceasta

23 Pilde 2,14.

este firea lui Dumnezeu: se scârbeşte de răutate, o urăşte pururi şi o detestă. Ii numeşte aici cei ce grăiesc minciuna pe cei care trăiesc în răutate, care urmăresc lucruri amăgitoare, pe cei care trăiesc în plăceri, în lăcomie a pântecelui, în iubirea de avuții şi orice lucru pe care David are obiceiul să îl numească minciună.

Pe ucigaş şi pe viclean îi urăşte Domnul. Ucigaş numeşte aici pe cel ce unelteşte, pe fățarnicul care una vorbeşte şi alta gândeşte, care sub aparența unei fețe pline de bunătate, ascunde răutatea lupilor. Este oare cu putință ceva mai rău? Căci de cel ce este duşman vădit te poți păzi şi apăra. Dar cel care îşi ascunde răutatea sa şi care se foloseşte în ascuns de răutate, fiind greu de vădit, poate să lucreze multe lucruri înfricoşătoare. De aceea Hristos ne porunceşte nouă să veghem când se apropie de noi unii ca aceştia „Vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori"24.

Iar eu, întru mulțimea milei Tale, intra-voi în casa Ta. Căci din mijlocul unora ca aceştia a fost aleasă Biserica: elini, magi, ucigaşi de oameni, vrăjitori, lucrători ai minciunii, impostori, şi despre aceştia s-a zis că îi urăşte şi de ei se scârbeşte. Biserica a arătat că nu după dreptatea şi faptele ei bune a fost aleasă, ci numai iubirii de oameni a lui Dumnezeu datorează faptul de a fi fost eliberată din mijlocul acelora şi adusă în Sfânta Sfintelor. De aceea adaugă: Iar eu, întru mulțimea milei Tale, intra-voi în casa Ta. Ca să nu spună cineva: „Cum, tu, după ce ai făcut atâtea răutăți ai fost mântuită?". Dar a spus modul mântuirii, anume că pentru multa iubire de oameni şi pentru negrăita bunătate a fost mântuită. Dar sunt unii, precum iudeii, atinşi de o boală incurabilă, care nici nu vor să audă de milă. Totuşi, harul şi mila, oricât de har ar fi şi oricâtă milă, pot să mântuiască numai pe cei care vor să fie mântuiți şi să aibă har, iar nu pe cei ce se împotrivesc harului şi care nu vor să primească darul,

24 Mt. 7,15.

aşa cum sunt iudeii, despre care Sfântul Pavel zice: „necu-noscând dreptatea lui Dumnezeu şi căutând să statornicească dreptatea lor, dreptății lui Dumnezeu nu s-au supus"25. După ce a spus ce a făcut Dumnezeu, zice şi ce a făcut ea.

închina-mă-voi spre sfânt locaşul Tău întru frica Ta. Nu precum mulți dintre rugători: plictisiți, căscând, toropiți de somn, ci cu frică şi cutremur. Cel care se roagă astfel părăseşte toată răutatea şi este condus de mână către orice virtute, II face pe Dumnezeu milostiv pentru el. Doamne, călău-zeşte-mă întru dreptatea Ta din pricina duşmanilor meii Biserica a cântat laudele lui Dumnezeu, proclamă ura pentru cei ce fac răul, iubirea de oameni, purtarea de grijă, spune mântuirea ei, spune modul în care s-a mântuit, spune cum a răspuns ea acestui dar: s-a întors de la răutate, s-a îndreptat spre virtute, a dat cele mai bune nădejdi şi celor care trăiesc în răutate, dacă voiesc să se schimbe, ca unii ce pot dobândi milă. Apoi, întoarce cuvântul spre cerere, zicând: Doamne, călăuzeşte-mă întru dreptatea Ta. Prin acestea, ne învață să aducem mai întâi laude lui Dumnezeu, să-i aducem mulțumire pentru binefacerile Lui, să Ii cerem iarăşi ceea ce vrem şi iarăşi să Ii aducem mulțumire. Dar să vedem care sunt cele pe care le cere: Cere ea ceva pământesc? Ceva vremelnic? Sau ceva dintre cele trecătoare? Nu cumva vorbeşte despre bogății? Sau despre slavă? Sau despre putere? Sau despre pedepsirea vrăjmaşilor? Nimic dintre toate acestea. Dar ce? Doamne, călăuzeşte-mă întru dreptatea Ta din pricina vrăjmaşilor mei. Vezi cum nu cere nimic vremelnic şi cum se roagă pentru ajutorul de sus? Căci cei care călătoresc pe această cale aceia mai degrabă au nevoie de ajutorul acela. Dreptate aici numeşte virtutea în general. Şi bine zice, întru dreptatea Ta. Căci este o dreptate a oamenilor, care constă din aplicarea legilor exterioare şi care este ieftină şi imperfectă şi nu este determinată decât de gândurile oamenilor.

Rom. 10,3.

Dar eu cer dreptatea Ta care ne conduce la cer şi ajutorul de care am nevoie, ca să dobândesc această dreptate.

5. Bine zice călăuzeşte-mă. Fiindcă viața de acum este o cale, care are nevoie de călăuzire de sus. Dacă atunci când intrăm într-un oraş avem nevoie de cineva care să cunoască drumul, cu cât mai mult, vrând să călătorim la cer, avem nevoie de ajutorul de sus pentru a ne arăta calea, a ne întări paşii şi a ne conduce de mână. Căci sunt multe poteci care se îndepărtează de cale. De aceea să ținem strâns dreapta lui Dumnezeu. Din pricina duşmanilor mei. Mulți duşmani uneltesc împotriva mea, vor să îmi abată paşii, să mă înşele şi să mă ducă pe altă cale. Fiindcă aşa de mari sunt piedicile, aşa de mari atacurile, călăuzeşte-mă Tu însuți. Căci

am nevoie de ajutor de la Tine. De El ține a ne arăta calea. Iar a fi vrednici să fim tinuti de mâna aceea să fie strădania noas-tră. Căci dacă eşti necurat, nu te ține pe tine mâna aceea sau dacă eşti lacom sau vreo altă pată având.

îndreptează înaintea Ta calea mea. Adică fă-o clară, curată, cunoscută, fă-o dreaptă pentru mine. Un alt interpret spune: „Netezeşte înaintea mea calea Ta". Adică fă-o uşoară şi netedă.

Că nu este în gura lor adevăr, inima lor este deşartă. Mi se pare mie că acestea sunt spuse despre cei care petrec în rătăcire, având gura şi inima lipsite de orice bine. Şi despre cei care trăiesc în răutate. Groapă deschisă grumazul lor. Aici îi numeşte pe ucigaşi sau pe cei care rostesc păreri aducătoare de moarte şi urât mirositoare. Nu ar greşi cineva dacă ar spune că gura desemnează pe cei care rostesc cuvinte ruşinoase, gura numind-o astfel groapă deschisă. Căci duhoarea aceea este mai cumplită decât duhoarea care iese dintr-o groapă deschisă. Aşa este şi gura lacomilor, a iubitorilor de argint, care nimic sănătos nu vorbesc decât despre ucideri şi răpiri ale bunurilor altora. Aşadar, să nu fie groapă gura ta, ci comoară. Căci comorile diferă mult de morminte, fiindcă mormintele strică ceea ce primesc în ele, pe când comorile păstrează. Să ai şi tu comoara înțelepciunii care rămâne pururi, iar nu duhoarea şi putreziciunea. Şi nu a zis simplu groapă,

ci groapă deschisă, ca să arate şi mai mult că este spurcăciune. Ar fi trebuit mai degrabă să ascundă aceste cuvinte ale lor, decât să le rostească, aşa încât să arate toată boala care îi macină. Cu trupurile moarte facem contrariul, ne grăbim să le încredințăm pământului. Dar aceştia, cu privire la cuvintele lor aducătoare de moarte, fac dimpotrivă, în loc să le înmormânteze în adâncul inimii şi să le înece acolo, le rostesc în public şi le etalează în văzul tuturor, pe mulți vătă-mându-i. Să îi izgonim, vă rog, pe unii ca aceştia departe de noi. Căci dacă trupurile moarte le îngropăm afară din cetate, cu cât mai mult trebuie să îndepărtăm de noi pe cei care îndrăznesc să rostească vorbe aducătoare de moarte şi care nu vor nici să le ascundă. Fiindcă asemenea guri sunt pierderea întregii cetăți. Cu limbile lor viclenesc. Vezi un alt chip al răutății. Unii ascund în suflet vicleşugul lor, dar cu limba rostesc cuvinte dulci. Alții se folosesc atât de mult de răutate, încât învăluie vicleşugul în înseşi cuvintele lor şi, prin ele, urzesc vicleşugurile şi uneltirile. Judecă-i pe ei Dumnezeule, să cadă din sfaturile lor. Vezi şi aici blândețea rugăciunii. Căci nu a zis: pedepseşte-i, ci judecă-i pe ei şi fă să înceteze răutatea lor. Deşarte fă uneltirile lor - ceea ce înseamnă că se şi roagă pentru ei să nu îngăduie să se afunde şi mai mult în răutatea lor.

După mulțimea nelegiuirilor lor, alungă-i pe ei, că Tc-au amărât, Doamne. Adică nu înseamnă pentru mine nimic cele ce mi se întâmplă mie, ci pentru Tine sufăr. Aceasta ține mai degrabă de un suflet înțelept, faptul de a nu căuta răzbunare pentru ale sale şi a se arăta zelos în a sta împotriva insultelor aduse lui Dumnezeu. Mulți fac cele contrare acestora, trecând cu vederea cele ale lui Dumnezeu, dar pedepsind cu multă asprime insultele care îi privesc pe ei. Dar sfinții nu sunt astfel, ci sunt straşnici pedepsitori ai insultelor aduse împotriva lui Dumnezeu, iar pe cele ale lor le trec cu vederea. Şi să se veselească toți cei ce nădăjduiesc întru Tine. Vezi câştigul rugăciunii. Şi pe unii îi face mai buni şi îi opreşte de la răutate. Şi ceilalți vor avea parte de multă bucurie, pe de o parte, văzând schimbarea acelora şi mutarea lor la mai bine, şi pe de altă parte, pe ceilalți văzându-i devenind mai sârguitori prin aceasta.

în veac se vor bucura şi le vei fi lor sălaş. Căci aceasta este o bucurie necontenită. Fiindcă toate celelalte bucurii nu au nimic mai stabil decât apele râurilor, într-atât sunt de instabile şi trecătoare. Dar bucuria în Dumnezeu rămâne în veac, fiind îndestulătoare şi durabilă, neîntreruptă de nici o împrejurare neaşteptată, ci devine mai înaltă prin obstacolele înseşi. De aceea şi apostolii fiind bătuți cu vergi, se bucurau, Pavel era în necaz şi sălta de bucurie şi, când era pe punctul de a muri, părtaşi ai bucuriei îi numea pe filipeni, zicând: „Şi chiar dacă mi-aş vărsa sângele pentru jertfa şi slujirea credinței voastre, mă bucur şi vă fericesc pe voi pe toți. Asemenea şi voi bucurați-vă şi fericiți-mă"2h. Dumnezeu locuieşte împreună cu cei ce se bucură astfel. De aceea Biserica, prin gura profetului, zice: în veac se vor bucura şi le vei fi lor sălaş. Acelaşi lucru zicea şi Hristos, arătându-ne că această bucurie nu va avea sfârşit. „Dar iarăşi vă voi vedea... şi bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi"27. Şi Pavel iarăşi: „Bucurați-vă pururi, rugați-vă neîncetat"28. Şi se vor lăuda cu Tine toți cei ce iubesc numele Tău. Căci al acestora este a se lăuda, a se bucura şi a se veseli. Fiindcă cel ce se laudă cu cele pământeşti nu diferă cu nimic de cei care se desfată de bucate în vis.

6. Spune mie, ce oare dintre cele omeneşti este vrednic de laudă? Vigoarea trupului? Dar această vigoare nu depinde de propria alegere, de aceea şi este lipsită de vreo laudă. De altminteri, se vestejeşte şi decade repede şi de multe ori îl vatămă pe cel ce o are, dacă nu se foloseşte cum trebuie de ea.

26Filip. 2,17-18.

27 In. 16, 22.

281 Tes. 5,16-17.

Putem spune aceasta şi despre tinerețe, şi despre frumusețe, bogăție şi putere, şi despre plăceri, precum şi despre toate cele pământeşti. Dar a te lăuda cu Dumnezeu şi cu dragostea către El este o podoabă mai bună decât toate şi o strălucire care covârşeşte mii de coroane, chiar dacă cel ce se laudă ar fi în lanțuri. Această slavă nu se teme nici de boală, nici de bătrânețe, nici de împrejurările lucrurilor, nici de tulburarea vremurilor, nici de moartea însăşi, ci străluceşte şi atunci cu lumină nepieritoare.

Că Tu vei binecuvânta pe cel drept. Fiindcă mulți dintre cei ce petrec astfel sunt luați în râs şi batjocoriți, şi mai ales cei ce practică virtutea, ca nu cumva vreunul din cei mai simpli şi neîncercați să cadă din petrecerea cea bună, profetul întăreşte cugetul lui zicând: Că Tu vei binecuvânta pe cel drept. Ce vătămare poate să îi aducă disprețul oamenilor şi al lumii întregi, când însuşi Stăpânul îngerilor îl laudă şi îl mărturiseşte? După cum nici un folos nu ar avea, dacă toți l-ar lăuda, toți cei ce locuiesc pe pământ şi pe mări, iar Dumnezeu nu l-ar binecuvânta. Aceasta să o urmărim pretutindeni ca El să ne mărturisească pe noi, ca El să ne încununeze. Şi dacă s-ar întâmpla aceasta, atunci noi vom fi mai înalți decât toți, fie că suntem în sărăcie, fie în boală, fie în cele mai de pe urmă rele. Fiindcă şi fericitul Iov, deşi şedea în gunoi şi era istovit de sângele care şiroia din răni care izvorau mii de râuri de viermi, deşi răbda boli incurabile, scuipat şi de casnicii săi, disprețuit şi de prieteni, şi de duşmani şi pus la cale de femeie, fiind în sărăcie, în foame şi răbdând boala aceea de nevindecat, era mai fericit decât toți. Cum? Fiindcă Dumnezeu îl binecuvânta, zicând despre el: om fără prihană, drept, adevărat, temător de Dumnezeu, depărtându-se de orice lucru rău29. Doamne, cu arma buneivoiri ne-ai încununat pe noi. Iarăşi David îşi încheie rugăciunea prin mulțumire, aducând cântări de mulțumire lui Dumnezeu. Dar ce este

Iov 1, 1.

arma buneivoiri? Cea mai bună armă, cea mai frumoasă, o armă după voia lui Dumnezeu. Ceea ce spune aceasta este: Cu cea mai bună protecție ne-ai zidit pe noi. Un alt tâlcuitor zicând: „îl vei încununa" învață că despre drept este spus aceasta. Că îl vei încununa pe cel drept, adică bunăvoirea Ta este în loc de armă, de scut şi cel mai bun scut. Sau aceea că prin protecția cea mai bună îl vei zidi pe cel drept şi nici frumusețea lui nu va fi lipsită de siguranță, nici siguranța lui nu va fi lipsită de slavă. Căci ce este mai puternic şi ce este mai frumos decât bărbatul zidit de dreapta cea de sus? Aceasta este cununa şi este împletită din îndurări precum însuşi David spune în altă parte: „Pe cel ce te încununează cu milă şi cu îndurări"30. Această cunună este împletită şi din dreptate, precum zice Pavel: „De acum mi

s-a gătit cununa dreptății"31. Este şi o cunună a harurilor precum spune un altul: „Va pune cunună de haruri pe capul tău"32. Este şi o cunună a slavei precum spune Isaia: „în ziua aceea Domnul va fi o cunună de nădejde şi de slavă pentru poporul său"33. Pe toate acestea le are cununa: iubirea de oameni, dreptatea, harul, slava, bunăcuviința. Căci este darul lui Dumnezeu aducând felurite haruri. Este şi o cunună a nestri-căciunii după cum zice Pavel: „Aceia ca să ia o cunună stri-căcioasă, noi, una nestricăcioasă"34. Ceea ce spune aici este: cu slavă sigură ne-ai încununat. Căci aşa sunt darurile lui Dumnezeu puternice şi pline de bunăcuviința. Aşa sunt cununile.

Dar la oameni nu se întâmplă aceasta. Ci cel ce este în slavă la oameni nu este deloc sigur. Iar cel ce se află în siguranță nu este şi în slavă. Rar se întâmplă ca acestea două să fie reunite. Şi chiar când se întâmplă, repede se destramă.

30 Ps. 102, 4. 31II Tim. 4, 8.

32 Pilde 4, 9.

33 Is. 28, 5 [Septuaginta]. 341 Cor. 9, 25

Astfel sunt cei puternici ai lumii acesteia, strălucitori şi vestiți, dar nu în siguranță. Terenul pe care umblă este cu atât mai alunecos şi periculos, cu cât slava este mai mare. Dimpotrivă, oamenii obscuri şi disprețuiți datorează obscurității lor siguranța şi liniştea de care se bucură, dar viața lor este fără slavă şi cinste. Dar tocmai prin faptul că sunt fără slavă, sunt în siguranță. Dar la Dumnezeu nu este aşa, ci amândouă, şi slava, şi siguranța sunt unite în cel mai înalt grad. Gândindu-ne, aşadar, la mărimea bunătăților, şi mai înainte de toate, la acel mare bine de a plăcea lui Dumnezeu, care ne este scut, slavă şi siguranță şi la miile de bunătăți, să alergăm prin răbdare la lupta ce ne stă înainte şi să nu cădem niciodată, nici să nu ne arătăm goi de arme. Căci felul acestui război nu rabdă să îl vadă neînarmat pe soldat, ci atunci se poate lipsi de armură, când războiul este încheiat; şi războiul se termină când sufletul se desparte de trup. Până ajungem acolo, este necesar să purtăm lupta şi când suntem acasă, şi când mergem în adunări, când prânzim, când suntem bolnavi şi când suntem sănătoşi. în timpul bolii mai ales este bun prilej pentru această luptă, când durerile tulbură sufletul din toate părțile, când suferințele îl împresoară, când diavolul este acolo îmboldindu-ne să spunem vreun cuvânt amar. Atunci trebuie mai cu seamă să ne întărim, să ne încingem platoşa, scutul şi coiful şi celelalte arme şi neîncetat să mulțumim lui Dumnezeu. Atunci vom arunca asupra diavolului săgeți cumplite, atunci îi provocăm răni de moarte demonului, atunci cununile sunt strălucitoare. Fiindcă şi pe fericitul Iov (nimic nu ne împiedică iarăşi să

ne referim la el) aceasta mai cu seamă l-a arătat strălucitor, aceasta l-a mărturisit, aceasta l-a încununat, şi anume faptul că în vremea ispitirii, a bolii şi a sărăciei, a arătat nestrămutat cuget, neclătit suflet, faptul că a adus cuvinte de mulţumire lui Dumnezeu, ca o adevărată jertfă duhovnicească. Căci jertfă erau cuvintele lui pe care le-a grăit: „Domnul a dat, Domnul a luat, ceea ce Domnului a plăcut, aceea a făcut, fie numele Domnului binecuvântat în veac"3"". Ceea ce şi noi trebuie să facem în ispite, în încercări, în atacuri: să-L slăvim pe Dumnezeu, să II binecuvântăm neîncetat, că a Lui este slava în vecii vecilor. Amin.

Iov 1, 21 [Septuaginta].

Psalmul 6

Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri pe mine, nici cu urgia Ta să mă cerţi

1. Când vei auzi vorbindu-se despre mânie şi urgie la Dumnezeu, să nu presupui nici o patimă omenească în El. Căci aceste cuvinte ţin de pogorământ. Dumnezeirea este liberă de toate aceste patimi. Dar vorbeşte astfel pentru a atinge o minte mai îngroşată. Fiindcă şi noi când vorbim cu barbarii, folosim limba lor. Şi când vorbim cu un copil, vorbim peltic ca el, şi, chiar dacă am fi de o mie de ori înţelepţi, ne pogorâm totuşi la smerenia aceluia. Şi ce este de mirare dacă facem aceasta cu cuvintele, când şi cu faptele îl imităm şi ne muşcăm mâinile şi simulăm mânia, ca să îl îndreptăm pe prunc. La fel şi Dumnezeu, voind să atingă pe cei mai puţin inteligenţi, se foloseşte de asemenea cuvinte. Căci nu se străduieşte să adapteze limbajul Lui la vrednicia Lui, ci la folosul ascultătorilor. Iarăşi, în altă parte, arătân-du-Se nesupus mâniei, spunea: „Oare pe Mine Mă întărâtă la mânie, şi nu pe ei înşişi?"1. Dar cum ai fi vrut să vorbească Dumnezeu cu iudeii? Putea să le spună că nu se mânie sau că nu îi urăşte pe cei răi? Căci ura este patimă. Nici că vede cele ale oamenilor? Căci a vedea este una dintre însuşirile trupului. Nici nu aude? Căci şi aceasta ţine de trup. De aici ar fi decurs o altă învăţătură rea, anume că lumea nu este guvernată de o pronie dumnezeiască.

Ferindu-ne să atribuim lui Dumnezeu aceste sentimente, mulţi ar ajunge să ignore şi că Dumnezeu există. Or, ignorând

1 Ier. 7,19 [Septuaginta].

aceasta, toate celelalte adevăruri de credinţă s-ar pierde. Dar dacă admitem această dogmă, are loc şi îndreptarea. Cel care este convins că există Dumnezeu, chiar dacă nu ar avea o concepţie întru totul vrednică de El, ci ar presupune şi unele imagini nepotrivite cu dumnezeirea Lui, cu timpul va ajunge să se convingă că nici una dintre aceste imagini nu sunt potrivite cu Dumnezeu. Dar cel convins că nu există pronie deloc şi că Dumnezeu nici

nu se îngrijeşte de făptură, nici că există, ce câştig va avea din concepția absolutei nepătimiri cu privire la Dumnezeu? De aceea, după ce le vorbeşte mai întâi despre Dumnezeu, după ce îi convinge că Dumnezeu există, le curăță puțin câte puțin credințele, ridicându-i la această dogmă, vorbind lucruri mai înalte, mişcând cuvântul şi despre nepătimirea Lui. Căci zice şi un alt profet: „[Dumnezeu] Nu flămânzeşte, nici nu osteneşte"2. Şi cel ce spune că Dumnezeu se mânie, tot el adaugă, arătând că ceea ce este dumnezeiesc este nepătimitor: „Oare pe Mine Mă întărâtă la mânie, şi nu pe ei înşişi?". Cel care spune că Dumnezeu este în templu, acelaşi iarăşi spune: „Eu sunt Dumnezeu şi nu om. Eu sunt Sfântul în mijlocul tău, şi nu voi intra în cetate"3. Adică nu voi fi circumscris în vreun loc. Dacă nu parcurge toate celelalte patimi, lasă celui mai înțelept să înțeleagă de aici, că dacă este liber de patimile tiranice4, fără de care viață nu poate exista, cu cât mai mult este liber de toate celelalte? „Nu cumva eşti Tu ca un om care doarme?"5. Pretutindeni revine asupra nepătimirii

2Is. 40,28 [Septuaginta].

3 Os. 11, 9 [Septuaginta].

4 'O Twv Tupavvixâiv TTaOdjv OTnAAayuevoH. Numeşte aici „patimi tiranice" nu doar patimile propriu-zise, ci şi afectele şi categoriile ființei create, cum ar fi circumscrierea spațiului şi a timpului. Dacă deci Dumnezeu este liber de acestea, de afecte, de timp şi de spațiu, cu atât mai liber va fi de patimile propriu-zise cum ar fi mânia.

5 Ier. 14, 9 [Septuaginta].

dumnezeieşti. Astfel încât şi aici, când vei auzi despre mânie, să nu o socoteşti patimă. Căci dacă oamenii care se îndeletnicesc cu filosofia rămân, pe cât este cu putință, nemânioşi, cu cât mai mult firea aceea nepieritoare şi nestricăcioasă, negrăită şi necuprinsă? Nu vezi că şi medicii care taie sau cauterizează nu fac aceasta cu mânie, ci cu scopul însănătoşirii, nu mâniindu-se împotriva suferinzilor, ci îi miluiesc pe ei, slobozindu-i din boli. Aşadar, când spune nu cu mânia Ta să mă mustri pe mine aceasta spune: „Nu cere dreptate pentru păcatele mele, nici răzbunare pentru nedreptățile mele".

Miluieşte-mă, Doamne, că neputincios sunt. Toți avem nevoie de această rugăciune către Dumnezeu, chiar dacă am avea mii de fapte bune şi chiar dacă am fi ajuns la culmea dreptății. De aceea şi profetul în altă parte iarăşi zice: „Că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta"6. Şi apoi: „De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?"7. Şi Pavel: „Căci nu mă ştiu vinovat cu nimic, dar nu întru aceasta m-am îndreptat"8. Şi autorul Pildelor. „Cine poate spune: Curățit-am inima mea; sunt curat de păcat?"9. Toți avem nevoie de milă,

dar nu toți suntem vrednici de a fi miluiți. Deşi este milă, ea îl caută pe cel vrednic, după cum însuşi a grăit către Moise: „Pe cel ce va fi de miluit îl voi milui şi cine va fi vrednic de îndurare, de acela Mă voi îndura"10. Cel ce face ceva vrednic de a fi miluit poate spune: „miluieşte-mă", dar cel ce nu este vrednic de a obține această iertare, în zadar va spune „miluieşte-mă". Căci dacă mila ar veni peste toți deopotrivă, nimeni nu ar mai fi pedepsit. Căci şi mila are un oarecare discernământ, ea caută şi pe cel vrednic, şi pe cel ce se străduieşte să se bucure de ea.

6 Ps. 142, 2.

7 Ps. 129,3. 81 Cor. 4, 4.

9 înț. Sol. 20, 9.

10 leş. 33,19

2. Mulți sunt vinovați de aceleaşi păcate şi nu li se dă aceeaşi pedeapsă, având alte pricini pentru care au căzut în ele. Să zăbovim acum, dacă vreți, asupra acestui cuvânt. Astfel de pildă, toți iudeii au păcătuit şi au slujit idolilor, dar nu toți au fost pedepsiți cu aceeaşi pedeapsă. Unii au căzut definitiv, alții s-au bucurat de iertare. Căci în păcate, nu se are în vedere numai natura greşelii, ci intenția, împrejurarea, cauza, ceea ce a urmat păcatului, dacă au stăruit în el sau dacă s-au pocăit, dacă au păcătuit printr-o împrejurare nefavorabilă sau din înşelare au căzut sau în mod deliberat. Şi multe sunt cele cercetate şi diferența timpului, şi starea în care se află. Astfel au păcătuit şi cei din Vechiul Testament, şi cei din Noul Testament, dar nu primesc toți aceeaşi pedeapsă. Cei care au păcătuit în Noul Testament sunt pedepsiți mai greu. Şi aceasta o arată Pavel zicând: „Călcând cineva legea lui Moise este ucis fără milă pe cuvântul a doi sau trei martori. Gândiți-vă cu cât mai aspră va fi pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu şi a nesocotit sângele testamentului"11. Când spune „cu cât mai aspră va fi pedeapsa cuvenită" arată mărimea pedepsei. Au păcătuit şi cei dinainte de lege, şi cei din lege. Iarăşi cei dintâi primesc o pedeapsă mai blândă. Şi aceasta arătând-o, spunea: „Câți deci fără lege au păcătuit, fără lege au şi pierit"12. Acel „fără lege" arată că pedeapsa nu va fi mai grea, ci mai blândă. Fiindcă toți câți au păcătuit în lege, prin lege vor fi judecați. De ce oare? Pentru că cei dintâi nu au decât firea care îi acuză, pe când ceilalți au, pe lângă fire, şi legea şi vor răbda o pedeapsă mai mare pe cât mai mare le-a fost învățătura. Dar şi în măsura vredniciilor se vede că se întâmplă acelaşi lucru şi este limpede aceasta din jertfe. Pentru întreg poporul care a păcătuit se aducea tot atâta jertfă, cât pentru singur preotul. Ceea ce dovedeşte faptul

" Evr. 10, 28-29. 12 Rom. 2,12.

}

că pe cât de mare este vrednicia, pe atât de mare şi pedeapsa la cei ce păcătuiesc. De aceea, o femeie simplă care a desfrânat era ucisă cu pietre, dar fiica preotului care a păcătuit era arsă de vie.

Dar se poate vedea şi din altă parte scăderea şi mărimea pedepsei: Când cineva păcătuieşte, unuia i se dă pedeapsa încă de aici, altul se bucură de desfătare. Aceştia din urmă vor avea mai mult de suferit dincolo, în viaţa viitoare, dacă nu au suferit încă de aici pe măsura păcatului, pe când ceilalţi mult mai puţin. Şi aceasta arătând-o Hristos, aduce exemplul lui Avraam care zice bogatului: „Ai primit cele bune ale tale în viaţa ta, iar Lazăr, asemenea, pe cele rele. Şi acum el se mângâie, iar tu te chinuieşti"13. Acesta a amânat, ca să zicem aşa, întreaga pedeapsă pentru viaţa viitoare şi de aceea suferă mai rău. Alţii pătimesc pedeapsa, dar nu în întregime, ci în parte, de aceea se pedepsesc mai blând. Ar putea vedea cineva diferenţa de pedeapsă şi din cunoaşterea mai mare şi simplitatea celui ce păcătuieşte, din cuvintele pe care le spune Mântuitorul: „Sluga aceea care a ştiut voia stăpânului şi nu a făcut-o va fi bătută mult. Şi cea care n-a ştiut, nici n-a făcut-o va fi bătută puţin"14. Şi ar găsi cineva şi alte pricini care determină diferenţa de pedeapsă, precum şi diferenţa de milă şi de dragoste. Vezi şi la cel întâi zidit. A păcătuit Eva, a păcătuit şi Adam, acelaşi păcat. Căci amândoi au mâncat din pom, dar nu amândoi au primit aceeaşi pedeapsă. A ucis Cain şi a ucis şi Lameh, unul a fost miluit şi unul a fost osândit. Unul aduna lemne în zi de sabat şi nu a dobândit nici o milă. David a ucis şi a desfrânat şi s-a bucurat de iertare. Să ne îndeletnicim, aşadar, cu acest gen de cercetări. Cu cât este mai bine să cercetăm acestea decât să ne pierdem timpul cu pălăvrăgeli şi discursuri deşarte în pieţele publice. Căci nu numai înţelegerea unor asemenea lucruri,

n Lc. 16, 25. 14 Lc. 12, 47-48.

ci şi cercetarea lor este un câştig, chiar dacă nu aflăm răspuns pe potrivă. Căci vom fi siliţi să ne dedicăm cu totul acestor lucruri şi să ne cheltuim tot timpul cu ele.

Pentru care pricină deci (trebuie să revenim la cuvântul dintâi), deşi toţi iudeii au contribuit la turnarea viţelului, unii au fost pedepsiţi, iar alţii au fost cruţaţi? Fiindcă unii s-au pocăit şi, uitând de fire, au ucis pe ai lor pentru evlavie, pe când ceilalţi au perseverat în închinarea la idol. Astfel încât, păcatul este acelaşi, dar ce a urmat după el nu este acelaşi lucru. Pentru care pricină şi în cazul lui Adam şi al Evei nu este aceeaşi pedeapsă, deşi păcatul este

acelaşi? Căci nu este acelaşi lucru a fi înşelat de femeie cu a fi înşelat de şarpe. De aceea Pavel numeşte înşelare păcatul femeii: „Şi nu Adam a fost amăgit, ci femeia, amăgită fiind, s-a făcut călcătoare de poruncă"13. Şi pentru care pricină cel ce aduna lemne nu a dobândit milă? Fiindcă era mare păcat ca chiar de la început să calce porunca şi trebuia să inspire şi altora multă frică. Aceasta s-a întâmplat şi cu Safira şi Anania. Aşadar, şi noi, când păcătuim, să vedem dacă suntem vrednici de milă, dacă facem ceva ca să fim miluiți, dacă ne pocăim, dacă ne facem mai buni, dacă ne-am depărtat de păcat. Căci a fi mântuit cel ce se pocăieşte înseamnă a fi mântuit din milă. Aşa şi profetul se învredniceşte de a fi mântuit prin lacrimi şi prin suspine. Căci zice: spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele aşternutul meu voi uda. Adică lacrimi de pocăință. Că s-au tulburat oasele mele şi sufletul meu s-a tulburat foarte. Nu spune acestea repede, ci află scăpare la slăbiciunea firii sale: Miluieşte-mă, Doamne, că neputincios sunt. Spune astfel arătând că nu este de ajuns numai aceasta. Dacă ar fi de ajuns numai atât, toți ne-am mântui numai de aici, căci toți avem aceeaşi fire.

3. Mie, ca să vorbesc mai exact, nu mi se pare că acesta este sensul celor spuse aici. Ci arată slăbiciunea care vine din ispite şi nu mică este îndreptățirea aceasta pentru a obține milă şi îndurare. Acesta este sensul şi al versetului următor care zice: îmbătrânit-am între toți vrăjmaşii mei. Căci ştia că necazul purtat cu mulțumire se face temei pentru mare milă şi îl face pe Dumnezeu milostiv şi îndurat. Aşadar, asta mi se pare mie că se semnifică şi aici, când zice: Vindecă-mă Doamne, că s-au tulburat oasele mele şi sufletul meu s-a tulburat foarte. Căci nu a zis: „lasă-mi păcatele mele", nici „iartă-le", ci spune vindecă-mă. Căci cere lui Dumnezeu să îi închidă rănile dintâi. Dar prin oase înțelege toată puterea omului, iar prin tulburare, rana, pedeapsa, osânda.

Vindecă-mă Doamne, că s-au tulburat oasele mele şi sufletul meu s-a tulburat foarte. în medicină sunt trei lucruri, sau mai degrabă patru sau cinci între care adeseori este luptă şi confruntare: doctorul, meşteşugul lui, pacientul, boala şi puterea leacurilor. Dacă voința bolnavului se uneşte cu voința medicului, cu meşteşugul lui şi cu puterea leacurilor, bolnavul va învinge boala. Dar dacă luptă împotriva acelora, atunci se predă pe sine bolii. Sau dacă împreună cu boala luptă împotriva doctorului a medicamentelor şi a meşteşugului, atunci se predă pe sine morții. La fel se întâmplă şi la noi. Sau mai degrabă se întâmplă şi mai surprinzător. Căci adesea la doctori, în ciuda voinței de vindecare a bolnavului, în ciuda medicamentelor şi a iscusinței medicului, boala persistă din pricina slăbirii constituției bolnavului, a neputinței meşteşugului sau a ineficacității medicamentelor. Dar la Dumnezeu

nu se întâmplă aceasta, ci, dacă stai împreună cu doctorul, rana primeşte întotdeauna vindecarea. Căci aici nu este un meşteşug omenesc care să eşueze uneori, ci este putere dumnezeiască care biruieşte firea, bolile şi viciul şi orice răutate. Iată de ce profetul se apropie de Dumnezeu ca de un medic şi suspinând zice: Vindecă-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele mele. Unii spun că David vorbeşte aici de acea tulburare care vine din păcat. Atunci când vânturile se dezlănțuie asupra mării, pe toate le tulbură până în adânc şi aduc nisipul la suprafață şi pe corăbieri îi pun în pericol. La fel, când se tulbură sufletul nostru, se zdruncină şi trupul, totul în noi este pradă furtunii şi corabia noastră este plină de tulburare şi este întuneric mult, totul se clatină şi este multă confuzie. Aceasta se întâmplă mai cu seamă în poftele trupului, în mânie şi în necazuri şi nenorociri. Căci toate acestea tulbură şi sufletul şi oasele, până şi pupila ochilor pare a ieşi din orbită şi nici ochii nu mai văd după rânduială. Aşa cum caii merg haotic când cel ce conduce este cuprins de tulburare, tot astfel când cugetul este tulburat, toate se confundă, toate îşi ies din făgaşul lor şi pierd calea.

Dar cum se produce această tulburare este necesar să o spunem. Căci nu se stârneşte din senin, la fel ca pe mare, din pricina iscării vânturilor, iar în suflet, de la o împrejurare neaşteptată, ci de la propria noastră trândăvie şi nepăsare. Căci şi dacă se întâmplă şi dacă nu se întâmplă, noi suntem cauza. Astfel, de pildă, când se stârneşte o poftă în suflet, nu arde cuptorul, dacă nu aprinzi flacăra şi dacă nu dai hrană focului. Dar cuptorul nu se aprinde, dacă nu te ocupi cu privirea frumuseților străine, dacă nu-ți ocupi mintea cu alte frumuseți, dacă nu mergi să priveşti la teatrul fărădelegii. Dacă nu-ți hrăneşti trupul cu desfătări şi dacă nu îți îneci mintea în vin, nu te cuprinde flacăra, nu se aprinde cuptorul, trupul nu va deveni mai cumplit ca o fiară, curăția minții nu se va spulbera ca bătută de nişte vânturi sălbatice. Dar oare ajung acestea pentru a scăpa de flacăra păcatului? Nu, nu sunt de ajuns acestea, ci mai sunt şi altele care trebuie adăugate: rugăciunile neîncetate, tovărăşia sfinților şi a persoanelor virtuoase, postul cu măsură, o hrană simplă, îndeletnicirea cu lucrurile necesare, frică de Dumnezeu mai înainte de toate, judecata viitoare, pedepsele de nerăbdat, făgăduința bunătăților. Prin acestea toate, vei putea pune frâu poftei dezlănțuite şi să potoleşti această mare învolburată.

Şi Tu, Doamne, până când? Întoarce-Te, Doamne, izbăveşte sufletul meu, mântuieşte-mă pentru mila Ta. Neîncetat repetă pe Doamne ca pe o îndreptățire a iertării şi a harului. Căci aceasta este cea mai mare nădejde a noastră, negrăita Lui iubire de oameni, faptul că este

mereu gata să ne ierte. Iar acel până când? nu este o expresie a nerăbdării sau descurajării, ci este o expresie a chinului şi a durerii unui om care nu poate răbda povara ispitelor.

4. Întoarce-Tc, Doamne, izbăveşte sufletul meu. Două lucruri cere aici: Ca Dumnezeu să se întoarcă spre el şi să îi izbăvească sufletul. Căci aceasta este strădania drepților mai cu seamă, faptul de a se împăca cu Dumnezeu, faptul de a-L face milostiv şi favorabil şi de a nu se întoarce de la ei. De aici urmează şi izbăvirea sufletului. Nu precum cei mai mulți dintre oameni, mai ales cei mai grosolani, numai un singur lucru cer şi anume, să se bucure de prosperitatea prezentă. Dar drepții nu sunt aşa, ci nimic nu este mai de preț pentru ei decât să se bucure de mântuirea sufletului.

Că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine. Şi în iad cine Te va lăuda pe Tine? Vezi câte motive de mântuire aduce? Că neputincios sunt, zice, că s-au tulburat oasele mele, că de la Domnul acestea le cer, că nu este întru moarte cel ce Te pomeneşte pe Tine, Aceasta zicând, nu limitează cele ale noastre la viața prezentă, să nu fie!, căci cunoştea dogma despre înviere. Ci, după plecarea de aici, ştia că nu mai este vreme pentru pocăință. Fiindcă şi bogatul s-a mărturisit şi s-a pocăit, dar nimic nu i-a folosit din cauza nepotrivirii timpului. Şi fecioarele cele nebune voiau să ia ulei, dar nimeni nu le dădea. Aceasta aşadar se roagă şi profetul să se curețe aici de păcate, ca să se bucure de îndrăznire la în-fricoşătoarea judecată. Apoi îl învață pe cel ce ascultă că trebuie ca la iubirea de oameni a lui Dumnezeu să adăugăm şi eforturile noastre, căci dacă punem înainte numai neputința noastră, sau tulburarea, sau bunătatea lui Dumnezeu sau ceea ce a mai spus David şi noi nu facem nimic, de nici un folos nu ne este nouă. Vezi şi ce adaugă: Ostenit-am întru suspinul meu, spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele aşternutul meu voi uda. Să audă cei ce au un trai modest cum împăratul încins cu purpură arăta pocăință. Să ascultăm şi să ne pocăim. Nu doar plângea, ci ostenea suspinând. Nu vărsa doar lacrimi, ci spăla şi patul, nu într-o zi, două sau trei, ci în fiecare noapte. Şi nu vorbeşte numai despre trecut, ci şi despre viitor. Să nu socotiți că, făcând aceasta odată, s-a lăsat pe sine apoi slobod, ci făcând aceasta neîncetat, a continuat pentru toată viața. Nu ca noi care facem aceasta o zi şi adeseori nici măcar o zi întreagă şi apoi ne dedăm la râs, la desfătare şi distracție. Dar nu şi David, ci a continuat să suspine cu lacrimi neîncetate. Să imităm şi noi această mărturisire. Căci dacă nu vrem să plângem aici, va trebui neapărat să ne tânguim şi să plângem dincolo; acolo fără nici un folos, aici cu mult câştig. Acolo cu ruşine, aici cu bună rânduială. Că aceasta aşa trebuie să fie ascultă-L pe Hristos Care zice: „Acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinților"16.

Dar nu la fel vor fi cei care plâng aici, ci se vor bucura de multă mângâiere. „Fericiți cei ce plâng că aceia se vor mângâia"17. „Vai vouă bogaților, că vă luați pe pământ mângâierea voastră"18. Să asculte cei care au paturi de argint, ce fel era patul regelui [David], nu bătut cu pietre prețioase, nici aurit, ci spălat cu lacrimi. Pentru el nopțile nu erau nopți de odihnă, ci erau nopți de plâns şi de jale. Fiindcă în timpul zilei îl distrăgeau multe griji, timpul pe care toți îl acordă odihnei, el îl făcea timp de mărturisire, fiindcă atunci tânguirea era şi mai fierbinte. Este bine să plângi oricând, dar mai ales în timpul nopții, când nimeni nu poate să îți răpească această minunată şi sfântă plăcere, ci este îngăduit celui ce voieşte să se cufunde în ea fără frică. Cei care

16 Mt. 8,12.

17 Mt. 5, 5. 1S Lc. 6, 24.

au experimentat aceasta ştiu ce spun, câtă bucurie aduc aceste izvoare de lacrimi. Aceste lacrimi pot stinge focul cel nestins, acel râu de foc ce curge înaintea scaunului de judecată. De aceea şi Pavel a plâns trei ani ziua şi noaptea, îndreptând patimile altora. Dar noi nici pe ale noastre nu le îndreptăm, ci dedându-ne la râs şi la dezmăț, când vine noaptea, ne prăbuşim într-un somn adânc. Unii sunt țintuiți de un somn asemenea morții, alții veghează cu privegheri mai rele decât moartea, socotind interesele lor pentru bani şi carnetele, ocupându-şi timpul cu noi uneltiri. Dar nu la fel sunt cei ce priveghează cu priveghere sfântă, ci aceştia lucrează țarina sufletului lor, şi, folosindu-se de lacrimi ca de o ploaie, fac să crească semințele virtuții. Un asemenea pat udat de lacrimi este străin de orice răutate şi orice viciu. Cel ce varsă asemenea lacrimi socoteşte ca nimic cele de pe pământ, îşi eliberează sufletul din orice împresurare, făcând mintea mai strălucitoare ca soarele. Şi să nu socotiți că spun acestea numai despre monahi. îndemnul este pentru cei din lume, şi mai mult pentru aceştia decât pentru aceia. Căci mai ales ei au nevoie de leacurile pocăinței. Cel ce plânge astfel, lepădând toate patimile, are un suflet mai liniştit decât cel ce stă într-un port liniştit. Plin de multă bucurie, unul ca acesta intră cu multă îndrăznire în casa lui Dumnezeu; vorbeşte cu plăcere aproapelui, mânia nu zace înlăuntrul sufletului, pofta nu îl aprinde, nici iubirea de arginți, nici pizma, nici nimic din toate acestea. Căci suspinele şi lacrimile din timpul nopții scufundă aceste patimi, ca pe nişte fiare ascunse în bârlog. Tulburatu-s-a de supărare ochiul meu. Vezi suflet zdrobit? După ce a vorbit de pocăință, iarăşi vorbeşte de tulburările sufletului, de tulburarea cea din minte şi de teama de mânia lui Dumnezeu.

5. Căci aici numeşte ochi, ochiul sufletului, această facultate de a judeca şi a raționa pe care conştiința propriilor păcate o face să se tulbure. Fiindcă avea mereu dinaintea ochilor greşelile şi îşi amintea mânia lui Dumnezeu, fiind cu frică, trăind nu fără îndurerare, precum mulți, ci tremurând şi tulbur ându-se. O astfel de tulburare este maica liniştii, frica aceasta este temei nefricii. Cel ce se tulbură astfel biruieşte orice furtună. Cel ce nu are sufletul astfel cu greu va înfrunta valurile. Şi ca o corabie fără balast, predată puterii vânturilor sălbatice, uşor se scufundă. La fel şi sufletul care trăieşte fără străpungere este lăsat în voia miilor de patimi. De aceea fericitul Pavel arătând această patimă zicea: „Aceştia petrec în nesimțire şi s-au dat pe sine desfrânării, săvârşind cu nesaț toate faptele necurăției"19. Şi un cârmaci, cât timp se tulbură de grijile pentru călători, toți sunt liniştiți, dar dacă se culcă şi doarme, lepădând grija, le aduce tuturor multă tulburare. La fel şi omul: cel care se luptă şi tremură de frică şi se tulbură, în pace îşi aşează mintea, iar cel ce se predă pe sine somnului cu nepăsare îşi lucrează naufragiul corăbiei.

Imbătrânit-am între toți vrăjmaşii mei. Ce înseamnă îmbă-trânit-am? Am slăbit din pricina vrăjmaşilor mei. Căci viața noastră este o luptă şi este plină de mii de vrăjmaşi, care devin şi mai puternici când cădem în păcate. De aceea trebuie să facem totul pentru a scăpa din mâinile lor şi niciodată să nu pactizăm cu ei. Căci aceasta este temeiul celei mai mari siguranțe. Pavel arătând ceata acestor vrăjmaşi spunea: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri"20. Dacă astfel este ceata vrăjmaşilor trebuie ca mereu şi neîncetat să ne înarmăm şi să fugim de asalturile păcatelor. Căci nimic nu îmbătrâneşte puterile sufletului precum păcatul. De aceea şi Pavel, poruncind să îndepărtăm de la noi această pricină de îmbătrânire, spunea: „Şi să nu vă potriviți cu acest veac,

Ef. 4,19. Ef. 6,12.

ci să vă schimbați prin înnoirea minții"21. Aşadar, când eşti îmbătrânit de păcat, înnoieşte-te prin pocăință.

Depărtați-vă de la mine toți cei ce lucrați fărădelegea, că a auzit Domnul glasul plângerii mele. Auzit-a Domnul cererea mea, Domnul rugăciunea mea a primit. Nu mică este această cale care duce la virtute, fuga de cei răi. Ceea ce şi Hristos cere de la noi cu atâta hotărâre, încât ne porunceşte să tăiem de la noi pe prietenii care ne sunt la fel de necesari ca mădularele noastre, atunci când ne smintesc şi când tovărăşia lor ne aduce vreo vătămare.

Căci zice: „dacă ochiul tău te sminteşte, scoa-te-l, dacă mâna ta te sminteşte, tai-o şi arunc-o de la tine"22 nu despre mădularele noastre vorbeşte, ci despre prietenii noştri cei mai apropiați, a căror prietenie nu trebuie să o cinstim, când nu le este de nici un folos nici lor, nici nouă, ci numai vătămare. Urmând acestei virtuți şi David nu numai că nu caută asemenea prietenii, ci şi porunceşte să se depărteze unii ca aceştia de la sine.

6. Aceasta este roadă pocăinței, acesta este câştigul lacrimilor. Căci o astfel de inimă zdrobită nu este cuprinsă de nici o patimă. Aceasta aşadar să facem şi noi. Chiar dacă cineva ar purta coroană, dar ne-ar vătăma, să nu prețuim prietenia lui. Căci nimic nu este mai vătămător decât bărbatul, fie el rege, care este însoțit cu răutatea, după cum nimic nu este mai împărătesc decât un prizonier în lanțuri, dar cu sufletul plin de virtuți. Că a auzit Domnul glasul plângerii mele. Nu a zis simplu că a auzit glasul meu, ci glasul plângerii mele. Vezi cum aduce de la el, cu multă bogăție, şi glas, şi plângere? Glas aici nu înseamnă intensitatea strigătului, ci dispoziția minții, iar plângerea nu se referă numai la plânsul ochilor, ci şi la cel al sufletului. Căci cel ce aduce pocăință şi este auzit de Dumnezeu poate cu uşurință şi să facă binele, şi să depărteze de la sine orice tovărăşie a celor răi.

21 Rom. 12, 2.

22 Mt. 5, 29-30.

Să se ruşineze şi să se tulbure foarte toți vrăjmaşii mei; să se întoarcă şi să se ruşineze foarte degrab. Această rugăciune are mare folos, adică să se ruşineze şi să se întoarcă înapoi. în sfârşit, dacă cei ce aleargă în calea răutății se ruşinează şi se întorc înapoi, înseamnă că se opresc din răutatea lor. Căci dacă vedem un om ducându-se într-o prăpastie, ne grăbim să îl oprim să meargă mai înainte zicând: Stai, omule, unde te duci? O prăpastie te aşteaptă înainte. La fel şi David cere ca pe cei răi să îi întoarcă înapoi din calea răutății. La fel, dacă nu ne grăbim să ținem în frâu un cal sălbatic, va pieri numaidecât. La fel şi medicii, tăind răul, se străduiesc cu multă grabă să oprească veninul care tinde să se răspândească în tot trupul. La fel să facem şi noi, să depărtăm răutatea din noi cu multă grabă, ca nu cumva, înaintând, să crească boala. Căci dacă sunt neglijate, rănile păcatelor se fac mai mari şi starea de boală şi de neputință nu se opreşte la răni, ci poate naşte moartea şi încă moartea veşnică. Dar dacă de la început le smulgem din rădăcină pe cele mici, nici cele mari nu mai cresc. Aşadar, ia aminte [la aceasta]: cel ce cugetă să nu insulte pe aproapele se păzeşte de orice contrazicere, cel ce nu ştie să contrazică va împlini legea prieteniei, iar cel ce împlineşte legea prieteniei duşman nu va avea, iar cel care nu are duşman, dar arată dragoste acela

împlineşte toată virtutea. Aşadar, să nu neglijăm cele dintâi semne ale răului, ca să nu ne cuprindă un rău mai mare. Dacă Iuda şi-ar fi osândit patima iubirii de argint, nu ar fi ajuns să săvârşească sacrilegiul. Dacă şi-ar fi stăpânit această patimă, nu ar fi ajuns la culmea răutăților. De aceea şi Hristos nu numai curvia, nici numai adulterul, ci şi numai o privire imprudentă o osândeşte. Astfel prevenea şi în privința iudeilor, chiar dacă într-un mod simbolic, fiindcă se adresa cuvântul unor oameni trupeşti, totuşi îi prevenea. Şi în ce fel? Nu îngăduia să fie vreo amestecare între animale de diferite specii, nu îngăduia să se mănânce animale cu sânge, nu îngăduia să se rețină după apusul soarelui vreun obiect dat
în păstrare, prevenind astfel rele mai mari. Prin prima interdicție, oprea unirea josnică a bărbaților între ei, prin a doua, uciderile, prin a treia cruzimea şi neomenia. Acum aceste crime se comit cu o uşurință uimitoare şi cu multă neruşinare. De aceea toate s-au întors cu josu-n sus. Când, aşadar, vei primi în suflet vreo patimă mică, să nu o vezi pe aceasta mică, ci gândeşte-te că, hrănindu-se din aceasta, se nasc altele mai mari. Când vedem o flacără mică aprinzându-se într-o casă, ne tulburăm şi ne agităm. Căci nu ne oprim mintea la aceste mici începuturi, ci ne gândim de la început până la sfârşit la toate consecințele şi astfel ne agităm şi alergăm ca să stingem întreg focul. Răutatea împânzeşte sufletul mai tare decât acest foc. De aceea trebuie prevenită. Dacă ne lenevim, îndreptarea devine mai grea. Aceasta poate vedea cineva, se întâmplă şi cu corăbiile şi corăbierii: se tulbură nu numai când văd valurile înalte prăvălindu-se, ci şi numai când marea începe să fie agitată. Aşadar, să nu fim nepăsători cu păcatele mici, ci să le oprim pe acestea cu multă hotărâre, ca să ne slobozim de cele mai mari şi să dobândim bunătățile viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, Căruia fie slava, puterea, cinstea, acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 10

Pentru sfârşit, un psalm al lui David. După altă versiune: „Cântare de biruință a lui David", Altă versiune, „Biruitorului".

1. In Domnul am nădăjduit. Cum veți zice sufletului meu: „Mută-te în munți ca o pasăre"? Altă versiune: „înalță-te în munți ca o pasăre". Alta, „strămută-te". Că iată păcătoşii au încordat arcul, au gătit săgeți în tolbă, ca să săgeteze în întuneric pe cei drepți la inimă. Altă versiune: „ca în întuneric". Că ceea ce Tu ai aşezat ei au surpat1. Altă versiune: „Pentru că legile au fost nimicite". Alta: „Că învățăturile vor fi călcate". Mare este puterea nădejdii în Domnul: turn de pază inaccesibil, zid nebiruit, ajutor tare, armă nebiruită, turn neînfruntat,

putere neînfruntată, care află scăpare în cele mai mari primejdii. Prin nădejde, cei neînarmați s-au arătat mai puternici decât cei înarmați, femeile au covârşit pe bărbați şi copiii cu multă uşurință au biruit pe cei încercați în războaie. Şi ce este de mirare că au biruit pe vrăjmaşi când toată lumea au biruit-o? Stihiile pământului, uitându-şi propria fire, s-au schimbat spre slujirea acelora şi fiarele sălbatice nu mai erau fiare, nici focul, foc. Nădejdea în Dumnezeu are puterea de a transforma totul. Dinții ascuțiți şi închisoarea strâmtă, sălbăticia firii, foamea care înarma firea, nici o oprelişte nu mai era şi gurile erau aproape de trupul profetului, dar nădejdea în Dumnezeu, mai puternică decât orice frâu, le reținea gurile şi îi făcea să se tragă îndărăt.

Acestea meditându-le şi David, zicea către cei ce îi porunceau să fugă şi să-şi caute izbăvirea într-un loc sigur: In Domnul

1 Ps. 10, 3 [Scptuagintn].

am nădăjduit. Cum veți zice sufletului meu? Ce spui? Pe Stăpânul lumii II am ajutor, pe Cel ce a făcut toate cu multă uşurință şi fără osteneală, pe Acela II am alături de mine şi strateg şi mă trimiți să îmi caut izbăvirea în loc neumblat şi în pustiu? Oare nu mai mare decât pustiul este ajutorul Celui ce poate toate şi cu mare uşurință? Pentru ce pe mine, care sunt atât de puternic înarmat, mă sfătuieşti să fug, ca şi când aş fi gol şi fără arme şi pentru ce porunceşti să mă mut? Oare îi vei porunci să fugă în pustiu celui ce are o armată puternică şi este înconjurat de ziduri şi de arme? Vrednic de râs te vei arăta, sfătuind unele ca acestea. Pe cel care are cu el pe Stăpânul lumii, îl exilezi şi îl izgoneşti şi îl faci să se mute pentru războiul din partea păcătoşilor?

Pe lângă cele spuse, adaug şi datoria de a nu fugi. Când Dumnezeu ajută şi când cei care luptă împotrivă sunt păcătoşi, cum poate îndemna cu laşitate la cea din urmă ruşine cel ce mă sfătuieşte să imit frica păsărilor? Nu te gândeşti că armata ce-mi stă împotrivă este mai neînsemnată decât o pânză de păianjen? Duşmanul unui rege pământesc, oriunde ar fi, trăieşte în nesiguranță, se teme şi tremură. Cu cât mai mult duşmanul Dumnezeului a toate? Oriunde s-ar întoarce, pe toți îi are duşmani şi pe însăşi făptura creată. De prietenii lui Dumnezeu se tem şi stihiile şi fiarele şi toată făptura li se închină. La fel, pe duşman şi pe vrăjmaş, până şi lucrurile neînsuflețite îl războiesc şi îl disprețuiesc. Astfel, leii au mâncat pe duşmanii profetului Daniel mai înainte chiar ca ei să atingă pământul, în timp ce ceilalți duşmani au fost arşi în foc. Dar au şi tolbă şi săgeți şi toate armele lor sunt pregătite. Căci, zice, au gătit săgeți în tolbă. Dar nu au nici o putere, nici ne vom teme de frica lor. Mă voi

teme oare de cineva care are un arc neîntins? Căci ce folos au armele dacă nu este putere? Nici aici nu sunt de nici un folos dacă lipseşte bună voirea lui Dumnezeu. Dar, veți spune, au recurs la vicleşug, nu țin calea dreaptă. Pentru aceasta şi mai mult râd de ei, fiindcă îşi aruncă săgeţile lor în întuneric. Căci nimic nu este mai slab decât un bărbat care unelteşte în ascuns. Nu e nevoie să îl biruieşti cu arme, ci va cădea în propria cursă şi va pieri victimă a propriului vicleşug. Ce este mai slab decât cel prins în propria plasă?

Pe lângă aceasta mai este de spus un lucru: că nu luptă numai împotriva celor pe care Dumnezeu îi apără şi îi ajută, ci şi împotriva unora, nevinovați, care nu le-au greşit cu nimic. Aceasta îi face foarte slabi. Cum sunt cei care lovesc cu piciorul în țepuşă, pe aceea nu o vatămă cu nimic, dar ei îşi sângerează picioarele. Aşa şi aceştia. Pe lângă acestea, mai este o pricină pentru care le nimiceşte puterea de a lupta. Care este aceasta? Că ceea ce Tu ai aşezat, ei au surpat. Ceea ce spune aceasta este. Cu Tine luptă şi se războiesc, legea Ta şi poruncile Tale le-au distrus. Ei încearcă să nimicească poruncile Tale care sunt desăvârşite. Ori aceasta vrea să spună profetul, ori că sunt călcători de lege. Şi aceasta este nu mică pricină de slăbire, faptul de a merge la război, fără să păzească poruncile Tale. De aceea luptă ei împotriva drepților şi recurg la vicleşuguri, fiindcă nu vor să asculte poruncile Tale.

2. Istorisind aşadar despre slăbiciunea duşmanilor, arată nu cauza generală, ci pe cea care le este specifică. (Căci nu a spus că nu au bani, nici turnuri de pază, nici ajutoare, nici cetăți, nici că nu au experiență în război, ci pe toate acestea le trece sub tăcere şi le disprețuieşte ca fiind nimic şi spune că sunt călcători de lege, că luptă împotriva celor nevinovați, că nimicesc poruncile lui Dumnezeu). Ne descrie apoi armata drepților, arătând şi de aici cât de uşor de învins sunt vrăjmaşii. Astfel să vedem şi noi care este adevărata putere, care este adevărata slăbiciune, dar nu ne vom teme de ceea ce le e teamă de obicei oamenilor şi este vrednic de râs. Ce spun aşadar? Este un om de temut, viclean, mândru de bogățiile sale şi de puterea sa. Dar mai ales pentru asta voi râde de el. Căci acesta este chipul slăbiciunii. Dar ştie să unelteasc㠎. Iarăşi, acesta nu este decât un alt chip al slăbiciunii lui. Totuşi de ce astfel de oameni sunt adesea învingători?

Pentru că tu nu ştii cum să lupți cu ei sau, mai degrabă, fiindcă lupți pentru aceleaşi lucruri care îi fac pe ei slabi, adică pentru putere şi slavă. Fugi de acest obiect al luptei şi respinge prin alte arme pe cei care te atacă: prin blândețe, pe orgolios, prin sărăcie pe avar, prin înfrânare pe desfrânat, prin bunăvoință, pe invidios şi astfel vei învinge cu uşurință.

Pentru a reveni la ceea ce am spus deja, după ce a arătat slăbiciunea celor nedrepți, vezi cum descrie armura dreptului. Căci continuă: Dar dreptul ce a făcut? Adică: Atunci când ceilalți s-au aşezat astfel în linie de bătaie, întrebi cum s-a înarmat dreptul? Ascultă: Domnul este în locaşul cel sfânt al său. Domnul în cer are scaunul său. Vezi cum pe scurt descrie ajutorul lui? Ce a făcut întrebi? A căutat scăpare la Dumnezeu din cer, Cel ce este pretutindeni. Nu a întins arcul, nici nu a gătit tolba cu săgeți, ca să săgeteze în întuneric, ci pe toate acestea lăsându-le, şi-a pus toată nădejdea în Dumnezeu şi acelora a pus împotrivă pe Cel ce nu are nevoie de nimic dintre acestea, nici de prilej bun, nici de loc prielnic, nici de arme, nici de bani, ci le face pe toate printr-un singur semn al voinței Sale. Vezi ajutorul nebiruit, simplu şi uşor?

Ochii Lui spre sărac privesc, genele Lui cercetează pe fiii oamenilor. Domnul cercetează pe cel drept şi pe cel necredincios; iar cel ce iubeşte nedreptatea îşi urăşte sufletul său2. Altă versiune: „Genele lui pun la încercare". Alta: „Domnul este cercetător drept". Alta: „încearcă pe cel drept, iar pe cel necredincios şi pe cel ce iubeşte nedreptatea îl urăşte sufletul său". Alta: „Cel ce iubeşte nedreptatea îşi urăşte sufletul său". Vezi ajutorul pregătit, vezi sprijinul gata? Pretutindeni este prezent, pe toate văzându-le, pe toate privindu-le, având mai cu seamă această lucrare, chiar când nimeni nu o cere, de a purta de grijă oamenilor, de a împiedica pe cei nedrepți, de a ajuta pe cei nedreptățiți, unora răsplătindu-le pentru fapta bună, altora dându-le pedepse pentru păcate. Nimic

2 Ps. 10, 5 [Septuaginta].

nu scapă cunoştinței Sale, căci ochii săi privesc lumea întreagă. Nu numai că ştie toate, dar vrea să şi îndrepteze. De aceea cealaltă versiune îl numeşte „drept cercetător". Căci dacă este drept nu rabdă să vadă răul că are loc sub ochii Lui. Se scârbeşte de cei răi, laudă pe cei drepți. Apoi ceea ce spunea în psalmul precedent, arătând că răutatea lor este de ajuns pentru a-i pierde pe ei înşişi, aceasta o arată şi aici, adăugând: cel ce iubeşte nedreptatea îşi urăşte sufletul său. Căci răutatea este potrivnică sufletului, duşmană şi pierzătoare, de aceea cel rău îi cade victimă mai înainte chiar de pedeapsă.

Vezi cât de uşor de învins îi arată pe cei potrivnici, când are un astfel de ajutor? Vezi cum aceia cad sub propriile arme şi prin acestea cum se vatămă pe ei înşişi? Vezi cât de uşor este ajutorul? Căci nu trebuie să umbli sau să alergi nicăieri, ca să îl dobândeşti, nici să pierzi bani, Dumnezeu fiind prezent pretutindeni şi Atoatevăzător. Va ploua peste păcătoşi laţuri, foc şi pucioasă, iar suflare de vifor este partea paharului lor. Fiindcă drept este Domnul şi

dreptatea a iubit şi fața Lui spre cel drept privește. Altă versiune: „Va ploua cărbuni aprinşi peste cei fărădelege". Alta: „Fața lor va vedea dreptatea lor", adică a drepților sau chiar a lui Dumnezeu. Arătând pedeapsa care vine din însăşi răutatea, fiindcă mulți rămân insensibili la ea şi o disprețuiesc, profetul zguduie mintea celor răi, descriind pedeapsa căzută din cer, folosin-du-se de un limbaj expresiv, care inspiră frica: foc, pucioasă, suflare de vifor şi cărbuni aprinşi zice că va ploua de sus peste ei, prin metafora cuvintelor, voind să prezinte neîntâr-zierea pedepselor, felurimea lor, uşurința cu care vor cădea plăgile asupra lor şi pierzania care îi aşteaptă.

3. Ce înseamnă partea paharului lor? Aceasta este moştenirea lor, acesta câştigul lor, acestuia vor fi predați, în acestea vor fi cheltuiți. Apoi iată şi pricina: Fiindcă Cel ce vede toate nu rabdă ca acestea să treacă nepedepsite. Ceea ce şi celălalt profet zice: „Ochiul Tău este prea curat ca să vadă răul.

Tu nu poți privi apăsarea"3. Acelaşi lucru îl arată şi David zicând: Că drept este Domnul şi dreptatea a iubit. Căci aceasta este specific lui Dumnezeu: a iubi şi a primi cele drepte şi dreptatea. Şi nu rabdă până în sfârşit pe cele ce sunt contrare ei. De aceea la începutul psalmului spunea astfel: în Domnul am nădăjduit. Cum veți spune sufletului meu mută-te în munți ca o pasăre? Căci cei care îşi pun nădejdea în cele pământeşti nu sunt mai în siguranță decât o pasăre care nădăjduieşte să se izbăvească în pustiu şi care devine pradă uşoară tuturor. La fel este şi cel ce nădăjduieşte în avuții. Precum o pasăre prinsă de copii, de capcane, de lațuri şi de multe altele, la fel şi bogatul este prins de ai săi, de vrăjmaşi. Trăieşte mai nesigur şi decât o pasăre, având pe mulți care îi întind capcane şi, mai înaintea acelora, poftele rele. Şi trăieşte ca un exilat, expus împrejurărilor de tot felul, te-mându-se de mânia călăilor, de mânia regelui, de atacurile şi uneltirile linguşitorilor, şi de vicleşugurile prietenilor. Şi fiind război, tremură din pricina tuturor, şi fiind pace, pândeşte pe uneltitori, căci bogăția nu are nimic stabil şi uşor poate fi pierdută. De aceea zboară şi se mută din loc în loc, urmărind pustietățile şi munții, petrecând în întuneric, în plină zi se află înconjurat de întuneric, închipuind vicleşuguri. Dar dreptul nu este astfel. „Căile lui strălucesc ca lumina"4. Nu se ocupă nici cu a întinde curse, nici a nedreptăți, ci are un suflet pururi în odihnă. Dar ceilalți, uneltind vicleşuguri, sunt pururi în întuneric şi în frică, precum tâlharii, prădătorii şi adulterii. Şi în plină zi, văd întuneric, sufletul lor fiind stăpânit de frică.

Cum se poate risipi întunericul acesta? Depărtându-te de toate acestea, agățându-te de nădejdea în Dumnezeu, chiar dacă eşti de o mie de ori păcătos. „Uitați-vă, zice, la neamurile

3 Avac. 1,13.

4 Pilde, 4,18 [Septuaginta].

cele din început şi vedeți cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat?"5. Nu a zis: Care drept? Ci a zis: Cine? Chiar păcătos fiind. Iată ceea ce este minunat, că încă şi păcătoşii care au această ancoră devin nebiruiți față de toți vrăjmaşii lor. Aceasta arată mai cu seamă o dispoziție a inimii către Dumnezeu, când, îngreunat de atâtea rele, îndrăzneşti la iubirea lui de oameni. Aşa cum blestemat este omul care îşi pune nădejdea în om, la fel fericit este cel ce nădăjduieşte în Domnul. Aşadar, depărtându-te de toți, dobândeşte şi tu această ancoră. Căci Dumnezeu vede toate, judecă toate, şi nu numai judecă, ci le şi pune în lucrare. De aceea, vorbind despre dreptatea dumnezeiască, profetul arată şi pedeapsa prin foc şi prin suflarea de vifor. Şi aceasta o face din purtarea de grijă a acelora, făcându-i mai înțelepți prin arătarea pedepsei. Pentru acestea toate, să ne apropiem de El şi să ne ațintim privirea pururi spre El. Căci astfel vom dobândi toate bunătățile în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

s înț. Sir. 2,10.

Psalmul 11

Pentru sfârşit, pentru instrumente cu opt coarde. Celui ce a biruit, pentru instrumente cu opt coarde. Iar textul evreiesc Aseminith, zice. Mântuieşte-mă, Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-au împuținat adevărurile de la fiii oamenilor1. Altă versiune: „Că au pierit credincioşii de la fiii oamenilor".

1. Virtutea este lucru greu şi mai ales atunci este dificil, când cel ce o lucrează este în lipsa oamenilor buni. Căci aşa cum osteneala călătoriei este mai grea mai ales atunci când călătorul este singur, neavând nici un tovarăş de călătorie, la fel şi aici. Căci nu puțin lucru înseamnă tovărăşia fraților şi mângâierea lor. De aceea şi Pavel spune: „Să luăm seama unul altuia, ca să ne îndemnăm la dragoste şi la fapte bune"2. Ceea ce îi face vrednici de fericire pe cei vechi este nu atât faptul că s-au îndreptat în virtute, ci fiindcă era multă lipsă de virtute în vremea lor, nearătându-se nimeni care să se îndrepte pe calea virtuții. Căci spune aceasta şi Sfânta Scriptură: „Noe era un om drept şi neprihănit între oamenii din timpul lui"3. De aceea îi admirăm pe Avraam, pe Lot, pe Moise, fiindcă s-au arătat ca stelele în adâncul nopții, ca nişte trandafiri în mijlocul spinilor, ca nişte oi în mijlocul lupilor, umblând, fără abatere, pe o cale potrivnică tuturor celorlalți. Dacă este greu să rezişti împotriva multora, dacă cel care , luptă singur împotriva unei mulțimi, urmând o cale opusă, are de răbdat multe

lucruri, dacă pe mare nu se poate să conduci o corabie împotriva furiei vânturilor şi a valurilor,

1 Ps. 11,1 [Septuaginta].

2 Evr. 10, 24.

3 Fac. 6, 9.

cu cât mai greu este să practici virtutea când eşti singur împotriva tuturor!

De aceea şi dreptul acesta David care singur s-a ținut de calea virtuții, umblând împotriva tuturor, găseşte scăpare la purtarea de grijă a lui Dumnezeu, zicând: Mântuieşte-mă, Doamne. Nimic altceva nu se arată de aici decât că am nevoie de ajutorul de sus, de sprijinul din cer, de pavăza aceea. Am nevoie de multă purtare de grijă umblând pe calea aceasta potrivnică tuturor. Şi nu spune: Mântuieşte-mă, că nu este cel cuvios, ci că a lipsit cel cuvios, arătând că şi cei ce mai erau cuvioşi au dispărut cu totul, fiindcă s-a înstăpânit răutatea şi i-a biruit boala. De aceasta şi Pavel se temea zicând: „Nu ştiți că puțin aluat dospeşte toată frământătura?"4. Şi iarăşi: „Tovărăşiile rele strică obiceiurile bune"5. Ce înseamnă s-au împuținat adevărurile? Căci aşa cum la culori şi la altele asemenea unele sunt adevărate şi altele false, tot aşa şi la virtuți. Este o porfiră adevărată şi una falsă, la fel pentru culoarea şofranului, pentru pietrele prețioase, pentru parfumuri şi aromate şi altele asemenea. Căci cele adevărate sunt cele ce există cu adevărat, iar cele false sunt cele ce nu există. Dar fiindcă adevărurile au fost împuținate, întunecate, fără însă a-şi pierde natura, pentru că oamenii au fugit de ele, David nu zice numai s-au împuținat adevărurile, ci adaugă de la fiii oamenilor, voind să arate acelaşi lucru. Vezi dar. Este o podoabă adevărată, este şi una falsă. Care este deci cea adevărată? Cea a sufletului. Care este cea falsă? Cea a trupului. Tot aşa este bogăție adevărată şi este bogăție falsă. Cea falsă este a avuțiilor, cea adevărată, a faptelor bune. Este o bucurie adevărată şi una falsă, la fel şi despre frumusețe, putere şi slavă. Dar cei mai mulți oameni, lăsând la o parte pe cele adevărate, urmăresc pe cele false. Există şi om adevărat şi om fals, cel adevărat este cel ce trăieşte şi acționează,

41 Cor. 5, 6. 51 Cor. 15, 33.

cel fals este cel zugrăvit, pictat. La fel este şi în privința virtuților.

Deşertăciuni a grăit fiecare către aproapele său, buze viclene în inimă, şi în inimă rele au grăit. Altă versiune spune: „Cu altă inimă şi cu altă inimă au grăit". Două rele spune aici: că deşertăciuni au grăit şi că au grăit către aproapele. Fie că numeşte deşertăciuni minciunile, fie cele de prisos şi fără rost. Asemenea şi Pavel zice: „Nu vă mințiți unul pe altul"'1. Şi ceea

ce este mai greu e că toți erau stricați. De aceea nu spune cutare sau cutare, ci fiecare. Căci răul nu era numai la suprafață, ci în adânc şi din inimă. ...In inimă şi în inimă... sau, cum spune alt tâlcuitor, „cu altă inimă şi cu altă inimă..." învățând că era multă duplicitate în inima lor. Iar acest război este mai greu decât oricare altul. Căci unii sunt duşmani vădiți şi arătați şi este uşor de luptat împotriva lor. Dar alții, arătând o altă față şi alții fiind pe dinlăuntru, îşi ascund săbiile şi este cu mult mai greu de luptat împotriva uneltirilor lor. Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene şi limba cea plină de mândrie, pe cei ce au zis: Cu limba noastră ne vom mări. Altă versiune: „Ne vom întări". Căci buzele noastre la noi sunt. Alta: „Cu noi sunt". Cine ne este Domn? Alta: „Cine va domni peste noi?". Vezi purtarea de grijă a profetului, cum se roagă pentru ei? Nu împotriva lor vorbeşte, ci pentru ei. Nu a spus să îi piardă pe ei, ci să pună capăt răutății lor. Căci nu a zis îi va pierde Domnul pe ei, ci buzele cele viclene.

2. Şi iarăşi cere nu ființa lor să fie nimicită, ci limba, nebunia, vicleşugul şi mândria. Râde de nebunia lor care spune: Buzele noastre la noi sunt; cine ne este Domn? Căci acestea sunt cuvintele unora care şi-au pierdut mințile şi nu mai judecă. De aceea şi Pavel vorbind împotriva lor spune: „Voi nu sunteți ai voştri! Căci ați fost cumpărați cu preț'" şi porunceşte să nu trăiască pentru ei înşişi. Căci nu sunt buzele

6 Col. 3, 9. 71 Cor. 6,19.

voastre, zice, ci ale Stăpânului. El le-a făcut, El le-a pregătit, El le-a dat suflare de viată. Dar tu le ai? Da, dar nu toate câte avem ne şi aparțin. Fiindcă şi bani avem, de alții încredințați. Şi pământ avem, dat de alții. La fel şi acestea ți-au fost încredințate de Dumnezeu nu ca să rodeşti spini şi mărăcini, ci să semeni semințe folositoare, nu nebunie, nici vicleşug, ci să faci să rodească smerenie, binecuvântare, dragoste. Şi ți-a dat ochi nu ca să priveşti cele neîngăduite, ci ca să-i împodobeşti cu înfrânarea. Şi mâini ți-a dat nu ca să loveşti, ci ca să miluieşti. Cum spui atunci: Buzele noastre la noi sunt, când le faci pe ele roabe ale păcatului, ale desfrâ-nării şi ale necurăției? Cine ne este Domn? O, cuvânt drăcesc! O, suflet îndrăcit! Vezi, omule, că întreaga făptură mărturiseşte puterea Stăpânului tău, înțelepciunea, purtarea de grijă, pronia; şi trupul tău, sufletul, viața, cele văzute, cele nevăzute, toate, ca să spunem pe scurt, dau glas şi mărturisesc puterea creatorului şi tu spui: Cine ne este Domn ? Aceasta ține de nebunie, de sminteală şi de un suflet stricat. De aceea sunt şi mii de rele.

Unii spun: Cine ne este Domn? Iar alții mărturisesc pe Stăpânul, dar neagă judecata şi veşnica osândă. Pentru o plăcere scurtă îşi cumpără o osândă mare şi, voind să se mângâie pe

ei înşişi prin faptul că nu pomenesc de gheena, uită de ea, şi, prin nefrica aceasta, se aruncă pe ei înşişi în prăpastia pierzării. De aceea vă rog, amintiți-vă de gheena şi vorbiți despre gheena, ca să vă modelați sufletul cu frumusețea. Căci mult folos aduce gândul acesta. Căci nu în zadar ne-a amenințat Dumnezeu cu gheena, ci ca prin frică să ne facă mai buni. De aceea şi diavolul face orice şi unelteşte voind să şteargă din minte cu totul pomenirea gheenei. Nu alunga din minte pomenirea ei, nici nu spune: Pentru ce să mă întristez mai înainte de vreme? Să te întristezi mai înainte de vreme? Atunci te vei îndurera fără de vreme, când vei arde în flăcările iadului. Să te întristezi acum, în vremea aceasta, nu atunci. Şi aceasta o arată bogatul din pilda cu săracul Lazăr, care cu mii de lacrimi întristându-se, nimic nu a folosit. Dar dacă s-ar fi întristat la vreme, nu ar fi pătimit ce a pătimit.

Pentru necazul săracilor şi suspinul nenorociților, acum Mă voi scula, zice Domnul. Le voi aduce mântuirea şi le voi vorbi pe față. Altă versiune: „Le voi rândui mântuirea vădit". învață care este puterea smereniei. Este puterea săracilor (numesc săraci pe cei care au inima smerită), este ajutorul lui Dumnezeu în relele pătimiri. Căci nici viața de aici, nici virtutea, ci reaua pătimire, aceasta îl ridică pe Dumnezeu şi îl provoacă spre pedepsirea celor răi şi spre apărarea de ei. Aşa de mare este înaintea lui Dumnezeu faptul de a răbda vitejeşte nedreptatea! Aşa de mare este purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de cei batjocoriți! Nenorocirea lor şi faptul de a pătimi cele rele sunt cea mai mare pledoarie înaintea lui Dumnezeu. Mare este puterea suspinului care cheamă ajutorul de sus. Temeți-vă cei care nedreptățiți pe săraci. Aveți putere voi, şi bogăție, şi bani, şi favoarea judecătorilor. Dar aceia au o armă mai puternică decât toate: suspinele şi plânsul şi însuşi faptul de a fi nedreptățiți, care atrage după sine ajutorul cel din ceruri. Această armă dărâmă casele, le surpă până în temelii, distruge cetăți şi neamuri întregi a înecat - adică suspinele oamenilor nedreptățiți. Dumnezeu respectă noblețea lor, când, rău pătimind, nu rostesc nici un cuvânt rău, ci suspină şi se tânguiesc doar de propriile necazuri. Ce înseamnă Le voi aduce mântuirea şi le voi vorbi pe față? Cu îndrăznire adică, le voi vorbi pe față, vădit, ca să învețe toți. Şi când nu mântuieşte vădit? Este şi când nu mântuieşte în chip vădit, ci în ascuns. Căci nu are nevoie de slava de la oameni. Dar acum, fiindcă se părea că duşmanii săracilor săreau şi îi insultau şi le reproşau că nu au pe Dumnezeu ajutor, Dumnezeu, pentru a-i înțelepți pe aceia şi a-i face mai buni, învățându-i din cercare că ajutorul Stăpânului este cu cei săraci, zice că le va aduce mântuirea în chip vădit, pe față.

Cuvintele Domnului, cuvinte curate, argint lămurit în foc, curățat de pământ. Care este legătura acestui verset cu cele spuse? Multă este potrivirea. Ca nu cumva să socotiți că acestea sunt cuvinte de prisos şi doar amenințări, spune că sunt curate cuvintele Domnului, străine de orice minciună. Căci aşa cum argintul curățit în foc nu are nimic străin, la fel şi cuvintele lui Dumnezeu, cele ce spun se şi întâmplă. De aceea zice: Argint lămurit în foc, curățat de pământ. Altă versiune: „argint lămurit în foc, răzbate din pământ". Textul ebraic în loc de „răzbate din pământ" zice Baalil laares*, adică topit de pământ. Curățit de şapte ori. Vezi cum arată ceea ce nu e fals şi ceea ce este adevărat printr-o imagine materială? Căci aşa cum argintul topit, lămurit în foc, pătimind aceasta de mai multe ori, devine străin de altă materie, fiind curățit, la fel şi cuvintele care ies din gura lui Dumnezeu.

Tu, Doamne, ne vei păzi şi ne vei feri de neamul acesta în veac. Altă versiune: „îi vei păzi pe aceştia în veac". Alta: „Vei păzi aceste cuvinte şi ne vei feri de neamul acesta în veac". Alta: „ne vei feri împreună cu neamul cel veşnic". Nelegiuiții mişună pretutindeni. Alta: „vor mişuna". Alta: „vor umbla împrejurul nelegiuiților". Când ai înălțat pe fiii oamenilor după înălțimea Ta9. Altă versiune: „Când vor fi înălțați cei mai de pe urmă dintre fiii oamenilor". Alta: „După înălțimea Ta, au fost vânduți fără preț fiilor oamenilor". Iar textul ebraic: Harm zollo lebne Adam.

Tu, Doamne, ne vei păzi şi ne vei feri. Vezi cum continuu sau mai degrabă fără încetare caută scăpare la Dumnezeu şi cum aici află ajutorul? Căci este un ajutor atotputernic, neîntrerupt de nici un timp. Nu avem nevoie de nimic din cele omeneşti, zice. Căci tu ne păzeşti neîncetat.

Ce înseamnă Nelegiuiții mişună pretutindeni? Potrivit Septuagintei, iată sensul: Chiar dacă ne vor înconjura din toate părțile nelegiuiții, noi nu ne vom încrede, căci Tu ne

8 De fapt, Baalil laareț: „cuptorul pământului", „cuptor pământului". "Ps. 11, 9 [Septuaginta].

vei păzi pe noi, ne vei înălța şi ne vei face slăviți. Potrivit celuilalt tâlcuitor aceasta trebuie înțeles: „Cei nelegiuiți vor fi alungați, când Tu îi vei înălța pe cei din urmă fii ai oamenilor". Adică, atunci când pe noi care suntem socotiți vrednici de dispreț, pe noi, cei smeriți, ne vei slăvi, îi vei depărta pe aceia şi îi vei alunga. Ce înseamnă După înălțimea Ta? Este în loc de i-ai făcut asemenea Ție, atât cât este cu putință omului să fie asemenea lui Dumnezeu. Căci a zis: „Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră".1" Căci ceea ce este El în cer, noi suntem pe pământ. Şi aşa cum nu este nimeni în cer mai înalt decât El, la fel nimeni pe

pământ nu este asemenea în virtute cu această ființă. „Fiți, zice, asemenea" Tatălui vostru Cel din ceruri"12. Dar ne-a făcut pe noi şi părtaşi numelui Său. „Eu am zis: dumnezei sunteți şi toți fii ai Celui Preaînalt"13. Şi iarăşi: „Eu fac din tine un dumnezeu pentru Faraon"'4. Şi l-a făcut să fie dumnezeu al celor trupeşti şi al celor netrupeşti. Şi acum Moise schimbă făptura, alții schimbă alte elemente. Iar nouă ne porunceşte să ne zidim pe noi înşine templu Lui. Chiar dacă nu vei crea cerul, vei crea un templu al lui Dumnezeu. Fiindcă şi cerul este strălucitor, fiindcă II are pe Dumnezeu sălăşluind în el. Dar şi pe noi ne-a sălăşluit în cer, prin Hristos. Căci „ne-a înviat cu El şi ne-a aşezat pe noi de-a dreapta în ceruri"15 şi ne-a dat să facem minuni mai mari decât a făcut El însuşi. „Va face şi el lucrările pe care le fac Eu şi mai mari decât acestea va face""1. Şi în Vechiul Testament unul a schimbat

10 Fac. 1,26.

I! In textul grec al Noului Testament apare uîoi, fii ai Tatălui vostru cel din ceruri. Sfântul Ioan citează probabil o altă variantă în care apare ouoioi, asemenea Tatălui vostru.

12 Mt. 5, 45.

13 Ps. 81, 6. "leş. 7,1. 15 Ef. 2, 6. Ihln. 14,12.

marea, altul a încuiat cerurile, altul a poruncit să se oprească luna pe cer, şi în sfârşit, altul a făcut soarele să îşi retragă razele. Cei trei tineri în cuptor au legat energia focului, văpaia furioasă legată sfârâia neputincioasă. Vezi că şi fiarele sălbatice se ruşinau de prietenii lui Dumnezeu? Şi cu toate că le da ghes foamea, ele au devenit mai înțelepte.

Să se ruşineze lacomii de înfrânarea fiarelor. Leii l-au văzut pe Daniil şi s-au înțelepțit, dar noi văzându-L pe Fiul lui Dumnezeu venind la noi, nu ne înțelepțim. Au preferat fiarele să moară de foame decât să se atingă de trupul sfântului. Iar noi văzându-L pe Hristos venind gol şi flămând, nu numai că nu Ii dăm cele prisositoare ale noastre, ci trăind în îmbelşugare, îi disprețuim pe sfinți. Iarăşi pământul unui alt prieten al lui Dumnezeu i-a adus atâtea daruri din sânul lui, atâta roadă cum nu a mai fost vreodată. Şi de ce te miri că aceştia erau respectați atât, dacă şi veşmintele lor şi umbrele lor erau de temut pentru demoni şi pentru moarte şi pentru boală? Şi îngerii îi respectau pe oameni şi îi cinsteau mult. Şi cum nu i-ar fi cinstit pe aceia pe care Stăpânul îngerilor îi cinsteşte? Şi în Vechiul Testament şi în cel Nou se poate vedea aceasta. De aceea zice: După înălțimea Ta i-ai înălțat pe fiii oamenilor. Gândindu-ne, aşadar, la mărimea cinstei, să avem recunoştință vrednică de Dumnezeu, ca nu cumva înălțimea cinstei să devină pentru noi temei de osândire de care fie să ne izbăvim noi

toți cei ce propovăduim acestea şi voi care le aflați de la noi în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 12

Pentru sfârşit, un psalm al lui David. Altă versiune: „Cântare de biruință a lui David". Alta: „Pentru biruință". Până când, Doamne, mă vei uita până in sfârşit? Altă versiune: „Mă vei uita desăvârşit?". Până când vei întoarce fața Ta de la mine? Altă versiune: vei ascunde. Până când voi grămădi sfaturi în sufletul meu? Altă versiune: „voi pune cugete". Durere în inima mea ziua şi noaptea. Altă versiune: „griji în sufletul meu în fiecare zi".

1. Nu mic este acest bine, de a avea sentimentul1 că eşti uitat de Dumnezeu. Dar să nu socoteşti uitarea ca pe o patimă, ci ca pe o părăsire. Căci mulți dintre cei ce pătimesc această părăsire nici nu sunt conştienți de ea, nici nu suferă pentru asta. Dar fericitul acesta nu numai că era conştient de ea, ci calcula şi timpul. Căci acel până când arată că timpul este îndelungat. De aceea suferă şi se tânguie. Dar vezi cum nu se îndurerează pentru nimic pământesc, nici pentru bogății, nici pentru slavă, ci numai şi numai pentru bunăvoința lui Dumnezeu? Şi de unde ştiu că l-a uitat pe el Dumnezeu? Fiindcă ştia când Dumnezeu îşi amintea de el şi cunoştea limpede ce este uitarea lui Dumnezeu şi ce este amintirea. Nu era ca cei mai mulți dintre oameni care socotesc că atunci îşi aduce aminte de ei Dumnezeu, când se îmbogățesc, când se bucură de slavă de la oameni, când totul le reuşeşte din plin, când îi stăpânesc pe vrăjmaşii lor. De aceea nici nu ştiu când sunt uitați de Dumnezeu. Aceştia nu cunosc semnul amintirii de către Dumnezeu, nici pe cel al uitării lor de către Dumnezeu. Căci dacă nu cunosc semnele prieteniei,

1 Adică a conştientiza.

nici pe cele ale duşmăniei nu le cunosc. Pe mulți care au aceste bunuri trecătoare îi uită Dumnezeu şi mai ales pe aceştia. Iar pe cei care sunt în virtute Dumnezeu îi pomeneşte adeseori. Căci nimic nu aduce aminte lui Dumnezeu mai mult decât facerea de bine, decât luarea aminte şi privegherea, râvna în cele ale virtuții, după cum uitarea nu este altceva decât faptul de a trăi în păcat, în lăcomie şi nedreptăți. Aşadar, tu, iubite, când vei fi în nenorociri să nu spui: m-a uitat pe mine Dumnezeu! Ci când eşti în păcat şi toate îți merg din plin. Căci dacă vei cunoaşte aceasta, îndată te vei depărta de faptele rele.

Până când vei întoarce fața Ta de la mine? Aceasta este uitarea cea mai mare. Prin expresiile omeneşti David arată energiile lui Dumnezeu şi caracterizează mânia Lui şi pedeapsa, îşi întoarce Dumnezeu fața când facem ceva nevrednic de poruncile Lui. „Când ridicați mâinile

voastre către Mine, Eu îmi întorc ochii aiurea", lată şi pricina: căci „mâinile voastre sunt pline de sânge"2. Dar şi părăsirea şi întoarcerea feței Lui țin de grija Lui față de noi. Face aceasta, ca să ne atragă pe noi şi mai mult la El. Fiindcă şi îndrăgostitul lasă şi părăseşte persoana iubită, nu ca să lepede gândul la ea, ci fiindcă vrea să o întoarcă şi mai mult la el şi să o lege şi mai mult de el. Dar când zice că îşi întoarce fața, zice şi că uită şi toate consecințele uitării. Care sunt acestea? Cele pe care le adaugă zicând: Până când voi grămădi sfaturi în sufletul meu? Căci aşa cum cel ce iese din port rătăceşte pretutindeni şi cel lipsit de lumină se loveşte de toate obstacolele, cel care cade în uitarea lui Dumnezeu, este predat fără încetare grijilor, necazurilor, neliniştii. Nu puțin lucru este a-L întoarce pe Dumnezeu spre tine, a te îngrijora, a te preocupa de asta, a te topi, a te chinui, a te întreba asupra pricinii acestei îndepărtări a lui Dumnezeu de tine. Ceea ce şi Pavel, scriind către Corinteni, zice despre sine: „Căci cine este cel care să mă înveselească dacă nu cel întristat de mine?"3. Aşadar, iubite, nu mic este câştigul de a simți întoarcerea lui Dumnezeu de la tine, a te îndurera pentru aceasta, a te chinui. Căci astfel îndată îl vom întoarce către noi.

Până când se va înălța vrăjmaşul meu împotriva mea? Caută, auzi-mă, Doamne Dumnezeul meu, luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm întru moarte. Căci atunci când Dumnezeu este cu noi şi ne apără, necazurile toate dispar. Dar când se depărtează de noi şi ne uită, sufletul este sfâşiat, inima se chinuieşte, duşmanii ne calcă în picioare şi toate devin pentru noi stânci şi prăpăstii. Dar Dumnezeu îngăduie aceste nenorociri astfel ca, muşcați din toate părțile, cei mai leneşi să se întoarcă cu mai multă sârguință acolo de unde au căzut. „Lepădarea ta de credință te va pedepsi şi răutatea ta te va mustra"", zice profetul. Astfel încât şi părăsirea lui Dumnezeu este un chip al proniei. Când este disprețuită pronia aceasta şi grija Lui, atunci Dumnezeu se îndepărtează puțin de noi şi ne părăseşte pentru ca atunci, după ce lenea va fi lepădată, cei mai slabi să devină mai sârguitori. Caută, zice, vezi pe vrăjmaşul meu înălțat asupra mea. Auzi-mă, dacă nu pentru nenorocirea mea, atunci pentru mândria şi îndrăzneala lui. Şi ce anume ceri? Să birui peste vrăjmaşii tăi? Nu zice aceasta, ci să fie luminați ochii inimii, să se îndepărteze întunericul răspândit în cugetul său care îi întunecă ochiul mintii. Aceasta cer: Luminează ochii mei, ca nu cumva să zică vrăjmaşul meu, văzându-mă căzut în moartea păcatului: întăritu-m-am asupra lui. L-am biruit şi ceea ce voiam să văd, mi s-a întâmplat. Ce înseamnă întăritu-m-am asupra lui? Adică, deşi nu este în sine puternic, e totuşi mai puternic decât mine. Puterea noastră inferioară îl arată pe el mai puternic şi tare şi nebiruit.

3II Cor. 2, 2. 4 Ier. 2,19.

2. Vezi că atunci când păcătuim nu numai pe noi înşine ne ruşinăm, ne pierdem, ne aruncăm în moarte, ci şi pe duşmanii prin care suntem învinşi îi propovăduim puternici şi neînvinşi? Şi nu numai aceasta, ci şi pe ei îi facem să se bucure şi să se veselească. Vai, vai, câtă nebunie, câtă lipsă de minte de a da mână de ajutor vrăjmaşilor noştri şi a le da pricină de bucurie şi veselie celor care ne întristează şi ne necăjesc pe noi! Vezi cât de nefireşti sunt acestea! Datori fiind a birui pe vrăjmaşi („căci vrăjmaşului i-au slăbit de tot săbiile şi cel necredincios a pierit5") datori fiind a birui, suntem învinşi şi nu numai aceasta, dar îl arătăm şi puternic şi stăpân. Şi nebunia şi cea de pe urmă boală a noastră nu se opreşte la aceasta, ci îi pregătim şi bucurie şi veselie. Cu adevărat păcatul este cea mai de pe urmă beţie şi răul cel mai de pe urmă. Se vor bucura de mă voi clătina. Trei motive aduce profetul pentru a îndupleca pe Stăpânul ca să-1 privească şi să îşi întoarcă faţa către dânsul şi să îi audă rugăciunea: puterea şi tăria vrăjmaşilor şi, mai înainte de aceasta, înălţarea şi înfumurarea lor şi al treilea, bucuria şi veselia lor, adică dacă nu întorci faţa Ta către mine pentru rugăciunea mea, atunci fă-o pentru mândria vrăjmaşilor mei care se laudă cu puterea lor, fiindcă se bucură de nenorocirile mele şi îşi râd de căderea mea.

Auzi-mă, luminează ochii mei. Depărtează de la mine somnul adânc al păcatelor mele în care m-am cufundat în scurtă vreme spre moartea sufletului. Căci dacă mă voi clătina din sprijinul Tău, se va socoti drept bucurie lor, laudă şi tărie. Şi se vor mândri peste măsură cu aceasta şi vor deveni de nerăbdat. Dacă voi fi coborât în locuinţa morţii, cum nu se vor mândri ei? Vezi cum profetul socoteşte o pierdere, cu nimic mai prejos de pedeapsă şi osândă, faptul de a bucura pe vrăjmaşul comun, faptul de a-1 vedea întărit şi înălţat? Căci dacă nu ar fi socotit aceste rele mari şi de nerăbdat, nu

L-ar fi chemat pe Dumnezeu în rugăciune, ca să îşi atragă bunăvoinţa Lui. Astfel să facem şi noi, să ne străduim şi să luptăm, ca să nu îl înălţăm pe vrăjmaşul, ca nu cumva să îl arătăm pe acesta întărit, să nu îl bucurăm, ci, dimpotrivă, să îl umilim, să îl slăbim, să îl reducem la nimic, să îl întristăm. Căci dacă va vedea pe păcătoşi îndreptându-se, acestea toate se vor întâmpla.

Iar eu spre mila Ta am nădăjduit. Ce fapte bune aduci în sprijinul cererii tale ca iarăşi Dumnezeu să te cerceteze, să îţi asculte rugăciunea, să îţi lumineze ochii minţii? De unde să îţi vină ţie acestea? Alţii, zice, dacă au ceva de spus să spună. Eu însă una ştiu, una zic: în Tine mi-am pus nădejdea. Aceasta aduc în sprijinul meu: mila Ta şi iubirea Ta de oameni. Iar

eu spre mila Ta am nădăjduit. Vezi smerenia profetului, vezi recunoştința bărbatului? Deşi avea mii de fapte bune şi prin acestea ar fi putut îndupleca pe Dumnezeu, nu aminteşte pe nici una dintre acestea, ci caută scăpare numai la mila lui Dumnezeu. încât acum este limpede că atunci când spune în alți psalmi „dacă am făcut aceasta, dacă am răsplătit cu rău.. ."6 şi altele asemenea, o face din necesitate. Dar în situația prezentă nu spune nimic asemenea, ci aduce înainte mila şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu în locul oricărei alte îndreptățiri. Apoi, convins că nu va fi înşelat în nădejdea lui adaugă: Bucura-se-va inima mea de mântuirea Ta. Vezi sufletul care are bună nădejde? A cerut şi, mai înainte de a primi, mulțumeşte şi cântă lui Dumnezeu, ca şi cum ar fi primit deja şi face tot ceea ce a spus mai înainte. Dar de unde îi vine atâta nădejde? De la multa bunătate a inimii, din multa râvnă la rugăciune. Ştia că, rugându-se astfel cu multă ardoare în inimă, Dumnezeu îl ascultă. Cei care se roagă leneş şi cu nepăsare, chiar după ce au primit, abia dacă simt darul, iar cei care fac rugăciunea cu râvnă intensă şi cu sârguință, chiar mai înainte de a primi, din cauza dispoziției curate a inimii şi a puterii rugăciunii, ca şi cum ar primi, au simțirea darului, pentru că harul dumnezeiesc le aduce multă bucurie în suflet. Şi mulțumesc pentru aceasta şi de aceea sunt foarte aproape de a primi. Bucura-se-va inima mea de mântuirea Ta. Aceasta bucură sufletul meu, a dobândi de la Tine mântuire. Aceasta bucură sufletul că Tu însuți eşti mântuirea lui.

3. Vezi, există bucurie şi bucurie: bucuria vrăjmaşilor pentru cădere şi bucuria sufletului pentru propria mântuire. Prima, a celui viclean, a doua, a celor mântuiți. Una este pierzania celui ce pare să se bucure şi a pricinii pentru care s-a bucurat. Cealaltă este mântuire şi înălțare a celui ce se bucură. Cu această bucurie şi veselie să ne bucurăm şi noi, iar de bucuria celor răi să fugim şi să ne scârbim. Cânta-voi Domnului Celui ce mi-a făcut bine şi voi cânta numele Domnului celui Preaînalt. în amintirea acestei binefaceri, cântare voi înălța Domnului că mi-a făcut bine, că a smerit pe vrăjmaşul meu, că l-a umplut de ruşine, că l-a arătat slab, că a ascultat rugăciunea mea, că Şi-a întors fața Lui spre mine, risipind negura şi întunericul care duc la moarte şi, bucu-rându-mă de mântuirea Lui, voi înălța această cântare de recunoştință ca un monument nepieritor, nu cântând-o numai acum, ci şi restul timpului voi cânta şi voi lăuda numele Domnului, fiindcă mărimea binefacerilor primite s-a întipărit în suflet în chip de neuitat. Un astfel de suflet nu numai că se izbăveşte uşor de relele cu care era înlănțuit, dar devine şi mai puternic şi mai întărit să nu mai cadă deloc în aceleaşi răutăți. Atunci când poartă în amintire facerea de bine este limpede că are în minte şi nenorocirea

din care a fost slobozit şi pentru care a primit facerea de bine. Având şi amintirea relelor, socoteşte cu grijă de unde i-au venit acestea şi pricina pentru care a căzut în asemenea rău. Şi socotind astfel, se împrejmuieşte din toate părțile, ca să nu mai cadă în aceleaşi nenorociri. Astfel punându-şi viața în bună ordine şi educându-se, mărturiseşte multă recunoştință Celui ce l-a izbăvit, şi astfel, fiindcă L-a aflat izbăvitor, cere să îl aibă păzitor şi apărător pururi în împrejurările viitoare. Să urmăm şi noi cu râvnă această pildă şi, dacă suntem atraşi în vreun păcat, să ne revenim degrabă în simțiri şi să facem căderea pricină pentru neclătinare şi temei pentru a nu mai păcătui. Cum vei face aceasta? Ai pildă pe David. Ai păcătuit, nu adormi în păcat, ci ridică-te. Gândeşte-te îndată că Dumnezeu şi-a întors fața de la tine, că te-a uitat; apoi plângi şi suspină, spală-ți în fiecare noapte aşternutul tău cu lacrimi, depărtează-te de la cei ce lucrează fărădelegea. Şi aceasta este învățătura lui David.

Până când, Doamne, mă vei iuta până în sfârşit, până când vei întoarce fața Ta de la mine? Spune-o nu cu limba, ci mai ales cu inima şi spune şi celelalte fapte ale lui David. Când vei spune toate acestea, nădăjduieşte în mila Domnului, nădăjduieşte fără de îndoire. Căci „cine se îndoieşte este asemenea valului mării, mişcat de vânt şi aruncat încoace şi încolo. Să nu gândească omul acela că va lua ceva de la Dumnezeu. Bărbatul îndoielnic este nestatornic în toate căile sale"7. Prin urmare, nădăjduieşte în mila Lui, neîndoindu-te de nimic şi vei dobândi nedezmințit plinirea cererii tale. Dar după ce ai dobândit, să nu fii nerecunoscător față de binefăcătorul tău şi nemulțumitor, ci înaltă un monument în amintirea binefa-cerii şi adu cântare de mulțumire către Stăpânul. Poate nu ştii să o compui tu însuți. Cheamă pe cei săraci şi foloseşte-te de limbile lor ca să-ți exprimi recunoştința. Să ştii bine că va asculta mai curând această cântare pe care ei o cântă pentru tine decât cântarea lui David. Căci aşa cum un instrument cu mai multe coarde aduce o cântare mai plăcută decât unul cu o singură coardă, la fel şi glasul săracilor, fiind alcătuit din mai multe voci, va suna mai plăcut şi mai drag lui Dumnezeu, Căruia îi place să asculte glasul săracilor. Aşadar, înalță şi lui Dumnezeu şi ție un astfel de monument,

Iac. 1, 6-8

Lui - ca un monument de amintire a binefacerii Sale, iar tie -ca o dovadă a mulțumirii şi recunoştinței, simbol al unei amintiri necontenite, pe care să o ai pururi în inimă, ca să-ți îndreptezi viața. Sau mai degrabă să ne îndreptăm viața, ca să fim vrednici de moştenirea bunătăților în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia I Se cuvine slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

în ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor. Pentru care pricină psalmul este sub formă de cântare? Şi despre îndelunga răbdare a lui Dumnezeu.

1. Ne-a ti admirat mai înainte, când am ținut cuvântul despre Melchisedec, lungimea celor spuse. Iar eu v-am admirat râvna cu care ați ascultat şi inteligența şi că, în ciuda lungimii discursului nostru, ne-ați urmărit până la sfârşit. Dar cuvântul nu era numai lung, ci era şi foarte dificil. Totuşi nici mărimea lui, nici dificultatea nu v-a oprit râvna. Trebuie aşadar astăzi să vă dăm o răsplată pentru osteneala aceea, alcătuind pentru voi un discurs mai limpede. Căci nu trebuie să tii mereu încordată mintea ascultătorilor, fiindcă oboseşte repede. Nici nu trebuie să-i dai prea mult răgaz şi libertate, căci şi de aici, iarăşi, devine leneşă. De aceea felurit trebuie să fie chipul învățăturii şi trebuie să potriveşti cuvântul, făcându-l uneori mai laudativ, alteori mai polemic. Aşa cum vă spuneam atunci că păstorii, când lupii se reped asupra turmei, lasă deoparte fluierul şi pun mâna pe praştie, la fel şi acum, după ce au trecut sărbătorile evreilor, care sunt mai cumplite decât orice lupi, iarăşi, lăsând deoparte praştia, să ne întoarcem la fluier. începând aceste cuvântări mai polemice, să atingem alte subiecte mai clare, luând în mâini Psaltirea lui David şi explicând versetul pe care l-am cântat cu toții astăzi. Care este acest verset? în ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule. Sau este necesar să spunem mai întâi pentru care pricină psalmul este recitat sub formă de cântare. De ce se recită astfel, ascultă! Dumnezeu, văzând că cei mai mulți dintre oameni sunt mai leneşi şi mai greoi pentru lecturile duhovniceşti, că nu suferă cu plăcere osteneala care vine de acolo, voind să le facă osteneala mai plăcută şi să taie simțirea oboselii, a unit melodia cu profeția, pentru ca toți, inspirați de ritmul cântării, cu mai multă râvnă să-I înalțe sfintele laude. Căci nimic, nimic nu înalță sufletul, nu îl înaripează atât, nu îl eliberează de pământ, nu îl dezleagă din legăturile trupului şi nu îl face mai înțelept, făcându-l să râdă de toate cele pământeşti, cât armonia şi ritmul măsurat al dumnezeieştilor cântări. într-atât firea noastră este încântată de cântări, încât şi pruncii care plâng, prin cântare, adorm la sânul mamei. Şi doicile care îi duc în brațe, adeseori merg încoace şi încolo, legănându-i şi le cântă cântece copilăreşti ca să îi facă să închidă pleoapele. De aceea şi călătorii care-şi mână animalele în miezul zilei, fac aceasta cântând pentru a le mângâia de osteneala călătoriei prin acele cântece. Dar nu numai călătorii, ci şi țăranii, când zdrobesc strugurii, când culeg via sau o îngrijesc sau lucrează altceva, adeseori cântă. Şi marinarii, când vâslesc, fac aceasta. Şi femeile, când țes sau când

despart cu suveica firele încurcate, cântă, uneori singure, alteori toate în cor, o singură melodie. Şi femeile, şi călătorii, şi ţăranii, şi marinarii, fac aceasta străduindu-se ca prin cântare să se mângâie de osteneala muncilor, fiindcă sufletul, dacă ascultă muzică şi cântări, poate suporta mai uşor toate muncile ostenitoare.

De vreme ce sufletul are în mod natural acest chip al desfătării şi ca nu cumva demonii să introducă în suflet cântece desfrânate, care să ducă la pierzare, Dumnezeu ne-a înzestrat cu psalmii care să ne facă şi plăcere şi să ne aducă şi mult folos. Căci cântecele lumeşti aduc multă vătămare şi distrugere şi multe lucruri cumplite. Căci cele mai desfrânate şi mai fărădelege dintre aceste cântece, pătrunzând în părţile cele mai lăuntrice ale sufletului, îl fac pe acesta \ mai slab şi mai moleşit. Dar de la psalmii cei duhovniceşti ş câştigul este mare, folosul mult, multă sfinţire şi temeiul a toată înţelepciunea vin de aici, pe de o parte, cuvintele curăţă sufletul, pe de alta, Duhul Sfânt înaripează îndată sufletul care cântă astfel de cântări. Că cei care cântă psalmi cu înţelegere cheamă harul Duhului Sfânt ascultă ce zice Pavel: „Şi nu vă îmbătaţi de vin, în care este pierzare, ci vă umpleţi de Duhul". Adaugă apoi şi modul acestei umpleri: „cântând psalmi în inimile voastre Domnului"1. Ce înseamnă în inimile voastre? Cu înţelegere, zice. Ca nu cumva gura să spună cuvintele, iar mintea să petreacă rătăcind în toate părţile în cele din afară, ci sufletul să audă cuvintele.

2. Şi aşa cum acolo unde noroiul este mai mare, şi porcii aleargă, iar unde sunt parfumuri şi miresme albinele se adăpostesc, la fel, acolo unde sunt cântece desfrânate, demonii sunt atraşi, iar unde sunt cântări duhovniceşti, zboară harul Duhului Sfânt, care sfinţeşte şi gura, şi sufletul. Acestea le zic nu numai ca voi să cântaţi psalmi, ci să-i învăţaţi şi pe copiii voştri şi pe femeile voastre să cânte cântări, nu numai când tes sau când fac alte treburi, ci mai ales la vremea mesei. Fiindcă mai ales la ospeţe diavolul aleargă să întindă capcane, având ca ajutoare beţia şi mâncarea nesăţioasă, râsetele fără rânduială şi moleşeala sufletului. Mai ales atunci, mai înainte de masă şi după masă, trebuie să vă îngrădiţi cu psalmii şi cu siguranţa ce o aduc şi împreună cu soţia şi copiii, ridicându-vă de la masă, să cântaţi sfintele cântări lui Dumnezeu. Căci dacă Pavel, ameninţat de biciuiri insuportabile, legat de stâlp şi având temniţa drept casă, în miezul nopţii, când somnul dulce îi odihneşte pe toţi, nu încetează ca împreună cu Sila să II laude pe Dumnezeu, şi nici locul, nici timpul, nici grija, nici tirania somnului, nici suferinţa chinurilor acelora, nici nimic altceva nu l-au constrâns să îşi întrerupă cântarea. Cu cât mai mult trebuie noi,

1 Ef. 5, 18. Noul Testament (gr.).

care trăim în bucurie, care ne bucurăm de bunătățile lui Dumnezeu, să Ii aducem cântări de mulțumire pentru ca, dacă intră ceva nefiresc în sufletul nostru de la beție sau de la lăcomie, când vine vremea rugăciunii, să se depărteze toate acele sfaturi nefireşti şi rele. Şi aşa cum mulți bogați şterg mesele cu un burete plin cu balsam astfel încât, dacă este vreo pată de la mâncare, ştergând-o, să arate masa curată, la fel şi noi să facem, în loc de balsam, să ne umplem gurile cu cântări duhovniceşti, astfel încât, dacă s-a imprimat în suflet vreo pată de la lăcomie, prin cântare să o ştergem şi să zicem toți într-un glas: „Veselitu-ne-ai pe noi, Doamne, întru făpturile Tale şi întru lucrurile mâinilor Tale ne vom bucura"2. Şi rugăciunea să se adauge la cântare, ca împreună cu sufletul să sfințim şi casa.

Cei care aduc la ospețele lor mimi, dansatori, femei desfrânate, cheamă acolo pe demoni şi pe diavolul şi îşi umplu casele lor de mii de războaie (căci de aici se nasc gelozii, adultere şi desfrânări şi alte mii de lucruri înfricoşătoare). Iar cei care îl cheamă pe David cu psaltirea lui II cheamă prin el pe Hristos în casa lor. Iar unde este Hristos nici unul dintre demoni nu poate intra sau, mai degrabă, nici nu îndrăzneşte să privească. Dimpotrivă, pacea, dragostea şi toate bunătățile curg ca dintr-un izvor. Aceia fac casa lor un teatru. Tu fă locuința ta o biserică. Deoarece casa unde sunt psalmi, rugăciune, corul profeților şi cugetul iubitor de Dumnezeu al celor ce cântă, nu ar greşi cineva dacă ar numi-o biserică. Şi chiar dacă nu înțelegi puterea cuvintelor, învață gura să le rostească. Aşa se sfințeşte limba prin cuvintele sfinte, când acestea sunt rostite cu râvnă. Dacă ne vom impune acest obicei, nu vom omite niciodată nici de voie, nici din lenevire, a aduce această sfântă slujire, fiindcă obiceiul însuşi ne constrânge pe noi, chiar şi fără voie, în fiecare

2 Ps. 91, 5 [Septuaginta].

zi să săvârşim această frumoasă slujire. Căci în această cântare nimic nu te poate împiedica, nici dacă ar fi cineva înaintat în vârstă, nici dacă ar fi tânăr sau afon, nici cu totul neîncercat în legile armoniei. Căci ceea ce se cere aici este un suflet atent, o minte trează, inimă veghetoare, cuget întărit, conştiință curățită. Dacă pe acestea avându-le, vei intra în corul sfânt al lui Dumnezeu, vei putea să stai lângă David însuşi. Aici nu este nevoie de alăută, nici de coarde întinse, nici de plectru sau meşteşug, nici de vreun alt instrument. Dar dacă vrei, tu poți să te faci pe tine însuți alăută, ucigând mădularele trupului, armonizând sufletul şi trupul. Căci atunci când trupul nu voieşte împotriva Duhului, când ascultă poruncile Aceluia şi când se conduce pe calea cea bună şi minunată, atunci face o cântare duhovnicească. Nu este nevoie aici de vreun meşteşug, care nu se dobândeşte decât într-un timp îndelungat, ci

trebuie numai o voință vitează şi vom căpăta experiență în scurtă vreme. Nu este nevoie de loc, de timp, ci este permis să cânți psalmi cu mintea în tot locul şi în tot timpul. Şi fie că umbli prin piață, fie că eşti pe drum, fie că petreci împreună cu prietenii este permis să îți trezeşti sufletul, este permis să strigi tăcând. Astfel a strigat şi Moise, iar Dumnezeu l-a auzit. Şi meşteşugar fiind, stând în atelier şi lucrând, poți cânta psalmi. Chiar dacă eşti soldat sau judecător la tribunal vei putea iarăşi cânta psalmi.

3. Este cu putință să cânți psalmi şi fără glas, fiindcă mintea cântă înlăuntru. Căci nu cântăm oamenilor, ci lui Dumnezeu, Cel ce poate să asculte inimile şi să pătrundă în cele mai tainice ascunzişuri ale sufletului nostru. Aceasta şi Pavel arătând-o, strigă: „însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite. Iar Cel ce cercetează inimile ştie care este dorința Duhului, căci după Dumnezeu El Se roagă pentru sfinți"3. Şi aceasta a spus-o nu fiindcă Duhul suspină, ci fiindcă

3 Rom. 8, 26-27.

bărbații duhovniceşti, cei care au harismele Duhului, care se roagă pentru aproapele şi care înalță rugăciuni, fac aceasta cu străpungere şi suspine. Aceasta să o facem şi noi şi în fiecare zi să ne rugăm lui Dumnezeu prin psalmi şi rugăciuni.

Dar pentru ca să nu oferim lui Dumnezeu numai cuvintele, ci să pătrundem puterea celor spuse, trebuie să explicăm începutul acestui psalm. Care este acesta? In ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule. Acesta este obiceiul celor ce iubesc, să nu-şi țină iubirea sub tăcere, ci să o vestească aproapelui şi să spună că iubesc. Căci firea dragostei este flacără arzătoare şi sufletul nu rabdă să o treacă sub tăcere. De aceea şi Pavel spunea către Corinteni, fiindcă îi iubea: „O, corintenilor, gura noastră s-a deschis către voi, inima noastră s-a lărgit"Adică să rabd şi să păstrez tăcerea nu pot pentru dragostea ce o am pentru voi pururi şi pretutindeni în inima mea, ca şi în cuvintele mele. La fel şi fericitul acesta, iubindu-L pe Dumnezeu şi arzând de dragostea Lui, nu rabdă să tacă, ci zice odată: în ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule. Iar altă dată: „Dumnezeule, Dumnezeul meu pe Tine Te caut dis-de-dimineață. însetat-a de Tine sufletul meu, suspinat-a după Tine trupul meu. In pământ pustiu şi neumblat şi fără de apă"5. La fel spune şi un alt traducător. Fiindcă nu poate exprima prin cuvânt dragostea, David vine să caute un exemplu pentru ca astfel să ne arate dragostea lui şi să ne facă părtaşi iubirii lui. Să ne lăsăm convinşi de el şi să învățăm şi noi să iubim astfel. Şi să nu îmi spună cineva: Cum pot să II iubesc pe Dumnezeu pe Care nu ÎI văd? Căci pe mulți

pe care nu îi vedem îi iubim totuşi, cum sunt prietenii aflaţi la mare depărtare sau părinţii şi copiii sau rudele şi neamurile. Şi nu este nici o piedică în faptul că nu îi vedem, ci însuşi acest fapt aprinde

; 11 Cor. 6,11. Ps. 62,1-3.

dragostea şi măreşte dorul. De aceea şi despre Moise zice Pavel că a lăsat comorile şi bogăţia şi slava împărăţiei şi orice altă strălucire din Egipt şi a ales reaua pătimire împreună cu iudeii, apoi, învăţându-ne pe noi şi pricina pentru acestea, că a făcut acestea toate pentru Dumnezeu, a adăugat: „căci a rămas neclintit, ca cel care vede pe Cel nevăzut"[1]. Nu îl vezi pe Dumnezeu, dar vezi făpturile Lui, vezi faptele mâinilor Lui, cerul şi pământul şi marea. Cel ce iubeşte, de ar vedea şi un lucru care aparţine celui iubit, fie vreo încălţăminte, mantie sau orice altceva, îndată se aprinde de dor. Nu îl vezi pe Dumnezeu, dar îi vezi pe slujitorii Lui, pe prietenii Lui, pe bărbaţii sfinţi, zic şi pe cei care au bună îndrăznire. Iu-beşte-i pe aceia acum şi vei avea o mângâiere a dorului.

Să ne obişnuim a iubi nu numai pe prietenii noştri, ci şi pe cei iubiţi de ei. Şi dacă unul dintre cei dragi nouă ar spune: iubesc pe cutare şi dacă îi faci aceluia vreun bine, atunci socotesc că mie mi-ai făcut binefacerea, atunci vom face toate ca pentru cel iubit de noi, şi astfel vom arăta faţă de acela toată râvna noastră. Trebuie să facem aceasta şi fată de Hristos. Căci El a zis: îi iubesc pe săraci. Şi dacă acestora li se face un bine, ca şi când Eu însumi m-aş bucura de el, la fel voi da şi răsplata. Să facem toate pentru slujirea acelora. Să dăm toate ale noastre săracilor convinşi că prin ei pe Dumnezeu îl hrănim. Cum că pe El îl hrănim dacă îi hrănim pe ei, ascultă-L pe Hristos ce spune: „Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc. însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau... gol am fost şi M-aţi îmbrăcat"[7]. Şi ne-a dat nouă multe moduri de a ne potoli dorul nostru de El. Altminteri, trei sunt motivele pentru care iubim: frumuseţea trupului, mărimea binefacerii sau afecţiunea cuiva pentru noi. Fiecare dintre acestea pot să provoace acest sentiment. Chiar dacă nu am primi nici un bine de la cineva, dar dacă auzim că ne iubeşte,

" Evr. 11, 25-27. 7 Mt. 25, 35-36.

că ne laudă şi că ne admiră îndată ne ataşăm de el şi îl iubim ca pe un binefăcător. Dar la Dumnezeu, nu este numai aceasta, ci toate aceste trei raţiuni sunt prezente într-un asemenea grad, că nici un cuvânt nu poate descrie. Şi mai presus de toate, frumuseţea acelei fericite şi nemuritoare firi este cu neputinţă a spune cum este şi depăşeşte orice cuvânt şi scapă oricărui

cuget. Dar când auzi frumusețe, nimic trupesc să nu presupui, iubite, ci o slavă netrupească şi o mare cuviință negrăită.

4. Această frumusețe revelând-o profetul spunea: „Serafimi stăteau înaintea Lui, fiecare având câte şase aripi: cu două îşi acopereau fețele, cu două picioarele, iar cu două zburau şi strigau unul către altul zicând: Sfânt, Sfânt, Sfânt"8 din pricina uimirii, minunării, bunei cuviințe aceleia, slavei. Şi iarăşi David, cugetând la aceeaşi frumusețe şi uimit fiind de slava fericitei aceleia firi, spunea: „Incinge-te cu sabia Ta peste coapsa Ta, puternice, cu frumusețea Ta şi cu strălucirea Ta"9. De aceea şi Moise dorea adesea să II vadă, rănit fiind de această dragoste şi iubind slava aceea. De aceea şi Filip a spus: „Arată-ne nouă pe Tatăl şi ne este de ajuns"10. Sau mai degrabă, oricâte am spune, nu putem descrie nici cea mai mică sau cea mai vagă urmă a frumuseții aceleia. Dar vrei să socotim binefacerile Lui? Nici pe acestea cuvântul nu le poate descrie. De aceea Pavel zicea: „Iar lui Dumnezeu, mulțumire pentru darul Său cel negrăit"11. Şi iarăşi: „Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El"12. Şi iarăşi: O, adâncul bogății şi al înțelepciunii şi al ştiinței lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecățile Lui şi cât de nepătrunse căile Lui!

* Is. 6, 2-3. 9 Ps. 44, 4. 1(1 In. 14, 8. 11II Cor. 9,15. 121 Cor. 2, 9.

Dar dragostea cea pe care a arătat-o pentru noi ce cuvânt o poate descrie? De această dragoste fiind uimit Ioan spunea: „Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat"13. Dar dacă vrei să auzi cuvintele Lui şi să afli dorul Lui, ascultă ce zice prin gura profetului Său: „Oare femeia uită pe pruncul ei şi de rodul pântecelui ei n-are ea milă? Chiar când ea îl va uita, Eu nu te voi uita pe tine"14. Şi aşa cum David spunea: In ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule, la fel şi Hristos zice: „In ce chip îşi adună pasărea puii, aşa am vrut să îi adun pe fiii voştri şi nu ați voit"15. Şi iarăşi: „In ce chip miluieşte Tatăl pe fii, aşa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El"16. Şi iarăşi: „Ci cât de departe este cerul de pământ, atât este de mare mila Lui spre cei ce se tem de El"17. Şi aşa cum profetul caută aceste exemple pentru a arăta dorul lui, la fel şi Dumnezeu se foloseşte de unele exemple, ca să ne arate nouă dragostea pe care o are pentru mântuirea noastră. Şi profetul compară dorul cu cerbul însetat şi cu pământul ars de arşiță. Iar Dumnezeu îl compară cu dragostea păsărilor pentru puii lor şi grija părinților şi cu înălțimea cerului față de pământ şi dragostea mamei pentru pruncii ei, nu fiindcă ne iubeşte numai atât cât iubeşte o maică pruncul ei, ci fiindcă nu este la noi o mai mare dovadă de

dragoste decât cea exprimată în aceşti termeni de comparaţie şi aceste exemple. Că nu ne iubeşte pe noi numai atât cât iubeşte o mamă pe pruncii săi, ci mult mai mult, ascultă ce zice: „Chiar când femeia va uita odrasla ei, Eu nu te voi uita pe tine"18. Aceasta

13 In. 3,16.

14 Is. 49,15.

15 Mt. 23, 37. Traducere după originalul grec. Am retradus textul după original, fiindcă Sfântul Ioan apropie cele două texte şi din punct de vedere formal, ele având acelaşi început ov Tpdrrov...

16 Ps. 102,13.

17 Ps. 102,11.

18 Is. 49,15.

a spus-o, arătând că dorul Lui pentru noi este mai fierbinte decât orice dragoste părintească. Pe acestea adunânciu-le în inima ta, meditează adânc în sine şi vei face fierbinte dragostea ta şi vei aprinde mai strălucitoare flacăra dragostei dumnezeieşti. Dar fiindcă, la noi oamenii, nimic nu obişnuieşte să aprindă dragostea într-atât, cât amintirea binefacerilor de care ne-am bucurat, să facem acelaşi lucru şi cu privire la Dumnezeu. Să cugetăm la câte a făcut pentru noi, însuşi cerul, pământul, marea, văzduhul, pomii pământului şi feluritele flori, animalele, târâtoarele, cele din ape şi cele din văzduh, stelele din cer, soarele, luna, într-un cuvânt, toate cele văzute, fulgerele, succesiunea anotimpurilor, a nopţii şi a zilei, revoluţiile periodice ale corpurilor cereşti. A suflat în noi suflare de viată, ne-a dăruit raţiunea, ne-a cinstit cu cea mai mare stă-pânire asupra făpturilor create. A trimis la noi îngeri, profeţi şi apoi pe Fiul Său Cel Unul Născut, ca tu să fii mântuit. Şi Pavel nu încetează să mijlocească: „în numele lui Hristos, aşadar ne înfăţişăm ca mijlocitori, ca şi cum Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Vă rugăm în numele lui Hristos, împăcaţi-vă cu Dumnezeu"'1'. Şi nu s-a oprit aici, ci luând început din firea ta, „a aşezat-o de-a dreapta Sa mai presus de toată începătoria şi stăpânia şi decât tot numele ce se numeşte nu numai în veacul acesta, ci şi în cel viitor"20. Cu adevărat este potrivit acum să spunem: „Cine va grăi puterile Domnului şi cine va face auzite toate laudele Lui?"21. Şi iarăşi: „Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie?"22. Ce cinste este asemenea cu aceasta că Şi-a luat început din neamul nostru atât de lovit, atât de plin de necinste, încât să îl aşeze la atâta înălţime şi să îl bucure de atâta cinste?

'" 11 Cor. 5, 20 2il Ef. 1,21.

21 Ps. 105, 2.

22 Ps. 115, 3.

Dar nu cugeta numai la binefacerile comune către neamul omenesc, ci cugetă la binefacerile făcute ție însuți, cum ar fi, dacă ai căzut sub o falsă acuzație şi ai primit eliberare din învinuire, dacă vreodată la vreme de noapte, căzând în mâinile hoților, ai scăpat din capcanele lor, dacă din vreo pagubă ai fost izbăvit sau dacă în vreo boală ai căzut şi ai primit alinare.

5. Aminteşte-ți toate binefacerile care ți-au venit ție de la Dumnezeu de-a lungul întregii tale vieți şi vei afla multe, nu numai cele din viața ta întreagă, ci şi numai cele dintr-o singură zi. Şi dacă Dumnezeu ar vrea să îți pună dinainte toate binefacerile pe care ni le-a făcut nouă, cele necunoscute de noi şi neştiute, nu le-am putea număra. Câți demoni sunt în văzduhuri! Câte puteri potrivnice! Dacă Dumnezeu le-ar îngădui şi numai să îşi arate fața aceea înfricoşătoare şi neplăcută, oare nu ne-am ieşi din minți, nu am fi pierduți, nu ne-am înspăimânta de moarte? Cugetând la toate acestea şi la păcatele noastre în care cădem cu ştiință şi cu neştiință, (încă şi aceasta nu este mică binefacere de a nu fi pedepsiți în fiecare zi pentru păcatele noastre) vom putea să II iubim pe Dumnezeu. Când te gândeşti câte păcătuieşti în fiecare zi, câte binefaceri primeşti în fiecare zi, de câtă îndelungă răbdare te bucuri, de câtă libertate şi că, dacă Dumnezeu te-ar pedepsi în fiecare zi pentru câte păcătuieşti, în scurtă vreme nici nu ai mai trăi, (după mărturia profetului care zice: „De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?"23) atunci I-ai aduce mulțumire şi nu te vei întrista pentru nimic din cele ce ți se întâmplă. Şi vei vedea că oricât de multe vei pătimi nu ți se răsplăteşte nicidecum după cât ai merita. Având o astfel de dispoziție a inimii, vei aprinde şi mai mult dorul şi vei putea spune precum profetul: în ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule. Este demn de a cerceta pentru ce David alege

Ps. 129, 3.

cerbul ca termen de comparație. însetat este cerbul şi pentru aceasta aleargă neîncetat la izvoarele apelor. Dar este însetat şi prin fire şi din faptul că mănâncă şerpi şi se hrăneşte cu carnea lor. Şi tu fă acelaşi lucru. Mănâncă şarpele cel înțelegător, trânteşte la pământ păcatul şi vei putea înseta cu dorul după Dumnezeu. Căci aşa cum o conştiință vicleană face sufletul spurcat şi ne aruncă în necunoştință, la fel, dacă trântim la pământ păcatele noastre, dacă ne curățim viclenia, ne vom putea deschide spre dorul duhovnicesc şi vom putea să îl chemăm pe Dumnezeu cu râvnă şi să aprindem şi mai puternic flacăra iubirii, să cântăm nu numai cu

buzele, ci şi cu faptele aceste cuvinte ale profetului David. Căci pentru aceasta ne-a cântat fericitul acela psalmii, sau mai degrabă nu el, ci harul Duhului, nu ca să spunem numai cuvintele, ci ca să le cugetăm prin înseşi faptele. Să nu crezi că vii aici numai pentru a spune cuvintele, ci atunci când cânți, să socoteşti psalmul un legământ.

Când spui: In ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule, ai făcut un legământ cu Dumnezeu, ai semnat un pact, fără hârtie şi cerneală, mărturisind prin cuvânt că îl iubeşti mai presus de orice, că nu alegi nimic în afară de El şi că arzi pentru dragostea Lui. Dacă, ieşind din biserică, vei vedea o femeie frumoasă că te atrage în chip desfrânat şi te cheamă la dragostea ei, spune-i: nu pot să te urmez pe tine, fiindcă am făcut un legământ cu Dumnezeu, de față fiind frații, preoții, învățătorii, am mărturisit şi am jurat prin psalmul acesta astfel să îl iubesc pe El: In ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule. Mă tem să calc legământul, prin urmare, meditez la dragostea Aceluia. Dacă vei vedea argint expus în piețe sau vreo mantie aurită, pe alții că merg cu alai, având slujitori şi cai cu frâie de aur, să nu pătimeşti nimic de la închipuirea aceea, ci, iarăşi, depăr-tează-te şi spune sufletului tău: Tocmai am cântat: In ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte suflctid meu pe Tine,

Dumnezeule, şi ne-am asumat Scriptura şi ne-am însuşit cuvântul.

Nimic să nu iubim din cele pământeşti şi trecătoare, pentru ca această dragoste să rămână întreagă şi ca nu cumva, împărțindu-se, să devină mai slabă. Această bogăție poate să ne dăruiască orice comoară, orice slavă, orice favoare, orice faimă. Pe aceasta să o păstrăm şi să nu cerem nimic altceva. Căci dacă unii iubesc cu o iubire ruşinoasă şi adesea ard pentru vreo fată frumoasă şi nu se întorc, chiar dacă părinții îi amenință, chiar dacă prietenii îi batjocoresc şi mulți alții îi leapădă, ci sunt atraşi de aceea şi disprețuiesc casa şi moştenirea părintească, şi slava, şi cinstea, şi îndemnurile prieteneşti, socotind că au mare mângâiere de toate acestea, dacă au parte de bunăvoință numai din partea celei iubite şi săracă de ar fi, şi lipsită de cinste. Dar cei care îl iubesc pe Dumnezeu cum vor simți ceva din cele omeneşti fie strălucitoare, fie întristătoare? Nici nu vor băga de seamă fantasmele vieții prezente, fiind atraşi numai spre dragostea aceea, ci îşi râd de orice împrejurare favorabilă sau nefavorabilă, dăruiți cu totul dorului de Dumnezeu şi nimic altceva văzând şi numai pe aceea închipuindu-şi-o pretutindeni şi oricând şi socotindu-se că sunt mai fericiți decât toți. Şi fie că sunt în sărăcie, în necinste, în lanțuri, în necazuri şi întristări şi în cele mai de pe urmă rele, se

socotesc că sunt într-o stare mai bună decât înşişi împăraţii, în toate pe care le pătimesc, o singură minunată mângâiere având, faptul că pătimesc acestea pentru Cel dorit.

6. De aceea şi Sfântul Pavel, fiind în moartea cea de fiecare zi, în închisoare, în naufragii, în pustie, biciuit, în mii de alte persecuţii, se bucura şi se veselea, sălta de bucurie şi se lăuda şi uneori zicea că nu numai „întru nădejdea slavei lui Dumnezeu, ci ne lăudăm şi în suferinţe"24 alteori că: „mă bucur de suferinţele mele pentru voi şi împlinesc, în trupul meu,

Rom. 5, 2-3.

lipsurile necazurilor lui Hristos"23 şi numeşte faptul har, mărturisind astfel şi zicând că „nouă26 aşa ne-a fost dăruit de la Hristos ca nu numai să credem în El, ci să şi pătimim pentru El"27.

O asemenea dispoziţie a inimii să ne străduim să avem şi noi şi să purtăm cu bucurie toate necazurile care vin asupra noastră. Dar vom putea să le purtăm, dacă îl vom iubi pe Dumnezeu, aşa cum L-a iubit profetul. Căci nu numai din acest verset se vede dragostea lui pentru Dumnezeu, ci şi din cuvintele următoare. Căci zicând In ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine Dumnezeule, a adăugat: însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu; când voi veni şi mă voi arăta feţei lui Dumnezeu? Nu a zis a iubit sufletul meu pe Dumnezeul cel viu, nici îndrăgit-a sufletul meu pe Dumnezeul cel viu, ci ca să arate dispoziţia inimii, sete numeşte dragostea, două lucruri arătându-ne, fierbinţeala dragostei şi permanenţa ei. Căci aşa cum cei însetaţi pătimesc aceasta nu doar într-o singură zi sau două sau trei, ci întreaga viaţă, la aceasta ducându-i firea însăşi, la fel şi fericitul acesta şi toţi sfinţii nu într-o singură zi sunt în străpungerea inimii, ca cei mai mulţi dintre oameni, nici în două sau trei zile (căci aceasta nu este nimic de mirare), ci neîncetat şi în fiecare zi stăruie în iubire cu evlavie şi îşi sporesc neîncetat dragostea. Ceea ce exprimă şi profetul zicând: însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu, vrând totodată să ne arate şi cauza, vrând să ne arate prin el însuşi cum este posibil să îl iubeşti pe Dumnezeu astfel. Căci prin ceea ce urmează a arătat aceasta zicând: însetat-a sufletul meu de Dumnezeu şi apoi adaugă, cel viu, îndemnând şi strigând tuturor celor ce tânjesc după lucruri pământeşti.

Pentru ce rămâneţi la dragostea pentru trup? Pentru ce căutaţi la trupuri? Pentru ce căutaţi slavă? Pentru ce tânjiţi

25 Col. 1, 24.

26 La Sfântul Ioan apare nouă n,uTv în Noul Testament, uuTv, vouă.

27 Filip. 1,29.

după desfătări? Nimic dintre acestea nu rămâne, nimic nu trăieşte veşnic, ci toate curg şi trec şi sunt mai deşarte ca umbra şi mai înşelătoare ca visele, mai trecătoare ca florile de primăvară. Unele pier odată cu viața aceasta, iar altele încă mai înainte se nimicesc. Posesia lor este nesigură, părelnică bucurarea de ele, rapidă schimbarea. Dar la Dumnezeu, nimic nu este astfel, ci Acela trăieşte şi rămâne mereu neprimind nici schimbare, nici modificare. Aşadar, lăsând pe cele vremelnice şi trecătoare să-L iubim pe Cel veşnic şi nepieritor. Căci nu se întâmplă ca cel ce II iubeşte pe Acesta să fie vreodată ruşinat, să fie sărăcit sau despărțit de Cel iubit. Căci cel ce iubeşte avuțiile fie când vine sfârşitul, fie mai înainte de sfârşit se vede despuiat de cele dorite. Şi cel ce iubeşte slava de aici pătimeşte acelaşi lucru. Dar adesea şi frumusețea trupurilor se stinge încă şi mai repede şi, pe scurt, toate cele pământeşti, vremelnice şi trecătoare. Mai înainte chiar de a apărea în ochii noştri, îndată pier şi se ofilesc.

Dar dragostea pentru cele duhovniceşti este cu totul altfel, ea creşte neîncetat şi înfloreşte, nici nu îmbătrâneşte, nici nu se învecheşte. Nu este supusă nici schimbării, nici stricăciunii, nici incertitudinii viitorului. Ci îi foloseşte şi aici pe cei ce o posedă şi îi îmbracă pretutindeni, iar când pleacă din această viață nu îi părăseşte, ci merge împreună cu ei şi îi însoțeşte şi îi arată mai strălucitori în ziua aceea decât luminătorii cerului. Ceea ce ştiind şi fericitul David, stăruia în dragostea lui Dumnezeu, dar nu răbda să țină înlăuntrul său dragostea lui, ci se străduia în tot chipul să arate celor ce ascultă focul care îl ardea pe dinlăuntru. Căci după ce a zis: Insetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu, a adăugat: Când voi veni şi mă voi arăta feței lui Dumnezeul Vezi pe omul aprins şi mistuit de dorul după Dumnezeu? Ştie că, plecând de aici, II va vedea pe Dumnezeu şi nu rabdă amânarea până atunci. Nu rabdă întârzierea întâlnirii cu Dumnezeu şi aici ne arată nouă acelaşi cuget cu al Apostolului. Căci şi acela suspina pentru viitoarea plecare de aici. Şi David a pătimit acelaşi lucru. De aceea zice: Când voi veni şi mă voi arăta feței lui Dumnezeu? Şi ar fi un mare act de virtute, dacă un om simplu, smerit şi trăind în sărăcie ar disprețui viața aceasta prezentă. Cu cât mai mare este virtutea unui rege [precum David] care se bucură de atâta desfătare, care are parte de atâta slavă, care a repurtat mii de victorii, care a biruit în multe războaie şi care este strălucitor şi slăvit pretutindeni, dar care râde de toate acestea şi de bogăție, şi de slavă, şi de orice desfătare şi tânjeşte după cele viitoare? Aceasta este gândirea unui suflet măreț, acesta este un suflet filosof şi înaripat de dragostea pentru cer.

7. Pe acesta, aşadar, să îl imităm şi noi şi să nu admirăm pe cele prezente, ca să le admirăm pe cele viitoare. Sau mai degrabă să le admirăm pe cele viitoare, ca să nu rămânem la admirația celor prezente. Căci dacă vom petrece neîncetat cu aceste adevăruri şi dacă vom avea mintea la împărăția cerurilor, la nemurire, la viața cea veşnică, la corul îngerilor, la petrecerea împreună cu Hristos, la slava aceea fără de pată, la viața aceea liberă de orice chin, atunci vom vedea că lacrimile, suferințele, plânsul, moartea, truda, bătrânețea, boala, slăbiciunea şi sărăcia, calomnia, văduvia, păcatul, condamnarea şi pedeapsa, osânda şi orice altceva care este întristător şi neplăcut din viața aceasta, toate acestea dispar complet lăsând în loc pacea, blândețea, bunăvoința, dragostea, bucuria, slava, cinstea, strălucirea şi toate celelalte pe care cuvântul nu le poate descrie. Atunci, nimic dintre cele prezente nu ne mai poate ține, ci vom putea spune şi noi cu profetul: Când voi veni şi mă voi arăta feței lui Dumnezeu. Dacă vom avea această dispoziție a inimii, nu vom cădea nici în nebunia după strălucirea vieții, nici în slăbiciunea din pricina necazurilor, nici nu ne va putea ține pizma sau slava deşartă, nici orice altceva din acestea. Aşadar, să nu intrăm aici pur şi simplu, nici să ascultăm la întâmplare aceste versete, ci să plecăm de aici primind aceste versete ca un baston de sprijin. Fiecare verset este de ajuns prin el însuşi să ne înalțe la multă înțelepciune şi să ne îndrepte credința şi să ne aducă cele mai mari foloase pentru viața noastră. Dacă vom cerceta cu atenție fiecare cuvânt vom rodi multe bunătăți. Nu trebuie să invocăm aici nici sărăcia, nici lipsa timpului liber, nici încetineala minții. Eşti sărac şi prin sărăcie eşti în imposibilitatea de a-ți procura cărți sau ai cărți, dar nu te bucuri de răgazul de a le citi, atunci ține minte numai aceste versete din psalmi pe care i-ai cântat aici, nu o dată sau de două ori sau de trei ori, ci adeseori şi plecând de aici, vei primi mare mângâiere.

Vezi ce comoară ne-a deschis nouă acest verset? Şi să nu-mi zică cineva că mai înainte de tâlcuirea aceasta nu ştiai puterea versetului, căci mai înainte de orice tâlcuire, versetul se descoperă oricui vrea să asculte cu atenție. Căci dacă te vei învăța să spui: în ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule. însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu. Când voi veni şi mă voi arăta feței lui Dumnezeu?, aceste cuvinte singure, şi fără tâlcuire, pot să te deprindă toată înțelepciunea. Şi nu numai aceste versete, ci fiecare din psalmi poate să ne dăruiască aceeaşi bogăție. Şi dacă spui iarăşi: „Fericit bărbatul care se teme de Domnul" vei putea înțelege şi singur ceea ce spune - adică nu cel ce are parte de bogăție, de putere, de frumusețe, nici cel împodobit cu forță, care are case strălucitoare, nici cel ce are dregătorii sau cel ce locuieşte palate împărăteşti. Ci pe acela

care petrece în evlavie, în înțelepciune, care trăieşte în frica lui Dumnezeu, pe acela îl vei ferici nu numai pentru cele viitoare, ci chiar şi pentru cele prezente. Căci încă de aici acesta este mai puternic decât cel dintâi. Căci dacă boala îi atinge pe amândoi, cel îmbrăcat în purpură nu are nici o mângâiere în neputința sa de la mulțimea gărzilor sau a strălucirii, ci, în fața rudelor, a părinților şi a tuturor, zace arzând ca într-un cuptor. Dar cel ce trăieşte în evlavie şi care se teme de Dumnezeu, fără părinți, fără slujitori, priveşte la cer nu de multe ori, ci de două sau trei ori şi tot cuptorul acela se stinge.

Cineva ar putea vedea acelaşi lucru în nenorocirile şi necazurile care vin asupra noastră pe neaşteptate: pe cei aflați în bogăție şi în strălucire îi tulbură, iar pe cei aflați în evlavie şi trăind cu înțelepciune îi face să suporte toate fără tulburare. Şi în afară de toate aceste încercări, conştiința celui ce se teme de Dumnezeu este plină de o bucurie mai mare şi mai curată decât conştiința unui suflet ce se bucură de bogăție. Acela, deşi se bucură de desfătare în exterior, trăieşte mai greu decât unul care suferă de foame, fiindcă propriile răutăți îi sunt prezente în amintire mereu, însoțindu-se cu o conştiință rea. Dar celălalt, chiar dacă este lipsit de hrana necesară, este mai fericit decât cei ce se bucură de mii de desfătări, el se hrăneşte cu cele mai bune nădejdi, aşteptând răsplata faptelor sale bune în fiecare zi. Dar nu vreau să prelungesc prea mult cuvântul, ca să nu vă obosesc şi las iubitorilor de osteneală grija de a citi fiecare verset şi să cerceteze puterea pe care o conține. închei aici cuvântul meu, îndem-nându-vă pe voi la dragoste, ca să nu ieşiți de aici fără rod, ci să păziți aceste versete, primindu-le ca pe nişte mărgăritare. Meditați-le acasă neîncetat şi spuneți prietenilor şi soțiilor toate acestea. Şi dacă vă tulbură vreo patimă sau vreo poftă, sau mânia sau oricare altă patimă irațională, cântați aceste versete neîncetat, ca să ne bucurăm şi în viața aceasta de multă linişte şi în viața viitoare să dobândim bunătățile cele veşnice, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care fie slava, puterea, cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 43

Cântare de biruință, pentru fiii lui Core. Dumnezeule, cu urechile noastre am auzit, părinții noştri ne-au spus nouă, lucrul pe care l-ai făcut în zilele lor, în zilele cele de demult. Alt traducător zice „în zilele cele de mai înainte". Altul, „[zilele cele] de la început".

1. Profetul rosteşte acest psalm, dar nu în numele său, ci în numele Macabeilor, istorisind şi prevestind cele ce vor avea loc în vremea lor. Căci aşa sunt profeții, parcurg toate timpurile, prezentul, trecutul şi viitorul. Dar este necesar mai întâi să spunem cine erau aceşti Macabei,

ce fapte au avut şi ce încercări au pătimit, astfel încât subiectul psalmului să fie mai limpede. Când Antioh Epifan a venit în Iudeea distrugând toate şi pe mulţi silindu-i să îşi trădeze legea şi credinţa părintească, Macabeii au rămas nevătămaţi cu nimic de aceste încercări. Şi când războiul a devenit foarte greu şi nu au mai putut să facă nimic, s-au ascuns. Şi apostolii au făcut aceasta mai târziu. Căci nu se aruncau mereu, la vedere, în mijlocul pericolelor, ci adeseori se retrăgeau fugind şi ascun-zându-se. După ce au mai respirat puţin, ieşind afară din peşteri şi din ascunzători au ştiut nu numai să se salveze pe ei înşişi, ci şi pe alţii, pe cât le era cu putinţă. Străbăteau cetatea şi ţara întreagă şi îi adunau în jurul lor pe toţi cei pe care i-au aflat trăind sănătos după lege, pe mulţi dintre cei descurajaţi şi corupţi iarăşi îi încurajau, convingându-i să se întoarcă la legea părintească. Căci ziceau că Dumnezeu este iubitor de oameni şi niciodată nu respinge mântuirea celui aflat în pocăinţă. Acestea zicându-le, au strâns o armată de bărbaţi viteji. Căci nu luptau pentru femei şi copii şi slujitori, nici măcar pentru salvarea patriei din robie, ci luptau pentru legea şi credinţa părinţilor lor. Şi Dumnezeu era Cel care îi conducea. Aşadar, aşezaţi în linie de bătaie şi dân-du-şi sufletele lor, îi nimiceau pe cei potrivnici, punându-şi încrederea nu în armele lor, ci având drept armură nebiruită însăşi cauza luptei. De aceea, mergând la luptă, nu strigau, nu cântau cântece de război, cum fac unii, nici nu luau cu ei cântăreţi la instrumente, precum în alte armate. Ci II chemau pe Dumnezeu de sus să fie de faţă şi să lupte împreună cu ei şi să le întindă mâna, fiindcă pentru El luptau şi pentru slava Lui.

Să vedem aşadar, ce spune această armată a lui Dumnezeu care, prin ajutorul dumnezeiesc, este pe punctul de a-i ataca pe duşmanii săi: Dumnezeule, cu urechile noastre am auzit. Unii dintre cei adunaţi cu ei, văzând linia de bătaie şi mulţimea armatei lui Antioh, amintindu-şi victoria lui şi faptul că pe toţi i-a pus pe fugă şi socotind apoi propria slăbiciune şi faptul că erau puţini, deveneau mai slabi şi mai descurajaţi. Iuda Macabeul, ca să le ridice curajul, arătând că totul în luptă depinde cie Dumnezeu şi că, chiar fără ostaşi, dacă El luptă cu ei, îi face puternici, le dă îndemn şi sfat oştenilor sub formă de rugăciune şi, vorbind astfel cu Dumnezeu, îi face pe aceia mai râvnitori. Nu mică este partea acestei rugăciuni. Căci nu ar fi avut aceeaşi putere cuvântul îndreptat către aceia şi cel adresat lui Dumnezeu. De aceea, continuând spunea: Că nu cu sabia lor au moştenit pământul şi braţul lor nu i-a izbăvit. Căci aceasta îi câştiga pe cei mai slabi în a înfrunta pericolele şi pe cei care căutau izbânda prin puterile omeneşti. Căci orice rugăciune este un îndemn pentru oşteni de a-şi pune toată nădejdea în Dumnezeu şi de a atârna de El nădejdea biruinţei.

Dar pentru ce nu a spus simplu am auzit, ci cu urechile noastre am auzit. Căci cu care alt organ al trupului poate cineva auzi? Nu cumva spune vorbe de prisos? Să nu fie! Ci este un obicei comun oamenilor, când povestesc lucruri de care sunt siguri şi care au în ochii lor o importanță mare, să se exprime astfel față de alții care nu au aceeaşi certitudine şi să spună că au auzit cu urechile lor. Şi nu numai în această împrejurare, ci şi în altele asemenea ne exprimăm astfel, invocând mărturia simțurilor noastre. Este mai vrednic de crezare

t

prin faptul că se adaugă mărturia urechilor. Fiindcă facem acelaşi lucru şi cu ochii şi mâinile. Ca atunci când spunem: cele pe care mâinile noastre le-au atins. Şi apostolii spuneau: „Ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit"1. Vezi şi de aici, de la acest început, care era virtutea Macabeilor. Pătimind atâtea şi atâtea lucruri înfricoşătoare pentru Dumnezeu - şi-au pierdut patria, libertatea, au căzut în primejdii, alții au devenit fugari, pribegind prin munți şi pustietăți -, nu spun nimic dintre toate acestea acum, că asta şi asta am pătimit pentru Tine, ajută-ne nouă. Ci ca şi cum ar fi lipsiți de aceste îndreptățiri şi ca şi cum nu ar avea îndrăznire din faptele lor, aşa află scăpare la Dumnezeu, spre cele lucrate de strămoşii lor. Faptul de a nu avea cineva îndrăznire pentru faptele sale nu este nimic de mirare, spre aceasta fiind atraşi de nevoie. Dar Macabeii ar fi putut invoca lucruri mărețe din faptele lor şi totuşi ei cer ca nu prin acestea să fie izbăviți, ci prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu de care s-au bucurat şi strămoşii lor, iar acesta este un semn de multă smerenie. Nu mică pricină de râvnă li s-a gătit lor şi de aici. Căci este de ajuns şi numai pronunțarea numelui lui Dumnezeu ca să nimicească mii de duşmani.

2. Părinții noştri nc-au spus nouă. Auziți aici toți câți sunteți nepăsători cu copiii voştri, câți îi lăsați să cânte cântece diavoleşti şi de istorisirile dumnezeieşti nu vă îngrijiți. Dar aceştia nu sunt astfel, ci îşi petreceau viața ascultând istorisirea isprăvilor lui Dumnezeu. Şi îndoit era câştigul. Căci cei care le-au pătimit, având în minte amintirea binefacerilor, deveneau mai buni. Iar fiii acelora luau din aceste povestiri nu mic început al cunoştinței lui Dumnezeu. Căci

I In. 1,1.

Scriptura era pentru aceştia gura acelor fapte şi orice şcoală şi orice învățătură le istoriseau, încât nimic nu era mai desfătător decât acestea şi nimic nu era mai folositor. Căci dacă simplele povestiri, miturile şi legendele obişnuiesc adeseori să povățuiască sufletele, cu cât mai mult aceste scrieri arată multa binefacere, putere, înțelepciune, purtare de grijă şi îl

trezesc pe ascultător şi îl fac mai sârguitor. Căci cei care au fost de față la evenimente şi care le-au văzut cu ochii lor, transmiteau amintirea lor urmaşilor şi auzul lor era pentru ei la fel de vrednic de crezare ca şi vederea lor. Căci cei care nu au fost de față şi care nu au văzut cu ochii cele petrecute nu au crezut mai puțin decât cei care au fost martori oculari la evenimente. Căci era pentru ei şi aceasta nu mică ungere spre credință.

Să vedem acum ce istoriseau şi dacă îşi aminteau acelaşi subiect. Şi în sfârşit, cel ce vrea să ceară ceva de la Dumnezeu şi să obțină împlinirea cererii trebuie să ceară pornind de la un har asemănător dat altora. Ceea ce vreau să spun aceasta este: un slujitor cere de la noi un dar. Dacă acesta arată că şi altul a primit acelaşi dar, aduce o mai mare îndreptățire pentru a primi la fel, afară numai dacă exemplul celui dintâi nu este afectat de vreo diferență. Adică diferență a persoanei sau a lucrului pe care îl cere. Dacă cel ce a primit este în aceeaşi condiție cu cel ce cere şi dacă ceea ce cere este la fel, exemplul este valabil. Dar dacă unul a luat pe drept şi altul nu, în al doilea caz, este nevoie de o mai mare rugăminte. Este necesar ca şi din Scripturi să clarific ceea ce spun. Canaaneeanca, fiindcă a auzit: „Nu este bine să iei pâinea copiilor şi să o dai câinilor", spune: „Da, Doamne, dar şi câinii mănâncă din firimiturile ce cad de la masa stăpânilor lor"2. Şi Pavel, scriind corintenilor, zice: „Dacă alții se bucură de acest drept asupra voastră, oare nu cu atât mai mult noi?"3,

2 Mt. 15, 26-27. 11 Cor. 9,12.

aici având o mai mare îndreptățire de la diferența de persoană. Şi iarăşi scriind lui Filimon: „inimile sfinților s-au odihnit prin tine, frate. De aceea, deşi având în Hristos tot dreptul să-ți poruncesc ce se cuvine, pentru dragoste, îți fac mai degrabă o rugăminte"4. Aici exemplul este de la egalitate. Când cineva a primit primul este ca şi când ar deschide porțile celui de-al doilea, fie că este acelaşi cel ce cere, fie că cere acelaşi lucru. Dar nu numai prin cele ce sunt date altora, ci şi prin cele care ne sunt date deja nouă înşine, rugăciunea devine adeseori mai puternică. Ceea ce şi Sfântul Pavel face scriind către filipeni şi zicând: „Pentru că şi în Tesalonic, o dată şi a doua oară, mi-ați trimis ca să am cele trebuincioase"3. De aceea mulți dând multora îi îndeamnă să nu spună altora, ca nu cumva un singur dar dăruit unuia să îi facă pe mulți să ceară de la cel care a dat, neputând refuza ceea ce a dat o dată. Oamenii poruncesc aceasta de teamă să nu sărăcească dând mereu. Dar Dumnezeu este dimpotrivă, El vesteşte şi strigă darurile pe care le-a dat altora, pentru ca să dea şi altora pretext, iarăşi să ceară de la El. Celui ce dă mai mare I se arată bogăția. De aceea zice Pavel: „Acelaşi este Domnul tuturor, Care îmbogățeşte pe toți cei ce-L cheamă pe El"h. Vezi străină firea acestei

bogăţii? Imită şi tu această dărnicie. Căci atunci când vei împărţi bogăţia strânsă, atunci mai cu seamă o sporeşti. Şi când o îngropi în pământ, atunci o micşorezi. Şi ce este de mirare ciacă aceasta se întâmplă cu lucrurile duhovniceşti, când se întâmplă astfel şi cu cele materiale? Căci dacă cineva îşi cruţă grâul strâns în casă, ca să nu îl cheltuiască, nici nu îl seamănă pe câmp, îl dă gurilor viermilor, iar dacă îl împrăştie, mai mult seceriş va avea.

3. Ascultaţi voi toti câţi sunteţi zăbavnici la milostenie. As-cultaţi, voi, toţi cei care vă micşoraţi bogăţia voastră prin pază.

4 Filim. 7-8.

Filip. 4,16. b Rom. 10,12

Ascultaţi cei ce nu aveţi nimic mai mult decât cei care sunt bogaţi în vis. Căci cele prezente nu sunt nimic mai mult decât un vis. Aşa cum cei care îşi închipuie în vis că au bani, că sunt stăpâni ai vistieriilor împărăteşti, dar când vine ziua sunt mai săraci decât toţi, tot aşa stau lucrurile şi cu viata prezentă, cel ce nu poate duce dincolo nimic, va fi mai sărac decât toţi, deşi ar avea aici toate, căci doar în vis a fost bogat. Dacă vrei să îmi arăţi un bogat adevărat, atunci arată-1 când vine ziua în care plecăm în patria aceea, căci aici jos nu pot distinge pe un bogat de un sărac. Căci aici nu este adevărul lucrurilor, ci bogăţie numai cu numele. Aşa cum sunt unii care îi numesc pe orbi „multvăzători", dar numele nu se potriveşte cu realitatea, ci orbi sunt cei care nu văd, la fel şi cu numele de „bogat" spun că este purtat aici de cei care dincolo nu au nimic. Când este bogat aici, atunci mai ales ştiu că este sărac. Căci dacă nu ar fi sărac, nu ar căuta atât de mult să se îmbogăţească. La fel şi cu orbul, dacă nu ar orbi complet nu l-ar numi „multvăzător". Aşa trebuie să ne gândim şi cu bogatul. Lăsând la o parte înşelarea numelor, să ne ocupăm cu adevărul lucrurilor. în sfârşit, realitatea nu constă în nume, ci esenţa lucrurilor le conferă numele în acord cu propria fire. Cutare om este numit bogat, dar în realitate, nu este astfel. Şi cum nu este când mult argint, mult aur şi pietre preţioase, şi veşminte de aur şi toate celelalte îi curg? Da, fiindcă nu aurul, nici veşmintele bogate, nici banii, ci milostenia îmbogăţeşte. Tot restul nu e decât iarbă, lemn, paie. Ce veşmânt, spune mie, te poate încinge atunci când vei sta gol înaintea acelui scaun de judecată? Ceea ce şi Pavel, temându-se, spunea: „Dacă totuşi vom fi găsiţi îmbrăcaţi, iar nu goi"7. Ce bogăţii poate să îl scoată din primejdia aceea? Ce slujitori se vor înfăţişa înaintea stăpânului biciuit? Ce case? Ce pietre preţioase, ce baie poate să îl spele de întinăciunea păcatelor? Până când vă veţi înşela

7II Cor. 5, 3.

pe voi înşivă? Până când nu veți vedea adevărul lucrurilor pentru a căuta la visuri deşarte, judecata fiind aproape şi bătând la uşă? Dar să ne întoarcem la subiectul acestui psalm.

Părinții noştri ne-au vestit nouă lucrul pe care l-ai făcut în zilele lor, în zilele cele de demult. Este nouă îngăduit să tâlcuim cuvântul şi potrivit anagogiei. Căci dacă părinții au spus acelora, şi nouă ne-a dat harul lui Dumnezeu prin venirea Duhului Sfânt să cunoaştem faptele pe care le-a lucrat pentru ei. Cum ar înțelege cineva acestea în sens anagogic? Că ne-a atras la faptele legii harului, că ne-a urcat la cer, că am fost învredniciți de împărăția cerurilor, că Dumnezeu S-a făcut om, surpând peretele din mijloc al despărțiturii. Dar să ne întoarcem la sensul istoric. Lucrul pe care 1-ai făcut în zilele lor, în zilele cele de demult. Este amintită o istorisire veche şi fapte de demult. Şi pentru ce nu face referire la fapte mai recente? Fiindcă la oameni pe bună dreptate ne referim la evenimente recente, ca prin acestea să le atragem luarea-aminte, din pricina memoriei lor slabe. Dar la Dumnezeu toate sunt cunoscute atât cele vechi, cât şi cele noi. „Şi iată, Doamne, Tu le-ai cunoscut pe toate, pe cele din urmă şi pe cele de demult"8. Aşadar, nu contează dacă cineva spune o istorisire veche sau nouă, numai să fie în acord cu scopul propus. Ce istorisire veche vrea să spună? Să ascultăm: Mâna Ta popoare a nimicit, iar pe părinți i-ai sădit, bătut-ai popoare şi le-ai izgonif. Ați înțeles de care război vorbeşte, de care victorie, de care trofeu de biruință? Sau încă aveți nevoie de clarificarea noastră? Dar cred că mulți dintre voi înțeleg ceea ce s-a spus. Dar pentru cei care nu ştiu este necesar să dezvoltăm puțin. De care trofee aminteşte? De care fapte? De cele din Egipt, de cele din pustie şi de cele din pământul făgăduinței; dar mai ales de cele din pământul făgăduinței. Căci cei care au ieşit din Egipt nu au ajuns în Palestina, ci toți au căzut

* Ps. 138, 5.

"Ps. 43, 3 [Septuaginta].

în pustie. Când fiii lor şi cei care se născuseră în pustie intrară în Palestina nu mai avură nevoie de arme, ci era de ajuns să strige pentru a lua cetățile şi trecând Iordanul, prima cetate care le-a ieşit în cale a fost Ierihonul; pe aceasta au luat-o mai mult dansând decât luptându-se. Erau împodobiți cu arme, dar păreau că merg nu la luptă, ci la o sărbătoare şi la dans. Armele lor erau mai mult ca o podoabă decât o apărare. Şi încinşi cu veşmintele sfinte, căci îi aveau în fața armatei pe leviți, au înconjurat zidul. Şi era de văzut o privelişte minunată şi de necrezut: să vezi mii de astfel de soldați, mărşăluind în rânduială şi în ritm, în linişte şi ordine cieplină, ca şi când nimeni nu ar fi fost de față, şi neavând nevoie decât de sunetul trâmbițelor pentru a duce la săvârşire fapta. Să se ruşineze cei ce fac tulburare în biserică.

Dacă atunci când trâmbițele sunau, așa de mare era ordinea, atunci când însuşi Dumnezeu vorbeşte, ce iertare vor dobândi aceia care prin propria lor agitație îi împiedică să asculte pe cei ce vor să asculte cu atenție acele cuvinte ale lui Dumnezeu? Dar pentru ce nu vorbeşte de cei ce au ieşit din Egipt? Fiindcă toți au căzut, fiindcă toți au fost pedepsiți. Pentru ce toți au fost pierduți? Fiindcă multe şi mari au păcătuit. Dar de aici Dumnezeu a iconomisit şi altceva, ca cei ce vor ajunge în Palestina să nu fie spectatorii relelor din Egipt, ai superstițiilor de acolo, ai necredinței şi să nu mai aibă nici un dascăl să îi învețe o asemenea răutate. Căci erau atât de supuşi datinilor Egiptului, atât de robiți, încât după atâtea minuni, nici în pustie nu s-au putut descotorosi de rămăşițele rătăcirii lor. Or, dacă şi-ar fi luat de învățători pe canaanei, care erau mai răi decât egiptenii, la ce necredință ar fi ajuns? De aceea i-a reținut pe fiii lor în pustie, până ce pruncii lor au ajuns la vârsta bărbaților.

4. Dar acestea le spunem nu de la noi înşine, ci din Sfintele Scripturi. Căci prin Dumnezeu Iezechiel le reproşează că după ce i-a condus prin pustie şi după ce le-a spus multe, nu L-au ascultat. Dar pentru ce a poruncit să îşi încingă armele, când au mers împotriva Ierihonului? Căci ar fi fost o minune mai mare dacă ar fi făcut aceasta fără arme. Dacă a poruncit să facă ceva omenesc şi să primească un sprijin exterior, e pentru că Dumnezeu se cobora la slăbiciunea lor. Căci ce puteau să facă armele şi sunetul trâmbițelor pentru a surpa zidurile cetății? Dacă războiul era împotriva oamenilor, armele ar fi putut fi de vreun folos, dar la ce puteau servi armele dacă zidul avea să cadă de la sine? Şi iarăşi la Ghedeon, cei care au fost luați la luptă şi cei care nu au fost luați erau egali. Toți erau cunoscuți în aceeaşi măsură. Pentru care pricină s-a întâmplat aceasta? Pentru a-i aduce la credință pe cei cărora le-a poruncit acestea. Căci sufletul, unit cu trupul şi care nu a văzut niciodată nimic netrupesc, atras fiind către cele sensibile, are nevoie să fie condus la cele inteligibile, pornind de la cele văzute. De aceea profeții, când vorbesc despre Dumnezeu, au nevoie să amintească de membre omeneşti, nu pentru a da o formă materială acelei firi ne-stricăcioase şi nemuritoare, ci ca sufletul, unit cu cele sensibile şi pornind de la cele omeneşti, să învețe adevăruri mai presus de om. Fiindcă şi lucrarea lui Dumnezeu este ceva inteligibil, dar ca să nu fie necredincioşi cei de atunci, Dumnezeu a lăsat ceva sensibil în acest eveniment. Căci dacă le-ar fi spus că în şapte zile cetatea avea să fie nimicită, în timp ce voi stați liniştiți, fără să faceți nimic, poate că mulți nu L-ar fi crezut. Dar acum, le-a impus această poruncă drept temei de credință pentru mintea omenească. Dar ca să nu credeți că cele spuse sunt o simplă speculație, vreau să vă istorisesc un fapt din vechime vrednic de crezare. Neeman era sirian. Acesta era bolnav

de lepră şi, ruşinat de suferința sa care îl punea în primejdie de moarte, vine în Palestina (trebuie să scurtăm cuvântul) să afle vindecare de boala sa de la profet. Venind aşadar şi stând înaintea porților bărbatului, îl cheamă pe doctor. Acela a auzit, dar nu a ieşit din casă, ci a trimis la el poruncindu-i să meargă şi să se spele în râul Iordanului. Dar acela, fiindcă porunca era uşoară, fiind ceva sensibil şi care nu avea nevoie de ceva mai înalt, nu a crezut. Şi ce spune? Eu credeam că va ieşi la mine şi îşi va pune mâna lui peste mine şi va chema pe Dumnezeu şi mă va curăța de lepră. Vezi cum sufletul său avea nevoie de un semn sensibil şi exterior? Faptul că nu credea că porunca doctorului este de ajuns, ci cerea şi punerea mâinii este o dovadă a slăbiciunii credinței celui vindecat. De la acest exemplu ni se dezleagă şi nouă multe alte dificultăți. De aceea şi Hristos nu vindecă mereu numai prin cuvânt, ci şi prin punerea mâinii, căci a atins cu mâna gura şi limba celui mut şi uneori numai prin cuvânt, alteori numai prin voință făcând toate, îi vindecă pe cei ce se apropie. Pentru ce face aceasta? Pentru slăbiciunea celor ce se apropiau. Şi ca să înveți că pentru slăbiciunea lor făcea aceasta, îi laudă pe cei care nu aveau nevoie de semne exterioare ca să creadă: „Adevărat, adevărat vă spun vouă că nici în Israel nu am găsit atâta credință"1", fiindcă sutaşul nu voia să II atragă în casa sa, ci a spus că porunca Lui era de ajuns.

La vindecarea lui Iezechiel nu vedem nimic asemănător. Dumnezeu numai îi prezice că îl va vindeca, fără să îi dea nici un remediu omenesc. Dacă vrea cineva să interpreteze potrivit anagogiei aceasta (căci „toate acestea li s-au întâmplat acelora, ca preînchipuiri ale viitorului şi au fost scrise spre povățuirea noastră, la care au ajuns sfârşiturile veacurilor"11) închipuieşte-ți pe cei mai buni dintre învățătorii Bisericii, care se folosesc de cuvânt ca de o trâmbiță, surpând prin ea zidurile celor potrivnici şi înarmând popoarele cu armura lui Hristos. Numărul de şapte zile ne arată că se dezleagă pentru noi ziua sabatului. Căci aceste porunci ale legii nu au fost date nouă în primul rând. De aceea cu privire la jertfe zice profetul: „Când veneați să le aduceți, cine vi le ceruse?"12. Şi iarăşi: „rugăciunile şi carnea sfințită a jertfelor

'" Mt. 8,10. 111 Cor. 10,11. 12 Îs. 1,12.

nu vor şterge păcatele voastre"17. Şi iarăşi: „Nu mi-ați adus oare jertfe şi prinoase în pustiu, vreme de patruzeci de ani?"14. Şi iarăşi: „La ce îmi este bună tămâia care vine din Şeba şi scorțişoara din țară îndepărtată?"15. Şi în Psalmi: „Jertfă şi prinos n-ai voit"16. Şi în alt loc: „De ai fi voit jertfă Ți-aş fi dat"17. Şi în altă parte: „Ascultarea e mai bună decât jertfa"18. Şi lepădând sărbătorile zice: „Urât-am, disprețuit-am prăznuirile voastre şi nu simt nici o

plăcere pentru sărbătorile voastre. Depărtează de Mine zgomotul cântecelor tale, că nu am plăcere să ascult cântarea alăutelor tale!"", „lunile noi nu le sufăr, postul şi zilele de odihnă le urăşte sufletul meu"20. Şi iarăşi: „Nu acesta este postul care îmi place"21. Şi Iezechiel iarăşi spunea: „Ba încă vă voi da şi porunci care nu sunt bune şi rânduieli prin care nu veți putea trăi"22. La fel şi sabatul se dezleagă aici. Dar pentru ce spune: Cine le cere (jertfe) din mâinile voastre? Aceasta o las vouă să o dezlegați şi o veți putea afla dacă arătați o viață curată.

5. Căci dacă pe Corneliu pentru viața cea mai bună l-a chemat la cunoştința celor negrăite şi dacă pe un eunuc l-a făcut, prin lectură, să cunoască sensul profețiilor, cu cât mai uşor vă va fi vouă, care aveți deja credința, să dobândiți o cunoaştere mai limpede a adevărului, dacă arătați o viață dreaptă. Căci aşa cum o viață necurată vă împiedică de la cunoaşterea adevărului, după cum spune Pavel: „nu am putut să vă vorbesc ca unor oameni duhovniceşti... fiindcă este

13 Ier. 11,15 [Septuaginta]. " Am. 5, 25 [Septuaginta]. 15 Ier. 6, 20. "' Ps. 39, 9.

19 Am. 5, 21-23.

între voi pizmă şi ceartă şi dezbinări"23. Şi Isaia iarăşi: „voiesc să ştie căile Mele ca un popor care făptuieşte dreptatea"24. La fel, o viață curată şi sârguința vă călăuzesc spre adevărul pe care îl căutați. Căutați zice şi veți afla. Şi aceasta o arată şi parabola celui care cere pâine de la prietenul care deja se culcase. De aceea şi Solomon, fiindcă a cerut cele duhovniceşti, a primit şi cele pe care nu le-a cerut. Gândeşte-te cât de uşoară va fi primirea rugăciunii, când la râvnă şi la cererea duhovnicească se adaugă şi viața curată. Deşi şi numai stăruința în rugăciune ne poate da ceea ce cerem. „Chiar dacă, sculându-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten, dar pentru îndrăzneala lui, sculându-se, îi va da cât îi trebuie"23. Dar să ne întoarcem la subiectul nostru.

Lucrul pe care l-ai făcut în zilele lor, în zilele cele de demult. Mâna Ta popoare ai nimicit, iar pe părinți i-ai sădit. Vezi cum se foloseşte de expresiile cele mai potrivite? Căci nu numai că a aşezat lucrurile între victoria părinților şi înfrângerea duşmanilor, ci a mers mai departe, deşi condițiile nu erau egale. Căci unii aveau pământul făgăduinței, ceilalți erau veniți după. Şi totuşi atât de mare a fost schimbarea că pe unii i-a dezrădăcinat din pământul pe care îl aveau, pe alții i-a făcut cetățeni şi locuitori ai acelui pământ. De aceea şi zice despre aceia: Mâna Ta popoare a nimicit, iar despre iudei, i-a sădit. Mâna este puterea Lui. Dacă pe cei care rătăceau pe afară şi nu aveau nici cetate, nici casă unde să îşi facă sălaş i-a arătat mai

puternici decât pe cei care locuiau înăuntru, cu cât mai mult pe noi care suntem lipsiți de moştenirea părintească nu ne va trece cu vederea, zice. Dar ce înseamnă i-ai sădit? I-ai statornicit. Căci ceea ce este sădit este statornic şi stabil. Ce oare? Nu se strămutau, nu plecau în locuri străine? Da, plecau, dar nu pentru slăbiciunea Celui care i-a stabilit,

31 Cor. 3,1

4 Is. 58, 2.

5 Lc. 11, 8.

ci pentru răutatea celor sădiți. Căci dacă nu i-ar fi împiedicat fărădelegile lor, nimic nu i-ar fi oprit să rămână în casa lor.

Bătut-ai popoare şi le-ai izgonit. Unii spun că despre egipteni sunt spuse acestea. Dar mie mi se pare că despre celelalte neamuri sunt spuse acestea. Căci şi pe acelea le-a pedepsit, în ambele arătându-Şi puterea Lui, şi în faptul că i-a nimicit pe vrăjmaşi, şi în faptul că i-a adunat pe ai Săi.

Că nu cu sabia lor au moştenit pământul. Altă versiune zice: „Nu cu paloşul lor vor moşteni pământul". Şi braţul lor nu i-a izbăvit pe ei, ci dreapta Ta şi braţul Tău şi luminarea feţei Tale. Altă versiune zice: „lumina fetei Tale". Că bine ai voit întru ei. Şi toți erau înarmați în războaiele lor; înarmați, dar nu era lucrul armelor lor, ci al lui Dumnezeu Care îi conducea în luptă. Vezi cum în rânduiala rugăciunii profetul arată sfatul, îndemnând să aruncăm totul la Dumnezeu? Dar cum de numeşte acest pământ moştenire a părinților, a strămoşilor, care nu au avut pământul şi care au murit succesiv fără să intre în posesia lui? Fiindcă făgăduința a fost făcută către părinți. „Vino, zice, în pământul pe care ți—I voi arăta Eu"2h şi „ție îți voi da pământul şi urmaşilor tăi"27. Şi vorbind despre dreapta Lui şi braţul Lui, fiindcă aminteau de expresii materiale, vezi cum înalță cuvântul continuând şi zicând: Luminarea feţei Tale adică ajutorul, pronia. Căci voia lui Dumnezeu şi prezența Lui au fost de ajuns acestora pentru a fi izbăviți. Apoi şi cauza: Că bine ai voit întru ei. Adică, fiindcă i-ai iubit pe ei, că i-ai voit pe ei. încât lucrurile erau ale harului, nu ale isprăvilor lor, nici nu erau dobândite prin virtutea lor, ci din iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

Tu eşti însuți împăratul meu şi Dumnezeul meu, Cel ce porunceşti mântuirea lui Iacob. Altă versiune: „Porunceşte pentru mântuirea lui Iacob". Ce legătură au aceste cuvinte cu cele precedente? Mare este legătura între cele spuse. Ceea ce

2"Fac. 12,1. 27 Fac. 12, 7.

spune aceasta este: noi suntem odraslele acelora, şi Tu însuţi Dumnezeu, Cel ce atunci şi acum ai lucrat acele lucruri. De unde dar atât de mare schimbare? Căci nu altul era Dumnezeu atunci şi altul acum, ci Tu eşti Acelaşi Dumnezeu, Cel ce ai lucrat atunci şi acum.

6. Nu numai că eşti acelaşi Dumnezeu atunci şi acum, dar eu nu vreau să am alt Dumnezeu. Ci Tu eşti împăratul meu şi Dumnezeul meu. Nu ne-am depărtat de sub stăpânirea Ta, nu avem alt apărător, Cel ce porunceşti izbăvirea lui Iacob. Adică şi Dumnezeu este Acelaşi, şi pronia Lui este aceeaşi. De unde aşadar, schimbarea lucrurilor? Ce înseamnă „Cel ce porunceşti, Cel ce rânduieşti, Cel ce comanzi ca Iacob să fie mântuit"? Aici iarăşi se prezintă uşurința ajutorului şi multa putere a lui Dumnezeu, şi nu se aminteşte simplu strămoşul, ci se aduce virtutea acestuia ca îndreptățire, vrând să îl facă pe Dumnezeu favorabil.

Cu Tine pe vrăjmaşii noştri îi vom lovi. Şi Tu Acelaşi eşti şi pronia este aceeaşi şi noi Te urmăm pe Tine şi ne folosim de aceste arme. Căci aceasta înseamnă: Cu Tine pe vrăjmaşii noştri îi vom lovi. Altă versiune: „pe cei ce ne necăjesc pe noi îi vom lovi" şi cu numele Tău vom nimici pe cei ce se scoală asupra noastră. Altă versiune: „Vom călca în picioare". Pentru ce zic: Cu Tine ? Este de ajuns numai să chemăm numele Tău pentru ca toate să se împlinească. Căci nu a spus: îi vom învinge, sau îi vom stăpâni, ci îi vom nimici. Adică nu credem că sunt ceva, nici ne vom teme, ci îi vom urmări ca fiind nimic. Ceea ce arătând un alt traducător zice: „îi vom călca în picioare". Adică arată că izbânda va fi cu putere, fără luptă, linia de bătaie, fără teamă, lupta.

Pentru că nu în arcul meu voi nădăjdui. Altă versiune zice: „am crezut." Şi sabia mea nu mă va mântui. Şi atunci de ce se folosesc de acestea? Pentru ce se înarmează şi mânuieşte arcul şi paloşul? Fiindcă aşa a poruncit Dumnezeu. De aceea mă folosesc de ele, dar atârn cu totul de Dumnezeu, astfel sunt învățați să lupte cu duşmanii văzuți, sub protecția ajutorului de sus. La fel şi cu cei nevăzuți. Aşadar şi tu, când lupți cu diavolul spune că nu în armele mele voi îndrăzni, adică nu în puterea mea, nici în dreptatea mea, ci în mila lui Dumnezeu. Aşa vorbea Daniel: „Că nu pentru faptele noastre drepte aducem înaintea Ta rugăciunile noastre, ci pentru milele Tale cele mari"28.

Că ne-ai izbăvit pe noi de cei ce ne necăjesc pe noi şi pe cei ce ne urăsc pe noi i-ai ruşinat. Pentru ce este nevoie să spunem cele de demult şi faptele strămoşilor? Noi înşine avem mărturie despre pronia Ta şi putem număra trofee strălucitoare, biruințe minunate şi străine. De aceea a zis, i-ai ruşinat ca să arate că Dumnezeu nu numai că ne-a izbăvit, ne-a smuls din mâinile vrăjmaşilor, ci a şi acoperit de ruşine pe vrăjmaşii noştri.

Cu Dumnezeu ne vom lăuda toată ziua şi în numele Lui vom mărturisi până în veac. Altă versiune zice: „Pe Dumnezeu II vom lăuda toată ziua". Vremea biruinţelor a trecut, nouă ne rămâne vremea mulţumirii. Toată ziua înseamnă aici toată viaţa. Căci nu vom înceta să cântăm ajutorul Tău şi să ne lăudăm cu el. Căci aceasta este slava noastră, aceasta lauda, în aceasta ne vom mândri mai înainte de toate. Nu fiindcă avem cetate mare şi minunată, nu fiindcă noi am biruit cei dintâi, nu fiindcă am învins cu tăria trupului pe vrăjmaşii noştri, ci fiindcă pe Dumnezeu II avem şi întru El ne lăudăm. Nu numai când ne-a ajutat, ci şi când ne-a lepădat. Căci aceasta înseamnă toată ziua. După cum zice şi Pavel: „Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos"29. Căci nu este, nu este o altă slavă asemenea cu aceasta. De aceea iarăşi zice în altă parte: „Şi nu numai atât, ci ne şi lăudăm în Dumnezeu"30. Nimic nu este egal cu această laudă. Nimeni aşadar, să nu se mândrească cu bogăţiile sale.

2S Dan. 9,18.

29 Gal. 6,14.

30 Rom. 5,11.

Nimeni să nu se mândrească cu ceva dintre cele pământeşti, ci numai şi numai cu faptul de a-L avea pe Dumnezeu Stăpân. Aceasta este mai bine decât orice libertate, decât cerurile înseşi. Căci dacă a fi sub ascultarea cutărui om, adesea este o pricină de laudă la oameni, gândeşte-te câtă slavă aduce faptul de a fi sub ascultarea lui Dumnezeu. De aceea şi Pavel socotea aceasta ca pe un mare privilegiu când zicea: „Iar cei ce sunt ai lui Hristos şi-au răstignit trupul"31.

Diapsalma. Altă versiune, „pururea". Textul ebraic numeşte aceasta Scl.

Iar acum ne-ai lepădat şi ne-ai ruşinat pe noi. Altă versiune: „Deşi ne-ai lepădat". Alta: „Şi ne-ai depărtat pe noi". Şi nu vei ieşi cu puterile noastre. Altă versiune: „Şi nu vei ieşi cu oştirile noastre". Căci lepădarea este urmată îndată de ruşine şi îi expune la a suferi răul. Dar puteri numeşte aici oştirile lor, fiindcă în acestea este puterea împăratului, şi aceasta este bine rânduit de Dumnezeu ca să fie legătură între conducător şi cei conduşi. Căci împăratul are nevoie de supuşi şi aceştia au nevoie de un conducător şi prin urmare au nevoie unii de alţii. Şi ca să nu fie nici o pricină de mândrie, Dumnezeu a făcut aşa fel ca adesea cele mai mari lucruri să aibă nevoie de cele mai mici. Aceasta a făcut şi cu lucrurile neînsufleţite. Adesea o coloană care se clatină stă dacă i se pune dedesubt o piatră mică. Iar o corabie care duce mii de oameni se cârmuieşte cu o cârmă mică ce o face să evite primejdiile. Ce înseamnă deşi

ne-ai lepădat pe noi? Adică, în ciuda faptului că am pătimit atâtea, nu am încetat să Te slăvim, să Te cântăm, şi să ne lăudăm întru Tine. întorsu-ne-ai pe noi înapoi de la duşmanii noştri şi cei ce ne urăsc pe noi ne-au jefuit. Altă versiune zice: „Şi ne-ai pus pe noi mai prejos de toți duşmanii noştri". Vezi cum printr-un cuvânt expresiv descrie şi deplânge nenorocirea poporului, arătând că, deşi erau foarte păcătoşi, totuşi li s-a dat o pedeapsă potrivită?

M Gal. 5, 24.

7. Aceasta fac şi cei trei tineri în cuptor cântând şi zicând: „Tu ne-ai dat în mâinile vrăjmaşilor noştri, oameni fără lege şi cei mai răi dintre nelegiuiți, unui rege nedrept, cel mai rău care este pe pământ"3:. Şi iarăşi: „ne-am împuținat mai mult decât toate neamurile şi suntem umiliți în tot pământul"33. Aceasta o arată şi aici zicând: suntem mai fără de cinste decât toți, fiindcă am fost lipsiți de purtarea Ta de grijă şi nu s-au oprit la acestea chinurile căci ne-am făcut păşune duşmanilor noştri care ne împart între ei după bunul lor plac.

Datu-ne-ai pe noi ca oi de mâncare si întru neamuri ne-ai risipit. Altă versiune zice: „ne-ai împrăştiat". Ce înseamnă ca oi de mâncare? Adică, făcându-ne uşor de atacat, arătându-ne fără valoare. Sunt şi oi de prăsilă, cele bune de înmulțire. Dar altele din cauza bătrâneții sau a sterilității sunt bune numai de mâncat. Şi ceea ce era mai cumplit era faptul de a fi în stăpânirea neamurilor, ceea ce era mai greu, fiindcă acolo nu puteau nici legea să o țină şi cădeau din petrecerea părinților lor. Şi nu numai unui singur neam, ci mai multora, zice, şi numai către un singur lucru suntem gata, de a pătimi rău, nu putem nici să ne răzbunăm, nici să ne ridicăm mâinile pentru a ne apăra. Căci aceasta arată comparația cu oile.

Vândut-ai pe poporul tău fără de preț. Altă versiune zice, „fără a primi nimic în schimb". Alta, „fără valoare". Şi nu l-ai prețuit când l-ai vândut. Altă versiune zice: „Şi nu mult ai prețuit prețul lor". Ceea ce zice aceasta este, căci acest cuvânt nu pare limpede, fiți atenți ca să puteți cânta cu înțelegere acest verset. Ce înseamnă spusa aceasta? înfățişează ieftinătatea lor şi nimicnicia, ca unii care nu sunt vrednici de nimic, fără valoare şi disprețuiți, astfel ai îngăduit cu noi. Şi aceasta o zice după obiceiul oamenilor. Căci este obiceiul la noi ca lucrurile fără de preț şi ieftine să fie date gratis.

32 Cânt. celor 3 tineri 1, 8. '1 Cânt. celor 3 tineri 1,13.

Cele care la noi au multă valoare, dacă le dăm, atunci şi cerem o plată mare. Iar cele care nu au multă valoare pe acestea le dăm şi în dar. Pe cei mai răi dintre sclavi, stăpânii lor îi vând la jumătate de preț, iar alții îi dau fără să primească nimic în schimb. Dacă a ceda unui preț

mai mic, arată lipsa de valoare a unui lucru, faptul de a nu primi nici un preț cu cât mai mult? Aceasta spune deci: asemenea unui om care dă pentru nimic ceea ce are, la fel şi El a îngăduit să ne vândă pe noi fără preț, disprețuindu-ne pe noi foarte. Aceasta o arată şi când adaugă: şi nu l-ai prețuit când l-ai vândut. Adică în vânzarea noastră. De aceea un alt traducător zice: „în prețuirea noastră". Căci prețuirea, vânzare este. Adeseori dăm un sclav şi primim în schimb aur sau argint.

Pusu-nc-ai pe noi ocară vecinilor noştri, batjocură şi râs celor dimprejurul nostru. Altă versiune zice: „Paradă celor ce ne-au înconjurat". Pusu-ne-ai pe noi pildă către neamuri. Grea este această pedeapsă şi de nerăbdat. Mai ales a fi batjocorit de necredincioşi, a suferi acestea de la vrăjmaşi, a fi înconjurat de atacatori şi expuşi din toate părțile la batjocuri. Ce înseamnă pildă? Pomină, batjocură. Căci cei ce înconjurau erau spurcați şi neînduraţi, nu numai că nu miluiau, ci şi batjocoreau, ceea ce mușca şi mai tare. Aici mi se pare mie că vorbeşte despre arabi, care locuiau în vecinătatea lor. Clătinare de cap intre popoare. Altă versiune: „strămutare." Iar textul ebraic: Manoud. Fie că spune că ne-ai strămutat pe noi, fie că, prin această clătinare de cap, arată batjocura duşmanilor. Toată ziua înfruntarea mea înaintea mea este. Altă versiune zice: „ruşinarea mea".

Şi ruşinea obrazului meu m-a acoperit de către glasul celui ce ocărăşte şi cleveteşte. Altă versiune zice: „Şi huleşte. De către fața duşmanului şi prigonitorului". Acestea îi muşcau pe ei mai mult decât orice pedepse. Fiindcă mai înainte se bucurau de vremuri bune şi pe vrăjmaşi îi stăpâneau, acum, când au căzut în mâinile vrăjmaşilor şi erau în necaz, gurile tuturor se deschideau spre batjocură şi ei nu puteau să se stea drept, ci neîncetat răbdau pedeapsă. Acestea toate au venit peste noi şi nu Te-am uitat şi n-am călcat legământul Tău. Altă versiune: „Şi nu ne-am abătut de la legământul Tău". Noi am făcut altfel decât ceilalți. Căci aceia, chiar mai înainte de chinuri, s-au abătut, dar noi, şi după chinuri am stat drept, neabătută având credința. Acestea le spuneau că să dea nădejde celor care erau cu ei. în timp ce Daniel şi cei trei tineri ziceau: „Am păcătuit, fărădelege am făcut'04, aceştia spun: „n-am călcat legământul tău" dând curaj celor ce luptau împreună cu ei. Căci dacă am suferit multe şi suntem odraslele celor ce au făptuit lucruri mărețe şi nici în nenorociri nu ne-am abătut, avem mare nădejde de mântuire.

8. Ceea ce am spus la început o spun şi acum, că profetul amestecă în rugăciune încurajarea, ca şi cum ar spune către ei: Pentru ce deznădăjduiți de mântuirea voastră? îl avem pe Dumnezeu, apărătorul nostru. Şi dacă am păcătuit ceva, ni s-a dat pedeapsa potrivită. în

ispite am stat cu vitejie. Pe apărătorul păcătoşilor îl avem călăuză. De aceea trebuie să avem nădejdea unui sfârşit bun. Dar ce înseamnă: n-am călcat legământul Tău? Adică nu am călcat cele ce ni s-au încredințat, ci le-am păzit cu străşnicie. Căci este mare nedreptate ca cineva să calce legea care ne apără, care nu îngăduie să nedreptățim nici pe aproapele şi care împiedică răutatea, când ne purtăm cu nerecunoştința față de Cel ce ne-a dăruit atâtea bunătăți.

Şi nu s-a dat înapoi inima noastră. Altă versiune zice: „nu a cedat", şi Tu ai abătut căile noastre de la calea Ta^5. Altă versiune zice: „Nu s-au clintit din loc cele ce ne îndreaptă pe noi".

4 Cânt. celor 3 tineri 1, 5.

" Ps. 43, 20. [Septuaginta]'Eţztâivaq Tar] Tpipouc, r|u<3v ârro Tfjn 6Sou ccu... „Tu ai abătut căile noastre de la calea Ta". Acesta este sensul în care traduce şi comentează Sfântul Ioan Gură de Aur. Traducerea „iar paşii noştri nu s-au abătut de la calea Ta", pare urma o altă versiune decât Septuaginta pe care Sfântul Ioan o citează.

Altă versiune: „Şi nu s-a întors înapoi inima noastră şi paşii noştri nu s-au abătut de la calea Ta". Ceea ce a spus mai înainte repetă şi aici. Că în atâtea valuri ale răutăților nu s-au clătinat nici puțin. Bine zice astfel. Căci aşa cum legea ne duce în față, la fel, fărădelegea ne trage înapoi. Şi aşa cum legea porunceşte să umblăm pe calea cea dreaptă, la fel fărădelegea îl duce pe om prin locuri pustii şi neumblate. Aşadar, cale este numită aici legea. Iar acel Tu ni abătut, sau, cum spun alții, „nu s-au clintit din loc cele ce ne susțin pe noi în calea Ta", textul ebraic spune: ouathet asourcnou meni orach, dacă cineva vrea să traducă după Septuaginta şi nu după alte versiuni, Şi Tu ai abătut căile noastre de la calea Ta, acesta este sensul: Tu ne-ai îndepărtat de templul Tău, ne-ai dus în pământ străin unde nu ne este îngăduit să îți aducem slujire. Că ne-ai smerit pe noi în loc de durere. Altă versiune: „în loc nelocuit". Alta: „în locul sirenelor".

Şi ne-a acoperit pe noi umbra morții. Aceasta, mi se pare mie, corespunde cu cele de mai sus în care se istorisesc relele pătimite, când zice: şi ruşinea obrazului meu m-a acoperit de către glasul celui ce ocărăşte şi cleveteşte. Că ne-ai smerit pe noi. Dacă cineva înțelege aceasta în mod corespunzător cu Tu ai abătut căile noastre de la calea Ta, atunci aici are sensul pe care l-am zis. Profetul arata aici cum Dumnezeu i-a lepădat pe ei din căile Lui, adică din petrecerea potrivit legii, pentru a-i duce în locuri pustii şi a-i lăsa printre vrăjmaşi. Căci aceasta înseamnă: Nc-a acoperit pe noi umbra morții. David face aluzie la pericolele care nasc moartea şi care sunt aproape de moarte, după cum Scriptura le numeşte chinuri ale

morţii şi porţile iadului. Prin această comparaţie a umbrei care îi acoperă, David înfăţişează imposibilitatea de a scăpa de chinuri, faptul că nu se află nici o dezlegare din ele şi că nu este cu putinţă nici cea mai mică uşurare. De am fi uitat numele Dumnezeului nostru şi am fi întins mâinile noastre spre Dumnezeu străin, oare, Dumnezeu n-ar fi cercetat acestea? Că El ştie ascunzişurile inimii. Aceasta este propriu slujitorilor recunoscători ca, deşi pătimesc rău, să stăruie în slujirea Stăpânului. Acestea sunt învăţăturile înţelepciunii. Aici îi învaţă şi pe cei ce îi ascultă să nu fie făţarnici, ci să-L slujească pe Dumnezeu din toată inima. Căci cunoaşte, zice, cele ascunse ale inimii. Acestea le spun cei ce se tem de Dumnezeu, ca să nu cugete ceva nevrednic de Dumnezeu. Vezi şi aici multa virtute. Căci adaugă zicând: Că pentru Tine suntem ucişi toată ziua, socotiţi am fost ca nişte oi de jungluere. Mare este fapta de a stărui în slujirea lui Dumnezeu şi a nu se îndrepta spre altul. Dar şi mai mare este faptul de a ţine aceeaşi dragoste în ciuda ameninţării continue a morţii şi a pericolelor zilnice. Şi gândeşte-te ce mare pildă de înţelepciune este aceasta, fiindcă şi Sfântul Pavel s-a folosit de aceasta enumerând furtunile pericolelor în Epistola către Romani. Cât de vrednici de cununi erau aceştia, când cei din legea veche s-au arătat ajunşi la măsura luptelor din Legea Nouă! Căci ceea ce spune Pavel, „în fiecare zi mor"1'1, acelaşi lucru îl zic şi aceştia, nu prin cercare, nici ca scop, ci ca dispoziţie a inimii. Dar pentru ce spun pentru Tine? Căci ne era cu putinţă să ne schimbăm rânduiala şi să lăsăm petrecerea părinţilor noştri şi să fim in siguranţă. Dar am preferat să pătimim cele rele şi să păzim cele părinteşti decât să ne bucurăm de pace, după ce am căzut din cele ale părinţilor noştri.

Socotiţi am fost ca oi de junghiere. Adică aşa de uşor ne ucid pe noi. Aici arată şi blândeţea lor. Şi totuşi, deşi suntem aşa de uşor de ucis, rămânem neabătuţi având credinţa. Aici admirăm puterea lui Dumnezeu, fiindcă pe cei ce erau astfel, ca nişte oi de junghiere, i-a păzit şi pe cei ce in fiecare zi erau gata de moarte nu i-a lăsat să moară. Deş-teaptă-Te, pentru ce dormi, Doamne? Altă versiune zice: „pentru ce eşti ca în somn?". Altă versiune: „Trezeşte-Te". Scoa-iâ-Te şi nu ne lepăda până în sfârşit. Pentru ce întorci faţa Ta?

I Cor. 15, 31.

Altă versiune: „ascunzi faţa Ta". Uiţi de sărăcia noastră şi de necazul nostru? Alta: „de răul nostru". Ceea ce spune aceasta este: Tu poţi dezlega relele noastre, căci acestea nu se întâmplă din cauza neputinţei Tale, ci din îngăduinţa Ta. Somnul aici este liniştea Lui, trezirea este răzbunarea împotriva vrăjmaşilor, faţa Lui, protecţia, pronia, purtarea de grijă, ajutorul.

9. Pentru ce uiți de sărăcia noastră? Vezi iarăşi înțelepciunea profetului. Nu a spus: pentru ce uiți de faptele noastre? Nici nu a spus pentru ce uiți de credința noastră neabătută. Nici de încercarea sufletului prin ispite. Ci acestea se aduc atunci când cineva vrea să se îndreptățească pe sine. Dar când caută ajutorul, pornind de la cele pentru care au fost osândiți, atunci se învrednicesc a fi mântuiți, fiindcă au fost pedepsiți, fiindcă au suferit cele mai de pe urmă chinuri. Aceasta şi Sfântul Pavel o face şi alți profeți. Şi acestea le spuneau şi aceşti is-raeliți, neştiind nimic despre gheenă, nici despre împărăție, nici nu învățau filosofia cea nouă şi pe toate le răbdau cu uşurință.

Că s-a smerit în țărână sufletul nostru, lipitu-s-a de pământ pântecele nostru. Fiindcă a spus: uiți de sărăcia noastră? Adică de necazul nostru, spune prin urmare şi care este necazul. Ceea ce spune aceasta este: suntem pierduți, suntem îngropați în pământ, starea noastră nu e cu nimic mai bună decât a morților. Pe bună dreptate ar spune cineva că cei ce s-au ataşat de lucrurile prezente au fost smeriți în țărână, iar lacomii şi-au lipit pântecele de pământ. Căci cel legat de patimă şi plecat spre noroi şi cel ce înjoseşte puterea aceea netrupească ce se află în el, pe bună dreptate spune că pătimeşte aceasta. Căci ce altceva este frumusețea trupului decât țărână şi noroi? Sau mai curând ceva şi mai urât decât acestea? Dacă nu crezi, deschide mormintele oamenilor şi vei vedea lutul şi țărâna. Când leapădă chipul acestei vieți, atunci se arată ceea ce este. Dar chiar şi mai înainte de sfârşit. Când ajungi la bătrânețe, când boala te cercetează, atunci se vede ceea ce este cu adevărat: lut şi țărână. Şi Dumnezeu ca un creator înțelept, dintr-o asemenea materie ieftină a făcut să fie atâta frumusețe, nu a făcut-o ca să desfrânezi, ci ca să-ți arate ție dovada propriei Lui înțelepciuni. Aşadar nu insulta pe artist, nici lucrarea înțelepciunii Lui, făcând-o pricină de desfrâu şi cădere. Admiră până într-atât frumusețea, cât să II slăveşti pe artist, dar nu merge mai departe, hrănind patima. Este frumoasă lucrarea, dar nu trebuie să insulți pe Cel ce a creat-o, ci să I te închini.

Dacă cineva, spune-mi mie, ar lua o statuie sau o icoană a împăratului şi ar terfeli-o în noroi şi în tină, nu va fi oare predat celei din urmă pedepse? Dacă cel vinovat de aceste insulte adresate oamenilor este răspunzător de asemenea pedeapsă, cel care aruncă lucrarea lui Dumnezeu în atâta necinste ce va răbda? Şi mai ales când având şi nevastă se arată făcând acestea. Să nu îmi spui de pofta firii. Pentru aceasta a fost îngăduită căsătoria, ca să nu depăşeşti propriile limite. Priveşte de câtă pedeapsă vei fi vrednic! Căci Dumnezeu a avut grijă de odihna ta şi de slava ta, ca să dezlegi şi furia firii prin soție şi să faci aceasta afară de orice primejdie şi să fii liber de orice necurăție. Dar tu prin excesele tale insulți astfel pe

purtătorul tău de grijă? Spune-mi mie dacă Dumnezeu nu ar fi voit să rânduiască nunta, ce violență nu ai fi răbdat, câtă pedeapsă? Trebuie aşadar să mulțumeşti şi să-L slăveşti, pentru că ți-a tăiat chinurile, că a avut grijă să primeşti atâta mângâiere. Dar tu II insulți cu nerecunoştința, necinsteşti şi depăşeşti limitele şi ruşinezi bunul tău renume? Nu îl auzi pe Sfântul Pavel zicând şi strigând tuturor: „fugiți de desfrânare!"1 sau mai degrabă pe Hristos care a mişcat sufletul aceluia: Pentru ce cauți la frumusețe străină? Pentru ce priveşti insistent un chip care nu e al tău? Pentru ce te arunci în prăpastie? Pentru ce te prinzi în mreje singur? Păzeşte-ți ochii cu un zid, îngrădeşte-ți privirea,

71 Cor. 6,18.

pune lege ochilor. Auzi pe Hristos Care amenință, Care socoteşte drept curvie şi o privire neîngăduită. Ce folos are plăcerea când naşte viermi? Când naşte neîncetată frică? Când aduce pedeapsă veşnică celui ce făptuieşte acestea? Cu cât mai bine este să răbdăm puțin tulburarea care vine din cugetele noastre rele şi să fim pururi în libertate, decât, cedând puțin poftelor neîngăduite, să fim pedepsiți veşnic? „Nu, copiii mei, să nu faceți aşa. Căci nu este bună vestea ce o aud eu despre voi"3". Ştiu cui adresez cuvântul, nu pentru toți. Dar acolo unde se află rana, acolo se pune şi leacul. Pentru ce insulți căsătoria? Pentru ce întinezi patul de nuntă? Pentru ce batjocoreşti mădularele tale? Pentru ce ruşinezi slava ta? Taie patima, depărtează desfătările. Căci desfătarea şi beția sunt izvorul curviei. Dacă nu te foloseşti cum trebuie de libertate, îți va aduce ție necaz şi întristare. Auzi ce au pătimit iudeii care desfrânau, cei care nu s-au împărtăşit de trupul lui Hristos, care nu s-au bucurat de masa cea duhovnicească. „Să nu desfrânăm cum s-au desfrânat unii dintre ei, şi au căzut într-o zi douăzeci şi trei de mii"39.

Scoală-te, Doamne, ajută-ne nouă şi ne izbăveşte pe noi pentru numele Tău. Altă versiune: „Stai ajutându-ne nouă şi ne izbăveşte pe noi pentru mila Ta". Vezi cum îşi încheie rugăciunea? După atâtea mii de fapte bune ale lor, de unde aşteaptă să fie izbăviți? De la mila şi iubirea de oameni pentru numele lui Dumnezeu. Ce înseamnă pentru numele Tău? Pentru ca numele Lui să nu fie hulit. Fiindcă şi El însuşi zice adesea „voi face aceasta pentru numele Meu". Vezi smerenia şi inima zdrobită? Şi de unde aşteaptă mântuirea? De la iubirea de oameni, de la milă, ca unii lipsiți de fapte bune care nu au nici o îndreptățire de mântuire şi, deşi au răbdat atâtea chinuri şi primejdii, atârnă totul de Dumnezeu. Aşadar, şi noi cei din har să aducem slavă lui Dumnezeu Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

1 Reg. 2, 24. 1 Cor. 11), 8.

Psalmul 44

Cântare de biruință pentru florile fiilor lui Core. Altă versiune: „Biruitorului, pentru crinii fiilor lui Core". Textul ebraic zice în loc de crini Al sosanim. „Cântare a înțelegerii pentru cel iubit". Altă versiune: „Cântare de iubire a celui priceput". Alta: „pentru cei iubiți". Iar textul ebraic: Idithoth. Septuaginta: Până în sfârşit, pentru cei ce vor fi schimbați, fiilor lui Core spre înțelegere, cântare pentru cel iubit. Cuvânt bun răspuns-a (a eructaty inima mea. Altă versiune: „a făcut să iasă". Alta: „A fost mişcată inima mea de cuvânt bun".

1. Aş vrea acum ca toți iudeii şi elinii să fie de față şi luând cartea aceasta de la iudei, aşa să citesc psalmul. Ştiți că în tribunale şi oriunde altundeva, atunci mai cu seamă mărturia faptelor este suspectă când este adusă de vrăjmaşii celui împricinat. Ca să nu se întâmple aceasta şi astăzi, vom aduce o mărturie din Vechiul Testament, astfel încât şi iudeii şi elinii să fie ruşinați, iudeii, fiindcă o citesc fără a o înțelege, elinii, fiindcă văd de la înşişi vrăjmaşii noştri cărțile care ne aduc nouă mărturie. Căci nu pot să spună că acestea sunt născocite de noi, fiindcă nu de la noi, ci de la cei ce L-au răstignit pe Hristos ne-au fost nouă dăruite cărțile care vorbesc despre puterea Lui. Dar chiar dacă sunt de față, chiar dacă nu sunt, noi ne vom face datoria şi vom începe tâlcuirea acestui psalm. Căci despre Hristos a fost scris psalmul acesta. De aceea are titlu Pentru cel iubit şi pentru cei ce vor fi schimbați. Căci Hristos mare schimbare ne-a adus nouă, o nouă stare şi prefacere. Această schimbare arătând-o şi Pavel

1 'E^r|p£u£,aTO, acesta este verbul pe care îl foloseşte Septuaginta şi înseamnă a eructa.

zicea: „Deci dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă"2. Iată de ce profetul nu începe psalmul astfel: cuvânt bun a spus inima mea. Fiindcă ceea ce spunea nu era nimic omenesc, ci voia să istorisească cele cereşti şi duhovniceşti şi nu din propria căutare, ci din dumnezeiasca energie, numele eructatiei aceasta însemnând. Căci eructăm fără să vrem, în timp ce cuvântul îl rostim atunci când voim, de noi depinde dacă vorbim sau dacă tăcem. Dar eructația nu este astfel. Arătând, aşadar, că cele spuse nu sunt din strădania omenească, ci vin din inspirația dumnezeiască, numeşte profeția eructație. Căci aşa cum la eructație faptul se datorează calității alimentelor, la fel şi în învățătura duhovnicească. Căci în eructație exhalează cele cu care se hrăneşte. Vezi că şi în altă parte profetul se foloseşte de un chip sensibil, atunci când mănâncă foile cărții cu plăcere? „Şi era, zice, în gura mea dulce ca mierea"3. Fiindcă au primit un har duhovnicesc, acelaşi har îl exhalau. Că nu despre eructație este cuvântul, nici despre alimente sensibile, ascultă ce cuvânt se pronunță şi cine este cel ce

îl pronunță. Fiindcă nu stomacul este cel ce primeşte alimentele, ci inima. Căci zice că a eructat inima mea. Şi ce eructează? Nu mâncare, nu băutură, ci cele pe care le-a avut la masă, Cuvântul cel bun, care este despre Cel Unul născut. Căci Acesta este bun. Căci „am venit nu ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea"4. Totul este bunătate, totul este slobozit de pedeapsă. Dar profetul eructează asemenea lucruri, fiindcă şi-a curățit inima. Căci aşa cum stomacul se umple cu un amestec de umori impure şi eructează gaze urât mirositoare, când însă este sănătos şi eructația este corespunzătoare, la fel şi inima profetului, fiindcă era slobozită de păcate, a primit harul duhului şi revarsă cuvântul cel bun.

2II Cor. 5,17.

3 Iez. 3, 3.

4 In. 12, 47.

De aici mai învățăm şi alt lucru. Că profeții nu erau precum ghicitorii. Fiindcă la aceştia din urmă, când demonul pune stăpânire pe suflet, le întunecă mintea şi le orbeşte cugetul, şi astfel vorbesc toate, mintea lor neştiind cele ce spune, ca şi când ar fi rostite de un instrument neînsufleţit. Aceasta o afirmă şi unul dintre filosofii lor că: oracolele şi ghicitorii spun multe, dar nu ştiu nimic din cele ce spun. Dar Duhul Sfânt nu face astfel, ci lasă inima să ştie cele ce spune. Şi dacă nu ar fi ştiut, cum ar mai fi putut spune cuvânt bun? Căci demonul, ca un duşman şi potrivnic, luptă împotriva firii omeneşti, dar Duhul Sfânt, ca un purtător de grijă şi binefăcător, îi face părtaşi cunoştinței pe cei ce primesc cuvântul şi descoperă minții acelora cele spuse.

Grăi-voi lucrarea3 mea împăratului. Altă versiune: „faptele mele". Care lucrare zice? Profeția. Căci aşa cum lucra-rea fierarului este să facă fierăstraie şi a arhitectului să construiască case, a constructorului de corăbii să asambleze o corabie, la fel şi lucrarea profetului este să țese profeția. Că şi aceasta este o lucrare ascultă-L pe Hristos zicând despre Apostoli: „Vrednic este lucrătorul de plata lui"'\ Şi Pavel: „Mai ales cei ce se ostenesc cu cuvântul şi cu învățătura". Dacă nu ar fi lucrare, cum ar mai fi osteneală? Şi ce este mai de cinste decât această lucrare? Ce este mai de folos decât ea? Este mai înaltă decât orice alte îndeletniciri. Care este, aşadar, lucrarea pe care o spune împăratului? Cântarea aceasta, profeția aceasta. Şi nu spune cărui împărat, arătând că este închinată numai lui Dumnezeu, împăratul tuturor. Căci aşa cum atunci când vorbim despre împăratul perşilor nu îl numim simplu împăratul, ci adăugăm şi al perşilor, la fel şi când e vorba despre împăratul armenilor, dar când vorbim

despre împăratul nostru nu mai avem nevoie de nici un adaos, ci ne este de ajuns să spunem împăratul. La fel şi profetul,

[Septuaginta]. Lc. 10, 7.

fiindcă vorbeşte despre împăratul făpturii îi este de ajuns să spună împăratul. Căci aşa cum atunci când spunem Atotţii-torul, nu mai avem nevoie de un adaos, fiindcă nu este un alt Atotţiitor, la fel atunci când spunem împăratul, nu mai avem nevoie de alt adaos, fiindcă nu este alt Dumnezeu împărat. De altfel, cel ce vorbea era el însuşi împărat. De unde rezultă limpede că nu despre om vorbea, ci despre Dumnezeul tuturor de aceea nu spune simplu unui împărat, ci împăratului, prin folosirea articolului hotărât arătând domnia atotputernică a lui Dumnezeu.

2. Apoi iarăşi arătând că cele spuse nu sunt rodul minţii omeneşti, nici al cugetării, nici al compoziţiei proprii, ci numai al harului dumnezeiesc, care doar împrumută limba, a adăugat: Limba mea este trestie a scriitorului ce scrie iscusit. Iar trestia scrie acele lucruri care sunt dictate de mână. Altă versiune zice: „Limba mea este trestie a scriitorului ce scrie degrab". Ce înseamnă degrab? Ca să arate harul şi de aici. Căci cel ce vorbeşte de la el însuşi este încet în cugetarea lui şi în compoziţia lui, fiind împiedicat de lipsa de experienţă şi lipsa de învăţătură şi multe sunt cele care afectează rapiditatea cuvântului. Dar când Duhul Sfânt este Cel ce mişcă mintea, nu este nimic care să-L împiedice: aşa cum o apă înaintează cu putere purtată de curent, la fel şi harul Duhului Sfânt înaintează cu multă repeziciune pe toate le nivelează surpând orice obstacol. Apoi iarăşi, pentru a lămuri şi mai mult cuvântul, arătând că cele ce spune nu sunt omeneşti, a adăugat: împodobit eşti cu frumuseţea mai mult decât fiii oamenilor. Unii pretind că aceasta se spune despre limbă, că pe ea o numeşte frumuseţe. Dar mie mi se pare că aceasta se spune despre Hristos. De aceea un alt traducător spune: „Cu frumuseţea eşti împodobit de fiii oamenilor". Spre El îşi întoarce cuvântul profetul cu multă fierbinţeală şi cu multă dragoste faţă de El, după cum spunea şi Iacob: „De la jaf te-ai întors, fiul meu, el a îndoit genunchii şi s-a culcat ca un leu"7.

7 Fac. 49, 9.

Inspirat fiind, vorbeşte cu Fiul lui Dumnezeu şi Lui îi adresează cuvântul. Dar aceasta nu o spune prin comparaţie. Căci nu a spus „mai frumos", ci împodobit eşti cu frumuseţea mai mult decât fiii oamenilor. Altceva este frumuseţea la acela. Şi vezi cum vorbeşte în primul rând despre iconomie. Că despre iconomie este vorba aici rezultă limpede din cele ce urmează. Căci zicând că împodobit eşti cu frumuseţea mai mult decât fiii oamenilor, a

adăugat: revărsatu-s-a har pe buzele Tale. Dar Dumnezeu nu are buze, ci este vorba aici despre iconomie. Un alt traducător zicând „Revărsatu-s-a har din buzele Tale" face acest lucru şi mai clar încă. Căci ce înseamnă „a se revărsa din" dacă nu ca şi cum ar spune cineva că fiind înăuntru s-a vărsat în afară, a izvorât din? Cum, atunci, celălalt profet zice: „nu avea nici chip, nici frumusețe, ca să ne uităm la El, ci chipul Lui era fără de cinste şi era cel din urmă dintre oameni""?

Nu despre lipsa frumuseții vorbeşte, să nu fie, ci despre disprețul cu care a fost acoperit. Căci primind să fie om, a trecut prin toate umilințele, nu şi-a ales drept mamă o împărătească, nici nu s-a întins, în scutece fiind, pe pat de aur, ci în iesle, nici nu a crescut în casă bogată, ci în casa umilă a unui tâmplar. Şi iarăşi, când Şi-a luat ucenici, nu i-a ales dintre retori şi filosofi sau împărați, ci dintre pescari şi vameşi. Şi s-a făcut părtaş unei vieți simple, neavând nici casă, nici nu s-a încins cu veşminte bogate, nici nu S-a bucurat de astfel de mese, ci era hrănit de alții, disprețuit, umilit, urmărit şi prigonit. Acestea le face din grija de a călca în picioare orice mândrie omenească. Deci fiindcă nu S-a înconjurat de nici o strălucire, nici nu era urmat de slujitori sau purtători de scut, ci umbla singur, ca unul dintre cei mulți din popor, de aceea acela a spus: „L-am văzut pe El: nu avea nici chip, nici frumusețe". Iar David spune împodobit eşti cu frumusețea mai mult decât fii oamenilor, arătând harul, înțelepciunea, învățăturile, minunile. Iar apoi, descriindu-I frumusețea,

ls. 53, 2-3.

zice: Revărsatu-s-a har pe buzele Talc. Vezi că despre iconomie era cuvântul? Dar care era acest har? Cel prin care a învățat, prin care a făcut minunile. Aici vorbeşte despre harul care s-a coborât pe trupul Mântuitorului. „Peste Care vei vedea Duhul coborându-Se şi rămânând peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfânt". Căci tot harul s-a revărsat din templul acela. Căci nu cu măsură I S-a dat Lui Duhul. „Şi din plinătatea Lui noi toți am luat"9. Dar templul acela a primit întreg harul. Aceasta şi profetul Isaia arătându-o zicea: „Şi se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu, duhul înțelepciunii şi al înțelegerii, duhul sfatului şi al tăriei, Duhul cunoştinței şi al bunei credințe. Şi-L va umple pe El Duhul temerii de Dumnezeu"". Dar acolo se arată plinătatea harului în timp ce peste oameni este o mică parte, o picătură din harul acela. De aceea nu spune că voi da Duhul, ci că „vărsa-voi din Duhul meu peste tot trupul"".

3. Această profeție s-a şi împlinit. Căci întreaga lume a primit din Duhul acela. Căci din Palestina a venit darul şi a ajuns în Egipt, în Fenicia, Siria, Cilicia, Eufrat, Mesopotamia,

Capadocia, Galația, Sciția, Tracia, Grecia, Galia, Italia, toată Libia, Europa, Asia, şi până la Ocean. Şi ce trebuie să spunem mai mult? Cât cuprinde soarele pământul atâta s-a întins harul acesta. Această mică parte, această picătură a Duhului a umplut toată lumea de cunoştință. Prin această picătură, semne şi minuni s-au făcut şi păcatele s-au dezlegat. Şi totuşi acest har dat în atâtea regiuni nu este decât o mică parte a darului şi arvuna. „Şi a ciat arvuna Duhului în inimile noastre"12. O parte, zice, a energiei Duhului. Căci Mângâietorul nu se împarte. Vezi cât de mare este izvorul harului. Unuia i se dă prin Duhul, cuvântul înțelepciunii.

" In. 1,16. '" Is. 11,2-3. 11 Ioil 3,1. 12II Cor. 1, 22.

Altuia, cuvântul cunoştinței potrivit aceluiaşi Duh. Altuia, credința; altuia, harul tămăduirilor; altuia, lucrarea puterilor în acelaşi Duh; altuia, profețiile; altuia, deosebirea duhurilor; altuia, cunoaşterea limbilor. Şi harul botezului a împânzit atâtea harisme pe tot pământul la toate popoarele. Şi toate acestea le lucrează o picătură a Duhului. Că este o picătură o arată profetul când spune: „Vărsa-voi din Duhul meu" şi prin faptul că o numeşte arvună. Prin aceasta se arată că este dată o mică parte din întreg. De aceea şi Sfântul Ioan arătând aceasta spune: „Din plinătatea Lui noi toți am luat"13. Adică, ar putea spune cineva, toți am luat din revărsarea de har, din preaplinul Lui, din prisosul bogăției Lui. Gândeşte-te aşadar la harul Duhului, cât este de îndestulător, ajungând pentru atâta lume şi atâtea timpuri, şi nici nu este limitat, nici nu este circumscris, ci pe toți îi umple de bogăție şi de har, dar el niciodată nu se cheltuieşte. Apoi, fiindcă are mai multe nume (căci este numit şi înger, şi suflet, şi vânt şi multe altele) a adăugat: „din Duhul Meu". Căci aşa cum duhul omului este de aceeaşi natură cu omul la fel şi Duhul lui Dumnezeu, dar Duhul lui Dumnezeu rămâne în ipostasul propriu. Şi aceasta arătând-o Sfântul Pavel zicea: „Căci cine dintre oameni ştie cele ale omului, decât duhul omului, care este în el? Aşa şi cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut decât Duhul lui Dumnezeu"14. Nu amestecând ipostasurile, să nu fie! Ci arătând demnitatea Duhului. Aşa cum este unirea sufletului cu el însuşi, la fel este înrudirea de fire a Duhului cu Tatăl. Căci aşa cum Fiul este numit Cuvântul, dar nu fără ipostas, ci II numim astfel pentru a învăța înrudirea cu Tatăl, la fel şi Duhul lui Dumnezeu este numit Duh, dar nu fără ipostas. Şi aşa cum Fiul este Fiu al Tatălui şi poate pentru aceasta să ne dăruiască nouă înfierea, la fel şi Duhul, fiindcă prin fire este din ființa

3 In. 1,16. 41 Cor. 2,11.

Tatălui şi ne dă nouă harismele. Fiindcă şi omul, fiindcă este om prin fire, poate să reproducă imaginea omului.

Pentru aceasta te-a binecuvântat pe tine Dumnezeu în veac. Altă versiune: „De aceea". Vezi cum tinde din toată inima către Fiul lui Dumnezeu? De aceea şi în alt psalm nu se mulţumeşte numai cu profeţia, ci se exprimă sub formă de acuzaţie ca atunci când spune: „Pentru ce s-au întărâtat neamurile şi popoarele au grăit deşertăciuni?" b. La fel şi aici zice: Pentru aceasta te-a binecuvântat pe tine Dumnezeu în veac. Nu vorbeşte nimic despre naştere, nici despre educaţie, nici despre altele, ci aduce doar cuvântul despre El. Pentru ce oare? Fiindcă a înfăţişa toată urmarea evenimentelor este lucrarea evangheliştilor. Fiindcă acestea ţin de aceia şi este istorisirea lor. Dar lucrarea profeţiei este să ia o parte din evenimente şi despre acestea să vorbească. De aceea toţi profeţii fac aceasta mereu. Aduc puţin din istorisire şi se retrag umbrind-o. De aceea şi acesta spune: Te-a binecuvântat pe tine Dumnezeu în veac, spune astfel pentru a arăta că de atâta har erau pline cuvintele lui. Vezi aşadar puterea harului. Căci se plimba Iisus pe ţărmul mării şi îi găseşte pe Iacob şi pe Ioan şi le spune lor: „Veniţi după Mine şi vă voi face pescari de oameni. Iar ei lăsând mrejele şi pe tatăl lor I-au urmat Lui"16. Apoi în altă parte zicând ucenicilor: „Nu vreţi şi voi să vă duceţi?", Petru I-a răspuns: „Doamne, Tu ai cuvintele vieţii veşnice şi noi am crezut şi am cunoscut că Tu eşti Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu" şi „la cine ne vom duce?"17. Dar ce spun eu ucenicii? Fariseii înşişi, când au trimis pe slujitorii lor, i-au auzit zicând: „Niciodată nu a vorbit un om aşa cum a vorbeşte omul acesta"18. Şi alţii iarăşi ziceau: „Niciodată nu s-a arătat aşa în Israel"14. Şi erau

15 Ps. 2,1.

16 Mt. 4,19-20.

17 In. 6, 67-69. IS In. 7, 46.

19 Mt. 9, 33.

uimiţi, zice, „că îi învăţa pe ei ca unul care are putere, iar nu precum cărturarii lor şi fariseii"2".

4. Dacă vrei şi tu să înveţi care este harul lui Hristos, as-cultă măreţia poruncilor Lui şi vei vedea puterea harului. Dacă cineva nu se leapădă de toate, ba încă nu îşi urăşte şi sufletul său, zice, nu este vrednic de Mine21. Şi totuşi cuvântul putea să devină faptă. Atât de mare era harul Lui. In sfârşit, ce avem noi mai propriu decât sufletul nostru? Dar şi acesta este disprețuit pentru porunca Lui. Dar tu când auzi Te-a binecuvântat pe Tine Dumnezeu, să nu

cugeti că 11 micşorează cu ceva. Căci ceea ce se vede zicând cuvântul este cu privire la trupul care are buze, despre trupul care primeşte harul, despre trupul care primeşte binecuvântarea. Căci Dumnezeu nu are nevoie de binecuvântare, nici de har. Ceea ce este dumnezeiesc nu are nevoie de nimic. Căci „după cum Tatăl scoală pe cei morți şi le dă viață, tot aşa şi Fiul dă viață celor ce voieşte"22. Şi iarăşi: „lucrările pe care le face Acela, pe acestea şi Fiul le face întocmai"21. Şi iarăşi: „Precum Mă cunoaşte pe Mine Tatăl, Şi Eu îl cunosc pe Tatăl"24. Aceste expresii după cum, tot aşa, întocmai, precum arată neschimbarea firii. Dar aici cuvântul este despre iconomie. Să-L auzim iarăşi pe El zicând: „Pentru aceasta Mă iubeşte Tatăl că Eu îmi pun sufletul pentru oi"2". Oare mai înainte de aceasta nu îl iubea pe El? Cum atunci spunea: ..Acesta este Fiul Meu cel iubit"?26. Dar a spus aceasta voind să arate mărimea faptei. Aşa cum acolo arată înlănțuirea cauzei,

Mt. 7, 29. 21 Lc. 14, 33; In. 12, 25. " In. 5, 21. 3 In. 5,19. :4 In. 10,15. :; In. 10,17. :' Mt. 3,17.

aşa şi aici arată limpede cauza. De aceea profetul a început prin a zice: împodobit eşti cu frumusețea mai mult decât fiii oamenilor şi revărsatu-s-a har pe buzele Tale şi Pentru aceasta Te-a binecuvântat Dumnezeu până în veac exprimând iconomia pentru ca atunci când urmează să spună ceva nevrednic de El să nu cazi, ci să vezi despre cine este vorba. La fel şi Iacob arătând iconomia întrupării, spunea: „Ochii Lui vor scânteia ca vinul, şi dinții Săi vor fi albi ca laptele"27. Or, dumnezeirea nu are dinți. Şi alt profet zice: „Va lovi pământul cu cuvântul gurii Lui şi cu suflarea buzelor Lui va omorî pe cel nelegiuit"28. Aceleaşi sunt spuse şi de Sfântul Pavel care zice: „pe care Domnul Iisus îl va ucide cu suflarea gurii Sale şi-1 va nimici cu strălucirea venirii Sale"29. Ca nu cumva auzind tu acestea să cugeti ceva înjositor, îți arată ție puterea dum-nezeirii. Căci nu separă trupul de dumnezeire, nici dumnezeirea de trup, nici nu confundă firea cu trupul, să nu fie! Ci arată unirea. Pentru aceasta zice Te-a binecuvântat pe Tine Dumnezeu până în veac.

Care este modul acestei binecuvântări? îngerii, arhanghelii stau de față, tronuri, domnii, începătorii, puteri laudă aduc. Tot pământul de la o margine la alta slăveşte, cântă, laudă pe Dumnezeu întrupat. Căci cel dintâi Adam s-a umplut de un mare blestem. Hristos, dimpotrivă, de mare binecuvântare. Acela a auzit: „Blestemat eşti tu în lucrările tale"30. Şi împreună cu acela altul: „Blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă"31. Şi iarăşi: „Blestemat să fie tot omul care nu rămâne în toate cele scrise în cartea

27 Fac. 49,12.

28 Is. 11, 4 [Septuaginta]. 29II Tes. 2, 8.

30 Fac. 3,17.

31 Ier. 48,10.

aceasta"32. „Blestemat este înaintea Domnului tot cel spânzurat pe lemn"33. Vezi câte blesteme? Din acestea te-a slobozit pe tine Hristos, făcându-Se blestem. Căci aşa cum S-a smerit pe Sine, ca pe tine să te înalţe şi a murit, ca pe tine să te facă nemuritor, tot aşa şi blestem S-a făcut, ca să te umple pe tine de binecuvântare. Ce este asemenea cu această binecuvântare când prin blestem se dă binecuvântare? El nu avea nevoie de binecuvântare, ci ţie o dă pe aceasta. Căci aşa cum atunci când spun că S-a smerit, nu spun schimbare, ci pogorământul iconomiei, tot aşa şi când spun că S-a binecuvântat, nu spun aceasta fiindcă avea nevoie de binecuvântare, ci iarăşi ca să arăt pogorământul iconomiei. Aşadar, a fost binecuvântată firea omenească. Hristos, înviat din morţi, nu mai moare, nici nu este supus blestemului. Sau mai degrabă, nici mai înainte nu era supus blestemului, ci a luat asupra Sa blestemul, ca să te elibereze pe tine.

încinge-te cu sabia ta peste coapsa ta, puternice. Altă versiune: „Cinge paloşul tău peste coapsa ta". Alta: „Pune paloşul tău peste coapsa ta". Cu frumuseţea Ta şi cu strălucirea ta. Altă versiune zice: „Lauda ta şi vrednicia ta". Alta: „Cu slava ta şi cuviinţa ta". Ce înseamnă schimbarea cuvintelor şi acest limbaj atât de diferit de ceea ce precede? Vorbind despre învăţătorul (căci aceasta este revărsatu-s-a har pe buzele Tale) ni-L înfăţişează deodată pe împărat înarmat, dar o spune nu ca profeţie, ci ca rugăciune. Căci nu a spus Se va încinge cu sabia Lui, ci cere şi zice: Incingc-te cu sabia ta. Apoi la arme amestecă şi frumuseţea, arătându-L când ca un om înarmat, când ca un om strălucind de frumuseţe. Cu frumuseţea Ta şi cu strălucirea Ta, zice. Apoi, ca pe un arcaş. Săgeţile Tale ascuţite sunt, puternice. Şi iarăşi imaginea învingătorului şi a purtătorului de biruinţă. în inima duşmanilor împăratului.

Deut. 27, 26. Deut. 21, 23.

Popoarele sub tine vor cădea. Şi pe acest arcaş, şi împărat, şi biruitor ni-1 arată uns cu miresme: Smirna şi aloea îmbălsămează veşmintele Tale.

5. Dar ce părtăşie este între arme şi miresme, între ungere şi sabie, între învăţătură şi război, arcuri şi frumuseţe? Căci unele sunt simboluri ale păcii, altele ale luptei şi liniei de bătaie. Cine este paşnic şi în acelaşi timp războinic? Cine este cel ce picură mir şi este înarmat cu arme, care iese din palate de fildeş, care urmăreşte mii de duşmani şi-i ucide? Cum vom dezlega aporia aceasta? Dacă ne vom aminti că Scriptura spune acestea despre Tatăl. Căci şi

în altă parte profetul ni-L înfățișează înarmat, ca atunci când spune: „De nu vă veti întoarce, sabia lui o va străluci, arcul Său l-a în-cordat şi l-a pregătit şi în el a gătit unelte de moarte"34. Şi iarăşi în altă parte: „Din dreptate El îşi va face platoşă"3". Vezi că este aceeaşi putere? Căci aşa cum acolo zice „Sabia Lui o va străluci" nu fiindcă I S-a poruncit de altcineva, ci însuşi de la Sine, la fel şi aici Săgeţile Celui puternic ascuțite sunt în inima duşmanilor împăratului, popoare sub tine vor cădea. Apoi arătând că de la Sine face toate zice: te va povățui minunat dreapta ta. Nu de la altcineva primeşte energia, ci acționează El însuşi prin Sine. Dar ascultă-L şi pe Dumnezeul păcii spunând către ucenicii Săi: „Nu am venit să aduc pace pe pământ, ci sabie"3". Şi iarăşi: „Foc am venit să arunc pe pământ şi cât aş vrea să fie acum aprins!"3'. Iar profetul vorbind despre El arată cum va veni pe pământ: „Pogorî-Se-va ca ploaia pe lână şi ca picăturile ce cad pe pământ"38. Acestea vi le spun ca să fiți treji şi înțelegând sensul exact al cuvintelor, să dezlegați prin voi înşivă neclaritatea. Căci aceste numiri

34 Ps. 7,13.

35 înț. Sol. 5,18. * Mt. 10, 34.

37 Lc. 12, 49. w Ps. 71, 6.

semnifică energiile Lui. La fel deci şi aici, când auzi: încinge sabia ta peste coapsa ta, puternice, socoteşte că este numele energiei Lui. La fel şi arcul şi săgeţile. Căci aşa cum Scriptura spune că se mânie Dumnezeu nu atribuindu-I Lui vreo patimă, ci înfățișând prin această expresie energia Lui pedepsitoare, potrivindu-se astfel celor mai grei la minte, tot aşa şi când vorbeşte despre arme, arată aceasta. Fiindcă şi noi nu prin noi înşine, ci prin alte instrumente suntem pedepsiți, profetul, vrând să arate puterea Lui pedepsitoare, a arătat aceasta prin numiri familiare nouă, nu ca să cugetăm că Dumnezeu are vreo armă, ci ca noi să auzim mai limpede pedeapsa. Dar mulți, zice, de aici s-au vătămat, dar în deşert şi degeaba şi din pricina propriei ignorante. Mai cu seamă, auzind de Dumnezeu, ar trebui să înțeleagă faptul că acestea sunt spuse metaforic. Dar Scriptura nu a neglijat să-i învețe pe aceştia nepătimirea lui Dumnezeu prin alte cuvinte. Ascultă cum în alt loc arată uşurința cu care pedepseşte, zicând: „Să se scoale Dumnezeu şi să se risipească vrăjmaşii Lui"39. Nu are nevoie de arme? Nu are nevoie de sabie? Este de ajuns, zice, scularea. Dar şi această expresie este materială. De aceea, în mai multe locuri zice: „Cel ce caută spre pământ şi-1 face pe el de se cutremură"4". Şi iarăşi: „De fața Domnului s-a cutremurat pământul"41. Dar şi aceasta încă este material. Ascultă atunci ceva şi mai înalt. „Toate câte a voit Domnul a

făcut"42. I-a fost de ajuns numai să vrea. Dar vezi cum şi in aceste expresii materiale arată faptul că Dumnezeu nu are nevoie de nimic. Căci nu a pomenit de arme decât după ce L-a numit puternic şi iarăşi, lăsând la o parte armele, atribuie întreaga biruință dreptei Sale, adică firii Lui şi puterii Lui. Ceea ce şi alt profet arată: „Stăpânirea Lui e pe umărul

w Ps. 67, 2. 411 Ps. 103, 33. 41 Ps. 113, 7. 4: Ps. 134, 6.

Lui"43 nu ca să crezi că are umăr Dumnezeu, să nu fie, ci ca să vezi că nu are Dumnezeu nevoie de ajutorul altora.

încinge-te cu sabia ta peste coapsa ta, puternice, cu frumusețea ta şi cu strălucirea ta. Ce spune aici deci? Prin numiri mai materiale arată energia Lui prin care a făcut lumea, prin care a nimicit războiul şi a pus trofeu de biruință. Căci era un război cumplit, mai cumplit decât orice război, în care nu luptau barbarii, ci diavolii unelteau şi voiau să distrugă lumea întreagă. De aceea şi Isaia zicea: „Şi cu cei puternici va împărți prada"44. Şi iarăşi: „Duhul Domnului este peste Mine, că Domnul M-a uns să binevestesc săracilor, să propovăduiesc celor robiți slobozire"41'. Iar Sfântul Pavel, scriind pretutindeni în epistolele sale, zicea: „Har vouă şi pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru" Şi iarăşi: „Căci El este pacea noastră, El Care a făcut din cele două una"46. Dar, auzind Şi-a încins sabia..., ca nu cumva să socoteşti expresia în sens literal, ascultă cele ce urmează. Zicând încinge sabia ta, a adăugat cu frumusețea ta şi cu strălucirea ta, aceasta este sabia, frumusețea Lui, şi slava şi vrednicia, măreția şi mare cuviința Lui. Nu are nevoie de nimeni firea aceea pentru a-şi împlini planul căci nu este lipsită de ceva. Aşadar, profetul II roagă să vină la război pentru întreaga lume. Apoi, de la cele înalte aduce cuvântul la cele mai materiale. Vorbind despre sabie şi coapsă, ajunge la frumusețe, apoi iarăşi de la aceasta coboară la cele mai trupeşti şi zice: încordează, propăşeşte şi împărăteşte. Dar zicând încordează ne-a arătat nouă totodată şi arcul şi săgețile. Apoi, iarăşi arătând că nu are nevoie de arme, a adăugat şi propăşeşte şi împărăteşte. Alt traducător zice „înaintează". Dar împărăție vrea să spună aici cea pe care a întemeiat-o în timpurile din urmă întru cmioştință.

Is. 9, 5. Is. 53,12. Is. 61,1. Ef. 2,14.

6. Dar aceste cuvinte sunt expresia doririi profunde a profetului care deja vede faptele Fiului şi lumea adusă la cunoştința adevărului. De aceea se foloseşte de modul poruncitor prin care pare să se adreseze şi de limbajul figurat. Căci este obiceiul la cei mai mici, ca atunci când sunt înfierbântați de zel față de cei superiori lor să se folosească de astfel de expresii. Pentru adevăr, blândețe şi dreptate. La celelalte două cuvinte adaugă şi adevărul. Vezi cum Scriptura

se tâlcuieşte prin ea însăşi şi arată că este vorba despre o biruinţă gândită şi duhovnicească? Căci amintind de arme, de sabie şi săgeţi, cum aminteşte aici de blândeţe? Căci ce părtăşie poate să fie între blândeţe şi război, între blândeţe şi luptă? Mare este legătura, dacă se cercetează cu atenţie. Fiindcă şi David şi Moise erau blânzi. Căci zice Scriptura despre acela: „ Adu-Ti aminte, Doamne, de David şi de toate blândeţile lui"4'. Iar despre Moise că „era omul cel mai blând dintre toţi oamenii de pe pământ"48. Şi totuşi aceşti oameni mai blânzi decât toţi au fost şi cei mai pedepsitori. Dacă vreţi, să vorbim mai întâi despre blândeţea lor. Adeseori David, punând mâna pe Saul, s-a făcut stăpân peste el, putând să-i ia viaţa, şi totuşi nu a ridicat mâna asupra lui. Dar şi alţii sfătuindu-1 să îi ia viaţa, el i-a cruţat sufletul şi l-a lăsat. La fel şi Şimei care îl insulta atât de mult când David era căzut în nenorocire, iar când căpeteniile lui voiau să meargă şi să îl ucidă pe hulitorul ce îndrăznise atâta, ce cuvinte pline de toată înţelepciunea a rostit atunci David? Iar pe paricidul acela şi tânărul acela dezmăţat cum le-a poruncit căpeteniilor săi zicându-le: „Să-mi cruţaţi pe băiatul Abesalom"49. Şi când, la începuturile sale, vorbea cu fraţii săi care îl pizmuiau şi îl priveau cu ochi răi pentru biruinţa viitoare gândeşte-te cu câtă blândeţe le-a spus: „Au nu sunt acestea numai nişte vorbe?"50.

47 Ps. 131,1. 4K Num. 12, 3. 49II Reg. 18, 5. v I Reg. 17, 29.

Dar ce să spunem despre Moise? Pentru cei care voiau să-1 ucidă cu pietre, pentru cei care voiau să îl piardă, când a venit la ei, ascultă ce zice: „de vrei să le ierţi păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, şterge-mă şi pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris!"31. Iară când alţii voiau să îl mişte spre invidie şi să îl întărâte spre mânie, le-a spus cuvintele acelea pline de înţelepciune: „O, de ar fi toţi prooroci în poporul Domnului!'"32. Iară pentru sora lui care l-a insultat câte rugăciuni a adus? Şi din multe alte împrejurări ar putea vedea cineva blândeţea lui: când a fost oprit a intra în pământul făgăduinţei şi când a fost împiedicat a intra în Palestina, a vorbit iudeilor cu multă blândeţe. Şi totuşi, acest om blând a socotit drept ca Datan şi Aviron şi Core să fie înghiţiţi de pământ, pentru că s-au răzvrătit împotriva preoţiei, şi ca şi alţii să fie arşi cu foc din cer, când au adus la jertfelnic foc străin. Şi David cel blând a ucis pe Goliat, a pus pe fugă armata filistinilor şi a repurtat o victorie strălucită. Căci aceasta este mai cu seamă specific omului blând, să ierte cele aduse împotriva lui, dar să pedepsească pe cei nedrepţi. Căci aşa a făcut şi Hristos. Urcat fiind pe cruce zicea: „Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac"33. Şi, plângând Ierusalimul, zicea: „De câte ori am voit să adun pe fiii tăi şi nu aţi voit, iată casa voastră vi se lasă pustie"54. Şi pălmuit fiind, nu răspunde, ci se justifică

în fața celui ce L-a pălmuit. Numit posedat de demoni, El scoate demonii, numit înşelat şi hulitor de Dumnezeu, El îi conducea la împărăție. Şi ucenicilor le-a poruncit să se lase întotdeauna biciuiți, prigoniți, alungați şi să primească cel mai mic loc. Căci cel ce voieşte între voi să fie cel dintâi să fie slujitorul vostru35. Şi se dă pe Sine exemplu zicând: „După

51 leş. 32, 32.

52 Num. 11,29. " Lc. 23, 34.

S4 Mt. 23, 37-38, (extr.). * Mt. 20, 26.

cum şi Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El şi să-Şi dea sufletul răscumpărare pentru mulți"56. Dar dacă alungă demonii şi luptă împotriva diavolului şi risipeşte înşelarea, aceasta este mai ales lucrarea blândeții -faptul de a dezlega orice rău, eliberând pe cei ținuți captivi, şi scoțând afară pe diavolii uneltitori, iar pe cei batjocoriți slobozindu-i din chinuri.

Ce înseamnă Pentru adevăr, blândețe şi dreptate? A spus prin aceasta războiul, linia de bătaie, a arătat pe cel înarmat. Zice prin urmare şi faptele împărăției Lui, zice şi chipul trofeului de biruință, zice şi natura biruinței. Ceilalți îm-parați luptă fie pentru cetăți, fie pentru bani, fie împotriva duşmanilor, fie pentru slavă deşartă. Dar El pentru nimic din toate acestea, ci pentru adevăr, ca să îl sădească pe acesta pe pământ, pentru blândețe, pentru ca pe cei ce sunt mai cumpliți decât fiarele, să îi facă blânzi, şi pentru dreptate, pentru ca pe cei tiranisiți sub fărădelege, să îi facă drepți, mai întâi prin har, iar apoi şi prin fapte. Şi te va povățui minunat dreapta ta. Altă versiune: „Şi te va lumina întru cele înfricoşate dreapta ta." Alta: „Şi lucruri înfricoşate îți va arăta dreapta ta".

7. Vezi cum profetul ne-a arătat nouă vrednicia celui ce face asemenea lucruri? Căci aşa cum mai sus vorbind de arme şi de sabie a urcat la frumusețe şi strălucire, şi l-a condus pe ascultător la cugete netrupeşti, tot aşa iarăşi coborând la cele materiale, la arcuri şi săgeți, iarăşi îl conduce câte puțin pe ascultător spunând scopul războiului: pentru adevăr, blândețe şi dreptate. Iar apoi şi modul biruinței. Care este acesta? Şi te va povățui, zice, minunat dreapta ta. Ceea ce spune aceasta este: Această fire îşi este suficientă sieşi, îi este de ajuns puterea şi faptul de a vedea lucrurile pentru a le duce la bun sfârşit. Şi bine zice un alt traducător: „înfricoşată este dreapta ta". Căci cele lucrate sunt foarte înfricoşătoare

Mt. 20, 28.

şi pline de spaimă. Moartea s-a dezlegat, iadul s-a zdrobit, raiul s-a deschis, cerul şi-a desfăcut aripile, demonii sunt reduşi la tăcere, cele de jos s-au unit cu cele de sus, Dumnezeu

om S-a făcut, omul este aşezat pe tron împărătesc, nădejdile învierii s-au deschis, nădejdile nemuririi, bucuria bunătăţilor negrăite şi toate celelalte câte s-au lucrat prin venirea Lui. De aceea zicea: „Te va povăţui dreapta ta întru cele înfricoşate", arătând că firea şi puterea sunt suficiente pentru a putea concepe şi duce la săvârşire cele propuse. Iar Septuaginta zice: Şi te va povăţui minunat dreapta ta. Adică nu numai că trebuie să ne minunăm de cele făptuite, ci şi că ele sunt făptuite în chip străin. Căci prin moarte moartea s-a dezlegat, prin blestem blestemul s-a ridicat, prin mâncare am fost izgoniţi afară mai înainte, prin mâncare iarăşi intrăm. O fecioară ne-a scos din rai, printr-o fecioară am aflat viaţa veşnică. Prin cele prin care am fost osândiţi, prin acelea am fost încununaţi. Acestea aşadar cugetându-le profetul zicea: Te va povăţui minunat dreapta ta. Nu este nevoie de arme? De sabie, de arc şi de săgeţi? Vezi cum firea şi puterea sunt de ajuns? Vezi-L iarăşi, ca cel mai bun artist, cum pogoară de la cele mai înalte la cele mai de jos.

Săgeţile tale ascuţite sunt, puternice, în inima duşmanilor împăratului, sub tine popoare vor cădea. Altă versiune zice: în inimă, duşmanii împăratului.. .Vezi iarăşi când pomeneşte de săgeţi, adaugă cuvântul puternice, ca să înveţi că nu are nevoie de săgeţi, ci îşi este suficient sieşi. Urmarea aceasta este: săgeţile tale ascuţite sunt, puternice, în inima duşmanilor împăratului. Iar versetul popoare sub tine vor cădea este o paranteză. Aici mi se pare mie că îndoită este tâlcuirea. Căci fie vorbeşte despre robirea iudeilor, luarea şi distrugerea cetăţii, fie, prin anagogie, numeşte puterea cuvântului săgeţi. Căci cuvântul lui Dumnezeu, mai iute decât săgeţile, a străbătut lumea întreagă şi a atins inima duşmanilor împăratului, nu ca să nimicească, ci ca să îi atragă la credinţă. Ceea ce şi cu Pavel s-a întâmplat. Căci nu ar greşi cineva dacă ar numi săgeată cuvântul acela care, ascuţit fiind din cer, a atins inima lui, care mai înainte era vrăjmaş şi l-a făcut din duşman prieten. Sub tine popoare vor cădea. Vezi izbânda în război, supunerea răzvrătiţilor, învăţătura, cateheza? Căci această cădere a lor la picioarele Lui devine pentru toţi temeiul şi rădăcina înălţării lor. Căci slobozindu-i pe ei din nebunia şi din slava deşartă şi din înşelarea demonilor, i-a supus Lui. Tot astfel şi celălalt profet II arată pe El însângerat aşa zicând: „Cine este Cel ce vine din Edom, cu roşeala veşmintelor din Vosor?"""". Aici nu este vorba despre arme, de arcuri şi săgeţi, ci de veşminte. Material este cuvântul, dar mai puţin material decât celălalt. Totuşi chiar de la această imagine sensibilă, profetul aduce cuvântul la idei cu totul netrupeşti. Fiindcă profetul întreabă de ce sunt roşii veşmintele, răspunde: „Singur am călcat în teasc"w, arătând prin aceasta uşurinţa izbânzii şi că nu are pe nimeni care să lucreze cu El, ci că este de ajuns puterea Lui.

Căci aşa cum spune aici: Te va povăţui minunat dreapta ta, la fel şi acolo: „Singur am călcat în teasc". Căci aşa cum zdrobitorului îi este uşor să zdrobească strugurii, la fel şi lui Dumnezeu Ii este uşor să lucreze cele ce voieşte, sau mai degrabă nu aşa, ci mult mai uşor.
Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului, toiag de dreptate, toiagul împărăţiei Tale. lubit-ai dreptatea şi ai urât fărădelegea; pentru aceasta Te-a uns pe Tine Dumnezeul Tău cu untdelemnul bucuriei mai mult decât pe părtaşii Tăi. Altă versiune: Tronul Tău, Dumnezeule veşnic, şi încă. Iar textul ebraic zice: Dumnezeu, Dumnezeul tău, Eloim, Eloah. Ce ar spune aici iudeul? Despre cine sunt spuse acestea? Dar ereticul? Căci dacă vorbeşte despre Tatăl când zice Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului cum se armonizează cu aceasta ceea ce urmează: Pentru aceasta Te-a uns pe Tine Dumnezeul Tău. Căci Tatăl nu este Hristos nici nu a primit ungere. De unde este
"7 Is. 63,1 [Septuaginta]. * Is. 63, 2-3.
limpede că despre Fiul Unul Născut este cuvântul despre Care a fost vorba şi mai înainte, ceea ce şi Isaia zicea că împărăţia Lui nu va avea sfârşit.
8. Dar poate cineva s-ar întreba pentru ce acum vorbeşte despre dumnezeire, iar mai întâi şi-a alcătuit cuvântul despre iconomia întrupării. Fiindcă şi Matei face astfel. începe de la trup şi îşi deschide cuvântul astfel: „Cartea neamului lui Iisus Hristos"59. La fel şi Luca şi Marcu. Numai Ioan face altfel. Vorbind mai întâi despre dumnezeire, „La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul"60 şi vorbind multe despre aceasta, zice apoi: „Şi Cuvântul trup S-a făcut şi S-a sălăşluit între noi"61. Dar chiar dacă s-a folosit de această ordine diferită fată de ceilalţi în scrierea Evangheliei sale, totuşi s-a arătat în mare armonie cu ceilalţi evanghelişti. Şi cum ar fi cu putinţă, zice, să fie acord şi armonie în cele contrare? Nu ştiţi că această opoziţie există şi între aceste două lucruri: a mânca şi a nu mânca, a bea şi a nu bea, a da şi a nu da. Totuşi adesea medicul prescrie asemenea lucruri nu contrazicându-se pe sine, ci fiind în acord total cu el însuşi. Căci priveşte spre un singur scop: însănătoşirea bolnavului. Aceasta se întâmplă şi cu evangheliştii. Fiindcă şi vara este contrară iernii, dar ambele urmăresc acelaşi scop creşterea şi dezvoltarea roadelor. Şi lumea întreagă este constituită din contrarii, dar mare se arată armonia lor pentru viaţa noastră. Şi Hristos a venit contrar lui Ioan. Fiindcă Hristos mânca, iar Ioan nu mânca: „A venit Ioan Botezătorul nici mâncând, nici bând şi zic: are demon. A venit şi Fiul Omului, mâncând şi bând, şi zic: iată, om mâncăcios şi băutor de vin"62.
19 Mt. 1,1. '" In. 1,1 11 In. 1,14. •2 Lc. 7, 33-34.

Dar chiar dacă faptele exterioare erau contrare, către un singur scop priveau: mântuirea celor pe care îi atrăgeau la ei. La fel şi în această ordine cu privire la dumnezeire şi la iconomia întrupării, deşi la Ioan era contrară față de ceilalți, totuşi era în perfect acord cu ei. Şi cum, vă spun eu. La început, când cuvântul nu era încă semănat, era normal să se insiste asupra iconomiei întrupării şi să se practice învățătura despre trup începând de la lucrurile cele mai sensibile şi mai uşor de înțeles. Dar când cunoştința s-a întărit şi când au primit cuvântul propovăduirii, era momentul să înceapă cu lucruri mai înalte. De aceea şi profeții când vorbeau despre El îşi începeau cuvântul de la întrupare. Vezi aşadar pe Miheia cum începea de jos: „Şi tu Betleeme, pământ al lui Iuda, nu eşti nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieşi Stăpânitor care va paşte pe poporul meu Israel"63. Căci nu dumnezeirea era din Bet-leem, ci trupul. Dar nu a rămas numai la aceasta, ci urcă apoi la dumnezeire: „iar obârşia Lui este dintru început, din zilele veşniciei"64. Şi iarăşi Isaia: „Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele Lui Emanuil, care se tâlcuieşte Cu noi este Dumnezeu"65. Vezi cum şi acesta de la trup s-a ridicat la dumnezeire? Şi iarăşi în altă parte urmăreşte aceeaşi ordine. Căci zice: „Căci prunc s-a născut nouă, un Fiu S-a dat nouă a Cărui stăpânire e pe umărul Lui şi se cheamă numele Lui: înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie"66. Vezi cum iarăşi de la prunc şi de la iconomia întrupării, urcând ca pe nişte trepte, se opreşte la cele despre dumnezeire? La fel şi Tatăl este cunoscut mai întâi de la făptură. „Căci cele nevăzute ale Lui, zice Pavel, Cele

61 Mih. 5,1. MMih. 5,1.

65 Is. 7,14.

66 Is. 9, 5.

nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înțelegându-se din făpturi"67. De aceea El însuşi adesea Se prezintă în Scripturi sub o formă sensibilă, ducând câte puțin neamul oamenilor spre cugete netrupeşti. Şi pentru ce te miri dacă s-a folosit de această iconomie pentru a fixa dogmele, şi face aceasta şi în poruncile şi aşezămintele de lege pe care ni le dă? De aceea şi profetul se foloseşte aici de cuvânt, urcând de la trup la dumnezeire (căci buzele indică trupul, firea omenească) şi de la dumnezeire iarăşi se întoarce la trupul Fiului, folosindu-se de diversitatea cuvântului pentru mântuirea catehumenilor6*. Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului. Aici scaun numeşte nu doar scaunul, tronul, ci împărăția. Aici David îl numeşte veşnic, în altă parte, Isaia îl numeşte înalt. „Am văzut pe Domnul stând pe un scaun

înalt şi măreț"69. Şi iarăşi: „Că preaînălțat este tronul tău". Şi alt profet îl vede şezând pe tronul slavei. Iar David ne arată acest tron ca un tron al milei. „Căci mila şi judecata este temelia tronului Lui"70.

9. Toate acestea sunt spuse despre împărăția Lui că este nesfârşită (căci aceasta înseamnă în veacul veacului) că este slăvită, că este înaltă, că este puternică şi tare. Iarăşi, că este fără de început, ca atunci când spune: „împărăția Ta este împărăția tuturor veacurilor"71. Căci aşa cum scaunul, tronul este simbolul împărăției, la fel şi toiagul este simbolul şi al împărăției, şi al puterii pedepsitoare. De aceea spune: toiag de dreptate, toiagul împărăției Tale. Acolo este arătat

67 Rom. 1,20.

68 Sfântul Ioan se foloseşte aici de acest termeni în sens larg, însemnând tot cel ce primeşte propovăduirea, iar nu doar cei ce urmează a fi botezați.

69 Is'. 6,1.

70 Ps. 96, 2. Sfântul Ioan citează o altă variantă, fiindcă Septuaginta nu prezintă „mila şi judecata..." ci dreptatea şi judecata.

71 Ps. 144,13.

limpede ceea ce este drept fără nici o umbrire. Să audă cei nebuni şi cei rătăciți la minte şi cei care sunt mai răi încă decât aceştia să asculte cu atenție. Cine sunt aceştia? Cei care învinuiesc pronia lui Dumnezeu şi zic: pentru ce se întâmplă asta şi asta aşa? Cum oare nu ar fi ciudat ca unul care stă deoparte să-1 întrebe pe cel pe care-1 vede tăind lemne şi despicându-le pricina pentru care face aceasta. Nici pe medicul care taie şi arde trupul, care îl închide pe bolnav în casă şi îi prescrie un regim sever, nimeni dintre cei prezenți, nici bolnavul însuşi, nu îl întreabă pentru ce face acestea. Pe cârmaciul care întinde odgoanele, care lasă în jos pânzele sau le ridică, nimeni nu îl întreabă de ce. Nimeni nu se gândeşte să întrebe din curiozitate, ca să afle pricina acestor acțiuni, ci toți tac şi păstrează liniştea, oricâte greşeli ar putea face aceşti oameni împotriva meşteşugului lor. Dar când este vorba despre negrăita înțelepciune sau negrăita iubire de oameni sau infinita purtare de grijă atunci punem nenumărate întrebări. Nu este aceasta nebunie? Şi a ajuta pe cineva, a da bani pentru cei nedreptățiți sau lipsiți nu se află cu uşurință. Dar toți cercetează pentru ce cutare este sărac, pentru ce cutare este lipsit, pentru ce cutare este bogat. Slujitor viclean şi fără de minte, nu te pleci jos ca să te cunoşti pe tine însuți, nici nu îți pui frâu limbii, nici nu-ți tace mintea, nici nu laşi la o parte astfel de cugete, ci te întorci cu curiozitate asupra propriei vieți.

Apleacă-te asupra propriilor fapte, asupra noianului păcatelor tale şi, dacă eşti curios şi întrebător, cere socoteală de propriile cuvinte rele pe care le-ai rostit, de faptele rele pe care le-ai făcut. Dar acum pe tine însuți te laşi necercetat, deşi prin această neglijență îți atragi osândă, pe când dacă te-ai întreba asupra acestora ți-ai atrage mântuire, ba încă mai adaugi la păcatele tale şi faptul că II chemi pe Dumnezeu să şadă la judecata ta. Nu îl auzi pe profet zicând: toiag de dreptate, toiagul împărăției Tale. Şi alt profet: „iar judecata mea va străluci ca lumina"72. Iar dacă nu cunoşti cu amănunțime toate ale Stă-panului tău şi pentru aceasta slăveşte-L, şi mai cu seamă pentru aceasta cinsteşte-L, pentru măreția lui negrăită, pentru necuprinsa Lui pronie, pentru felurita şi înțeleaptă Lui purtare de grijă.

Iubit-ai dreptatea şi ai urât fărădelegea. Fiindcă David a spus mai înainte faptele Fiului lui Dumnezeu, biruințele, trofeele de biruință, mântuirea lumii, că a umplut-o de adevăr, de blândețe şi de dreptate, arătând că nimic nu este asemenea cu acestea, vorbeşte aşadar despre vrednicia Celui ce a făcut aceste minuni, că este Dumnezeu, că este împărat, că este nesfârşit, că este judecător nemitarnic, că iubeşte pe cei drepți, că urăşte răul. Fiindcă este astfel, face asemenea lucruri. Nimeni să nu se îndoiască, zice. Căci cel ce face astfel de minuni, le face şi fiindcă poate, şi fiindcă vrea. Aşadar, după ce a spus cele înalte ale dumnezeirii, iarăşi revine la trup şi zice: Pentru aceasta Te-a uns pe Tine Dumnezeu, Dumnezeul Tău. Altă versiune: „Din această pricină Te-a uns". Adică din pricină că a făcut cele spuse mai sus, adică a îndepărtat fărădelegea, a sădit dreptatea, a făcut cele pe care le-a făcut. Dar tu să nu te tulburi auzind că acestea sunt atribuite Tatălui. Căci nu spune acestea voind a-1 lipsi pe Fiul de fapte, ci pentru a adăuga cele ale Fiului Tatălui, astfel încât să spună că şi cele ale Tatălui sunt ale Fiului. „Şi toate ale Mele sunt ale Tale şi ale Tale sunt ale Mele"71. Apoi şi Pavel, vorbind despre înviere, zice că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți74. Iar Ioan zice: „Dărâmați templul acesta şi în trei zile Eu îl voi ridica pe el"75.

Ce înseamnă untdelemnul bucuriei? Căci cu untdelemn Hristos nu a fost uns niciodată, ci cu Duhul Sfânt. De aceea

Os. 6, 5 [Septuaginta]. In. 17,10. I Cor. 6,14. In. 2,19.

adaugă mai mult decât pe părtaşii Tăi. Aceasta o spune ca să arate că nimeni nu este ca El. Căci mulți mai înainte de El erau unşi, dar nimeni ca El. Căci aşa cum au fost mulți miei, dar numai El Mielul prin excelență, la fel au fost mulți fii, dar numai El este Fiul Unul Născut. Toate ale Lui sunt alese, nu numai cele ale dumnezeirii, ci şi cele ale iconomiei celei după trup. Căci nimeni nu a fost uns astfel cu Duhul. Dar dacă numeşte aceasta untdelemn, să nu

te miri. Căci fiind profet, se exprima mai umbrit. Şi bine zice al bucuriei, ca să arate că este al veseliei. Căci roadă Duhului este dragostea, bucuria, pacea. Altă versiune zice: „cu untdelemnul strălucirii". Iar textul ebraic, Sason, adică podoabă, slavă, frumusețe. Dar şi al bucuriei este acievărat. Aşa cum, auzind de sabie, nu te gândeşti la sabie sau la săgeți şi arc, ci te gândeşti la energia Lui care face asemenea lucruri pe care le-am spus mai înainte. La fel şi auzind untdelemn, să nu te gândeşti simplu la untdelemn, ci la ungere. Căci untdelemnul este simbolul Duhului Sfânt şi Duhul era important şi necesar. Dacă astfel stau lucrurile să nu şovăi să îl numeşti Uns (Hristos) fiindcă şi Avraam este numit uns (Hristos) şi profeții, deşi nu toți au fost unşi cu untdelemn. Ca atunci când spune: „Nu vă atingeți de unşii mei şi nu vicleniți împotriva profeților mei"76. Dar când a fost uns Hristos? Când Duhul a venit peste El în chip de porumbel. Părtaşi aici îi numeşte pe toți cei duhovniceşti, precum zice Ioan: „Şi din plinătatea Lui noi toți am luat"77. Când vorbeşte despre Hristos, zice „pentru că Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură"78. Şi iarăşi: „Voi vărsa din Duhul Meu peste tot trupul"79. Dar în cazul lui Hristos, nu a vărsat din Duhul Său, ci întreg Duhul a venit peste El. De aceea şi spune Ioan:

7" Ps. 104,15.

77 In. 1,16.

78 In. 3, 34.

79 loil 2, 28.

Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură. Smirna, mirul şi aloea se răspândesc din veşmintele Tale*0. Altă versiune: „Peste veşmintele Tale". Altă versiune: „toate veşmintele Tale".

10. Unii spun că aici profetul semnifică prin acestea mormântul Mântuitorului, iar alții că arată diferența de ungere. Căci nu din aceste miruri consta vechea ungere, ci din altele. Dar ca să înveți că este un alt chip de ungere, prin diferența de materii a arătat diferența de energie. Iar acel din veşmintele Tale arată că şi veşmintele Lui erau pline de har. Astfel şi femeia cea cu curgerea de sânge a oprit curgerea sângelui numai atingându-se de poala hainei Lui. Nimic nu împiedică să înțelegem fie într-un sens, fie în celălalt, ambele explicații sunt admisibile. Aşa cum (nimic nu împiedică iarăşi să spunem acestea) arcul şi sabia şi altele asemenea nu trebuie înțelese în mod sensibil, la fel nici smirna, nici mirul, nici aloea, nu trebuie înțelese sensibil, ci duhovniceşte.

Din palate de fildeş din care te veselesc fiice de împărați întru cinstea Ta. Altă versiune zice: „Din temple de fildeş de unde te veselesc, întru cinstea Ta". Altă versiune: „Intru cele slăvite

ale Tale". După ce spune cele pe care le-a făcut, spune şi cinstea care urmează din fapte. Că va fi slăvit în temple de mult preț. La cei vechi, fildeşul era foarte prețuit şi căutat. De aceea şi alt profet zicea: „Vai celor ce stau tolăniți pe paturi de fildeş"81. David arată că propovăduirea nu îi atinge numai pe cei simpli, ci că va supune împărății care Ii vor ridica temple de mult preț. Acestea se văd deja împlinite. Voind să arate profetul puterea propovăduirii spune cum a cuprins, cum a supus pe bărbați, pe femei, pe cei simpli, pe bogați, pe purtătorii de cununi şi pe soțiile lor, ca pretutindeni să ridice temple lui Dumnezeu. Şi când a ajuns aici țese mai larg cuvântul, descriind pe slujitorii Lui şi pe cei

Ps. 44,10 [Septuaginta]. Am. 6, 4.

ce se roagă Lui. Şi arătând cum popoarele au căzut, cum a atins inimile lor, cum a biruit pe vrăjmaşi, cum dreapta Lui L-a povățuit, cum a sădit adevărul, blândețea şi dreptatea. Şi iarăşi se foloseşte metaforic de cuvânt zugrăvind ca într-o icoană Biserica şi cele ce au spus apostolii după acestea, Unul zicând: „V-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfățişez lui Hristos fecioară neprihănită"82. Iar altul: „Cel ce are mireasă este mire"83 şi altul: „Asemănatu-s-a împărăția cerurilor omului împărat care a făcut nuntă fiului său"84. Acestea şi David le spune numind mireasa şi împărătească. De aceea zice: Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta. Altă versiune: „întărită", adică a stat sigură, a stat neclătită, ceea ce şi Hristos spune în altă parte că „Porțile iadului nu o vor birui"85. Vezi mărimea cinstei? Vezi mărimea vredniciei? Pe cea călcată în picioare, pe cea trasă în jos la ce înălțime o ridică, încât să fie aşezată de-a dreapta Lui? Era roabă, străină, desfrânată, blestemată şi vezi la ce vrednicie a fost urcată? Stă alături de El împreună cu puterile care slujesc. Fiul care este de aceeaşi cinste cu Tatăl stă aşezat de-a dreapta, dar ea, biserica, stă de-a dreapta în picioare. Căci este împărătească dar este fire zidită. Cum deci zice Pavel: „Şi împreună cu El ne-a sculat şi împreună ne-a aşezat întru ceruri, în Hristos Iisus"?8\ Dar fii atent la exactitatea cuvintelor. Că nu a spus simplu că ne-a sculat şi ne-a aşezat, ci zice în Hristos Iisus, adică prin Hristos. Fiindcă este capul nostru sus, zice, iar noi suntem trupul, deoarece capul este aşezat sus în cer şi noi ne împărtăşim de această cinste, deşi stăm în picioare.

îmbrăcată în haină aurită, felurită şi preaînfrumusețată. Altă versiune: „încununată cu cunună de aur din Ofir". Şi aşa cum

82II Cor. 11, 2.

83 In. 3, 29.

84 Mt. 22, 2. H" Mt. 16,18. 86 Ef. 2, 6.

în privința împăratului nu ne gândim la arcuri şi săgeți, la fel nici cu privire la mireasă nu ne gândim la veşminte. Ci prin aceste imagini sensibile cugetăm cele potrivite cu Dumnezeu. Pentru ca nimeni să nu bănuiască aici ceva sensibil a adăugat zicând: Toată slava fiicei împăratului este înăuntru. Veşmintele țin mai ales de cele exterioare şi sunt harul celor văzute, când sunt trupeşti. Dar când cuvântul este despre cele duhovniceşti ochiul minții se întoarce înăuntru. Acest veşmânt împăratul l-a țesut şi a îmbrăcat-o pe ea prin botez. „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați şi-m-brăcat"8'. Mai înainte de aceasta era goală şi fără frumusețe, expusă privirilor tuturor celor ce treceau pe cale. Dar când a îmbrăcat veşmântul acesta a fost dusă la înălțimea aceea şi a fost învrednicită de starea de-a dreapta. Dar bine zice felurită. Căci veşmântul nu este de un singur fel. Căci mântuirea nu tine numai de har, ci e nevoie şi de credință şi, pe lângă credință, şi de virtute. Dar acum nu despre veşminte este cuvântul. Nu ar fi pus Duhul atâta grijă să descrie veşmintele de aur ale unei femei. Dacă Isaia condamnă pe femeile care se împodobesc şi pretutindeni respinge cele desfătătoare, cum ar lăuda aici Duhul Sfânt o femeie împodobită? Ascultă, fiică, şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa părintelui tău. Şi va pofti împăratul frumusețea ta. Altă versiune zice: „Ca să poftească". Că El este Domnul tău. Şi se vor închina Lui. Altă versiune: „Şi se închină". Fiica Tirului cu daruri. Altă versiune: „Fiica puternică daruri va aduce". Feței tale se vor ruga bogații poporului.

11. Vezi cum nu este aici nimic sensibil, nimic trupesc, ci toate sunt duhovniceşti? Cum este mireasa fiica Lui? Cum este fiica mireasă? în cele trupeşti nu se poate să fie mireasă şi fiică în acelaşi timp, dar la Dumnezeu acestea două pot fi una. Căci El a născut-o din nou pe ea prin botez şi El a unit-o cu El. Ascultă fiică şi vezi. Două lucruri i-a dăruit,

17 Gal. 3, 27.

învățătura prin cuvinte şi vederea prin minuni şi prin credință. Pe unele i le-a dat, pe altele i le-a făgăduit. Aşadar, ascultă, fiică, cuvintele Mele, vezi minunile şi faptele, supu-ne-te îndemnurilor Mele. Şi vezi ce poruncă îi dă mai întâi.

Uită poporul tău şi casa părintelui tău. Fiindcă a ales-o dintre neamuri, aceasta îi porunceşte mai întâi, să se lepede de vechile obiceiuri, să lepede şi amintirea lor, să şi le scoată din minte cu totul, îndemnând-o nu numai să fugă de acestea, ci nici să îşi mai amintească de ele. Şi uită poporul tău şi casa părintelui tău. Când spune despre popor şi casă, se referă la toate câte se fac în ele, şi la viață, şi la credințe. Şi va pofti împăratul frumusețea ta. Vezi că nu despre frumusețea trupească este vorba? Căci dacă vei face acestea, atunci vei fi frumoasă,

atunci împăratul va dori frumusețea ta. Frumusețea trupească nu poate face aceasta. Căci la cei necredincioşi vedem frumusețe trupească şi că elinii au femei frumoase. Dar ca să vezi că nu este vorba aici de frumusețe trupească, ci frumusețea este consecința ascultării, fiindcă ascultarea nu produce frumusețe trupească, ci sufletească. Dacă vei face acestea, zice, atunci vei fi frumoasă, atunci vei fi iubită de mire. Că El este Domnul tău. Iată, S-a arătat Tatăl şi Mirele şi Stăpânul. De vreme ce a poruncit să se lepede de părinți, să uite poporul său, să-şi scoată din minte datina, arată că dreptul acestor porunci este mare, că mare este urmarea cuvântului şi folositoare. Căci dacă El este Tatăl, dacă El este Mirele şi El este Domnul, este drept să se lepede de toate acelea şi să se ataşeze numai de El. Căci nu spune că El este Tatăl tău, ci că El este Domnul tău, ca prin aceasta mai mult să îi atingă inima. Fiindcă Cel care este Domn şi Stăpân şi Tată a voit să îi fie şi Mire. Dar mai degrabă însuşi faptul că îi este domn este o dovadă a iubirii de oameni şi a purtării de grijă, pentru că fiind ea roabă demonilor şi călcată în picioare de înşelare, a ales-o pentru Sine. Şi nu numai că a făcut-o slujitoare Lui, ci şi fiică şi mireasă a făcut-o. Uită poporul tău şi casa părintelui tău. Nu ca să vii la cineva străin, ci la Cel ce te-a făcut pe tine, Care îți este mai propriu decât toate celelalte, Cel ce te păzeşte şi îți poartă de grijă. El este Domnul tău şi Tată şi toate ți le-a dat ție.

Şi se vor închina Lui. Şi fiica Tirului cu daruri™. Care este legătura celor spuse aici cu cele de mai înainte? Foarte mare legătură. Mare este aici chipul îndemnului: Vino, zice, căci mare este puterea Lui. Toți se vor supune Lui. Şi lăsând restul lumii, semnificând întregul prin parte, profetul alege drept exemplu cetatea vecină atunci stăpânită de necredință, acropola diavolului, renumită prin bogăție. Mie mi se pare că numeşte astfel toată necredința şi desfrâul, căci este obiceiul profeților de a caracteriza moravurile sub numele cetăților, când zice: „Ascultați cuvântul Domnului, voi, conducători ai Sodomei, luați aminte la legea Dumnezeului vostru, voi popor al Gomorei"89. Şi totuşi, se adresa iudeilor, dar fiindcă făceau faptele sodomenilor, îi numeşte cu numele Sodomei. Şi pentru ce te miri că îi numeşte astfel de la patria lor, când un alt profet le dă drept părinți asemenea popoare zicând: „tatăl tău e amoreu şi mama ta hitită"90. Dar nici aici nu opreşte osânda, ci încă şi cu animalele îi compară în Noul Testament zicând astfel: „Şerpi, pui de vipere"91 şi iarăşi în cel Vechi: „Clocesc ouă de şarpe şi urzesc pânze de păianjen"92. Şi în altă parte: „Oare nu sunteți voi pentru Mine ca fiii Etiopiei?"93. La fel şi aici pe cei aflați în necredință şi desfrâu îi numeşte

vieţuitori ai Tirului. Dar şi pe aceştia îi voi birui, zice, şi îi voi stăpâni, şi îi voi stăpâni astfel că se vor şi închina şi nu doar se vor închina, ci şi daruri vor

88 Sfântul Ioan nu mai urmează aici Septuaginta unde textul este: Şi se vor închina Lui fiicele Tirului cu daruri.

89 Is. 1,10.

90 Iez. 16, 3.

91 Lc. 3, 7.

92 Iez. 59, 5.

93 Am. 9, 7.

aduce şi primele roade ceea ce este chipul celei mai mari slujiri şi semnul celei mai mari supuneri. Feţei tale se vor ruga cei bogaţi ai poporului. Cum adică se vor ruga? Vor cinsti şi vor slăvi cei mai mari şi cei mai înalţi ai poporului. Se întâmplă aceasta şi acum în Biserică, toţi îi cinstesc şi slujesc pe cei ce trăiesc în virtute, chiar şi cei distinşi prin rang şi bogăţie. Căci virtutea este mai mare decât orice bunăstare.

12. Şi vedeţi Biserica mai slăvită decât toate. Şi bine zice, feţei tale. Adică, slavei tale, frumuseţii tale. Apoi fiindcă a pomenit de faţă şi despre veşminte şi frumuseţe, ca nu cumva cineva să socotească aici ceva sensibil, a adăugat zicând: Toată slava fiicei împăratului este înăuntru. Intră înăuntru în suflet, zice, şi învaţă care este adevărata frumuseţe, a sufletului. Despre aceea îţi vorbesc fie că spun veşmânt, fie că frumuseţe, fie aur, fie ciucuri, fie podoabe de aur, şi orice altceva asemenea, cuvântul este despre minte, despre suflet este învăţătura, despre virtute este ceea ce se spune, despre slava interioară. Odată ce a îndreptat pe cei mai greoi la minte prin cele spuse, iarăşi aduce cuvântul fără teamă la imagini trupeşti: îmbrăcată cu ţesături de aur şi prea înfrumuseţată. Altă versiune: „încinsă cu felurite podoabe de aur". Iarăşi prin numele de aur desemnează virtutea. La fel şi Pavel zice: „Iar de zideşte cineva pe această temelie: aur, argint sau pietre scumpe, lemne, fân, trestie"94. Prin numirile acestor materii ne înfăţişează virtutea şi viciul. Dar ca să nu socoteşti că este vorba de vreun obiect exterior, profetul nu ne lasă să ne închipuim cele exterioare, ci atrage mintea spre cele dinlăuntru. Aşa cum trupul încins cu asemenea podoabe se arată frumos, tot aşa sufletul îmbrăcat în virtute se înfrumuseţează.

Aduce-se-vor împăratului fecioare în urma ei. Altă versiune: „vor urma". Cele apropiate ale ei se vor aduce ţie. Aduce-se-vor întru veselie şi bucurie. Aduce-se-vor în templul împăratului. Vezi podoabele veşmintelor? Vezi veşmântul de aur, care este floarea fecioriei?

Acesta este veşmântul Bisericii. Şi vezi aici precizia profetului. Fiindcă nu de îndată, nu de la întemeierea Bisericii, a înflorit frumusețea fecioriei, ci mai târziu, după câtăva vreme, de aceea nici David nu spune aceasta decât după ce mireasa a uitat poporul său şi casa părintelui ei, şi numai atunci a îmbrăcat podoaba aceea şi a strălucit prin frumusețe. De aceea zice: Cele apropiate ale ei se vor aduce ție. Cele apropiate nu se referă doar la loc, ci şi la mod de viață, adică cele ce sunt unite cu ea şi prin credințe. Fiindcă pe fiicele ereticilor nu le-ar putea numi cineva fecioare. Nici nu sunt apropiate împărătesei. Aduce-se-vor întru veselie şi bucurie. Vezi aici strălucind un adevăr rostit de Apostol pe care îl arată şi profetul. Care este acest adevăr? Cele căsătorite „vor avea suferință în trupul lor"95. Dar aşa cum acelea vor avea suferință, tot aşa acestea vor avea veselie şi bucurie. Căci una este constrânsă să se îngrijească de copii, de bărbat şi de casă, slujitori, rude, socri, nepoți, de mulți copii sau de lipsa copiilor, (nu este momentul acum să descriu mulțimea grijilor căsătoriei). Iar fecioara este răstignită lumii, fiind desprinsă de cele prezente şi mai presus de grijile vieții, străbate marea privind în fiecare zi către cer, se bucură de bucuria Duhului, se desfată de veselie. Dar profetul aici nu le prezice numai bucuria şi veselia prezente, ci şi pe cele viitoare, când având făclii strălucitoare, vor ieşi în întâmpinare, primind mirele. Templul împăratului aici numeşte palatele împărăteşti, iatacul şi patul de nuntă.

în locul părinților tăi s-au născut ție fii. Fiindcă mai sus a pomenit de popor şi de părinți, zicând: Uită poporul tău şi casa părintelui tău, arătând apoi că se va bucura de multă bunăstare, adaugă aceasta că cea stearpă este maică a mii de fii. Dacă ai renunțat la părinți, corurile fiilor tăi vor fi atât de vestite, atât de strălucitoare şi renumite, încât vor umple pământul. Mie mi se pare aici că vorbeşte despre apostolii

151 Cor. 7, 28.

şi învățătorii credinței care sunt în ea. Iar apoi, descriind puterea lor şi tăria şi slava, zice: îi vei pune pe ei căpetenii peste tot pământul. Oare acestea mai au nevoie de tâlcuire? Nu cred, după cum nu este nevoie de lumina lămpii când soarele străluceşte. Cele spuse sunt mai limpezi decât lumina soarelui. Căci apostolii au alergat în lumea întreagă şi au fost mai presus decât toți conducătorii, mai puternici decât împărații. Căci împărații stăpânesc când sunt vii. Dar când mor piere stăpânirea lor. Dar apostolii după ce mor, atunci mai cu seamă stăpânesc. Şi legile împăraților au putere numai în propriile lor hotare, dar poruncile unor pescari s-au întins pretutindeni în lume. împăratul romanilor nu poate da legi perşilor. Nici împăratul perşilor nu poate impune legi romanilor. Iar aceşti palestinieni au dat legi şi

perşilor, şi romanilor, şi tracilor, şi sciților, şi inzilor, şi maurilor, şi întregii lumi. Şi au domnit nu numai cât au fost vii, ci şi după ce au murit. Iar cei legiuiți astfel au preferat de mii de ori să-şi piardă sufletul decât să se lepede de legile acelea.

Pomeni-vor numele tău întru tot neamul şi neamul. Pentru aceasta popoarele te vor lăuda în veac şi în veacul veacului. Altă versiune zice: „Pomeni-voi numele tău în fiecare neam. Pentru aceasta popoarele te vor lăuda neîncetat". Alta: „Pentru aceasta popoarele îți vor mărturisi ție". Spune mărimea stăpânirii prin mărimea pământului, prin lărgimea lumii, şi mulțimea popoarelor supuse. Spune şi altfel această mărime, fiindcă stăpânirea nu se întinde numai peste tot pământul, ci şi peste tot veacul. Căci nemuritoare va fi, zice, pomenirea ta, înscrisă în cărțile noastre, înscrisă în legile noastre, în porunci. Vezi cum prezice aici şi eternitatea profeției? Căci zicând: Pomeni-voi numele Tău în tot neamul şi neamul aceasta a arătat. Şi eu voi muri, zice, dar voi cânta ție şi după moarte. Trupul se nimiceşte, dar scrierile rămân şi legea, veşnic. Pentru aceasta popoarele te vor lăuda. De unde a început acolo a şi încheiat, cu Hristos adică. Pentru aceasta. Care? Că atâtea ai îndreptat, că atâția conducători ai pus, că răutatea

ai smuls-o, că virtutea ai sădit, că ai unit cu Tine firea noastră, că ai lucrat toate aceste bunătăți negrăite. Toată lumea laudă Iți va aduce nu pentru o scurtă vreme, nici pentru zece, douăzeci, sau o sută de ani, nici doar într-o parte a lumii, ci în toată lumea, pe mare şi pe pământ, în ținuturile locuite şi cele nelocuite, în tot veacul vor cânta, aducând mulțumire pentru bunătățile primite. Pentru acestea toate şi noi să mulțumim Iubitorului de oameni, Hristos, Căruia fie slava împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 45

Până în sfârşit, pentru fiii lui Core, pentru cele ascunse. Altă versiune: „Biruitorului, cântare a fiilor lui Core". Alta: „Cântare pentru tinerețe". Dumnezeul nostru este scăparea şi puterea noastră, ajutor întru necazurile ce ne împresoară. Altă versiune: „L-am aflat în necazuri". Pentru aceasta nu ne vom teme când se va cutremura pământul şi se vor muta munții în inima mărilor.

1. Profetul se foloseşte aici de obişnuita lui filozofie, care ne detaşează de lucrurile vieții prezente şi care îl duce pe ascultător la nădejdea cea de sus. Să nu îmi vorbeşti mie de arme, de întăriturii, de şanțuri, nici de mulțimea banilor sau experiența în războaie, de mulțimea cailor, nici de arcuri şi săgeți şi scuturi, nici de mulțimea aliaților, de taberele soldaților, nici

de puterea trupească sau experiența pe care o aveți în luptă. Toate acestea sunt mai neputincioase decât o pânză de păianjen şi decât umbra. Dar dacă vrei să vezi o putere ne-biruită, un refugiu inaccesibil, un turn de strajă nesurpat, zid neclătit, refugiază-te la Dumnezeu şi atrage-ți puterea aceea. Şi bine zice Dumnezeul nostru este scăparea şi puterea noastră, arătând că uneori biruim fugind, alteori stând şi luptând. Căci trebuie să facem pe amândouă: fie să mergem împotriva duşmanului, fie să evităm lupta. Aceasta o făcea şi Sfântul Pavel, uneori cedând, alteori înfruntând pe cei ce se împotriveau cuvântului adevărului. Aceasta o făcea şi Hristos, învă-țându-ne pe noi; aceasta trebuie să facem şi noi şi să cunoaştem cu precizie prilejurile potrivite şi să ne rugăm să nu cădem în ispită, potrivit acelui cuvânt din Evanghelie. Dar odată venită vremea ispitei, să nu slăbim, ci să stăm împotrivă cu vitejie.

Ajutor întru necazurile ce ne împresoară tare. Ceea ce am spus adeseori o spun şi acum: Dumnezeu nu împiedică necazurile să vină, dar când ele vin, El este prezent alături de noi, făcându-ne pe noi încercați şi întărindu-ne. Adverbul tare trebuie raportat la ajutor. Căci nu ne ajută oricum, ci cu tărie dându-ne sprijin, încât mângâierea care vine din ajutorul Lui este mai mare decât suferința care vine de la necaz. Căci nu ne dă ajutorul atât cât o cere natura suferințelor, ci mult mai mare. Pentru aceasta nu ne vom teme când se va cutremura pământul. Vezi cât de mare este ajutorul pe care ni-1 dă şi cu cât de multă bogăție? Căci nu spune numai că nu vom fi prinşi, că nu vom cădea, ci că nici nu vom fi stăpâniți de ceea ce este comun firii, a se teme şi a se înspăimânta. De unde vine aceasta? De la ajutorul dat cu dărnicie. Dar aici pământul şi munții şi inima mărilor nu desemnează elementele, ci, prin numele acestora, se semnifică pericolele de nerăbdat. Şi dacă am vedea toate confundându-se şi dacă o tulburare de nerăbdat ar cuprinde toate şi s-ar întâmpla lucruri care nu s-au mai întâmplat şi dacă întreaga făptură, cum ar spune cineva, s-ar sfâşia pe sine şi munții s-ar mişca din loc şi toate s-ar zdruncina din temelii şi elementele s-ar confunda şi ar fi atâta tulburare, nu numai că nu ne vom clătina, ci nici de teamă nu ne vom lăsa stăpâniți. Iar pricina pentru aceasta este că Stăpânul tuturor ajută, întinde mâna şi este de față. Şi dacă, acestea întâmplându-se, nu ne temem, nici nu slăbim, cu cât mai mult nu ne vom teme dacă vrăjmaşii noştri vor merge împotriva noastră pregătindu-se de război.

Venit-au şi s-au tulburat apele lor, cutremuratu-s-au munții de tăria lui. Altă versiune zice: „Venit-au şi clocotesc apele şi munții se cutremură de slava lui". După ce zice că nu ne vom teme dacă toate se vor sfâşia, profetul vorbeşte despre puterea lui Dumnezeu. Şi pe bună

dreptate zice că nu ne-am temut. Ceea ce face mereu, vesteşte puterea lui, când de la făptură, când de la ceea ce se întâmplă oamenilor. Acelaşi lucru îl face şi aici. Ceea ce spune aceasta este: toate se cutremură, toate se clatină, se strămută din loc, când voieşte El. Poate cu uşurință să facă toate. Mie mi se pare că, aici, semnifică mulțimea soldaților şi tăria duşmanilor şi poporul nenumărat ce stă împotrivă. Atât de mare este puterea Lui, încât numai cu un semn şi toate acestea se întâmplă. Cum, aşadar, ne putem teme când avem un astfel de Stăpân?

Dîapsalma. Altă versiune: „Pururea. Apele râului". Textul ebraic: Falagau. Veselesc cetatea lui Dumnezeu. Cel Prea-înalt a sfințit locaşul Său. Altă versiune zice: „Sfânt este locaşul celui Preaînalt". Dumnezeu este în mijlocul cetății, nu se va clătina; o va ajuta Dumnezeu dis-de-dimineață. Altă versiune: „Spre dimineață". Alta: „Spre ceasul dimineții". Vorbind despre puterea Lui şi despre tăria Lui şi că toate îi sunt uşoare, profetul mută cuvântul la pronia față de iudei, înfățişând, in puține cuvinte, bunătățile dăruite lor. Căci Acest Dumnezeu Care este atât de puternic, atât de tare şi înfricoşat, Care poartă toate, Care cutremură şi mişcă toate, Care mută şi preface toate, a umplut cetatea noastră de mii de bunătăți. Căci râul aici înseamnă bogăția dăruirii bunătăților de mai sus şi că neîmpiedicat este izvorul şi revărsarea lor, ca şi cum ar spune: ca dintru-un izvor, toate bunătățile curg către noi. Ca un râu împărțit în mii de pârâuri care adapă întreaga țară, la fel şi pronia lui Dumnezeu curge în toate părțile, răspândindu-şi bunătățile pretutindeni cu îmbelşu-gare, în şuvoaie mari, şi umplând toate. Dumnezeu ne dă nu numai siguranță sau ajutor neînfruntat, ci şi bucurie duhovnicească. De aceea zice: Cel Preaînalt a sfințit locaşul Său. Şi nu este deja o mare binefacere, faptul că Cel Preaînalt a numit cetatea noastră locaşul Lui?

2. Nu în zadar îl numeşte aici profetul pe Dumnezeu Cel Preaînalt. Cel atât de înalt, cel necuprins de nici un loc, firea cea negrăită a binevoit să numească cetatea noastră locaşul Lui şi să o țină pe ea. Căci aceasta înseamnă în mijlocul ei, după cum zice şi în altă parte: „Iată Eu sunt cu voi"1. Dumnezeu o apără din toate părțile, de aceea nu numai că nimic înfricoşător nu i se va întâmpla, dar nici nu se va clătina. Şi pricina pentru aceasta este că se bucură de ajutor grabnic, gata pregătit. Aceasta înseamnă dis-de-dimi-neață. Nu un ajutor viitor, nici înserat, amânat, ci degrab şi care vine la vremea potrivită. Tulburatu-s-au neamurile. Altă versiune: „Adunatu-s-au neamurile".

Plecatu-s-au împărățiile. Dat-a cel Preaînalt glasul Lui, cutre-muratu-s-a pământul. Se arată aici puterea ajutorului Lui. Căci nu duşmani obişnuiți vin să asalteze cetatea, ci împărați,

popoare adunate de pretutindeni, încercuiesc, împresoară o singură cetate, dar nu numai că nu pățește nimic înfricoşat din pricina lor, ci este biruitoare şi stăpâneşte şi zdrobeşte pe cei ce vin asupra ei. Aceasta înseamnă: Plecatu-s-au împărățiile. Dat-a Cel Preaînalt glasul Lui, ca şi cum ar spune cineva: a strigat şi a supus cetățile. Cuvântul este material şi împrumutat de la limbajul omenesc. Căci nu prin glas sau strigăt biruieşte Dumnezeu, ci numai printr-un semn şi numai prin voință. Şi totuşi, ridicându-se de la aceste expresii materiale, înțelege alte lucruri mai înalte. Fiindcă mereu II reprezintă pe Dumnezeu înarmat cu arme, arătând că toate acelea sunt spuse metaforic, tropologic, prin pogo-rământ (căci Dumnezeu nu are nevoie de nimic dintre acestea) a adăugat: Dat-a Cel Preaînalt glasul Lui şi s-a cutremurat pământul, arătând că nu numai cetățile şi popoarele şi țările, ci înseşi elementele le cutremură. Profetul ştia că pământul în Scriptură înseamnă mulțimea popoarelor, ca atunci când spune: „în vremea aceea era în tot pământul o singură limbă"2.

Domnul puterilor cu noi, apărătorul nostru Dumnezeul lui Iacob. Textul ebraic pentru Domnul puterilor zice Savaoth. Vezi cum de pe pământ readuce cuvântul la cer, la nenumăratele cete de îngeri, la legiunile de arhangheli, la puterile

1 Mt. 28, 20.

2 Fac. 11,1.

cele de sus? Pentru ce, zice, îmi vorbeşti de armate, de barbari şi de oameni muritori? Gândeşte-te la puterea Lui, la împărăția Lui din ceruri, câte armate ale puterilor celor nevăzute are supuse Lui. Şi bine le-a numit puteri, arătând tăria lor, ceea ce şi în altă parte zice: „cei tari la virtute, care faceți cuvântul Lui"3. Căci un singur înger trimis de Dumnezeu oarecând a nimicit o armată de o sută optzeci de mii. La ce bun că este puternic, dacă nu voieşte să ne întindă mâna? Dar ca să nu te temi nici de acest lucru a adăugat: Apărătorul nostru. Aşadar, şi poate, şi voieşte. Deci nu te teme de asta. Dar dacă noi suntem nevrednici? Dar avem iubirea Lui părintească de oameni. De aceea după ce a adăugat aceasta, spune: Dumnezeul lui Iacob, ca şi cum ar spune: acesta este obiceiul Lui dintotdeauna, iubirea Lui de oameni este de demult, de la început.

Diapsalma. Pururea. Veniți şi vedeți lucrările lui Dumnezeu, minunile pe care le-a pus Domnul pe pământ. Pune-va capăt războaielor până la marginile pământului. Arcul va sfărâma şi va frânge arma (altă versiune zice, va zdrobi), iar pavezele în foc le va arde. Altă versiune zice: „Şi carele le va arde în foc". După ce a vorbit despre pământ, despre mare, despre munți, despre dăruirea duhovnicească ce le-a venit de la El, despre ajutorul Lui, iarăşi

aduce subiectul la cei ce au fost martori ai minunilor Lui, chemându-i să privească la aceste trofee de biruință cu multă bucurie şi dragoste către Stăpânul şi spunând biruințele pe care le-a lucrat pentru ei. Şi bine a zis minunile; căci nu a zis biruințele şi trofeele. Căci evenimentele nu aveau loc la întâmplare, nici nu se decidea lupta prin puterea armelor şi a trupurilor, ci prin puterea lui Dumnezeu, arătând că El era conducătorul luptei. Şi fiindcă cei slabi biruiau pe cei puternici, cei puțini pe cei mulți, cei stăpâniți pe stăpânitori şi toate acestea se petreceau mai presus de orice nădejde, pe bună dreptate le numeşte pe acestea
? Ps. 102, 20.
minuni, fiindcă se întâmplau mai presus de fire şi se întindeau pe tot pământul.

3. Nu ar greşi cineva dacă, înțelegând anagogic, ar raporta acestea la vremurile de acum. Căci Dumnezeu a nimicit războiul cel cumplit al demonilor şi pretutindeni în lume a întins pacea punând capăt războiului. Ceea ce a arătat şi Isaia: „Preface-vor săbiile în fiare de pluguri şi lăncile lor în cosoare. Nu va mai ridica neam peste neam sabia şi nu vor mai învăța războiul"4. Căci mai înainte de venirea lui Hristos toți oamenii purtau arme şi nimeni nu era scutit de slujirea în armată şi cetățile luptau una împotriva alteia şi pretutindeni răsunau cele ale războiului. Acum, dimpotrivă, cea mai mare parte a lumii este în pace, toți îşi urmează fără frică meşteşugurile lor, unii lucrând pământul, alții navigând pe mare. Există doar un mic număr de soldați rânduiți pentru apărarea tuturor. Dar chiar şi această nevoie ar pieri, dacă am face cele cuvenite, încât să nu mai avem nici amintirea necazurilor. Foc numeşte aici mânia Lui şi spune un lucru care s-a şi întâmplat, că armele lor le-au ars, după ce au biruit, şi carele, precum spune Iezechiel. Cei care sunt învățați în Sfintele Scripturi cunosc istorisirea.

Opriți-vâ şi cunoaşteți că Eu sunt Dumnezeu, înalța-Mă-voi întru neamuri, înălța-Mă-voi pe pământ. Altă versiune zice: „Vindecați-vă şi cunoaşteți". Altă versiune: „încetați, ca să cunoaşteți". Iar textul ebraic zice: Ouarfou ouadou. Aici mi se pare mie că vorbeşte către neamuri: Cunoaşteți puterea Lui, zice, care se întinde pretutindeni în lume; dar voi aveți nevoie de răgaz, voi aveți nevoie de un suflet însănătoşit. Iar încetați arată acelaşi lucru: lăsați înşelarea, eliberați-vă din acest fel de viață, ca să nu mai respirați din negura lucrurilor rele care vă cuprind, pentru ca, fiind călăuziți de învățătura minunilor şi îngrijindu-vă de suflet, să cunoaşteți pe Dumnezeul a toate. Căci nu sunt de ajuns numai minunile,
dacă sufletul nu are recunoştință. Fiindcă şi ia iudei au fost minuni şi nimic n-au folosit pentru mântuire. Căci aşa cum razele soarelui nu ajung dacă ochiul nu este curat sau sănătos,

tot aşa şi aici: minunile singure nu sunt de ajuns. De aceea, după ce a vorbit despre aceste minuni, David îi îndeamnă pe urmaşii lor să aducă roadă spre folos, să lepede răutățile care îi țin, ca să II cunoască pe Dumnezeul tuturor. Opriți-vă şt cunoaşteți că Eu sunt Dumnezeu, nu idolii, nici statuile. Opriți-vă din înşelare şi Eu vă voi da vouă dovezi multe. Aceasta înseamnă: înălța-Mă-voi întru neamuri, înăl-ța-Mă-voi pe pământ. Adică, prin fapte Mă voi arăta vouă mare şi înalt. Căci are propria fire înaltă, firea aceea necom-pusă şi negrăită. Dar fiindcă voi nu o vedeți, vă voi arăta vouă şi prin lucrări. Nu numai în Palestina, nici numai în Ierusalim, ci şi neamurilor. Astfel se înalță Dumnezeu stăpâ-nindu-i pe ei şi biruindu-i, lucrând minuni în Babilon, minuni în Egipt, minuni în pustiu, minuni pretutindeni în lume, ca pretutindeni aceştia să aibă învățătură despre cunoştința Lui. Domnul puterilor cu noi, apărătorul nostru Dumnezeul lui lacob. Acesta este deci Dumnezeu, pretutindeni mare, pretu-tindeni înalt, El cu noi stă pururea. Aşadar, de nimic nu vă temeți, nici vă tulburați, că aşa II avem pe Stăpânul cu noi nebiruit, Căruia Se cuvine toată cinstea, slava împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte şi cu de viață făcătorul Duhul Lui, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 46

Până la sfârşit, pentru fiii lui Core. Altă versiune: „Biruitorului, cântare a fiilor lui Core". Toate popoarele bateți din palme. Strigați lui Dumnezeu cu glas de bucurie. Altă versiune: „Dați semn în glas de laudă". Că Domnul este Preaînalt, înfricoşător, Împărat mare peste tot pământul.

1. Şi acest psalm are acelaşi subiect, spunând biruințele şi trofeele care au avut loc în războaie, chemând întreaga lume spre lauda celor întâmplate. Dar poate acest început cu asemenea poruncă, cu bătăi din palme şi strigăte de bucurie, cuiva îi poate părea nevrednic de îndemnul Duhului lui Dumnezeu. Poate, ar spune cineva, acestea, a aplauda şi a bate din palme, nu sunt potrivite celor ce petrec în cuviosie, ci mai degrabă celor care petrec la teatru şi la banchete. Bărbaților învățați de Duhul Sfânt li se cuvine mai curând liniştea şi buna rânduială. Ce vrea, aşadar, să arate cuvântul, ce înseamnă aceste aplauze şi strigăte de bucurie? Căci acesta este obiceiul la cei aşezați în linie de bătaie, adică să strige şi să bată tare din palme pentru a-i înfricoşa pe duşmani, dar liniştirii sufletului aceasta este străin. Or, psalmul le porunceşte pe amândouă, şi a aplauda, şi a striga. Ce trebuie să înțelegem de aici? Nimic altceva decât că se arată simbolul şi bucuria biruinței. Şi în altă parte profetul face râurile să bată din palme: „Râurile vor bate din palme", iar Isaia pune copacii să facă acelaşi

lucru şi iarăşi David spune că munții şi dealurile saltă de bucurie, nu ca să ne gândim că munții j saltă şi dealurile, nici că râurile bat din palme sau că ar avea mâini (căci aceasta ar fi cea mai de pe urmă nebunie), ci ca să aflăm înălțimea bucuriei. Aceasta se poate vedea şi cu privire la oameni.

Dar pentru ce nu a spus: bucurați-vă şi săltați de bucurie, ci a zis Bateți din palme şi strigați de bucurie? Ca să arate înălțimea bucuriei. Căci aşa cum Hristos zice: „Dar tu, când posteşti, unge capul tău şi fața ta o spală"1 nu ca să fie vreo ungere (căci nimeni dintre noi nu face aceasta), ci ca să arate bucuria şi strălucirea minții (căci ne porunceşte să postim cu bucurie, nu să ne arătăm supărați sau mânioşi. La fel şi aici, nu ni se porunceşte să batem din palme, ci să ne bucurăm şi să ne veselim cântând. Pe bună dreptate ar înțelege cineva psalmul potrivit anagogiei, ridicându-se mai presus de simpla istorisire. Căci dacă începutul îl are de la cele sensibile, totuşi îl călăuzeşte pe ascultător la cele inteligibile. Ceea ce am spus mai înainte, aceasta o repet. Unele lucruri din Scriptură trebuie înțelese cum sunt spuse, iar altele dimpotrivă, în sens anagogic, aşa cum se întâmplă cu acel verset din Isaia: „Atunci lupul va locui laolaltă cu mielul"2. Căci nu vom înțelege că este vorba de lupi şi miei, nici de paie, sau boi, sau tauri, ci prin imaginile acestor necuvântătoare caracterizăm năravurile oamenilor. Sunt alte locuri în Scriptură pe care trebuie să le înțelegem în dublu sens, atât în sens literal, cât şi duhovnicesc, ca în anagogia fiului lui Avraam. Astfel, ştim că fiul lui a fost adus în mod real spre jertfă, dar înțelegem şi altceva ascuns prin fiul, şi anume, crucea.

La fel şi cu privire la mielul pascal oferit în Egipt, el caracterizează de asemenea chipul patimii. Aşa trebuie să facem şi aici. Căci nu este vorba numai despre arabi sau despre vecini, ci cheamă toate popoarele. Fiindcă Domnul este Preaînalt, înfricoşător, împărat mare peste tot pământul. Atrage chiar de la început atenția ascultătorului, chemându-1 la atâta bucurie, la lauda adusă de întreaga lume, la sărbătoarea aceasta dumnezeiască şi duhovnicească, la această mistagogie pogorâtă din cer. De aceea bateți din palme, adică bucurați-vă, săltați.

; Mt. 6,17. :Is. 11, 6.

Căci şi în Evanghelie se porunceşte aceasta zicând: „Săltați de bucurie"3. Poruncind nu să sară cu adevărat sau să sălteze (căci aceasta nu ar fi potrivit), ci arătând intensitatea bucuriei. Şi faptul era demn de atâta bucurie. Căci atât cât soarele cuprinde pământul, cuvântul Evangheliilor a cutreierat şi a mântuit toată lumea. Şi cei care mai înainte erau tinuti de înşelare au arătat o filozofie mai mare decât cultul iudaic.

Toate popoarele bateți din palme. Din mâinile acelea necurate, mâinile acelea blestemate, spurcate cu sângele jertfelor celor necurate, prin care ați jertfit pe pruncii voştri şi ați îndrăznit cele ruşinoase, îndrăznind împotriva firii înseşi, sloboziți din toate acestea, bateți acum din palme. Strigați lin Dumnezeu în glas de bucurie. Cu limba aceea cu care ați gustat cele jertfite idolilor, prin care ați rostit cuvinte de hulă, cu aceeaşi gură strigați acum cântare de biruință. Şi este obiceiul la armate, când armata potrivnică înclină, să nu se mai folosească de luptă, ci printr-un singur glas şi strigăt cutremură sufletele lor cărora deja le-a pierit curajul. Este dovada unei victorii strălucitoare şi a celui mai mare trofeu, când războiul se decide nu cu mâinile, ci în loc de mâini şi arme, ajunge doar strigătul.

2. Şi faptul îi aparține în întregime lui Hristos. Căci El a pus capăt acestui război cumplit, legând pe cel puternic şi smulgându-i armele. Dar fiind iubitor de oameni, pe cei care nu au făcut nimic vrednic, pe aceştia îi face să se bucure de victorie şi de trofee şi îi face să cânte cântare de biruință, ca şi când ei ar fi izbândit ceva, ca şi când ei ar fi biruit. De aceea şi strigăm toți, nu vreun cuvânt neînțeles, ci limpede: „Unde îți este, moarte, biruința ta? Unde îți este, moarte, boldul tău?"4.

Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, cum se spune în acest psalm. Şi iarăşi, în alt psalm: „Suitu-Te-ai la înălțime, robit-ai

3 Lc. 6, 23. 41 Cor. 15, 55.

mulțime, luat-ai daruri de la oameni"3. Au adus şi iudeii cântare de biruință când a fost scufundată armata egiptenilor, zicând: „Să cântăm Domnului căci cu slavă S-a prea-slăvit"6. Dar biruința noastră cu cât este mai mare, fiindcă armata demonilor, nu a egiptenilor a fost scufundată. Nu Faraon a fost înfrânt, ci diavolul. Nu arme materiale au fost ridicate, ci răutatea însăşi s-a nimicit. Nu în Marea Roşie, ci în baia naşterii din nou a fost repurtată victoria. Nu spre pământul făgăduinței ne îndreptăm, ci suntem ridicați la cer. Nu mâncăm mana, ci Trupul cel stăpânesc ne hrăneşte. Nu mai bem apă din piatră, ci Sânge din coastă. Pentru aceasta zice: Bateți din palme. Fiindcă fiind sloboziți de pietre şi lemne, ați urcat la ceruri, la cerul cerurilor şi ați stat pe însuşi tronul împărătesc. Strigați, aşadar, lui Dumnezeu, aduceți Lui mulțumire, că a Lui este biruința, al Lui trofeul. Căci răz-boiul nu este omenesc, nici materială lupta, nici nu este dusă pentru cele prezente, ci pentru cerurile înseşi şi pentru cele din ceruri. Căci El însuşi a condus acest război, şi biruința ne-a dat-o nouă.

Că Domnul este Preaînalt, înfricoşător, împărat mare peste iot pământul. Unde sunt cei care vor să şteargă slava Celui Unuia născut? Iată împărat mare este numit Fiul, ceea ce se spune

şi despre Tatăl: „Să nu te juri nici pe cer, că este tronul lui Dumnezeu, nici pe Ierusalim, că este cetatea împăratului'". Şi în altă parte iarăşi: „Dumnezeu tare, biruitor"8 ceea ce înseamnă împărat. Când vei auzi aşadar că Stăpânul a fost spânzurat pe stâlp, că a fost răstignit, că S-a îngropat, că S-a pogorât în cele mai de jos ale pământului, să nu cazi şi să te tulburi căci este Preaînalt şi Preaînalt prin fire. Iar ceea ce este preaînalt prin fire nu îşi schimbă înălțimea şi nu devine

: Ps. 67,19. " leş. 15,1. " Mt. 5, 34-35. ' Is. 9, 5.

smerit. Ci şi în smerenia Lui rămâne şi Se arată înalt. Fiindcă şi murind, atunci mai cu seamă a arătat puterea împotriva morții. „Şi lumina luminează în întuneric şi întunericul nu a cuprins-o"9. Astfel şi înălțimea Lui în smerenie a strălucit. Vezi-L pe El în iad fiind şi cutremurând toate cele înalte. Căci soarele şi-a întors razele, pietrele s-au despicat, catapeteasma s-a sfâşiat, pământul s-a cutremurat, Iuda s-a spânzurat, Pilat şi soția lui s-au spăimântat. Când, aşadar, vei auzi că a fost legat şi biciuit să nu te tulburi. Ci vezi-L pe El şi în legători arătându-şi puterea. El le-a spus: „Pe cine căutați?"10 şi pe toți i-a aruncat la pământ. Vezi cât de înfricoşător este Cel care printr-un singur cuvânt, printr-un singur semn, lucrează astfel de minuni? Când II vezi pe El mort, gândeşte-te la piatra prăvălită de pe mormânt, la îngerii care stăteau cu frică lângă mormânt, la porțile iadului zdrobite, moartea nimicită, cei legați sloboziți. Şi atunci vei vedea cât este de înfricoşat.

Dacă în vreme de necinste a arătat atâtea minuni, în cer, pe pământ, în iad, ce va face în vremea celei de-a doua Lui veniri? Ascultă-i pe demoni în vremea smereniei Lui ce spun, spumegând de mânie, zdrobind legăturile, căile făcându-le neumblate: „Ce ai Tu cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuieşti?"11. Dacă deci acestea le-au spus atunci, ce vor spune când va veni în slavă, când puterile cerurilor se vor clătina şi soarele se va întuneca, şi luna nu-şi va mai da lumina ei? De aceea profetul îl numeşte Preaînalt, înfricoşat. Sau mai degrabă, cine ar putea spune ceva vrednic, istorisind ziua aceea, când va trimite îngeri pretutindeni în lume, când toate se vor cutremura, când pământul se va deschide dând afară pe morții pe care îi avea în păstrare, când mii de trupuri se vor ridica,

9 In. 1, 5.

10 In. 18, 4.

11 Mt. 8, 29.

când cerul se va înfăşură ca un văl, când se va pune scaunul înfricoşat de judecată, când vor curge râuri de foc, când cărţile vor fi deschise, când toate cele săvârşite în întuneric de fiecare se vor aduce la lumină, când vor fi date osândele acelea de nerăbdat şi pedepsele, când se vor vedea puterile acelea amenințătoare, când se vor ridica săbiile care îi vor duce în gheena pe păcătoşi, când toate vredniciile pământului se vor desființa şi ale împăraților, şi ale generalilor, consulilor, şi comandanților, când atâtea legiuni de îngeri vor sta de față, când cetele mucenicilor, profeților, apostolilor, preoților, monahilor, când vor fi împărțite răsplățile acelea negrăite, premiile, cununile, şi bunătățile care covârşesc mintea.

3. Ce cuvânt va putea descrie aceasta? Dacă descriind minunile creației, profetul se opreşte şi strigă: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne"12, şi dacă Pavel, după ce a cercetat un singur chip al proniei a strigat zicând: „O adâncul bogăției şi al înțelepciunii şi al ştiinței lui Dumnezeu!"13, ce ar putea spune cineva descriind ziua aceea? Acestea toate mai înainte văzându-le, profetul zicea arătând mântuirea întregii lumi: Domnul cel Preaînalt, înfricoşat, împărat mare peste tot pământul. Era şi mai înainte de aceasta împărat mare, dar nu era cunoscut. „Şi lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut"14. Dar acum şi aceasta s-a îndreptat, fiindcă S-a arătat împărat mare şi asumându-Şi firea noastră. Cum nu este împărat mare Cel ce pe nişte pescari săraci, necultivați, simpli, în număr de unsprezece, neînsemnați, fără cetate, mai muți decât peştii, având o singură haină, cu picioarele goale, i-a trimis în toată lumea, supunând-o ca la o poruncă.

Acesta este cu adevărat împărat mare. Cel ce a curățit lumea de înşelare şi care a întors-o la adevăr în scurtă vreme,

12 Ps. 91,5. 15 Rom. 11, 33. 14 In. 1,10.

smulgând-o din tirania diavolului. Cel care mai înainte de a avea supuşi este împărat mare, având puterea domniei nu în slujitori, nu în veşminte, ci în însăşi firea. „Eu spre aceasta M-am născut"15. Acesta este un împărat mare, Cel ce nu are cinstea din afară, Care nu are nevoie de nimic pentru a fi împărat, Cel care face toate câte voieşte. „Mergând, zice, învățați toate neamurile"16. Şi cuvântul a devenit faptă. „Vo-iesc, curățeşte-te"17. „Duh mut şi surd, Eu îți poruncesc: Ieşi din el şi să nu mai intri în e\"lH. „Taci, încetează"19. „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veşnic, care este gătit diavolilor şi îngerilor lui"20. „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moşteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii"21. Vezi pretutindeni autoritatea? Vezi puterea? Atât de mare este puterea peste supuşii Lui, încât i-a convins să-şi pună sufletul mai degrabă decât să calce vreuna din cele poruncite

lor. împărații pământului au cinstea de la supuşii lor, dar Acesta dă cinste supuşilor Lui. De aceea împărații sunt împărați cu numele, dar El este împărat în adevăr. Un împărat mare cu adevărat este Cel care a făcut lumea întreagă cer şi pe barbari i-a înțelepțit şi i-a încurajat să imite pe îngeri.

Supusu-ne-a nouă popoare şi neamuri sub picioarele noastre. O, minune! Pe cei care L-au răstignit, pe aceştia i-a convins să I se închine; pe cei care L-au disprețuit, hulit, pe cei ce se închinau la idoli, pe aceştia i-a învățat să-şi pună sufletele pentru credința Lui. Căci nu era fapta apostolilor, ci a Celui ce mergea înaintea lor şi Care mişca sufletele lor. Căci cum

15 In. 18, 37.

16 Mc. 16,15.

17 Mt. 8, 3.

18 Mc. 9, 25. Mc. 4, 39.

20 Mt. 25, 41.

21 Mt. 25, 34.

oare un simplu pescar sau un lucrător de corturi ar fi putut schimba lumea, dacă cuvintele Lui nu ar fi distrus toate piedicile? Impostorii, tiranii, ritorii şi filosofii şi toți cei ce le stăteau împotrivă au fost risipiți ca pleava, împrăştiați ca fumul. Şi astfel au semănat lumina adevărului nu cu arme sau cu mulțimea bogățiilor, ci folosindu-se numai de cuvântul simplu. Sau mai degrabă nu era cuvântul simplu, ci era un cuvânt mai puternic decât orice faptă. Cum dar? Chemau numele Celui răstignit şi moartea era izgonită, demonii fugeau, bolile se dezlegau, schilodirile trupurilor se îndreptau, relele se izgoneau, pericolele dispăreau şi elementele se schimbau. Când ne întreabă: pentru ce nu i-a venit în ajutor pe cruce, răspundem că acest lucru era mai minunat încă. Era o minune mai mare a învia atâția morți după răstignire în numele Lui decât a Se pogorî de pe cruce. S-a arătat din evenimentele ulterioare că atunci a rămas pe cruce fiindcă a voit. Cel care putea să alunge moartea de la cei asupra cărora a survenit nu ar fi putut oare să o depărteze de la El însuşi mai înainte de a fi venit asupra Lui? Cel ce dă viață altora nu ar fi putut oare să-Şi păstreze viața Lui? Ceea ce a şi făcut înviind după trei zile prin marea Lui putere. Şi aceasta s-a arătat din evenimentele ulterioare. Când s-a arătat că numele Lui avea atâta putere asupra trupurilor străine încât, odată chemat, putea să pună pe fugă moartea, nimeni nu se îndoieşte că putea şi în propriul trup să arate aceeaşi putere şi astfel a supus moartea.

Supusu-ne-a nouă popoare şi neamuri sub picioarele noastre. Vezi înțelepciunea profetului care spune toate cu precizie. Căci ceea ce spuneau apostolii: „de ce stați cu ochii ațintiți la noi, ca şi cum cu a noastră putere sau cucernicie l-am fi făcut să umble?"22, acelaşi lucru îl spune şi profetul. Aceste cuvinte, sub picioarele arată ceea ce a fost supus, sau mai degrabă multă supunere. Şi dacă vrei să afli întinderea acestei supuneri ascultă: „toți câți aveau țarini sau case le vindeau şi aduceau prețul celor vândute şi-1 puneau la picioarele apostolilor"23. Alții pe lângă bani îşi dădeau şi sufletul. „Care şi-au pus grumazul lor pentru viața mea"24. Şi despre alții scriind zicea: „Că de ar fi fost cu putință, v-ați fi scos ochii voştri şi mi i-ați fi dat mie"25. Şi corintenilor scriindu-le, zicea Pavel: „Că iată, însăşi aceasta, că v-ați întristat pentru Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus, ba încă şi dezvinovățire şi mâhnire, şi teamă, şi dorință, şi râvnă, şi ispăşire!"26 atât de mult se temeau şi îi respectau pe apostoli. Şi Sfântul Luca scriind zicea asemenea: „Şi nimeni dintre ceilalți nu cuteza să se alipească de ei, dar poporul îi lăuda"27. Şi iarăşi: „Ce voiți, să vin la voi cu toiagul sau să vin cu dragoste şi cu duhul blândeții?"28.

4. Vezi autoritatea şi puterea? Toate acestea împlinesc cuvântul acela pe care l-a spus când i-a trimis pe ei, că „Eu sunt cu voi"29. El înlătura toate piedicile, mergând înaintea lor. El pregătea toate şi pe cele grele le făcea uşoare. Şi toate erau pline de războaie, de prăpăstii şi piscuri, încât nu era nici un loc unde să pui piciorul în siguranță şi să stai. Toate porturile erau pline, toate casele închise, toate urechile astupate. Dar de îndată ce veneau apostolii şi vorbeau, toate fortărețele vrăjmaşilor se surpau, încât toți îşi puneau sufletele şi răbdau mii de pericole pentru cele spuse.

Alesu-ne-a nouă moştenirea Lui, frumusețea lui Iacob pe care a iubit-o. Altă versiune: „slava lui Iacob". Vezi exactitatea profeției. Mai sus spunea: Supusu-ne-a nouă popoare şi neamuri

23 Fap. 4, 35.

24 Rom. 16, 4. 23 Gal. 4,15. 26II Cor. 7,11 27 Fap. 5,13. 28I Cor. 4, 21. 29 Mt. 28, 20.

sub picioarele noastre. Căci mai întâi au venit iudeii, la început trei mii, apoi cinci mii şi după aceştia neamurile. Căci El însuşi spunea: „Am şi alte oi care nu sunt din staulul acesta. Şi pe acelea trebuie să le aduc şi vor auzi glasul Meu şi va fi o turmă şi un păstor"30. Dar apoi, ca nu cumva, auzind Ale-su-ne-a noua moştenirea Lui, cineva să se îndoiască şi să şovăie şi să spună: Cum de iudeii sunt acum necredincioşi? profetul a dezlegat aporia printr-o îndreptare. Dumnezeu a făcut tot ceea ce depindea de El şi i-a ales şi pe aceia, atră-gându-i la El şi nu a lăsat deoparte pe nimeni. Dacă deci cauți rezultatul acestei alegeri, ascultă ceea ce

urmează, căci a adăugat: Frumusețea lui Iacob pe care a iubit-o. Căci aici mi se pare mie că vorbeşte despre credincioşi, ceea ce şi Pavel arătând zicea: „Dar nu aşa că ar fi căzut cuvântul lui Dumnezeu; căci nu toți cei din Israel sunt şi israeliți. Nici pentru că sunt urmaşii lui Avraam, sunt toți fii, ci «întru Isaac a zis, se vor chema ție urmaşi». Adică: nu copiii trupului sunt copii ai lui Dumnezeu, ci fiii făgăduinței se socotesc urmaşi"31. Dar credincioşii sunt numiți în chip potrivit frumusețea poporului. Căci ce este mai frumos decât aceia care au crezut? Profetul numeşte moştenirea Lui neamul ales, nu ca să excludă pe celelalte neamuri din pronia Lui, ci ca să arate intensitatea dragostei pentru acest popor, faptul că Şi l-a însuşit, şi grija pe care o are față de el. Şi ca să afli exactitatea profeției vezi cum se foloseşte de o expresie pe care mulți o folosesc în târguieli32. Căci adeseori mulți dintre cei care târguiesc numesc pe acelea pe care le cumpără frumoase, fiindcă sunt de calitate superioară față de altele. Arătând, aşadar, că nu toți vor fi mântuiți zice frumusețea lui Iacob. Acestea se arată şi în Evanghelii prin mii de pilde.

* In. 10,16. v Rom. 9, 6-8.

"': Termenul grec este KaAAovr], care înseamnă frumusețe, dar şi calitate superioară.

Suitu-s-a Dumnezeu întru strigare. Nu a zis că a fost urcat, arătând că nu are nevoie de altcineva ca să II conducă în cer, ci că El însuşi îşi deschide drum. Ilie, care nu putea să urmeze aceeaşi cale cu Hristos, a fost condus la cer de o altă putere. Căci nu putea firea omenească să umble pe o cale străină. Iar Cel Unul Născut S-a suit la cer prin propria putere. De aceea Luca zice aşa: „Şi privind ei pe când El mergea la cer"33. Nu a spus că a fost ridicat, nici că a fost purtat, ci că a mers, iar mersul arată că El este cel ce face acțiunea prin Sine însuşi. Dacă şi mai înainte de cruce a mers pe ape, călcând pe apă, deşi atunci avea trupul greu, ce este de mirare dacă, după ce a luat trupul acela nestri-căcios, a tăiat aerul? Cum adică întru strigare? Cine striga pe când se suia? Fiindcă aceasta s-a întâmplat în linişte şi fiind de față numai cei unsprezece apostoli. Vezi că nu trebuie să înțelegem în sens literal expresiile, ci să cunoaştem ceea ce se semnifică prin ele? Ceea ce spuneam la începutul psalmului că strigarea arată altceva, biruința, trofeul, aşadar, ceea ce spune aici întru strigare, aceasta înseamnă că S-a suit întru biruință, biruind moartea, nimicind păcatul, pe demoni alungându-i, depărtând înşelarea, pe toate preschim-bându-le în mai bine, aducând firea noastră la patria cerească sau mai degrabă la o patrie mai bună. Nici un obstacol nu i-a stat împotrivă: nici tirania păcatului, nici puterea morții, nici puterea blestemului, nici stricăciunea, nici întinderea răutății, mei nimic dintre acestea. Ci pe acestea toate rupându-le

ca o pânză de păianjen, a nimicit cetele demonilor şi puterea diavolului, S-a suit la cer după ce a făcut toate câte a voit.

5. De aceea şi Sfântul Pavel, descriind biruința Lui, zicea: „Dezbrăcând de putere începătoriile şi stăpâniile, le-a dat de ocară în văzul tuturor, biruind asupra lor prin cruce"34.

33 Fap. 1,10.

34 Col. 2,15.

Şi iarăşi: „Ştergând zapisul ce era asupra noastră, care ne era potrivnic cu rânduielile lui, şi l-a luat din mijloc, piro-nindu-l pe cruce"35. Domnul în glas de trâmbiță. Iarăşi arată acelaşi lucru, adică în strălucită izbândă. Dar aici trebuie gândit şi altceva, strălucirea, limpezimea, faptul că izbânda era răsunătoare. Deşi atunci nimeni nu a ştiut când s-a petrecut izbânda, dar aceasta a devenit limpede ca răsunetul unei trâmbițe, sau mai bine zis mult mai mult. înălțarea Domnului care s-a petrecut în taină, a fost cunoscută de aproape toți locuitorii lumii. Şi astfel însăşi firea lucrurilor a descoperit aceasta ca o trâmbiță care răsună sau încă şi mai mult. Niciodată o trâmbiță răsunătoare nu a putut chema pe toți la priveliştea aceea, cum a chemat glasul evenimentelor care a arătat suirea la cer, mai puternic decât tunetul, făcând lucrul cunoscut tuturor. Căci nici tunetul nu ar fi chemat astfel lumea, precum a chemat glasul evenimentelor pe cei ce erau atunci şi pe cei care aveau să fie. Căci tunetul este evident pentru cei care sunt de față. Dar această trâmbiță răsună pentru toate generațiile şi arată cele întâmplate mai limpede decât tunetul. Căci nu ar greşi cineva dacă ar numi trâmbițe gurile apostolilor, dar nu trâmbițe de aramă, ci mai de preț decât aurul şi mai de preț decât nestematele. Dar pentru ce nu a spus simplu trâmbiță, ci în glas de trâmbiță. Ca să arate armonia dintre ei, precum zice şi Pavel: „Deci ori eu, ori aceia, aşa propovăduim"36. Şi iarăşi: „Iar inima şi sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una"37. Dar trâmbițau nu ca să cheme la război, ci ca să binevestească biruința. Căci aşa cum la armate, când mergeau la război cu stindardele lor, înainte mergeau trâmbițele, ca să dea curaj celor prezenți, nu prin vedere, ci prin auz, aşa s-au petrecut lucrurile şi acum. Când apostolii mergeau în fiecare cetate, trâmbițele răsunau şi toți alergau pentru a auzi.

Col. 2,14. * I Cor. 15,11. 37 Fap. 4, 32.

Cântați Dumnezeului nostru cântați. Cântați împăratului nostru, cântați. Că împărat a tot pământul este Dumnezeu, cântați cu înțelegere. împărățit-a Dumnezeu peste neamuri. După ce a istorisit măreția faptelor lui Dumnezeu, cheamă lumea întreagă pentru laudă cu multă sârguință. De aceea se şi foloseşte de repetiție. Şi nu cheamă doar pentru a cânta, ci a cânta

cu înțelegere. Ce înseamnă Cântați cu înțelegere? Aflând cele întâmplate, cugetați la mărimea faptelor. Dar mie mi se pare că şi altceva exprimă când spune cu înțelegere. Cântă nu numai cu glasul, ci şi cu faptele, nu numai cu limba, ci şi cu viața. împărățit-a Dumnezeu peste neamuri. Altă versiune zice: „Deasupra neamurilor". Şi despre ce împărăție vorbeşte aici? Nu despre împărăția care Ii aparține ca Făcător a toate, ci de cea pe care a întemeiat-o asumându-şi firea noastră. Căci împărățea şi mai înainte de aceasta, fiind Creator şi Făcător a toate, dar acum împărăteşte peste cei care vor să îi slujească şi îi cunosc harul. Ceea ce este o minune şi mai mare şi este vrednic de şi mai mare laudă, fiindcă Cel ce mai înainte de aceasta a fost hulit de iudei, a făcut atâta schimbare, încât să fie cântat de întreaga lume. Şi cei care nu îi cunoşteau pe profeți, nici nu au crescut cu legea, ci duceau un fel de viată asemenea animalelor sălbatice, s-au schimbat dintr-odată şi, lepădând toate cele ale înşelării, s-au supus nu două, trei sau patru neamuri şi zece, ci locuitorii întregii lumi.

Dumnezeu şade pe tronul cel sfânt al Lui. Ce înseamnă şade pe tron? împărăteşte, stăpâneşte. Şi bine zice sfânt. Căci nu numai că împărăteşte, ci împărăteşte în chip sfânt. Dar a împărați cu sfințenie ce înseamnă? Curat. Oamenii care ajung la această stăpânire se folosesc de putere pentru a face nedreptate. Dar stăpânirea lui Dumnezeu este neatinsă de nici o nedreptate, este curată şi sfântă. Căci nici o înşelare, nici altceva de felul acesta nu poate afecta sau strâmba scaunul acela de judecată, ci este curat, sincer, strălucind de toată curăția prin slava Lui negrăită. Mai-marii popoarelor s-au adunat cu poporul Dumnezeului lui Avraam, că ai lui Dumnezeu sunt puternicii pământului; ei foarte s-au înălțat38.

6. Aici arată până unde s-a întins Evanghelia. Căci nu a atins numai pe cei simpli, ci şi pe cei ce poartă cunună împărătească şi cei ce stau pe tronuri împărăteşti. Arătând că El este Dumnezeul Noului şi al Vechiului Testament, Unul şi Acelaşi, zice „cu Dumnezeul lui Avraam". Adică Dumnezeul părinților noştri, Cel ce a dat acelora legea. De aceea şi Iere-mia zice: „voi încheia cu casa lui Israel şi cu casa lui Iuda legământ nou. Insă nu ca legământul pe care l-am încheiat cu părinții lor în ziua când i-am luat de mână, ca să-i scot din pământul Egiptului"39. Şi Baruh iarăşi zicea: „Acesta este Dumnezeul nostru, şi nimeni altul nu este asemenea Lui. Aflat-a toată calea ştiinței şi a dat-o lui lacob, sluga Sa şi lui Israel, cel iubit de Dânsul. După acestea pe pământ a fost văzut şi cu oamenii S-a amestecat"40 arătând că Cel ce a dat legea este Acelaşi cu Cel ce S-a întrupat, şi Cel ce S-a întrupat este dătătorul de lege.

Aceasta o spune şi David. S-au adunat cu Dumnezeul lui Avraam. Iar textul ebraic în loc de cu Dumnezeu zice Em Eloi Avraam. Şi cum s-a întâmplat aceasta? Fiindcă puternicii pământului foarte s-au înălțat41. Cine sunt puternicii lui Dumnezeu, dacă nu apostolii şi toți credincioşii? Fiindcă puterea lor a strălucit atât de tare, încât i-a stăpânit pe toți. Şi bine îi numeşte pe ei puternici. Şi cum nu erau puternici, ei care s-au aşezat în linie de bătaie împotriva a toată lumea, împotriva demonilor, a diavolului, împotriva popoarelor, a cetăților, a neamurilor, a tiranilor, a pedepselor, a chinurilor, a cazane-lor, a cuptoarelor cu foc, împotriva obiceiurilor, împotriva tiraniei firii, surpând toate şi fiind mai presus de toate, nefiind

Ps. 46, 9. [Septuaginta]. Ier. 31, 31-32. Bar. 3, 36. [Septuaginta].

supuşi de nimeni. Cum nu erau puternici când şi după moarte au arătat atâta putere? Cum nu erau puternici când cuvintele lor erau mai tari decât diamantul, de vreme ce timpul nu le-a adus vătămare, ci în fiecare zi cresc, fiindcă propovăduirea evanghelică aleargă pretutindeni în întreaga lume. Pentru acestea toate să mulțumim Iubitorului de oameni Dumnezeu că Lui se cuvine slava şi puterea acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 47

Cântare pentru fiii lui Core. Mare este Domnul şi lăudat foarte în cetatea Dumnezeului nostru în muntele cel sfânt al Lui. Bine înrădăcinată1 spre bucuria întregului pământ. Altă versiune zice: „spre bună odrăslire întru bucuria întregului pământ". Alta: „De la început statornicită întru strălucirea întregului pământ".

1. Şi aici se arată eliberarea din războaie şi din lupte. Fiindcă, reveniți din Babilon şi eliberați din cea mai mare robie, s-au întors în pământul părinților lor şi au scăpat de mulți duşmani, şi, mulțumind pentru toate Celui ce le-a pricinuit lor atâtea bunătăți, cântă aceste cântări şi spun: Mare este Domnul şi lăudat foarte. Că este mare o spune, dar cât este de mare nu poate spune. Fiindcă nimeni nu ştie aceasta. De aceea adaugă Şi lăudat foarte. Căci măreția Lui nu cunoaşte margini. Ceea ce spune aceasta este: trebuie să 11 slăvim şi să II lăudăm şi aceasta mai presus de orice. Să-L lăudăm pe El şi pentru măreția firii aceleia nesfârşite şi necuprinse şi pentru înălțimea binefacerilor Sale către noi. Căci a voit şi toate câte a voit le-a putut face.

In cetatea Dumnezeului nostru, în muntele cel sfânt al Lui. Ce spui? Acolo îngrădeşti lauda Lui, a Celui mare, a Celui lăudat, într-o singură cetate, într-un singur munte? Nu spun aceasta, zice, ci că noi, mai înaintea celorlalte popoare am cunoscut măreția lui Dumnezeu.

Ori din acest motiv a spus In cetatea iui Dumnezeu, ori că a vrut să arate că măreția Lui se vădeşte din mulțimea minunilor săvârşite în cetate, că pe cei
duşi în robie, pe cei ținuți în pământul duşmanilor lor, ca într-un mormânt, pe aceştia i-a făcut să strălucească atât, încât să îi biruiască pe asupritorii lor şi să-i întoarcă la bunăstarea lor cea dintâi şi să le redea vechea rânduială a patriei lor. Căci îl arată pe El şi măreția făpturilor celor văzute, dar fiindcă cei mai mulți nu înțelegeau manifestarea lui Dumnezeu în făpturi a adăugat la aceasta şi cunoştința care venea din biruința asupra vrăjmaşilor, punând neîncetat aceste minuni drept trofee de biruință şi lucrând schimbarea în mai bine şi făcând minuni dincolo de orice nădejde şi aşteptare. O numeşte pe aceasta cetatea Lui, nu fiindcă le lipseşte pe celelalte de pronia Lui, ci arătând că iudeii au ajuns ceva mai mult la cunoştința lui Dumnezeu decât alții. Celelalte puteau şi ele fi numite cetățile lui, în virtutea faptului că erau şi ele făpturile Lui, dar aceasta era numită cetatea Lui şi în virtutea unirii cu El şi pentru faptul că în ea a lucrat toate minunile Lui. Atunci numai această cetate era numită a lui Dumnezeu, dar acum toti suntem numiți ai lui Dumnezeu. „Iar cei ce sunt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele"2. Vezi întinderea virtuții? De aceea profetul vorbeşte despre muntele lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu era slujit acolo.

Bine înrădăcinată spre bucuria întregului pământ. Mare este neclaritatea cuvântului, de aceea trebuie să urmărim cu atenție. Pentru cel ce citeşte pur şi simplu, textul este neclar, dar cel ce cercetează cu atenție va vedea legătura cu şirul ideilor. Ceea ce spune aceasta este: Mare este Domnul în cetatea Dumnezeului nostru pe care a înrădăcinat-o în muntele cel sfânt al Lui, adică sădindu-i rădăcini adânci, fixând-o bine, întărind-o bine întru bucuria şi veselia întregii lumi. Aceasta o semnifică şi un alt traducător: „Statornicită întru strălucirea întregii lumi". Strălucirea a făcut-o să fie bucuria întregii lumi

2 Gal. 5, 24.

Căci de acolo este izvorul credinței, rădăcinile şi începuturile cunoştinței de Dumnezeu. Astfel fiind, a înrădăcinat-o şi a întemeiat-o bine ca podoabă a lumii, spre bucuria şi spre veselia întregului pământ. Căci Ierusalimul era atunci şcoala întregii lumi şi cei care voiau să se bucure de cunoştință, să se împodobească şi să se înfrumusețeze de aici învățau cele cuvenite. De aceea, arătând aceasta, nu spune simplu înrădăcinată, ci bine înrădăcinată. Dar dacă vrei să înțelegi aceasta şi potrivit anagogiei vei vedea adevărul lucrurilor. Căci de aici a venit bucuria întregii lumi, de aici veselia, de aici înțelepciunea, aici a fost Hristos răstignit,

[acesta] este locul de unde apostolii au ieşit Ia propovăduire. „Căci din Sion va ieşi legea şi cuvântul Domnului din Ierusalim"3. Iar bucuria aceasta va avea rădăcini nemuritoare.

Munții Sionului, coastele de miazănoapte. Altă versiune zice „Munții Sionului, părțile de miazănoapte". Iar textul ebraic, Ar Sion ierhtlte Sajbun. Pentru ce se pomeneşte acum de miazănoapte şi ni se descrie nouă locul unde a fost înrădăcinată cetatea? Pentru că dinspre miazănoapte izbucnea războiul, când o invadau popoarele barbare, şi profeții nu încetează să o spună, desemnând războiul prin numele de miazănoapte. Căci şi țara perşilor este la nord de Palestina4. Mi-nunându-se de acest fapt, profetul adaugă şi aceasta arătând că Tu ai făcut de necucerit cetatea în părțile în care era neîncetat atacată. Căci aşa cum cineva ar spune despre trup că partea cea mai slabă ai făcut-o să fie mai puternică, acelaşi lucru semnifică şi el aici zicând: locurile de unde veneau vaietele şi lacrimile, de unde era pricina nenorocirilor lor, pe acestea le-ai umplut de veselie şi de siguranță. De unde veneau amenințările, frica şi pericolele de acolo, bucuria şi veselia. Nimeni nu se mai teme de această parte de miazănoapte,

3 Mih. 4,2.

4 Eroare geografică. Persia nu era situată la nordul Palestinei.

nimeni nu se mai îngrijorează, nimeni nu mai bănuieşte, ci toți sunt în bucurie, fiindcă Tu ai înrădăcinat-o în bucurie. Cetatea împăratului celui mare. Dumnezeu în palatele ei Se cunoaşte, când o apără pe ea. Altă versiune: „este cunoscut". Alta: „Dumnezeu în palatele ei se va cunoaşte spre întărire". Alta: „Dumnezeu în palatele ei este cunoscut pentru a o mântui".

2. Profetul vesteşte aici vrednicia cetății, lauda şi cununa ei, când zice: Cetatea împăratului celui mare. Apoi arătând cum este cetatea împăratului celui mare, adaugă în palatele ei Se cunoaşte, arătând multa purtare de grijă, nu fiindcă o mântuieşte pe ea în general, ci fiindcă îşi arată pronia Lui față de fiecare casă. Nouă ne este cunoscut Dumnezeu şi în afară de asta, dar vrăjmaşilor noştri şi prin aceasta le arată puterea Lui. Şi în timpul lui Iezechiel, când un nor de barbari au năvălit asupra cetății şi când au încercuit-o ca într-o plasă, au fost nevoiți să plece, lăsând pe mulți dintre ai lor morți. Şi alții mulți adeseori venind asupra ei, ruşinați, s-au retras. Toate acestea prin pronia lui Dumnezeu s-au făcut şi pronia Lui a făcut-o strălucitoare. Şi prin aceasta cetatea a devenit mare.

Că iată împărații pământului s-au adunat, strânsu-s-au împreună. Altă versiune zice: „Iată împărații s-au strâns în linie de bătaie". Aceştia văzând-o aşa s-au minunat, s-au tulburat, s-

au cutremurat. Cutremur i-a cuprins pe ei acolo. Dureri ca ale celei ce naşte. Cu vânt puternic. Altă versiune: „Cu vânt arzător". Vei sfărâma corăbiile Tarsisului. Altă versiune: „Vei zdrobi". Iar textul ebraic zice Tharseis. Aici profetul istoriseşte un război cumplit, cu armate strânse de pretutindeni, şi o victorie mai strălucitoare încă. Fiindcă a spus că o apără pe ea şi arată multa purtare de grijă, arată deci şi cum o apără. Căci mii de popoare venind asupra ei (căci aceasta se arată prin mulțimea împăraților) şi nu numai că au venit, dar s-au şi strâns împreună şi s-au aşezat în linie de bătaie, însă astfel s-au petrecut lucrurile, încât, minunându-se de minunile ce aveau loc înaintea lor, au plecat. Astfel, războiul se întorcea împotriva lor, încât fugeau umplându-se de uimire şi de frică. Cei mulți se retrăgeau în fața celor puțini, cei adunați împreună fugeau în fața celor împărțiți şi simțeau chinuri ca ale celei ce naşte. De unde era limpede că biruința acestui război nu era prin putere omenească, ci Dumnezeu era Cel ce conducea lupta, Cel ce a nimicit cugetele lor, care le-a cutremurat mintea, semănând în ei chinuri şi inspirându-le frică negrăită. Şi s-a întâmplat ca şi când o flotă puternică ar fi asaltată de o furtună cumplită care zdrobeşte toate corăbiile, scufundă triremele, semănând peste tot tulburarea şi spaima. Aici mi se pare mie că arată, prin acest exemplu, uşurința biruinței şi multa tulburare ce i-a cuprins pe vrăjmaşi. Şi cei care s-au folosit de o flotă puternică şi s-au adunat din țări străine îndepărtate au fost nimiciți de mânia lui Dumnezeu ca de un vânt puternic. De aceea profetul arată locul de unde au venit, adăugând: Tarsis, cuvânt pe care îl conține şi textul ebraic şi pe care l-am adăugat şi noi pentru ca voi să înțelegeți contextul. Fie adoptăm această interpretare, fie ceea ce am spus mai înainte, că adesea aşa cum vântul sfărâmă corăbiile Tarsisului, aşa a tulburat Dumnezeu mulțimea aceea.

Precum am auzit, aşa am şi văzut în cetatea Domnului puterilor, în cetatea Dumnezeului nostru. Vezi cum explică ceea ce a spus mai înainte? Bine înrădăcinează. Nu a zis bine a înrădăcinat, adică El veghează neîncetat această cetate, neîncetat îi poartă de grijă, neîncetat o îngrădeşte cu zid de apărare. Istorisind cele întâmplate atunci, aduce cuvântul la istorisirile vechi, arătând că acestea sunt înrudite cu acelea. Cele ce ştim din istorisiri pe aceleaşi le-am văzut în faptă, biruințele, trofeele lui Dumnezeu, purtarea de grijă, minunile nemaiauzite. Căci Dumnezeu nu încetează să lucreze acestea pururea, încât de El depinde a fi sloboziți din pericole şi a fi conduşi la cunoştința de Dumnezeu. Şi bine face profetul că pomeneşte de faptele petrecute cu mult timp înainte. Căci ştia să ne învețe şi din vechile istorisiri şi din faptele recente, încât şi cei mai greoi la minte să creadă în evenimentele vechi, pornind de la

cele ce se petreceau sub ochii lor şi să rodească îndoit câştig: să creadă şi celor auzite, şi celor ce se petreceau sub ochii lor. Dumnezeu a întemeiat-o pe ea în veac. Primit-am, Dumnezeule, mila Ta în mijlocul poporului Tău. Altă versiune: „Am priceput, Dumnezeule, mila Ta în mijlocul poporului Tău". Textul ebraic: Ehalah demmenou. După numele Tău, Dumnezeule, aşa şi lauda Ta peste marginile pământului.

3. Fiindcă a spus Cele pe care le-am auzit pe acestea le-am şi văzut, spune acum ce a auzit şi ce a văzut. Aşadar, ce a auzit şi ce a văzut? Că harul lui Dumnezeu face cetatea mai puternică şi indestructibilă. Acesta este pentru ea temelie, acesta este tăria ei, acesta o face nesupusă, nu ajutorul omenesc, nici puterea armelor, nici turnurile, nici zidurile. Dar ce? Dumnezeu o stăpâneşte pe ea. Aceasta mai cu seamă trebuia să îi învețe pe ei şi la aceasta îi aduce neîncetat.

Primit-am, Dumnezeule, mila Ta, în mijlocul locaşului Tău. Am nădăjduit, am înțeles am cunoscut iubirea Ta de oameni. Fiindcă a zis a întemeiat-o, a înrădăcinat-o, a întărit-o cu ziduri, arătând că atât de mare era pronia nu pentru vrednicia celor ce primeau, ci pentru bunătatea Făcătorului şi totodată vrând să reprime orice urmă de mândrie astfel zice: aceste fapte sunt numai lucrarea milei Tale, a slavei şi a bunătății Tale. De aceea şi adaugă: După numele Tău, Dumnezeule, aşa şi lauda Ta peste marginile pământului. Lauda Ta, zice, face fapte atât de mari şi minunate, atât de înalte şi de slăvite. Căci nu ai arătat grija Ta pe măsura faptelor lor, nici pe măsura vredniciei lor, ci după măreția Ta. Lauda Ta, aşadar, adică renumele care vine din fapte, a făcut aceste izbânzi vestite. Căci au avut loc în Palestina, dar măreția lor a ajuns până la marginile lumii şi popoarele cele mai depărtate au aflat toate. Desfrânata din Ierihon cunoştea cele petrecute în Egipt mai exact decât cei care fuseseră martori. Iar cei ce locuiau în Persia vesteau cele petrecute în Palestina, şi iarăşi cei de la marginile lumii cunoşteau cele petrecute în Persia. De aceea împăratul a trimis scrisori în toată lumea, vestind tuturor minunea celor trei tineri în cuptor. De aceea şi David după ce a zis Şi lauda Ta peste marginile pământului a adăugat: dreapta Ta este plină de dreptate. Cum este obiceiul lui să facă, adică de la cele ce sunt specifice oamenilor să se ridice la atributele firii Lui, aşa face şi în cazul de față. Dar fiindcă limbajul omenesc este slab trebuie să adăugăm cuvântului un cuget vrednic de Dumnezeu. Atributele proprii firii lui Dumnezeu sunt consubstanțiale Lui. Care sunt acestea? Dreapta Ta este plină de dreptate. Arată că cele petrecute nu țin de vrednicia celor pentru care au fost săvârşite aceste binefaceri, ci numai de

firea Lui, fiindcă această fire se bucură de dreptate şi se veseleşte de bunătate. Aceasta este lucrarea Lui, acesta este obiceiul Lui, de aceea a revărsat asupra lor atâtea binefaceri.

Aşa cum a încălzi este în natura focului şi a lumina este in natura soarelui, la fel este în natura Lui a face binele. Sau mai bine zis nu aşa, ci mult mai mult. De aceea şi spune astfel: Dreapta Ta este plină de dreptate, arătând bogăția binefacerii şi că face parte din natura Lui. Să se veselească Muntele Sionului şi să se bucure fiicele lui Iuda, pentru judecățile Tale, Doamne. Altă versiune: „din pricina judecăților Tale". înconjurați Sionul şi-l cuprinăeți pe el. Povestiți despre turnurile lui. Altă versiune: „Numărați turnurile lui". Puneti-vă inimile voastre întru puterea lui. Şi străbateți palatele lui. Altă versiune: „Măsurați palatele lui", ca să povestiți neamului ce vine. Altă versiune: „neamului următor".

Că Acesta este Dumnezeu, Dumnezeul nostru în veac şi în veacul veacului. El ne va paşte pe noi în veac. Pentru ce porunceşte acestea: să înconjoare cetatea, să numere turnurile, să urmărească întăriturile, să îi contemple frumusețea, să-i numere zidurile şi incintele, să măsoare palatele? Nu este nevoie de tâlcuirea noastră. Că însuşi cuvântul profetului o lămureşte. Căci după ce zice acestea, adaugă îndată şi pricina. Ca să povestiți neamului ce vine. Ceea ce spune aceasta este: umple-ți-vă de bucurie, bucurați-vă, săltați. Dar nu aşa simplu, nici ca la întâmplare, ci aflați cu exactitate puterea cetății voastre. Fiindcă a fost o ruină, fiindcă a fost smulsă din rădăcină şi pământul ei a fost aproape pierdut şi deznădăjduiau că va mai fi vreodată vreo schimbare în bine, fiindcă ziceau: „S-au uscat oasele noastre şi nădejdea noastră a pierit; suntem smulşi din rădăcină"5 şi nu mai nădăjduiau să ia din nou cetatea. Şi totuşi au luat-o, nu cum au lăsat-o când au pier-dut-o, ci mult mai bună şi mai strălucitoare, mai vestită şi mai mare, mai prosperă, mai puternică, mai măreață în clădirile sale, în comerțul ei, în putere şi în bogăție. „Şi slava cie pe urmă a acestui templu va fi mai mare decât cea dintâi"6. Aici profetul dă curaj poporului zicând acestea: iată cetatea aceasta deznădăjduită, care pierduse orice nădejde, care era numai o ruină, la ce frumusețe strălucitoare a ajuns! Aflați acestea toate, reconstruirea ei, strălucirea ei, ca de aici să învățați puterea lui Dumnezeu, cum pe cea deznădăjduită a făcut-o mai bună, povestiți urmaşilor voştri puterea lui Dumnezeu, neîncetata Lui purtare de grijă. Fiindcă a rămas dintotdeauna purtătorul nostru de grijă, apărătorul nostru şi păstorul nostru. Aceste istorisiri sunt prilej de multă filozofie şi temei pentru cea mai profundă cunoştință a lui Dumnezeu şi practica virtuții. De aceea porunceşte să o înconjoare pe ea, ca să devină învățători mai exacți pentru urmaşii lor.

4. De aceea şi noi să contemplăm în minte având adevărata noastră cetate, Ierusalim, închipuindu-ne neîncetat

5 Iez. 37,11. " Ag. 2, 9.

frumusețea ei, a acestei metropole a împăratului veacurilor întru care se află duhurile drepților, corurile patriarhilor, apostolilor şi ale tuturor sfinților. In ea toate sunt nestrămutate şi netrecătoare, în ea sunt frumuseți nestricăcioase şi nemaivăzute pe care se cuvine să le moştenească numai cei care au uitat cu totul de cele stricăcioase şi de grijile vremelnice ale vieții acesteia, de bogății adică şi de desfătare şi de toate plăcerile vătămătoare ale diavolului. Să sporim în fiecare zi iubirea de frați şi de străini fată de cei care au ne-voie, dragostea față de aproapele şi iertarea din inimă a celor ce ne-au întristat, pentru ca, astfel trăind în mod plăcut lui Dumnezeu, să devenim moştenitori ai împărății cerurilor în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava şi puterea împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, acum şi pururea şi în vecii vecilor Amin.

Psalmul 48

Pentru sfârşit, fiilor lui Core. Altă versiune: „Cântare de biruință". Auziți acestea toate neamurile. Altă versiune: „Auziți aceasta". Plecați urechile toti cei ce locuiți în lume. Altă versiune: „în Apus". Iar textul ebraic: Old. Pământenii şi fiii oamenilor. Altă versiune: „omenirea, încă şi fiii oricărui bărbat, bogat sau sărac". Altă versiune: „împreună, bogatul şi săracul".

1. Lucruri mari şi negrăite ne va spune nouă acum profetul. Căci nu ar fi chemat spre auzire pe toți cei de pe fața pământului, nici nu ar face lumea întreagă teatrul său, dacă nu ar avea a ne spune ceva mare, ceva strălucit, vrednic de mărimea adunării. Căci nu vorbeşte precum obişnuiau iudeii să profețească doar celor ce locuiau în Palestina, ci, ca un apostol şi evanghelist, îşi adresează cuvântul către întreaga fire a oamenilor. Căci legea învăța pe popor într-un singur colț al lumii, dar cuvântul propovăduirii răsuna pretutindeni pe pământ şi se întindea până la margini, străbătând atâtea țări cât cuprindea soarele. Căci învățătura legii era o introducere şi o slujire a osândirii şi a morții. învățătura Evangheliei era har şi pace. Fiindcă aşadar, profetul cheamă întregul neam să asculte, veniți să mergem şi noi şi să vedem ce vrea să ne spună nouă psalmistul, acest învățător de obşte al neamului omenesc. Fie că sunt barbari, fie înțelepți, fie oameni simpli, porunceşti ca şi aceştia să vină? Da, zice. De aceea spune la început toate neamurile, şi iarăşi extinde cuvântul: pământenii şi fiii oamenilor, chemând întreaga omenire. Ce învățătură minunată! Cum se potriveşte tuturor

fiind obştească! De aceea nu numai că îi cheamă simplu pe toți, ci porunceşte să ia aminte la cele spuse cu multă râvnă şi multă atenție. Căci nu spune numai auziți acestea toate neamurile, ci şi plecați urechile. Iar faptul de a pleca urechile nu este nimic altceva decât a auzi cu atenție şi cu o minte încordată. A pleca urechea se spune în primul rând când cineva vorbeşte la ureche şi porunceşte să fie atent la cele spuse. Plecați urechea toți cei ce locuiți în lume. Şi dacă unii nu sunt socotiți printre neamuri, ci sunt amestecați sau nomazi împrăştiați şi pe aceştia îi chem să audă. Şi vezi iscusința oratorului, mai întâi le captivează atenția prin faptul că îi cheamă pe toți laolaltă. Iar după ce îi cheamă, le reprimă mândria, ca nu cumva să se lase cuprinşi de ea, văzându-se atât de mulți. Căci mai cu seamă de acestea au nevoie ascultătorii când cineva se pregăteşte să le spună cuvinte înțelepte, de zdrobire de inimă, de gânduri smerite, libere de mândrie şi înfumurare. Cum le înfrânează mintea? Pomenindu-le de fire. Căci zicând de neamuri, a adăugat pământenii şi fiii oamenilor. A numit firea care este începutul existenței noastre, a pomenit de maica noastră comună. Şi pentru care pricină a zis fiii oamenilor? Fiindcă înainte a zis pământenii. Ca nu cumva cineva să socotească, precum mitologii, că oamenii au răsărit din pământ, precum susțineau autorii miturilor că au fost semănați în pământ, de aceea a adăugat fiii oamenilor. Părinții voştri sunt oamenii, dar principiul existenței voastre şi a părinților voştri este pământul. „Pentru ce se tru-feşte cel ce este pământ şi cenuşă?"1. Gândeşte-te la maica ta şi reprimă-ți trufia. Calcă în picioare cugetul, gândeşte-te că „Pământ eşti şi în pământ vei merge"2 şi leapădă orice trufie. Căci de un astfel de ascultător am nevoie. De aceea te păzesc de mândrie, ca să te fac mai sârguitor pentru a primi cele ce voi spune.

împreună, bogatul şi săracul. Vezi noblețea Bisericii? Şi cum nu este nobilă când nu prin ranguri îşi alege ascultătorul, ci îşi revarsă toată învățătura în mod egal, şi dăruieşte masă

' înț. Sir. 10, 9. 2 Fac. 3,19.

şi bogatului, şi săracului. Fiindcă a spus ceea ce îi uneşte pe toți, faptul că sunt pământeni şi fii ai oamenilor şi a arătat firea comună a oamenilor, susține apoi că păruta diferență între oameni care vine din condiția de viață este o anomalie, dar şi pe aceasta o îndepărtează din cuvântul lui, chemân-du-i pe toți, fără osebire, de obşte (fiindcă de obşte este şi firea noastră), deci îi chem pe toți laolaltă, căci lumea este cetatea noastră comună. Dar gândiți-vă ce inegalitate ați introdus prin diferența între bogat şi sărac. Dar şi pe aceasta iarăşi o înlătură nu favorizându-i pe bogați şi necinstindu-i pe săraci, nici chemându-i pe săraci şi depărtând pe cei bogați, ci şi pe unii, şi pe alții îi chem, dar nu oricum, pe unii primii şi pe alții pe urmă,

ci pe toți împreună. Comună să fie adunarea, de obşte cuvântul, comun auditoriul. Chiar dacă eşti bogat, vii din aceeaşi țărână şi aceeaşi intrare în lume ai cu săracul, aceeaşi naştere. Şi tu eşti fiul omului, şi acela.

2. Aşadar, când cele mai importante lucruri vă sunt comune şi de aceeaşi cinste, pentru ce te trufeşti pentru umbre şi visuri, diferențiind cele comune prin cele ce sunt nimic? Comune sunt cele ale firii, comune sunt cele ale naşterii, pentru ce aduci veşmântul exterior ca temei al diferenței? Nu rabd aceasta. De aceea te chem pe tine alături de sărac, zicând: împreună, bogatul şi săracul. în alte locuri nu este a vedea împreună pe bogat şi pe sărac, nici la tribunale, nici la curțile împărăteşti, nici în piețe, nici la mese. Ci unul se află în cinste, altul în umilință; unul în îndrăzneală, altul în ruşine. „înțelepciunea celui sărac este disprețuită, iar cuvintele lui nu sunt luate în seamă"3. Bogatul a vorbit şi toți îl aprobă. Săracul a vorbit şi nu i se face loc. Dar nu aşa şi aici. Nici nu voi răbda în Biserică aroganța şi mândria, ci voi pre-zenta o învățătură comună tuturor. Vezi iscusința învață-torului cum, mai înainte de a-şi începe discursul, numai de la chemarea adresată, a adus unul dintre cele mai importante principii ale învățăturii. Chemându-i pe toți, nu lasă

Eccl. 9,16.

pe unul să se trufească, pe altul să se umilească, ci a arătat că nici bogatul nu este bun, după cum nici sărăcia nu este rea, ci că acestea sunt lucruri indiferente şi exterioare. încât nu are importanță pentru mine dacă eşti bogat sau sărac. Căci nu te văd pe tine, bogatul, ca fiind ceva mai însemnat, nici pe sărac nu îl văd mai mic. Dar poate cineva ar spune pentru ce, om fiind şi părtaş aceleiaşi firi cu noi, pretinzi să fii socotit învățător al lumii şi să chemi pe cei de la marginile lumii să te asculte? Ai de spus ceva vrednic de un asemenea teatru? Da, zice. A chemat lumea fiindcă a făcut vrednic de crezare cuvântul. Ascultă ce zice: Gura mea va grăi înțelepciune şi cugetul inimii mele pricepere. Altă versiune: „Şi va îngâna inima mea pricepere". Şi textul ebraic: Ouagith. Vezi cum îndată cuvântul se înalță deasupra? Nu voi vorbi, zice, despre bogății, despre ranguri, despre putere, sau despre vigoarea trupului, nici despre nimic altceva dintre cele vremelnice. Voi vorbi cu exactitate despre înțelepciune care nu mi-a venit dintr-o dată, ci prin meditații adânci.

Pleca-voi spre pildă urechea mea. Altă versiune: „Plec pildei urechea mea". Iar textul ebraic zice: Lamasal. Deschide-voi în psaltire gândul meu. Altă versiune: „ghicitura mea". Iar textul ebraic: Idathei. Şi care este legătura cu cele spuse? Căci în loc de învățător acum văd un ascultător. Căci i-ai chemat pe toți ca să audă ceva folositor. După ce i-ai adunat pe toți şi ai

anunțat că vei spune ceva înțelept, nimic dintre acestea grăind, laşi rânduiala învățătorului, ca să schimbi locul cu ascultătorul? Căci zice Pleca-voi spre pildă urechea mea. Pentru ce deci face aceasta? Foarte înțelept şi având legătură cu cele spuse mai înainte. Fiindcă a spus voi grăi înțelepciune, ca nu cumva cineva să considere că cele spuse sunt omeneşti şi la fel spune cugetul inimii, ca nu cumva să fie bănuiala că cele spuse sunt invenția lui proprie. Prin acestea arată că cele spuse sunt dumnezeieşti şi că nu spune nimic de la el însuşi, ci cele pe care le-a auzit pe acelea le spune. Căci, zice, am plecat urechea mea la Dumnezeu şi am auzit de la El şi aceste cuvinte coborâte de sus în inima mea, şi pe acestea le spun. Fiindcă şi Isaia spunea: „Domnul mi-a dat mie limbă de ucenic ca să ştiu la vreme când trebuie să spun cuvânt. Mi-a dat mie ureche să aud"4. Şi Pavel iarăşi: „Credința e din auzite, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos"5. Vezi că şi acela se face mai întâi ascultător şi apoi învățător? De aceea un alt traducător zice: Şi va îngâna inima mea. Ce înseamnă a îngâna? Cântă, recită un psalm duhovnicesc. Să nu fii surprins dacă spune cugetul fiindcă ceea ce primeşte de la Duhul Sfânt pe acelea le meditează neîncetat şi numai după ce le meditează le transmite altora. Dar ce înseamnă spre pildă? Este un cuvânt cu mai multe sensuri. Căci pilda este vorbire, un exemplu, dar şi o ocară ca atunci când spune: „Pusu-ne-ai pe noi pildă către neamuri, clătinare de cap între popoare"6. Pilda este şi un cuvânt enigmatic, pe care mulți îl numesc problemă, arătând ceva, dar nefiind clar din cuvinte, ci având un sens ascuns, precum în ghici-torile lui Samson care ziceau: „Din cel ce mănâncă a ieşit mâncare şi din cel tare a ieşit dulceață"7. Şi cele ale lui Solomon: „Pătrunzând cu mintea pildele şi înțelesurile cele adânci"8. Se numeşte pildă şi o comparație. „Altă pildă le-a pus lor înainte zicând: asemenea este împărăția cerurilor omului care a semănat sămânță bună în țarina sa"y. Pildă se numeşte şi limbajul figurat. „Fiul omului spune-le lor pilda aceasta: «Un vultur mare cu aripi mari»10, vultur numind pe împăratul perşilor. Cuvântul pildă semnifică şi figură, şi imagine, precum arată şi Pavel când zice: „Prin credință, Avraam,

4 Is. 50, 4.

5 Rom. 10,17

6 Ps. 43,16. 7Jud. 14,14. " Pilde 1, 6.

9 Mt. 13, 24. '" Iez. 17,1-3.

când a fost încercat, a adus pe Isaac [jertfă]. Cel ce primise făgăduințele aducea jertfă pe fiul său unul născut, de aceea i s-a dat înapoi ca un fel de pildă [a învierii Lui]"11, adică în chip şi în imagine.

3. Ce vrea să spună aici cuvântul pildă? Mie mi se pare că semnifică istorisire. Dacă face cuvântul său obscur şi foarte dificil nici atunci să nu te tulburi. Fiindcă face aceasta ca să trezească atenția ascultătorului, altminteri o prea mare uşurință îi duce pe mulți la neatenție şi de aceea vorbeşte în pilde. Fiindcă şi Hristos a vorbit multe în pilde şi le-a explicat pe acestea ucenicilor separat. Căci pilda distinge pe cel vrednic de cel nevrednic. Cel vrednic caută să afle sensul celor spuse, cel nevrednic îl trece cu vederea, ceea ce se întâmpla şi atunci. Dar iudeii, neprovocați fiind nici de dificultatea cuvântului, nu Ii puneau întrebări şi astfel nu dădeau atenție deloc celor spuse. Când ceva este umbrit, în mod natural se stârneşte curiozitatea de a cerceta sensul. De aceea şi Hristos a făcut atunci aceasta şi a vorbit în parabole, provocându-i şi trezin-du-i pe aceşti oameni căzuți şi adormiți spre dorința de a auzi. Dar nici aşa nu au dat atenție. Ucenicii însă se apropiau de El, şi neştiutori fiind, rămâneau lângă El mai ales pentru că nu ştiau. De aceea El le lămurea pildele separat. De aceea şi profetul zice: Pleca-voi spre pildă urechea mea, des-cliide-voi în psaltire taina12 mea.

Iar o taină este un cuvânt umbrit şi obscur, de aceea în altă parte zice: Deschide-voi în pilde gura mea, spune-voi tainele de la întemeierea lumi?3. De aceea a îndrăznit să o numească înțelepciune, fiindcă este inspirată prin dumnezeiască descoperire. De aceea şi spune în psaltire arătând că este o învățătură duhovnicească şi îşi alcătuieşte cuvântul sub formă

11 Evr. 11,17-19.

12 Cuvântul grec folosit atât aici cât şi în Psalmul 77,2, este to npopArpa, care înseamnă problemă de dezlegat, ceea ce este propus.

" Ps. 77, 2 [Septuaginta].

de cântare, făcând cuvântul plăcut. Vezi ce exordiu a făcut? A chemat mai întâi întreaga lume, a înlăturat diferențele existente între oameni, pomenind de fire, le-a reprimat cugetele de mândrie, apoi le făgăduieşte că le va spune lucruri mari şi nobile, apoi le spune că nu vorbeşte nimic de la sine însuşi, ci va grăi cele pe care le-a auzit de la El, îi previne că multă neclaritate este în cuvântul său, făcându-i mai atenți: făgăduieşte să ne învețe o înțelepciune duhovnicească pe care a meditat-o neîncetat. Aşadar, să fim atenți şi să nu trecem uşor cu vederea. Căci dacă înțelept este cuvântul, dacă este pildă şi problemă de dezlegat, este nevoie de o minte trează. Dar care este acest sfat, această problemă şi care este pilda, care este înțelepciunea pe care le-a auzit de sus?

Pentru ce să mă tem în ziua cea rea, zice. Altă versiune: „In zilele celui rău". Altă versiune: „De cel rău". Versiunea siriacă: Rha. Fărădelegea călcâiului meu mă va înconjura14. Altă versiune: „fărădelegea paşilor mei". Iar textul ebraic: Aon akoubbaei isoubbounei. Vezi cum este o problemă, o enigmă, şi un sens obscur şi multă neclaritate? Dar mai întâi, dacă vreți, să cercetăm ce numeşte ziua cea rea. Aşadar, care este ziua pe care Scriptura obişnuieşte să o numească cea rea? Ziua nenorocirilor, ziua pedepselor, ziua necazurilor. Ceea ce spune şi altundeva: „Fericit cel ce caută la sărac şi la sărman; în ziua cea rea îl va izbăvi pe el Domnul"15. Aşa este ziua ce va să vie pentru cei păcătoşi, înfricoşată şi de nerăbdat. Vezi care este întâia filosofie, principiul înaltei înțelepciuni, şi cum îți discerne ție cuvântul, care este vrednică de înfricoşare, care de osândă? Căci dacă cineva nu face cea mai bună distincție, rămâne în adâncul întunericului şi în confuzia lucrurilor, fără ieşire.

Dacă nu deosebim pe cele de care trebuie să ne înfricoşăm şi pe cele pe care trebuie să le disprețuim, mare va fi

14 Ps. 48, 6 [Septuaginta].

15 Ps. 40,1.

înşelarea în viață şi multe pericolele. Căci este cea mai de pe urmă nebunie să ne temem de ceva care nu este vrednic de frică şi să râdem de cele de care ar fi drept să ne fie frică. Prin aceasta se deosebesc şi bărbații de copii, fiindcă aceia având mintea nedesăvârşită, se tem de măşti şi de oameni acoperiți cu un sac, dar faptul de a fi insultat tatăl sau mama îi lasă indiferenți, adeseori se aruncă în foc şi se ating de făclii aprinse fără frică, dar tresar la cel mai mic zgomot, care nu are nimic înfricoşător. Dar bărbații nu sunt tulburați de nimic dintre acestea. Dar fiindcă unii sunt mai fără de minte decât copiii, psalmistul, ca să facă această distincție, vorbeşte despre cele care trebuie să inspire frica, nu despre cele care par multora înfricoşătoare, mă refer la sărăcie, la lipsă de cinste, la boală (fiindcă acestea par nu numai înfricoşătoare pentru mulți, dar şi insuportabile şi copleşitoare, de aceea David nu pomeneşte nimic dintre acestea), ci numai păcatul trebuie să inspire frica. Căci aceasta înseamnă fărădelegea călcâiului meu mă va înconjura. Acesta este cuvântul obscur, enigmatic, aceasta este pilda nouă şi străină. Mai ales nou şi străin pare multora a spune că nu trebuie să ne înfricoşăm de ceva dintre cele întristătoare ale vieții. Pentru ce mă voi teme în ziua cea rea? De un singur lucru, ca nu cumva fărădelegea căii mele şi a vieții mele să mă înconjoare. Căci ştia că Sfânta Scriptură are obiceiul de a numi înşelarea călcâi. „Omul care a mâncat pâinea mea a ridicat împotriva mea călcâiul"16. Şi iarăşi Isav zice despre Iacob. „E deja a doua oară

când m-a apucat de călcâi (m-a înşelat)"17. Căci aşa este păcatul, înşelător şi astfel pune stăpânire peste noi. De acest păcat care mă înşeală şi mă înconjoară mă tem.

4. De aceea şi Sfântul Pavel spune că păcatul ne împresoară grabnic18, vrând să arate uşurința cu care ne cuprinde

■', Ps. 40, 9. " Fac. 27, 36 ^ Evr. 12,1.

neîncetat. în tribunalele de aici oamenii se tem de multe: influența bogățiilor, puterea, nedreptatea şi înşelăciunea. Dar dincolo nu este nimic din toate acestea, ci numai păcatul este înfricoşător, păcatul care înconjoară de pretutindeni pe cei prinşi în mreaja lui, mai cumplit decât orice armată. Trebuie aşadar, să facem orice pentru a nu fi împresurați de el şi ori de câte ori vedem că vrea să ne împresoare, să nu îi dăm prilejuri, aşa cum fac cei mai viteji dintre soldați. Iar dacă suntem prinşi să îl tăiem degrabă de la noi, precum a făcut şi David, tăindu-i orice putere prin pocăință. Căci a fost înconjurat de păcat, dar repede a scăpat de el. Cel ce se teme de păcat nu se va teme de nimic altceva, ci va râde de bunătățile din această viață, va fi deasupra necazurilor, cutremurând u-şi mintea numai de frica aceluia. Căci pentru cel ce a dobândit această frică, nimic, dar nimic dintre cele înfricoşătoare nu îi va părea înfricoşător, nici chiar moartea însăşi, care este cel mai înfricoşător lucru, ci numai păcatul îi va părea înfricoşat foarte. De ce? Fiindcă păcatul este cel ce ne predă gheenei, el ne trimite în veşnicele osânde. Acest gând numai, îndreptând toate, aduce virtutea. Gândeşte-te numai ce mare lucru este să nu te înfumurezi pentru bunătățile primite, nici să te laşi abătut de necazuri, să nu acorzi importanță nici unuia dintre cele prezente, să priveşti numai spre cele viitoare, aşteptând ziua aceea, trăind cu o astfel de frică. Unul ca acesta va fi înger, temându-se numai de păcat, de nimic altceva. Căci nici nu se va teme de altceva dacă se teme numai de păcat, cum trebuie să se teamă. După cum cel ce nu se teme de păcat cade pradă multor altor temeri.

Ei se încred în puterea lor şi cu mulțimea bogăției lor se laudă. Altă versiune: „se mândresc". Fratele nu va putea izbăvi pe frate, oare îl va izbăvi omul? Nu îi va da lui Dumnezeu preț de răscumpărare pentru sine şi prețul de izbăvire a sufletului lui19. Şi care este legătura, ar putea spune cineva. Mare este legătura

19 Ps. 48, 7 [Septuaginta].

şi atârnă mult de cele spuse mai înainte. Psalmistul vorbeşte despre judecată şi despre socoteala înfricoşătoare pe care trebuie să o dăm şi despre sentințele acelea neîndurătoare. Căci în tribunalele de aici mulți au corupt dreptatea şi au cumpărat pe judecători şi au scăpat

de pedeapsă. Propovăduind deci sentința aceea nemitarnică, şi mărind frica despre care a vorbit mai înainte, adaugă acestea, arătând că bine a spus să se teamă de o singură frică, cea care vine de la păcat, şi de nimic altceva. Căci acolo dreptatea nu se poate cumpăra cu bani, nici nu poate cel ce aduce daruri să se smulgă pe sine gheenei. Nici o apărare, nici un avocat nu te poate mântui, nici nimic din toate acestea. Chiar dacă ai fi bogat sau puternic sau cunoscut de persoane influente, toate acestea sunt zadarnice. Din fapte acolo fiecare sau se osândeşte sau se încununează. Fiindcă şi bogatul din pilda lui Lazăr era cunoscut pentru bogățiile sale şi cu toate acestea nu a cumpărat nimic. Şi fecioarele erau cunoscute de celelalte fecioare, dar această cunoştință nimic nu le-a folosit. Căci acolo un singur lucru se caută. Aşadar, zice, voi care vă încredeți în bogățiile voastre, voi care sunteți îmbrăcați cu putere, în zadar vă mândriți. Căci nu va merge cu voi la tribunalul acela nici bogăția avuțiilor voastre, nici tăria puterii voastre, nici relațiile, nici rudele, nici nimic altceva din acestea nu vor înlătura pedeapsa aceea. Căci acolo nu sunt nici bani, nici preț de răscumpărare, nici prețul sufletului care să te poată mântui vreodată. Dar atunci pentru ce spune Scriptura „faceți-vă prieteni din mamona nedreptății, ca să vă primească pe voi în corturile cele veşnice"20? Care este sensul celor spuse? Nimic contradictoriu, nimic care să contrazică pe cele dinainte, ci sunt mai mult în acord. Trebuie să ne facem prieteni aici în viața aceasta dând banii, chel-tuindu-i cu cei care sunt lipsiți. Nimic altceva nu se semnifică aici decât bogăția milosteniei. Fiindcă dacă vei pleca

Lc. 16,9.

acolo nelucrând nimic dintre acestea, nimeni nu te va ajuta atunci. Căci nici prietenia celor săraci nu ne va ajuta atunci, ci faptul de a ne fi făcut prieteni din mamona nedreptății, din bogățiile pe care le vom fi împărțit săracilor. De aceea a adăugat, „prieteni din mamona nedreptății", ca să afli că aceste fapte ale tale, milostenia, iubirea de oameni, iubirea de săraci, acestea te vor cruța acolo. Că nici rudele, nici relațiile nu îți vor fi de vreun folos, afară numai de faptele singure, ascultă ce zice profetul: „Dacă s-ar afla acolo Noe şi Iov şi Daniil, fiii lor şi fiicele lor nu vor fi izbăviți"21. Dar ce spun eu în veacul cel viitor, când nici în viața de acum prietenii nu ne vor sluji la nimic. Cât s-a tânguit şi a plâns Samuel şi Saul n-a putut fi salvat. Cât de mult nu s-a rugat Ieremia şi iudeii nimic nu au folosit, ba încă cel ce se ruga a mai fost şi dojenit. Şi pentru ce te miri că Ieremia nimic nu a dobândit, când spune că Moise dacă s-a înfățişat Lui, nu a putut să îi mântuiască pe iudei, fiindcă i-a stăpânit pe ei răutatea şi nu au făcut nimic să se îndrepte?

5. Cât de mult s-a tânguit Sfântul Pavel cu privire la iudei, zicând: „Fraților, bunăvoința inimii mele şi rugăciunea mea către Dumnezeu, pentru Israel, este spre mântuire"22. Ce putere a avut rugăciunea lui? Nici una. Ce spun rugăciune? Când el a voit să fie anatema pentru frații lui23. Ce oare? Sunt oare de prisos rugăciunile sfinților? Nicidecum. Dar au putere când şi tu ajuți lor. Aşa a înviat Petru pe Tavita, nu numai prin rugăciunea lui, ci şi prin milostenia aceleia. Aşa rugându-se sfinții au fost de ajutor pentru mulți alții. Aşa şi în viața de aici, în arena de luptă, pe stadion. Dar dincolo nimic din toate acestea, ci acolo numai din fapte este mântuirea. Mai cu seamă aici mi se pare mie îşi râde profetul de

21 lez. 14, 14 [Citat aproximativ, nu corespunde literal cu Septu.:-ginta].

22 Rom. 10,1. 21 Rom. 9, 3.

bogați şi de cei mândri. Căci nu a spus cei care au bani, nici cei care au dobândit putere, ci Cei ce se încred în mulțimea bogăției lor şi cu puterea lor se laudă râzându-şi de ei şi condamnându-i, fiindcă se bizuie pe umbre şi se făiesc cu fum. Şi bine a zis preț de izbăvire sufletului nu va da. Căci prețul sufletului nu este lumea întreagă. De aceea şi spune: „Ce-i va folosi omului dacă va câştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?"24.

Dar ca să înveți că nici lumea întreagă nu este prețul sufletului, ascultă ce spune Sfântul Pavel despre sfinții din vechime: „au pribegit în piei de oaie, în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți ei, de care lume nu era vrednică"23. Căci lumea este pentru suflet. Aşa cum un tată nu ar primi o casă în locul fiului său, la fel nici Dumnezeu nu primeşte lumea ca preț pentru un suflet. Ci are nevoie de fapte bune şi de virtuți. Vrei să afli cât de mare este prețul sufletelor noastre? Vrând Fiul Unul născut să mântuiască sufletul nu a dat lumea, nici un om, nici pământul, nici marea, ci sângele Lui cel preascump. De aceea şi Sfântul Pavel spunea: „Cu preț ați fost cumpărați. Nu vă faceți robi oamenilor"26. Vezi mărimea prețului? Când aşadar vei pierde ceea ce a fost cumpărat atât de scump, cum îl vei putea răscumpăra? „Căci Hristos, înviat din morți, nu mai moare"27. Vezi scumpăta-tea prețului şi prețuirea sufletului? Aşadar, nu îl disprețui, nici nu îl fă rob.

Şi s-a ostenit până în veac şi va fi viu până în sfârşit. Alt traducător zice: „şi s-a odihnit până în veac". Altă versiune: ..Murind veacului acestuia, va trăi până în veac". Fiindcă a vorbit despre cei bogați, despre cei puternici şi a arătat că nu este de aici nici un câştig, spune şi despre cei ce trăiesc

-4 Mt. 16, 26. 2S Evr. 11, 37.

I Cor. 7, 23. r Rom. 6, 9.

în virtute, despre cei aflați în munci şi în nenorocire, un-gându-i pe atleții înțelepciunii. Să nu îmi spui mie că îndură osteneală şi chin, ci gândeşte-te la rod, că devine om nemuritor, că primeşte în schimb viață veşnică, viață fără de sfârşit. Aşadar, nu este mai bine ca, ostenindu-se aici puțin, să rodească odihna cea veşnică, decât să fie în chinuri veşnic pentru că s-a predat voilor sale? Apoi arătând că premiile şi cununile nu sunt numai ale vieții viitoare, ci încă de aici este începutul răsplăților, adaugă zicând: Nu va vedea stricăciune, când va vedea -pe cei înțelepți murind. Să nu îmi spui că vorbeşte numai despre cele viitoare. Aici îți dau ție arvuna răsplătirilor. Cum şi în ce fel? Fiindcă cel înțelept, cel îndreptat prin nădejdile celor viitoare, nici moartea nu o socoteşte moarte. Ci având înaintea ochilor un mort, unul ca acesta nu are convingerile celor mulți, ci se gândeşte la cununi, la premii, la negrăitele bunătăți, la cele pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit, la viața aceea şi la petrecerea împreună cu îngerii. Căci aşa cum cel ce lucrează pământul, văzând grâul murind în pământ nu se întristează, nici nu se descurajează, ci dimpotrivă, atunci se bucură mai mult şi este mai mulțumit, ştiind că moartea aceea este începutul unei naşteri mai bune şi temeiul unei recolte mai bogate. La fel şi dreptul, fiind împodobit cu faptele bune şi aşteptând împărăția în fiecare zi, când va vedea moartea stând înaintea ochilor, nu se nelinişteşte precum cei mulți, nici nu se tulbură, nici nu se mâhneşte, fiindcă ştie că moartea pentru cei ce au trăit drept este mutare la ceva mai bun şi plecare la cele mai bune şi călătorie spre cununi. Dar pe cine numeşte aici înțelepții Nu pe cei cu adevărat înțelepți, ci pe cei socotiți înțelepți. Dar mie mi se pare că îi numeşte astfel pe filosofii lumii, de care râde şi care par înțelepți în ochii lor, dar care sunt în fapt nebuni, fiindcă nu cugetă nimic despre înviere. Când deci va vedea pe înțelepții aceia murind, plânşi cu multe lacrimi, conduşi la groapă cu tânguiri, atunci el nu va simți nimic din toate acestea şi se va arăta mai înalt de aceste săgeți, îndreptat fiind de cele mai bune nădejdi, ştiind că această stricăciune nu este nimicirea firii, ci cheltuirea morții şi nimicirea stricăciunii. Căci moartea acesta nu înseamnă distrugerea trupului, ci numai a părții lui stri-căcioase. Fiindcă firea trupului rămâne să învieze cu mai multă slavă, dar nu pentru toți oamenii. Căci învierea va fi comună tuturor oamenilor, dar învierea în slavă va fi numai pentru cei ce au trăit drept. împreuna nebunul şi cel fără de minte vor pieri şi vor lăsa străinilor bogăția lor. Şi mormintele lor sunt casele lor până în veac, locaşuri ale lor în neam şi în neam. Numit-au cu numele lor pământurile lor. Altă versiune: „Lăuntrul caselor lor până în veac". Alta: „locaşurile lor în neam, numind cu numele lor pământurile". Iar textul ebraic spune: Aleadamoth.

6. Vezi cum profetul ne depărtează de răutate şi de lăcomie nu numai pornind de la cele viitoare, ci şi de la cele ce se întâmplă în viaţa de aici, vezi cum ne conduce spre virtute, nimicind nebunia pentru avuţii şi numind nebuni pe cei care tânjesc după cele prezente şi arătându-i nebuni prin faptele lor? Căci ce este mai nebunesc, spune mie, decât un om ostenindu-se, chinuindu-se să adune atâtea şi alţii să se bucure de ostenelile lui? Ce este mai rău decât această trudă zadarnică, când el va muri rămânând numai cu ostenelile şi cu sudorile, lăsând altora bucurarea de bogăţiile pe care le-a adunat, de multe ori lăsându-le nu rudelor şi prietenilor lui, ci duşmanilor şi vrăjmaşilor lui? De aceea nu a spus simplu vor lăsa altora, ci vor lăsa străinilor. Ce înseamnă: împreună nebunul şi cel fără de minte vor pieri? Adică precum s-a spus mai înainte. Aici mi se pare că vorbeşte despre necredincioşi, despre cei împătimiţi pentru cele prezente şi care nu cugetă nimic despre cele viitoare, numindu-i şi din această pricină nebuni şi fără de minte. Căci dacă aceste bunuri prezente nu te pot însoţi şi după viaţa aceasta, pentru ce atunci te osteneşti şi te chinuieşti adunând averi de pretutindeni, răbdând atâtea osteneli, neîmpărtăşindu-te de bucurarea de ele? Şi mormintele lor sunt casele lor în veac. Aceasta se spune după felul lor de a gândi.

Locaşurile lor în neam şi în neam. Numit-au cu numele lor pământurile lor. Ce este mai rău decât această nebunie, de a considera mormintele casă pentru veşnicie şi de a aspira la acestea? Căci mulţi adeseori şi-au făcut mormintele mai strălucitoare decât casele. Fie se ostenesc pentru vrăjmaşii lor, fie pentru viermi şi pulbere, cheltuind averile lor fără nici un folos. Căci aşa este cugetul celor ce nu au nădejdea bunătăţilor viitoare. Dar şi aici am a deplânge pe mulţi care au nădejde în cele viitoare, dar îi imită pe cei care nu au nici o nădejde, construind morminte şi monumente strălucitoare, care îşi îngroapă aurul, care lasă altora ce au agonisit, fiind mai răi decât cei care nu au nădejde. Căci cel care nu aşteaptă nimic după viaţa aceasta, chiar dacă şi acela este nebun, totuşi pentru că nu aşteaptă nimic dincolo, se osteneşte pentru cele prezente. Dar tu, omule, care cunoşti viaţa viitoare şi bunătăţile acelea negrăite şi cuvântul acela evanghelic că atunci cei drepţi vor străluci ca soarele28 ce iertare vei avea? Ce scuză? Ce osândă nu te va aştepta pe bună dreptate, fiindcă toate aici le-ai cheltuit pentru praf şi cenuşă, pentru monumente, pentru duşmani şi pentru vrăjmaşi? Numit-au cu numele lor pământurile lor. Iată şi un alt chip al nebuniei: a-şi pune numele lor pe case, pe ţarini, băi, socotind că de aici le vine multă mângâiere, iarăşi urmărind umbra în locul adevărului. Dacă doreşti memorie veşnică, nu pune, omule, numele tău pe case, ci ridică-ţi trofeu din faptele bune, cele care şi în viaţa prezentă îţi vor păstra

numele şi în viaţa viitoare îţi gătesc ţie odihnă veşnică. Dacă doreşti memorie veşnică, eu te pot învăţa calea cea mai sigură şi adevărată de a o dobândi. Căci nimic nu face numele mai nemuritor afară numai de firea virtuţii. Şi aceasta o arată mucenicii, o arată moaştele apostolilor, o arată memoria celor ce au trăit

Mt. 13, 43.

în virtute. Câţi împăraţi nu au întemeiat cetăţi, au construit porturi şi punându-şi numele lor pe ele au murit. Dar nimic nu au folosit, ci tăcută le este amintirea şi au fost acoperiţi de uitare. Dar Petru, un simplu pescar, nu a făcut nimic din toate acestea, fiindcă s-a împărtăşit de virtute, a luat cetatea cea mai împărătească şi străluceşte mai tare decât soarele şi încă fără sfârşit. Iar ceea ce faci tu este vrednic de râs şi plin de ruşine. Nu numai că aceste morminte nu te vor face strălucitor, ci te va face şi vrednic de râs. Şi deşi avariţia ta poate fi dată uitării cu timpul, aceste monumente sunt ca nişte columne şi trofee vestind pretutindeni avaritia ta.

Şi omul în cinste fiind n-a -priceput, alăturat-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor. Aici mie mi se pare că profetul se tânguie că fiinţa raţională, cea căreia i s-a încredinţat împărăţia întregului pământ, s-a plecat la condiţia dobitoacelor celor fără de minte, ostenindu-se în deşert, făcând cele contrare mântuirii proprii, urmărind slava deşartă, însoţindu-se cu lăcomia, istovindu-se pentru lucruri nefolositoare. Căci cinstea omului este virtutea şi faptul de a medita la cele viitoare şi a lucra toate pentru viaţa aceea, dis-preţuind cele prezente. Viaţa necuvântătoarelor se limitează la viaţa prezentă, dar a noastră merge spre cealaltă mai bună şi care nu are sfârşit. Dar aceştia care nu ştiu nimic despre cele viitoare, sunt mai răi decât necuvântătoarele, şi nu numai aceştia, ci şi aceia care duc o viaţă stricată, fiind şerpi şi scorpii, lupi prin răutatea lor, boi prin prostie şi câini prin neruşinare.

7. Căci ce este mai nebunesc, spune mie, decât a se preocupa cineva de morminte şi monumente funerare şi de numele date lor? Căci nimic nu face pe cineva vrednic de amintire afară numai de virtute, nici case, nici statuile, nici copiii, nici nimic altceva dintre acestea. Căci monumentele sunt lucrarea înţelepciunii arhitectului, statuile sunt lucrarea sculptorului, iar copiii sunt lucrarea firii, memoria ta nefiind niciunde. De aceea profetul numeşte pe unul ca acesta fără de minte, fiindcă, supunându-se jugului prostiei, se face pe sine mai rău decât dobitoacele. Căci dobitocul poate fi util la lucrarea pământului, dar cel ce se predă pe sine prostiei, se face mai rău decât dobitocul. Fiindcă mai sus a vorbit despre grosolănia minţii lor, de aplecările lor pământeşti, de osteneala nebunească pentru bogăţii, voind să arate cât de mare este osânda unora ca acestora, aduce înainte binefacerile lui Dumnezeu, ceea ce profeţii

obişnuiesc mereu să facă. Fiindcă şi Isaia, vrând să îi osândească pe ei, mai întâi vorbeşte despre cinstea pe care Dumnezeu a dat-o iudeilor scriind astfel: „Hrănit-am feciori şi i-am crescut, dar ei M-au lepădat"29. Şi aici, aşadar, printr-o singură expresie, profetul arată binefacerile de la Dumnezeu pentru neamul oamenilor.

Omul în cinste fiind n-a priceput. Şi ce numeşte cinste? Auzi-1 pe el în alt psalm zicând: „Micşoratu-l-ai pe dânsul cu puțin față de îngeri, cu slavă şi cu cinste l-ai încununat pe el"30. Şi apoi, tâlcuind ce este cinstea aceasta, adaugă: „Toate le-ai supus sub picioarele lui, oile şi boii, toate, încă şi dobitoacele câmpului, păsările cerului şi peştii mărilor cele ce străbat cărările mărilor"31. Căci este cea mai mare cinste aceea de a i se încredința stăpânirea peste toate cele văzute, celui care nu a făcut nimic pentru a o merita. Căci înainte de a-1 face pe om, Dumnezeu a zis: „Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră"32. Apoi, tâlcuind „după chipul" a adăugat: „ca să stăpânească peştii mării, păsările cerului, animalele domestice"33. Şi pe această făptură mică, de trei coți, mai mică decât animalele în privința puterii

29 Is. 1, 2.

30 Ps. 8, 6.

31 Ps. 8, 7-8.

32 Fac. 1, 26.

33 Fac. 1, 26.

trupului, prin înrudirea rațiunii, a făcut-o mai înaltă decât toate, dăruindu-i un suflet rațional, ceea ce este dovada celei mai mari cinstiri. Căci prin aceasta omul a zidit şi cetățile, a străbătut şi marea şi pământul l-a înfrumusețat, şi a descoperit multe meşteşuguri şi a îmblânzit animale sălbatice, şi ceea ce este mai mare decât toate şi cel dintâi dintre daruri, este că l-a cunoscut pe Făcătorul lui, pe Dumnezeu, şi a fost condus spre virtute şi a deosebit ceea ce este bun de ceea ce nu este astfel. Singurul dintre cele văzute care se roagă lui Dumnezeu, singurul care s-a bucurat de descoperiri. Singurul care a cunoscut multe dintre cele negrăite, care a fost învățat cele din ceruri. Pentru el a fost făcut pământul, pentru el cerul, pentru el soarele şi stelele, cursul lunii şi anotimpurile, pentru el roadele câmpului, pentru el pomii şi plantele şi speciile de animale, pentru el ziua şi noaptea, pentru el au fost trimişi apostolii şi profeții, pentru el au fost trimişi îngerii.

Dar pentru ce trebuie să spun mai multe? Căci nu este cu putință să trecem prin toate. Pentru el, Fiul cel Unul Născut, Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om şi S-a răstignit şi S-a îngropat, şi

minunile acelea înfricoşătoare de după înviere pentru el s-au lucrat. Pentru el s-a dat legea, pentru el raiul, pentru el potopul. Căci acesta este cel mai mare chip al cinstei pentru om, de a fi îndreptat şi prin binefaceri, şi prin pedepse. Pentru el au avut loc mii de iconomii în vremurile de mai înainte. Şi însăşi judecata cea viitoare va fi tot spre cinstea omului. De aceea şi Iov zice: „Ce este omul că l-ai adus pe el la judecată?"34. Precum spune în altă parte şi psalmistul: „Ce este omul, că-Ți amințești de el?"35. Pentru om, iarăşi Cel Unul născut va veni dându-i mii de bunătăți. Pe unele deja i le-a dat prin botez şi prin Sfintele Taine şi prin

34 Iov 14, 3.

35 Ps. 8, 5.

alte slujiri şi a umplut pământul şi de alte minuni. Pe altele a făgăduit să i le dea: împărăția cerurilor, viața veşnică, să îi facă moştenitori ai Lui şi să îi pregătească să împărătească împreună cu El. De aceea şi Sfântul Pavel zicea: „Dacă răbdăm împreună cu El, vom şi împărați împreună cu El"36. Acestea socotind întru sine profetul, pe bună dreptate compară cu dobitoacele pe cei care au lepădat prin răutatea lor asemenea noblețe şi au coborât singuri la patimile acelora. Fac această comparație adeseori şi ceilalți profeți, voind ca prin comparație să ruşineze pe ascultătorul neruşinat. Şi unul zice: „Ei sunt cai îngrăşați şi fiecare nechează după femeia aproapelui"37. Iar altul: „Boul îşi cunoaşte stăpânul şi asinul ieslea domnului său, dar Israel nu Mă cunoaşte"38, zicând şi mai aspru decât David. Fiindcă David spune: Ală-turatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor. Iar Isaia spune că aceştia s-au făcut mai fără de minte decât animalele căci acelea „îl cunosc pe stăpânul lor, dar Israel nu Mă cunoaşte".

8. Iar în altă parte, un alt bărbat înțelept, arătând că leneşul şi cel căzut în trândăvie şi stricat de ea este mai prejos de furnici, îl trimite la ele să învețe să muncească: „Du-te leneşule, la furnică şi vezi căile ei. Căci aceea nu are nici mai mare peste ea, nici îndrumător, nici nu este sub stăpân, îşi pregăteşte de cu vară hrana ei şi îşi strânge la seceriş mâncare"39. Şi iarăşi porunceşte să se ducă la albină: „Sau mergi la albină şi vezi cât e de harnică şi ce lucrare iscusită săvârşeşte. Munca ei o folosesc spre sănătate şi regii şi oamenii de rând"40. Altul zice: „Căpeteniile ei sunt ca lupii Arabiei"41.

36II Tim. 2,12.

37 Ier. 5, 8.

38 Is. 1, 3.

39 Pilde 6, 6-8.

40 Pilde 6, 6-8.

41 Sofr. 3, 3 [Septuaginta].

„Şezut-ai pentru ei ca un corb în pustiu"42. Iar fiul lui Zaharia: „Şerpi, pui de vipere, cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie?"43. Şi altul iarăşi: „Clocesc ouă de şarpe şi urzesc pânză de păianjen"44. In altă parte, însuşi David zice: „Venin de aspidă sub buzele lor"45. Şi iarăşi: „Mânia lor după asemănarea şarpelui"46. Căci aşa este natura răutății. Pe cel ce are atât de mari cununi, îl coboară la înrudirea cu dobitoacele. De aceea şi în psalmul de față profetul alege două feluri de răutate, lăsând pe ascultător să le enumere pe celelalte.

Ce este mai nebunesc decât un om care străbate lumea întreagă zadarnic, punându-şi capul în primejdie, ca să adune bogății nesfârşite nu pentru el, ci pentru alții pe care nu îi ştie, adeseori chiar duşmani şi uneltitori? Şi bine a zis: Şi vor lăsa străinilor bogăția lor. Ce este mai nebunesc decât aceasta: după ce au răbdat trudele şi păcatele care vin din adunarea bogă-țiilor, să lase altora bucurarea de ele. Apoi la iubirea de argint adaugă şi slava deşartă pe care le condamnă cu multă putere: Numit-au cu numele lor pământurile lor. Iarăşi, ce nebunie mai mare decât aceasta poate fi să-şi încredințeze memoria lor şi slava lor pietrelor, lemnelor şi materiei neînsuflețite? Căci au ruinat familii întregi, au asuprit pe văduve şi pe orfani, ca să construiască palate strălucitoare pentru viermi, ca să construiască mărețe monumente stricăciunii şi moliilor, gândind că nemuritoare va fi memoria lor prin ele, în vreme ce aceste morminte nu le vor putea păstra întregi trupurile, nici pentru scurtă vreme.

Această cale le este sminteală lor. Care este această cale, spune-mi mie? Strădania pentru asemenea lucruri, truda zadarnică, multa nebunie după bogății, beția nesățioasă de slavă.

4: Ier. 3, 3. 45 Mt. 3, 7. 44 Is. 59,5. 4; Ps. 13, 3. * Ps. 57, 4.

Şi mai înainte de pedeapsa viitoare, încă de aici, această cale li se face lor sminteală şi poticneală. Nu mică este sminteala, nu mică este poticnirea, nu mică piedică este această cale pentru lucrarea virtuții. De aceea spune: Această cale le este sminteală lor. Şi bine zice că această cale este sminteală. Ei pe ei înşişi se leagă, pe ei înşişi se împiedică. Şi după acestea bine vor plăcea în gurile lor. Cea mai cumplită răutate şi pricină a celorlalte răutăți aceasta este, cum s-a spus. Căci cei ce au făcut asemenea păcate, care au făcut atâtea rele, şi care astfel s-au îndobitocit până la nebunie, se fericesc pe ei înşişi, se admiră, spun că sunt vrednici de a fi pizmuiți şi se complac în faptele lor. Când răutatea mai este şi lăudată de înşişi cei ce o lucrează, gândeşte-te cât de mare sporire primeşte pofta cea rea. Căci răutatea deşi este urâtă, adesea ocărâtă şi mustrată, deşi biciuită de mustrările conştiinței, înfloreşte cu

neruşinare şi se măreşte pe zi ce trece. Şi cum nu se vor rătăci când nu va mai fi nici o piedică în calea răutății, nici osânda, nici mustrarea conştiinței, nici reproşurile, nici pocăința, nici ruşinea, nici plânsul, nici lacrimile, ci dimpotrivă, cei care o lucrează se vor făli cu ea şi îşi vor țese laude şi se vor socoti mai buni decât alții, (căci acesta este sensul Şi după aceasta bine vor plăcea în gurile lor)? Căci sunt atât de nebuni, atât de rătăciți, încât şi după împlinirea poftei lor, ei se laudă, se înalță şi se complac în fapta lor, când mai ales atunci, văzând fărădelegea lor, ar trebui să se ruşineze. Căci aşa este păcatul: înainte de a-1 săvârşi, îşi ascunde urâțenia, mascându-şi spurcăciunea prin beția plăcerii. Dar de îndată ce a fost săvârşit, plăcerea poftei se retrage puțin câte puțin şi atunci vine mustrarea conştiinței care biciuieşte cugetul şi atunci se arată toată vătămarea lui. Dar aceştia nici după ce au săvârşit păcatul nu simt vreo mustrare, ci când văd bogăția mărindu-se, mormintele ridicate, aceste zadarnice monumente înălțate, trebuind mai cu seamă atunci să se pocăiască şi să suspine, ei şi după faptă,

Psalmul 48

2,37

şi după săvârşirea păcatului, mai rău se îmbolnăvesc. Dar după ce trec ale lor, urmează pedepsele lui Dumnezeu.

9. Dar cei care se osândesc pe ei înşişi pentru toate câte au păcătuit, evită judecata lui Dumnezeu, precum zice şi Sfântul Pavel. „Căci de ne-am fi judecat noi înşine, nu am mai fi judecați"4'. Dar păcătoşii care nu se pocăiesc, care nu îşi osândesc păcatele îşi atrag asupra lor pedepse aspre de la Dumnezeu. Ascultă ce vor păți cei care răpesc bunuri străine sau cheltuiesc fără folos averile proprii, pe care s-ar fi cuvenit să le împartă săracilor, iar ei le cheltuiesc pe morminte, viermi şi molii, şi nu se pocăiesc de cele săvârşite, ci rămân bolnavi incurabili. Ce vor păți, deci? Dumnezeu îi va preda osândei. De aceea a adăugat: Ca nişte oi în iad sunt puşi. Moartea îi va paşte pe ei. Aici nu blândețea se arată prin numele de oi (căci ce este mai crud decât aceia cărora nu le pasă de săracii goi, de stomacurile topite de foame, în timp ce ei construiesc case stricăciunii, viermilor şi moliilor?), ci arată uşurința pieirii lor, rapiditatea nimicirii lor, şi cât de uşor vor cădea în mâinile duşmanilor lor. Căci nimic nu este mai slab decât omul însoțit cu răutatea. Ceea ce şi aceştia vor pătimi. Şi astfel vor fi ucişi, astfel vor pieri cu totul şi se vor duce în iad cu uşurință, de îndată, ca oile la junghiere. Aceasta este moartea, sau mai bine zis ceva mult mai rău decât moartea. Căci după un astfel de sfârşit, urmează o moarte veşnică şi se pare că nu pleacă în sânul lui Avraam, nici în vreun

alt loc, ci în iad, care este numele pedepsei, al osândei, al nimicirii. Şi aici sfârşitul lor este fără slavă şi disprețuit, iar dincolo îi aşteaptă un loc de osândă.

La fel şi noi avem obiceiul să spunem despre cineva care a pierit subit că a murit ca un miel. Fiindcă a trăit ca un animal, ca un animal a şi pierit, neavând nădejde bună pentru cele viitoare. Şi încă nu numai aceasta, ci aşteaptă numai cele rele. Moartea îi va paşte pe ei. Aici mi se pare mie că numeşte

I Cor. 11, 31.

moarte pierzania de dincolo, pedeapsa, precum spune şi în altă parte: „Sufletul care păcătuieşte se va pierde"4", arătând pedeapsa, iar nu că sufletul piere. Şi profetul rămâne la sensul metaforic al cuvântului. Fiindcă a vorbit de oi arată şi păstorul lor. Cine este acesta? Viermele cel veninos, întunericul cel fără de sfârşit, legăturile cele nedezlegate, scrâşni-rea dinților. Vezi că sunt din toate părțile osândiți? în timpul vieții sunt osândiți că în calea virtuții au fost împiedicați, că s-au făcut robi şi supuşi răutății, că s-au ostenit cu trudă nefolositoare şi vrednică de râs. în moarte, fiindcă au murit simplu şi ca la întâmplare. în vremea de după moarte, că vor fi ținuți pururea de stricăciune. Şi îi vor stăpâni pe ei cei drepți dimineața. Fiindcă mulți dintre cei mai grosolani şi mai nesimțitori decât pietrele nu au nici o nădejde clară cu privire la cele viitoare, nici măcar una vagă, ci sunt aplecați numai spre cele prezente şi spre cele văzute, îi trezeşte pe unii ca aceştia prin enigme. După ce a arătat pe scurt ce îi aşteaptă în viitor, iarăşi mută cuvântul la disprețul şi pedeapsa ce îi atinge chiar din viața aceasta, arătând slăbiciunea lor, lipsa lor de valoare, disprețul cu care sunt acoperiți. Chiar dacă ar fi de mii de ori bogați şi ar fi încinşi cu putere, pentru oamenii virtuoşi nu sunt decât nişte robi. De aceea zice: Şi-i vor stăpâni pe ei cei drepți dimineața, adică degrab, neîncetat, neavând nevoie pentru aceasta nici de timp, nici de osteneală, nici de vreo aşteptare. Căci aşa este firea lucrurilor ca răutatea să se supună virtuții şi să se teamă de ea, chiar dacă ar avea mii de găteli, iar virtutea ar fi goală şi luptând prin ea însăşi. Şi totuşi vedem contrariul, că cei răi îi stăpânesc pe cei drepți. Să nu luăm în considerare eroarea celor mulți, căci aceasta este o prejudecata înşelătoare.

Să examinăm lucrurile după dreapta judecată. Să presupunem un împărat rău şi un slujitor bun sau mai degrabă, dacă vrei, să alegem un alt exemplu mai relevant. Să

Iez. 18, 20.

presupunem deci un împărat rău şi un om simplu bun, să vedem cine este stăpânul cui? Şi unde străluceşte adevărata stăpânie, cine este cel ce stăpâneşte şi cine este cel stăpânit? Cum

vom şti aceasta? Să presupunem că împăratul îi porunceşte acelui om simplu un lucru rău şi plin de rătăcire. Ce va face omul cel bun şi supus împăratului? Nu numai că nu va ceda, nici nu va asculta, ci va încerca şi pe cel ce i-a dat porunca să îl abată de la hotărârea lui de mai înainte, chiar dacă ar trebui să moară pentru asta. Cine este deci liber? Cel ce face ce voieşte şi nici de împăratul nu se teme, sau este liber cel disprețuit de supusul lui? Dar ca să nu dăm aici un exemplu general, spune-mi, soția lui Putifar, egipteanca, nu era regină? Nu stăpânea peste tot Egiptul? \Tu avea de soț un rege? Nu era încinsă cu multă putere? Dar Iosif, cine era? Nu era oare un rob? Un sclav? Nu era oare un slujitor vândut? Iar această femeie nu s-a înarmat cu toate armele împotriva tânărului şi nu altuia i-a încredințat războiul, ci ea însăşi a venit în linia de bătaie? Cine era atunci in robie şi cine în libertate? Ceea ce îl ruga şi îl implora, fiind roabă nu unui om, ci celei mai rele patimi sau acela care, disprețuind şi cunună împărătească, şi sceptru, şi purpură, şi toată pompa împărătească, a retezat toate uneltirile ei? Oare nu a plecat ruşinată fără a fi ascultată, făcându-se iarăşi roabă unei alte patimi, mânia oarbă şi răzbunarea? Iar acela a ieşit având pe cap mii de cununi, arătând în sclavia lui o libertate care străluceşte mai măreț.

10. Căci nimic nu este atât de liber precum virtutea şi nimic nu este atât de înrobitor ca păcatul. De aceea şi în altă parte zice cineva: „Slujitorul înțelept va stăpâni peste stăpânii cei fără de minte"49. Căci aşa cum un prizonier, chiar dacă ar avea mii de bogății, prin faptul că este prizonier, este mai uşor de prins de către toți, la fel şi cel robit de patimi este mai vrednic de dispreț decât o pânză de păianjen.

' Pilde 17, 2 [Septuaginta].

Dar în război? Nu îi vedem pe cei puternici stăpânind? Dar în treburile publice şi sfaturi? Oare nu cuvintele acelora rămân, chiar dacă nu ar fi nimeni să le asculte? Dar după această viață? Oare bogatul nu cere el, ca un cerşetor, o picătură de apă şi nu primeşte, iar săracul, fiindcă în viața aceasta a fost plin de râvnă şi de virtute, nu este în cea mai mare fericire, împărtăşind starea lui Avraam? Dar apostolii? Nu erau ei în lanțuri, biciuiți, pătimind mii de lucruri înfricoşătoare, dar biruind asupra celor ce-i stăpâneau? Gândeşte-te în ce încurcătură îi puneau pe aceia încât ziceau: „Ce vom face acestor oameni?"50, cu toate că ei îi țineau legați şi îi sileau să compară în tribunalele lor. Unii aveau rânduială de judecători şi dregători, ceilalți erau în rânduială de acuzați, şi totuşi apostolii erau cei ce biruiau pe ceilalți. Şi pretutindeni, dacă cercetează cineva cu atenție, va vedea că cel virtuos îl

stăpâneşte pe cel rău, nu având o putere falsă precum a celor mulți, şi înşelătoare şi uşor de respins, ci una temeinică şi neclintită.

Şi ajutorul lor se va învechi în iad, adică va slăbi. Ceea ce spune aceasta este: Nu numai că aici vor fi uşor de învins, nefiind nimeni să îi ajute, nimeni să le întindă mâna, ci lucru şi mai cumplit încă, nici dincolo nu vor avea pe cineva care să le întindă mâna, să îi apere şi să îi ajute şi să îi mângâie în pedeapsa lor. La fel, nici fecioarele cele înțelepte nu au putut cu nimic să ajute pe cele nebune, nici Avraam pe bogat, nici Noe, Iov şi Daniel pe fiii şi fiicele lor, căci se va învechi înseamnă „va slăbi", „va pieri". Căci învechirea şi îmbătrânirea sunt aproape de pieire. Din slava lor au fost scoşi. Adică au fost scoşi din ceea ce râvneau cel mai mult şi pentru care au făcut şi lucrat toate, încât şi după moarte să se bucure de multă slavă, prin bogățiile lor, prin monumente, prin morminte, prin numele pe care şi le-au pus pe morminte, şi din aceasta vor cădea, ceea ce îi întristează mai abitir,

Fap. 4,16.

incă din timpul vieții. Căci asemenea monumente sunt blestem pentru cei ce părăsesc această viață. Chiar dacă trupurile lor sunt ascunse în pământ, pietrele dau glas pentru a le osândi în fiecare zi cruzimea, neruşinarea, mărturisindu-i duşmani comuni pentru a-şi atrage pururea blestemele, învinuirile, osândirile trecătorilor. Ce slavă este aceasta să laşi în urmă un acuzator care nu tace şi care, în văzul tuturor, îşi deschide gura şi, de față cu toți trecătorii şi cu toți cei ce văd aceste monumente, face reproşuri împotriva celor ce le-au zidit? Ce este asemenea cu această nebunie, când fac tocmai acele lucruri prin care se osândesc, prin care vor fi ruşinați, pentru care vor fi învinuiți. Prin acestea le vin lor blesteme, acuzații, mii de învinuiri şi de la cei nedreptățiți de ei şi de la cei cărora nu le-au făcut nici un rău.

Dar Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mâna iadului când mă va apuca. Spunând pedepsele celor răi şi plata păcatelor spune şi răsplătirile celor buni. Ceea ce este obiceiul şi al lui David, şi al celorlalți profeți ca din ambele părți să îl formeze pe ascultător şi din pedepsele păcatelor şi din răsplătirile virtuților. Acestea sunt pedepsele acelora, zice, necinstea, truda zadarnică, nebunia, râsul şi batjocura, ruşinea, distrugerea, moartea, osânda, pedeapsa fără sfârşit, ocara, faptul de a cădea din slavă şi din siguranță şi în viață, şi în moarte, faptul de a fi învinuit, condamnat, a nu afla nici o mângâiere în rele. Dar cele ale noastre sunt toate contrare acestora, slobozirea de pedeapsă, libertatea sufletului, siguranța, slava, cinstea. Pe acestea toate le-a exprimat când a zis: Dar Dumnezeu mă va izbăvi din mâna iadului când mă va apuca. Iad aici numeşte pedeapsa, chinurile acelea de nerăbdat.

Gân-deşte-te cât de mari sunt cele ale cinstei exprimate nu numai în acest verset, ci şi în cele ce urmează. Când mă va apuca, zice, atunci voi vedea mai bine decât văd acum. Căci acum „umblăm prin credință, nu prin vedere"51, dar „atunci față

II Cor. 5, 7.

către față"32. Când sufletul este izbăvit şi trupul se împărtăşeşte de aceleaşi bunătăți. Nu te teme când se va îmbogăți omul sau când se va înmulți slava casei lui. De vreme ce astfel stau lucrurile, pentru ce te temi de cele prezente? Pentru ce te întristezi de sărăcie? Pentru ce să te temi de cel bogat? Auzind cele despre înviere, despre împărțirea bunătăților şi despre pedepsirea celor răi? Pentru ce te temi, aşadar, de umbre? Căci bunătățile veşnice sunt sigure şi statornice, iar acestea de aici sunt asemănătoare florilor care se vestejesc. De aceea profetul, lăsându-le pe celelalte deoparte, trece la acropola relelor, la pofta de bogăție, căci dacă aceasta se distruge şi celelalte patimi se distrug.

11. Şi cum să nu mă tem, zice, de cei atât de puternici? Vremelnică este puterea, tăria, de un singur ceas, bunăstarea trece, banii şi bogăția, şi cinstea sunt umbră şi vis. De aceea a adăugat: Că la moarte nu va lua toate, nici se va pogorî cu dânsul slava lui. Vine moartea şi taie rădăcina şi coroana cu frunzele cade la pământ şi casa este lăsată pradă tuturor. Ca nişte oi şi capre se reped asupra copacului căzut la pământ după tăiere. La fel şi cu cei bogați, mulți dintre duşmanii lor, mulți dintre prieteni, mulți dintre cei acoperiți de binefaceri, caută toți să se arunce asupra bunurilor pe care le aveau. Şi omul acesta îmbrăcat cu atâta putere, având atâția paharnici, atâția bucătari, potire de argint şi de aur, atâtea pogoane de pământ, case, robi, cai, măgari, cămile, o armată de slujitori, pleacă singur şi nimeni nu vine cu el şi nici el nu poate lua nimic cu el, nici măcar veşmintele. Cu cât mai strălucitoare sunt veşmintele în care zace mort, cu atât mai îmbelşugată este masa pe care o găteşte viermilor şi mai mult stârneşte pofta prădătorilor de morminte. Cu cât se împodobeşte mai tare, cu atât îşi găteşte mai multe ocări, chemând şi înarmând împotriva lui mâinile profanatorilor de morminte. Şi ce mai contează ce se petrece după moarte,

521 Cor. 13,12.

cât timp aici a fost renumit şi s-a mărit până la sfârşit? Dar mulți nici măcar până la sfârşit. Căci mulți uneltind împotriva lor, au pătimit mai cumplit decât mii de pedepse, deposedați de averile lor, îmbrăcați în necinste şi locuind în închisori. Ieri era în car, astăzi zace în lanțuri, ieri era înconjurat de mulțimea linguşitorilor, acum este înconjurat de călăi, ieri mirosea a parfumuri, astăzi şiroieşte de sânge. Ieri stătea culcat în paturi moi, astăzi este aruncat pe

pământul tare. Cel slujit de toți, este acum disprețuit de toți. Dar chiar şi la moarte i se face o înmormântare strălucită veți zice. Şi ce folos pentru el care nu mai simte nimic? Mai mare este duhoarea, mai mare spurcăciunea, căci această bogăție îi atrage celui mort ura copiilor. Şi vezi exactitatea cuvântului profetului, înțelepciunea lui. Şi nu numai că îl loveşte prin faptul că îi spune că nu va lua cu sine nimic, ci chiar de aici, din această viață îl desface de orice închipuire şi îi arată că nu era bogat nici când se bucura de bogăție şi când o avea.

Căci nu i-a spus când se va înmulți slava lui, ci când se va înmulți slava casei lui. Acestea toate pe care le-am enumerat fântânile, galeriile, băile, aurul şi argintul, caii şi măgarii, covoarele şi veşmintele, sunt slava casei, iar nu a omului celui ce locuieşte în casă. Căci slava omului este virtutea şi ea singură merge împreună cu cel ce a dobândit-o. Această slavă a casei rămâne în urmă. Sau mai curând nici nu rămâne, ci se distruge odată cu ea, nefiind de nici un folos celui ce a locuit în ea, fiindcă această slavă nu era a lui.

Că sufletul lui se va binecuvânta în viața lui. După ce a vorbit despre bogăția lui şi despre slavă, profetul aduce vorba despre laudele lui. Fiindcă pentru cei bogați, sunt mult dorite linguşelile din piețe, atențiile poporului, laudele mulțimii, slăvirile cele pline de fățărnicie ale norodului. Li se pare mare lucru să fie aplaudați când vin la teatre, la ospețe, în tribunale, când numele lor e pe buzele tuturor, socotesc că sunt demni de toată invidia. Vezi cum profetul şterge şi această plăcere ca fiind de scurtă durată? în viața lui, adică toate aceste laude, aceste atenții durează pe durata acestei vieți. Şi acestea pier odată cu celelalte, ca unele ce sunt vremelnice şi trecătoare. Dar se întâmplă ca aceste laude la sfârşit să se schimbe în opusul lor când dispare masca fricii. Te va lăuda când îi vei face bine. Vezi cum condamnă până şi binefacerile lor? Tu îl linguşeşti şi îi dai atenție, o atenție mincinoasă şi trecătoare, plină de fățărnicie. Iar acela îți va fi recunoscător cumpărând de la tine faptul de a-i face cele care îi sunt pe plac lui şi atunci îti va mulțumi tie. Căci aceasta înseamnă Te va lăuda

/ i i

când îi vei face bine. Căci nu a spus „când îi vei face ceva folositor", ci când îi vei face acele lucruri care îi sunt plăcute lui, arătând că vătămarea vine atât din linguşirile mincinoase, cât şi din serviciile primejdioase pe care i le faci.

Intra-va până la neamul părinților lui şi până în veac nu va vedea lumină. Şi omul, în cinste fiind, nu a priceput alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor. Va intra, adică va imita râvna părinților lui, şi fiind din părinți răi, urmează răutatea lor. Sau putem

înțelege şi altfel acest pasaj, dacă nu a făcut ceva bun, se va afla că bogăția nu i-a folosit la nimic. Va lăsa pe cei dinaintea lui să zacă în pulbere până la judecată şi nici nu va putea vedea lumina după legea firii. Apoi repetă cele spuse mai înainte zicând: Şi omul, în cinste fiind, nu a priceput alături atu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor. Unul ca acesta, care a murit astfel, care, fără să fi folosit cum se cuvine bogăția lui, nu se deosebeşte cu nimic de animale, fiindcă nu cunoaşte cinstea pe care a primit-o de la Dumnezeu, asemănându-se cu animalele a căror viață se sfârşeşte cu moartea, de care să fim izbăviți şi noi, învățători şi învățăcei în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 49

Dumnezeul dumnezeilor, Domnul, a grăit şi a chemat pământul, de la răsăritul soarelui până la apus.

1. Şi în altă parte zice profetul: „Dumnezeu a stat în adunare de dumnezei"1. Şi iarăşi: „Eu am zis, dumnezei sunteți"2. Şi Sfântul Pa vel: „Căci deşi sunt aşa-zişi dumnezei, precum şi sunt dumnezei mulți şi domni mulți"3. Şi Moise: „Pe dumnezei să nu-i grăieşti de rău"4. Şi în altă parte: „Văzând fiii lui Dumnezeu fiicele oamenilor"5. Şi iarăşi David: „cel ce va blestema pe Dumnezeu îşi va agonisi păcat, iar cel ce huleşte numele Domnului va fi ucis cu pietre"6. Şi iarăşi: „Dumnezeii cei care nu au făcut cerul şi pământul vor pieri de pe pământ şi de sub ceruri"7. Pe cine arată prin aceste numiri în acele mărturii şi pe cine numeşte aici dumnezei? Pe căpetenii. De aceea şi adaugă: „Pe dumnezei nu îi vei grăi de rău şi pe căpetenia poporului tău nu o vei huli"8. îi numeşte dumnezei şi pe cei care sunt născuți dintr-un părinte virtuos. Şi fiindcă Enoh a făcut dovada multei virtuți a fost numit cu numele de dumnezeu. Iar toți cei născuți din el şi urmaşii fratelui său sunt numiți fiii lui Dumnezeu, fiindcă au avut părinte un om virtuos. Căci zice, „au început să fie numiți

1 Ps. 81,1. 2Ps. 81,6. 31 Cor. 8, 5.

4 leş. 22, 28 [Septuaginta].

5 Fac. 6, 2.

6 Lev. 24,15-16 [Septuaginta].

7 Ier. 10,11.

8 leş. 22, 28.

cu numele lui Dumnezeu"9. îl numeşte astfel şi pe poporul iudeilor, cinstit cu această denumire, când a zis: „Dumnezei sunteți şi fii ai celui Preaînalt"111. „Israel este Fiul Meu,

întâi născutul Meu"11. Căci numeşte poporul lor astfel din propria Lui iubire de oameni. Aşa se explică şi: „cel ce va blestema pe Dumnezeu îşi va agonisi păcat"12 adică cel ce grăieşte de rău pe o căpetenie păcătuieşte. „Iar cel ce numeşte1, numele Domnului se va ucide cu pietre"14 adică acela care atribuie numele adevăratului Dumnezeu celor ce nu sunt dumnezei. Fiindcă acest păcat este de neiertat şi de aceea pedeapsa pentru el este cumplită. Dar şi zeii elinilor sunt numiți dumnezei nu pentru a-i cinsti, nici pentru a consacra numirea, ci din pricina înşelării celor rătăciți care i-au numit astfel. De aceea şi Sfântul Pavel zice: „Căci deşi sunt aşa-zişi dumnezei"13, arătând că nici nu sunt, nici nu merită numirea după cinste. Aşadar, aici despre cine zice Dumnezeul dumnezeilor? Mie mi se pare că este vorba despre dumnezeii elinilor, nu ca unii care sunt cu adevărat dumnezei, ci ca unii ce sunt presupuşi a fi astfel de către cei rătăciți. Dar şi fiindcă iudeii erau grosolani şi nu erau sloboziți cu totul din idolatrie, ci erau încă atraşi de idoli, având rămăşițe ale vechii

9 Fac. 4, 26. Acest verset este tradus de Biblia sinodală altfel: „Atunci au început oamenii a chema numele Domnului Dumnezeu". Interpretarea Sfântului Ioan validează traducerea literală a acestui verset unde kcAeTcjOcu este un infinitiv pasiv, care impune o traducere corespunzătoare: să fie numiți cu numele lui Dumnezeu.

10 Ps. 81,6.

11 leş. 4, 22.

12 Lev. 24,15-16.

13 Septuaginta, 6 t)t ovoudțwv to ovoua Kupiou, lit. Cel ce numeşte numele Domnului. Tâlcuirea Sfântului Ioan îndreptățeşte traducerea literală a fragmentului, „cel ce atribuie numele Domnului celor care nu sunt dumnezei".

14 Lev. 24,15. 131 Cor. 8, 5.

fărădelegi şi de aceea David le curăță mintea, arătând că este şi Dumnezeul acelora. Este şi stăpânul demonilor, vreau să zic al firii lor, nu al lucrării lor, căci ei înşişi sunt responsabili de răutatea lor.

Dar mi se pare mie că acest psalm este legat de cel precedent. Căci aici se scrie mustrarea şi condamnarea celor rătăciți, iar dincolo cheamă lumea întreagă să audă, iar aici cheamă însăşi elementele întinse în tot pământul. Altul este teatrul aici, altul auditoriul. Dincolo neamurile, pământenii, bogatul şi săracul. Aici cerul şi pământul II aduce pe însuşi Dumnezeu să stea la judecată cu poporul iudeu. De aceea şi mai mare trebuie să ne fie atenția. Face aceasta şi un alt profet care îl aduce pe Dumnezeu să se judece cu poporul Său şi în chip de judecători

pune văile şi temeliile pământului: „Ascultaţi, deci, zice Domnul: ascultaţi văilor şi voi temelii ale pământului. Că Domnul este în judecată cu poporul său şi va grăi împotriva lui Israel"16. Şi iarăşi: „Se va judeca cu voi şi cu fiii fiilor voştri"17. Şi pretutindeni în Scripturi se poate vedea acest stil figurat care este impresionant şi vrednic de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Căci se arată negrăita Lui bunătate, fiindcă se coboară într-atât, încât să se judece cu oamenii.

Din Sion este buna cuviinţă a frumuseţii Lui. Spusa aceasta are ceva şi profetic, şi istoric. Căci bună cuviinţa Lui s-a manifestat şi în Vechiul Testament. Căci acolo era templul şi Sfânta Sfintelor, toate ceremoniile, instituţiile vechii rânduieli de lege şi mulţimea preoţilor, şi jertfele, şi arderile de tot, şi cântările sfinte, şi psalmodiile şi toate celelalte erau acolo, precum şi chipul celor viitoare este descris mai înainte în acelea. Fiindcă şi când adevărul a venit în lume, tot de acolo şi-a luat începutul. Acolo şi Crucea a strălucit. Acolo s-au petrecut miile de minuni. De aceea zice Isaia, scriind

16 Mih. 6, 2.

17 Ier. 2, 9.

despre legea Noului Testament: „Din Sion va ieşi legea şi cuvântul Domnului din Ierusalim şi El va judeca în mijlocul neamurilor"18. Căci aici Sion este numit tot locul şi cetatea care se afla în el, Ierusalimul, metropola iudeilor. De acolo apostolii, ca dintr-o barieră de hipodrom au ţâşnit precum nişte cai de curse iuţi, ca să cucerească toată lumea. Acolo au început să se facă semnele şi minunile. Acolo a fost învierea, acolo înălţarea, acolo este începutul mântuirii noastre. Acolo au început să fie propovăduite dogmele cele negrăite. Acolo mai întâi S-a descoperit Tatăl, a fost cunoscut Fiul şi a fost dat atâta har al Duhului Sfânt! Şi acolo au descoperit apostolii cuvântul despre cele netrupeşti, darurile, puterile şi făgăduinţa bunătăţilor viitoare. La toate aceste minuni cugetând profetul, le numeşte frumuseţea Lui. Frumuseţea lui Dumnezeu este bunătatea şi iubirea de oameni şi binefacerea cea către toţi.

Dumnezeu arătat va veni, Dumnezeul nostru, şi nu va tăcea. Vezi cum, pe măsură ce continuă, face cuvântul din ce în ce mai clar şi descoperă comoara şi răspândeşte raze mai luminoase când zice: Dumnezeu arătat va veni. Dar când nu a venit arătat? La întâia venire. Căci a venit fără zgomot necunoscut de mulţi, tăinuindu-Se multă vreme. Dar ce spun de mulţi? Fiindcă nici însăşi Fecioara care L-a născut nu ştia taina negrăită, nici fraţii (rudele) Lui nu credeau în El, nici cel ce părea a-I fi tată nu îşi închipuia ceva mare despre El.

2. Dar ce spun eu că era necunoscut oamenilor. Fiindcă însuşi diavolul nu îl cunoştea. Căci dacă ar fi ştiut nu l-ar fi întrebat după atâta timp pe munte „Dacă Fiul lui Dumnezeu eşti..." şi nu ar fi pus această întrebare odată, a doua oară şi a treia oară. De aceea şi lui Ioan care începuse să îl descopere i-a spus: „Lasă acum"19, adică taci acum. Căci nu era vremea să fie descoperită negrăita Lui iconomie a întrupării.

Is. 2, 3-4. Mt. 3,15.

Vreau încă să ascund aceasta de diavol. Taci, aşadar, zice, „căci aşa se cuvine nouă"2". Şi coborându-Se de pe munte a poruncit ucenicilor să nu spună nimănui că El este Hristos21. Căci atunci a venit ca un păstor căutând oaia cea rătăcită, voind să prindă oaia cea nesupusă. De aceea S-a umbrit pe Sine. Aşa cum medicul nu se arată îndată înfricoşător bolnavului la fel şi El nu voia de la început să Se arate pe Sine, ci încetişor şi câte puţin. De aceea, arătând că venirea Lui este fără zgomot acelaşi profet spune în continuare: „Pogo-rî-Se-va ca ploaia pe lână şi ca picăturile ce cad pe pământ"22. Căci nu a venit cu mare zgomot, nici tulburând, nici făcând mare tumult, nici slobozind fulgere, nici cutremurând cerul, nici înconjurat de cete de îngeri, nici despicând tăria cerului nu S-a coborât pe nori, ci fără zgomot, purtat timp de nouă luni în pântece fecioresc, S-a născut în staul, ca fiu al unui tâmplar, în scutece sărace, şi, uneltindu-se împotriva Lui, fuge în Egipt.

Apoi, după moartea acestui rege atât de nelegiuit, se întoarce, mergând din loc în loc, ca un om obişnuit. Veşmântul îi era simplu şi masa încă şi mai simplă, şi umbletul îi era fără încetare, până ce obosea de atâta mers. Dar atunci nu va veni aşa, ci în chip arătat, încât nu va fi nevoie de cineva care să-i anunţe mai dinainte venirea. De aceea şi El însuşi arătând cu claritate venirea Lui, spunea: „Dacă veți auzi: iată, este în cămări, să nu intrați, iată, este în pustie să nu vă duceți"23. „Precum fulgerul iese de la răsărit şi se arată până la apus, aşa va fi şi venirea Fiului omului"24. Astfel se va anunța şi se va arăta ea însăşi. Şi la fulger se întâmplă aceasta, nu avem nevoie să ne anunţe cineva, ci se arată

20 Mt. 3,15.

21 Mt. 17, 9.

22 Ps. 71, 6.

21 Mt. 24, 26. 24 Mt. 24, 27.

deodată şi se face cunoscut tuturor prin el însuşi. La fel zice şi Sfântul Pavel: „Pentru că însuşi Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului şi întru trâmbița lui Dumnezeu Se va pogorî din cer"25. Şi profetul tot aşa L-a văzut pe El purtat pe nori, cu un râu de foc curgând

înaintea Lui şi cu tronul acela înfricoşat unde se cere socoteală. Căci atunci va fi vremea judecăţii şi a cernerii. De aceea nu mai vine ca un doctor, ci se arată ca un Judecător. Daniel a văzut acest tron şi râul care curge de sub el şi toate se arată de foc, şi carul, şi roţile. Dar la început, la întâia venire, nu a fost nimic din toate acestea, nici foc, nici râu, ci staul şi sălaş, şi colibă, şi maică săracă. Altminteri, Daniel arată aici firea neschimbată şi nesupusă schimbării. Fiindcă a spus că Cel ce şedea pe tron avea păr alb ca lâna şi mantie ca zăpada2", ca să nu socoteşti că este vorba despre păr sau despre veşmânt, ci despre curăţie şi strălucire, spune că este foc din toate părţile. Foc înaintea Lui va arde şi împrejurul Lui vifor mare. Astfel şi David prin aceste imagini ne arată neschimbarea firii, lumina şi inaccesibilitatea firii. Şi nu se opreşte numai la foc, ci voind să descrie tăria pedepsei adaugă zicând: vifor mare. Vifor numeşte fie o masă enormă de zăpadă care răstoarnă şi nimiceşte totul în cale, fie un vârtej violent de vânturi care acelaşi lucru face, căruia nimic nu îi poate sta în cale. Aşa-dar, vrând să arate chinul de nerăbdat al osândei aceleia, se foloseşte de aceste imagini.

Chema-va cerul de sus şi pământul, ca să judece pe poporul Său. Iarăşi se aminteşte de elemente, prin care s-au făcut mii de bunătăţi neamului omenesc, nu numai pentru viaţa şi susţinerea trupului, ci şi ca temei al cunoaşterii de Dumnezeu. Căci frumuseţea şi măreţia, firile din care s-au format ele-mentele şi cele care au ieşit din ele, legile generale şi particu-lare ale lumii, toate acestea, pe de o parte hrănesc şi susţin

251 Tes. 4,16. 26 Dan. 7, 9.

trupurile, iar pe de alta conduc la cunoaşterea Făcătorului. De aceea şi Sfântul Pavel spunea: „Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire"27. Şi iarăşi: „întru înţelepciunea lui Dumnezeu, lumea n-a cunoscut prin înţelepciune pe Dumnezeu"28, adică prin înţelepciunea manifestată în făpturi, fiindcă nu mică, ci este cea mai mare şi mai limpede învăţătură. Şi toate aceste fenomene pe care Dumnezeu le produce în fiecare zi, chiar dacă par să fie doar o consecinţă a legilor naturii, totuşi şi acestea îl proclamă pe Făcătorul a toate. Căci El este Stăpânul firii.

3. Să nu te miri dacă adresează cuvântul despre judecata universală iudeilor. Fiindcă astfel zice şi Sfântul Pavel: „mânie şi furie, necaz şi strâmtorare peste sufletul oricărui om care săvârşeşte răul, al iudeului mai întâi şi al elinului"29. Şi iarăşi: „Câţi deci, fără lege au păcătuit, fără lege vor şi pieri, iar câţi au păcătuit în lege, prin lege vor fi judecaţi"30.

Adunaţi-i Lui pe cuvioşii Lui, pe cei ce au făcut legământ cu El pentru jertfe. Ce oare, pe cei pe care voia să îi osândească, să îi condamne, îi numeşte aici cuvioşi? Face aceasta pentru a

mări osânda, folosindu-se de această numire de cinste, ca semn că mai mare le va fi osânda. Astfel facem şi noi, ori de câte ori vedem pe unii greşind şi voim să îi certăm mai tare îi chemăm pe ei cu numele rangurilor lor, astfel încât să facem şi mai grea condamnarea lor, zicând: Cheamă-1 pe diacon, cheamă-1 pe preot. Fiindcă şi aceştia se numeau preoție împărătească, neam sfânt şi se făleau cu aceasta, de aceea li se țes şi mai mari învinuiri. Pe cei ce au făcut legământ cu El pentru jertfe. Fiindcă au îndrăznit să facă mii de rele, fiindcă făceau atâtea chipuri ale răutății, răpeau bunul

Rom. 1, 20. I Cor. 1, 21. Rom. 2, 8-9. Rom. 2,12.

altuia, se lăcomeau, ucideau, desfrânau, văr sau râuri de sânge şi socoteau că împlinesc legea şi legământul, dacă jertfeau oi şi viței, de aceea reproşându-le şi râzându-şi de ei zice: pe cei ce au făcut legământ cu El pentru jertfe, adică, pe cei ce socoteau că le este de ajuns pentru mântuire să jertfească animale. Şi vor vesti cerurile dreptatea Lui. Iarăşi aici vrând să arate lumina dreptății Lui, strălucirea, limpezimea, adevărul şi mărturia de netăgăduit, introduce din nou elementele ca să propovăduiască, după acelaşi procedeu, ceea ce spunea şi mai înainte. Că Dumnezeu judecător este. Stabilind cele drepte pentru fiecare. Căci aici nu îl numeşte simplu judecător de la a judeca, ci ca să arate că este drept şi că dă fiecăruia ce i se cuvine. Căci la Dumnezeu numele de judecător este inseparabil de cel de drept după cum atestă şi Sfântul Pavel când zice: „Căci atunci [dacă este nedrept], cum va judeca Dumnezeu lumea?"3'. Căci mai ales aceasta înseamnă judecata, mai ales acesta este judecătorul ca nu numai să judece simplu, ci să judece cu dreptate. Iudeii vor fi judecați şi cei ce trăiau atunci, şi cei care au făcut fărădelegi după aceasta, sub Noul Testament. Cei dintâi vor avea legea şi firea drept acuzator, iar ceilalți, pe lângă lege şt fire, vor avea binefacerile lui Hristos către ei. Ce vor avea de spus sau pe cine vor da vina că nu au crezut?

Dar ascultați cu atenție la cele spuse, vă rog, ca să puteți închide gura celor ce vă contrazic. Căci este mai bine ca aceştia, biruiți fiind de noi, să fie îndreptați acum, decât să plece dincolo, socotindu-se biruitori şi să fie judecați de Judecătorul întregii lumi. Aşadar, ce vor avea de răspuns iudeii, pentru ce L-au ucis pe Hristos? Ce vină mare sau mică îi vor găsi? Că S-a făcut pe Sine Dumnezeu, zice. Şi totuşi nu acestea erau cuvintele prin care îl învinuiau când I-au cerut răstignirea, ci altele. Căci nu ziceau: Cel ce Se face pe Sine Dumnezeu, ci „Oricine se face pe sine împărat nu este prieten

31 Rom. 3,5-6.

al Cezarului"12. Şi totuşi de multe ori au vrut să îl ungă rege şi El a fugit. Dar înainte de aceasta, zice, 11 învinuiau că S-a făcut pe Sine Dumnezeu. Căci dacă Se făcea pe Sine Dumnezeu în chip mincinos şi nedrept şi nefiind astfel, atunci ar avea pricină să fie învinuit. Dar dacă era astfel pe drept, trebuiau să Se închine Lui, iar nu să îl răstignească. Să vedem, aşadar, dacă Hristos Se făcea pe Sine Dumnezeu, fără să fie cu adevărat, adică dacă Se arăta astfel sau Se manifesta.

Aşadar, de unde vrei să afli? Din evenimentele care au avut loc atunci? De ia cele care au loc acum? De la cele de ia naştere? Cine S-a născut vreodată din fecioară? Cine a arătat la naştere o astfel de stea strălucitoare? Cine a pus pe magi să facă o asemenea călătorie, nu din constrângere, ci prin convingere şi descoperire. Vezi că întreaga fire îşi cunoaşte Stăpânul? Firea este cea dintâi care cedează, nu contrazice, nici nu se opune, zicând: nu dezleg această naştere, nu am învăţat să nasc un copil din maică fecioară, nu ştiu să fac o maică fără nuntă, ci firea îşi iese din ea însăşi şi abandonează propriile limite, căci a cunoscut pe Stăpânul ei. Iarăşi, după ce S-a născut, îngerii au fost de faţă, vestind că Cel din ceruri a venit pe pământ şi pământul a devenit cer, fiindcă împăratul cerului aici S-a pogorât. Şi magii I s-au închinat, veniţi de la atâta distanţă şi pruncul era culcat în iesle în Palestina, cei din ţări păgâne atâta cinste aducând şi slujire, care se cuveneau aduse numai lui Dumnezeu. Dar poate nu vor accepta aceste minuni, ci vor căuta alte semne, petrecute în generaţia prezentă. Dar nici de acestea nu ducem lipsă. Căci aşa este natura adevărului. Abundă în dovezi. Sau mai curând mei aici nu au de spus vreo umbră de contrazicere. Căci dacă nu ai fost prezent când S-a născut din fecioară trebuia sâ crezi profetului care zice: „Iată, Fecioara va iua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele Lui Emanuel"^. Dacă nu

„J In. 19,12. Is. 7,14.

erai de faţă când Stăpânul, încins cu trup, cutreiera pământul şi se amesteca cu robii, citeşte pe Jeremia şi acela îţi va spune ţie astfel: „Acesta este Dumnezeul nostru şi nimeni altul nu este asemenea Lui. Aflat-a toată calea ştiinţei şi a dat-o lui lacob, sluga Sa şi lui Israel cel iubit de Dânsul. După aceasta pe pământ S-a arătat şi cu oamenii împreună a locuit"34.

4. Şi vei vedea pe profeţi vestind şi despre celelalte evenimente ale vieţii Lui ale căror cărţi zadarnic până astăzi le răsfoiţi şi le obosiţi pentru a găsi în ele mărturii împotrivă, cărţi care vestesc limpede toate. Polemici împotriva iudeilor am ţinut adesea şi încă voi mai ţine. Dar acum să continuăm tâlcuirea. Şi vor vesti cerurile dreptatea Lui, că Dumnezeu judecător este. Aici, mi se pare mie, dreptate numeşte multa Lui purtare de grijă, iubirea de oameni către

aceia, felurita iconomie față de toți oamenii: cea prin creație, cea prin lege, cea prin har, cea prin cele văzute, prin cele nevăzute, cea prin profeți, cea prin îngeri, cea prin apostoli, cea prin pedepse, cea prin binefaceri, cea prin amenințări, cea prin făgăduințe, cea prin rânduiala timpului.

Asculta, poporul Meu, şi-ți voi grăi ție, Israele, şi voi mărturisi ție. Vezi iarăşi bunătatea şi blândețea, chiar de la început arătate? Căci vorbeşte ca un om către alt om care se tulbură şi se agită: dacă asculți, îți voi grăi. Dacă eşti atent, voi vorbi. La fel face Stăpânul față de robii săi: dacă mă vei asculta, îți voi vorbi. Căci erau leneşi şi căzuți şi nu dădeau ascultare măcar puțin în linişte cunoaşterii legilor. Şi aceasta arătând-o un profet care se afla atunci în Persia, zicea: „Voi fi lor ca un glas de psaltire plăcut"*'. Şi neîncetat spuneau profeților să nu profețească, ba mai mult decât atât, le interziceau să profețească şi păreau să fie tulburați, încât un rege a amenințat un profet şi i-a poruncit să nu adune poporul. Dumnezeu, Dumnezeul tău sunt Eu. Repetiția nu este zadarnică, ci este folosită, fiindcă vorbeşte unor oameni lipsiți de simțire,

11 Bar. 3, 36-38.

B Iez. 33,32 [Septuaginta].

mai învârtoşați cu inima şi unor surzi. Le vorbeşte despre stăpânia Lui, ca început al istorisirii sale, arătând că Lui îi datorează libertatea, şi că trebuie să se supună Lui, precum robii Stăpânului, precum făpturile Făcătorului, ca unii care au primit cele mai mari binefaceri şi care au primit cea mai mare cinste.

Nu pentru jertfele tale te voi mustra, iar arderile de tot ale tale înaintea Mea sunt pururea. Căci aşa îi mustră şi ceilalți profeți, fiindcă trec cu vederea partea cea mai grea a virtuții şi îşi pun toată nădejdea mântuirii în jertfe. Aceasta aduceau ca scuză, că noi aducem jertfe şi arderi de tot. Dar nu pentru acestea te judec, nici nu te învinuiesc pentru ele, că le-ai trecut cu vederea. Iar Isaia le reproşează cu şi mai multă tărie zicând: „Ce-Mi foloseşte mulțimea jertfelor voastre? M-am săturat de arderile de tot cu berbeci, de grăsimea mieilor şi nu mai vreau sânge de tauri şi de țapi. Când veneați să le aduceți, cine ceruse acestea din mâinile voastre"?> Şi totuşi în Scriptură sunt multe cuvinte despre jertfe, dar le-a rânduit nu fiindcă EI le voia,, ci fiindcă S-a pogorât la slăbiciunea lor. Şi Ieremia zice: „La ce îmi este bună tămâia din Şeba şi scorțişoara din țară depărtată?"'. Şi toți profeții spun că a aduce jertfe nu este nimic mare. De aceea şi David spunea astfel: Dumnezeu, Dumnezeul tău sunt Eu, arătând şi de aici că acest mod de slujire era nevrednic de El. Căci pe Dumnezeu trebuie să-L

slujeşti nu prin fumul jertfelor şi mirosul lor, ci prin viaţa virtuoasă, sfântă şi duhovnicească. Dar nu la fel sunt demonii pe care îi adoră neamurile, ci ei mereu caută jertfele. Aceasta se arată şi de către poetul elinilor care zice: „Aceasta este partea pe care ne-a pus-o deoparte destinul"™ Dar Dumnezeul nostru nu este astfel. Căci demonii, însetaţi de sânge omenesc şi voind să îi aducă treptat pe oameni Ia vărsare de sânge, cereau neîncetat jertfe.

*Is, 1,11-12. ?J Ier. 6, 20.

s Homer, lliadn, Cap. 4, vers. 49.

Dar Dumnezeu, Care voia ca treptat să îndepărteze şi jertfele de animale, s-a folosit de acest pogorământ şi a îngăduit jertfele, tocmai ca să suprime jertfele.

Nu voi primi din casa ta viţei, nici din turmele tale. ţapi. Că ale Mele sunt toate fiarele câmpului, dobitoacele din munţi şi boii. Cu-noscut-am toate păsările cerului şi frumuseţea ţarinii cu Mine este. Vezi cum câte puţin înalţă mintea cea târâtoare pe pământ, deschizându-le mintea împietrită, arătând că a rânduit jertfele nu fiindcă avea El nevoie de ele, nici nu le-a prescris în lege, fiindcă le aproba. Căci dacă voiam să fiu slujit astfel, Eu, Care am tot ceea ce este sub soare şi Care sunt Creatorul a toate, Mi-aş pregăti jertfele cele mai bogate. Iar apoi, profetul, luându-i în derâdere şi batjocorindu-i, încât şi mai usturătoare devine condamnarea lor, a adăugat: De voi flămânzi nu-ţi voi spune ţie, că a Mea este lumea şi plinirea ei. Dar fiindcă El însuşi le-a îngăduit pe acestea, ca să îi îndepărteze treptat de ele, ei însă au rămas ataşaţi de acest cult ieftin şi nu au rodit nimic din acest pogorământ, de aceea expri-mându-se material, potrivit limbajului omenesc, zice: De voi flămânzi nu-ţi voi spune ţie, adică nu voi flămânzi deloc. Căci Dumnezeu nu flămânzeşte, nici nu oboseşte. Dacă aş vrea să fiu slujit prin acestea, nu Mi-ar lipsi nenumăratele jertfe şi arderi de tot. Căci deşi toate îmi aparţin din belşug, şi Eu sunt Domnul şi Stăpânul lor, vreau să primesc de la tine ale Mele, ca în acest chip să te atrag pe tine pe calea iubirii faţă de Mine şi, treptat, să te fac sa renunţi la aceste deşarte obiceiuri.

5. Apoi iarăşi ridicându-i la cugete mai înalte, zice: Oare carne de laur vai mânca sau sânge de ţapi voi bea? Acestea nici oamenilor nu le-am rânduit să facă, zice, ba încă am şi stator-nicit cea mai mare pedeapsă pentru cei ce mănâncă sângeM. Cum aşadar, voi avea nevoie de sânge Eu, Care pe robii mei i-am depărtat de asemenea hrană? Aşadar, lepădând acestea

Dtiut. 12,16.

toate, şi arătându-le nevrednice de El, şi amestecând la condamnarea lor râsul şi ironia, nu opreşte cuvântul la aceasta, ci arată şi celălalt mod al jertfei, ca un medic care nu numai că

îndepărtează leacurile care nu folosesc la nimic, ci şi aplică pe răni leacurile care pot vindeca. După acestea, completând, zice: Jertfeşte lui Dumnezeu. Şi cum voi jertfi, zice. Jertfă fără de sânge. Căci aceasta este jertfa cuvenită lui Dumnezeu. De aceea când a zis: Jertfeşte lui Dumnezeu, a adăugat: jertfa de lauda, adică de mulţumire, de cântări sfinte, doxologia cea prin fapte. Ceea ce spune aceasta este: Trăieşte astfel ca Stăpânul tău să fie slăvit prin viaţa ta. Ceea ce şi Hristos a învăţat, zicând: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"4". Lauda nu este nimic altceva decât preamărire, slavă şi celebrarea numelui. Să fie, aşadar, viaţa ta, astfel încât să fie lăudat Stăpânul şi astfel să aduci jertfă desăvârşită. Această jertfă o caută şi Sfântul Pavel: „Să înfăţişaţi trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu"41. Şi în altă parte, iarăşi profetul: „Lău-da-voi numele Dumnezeului meu cu cântare, şi-L voi preamări pe EI cu laudă"; „şi-I va plăcea lui Dumnezeu mai mult decât viţelul tânăr căruia îi cresc coarne şi unghii"42. Astfel a jertfit şi Iov, după ce a primit rănile acelea mai presus de fire, mulţumind şi spunând aceste cuvinte: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat până în veac"43.

Şi plineşte celui Preaînalt făgăduinţele tale*. Este vorba aici de rugăciuni, ca să stăruim neîncetat în rugăciune şi să ne

*' Mt. 5,16. " Rom. 12,1. 42 Ps. 68,34-35. 41 Iov 1,21.

J1 Ps. 49,15 [Septuaginta]. Textul Septuaginfui prezintă cuvântul i:u£,dc,, -arc înseamnă rugCichnu, dar arc şi sensul de făgăduinţă, cum reiese din .ntreg pasajul. Sfântul ioan reuneşte ambele .sensuri în aceeaşi tâlcuire.

grăbim să plinim făgăduinţele noastre. Şi bine zice plineşte. Căci făgăduinţa devine o datorie. Astfel Ana a făgăduit pe fiul său Lui Dumnezeu, ca pe o mare datorie a ei. Şi tu, aşa-dar, fie că făgăduieşti milostenie, fie o viaţă cumpătată, fie altceva asemănător, grăbeşte-te să împlineşti. Dacă cineva ar cerceta cu atenţie, ar vedea că cele ale virtuţii sunt mai mult decât o făgăduinţă, sunt o datorie faţă de El. Şi aceasta arătând-o 1 Mstos, zicea: „am făcut ceea ce eram datori să facem"4'. Tocmai vorbise despre pilda robului căruia i se ceruse o slujire de mică importanţă, poruncindu-i nu să şadă la masă, ci să meargă sâ-1 slujească. Şi altul zice: „Nu amâna să împlineşti făgăduinţa ta"". Ai făgăduit? Împlineşte făgăduinţa ta, ca nu cumva să vină moartea şi să te împiedice. Dar ce vină am, zice, doar nu sunt stăpânul vieţii mele. Dar tocmai pentru aceasta nu trebuie să amâni, gândindu-te că este nesigură ieşirea şi că nu eşti stăpânul vieţii şi al plecării de aici. Astfel încât ceea ce părea o scuză, devine o osândă.

Căci faptul de a nu împlini făgăduința nu ține de moarte, ci de amânarea ta. Şi Mă cheamă pe Mine în ziua necazului şi te voi izbăvi şi Mă vei preaslăvi. Vezi ce mare răsplătire? Ce este oare asemenea cu această iubire de oameni, când ne dă nouă răsplăți pentru virtuți, răsplăți care sunt mai mari decât ostenelile, şi mai ales cele date la vremea potrivită? Şi pentru ce zice: Mă cheamă. Pentru ce aşteaptă să fie chemat de noi? Fiindcă, prin aceste acțiuni de a împlini făgăduințele, a-L chema, a primi, vrea să facă unirea cu El mai strânsă, şi mai fierbinte dragostea față de El. Căci virtutea uneşte cu Dumnezeu şi răsplata acelaşi lucru îl face, şi rugăciunea întăreşte această unire. De aceea zice: dă-mi şi îți voi da ție. Dar în faptul de a da, tot tu eşti cel ce primeşte. Căci El nu are nevoie de acestea, încât dacă eşti blând, dacă eşti cumpătat sau înțelept, nu adaugi ceva lui Dumnezeu, ci pe tine însuți te faci strălucitor

"Lc. 17,10. * Eccl. 5, 3.

şi mai bun. Şi totuşi, ca şi când El ar avea nevoie de ele, îți dă cele mai mari răsplăți şi cununi pentru ele. Dar şi mai înainte de cununile acelea, nu mică este plăcerea de care te bucuri, desfătânciu-te de o conştiință bună şi înaripându-te de cele mai bune nădejdi. Ziua necazului aici numeşte nu ziua nenorocirilor, nici a împrejurărilor nefavorabile, ci vrea să spună că, chiar dacă păcatul te-ar lupta, diavolul te-ar împresura, aducând asupră-ți pofte rele, te vei bucura de mult ajutor. Şi te voi izbăvi şi Mă vei preaslăvi. Aici iarăşi spune aceasta nu fiindcă are nevoie de slava de la noi (cum ar putea, fiind Dumnezeul slavei?), astfel încât cântarea de mulțumire să devină o amintire a binefacerii Lui şi să facă mai fierbinte dispoziția către El.

6. Nu va greşi cineva, dacă va spune că aici ziua necazului numeşte ziua vieții viitoare. Căci necazul acela este fără sfârşit. Aici moartea care urmează pune capăt nenorocirilor şi prietenii ne mângâie, şi aşteptăm sfârşitul nenorocirilor, adeseori nădăjduim o schimbare a lucrurilor şi trecerea timpului ne potoleşte suferința sufletului, precum şi suferințele aproapelui. Căci pentru mulți faptul de a avea tovarăşi de suferință şi a vedea multe exemple asemănătoare cu ale lor pare a le fi spre mângâiere. Dar dincolo nimic din toate acestea nu mai este. Nu este de față nimeni care să te mângâie, ci toți sunt in lipsă de prieteni. Nici lungimea timpului nu potoleşte durerea (şi cum ar putea potoli flacăra aceea nestinsă?). Nici nădejde de schimbare nu este. Căci veşnică este pedeapsa. Nici aşteptarea morții, căci nemuritoare este osânda. Şi nemuritoare trupurile cele osândite. Nici faptul, care pare multora să aducă mângâiere, de a vedea pe alții în aceeaşi osândă. Mai întâi, fiindcă nici nu se pot vedea cei osândiți, din

pricina întunericului care se interpune ca un zid despărțitor, umbrind vederile, iar apoi, mărimea chinului nu lasă loc simțirii unei asemenea mângâieri. Nici bogatul, nici cei ce scrâşnesc din dinți nu vor găsi în asemănarea chinului lor vreo pricină de mângâiere.

Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu. Pentru ce tu istoriseşti dreptățile Mele şi iei legământul Meu în gura ta! Vezi lira cea desăvârşită, alăuta bine acordată, care din diferite sunete face să răsune o singură armonie? Căci această idee o putem vedea şi la sfinții apostoli şi la ceilalți profeți. Şi Sfântul Pavel spune astfel, arătând şi el că nu este nici un folos să-i învețe pe alții, când cineva nu se învață mai întâi pe sine însuşi. Fiindcă se făleau cu jertfele lor şi cu faptul că aveau legea şi se făceau învățători pentru alții, Sfântul Pavel le arată că nimic mare nu rodesc de aici, când ei înşişi rămân neînvățați şi le adresează aceste reproşuri: „Deci tu, cel care înveți pe altul, pe tine însuți nu te înveți? Tu, cel care propovăduieşti: să nu furi, şi tu furi? Tu, care urăşti idolii, furi cele sfinte? Tu, care te lauzi cu legea, 11 necinsteşti pe Dumnezeu prin călcarea legii?"47. De aceea şi despre sine însuşi zicea: „Mă tem ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic"1M, smerind înfumurarea acelora care se mândreau cu învățătura cuvântului, ei fiind lipsiți de virtute. Tratează acelaşi subiect sub o formă diferită, când se adresează iudeilor, zicând: „Când păgânii care nu au lege, din fire fac ale legii, aceştia neavând lege, îşi sunt loruşi lege"49. Şi iarăşi: „Fiindcă nu cei ce aud legea sunt drepți la Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea vor fi îndreptați"0". Şi profetul: „învățătorii legii nu M-au cunoscut"51. Şi iarăşi: „Pana cea mincinoasă a cărturarilor a prefăcut-o în minciună"32. „Până şi barza îşi ştie vremea sa, şi turturica, şi rândunica, şi cocorul iau aminte la timpul când trebuie să vină, dar poporul Meu nu cunoaşte judecățile Mele"". Profetul

17 Rom. 2, 21-23.

I Cor. 9, 27. ** Rom.. 2,14. r'" Rom. 2,13. ?' Ier. 2,8. '•2 Ier. 8,8. 55 Ier. 8, 7.

zice că cel care nu este părtaş virtuții nu numai că nu câştigă nimic din faptul de a-i învăța pe alții, ci sunt şi lepădați din cinstea de a fi învățători. Dacă în tribunalele omeneşti acuzatul este condamnat la tăcere, în învățătura obştească, zice, cum ar avea cuvânt cel vinovat de păcat? Căci acest amvon este mai mare decât tribunalul acela. Căci acolo cei condamnați îşi plătesc pedeapsa, aici toate se petrec astfel ca cei ce au greşit să nu fie pedepsiți, ci să-şi îndrepte greşeala prin pocăință. Şi la curțile împărăteşti nimeni nu ar putea fi interpretul cuvântului împărătesc, dacă ar duce o viață stricată.

Pentru ce tu istoriseşti dreptăţile Mele şi îi înveţi pe alţii, făcând contrariul a ceea ce se cuvine, viaţa ta vorbind împotriva cuvintelor tale, şi pe unii dintre cei care vor să ia aminte la învăţături îi întorci? Nu atât înveţi prin cuvinte, cât perverteşti prin exemplul faptelor tale. De aceea şi Hristos îl laudă pe învăţătorul care prin fapte şi prin cuvinte arată desăvârşită învăţătura. „Cel ce va face şi va învăţa, acesta mare se va chema în împărăţia cerurilor"1*. Viaţa ta să aibă glas strălucitor, ca să înveţe acestea şi chiar dacă vei închide gura, glasul tău va răsuna mai strălucitor decât o trâmbiţă şi pentru cei ce sunt de faţă, şi pentru cei de departe. Aşa cerul istoriseşte slava lui Dumnezeu, nu având gură, nici mişcând limba, nici duh pentru a se face auzit, ci prin frumuseţea vederii, îl trimite pe privitor spre admirarea Creatorului. Ceea ce este pentru cer frumuseţea, acelaşi lucru să fie pentru sufletul tău virtutea. Dar dacă eşti întinat cu mii de păcate, având mii de condamnări şi, mai presus de toate, condamnările conştiinţei şi te străduieşti să iei catedră de învăţător, ori de câte ori vei osândi răutatea de la catedră, nu pe alţii, ci pe tine însuţi te vei osândi. Şi iei legământul Meu în gura ta? Bine zice în gura ta, fiindcă inima este lipsită de roadele care vin din legământul Domnului şi

M Ml. 5,19.

atunci buzele se mişcă în zadar, spre osânda celui ce vorbeşte. Dacă va cerceta cineva acest suflet va afla că mare este războiul între el şi Dumnezeu. Tu ai urât învăţătura şi ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta. învăţătură numeşte aici învăţătura legii, care pune în rânduială sufletul, care alungă răul şi sădeşte virtutea. Cum îndrăzneşti să o semeni în alţii, când tu nu. ai dobândit-o prin fapte? Ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta.

7. Căci nu numai că nu ai învăţat nimic din învăţătura legii, ci ai stricat şi ceea ce aveai dc la fire. Căci raţiunile celor ce trebuie făcute şi celor ce nu trebuie făcute sunt sădite în noi în mod natural. Dar tu le-ai lepădat pe ele şi nu le-ai păstrat în amintire. De vedeai fu ru! alergai cu el şi cu cel desfrânat partea ta puneai. Fiindcă nu este om care să fie aflat fără de păcat pe de-a-ntregul de aceea şi cineva zicea: „Cine se va lăuda că are inimă curată sau cine va îndrăzni să spună curat sunt de păcat?"55. Şi Sfântul Pavel zicând: „Nu mă ştiu vinovat cu nimic" adaugă îndată: „dar nu întru aceasta m-am îndreptat"'6. Şi iarăşi în Pilde: „Dreptul se învinuieşte pe sine din primele cuvinte"5' e limpede că pentru păcatele lui. Dar ca nimeni să nu poată spune că dacă toţi sunt păcătoşi, iar păcătosului i-a poruncit să nu istorisească dreptăţile Lui, cine va fi cel ce le va istorisi? Aşadar, ca nimeni să nu spună acestea, profetul prezintă şi felurile păcatelor. „Căci este şi păcat de moarte"38 precum şi Eli zicea: „Că de va

greşi omul față de alt om, atunci se va ruga pentru el lui Dumnezeu preotul; iar de va păcătui cineva față de Domnul, atunci cine va mijloci pentru el?"59. Şi în lege unele păcate erau de neiertat încât se pedepseau cu moartea. Iar altele repede primeau

M Pilde 20,9 [Septuaginta].

* I Reg. 2,25.

iertare. La fel şi Hristos spunea în Noul Testament: „De-ți va greşi ție fratele tău, mergi mustră-1 pe el între tine şi el singur. Şi de te va asculta, ai câştigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul. Şi de nu-i va asculta pe ei, spune-1 Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân şi vameş"""". Şi în altă parte, când a întrebat Petru: „De câte ori va greşi față de mine fratele meu şi-i voi ierta lui? Oare până de şapte ori?," i-a răspuns: „Nu zic ție până de şapte ori, ci până de şaptezeci de ori câte şapte"'0. Dar în primul exemplu după doar două îndemnuri se arată mare greşeala şi nu te sileşte să aştepți mai mult. Ce oare? Sunt cele două locuri din Evanghelie în contradicție unele cu altele? Fără îndoială că nu, fiindcă acel de şaptezeci de ori câte şapte este spus cu condiția că se po-căieşte. Căci cum va ierta cineva cuiva care nici nu mărturiseşte că a pcicătuit, nici nu se pocaieşte? Şi când cerem de la doctor leacuri, îi arătăm mai întâi rana.

Cine este deci păcătosul despre care vorbeşte aici Scriptura? Să ascultăm cu atenție. Căci ni-1 descrie în cele ce ur-mează zicând: De vedeai furu! alergai cu el şi cu cel desfrânat partea ta puneai. Gura ta a înmulțit răutate şi limba ta a împletit vicleşug. Şezând împotriva fratelui tău cleveteai şi împotriva fiului maicii tale ai pus sminteală. Vezi cum zugrăveşte ca într-un tablou culorile răutății? Şi cum prin răutate cel viclean s-a făcut ca o fiară, pierzând noblețea firii? Aşadar, să nu trecem cu uşurință cu vederea acest tablou, ci să cercetăm cu atenție în fiecare din trăsăturile sale. De vedeai fund, alergai cu el. Aceasta este pricina tuturor relelor. Aceasta este distrugerea virtuții, ceea ce strică în mulți sârguința pentru bine, când unii nu numai că nu condamnă pe cei ce păcătuiesc, ci se şi bucură impreună cu ei. Şi aceasta nu este mai puțin decât a păcătui.

"°Mt. 18,15-17. " Mt. 18, 21.

Ascultă pe Pavel care zice: „Nu numai că fac ei acestea, ci le şi încuviințează celor care le fac"'12. Dar nu mic este păcatul acesta de a te bucura cu cei ce fac răul, chiar dacă nu ai face vreun alt rău. Căci cel ce păcătuieşte poate invoca necesitatea sau sărăcia drept cauze ale păcatului lui, deşi sunt scuze rele şi acestea. Dar tu pentru ce lauzi fapta, când nu rodeşti din

ea nici o plăcere? Poate că acela s-ar pocăi, dar tu şi aceste porți i le închizi şi distrugi leacul şi nimiceşti o astfel de mângâiere şi îi zăvorăşti toate căile care duc la limanul pocăinței. Când, aşadar, te va vedea pe tine, care eşti în afara păcatului şi care erai dator să îl condamni, nu numai că nu îl condamni, ci îl şi acoperi, şi nu numai că îl acoperi, ci îi eşti şi complice, ce va crede atunci despre sine şi despre ceea ce a îndrăznit să facă? Căci mulți dintre oameni nu judecă deloc după propriile idei ceea ce trebuie să facă, ci se lasă influențați şi corupți de părerile altora. Dacă îi va vedea pe toți condamnându-1, cel ce a păcătuit va crede că a făcut un mare rău. Dar când nu numai că nu se indignează nimeni, nici nu se dezgustă, ci se poartă cu blândețe şi chiar îl aprobă, judecata conştiinței lui se strică, judecata multora fiind complice cu ideea lui stricată pe care şi-o face despre păcatul său. Ce nu va îndrăzni atunci? Când se va mai condamna el pe sine şi când va înceta să mai pă că tu iască? De aceea trebuie, dacă va face cineva vreun rău, să se condamne pe sine, fiindcă aceasta este calea de a se îndepărta de rău. Şi dacă nu va face încă cele bune, să laude pe cele bune. Căci aceasta este calea care duce la râvna pentru a face binele. Dar aici profetul, pe cel ce a urmat păcătosului, pe bună dreptate, îl condamnă cu toată tăria. Căci dacă răutatea, chiar condamnată fiind, atât de mult înfloreşte, iar virtutea, chiar lăudată fiind, atrage pe atât de puțini să se ostenească pentru ea, ce se va întâmpla dacă, dimpotrivă, răul va fi lăudat? Aceasta ar vedea cineva că se întâmpla adesea şi în soborul

"2 Rom. 1,32.

preoților şi dacă la ucenici este cumplit păcatul acesta, cu cât mai mult la învățători.

8. Ce faci omule? Legea este călcată în picioare, înfrâ-narea disprețuită, atâtea păcate sunt îndrăznite de unul dintre cei sfinți, cele de sus au devenit jos şi nu te cutremuri? Dar profetul cheamă elementele cele fără simțire pentru a deplânge cu o jale comună greşelile: „S-a mirat de acestea cerul, s-a cutremurat pământul""3. Şi iarăşi: „Va plânge Car-meîul, va plânge vinul, va plânge via"M. Şi cele neînsuflețite plâng şi suspină şi se indignează împreună cu Stăpânul. Iar tu ființă rațională nu te îndurerezi? Nu condamni? Nu devii cumplit răzbunător al legii dumnezeieşti, ba încă te faci părtaş răului? Şi ce iertare vei avea? Nu fiindcă Dumnezeu are nevoie de un răzbunător, nici nu are nevoie de ajutor, ci vrea ca tu să fii slujitorul Lui, să nu cazi şi tu în aceleaşi păcate, să devii mai înțelept prin indignarea față de faptele rele ale altuia, ca şi prin aceasta să te arăți iubitor de Dumnezeu. Când alergi împreună cu altul care a păcătuit şi nu i te împotriveşti, nici nu te îndurerezi, faci sufletul tău delăsător, uşor de abătut, şi adeseori îți găteşti aceleaşi căderi. Iar pe acela îl vei vătăma prin

indulgența ta nepotrivită, făcându-i Iui mai aspră judecata în veacul viitor şi pe el făcându-1 mai trândav pentru luptele prezente. Dar acestea nu sunt spuse numai despre fur, ci pentru orice păcat. Dar a pus aici pe cel din urmă dintre păcate, ca să vezi că cel care nu are iertare pentru un astfel de păcat, cu atât mai mult nu se va bucura de mângâierea iertării pentru altele mai mari. Ascultă şi ce zice în continuare: Şi cu cel desfrânat partea ta puneai, trecând deci la păcate mai mari. Căci furtul este mult mai mic decât des-frânarea. Un înțelept, făcând comparația între aceste păcate, zicea: „Nu e nimic de mirare dacă cineva este prins furând. Căci fură ca să-şi sature sufletul care flămânzeşte"6'. Dacă

63 Ier. 2,12. M Is. 24,7. *5 Pilde 6,30.

aşadar, acesta este fără iertare, cu cât mai mult desfrâna rea. Aici desfrâna re numeşte cur via. Dacă, prin urmare, vei vedea pe vreunul din cei adunați împreună cu tine desfrânând şi apropiindu-se de Taine, spune celui ce slujeşte: cutare este nevrednic de Taine, opreşte mâinile necurate. Căci dacă nu e vrednic nici să istorisească dreptățile lui Dumnezeu, gândeşte-te ce pedeapsă nu va veni asupra lui când se atinge cu mâinile de Sfânta Masă, dar nu numai asupra lui, ci şi asupra celui ce îl acoperă pe el. Căci nu a spus: „Şi ai desfrânat", ci Cu cel desfrânat partea ia puneai. Vai, cât de mare este răul de a acoperi stricăciunile altora, fiindcă spune că unul ca acesta se face părtaş la pedeapsa dată pentru păcatul însuşi, fiind nu mai puțin vinovat decât cel ce îl săvârşeşte. Căci unul poate invoca patima care îl tulbură, deşi neiertată este şi această scuză, precum şi furul poate invoca foamea. Dar tu nici măcar acestea nu le poți invoca. Pentru ce atunci, dacă de plăcere nu te bucuri, să te faci părtaş osândei? De aceea şi judecătorii din lume fac aceasta, îi pedepsesc nu numai pe cei ce au îndrăznit să păcătuiască, ci şi pe slujitorii lor pe care îi văd că ştiau despre păcatul stăpânului. Şi stăpânii lor, odată predați tribunalului, le-ar bea cu plăcere sângele şi le-ar sfâşia trupul, pentru că Ic atribuie toată răspunderea faptei, nu mai puțin decât femeia adulteră. Căci neîndepărtând vălul care îi acoperă pe vinovați, aceştia au dat mai multă putere faptelor ascunse. Aceştia s-au făcut vinovați şi față de soțul insultat, şi față de femeia adulteră, şi față de seducător. Căci dacă ar fi vestit, dacă ar fi arătat păcatul la timp, ar fi evitat prinderea lor asupra faptului. Cel care vrea să atragă vânatul în laț, întinde cu grijă capcana, rămâne aproape cu ochiul deschis asupra animalelor pe care vrea să le prindă, ascunde tot ceea ce ar putea să îl trădeze, nu face nici un zgomot, nici o acțiune care ar putea alunga prada. La fel şi aici, tu te aşezi lângă cursa pe care diavolul însuşi o întinde, ştiind că adulterul are să cadă în ea, nu te tulburi, nici nu te înspăimânți, ci atunci mai cu seamă îl pierzi. Şi să nu îmi spui

cuvântul acela plin de indiferență? Ce am eu a face cu asta? Eu mă îngrijesc de ale mele, nu e treaba mea. Dar atunci mai ales te îngrijeşti de ale tale când cauți la folosul aproapelui. De aceea şi Pavel zicea: „Nimeni să nu caute ale sale, ci fiecare pe ale aproape-lui'"^. Vrei să afli pe ale tale, caută-le pe cele ale aproapelui.

Cura ta a înmulțit răutate, limba ta a împletit vicleşug. Şe-zând împotriva fratelui tău cleveteai, şi împotriva fiului maicii tale ai pus sminteală. Ca să nu spună: „fac aceasta din iubire de oameni." Dar ce iubire de oameni este aceea când nu îl împiedici, nu îl reții pe cel ce urmează să cadă în prăpastie, ce iubire de oameni este să aplauzi o plăcere nedreaptă, să treci cu vederea pe cel care bea ceva otrăvitor. Vei putea spune orice în afară de aceasta. Fiindcă nu iubire de oameni este aceasta, ci somn, lene, trândăvie. Pentru ce lăsând nepedep-sit pe cel ce păcătuieşte, cleveteşti pe fratele tău care nu a greşit cu nimic? Cum unelteşti împotriva celui ce nu a nedreptățit cu nimic, nu a greşit cu nimic? Vezi răutatea întinzân-du-se din ambele părți? Pe cel îmbătat de poftă nu îl împiedici să se îmbete, ca să se înfrâneze, dar pe cel care nu a greşit cu nimic îl pedepseşti. Căci şezând împotriva fratelui tău. cleveteai şi împotriva fiului maicii tale ai pus sminteală.

9. Vezi cum pe măsură ce istorisirea înaintează, acuzația se măreşte? Pe cel care a pricinuit aceleaşi chinuri de naştere ca şi tine mamei tale, pe cel cu care ai împărțit acelaşi pântece, pe cel împreună cu care te-ai împărtăşit de aceeaşi casă şi masă şi hrană, pe cel odrăslit din aceeaşi rădăcină, pe cel care a avut acelaşi început al naşterii ca şi tine, pe cel care a crescut împreună cu tine din cea mai fragedă pruncie, pe acesta îl cleveteşti şi nu numai că îl vorbeşti de rău, ci îl faci să cadă în cursele pe care i le întinzi. Căci aceasta înseamnă ai pus sminteală. Dacă pe fratele tău natural nu trebuie să îl vorbeşti de rău, cu cât mai mult pe cel ce îți este frate duhovnicesc? Aşadar, pe cel ce este pe punctul de a păcătui nu îl lăsa să cadă, iar pe cel ce nu ți-a făcut nici un rău nu îl învinui pe nedrept, nici nu îl cleveti. Pe de o parte, cazi în invidie, pe de altă parte, în nepăsare şi indiferență. Căci faptul de a nu-1 reține pe cel ce este pe punctul de a cădea ține de nepăsare. De pizmă, ține faptul de a-1 face să cadă pe cel ce stă în picioare. Şi vezi cum profetul nu vorbeşte despre o simplă acuzație, ci de o faptă făcută cu mult vicleşug şi cu osteneală. Căci zice: Şezând împotriva fratelui tău cleveteai. Căci şi Cain, ucigând pe fratele sau, a ridicat viața numai unuia singur, dar aceştia au ucis mii, pe cei pe care i-au clevetit şi pe cei față de care au clevetit, şi pe ei înşişi mai întâi. Căci vatămă nu numai pe cel învinuit, ci şi pe alții. Şi mai ales pe cei care îl ascultă. Căci cel clevetit pe nedrept nu numai că nu pătimeşte nici un rău, ci are şi mare răsplată. Căci nu cel

ce pătimeşte, ci cel ce face răul, acesta este vrednic de pedeapsă. La fel, cel ce spune bârfa, iar nu cel ce o aude este vinovat, afară numai dacă acesta din urmă nu dă el pricină clevetelii. Aşadar, să nu ne străduim să nu auzim rele (aceasta este cu neputință), căci este mărturia lui Hristos care zice: „Vai vouă când toți oamenii vă vor vorbi de bine""7, ci ca noi să nu dăm pricină. Căci cel care vrea să audă de bine de la toți, adeseori îşi pierde sufletul, căutând slavă de la oameni, făcându-se rob în cele în care nu trebuie, făcând pe plac în cele în care nu ar trebui, ca să cumpere bunăvoința oamenilor. Cel care disprețuieşte să audă rele pe seama lui de la toți iarăşi se pierde. Căci aşa cum este cu neputință ca un om virtuos să audă de la toți numai de bine, la fel este cu neputință ca unul care dă mereu multe pricini pentru a auzi de rău să audă de la toți numai dc rău. Dacă sunt unii care te vorbesc de rău, tu fiind fără de vină, atunci şi mai mare îți va fi răsplata, aşa cum s-a întâmplat şi cu apostolii şi cu bărbații
" Lc. 6, 26.
aceia viteji care le-au urmat. Trebuie să ştim şi aceea că dacă cineva ne vorbeşte de rău în privința unui lucru pentru care conştiința noastră nu ne mustră, nu trebuie să disprețuim vătămarea aceea a celui ce ne insultă, ci să facem tot ceea ce ne stă în putință pentru a îndepărta orice pricină irațională de a fi defăimați. De aceea şi Sfântul Pavel a trimis mulți oameni care să împartă banii pentru hrana săracilor, spunând şi pricina: „Ca să nu ne defăimeze cineva, în această îmbelşugată strângere de daruri, de care ne îngrijim noi""*. Căci văzând aceasta, că se vor sminti rău, nu a trecut cu vederea faptul, nici nu I-a disprețuit, ci fiindcă era în puterea lui de a evita sminteala, s-a grăbit să o facă, având în vedere pe cei ce se puteau sminti. Şi iarăşi în altă parte zice: „Dacă o mâncare sminteşte pe fratele meu, nu voi mânca în veac carne, ca să nu aduc sminteală fratelui meu"69. Şi acestea erau lucruri indiferente, şi totuşi, dacă ele aduc sminteală, zice, şi chiar dacă eu nu mă vatăm, nu le voi trece cu vederea, de dragul mântuirii celor ce se smintesc. Dacă vătămarea ta este mai mare decât este afectată mântuirea celui ce se sminteşte, atunci poți să treci cu vederea pe cel ce se sminteşte, dar dacă nu, trebuie să iei aminte la el.

Aceasta este regula generală pe care trebuie să o urmăm şi care ne învață când trebuie să ținem cont de sminteala sufletelor slabe, şi când trebuie să o trecem cu vederea. Astfel, iudeii se sminteau că Sfântul Pavel nu urma prescripțiile legii şi de aceea mii se îndepărtau de credința creştină. Ce face, aşadar? Vrând să pună capăt smintelii şi să o îndrepte, a infirmat spusele celui ce a arătat că nu ține legea. Se sminteau iarăşi iudeii că propovăduieşte pe Cel răstignit. Dar aici a trecut cu vederea pe cei smintiți, fiindcă era mai mare câştigul

propovăduirii. La fel a făcut şi Hristos. Când le vorbea despre mâncări se sminteau, când le-a zis: „Nu ceea

w II Cor. 8,20. •*] Cor. 8,13.

ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din. gură, aceea spurcă pe om"7". Le răspunde lor: „Lăsaţi-i pe ei, orice răsad pe care nu 1-a sădit Tatăl Meu cel ceresc va fi smuls din rădăcină"71. Dar când cer de la el taxe şi impozite, deşi ştia că nu trebuie să plătească, totuşi fiindcă nu venise timpul să fie descoperită puterea Lui, zice: „Ci ca să nu-i smintim pe ei, mergând la mare, aruncă undiţa şi peştele care va ieşi întâi, ia-1 şi deschizându-i gura, vei găsi un statir. Pe acesta ia-1 şi dă-1 lor pentru mine şi pentru tine"'2. Când le-a vestit legea Lui plină de multă înţelepciune şi ci se împotriveau cu îndărătnicie, nu S-a îngrijit de ei, ci a dezlegat legea veche pentru cea nouă, dar când a văzut că nu puteau încă primi adevărul despre natura Lui dumnezeiască, în chip potrivit a făcut pogorământ şi a umbrit adevărul despre dumnezeirea Sa prin plata taxei. Şezând împotriva fratelui tău cleveteai. E pentru a-1 îndrepta, zice.

10. Atunci nu trebuia să îl vorbeşti de rău pe ascuns, ci, aşa cum a poruncit Hristos, trebuia să îl îndrepţi luându-1 deoparte. Căci reproşurile făcute în public adeseori îi fac pe cei ce păcătuiesc încă şi mai neruşinaţi. Cei mai mulţi dintre păcătoşi, atât timp cât nădăjduiesc să rămână ascunşi, socotesc că se pot întoarce cu uşurinţă pe drumul cel bun. Dar când pierd cinstea în faţa multora, cad în deznădejde şi alunecă în neruşinare. Dar ai fost nedreptăţit cu ceva de el. Pentru ce, aşadar, te nedreptăţeşti singur pe tine însuţi? Căci cel ce se răzbună pe sine se străpunge singur cu paloşul. Vrei să-ţi faci bine şi ţie şi să te şi răzbuni pe acela? Vorbeşte de bine pe cel ce te nedreptăţeşte. Astfel vei stârni împotriva lui multe reproşuri ale multor învinuitori care îi condamnă purtarea şi îşi va primi astfel plata sa. Iar dacă îl vorbeşti de rău, nici nu vei fi vrednic de crezare, primind

70 Mt. 15, li.

71 Mt. 15,13. 7: Mt. 17,27.

bănuiala duşmăniei. Astfel încât toate eforturile tale se vor întoarce împotriva ta. Tu vrei să îi ştirbeşti cinstea, dar se întâmplă contrariul. Pentru a-ti atinge scopul ar trebui să o faci prin laude şi grăiri de bine, nu prin învinuiri. Făcând altfel, şi tu vei fi ruşinat mai mult, iar pe acela nu îl vor atinge săgeţile tale. Căci gândul duşmăniei se ridică de la sine în mintea celor ce te ascultă şi nu îi lasă să acorde credibilitate spuselor tale şi se întâmplă acelaşi lucru ca la tribunale, cu contra mărturiile. Când cineva aduce la tribunal o contra mărturie, îndată se

răstoarnă toate argumentele. Aşa şi aici simpla bănuială de duşmănie nu îţi permite să îţi pledezi cauza. Aşadar, nu vorbi de rău ca nu cumva să te murdăreşti pe tine însuţi, nici să amesteci noroiul cu lutul şi cărămida, ci împleteşte cununi din trandafiri şi violete şi din celelalte flori, nu du balegă Ia gură, aşa cum fac muştele {căci aşa sunt clevetitorii, ei sunt primii care simt duhoarea spuselor lor), ci înmiresmează-ţi gura cu flori, precum albinele, împleteşte faguri şi fii blând faţă de toţi. Căci de la cel ce cleveteşte toţi se întorc cu dezgust, ca de la unul care miroase urât, ca de la o lipitoare care se hrăneşte cu sânge, ca de la o muscă ce mănâncă balegă, hrănindu-sc cu relele altora. Dar pe cel care are în gură numai binecuvântare toţi îl primesc ca pe o rudenie, ca pe un frate,.ca pe un fiu şi un părinte. Şi pentru ce vorbesc aici de cele prezente şi de slava de la oameni? Gândeşte-te la ziua aceea înfricoşată, la divanul acela nemitarnic că dacă spui minciuni adaugi încă şi mai mult la păcatele tale. „Vă spun că pentru orice cuvânt deşert, pe care-1 vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecăţii"'3. Chiar dacă ar fi adevărat ce spui, nici aşa nu te vei slobozi de osândă, fiindcă ai descoperit neputinţele şi faptele vinovate ale aproapelui tău. Gândeşte-te la fariseu. Nu era ca vameşul, ci mai păcătos decât vameşul, fiindcă a clevetit pe vameş. Iar vameşul nu era ca fariseul, ci s-a făcut mai

" Mt. 12,36.

drept ca fariseul, fiindcă s-a prihănit pe sine. Acestea ai făcut şi am tăcut. Ai cugetat fărădelegea ca voi fi asemenea ţie. Mus-tra-te-voi şi voi pune înaintea ta păcatele tale.

11. Vezi negrăita iubire de oameni? Vezi înălţimea bunătăţii? Vezi nesfârşita bogăţie a îndelungii răbdări? Căci aici tăcere numeşte îndelunga răbdare. Atâtea ai îndrăznit şi totuşi nu te-am pedepsit, ci ţi-am răbdat toate, dând loc pocăinţei tale. Dar tu nu numai că nimic nu ai câştigat de aici, ci ai alergat după răutăţi şi mai mari. Nu numai că nu ţi-ai schimbat viaţa, nici nu te-ai ruşinat, nici nu te-ai osândit pentru faptele tale, ci ai cugetat că Eu, Cel ce am avut răbdare cu tine, Care te-am răbdat, Care am tăcut, Care te-am suportat, rabd toate nu din îndelungă răbdare, nici din iubire de oameni, ci pentru că nu vreau să pedepsesc acestea, nici nu Mă indignez de faptele tale.

înţelegeţi dar acestea cei ce uitaţi pe Dumnezeu. Care acestea? Cele spuse adică. Ce înseamnă: înţelegeţi? Cugetaţi. Ce a spus neclar? Ce are nevoie de multă cercetare? Mai ales însuşi modul învăţăturii introduce un cult schimbat al lui Dumnezeu. Fiindcă jertfele vechii legi au puţină valoare în ochii lui Dumnezeu, profetul introduce legea Sfintelor Evanghelii, li vede pe oameni înfăşuraţi în noroiul păcatelor şi, vrând să îi smulgă din mlaştina păcatelor şi

să-i elibereze de relele obiceiuri, aşa cum se curăţă umoarea din ochi, le trezeşte amintirea faptelor rele ca nu cumva, dându-le uitării pe acestea, să piardă câştigul pocăinţei. Căci multă împietrire a sufletului lucrează obişnuinţa în păcate şi îi face fără de minte şi orbeşte ochiul minţii cel sprinten. Ca nu cumva să vă răpească şi să. nu fie cel ce izbăveşte. O, negrăită iubire de oameni! Căci aceste cuvinte sunt ale unei mame iubitoare sau mai degrabă bunătatea Lui covârşeşte nesfârşit iubirea aceea. Cel ce a arătat atâta osândă, Ce! ce a arătat atâta mânie caută acum să îl păzească pe păcătos. Cel ce a spus: Mustra-te-voi şi voi pune în faţa ta păcatele tale şi cel ce a dat osânda care pedepseşte, tot El dezleagă sentinţa iarăşi şi nu îi predă pedepsei ca pe nişte osândiţi, ci, ca pe nişte datornici, încearcă să îi îndrepte prin sfat şi prin îndemn şi îi în ţel ep ţeste prin frică, zicându-le: Ca nu cumva să vă răpească ca un leu şi să nu fie cel ce izbăveşte, jertfa de laudă MS va slăvi şi acolo este calea în care îi voi arăta lui mântuirea Mea. După ce le arată iubirea de oameni, îi îndeamnă, îi sfătuieşte, îi ameninţă, îi înspăimântă, făcându-le cunoscută pedeapsa, le zice şi modul prin care este cu putinţă să-şi îndrepte faptele: Jertfa de laudă Mă va slavi. Ceea ce vrea să spună aceasta este: Nu numai că va înceta mânia Mea, nu numai că se va dezlega osânda, ci Mă va şi slăvi. Vezi mărimea faptei, când Dumnezeu este slăvit?

Şi acolo este calea în care îi voi arăta lui mântuirea Mea. Vezi răsplata negrăită? Vezi înălţimea iubirii de oameni? Făgăduieşte să descopere celor care fac binele calea care duce la Dumnezeu şi la mântuirea cea adevărată care vine de la Dumnezeu. Să credem, aşadar, celor făgăduite şi să-L slăvim pe Dumnezeu printr-o viaţă dreaptă şi jertfă de laudă. Căci aceasta este calea care duce la mântuire, prin această jertfă, pe care fie ca noi toţi să o dobândim cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos că a Lui este slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 108

Dumnezeule, lauda mea n-o ţine sub tăcere. Că gura păcătosului şi gura vicleanului asupra mea s-au deschis. Grăit-au împotriva mea cu limbă vicleană şi cu cuvinte de ură m-au înconjurat şi s-au luptat cu mine în zadar. în loc să mă iubească, mă cleveteau, iar eu mă rugam. Pus-au împotriva mea rele în loc de bune şi ură în locul iubirii mele. Pune peste dânsul pe cel păcătos şi diavolul să stea de-a dreapta lui. Când se va judeca să iasă osândit, iar rugăciunea lui să se prefacă în păcat. Să fie zilele lui puţine şi dregător ia lui să o ia altul. Să ajungă copiii lui orfani şi femeia lui văduvă. Clătindu-se, să fie strămutaţi copiii lui şi să

cerşească şi să fie scoşi din curţile caselor lor. Să smulgă cămătarul toata averea lui. Să răpească străinii ostenelile lui.

1. Avem nevoie aici de mu Hă prudenţă. Căci aceste cuvinte, la simpla lor pronunţare, la prima auzire, tulbură pe mulţi dintre cei care nu sunt cu luare aminte. Căci acest psalm este tot plin de blesteme şi prin acestea întreg cuvântul ne înfăţişează şi ne arată un om aprins de mânie şi clocotind de furie care nu se opreşte numai la pedepsirea celui nedrept, ci aduce pedeapsa şi asupra copiilor, asupra tatălui şi mamei lui, nici nu îi este de ajuns o singură nenorocire, ci adaugă rele la rele. Vezi câte blestemă. Pune peste el pe cel păcătos şi diavolul să stea de-a dreapta lui. Adică să fie sub osânda oamenilor vicleni şi uneltitori şi să nu poată să îi biruiască. Căci aceasta înseamnă: Când se va judeca să iasă osândit. Şi nu îi este de ajuns această pedeapsă, ci după această osândă cere ca altul să îi ia cinstea: Şi dregător ia lui să o ia altul. Şi nici aici nu se opreşte, ci îi închide şi singurul liman care i-a mai rămas, nici de la Dumnezeu să nu dobândească milă, zicând: Şi rugăciunea lui să se prefacă în păcat. Cere să pătimească o moarte înainte de vreme. Căci zice: Să fie zilele lui puţine. Şi nici aici nu se opreşte, deşi ar fi fost de ajuns să spună numai aceste nenorociri. El adaugă încă, ceea ce este semnul unui suflet înfierbântat de mânie, fiindcă nu îi sunt de ajuns nici una, nici două pedepse, ci pretinde atâtea altele să fie aduse asupra lui. Iar cele de acum sunt cu mult mai grele decât celelalte, fiindcă cere ca fiii lui pe care-i lasă în urmă să fie orfani şi femeia lui văduvă. Deşi acestea se întâmplă oricum în mod necesar odată cu moartea lui, totuşi le spune iarăşi în chip de blestem, fiind aprins de mânie. Şi nu se opreşte numai la faptul de a fi orfani, ci după aceste nenorociri continuă mai departe, cerând ca fiii aceluia să fie rătăcitori şi să se strămute din loc în loc, Clătindu-se, să se strămute fiii lui şi sa cerşească. Adică nu numai să rătăcească, ci nici hrana necesară să nu o aibă, nici să înceteze să se mute din loc în loc, izgoniţi, prigoniţi în tot pământul, negăsind nici un loc în care să stea. După acestea cere şi sărăcirea lor, o sărăcie extremă şi de nerăbdat, încât să nu dobândească milă nici de Ia rude, ci să rătăcească cerând ajutor de ia străini şi necunoscuţi. Auzi cum descrie aceasta: Căci după ce a spus: Să fie strămutaţi fiii lui şi să cerşească adaugă: Sa fie scoşi din curţile caselor lor şi să smulgă cămătarul toată averea lui. Şi să răpească străinii ostenelile lui. Acesta este un alt chip al nenorocirii, a fi date răpirii cele ce-i aparţin lui, să suporte uneltirile şi vicleşugurile cămătarilor, să fie ocârât în tot felul, şi ceea ce e mai cumplit, în toate aceste rele, să fie lipsit de apărător. Cere şi aceasta zicând: Să nu-ifie lui sprijinitor. Căci aceste rele sunt prin ele însele cu neputinţă de răbdat, dar când nu au nici un sprijin, ele sunt cu mult

mai cumplite. Şi nici orfanii lui miluitor. Vai ce mare mânie, când orfanii lui nu dobândesc nici o milă, dar nu numai că nu primesc milă de la nimeni, ci sunt aruncați în cea mai de pe urmă pierzanie.

Să fie feciorii lui întru pierzare, într-un neam să se stingă numele lui. Vezi cuvântul plin de mânie care pare că nu se mai opreşte? Şi cere ca aceştia să trăiască în nenorociri cie tot felul, să fie predați nimicirii şi să piară fără urmă şi nume. Şi ca şi cum nu ar fi de ajuns nici nenorocirea copiilor, adaugă iarăşi: Să se pomenească fărădelegea părinților lui înaintea Domnului şi păcatul maicii lui sa nu se şteargă. Să fie înaintea Domnului pururea şi să piară de pe pământ pomenirea lui. Căci mai cu seamă aceasta ține de mânie, a enumera nenorocirile şi a se întoarce neîncetat la ele. Căci zicând Să se pomenească fărădelegea părinților lui, a adăugat: sa nu se şteargă, deşi este acelaşi lucru. Căci mânia îl face să le spună de două ori. Ceea ce vrea să spună aceasta este: n.imiceşte-1, ucide-1, distruge-1. Vezi mulțimea blestemului? Dacă vrei iarăşi le repet: să cadă în mâinile oamenilor răi, zice, să fie osândit, să fie stăpânit de ei, să piară de moarte fără vreme, să fie scos din dregători a lui, şi nu urmaşilor lui, ci altora să lase averea lui, femeia lui să piară, şi cere ca fiii Iui să rabde sărăcie, să fie orfani, să fie osândiți şi prigoniți din toate părțile, să nu aibă nici un ajutor, să cadă din bunăvoința lui Dumnezeu, nimeni să nu le fie liman, nici refugiu. Să se şteargă numele iui de pe fața pământului, să piară fără nume, tatăl şi maica lui să dea socoteală pentru cele ce au greşit şi el însuşi să piară fără urmă.

2. Oare nu uimesc pe ascultător cele spuse? Oare nu doreşti să auzi cine este cel osândit astfel? Căci dacă auzim un om insultând pe alt om, îi întrebăm pe cei de față: cine este cel despre care auzim acestea? Cu cât mai mult când îl auzim pe profet blestemând este necesar să aflăm, şi să aflăm cu frică şi cu cutremur: cine este cel ce s-a expus unei asemenea cumplite mânii? Cine a întristat Duhul Sfânt, încât să audă atâtea şi atâtea blesteme? Aşadar, să analizăm acest psalm de la început cu multă atenție. Şi nimeni să nu se tulbure. Căci voi face tâlcuirea cu toată atenția posibilă. Căci nu este puțin lucru ceea ce vom cerceta. In primul rând, de vreme ce păcătosul este învinuit, pentru care pricină sunt pedepsiți împreună cu el şi copiii lui, şi soția, şi părinții? Iar în al doilea rând, cine este cel blestemat? In al treilea rând, cum

oare corifeul apostolilor arată că acest psalm este spus despre luda? Sau mai degrabă nu tot psalmul, ci o parte din acest psalm. „Căci este scris în Cartea Psalmilor1: «Facă-se curtea lor pustie şi în locaşurile lor să nu fie locuitor. Şi dregătoria lui să o ia altul»"2. Dar, iarăşi, aceasta ridică o altă problemă. Căci cele două părţi ale citatului nu se regăsesc în acelaşi psalm. De aceea nici nu a spus în cutare psalm, ci în Cartea Psalmilor. Fiindcă „Facă-se curtea lor pustie" se spune în alt psalm, iar în acesta se spune: Dregătoria lui să o ia altul. Şi totuşi, Petru le adună pe amândouă versetele într-o singură mărturie. Ceea ce face şi Pavel mereu ca atunci când spune: „Din Sion va veni Izbăvitorul şi va îndepărta nelegiuirile de la Iacob. Şi acesta este legământul Meu cu. ei când voi ridica păcatele lor"1.

Dar ar putea întreba cineva ce este acest psalm, este o profeție sau un blestem? Este o profeție în chip de blestem. Căci şi în altă parte vom găsi ceva asemănător, fiindcă la fel a făcut şi Iacob. Fiindcă trebuia ca cei ce ascultă să se folosească din cele întâmplate altora, multe din profeții sunt alcătuite în aşa fel încât prin amenințările pe care le conțin să mărească frica. Nu este acelaşi lucru a spune cutare va suferi asta şi asta, şi a spune acelaşi lucru cu mânie şi supărare. Că acestea nu le spun aşa simplu vă voi arăta limpede din alte cuvinte profetice. Căci Iacob când a fost să îşi sfârşească zilele, a zis fiilor săi: „Veniți ca să vă spun ce are să fie cu voi în zilele cele de apoi" şi urmând să profețească de la început, deîndată, ca cineva care este aprins de mânie, îşi începe profeția cu un blestem astfel zicând: „Ruben, în-tâi-născutul meu, eşti greu de purtat, greu şi încăpățânat. Tu ai clocotit ca apa şi ai pângărit..."4, profețind sub formă

1 Ps. 68, 29. 7Fap. 1,20.

' Rom, 11, 26-27; Is. 59,20; 27,9. " Fac. 49,1-4. [Septuaginta].

de blestem viitoarea pierzanie. La fel, iarăşi, când profețeşte cele bune le spune sub formă de rugăciune: „Să-ți dea ție Domnul din roua cerului şi din grăsimea pământului"3. Deşi şi aceasta este profeție. Este evident aici că nu este un sentiment omenesc. Căci şi în privința lui Canaan, tatăl a făcut acelaşi lucru zicând: „Robul robilor să fie la frații lui"", ca să afli că Dumnezeu, protejând pe cei nedreptățiți, îi pedepseşte cu asprime pe cei ce nedreptățesc. Şi Hristos se foloseşte de un asemenea mod al profeției imitând plângerea şi zicând: „Vai ție, Horazine, vai ție, Betsaida"7. La fel, iarăşi ca atunci când spune: „Ierusalime, Ierusalime, care omori pe proroci"8.

Aşadar, despre cine este spus psalmul acesta? O parte a lui este despre luda, Duhul Sfânt profețind prin David, iar restul despre alții. Căci iarăşi acesta este felul profeției. Şi în altă

parte vom găsi această alcătuire, cele de la început referindu-se la o persoană, iar cele de la sfârşit la alta. Dar ca să vezi acelaşi lucru şi din altă parte, când iudeii urmau să intre în pământul făgăduinței, despărțind cele douăsprezece seminții în douăsprezece părți, Dumnezeu i-a poruncit lui Iosua, fiul lui Navi, pe unele să le binecu vin teze, pe altele să le blesteme. Aceste binecuvântări şi aceste blesteme erau profețiile a celor ce aveau să fie. „Blestemat să fii tu în cetate şi blestemat să fii tu în țarină"1'. Şi mii de asemenea blesteme pune, referitoare la diferite seminții. Asta putem spune şi în acest psalm, anume că profeția este spusă sub formă de blestem, unele versete vestind cele întâmplate cu Iuda şi apoi altele au un alt subiect, despre cei care se răzvrătesc împotriva preoților, ca să aflăm cât de mare rău este

? Fac. 27, 28. h Fac. 9,25. 7Lc. 10,13. " Lc. 13, 34. * Deut. 28,16.

să ne răzvrătim împotriva preoților lui Dumnezeu şi de a ne folosi de vicleşug şi de nedreptate împotriva lor. Căci cele spuse nu sunt nimic altceva decât învățătura privitoare la cele ce se întâmplă celor care î! nedreptățesc pe aproapele, celor care se ridică cu vicleşug şi cu un cuget pervertit împotriva unora care nu le-au greşit cu nimic. Iar dacă cere să fie pedepsiți fiii, să nu te tulburi, iubite. Căci aici fii numeşte pe cei înrudiți prin răutate. Căci ştia că Scriptura numeşte fii şi pe cei care sunt astfel potrivit înrudirii, şi pe cei însoțiți cu răutatea, chiar dacă nu sunt fii şi prin fire, ca atunci când spune: „Voi sunteți fiii diavolului""1. Deşi prin fire iudeii nu erau deloc fiii diavolului. Căci cum ar putea nişte ființe cu trup să fie fii ai unei ființe care nu are trup? Dar prin comuniunea în răutate şi-au atras înrudirea cu el. La fel, îi leapădă din înrudirea cu Avraam zicând: „Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam"". Că fiul nu este pedepsit pentru tatăl, nici tatăl pentru fiul este vădit tuturor. Şi în lege se arată această spusă, afară numai dacă tatăl nu a crescut rău pe fiul său şi chiar şi atunci nu pentru fiul este pedepsit tatăl, ci pentru propria lui lenevire şi ne-păsare, precum Eli. Dacă vreți, să reluăm acest psalm de la început. Dumnezeule, lauda mea n-o ține sub tăcere. Alt tălmăcitor zice: „Dumnezeule, să nu fii surd la cântarea mea de laudă". Altă versiune: „Să nu o treci sub tăcere", adică să nu treci cu vederea pedeapsa, ci pedepseşte pe cei ce miau făcut rău. Căci Tu eşti slăvit, mare şi puternic pentru a putea face asemenea lucruri. Că gura păcătosului şi gura vicleanului asupra mea s-au deschis. Crăit-au împotriva mea cu limbă vicleană şi cu cuvinte de ură m-au înconjurat şi s-au luptat cu mine în zadar. In loc să mă iubească, mă cleveteau, iar eu mă rugam. Vezi până unde se întinde

răutatea? Vezi comuniunea în uneltire? Vezi cugetul care pune la cale? Căci aceasta II întărâtă

•"In. 8,44. 11 In. 8, 39.

mai cu seamă pe Dumnezeu, când cei ce se însoțesc în rău lucrează cele rele din voință, din premeditare, când cugetă răul de mai înainte cu multă dibăcie. Căci altceva este când cineva supără pe altcineva din înşelare, altceva este când cineva face rău celui ce i-a făcut rău, şi altceva este - şi o mare vină -, când cineva face rău cuiva care nu i-a făcut nici un rău. Căci a spune: In loc să mă iubească, mă cleveteau nu înseamnă altceva decât că față de un binefăcător şi față de cineva vrednic de a fi iubit şi de a primi cele mai bune răsplăți se arată cele contrare.

Iar eu mă rugam. Vezi înțelepciunea? Vezi blândețea? Vezi bunăvoința? Vezi evlavia sufletului? Nu mă înarmez, nici nu opun rezistență, ci la Tine caut scăpare, chem ajutorul Tău, sprijinul Tău, cea mai mare armă şi ajutor nebiruit. Şi apoi prezicând cele despre Iuda, cum s-a osândit singur, cum şi-a pronunțat singur condamnarea la moarte, cum s-a spânzurat, cum apostolia lui a fost dată altuia, iarăşi se întoarce la subiectul principal al psalmului. Căci şi aceasta este specific profeției, să întrerupă prezicerile şi să introducă vreun fapt istoric şi după aceasta iarăşi să revină la cele dintâi. Aici, profeția este exprimată obscur din pricina nerecunuştinței iudeilor. Profetul face aluzie la cineva care a uneltit împotriva preoției în vremea întoarcerii din Babilon. Şi cei mai sârguitori cunosc istorisirea. Şi profețeşte cele mai mari nenorociri unuia ca acesta, lipsirea de oricare sprijin şi cere să i se închidă acestuia orice liman, şi să nu dobândească nici iubirea de oameni, nici răbdare, nici iertare. Cum am spus mai sus şi cum nu voi înceta să o repet, acest psalm pare să fie un blestem, dar în realitate este o profeție care arată cât de mult se întărâtă Dumnezeu când cineva unelteşte împotriva preoției. Apoi, trece literal la enumerarea nenorocirilor care vor veni asupra aceluia şi zice: Ca nu şi-a adus aminte ca să facă milă. Şi a prigonii pe cel sărman şi pe cel sărac şi pe cel zdrobit cu inima ca să-l omoare. Aceasta este cea din urmă cruzime, cea din urmă neomenie, când nu numai că cineva unelteşte, ci unelteşte împotriva celor spre care ar fi trebuit să se aplece cu milă şi compătimire. Un asemenea om coboară până la sălbăticia fiarelor sau, mai bine zis, se face mai rău decât acelea. Căci sălbăticia aparține prin fire fiarelor. Dar acesta, om fiind, cinstit cu rațiune, şi-a predat răutății această noblețe. Până şi fiarele au oarecare iubire şi blândețe față de cei de aceeaşi specie cu ele. Dar aceştia nu respectă nici comuniunea de neam, ci pe cel pe care trebuia să îl miluiască, să îl susțină şi să-

1 îndrepte, pe acesta îl leapădă şi îl atacă. Şi a iubit blestemul şi a venit asupra lui; şi n-a voit binecuvântarea şi se va îndepărta de la el. După ce a înmulţit nenorocirile lui, profetul arată că pricina şi începutul acestora este în el, în cel care prin propriile fapte a îndepărtat ajutorul de la Dumnezeu şi şi-a atras dumnezeiasca pedeapsă.

Şi s-a îmbrăcat cu blestemul ca şi cu o haină şi a intrat ca apa înlăuntrul lui şi ca untdelemnul în oasele lui. Aici arată puterea pedepsei şi durabilitatea ei, învățându-ne că toți oamenii sunt răspunzători pentru propriile rele, cei care prin faptele şi lucrările lor resping pe cele bune şi atrag asupra lor pedepsele. Să-ifie lui ca o haină cu care se îmbracă şi ca un brâu cu care pururea se încinge. Aceasta o spune ca să arate nespusa mânie a lui Dumnezeu care va veni asupra unor asemenea oameni. Ceea ce spune aceasta este: că cele rele atât de mult îi vor stăpâni pe aceştia, încât nici o schimbare nu Ie va fi lor cu putință, ci răutatea se va întări în ei şi va rămâne în ei sigură. Apoi, arătând că viclenia se pedepseşte şi răutatea se osândeşte, şi nu numai la acela, ci se dă o astfel de sentință tuturor celor care sunt vinovați de cele spuse, a adăugat: Aceasta să fie răsplata celor ce mă clevetesc pe mine înaintea Domnului. Adică aceasta este pedeapsa, aceasta este răzbunarea împotriva celor ce îmi stau împotrivă, a celor ce uneltesc împotriva mea, a celor ce mă războiesc şi grăiesc rele împotriva sufletului meu. Aşadar şi cuvintele simple vor fi pedepsite, şi încă prin cele mai aspre pedepse.

4. După ce a terminat cuvântul despre acela, caută scăpare iarăşi la Dumnezeu pentru a-1 cere ajutorul. Căci nu se opreşte numai la pedeapsa celor ce uneltesc, ci arată că cei ce pătimesc cele rele dobândesc mare ajutor de la Dumnezeu şi îl au pe El pedepsitor al celor care îi nedreptățesc. Apoi adaugă zicând: „Dar Tu, Doamne, fă cu mine milă, pentru numele Tău". Vezi recunoştința, vezi smerenia. Faptul de a pătimi rele este un avocat potrivit înaintea lui Dumnezeu. Şi aceasta o putem vedea pretutindeni în Scriptură că cei care suferă pe nedrept din partea oamenilor au multă îndrăznire pentru a dobândi ajutorul lui Dumnezeu. Dar profetul, omițând să spună aceasta, se refugiază numai la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi zice: Fă cu mine milă pentru numele Tău, aceasta zicând: nu pentru că sunt eu vrednic, ci fiindcă Tu eşti iubitor de oameni şi milostiv. De aceea şi adaugă: ca bună este mila Ta. Şi bine zice ca bună este mila Ta. Căci mila de la oameni nu este astfel. Fiindcă ei se folosesc de aceasta şi spre vătămare şi chiar spre moarte. Dar Dumnezeu este mereu pentru binele nostru.

Izbăveşte-ma că sărac şi sărman sunt eu şi inima mea. s-a. tulburat înăuntrul meu. Vezi, iarăşi, cum cere să fie izbăvit nu ca fiind vrednic sau drept, ci cu totul copleşit şi stăpânit şi

pătimind mii de rele. Şi inima mea s-a tulburat înlăuntrul meu. Căci aşa este puterea nenorocirilor. Nu sfâşie numai trupul, ci şi sufletul îl tulbură. Ca umbra ce se înclină m-am trecut, ca bătaia de aripi a lăcustelor tremur. Spune tăria uneltirii celor ce nedreptățesc, răutatea nespusă, sârguința împotriva lui care se află în ei. Genunchii mei au slăbit de post şi trupul meu s-a istovit din lipsa untdelemnului. Vezi ce arme găteşte împotriva uneltirilor lor şi împotriva răutății lor? Şi eu m-am făcut lor ocară. M-au văzut şi au clătinat cu capetele lor. Acestea sunt obiceiurile celor răi. Nu numai că nu cedează când văd dreptul sporindu-şi evlavia, ci îl şi ocărăsc şi râd de el şi îl atacă. Dar acesta ce face? Se refugiază Ia sprijinul cel neînfruntat, la ajutorul cel nebiruit zicând: Ajută-mă, Doamne Dumnezeul meu, mântuieşte-mă după mila Ta. Şi să cunoască ei că mâna Ta este aceasta. Că al Tău este sprijinul, al Tău este ajutorul. Căci nu vreau numai să fiu izbăvit, ci vreau ca şi aceia să afle de Cine sunt izbăvit, încât îndoit să îmi fie trofeul de biruință, îndoită cununa, sporita slava.

Ei vor blestema şi Tu vei binecuvânta. Cei ce se scoală împotriva mea să se ruşineze, iar robul tău să se veselească de Tine11. Aici profetul îl învață pe ascultător înțelepciune. Arată că, chiar dacă aceia vor arunca mii de blesteme, dacă Dumnezeu binecuvintează, nu va pătimi nici o vătămare de Ia aceia, ci asupra lor se vor întoarce ruşinea şi ocările. Iar robul Tău să se veselească de Tine. Bine zice de Tine, arătând că de acolo este veselia de unde este şi dăruirea bunătăților. Aşadar, nimic din cele întristătoare nu mă poate tulbura, veselia mea cea de la Tine rămânând curată. Să se îmbrace cei ce mă clevetesc pe mine cu. ocar, şi cu ruşinea lor ca şi cu un veşmânt să se învelească. Vezi, iarăşi, cum cere ca nu numai să îi pedepsească pe ei, ci să îi şi ruşineze, să-i umilească, încât să le fie lor învățătură spre îndreptare, ca să le fie temei pentru schimbare în mai bine.

Lăuda-voi pe Domnul foarte cu gura mea şi în mijlocul multora II voi preaslăvi pe EL Că a stat de-a dreapta săracului, ca să izbăvească sufletul lui de cei ce-l prigonesc. Pentru toate aceste răsplătiri aduce lui Dumnezeu laudă, mulțumire, cântare dc laudă, vestind tuturor isprăvile Lui, devenind propovăduitor, ca într-un teatru, al bunătăților ce vin de ia El. Căci aceasta este jertfa, aceasta este punerea înainte, faptul de a purta în minte pururea binefacerile lui Dumnezeu, de a le grava în suflet şi a le vesti cu gura făcând pe mulți ascultători ai binefacerilor Lui. Astfel, cel ce s-a bucurat de binefaceri de la Dumnezeu va primi plata recunoştinței şi va atrage un mai mare ajutor de la Dumnezeu. Iar cei care ascultă binefacerile întâmplate altora devin mai sârguitori şi binefacerea altora devine temei pentru mai mare râvnă pentru virtute.

17 De Tine nu apare în versiunea Septuaginlei.

Psalmul 109

Zis-a Domnul Domnului Meu: Şezi de-a dreapta Mea.

1. Să ne trezim, vă rog, şi să ne concentrăm toată atenţia asupra acestui psalm. Căci el ne vorbeşte despre adevărurile cele mai mari, stând nu numai împotriva unui singur fel de greşeală, ci împotriva multor şi felurite erezii. Şi, în sfârşit, este îndreptat împotriva iudeilor şi împotriva lui Paul din Samosata şi împotriva celor ce cugetă cele ale lui Arie, şi împotriva marcioniților şi maniheilor, şi împotriva tuturor celor care nu cred în învierea Domnului. Aşadar, fiindcă lupta este dusă împotriva tuturor acestora, trebuie să deschidem larg ochii, ca să vedem mai bine luptele. Căci în luptele de la hipodrom dacă privitorul scapă ceva din lupte, nu este mare pierderea, căci nu s-a dus acolo de dragul învățăturii, ci pentru recreere. Dar aici, dacă nu priveşti cu atenţie, de unde ştii cum luptă ereticul, de unde vei şti să îi respingi argumentele? Aşa că veți suferi o mare pagubă. Ca nu cumva să păţeşti aşa, trezeşte-ți mintea şi pleacă urechea, îi vom respinge mai întâi pe iudei şi ne vom lupta împotriva acelora, luându-1 ajutor în luptă pe profet, pornind de la aceste cuvinte. Căci noi spunem că aceste cuvinte sunt spuse în mod evident despre Hristos, dar ei nu primesc această interpretare şi caută să o înlocuiască prin alta. Aşadar, mai întâi vom respinge cuvântul lor şi apoi îl vom dovedi pe al nostru. Şi acum să îi întrebăm cine este Domn al dreptului acestuia? Căci spune Domnul Domnului Meu. Căci nu se aminteşte aici de o singură persoană, ci de una care vorbeşte către alta. Cine spun iudeii că este persoana care vorbeşte? Dumnezeu. Iar cea care ascultă? Avraam. Alții spun că Zorobabel, şi alții altul. Vorbesc întocmai ca nişte oameni beți care nu se pot înțelege între ei, sau mai bine zis, precum unii care orbecă-iesc în întuneric, lovindu-se unii de alții. Cum oare, spune-mi mie, să fie Zorobabel Domn lui David? Ce rațiune ar avea ca şi el să fie numit cu marea cinste cu care este numit David? Fiindcă cele ce urmează arată că nu se spune nimic aici despre Zorobabel, nici despre David. Fiindcă nici unul dintre ei nu este cinstit cu preoția. Dar aici este vorba despre cineva care are o preoție străină şi nouă.

Tu eşti preot în veac după rânduiala lui Melchisedec. Să dezvoltăm acum problema pe care ne-am propus-o. Căci sunt unii care susțin alte interpretări şi mai absurde decât acestea, zicând că este vorba aici despre popor. Dar nici poporul nu este preot, nici nu se potrivesc lui celelalte spuse in psalm. De aceea trecând cu vederea şi această interpretare, ca fiind absurdă, neavând nevoie de nici o altă demonstrație pentru a o demola, să trecem Ia alta din

cele ce spun. Ce spun iarăşi alţii? Că slujitorul lui Avraam zice acestea despre domnul lui. Poate oare fi ceva mai absurd decât asta? Ce are a face aici robul lui Avraam? Şi unde se vede că domnul lui a fost preot, el care s-a adresat preotului Melchisedec, cerându-i binecuvântare? Cum poate fi vorba despre Avraam când se spune: Din pântece, mai înainte de luceafăr Te-am născuţi Cum s-ar putea potrivi acestea fie lui David, fie lui Zorobabel, fie poporului? Căci spusa aceasta este mai presus de firea omenească. Iar acel Şezi de-a dreapta Mea... ce tâlcuire ar putea avea ca să se potrivească acelor persoane? Nici una. Cum să presupună că Dumnezeu i-a spus lui Avraam: Şezi de-a dreapta Mea, el care socotea că a sta lângă îngeri este cea mai mare cinste?

Dar care este înţeleptul lor argument împotriva noastră? Cum, zice iudeul, introduci alt Domn când Scriptura spune limpede: „Domnul Dumnezeul tău Unul Domn este şi Lui Unuia Ii vei sluji şi nu este alt Dumnezeu afară de El'". Dar

Deut. 6, 4-13; 4, 35.

către cine, spune mie, zice aceasta? Mai curând aceste cuvinte sunt adresate nerecunoştinţei tale, o, iudeule. Dc ce nu i-a spus lui Avraam nimic asemănător, nici lui lacob, nici lui Moise, ci numai ţie care, când ai ieşit din pământul Egiptului, ai făcut viţel de aur? Pentru ce, spune mie? Dacă tu nu cunoşti răspunsul, află de la mine pricina. Fiindcă ieşind din Egipt, ai făcut viţel de aur şi ai slujit lui Beclfegor, şi ai fost iniţiat în cultele cetelor de dumnezei, introducând mulţimea aceea fărădelege de dumnezei, Dumnezeu a voit să pună capăt acestei boli şi, pentru diferenţierea faţă de cei ce nu sunt dumnezei, a statornicit acel „Unul Dumnezeu", iar nu pentru a nega existenţa Fiului Unul Născut. Apoi, către cine spune la Facere, la început, „Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră"2?. Şi iarăşi, „Haidem dar să Ne pogorâm şi sa amestecăm limbile lor"3. Şi iarăşi David, „Pentru aceasta te-a uns pe Tine Dumnezeu, Dumnezeul Tău, cu untdelemnul bucuriei mai mult decât pe părtaşii Tăi"4. Iar dacă Moise spune „Domnul Dumnezeul tău, Unul Domn este"", slăbiciunea voastră s-a făcut pricină pentru aceasta. Şi pentru ce, atunci, te miri dacă a făcut pogorămintc în privinţa dogmelor, când şi în privinţa faptelor Dumnezeu face acelaşi lucru, pogo-rându-Se la slăbiciunea noastră? De aceea a şi îngăduit în lege să lase o femeie şi să ia alta, deşi la început nu a rânduit aşa. Şi în privinţa mâncărurilor, a făcut mare deosebire deşi la început a zis dimpotrivă: „Tot ce se mişcă şi ce trăieşte să vă fie de mâncare, toate vi le-am dat ca şi iarba verde"6. Şi în privinţa locului de închinare a dat multe legi, neîngăduind să se

săvârşească rugăciuni oriunde, deşi nici aceasta nu a rânduit de la început. Ci S-a arătat lui Avraam

' Fac. 1, 26. 1 Fac. 11,7. 1 Ps. 44, 9. ■sDeut.6,4-13;4,35 "Fac. 9,3.

în pământul perşilor şi în Palestina şi pretutindeni şi după aceasta lui Moise în pustie.

2. Ce oare?, Scriptura se contrazice? Nu, fără îndoială. Ci rânduieşte fiecare lucru în funcţie de timp şi spre folosul oamenilor, îndreptând fiecare generaţie prin astfel de pogo-răminte. De aceea şi către tine spune „Domnul Dumnezeul tău Unul Domn este". Dar că are un Fiu o vestesc profeţii în Scripturi, dar nici nu au spus-o limpede, ca să nu smintească slăbiciunea ta, nici nu au ascuns-o, ca să-ţi dea prilej să te trezeşti, şi să culegi din cărţile lor dogmele adevărului. Astfel şi când vorbim cu elinii putem demonstra caracterul profetic al scrierilor profeţilor şi că Vechiul Testament este vrednic de crezare. Dar dacă laşi la o parte această dovadă, cum vei închide gura elinului? Ce le vei spune? Ieşirea din Egipt şi profeţiile care se referă ia tine? Mai tare te vor respinge. Dar dacă vei arăta cele spuse despre Hristos in Vechiul Testament şi vei arăta adevărul lucrurilor mărturisit prin împlinirea profeţiilor, nu va putea să-ţi stea împotrivă. Dar dacă îndepărtezi dogmele noastre, o, iudeule, cum vei putea apăra Vechiul Testament? Dacă cineva îţi va spune: cum dovedeşti adevărul cărţilor lui Moise, ce vei spune? Că noi credem în ele? Dar cu cât mai mult ale noastre? Căci şi noi credem în ele. Iar voi sunteţi un singur popor, dar noi reprezentăm întreaga lume. Şi pe voi nu v-a convins atât de mult Moise, cât ne-a convins pe noi Hristos. Şi cele ale voastre au încetat, pe când ale noastre rămân în picioare.

Veţi argumenta prin profeţii? Dar profeţiile noastre sunt mai multe şi împlinite. Aşadar, dacă le îndepărtezi pe ale noastre, şi pe ale tale le umbreşti şi le întuneci. Sau argumentezi prin semne şi minuni? Dar nu puteţi arăta nici una din minunile lui Moise. Căci a fost şi a trecut. Dar la noi şi acum se întâmplă multe şi felurite minuni ale lui Hristos, făcând să strălucească profeţiile mai mult decât soarele. Sau vei aduce argumente din lege? Dar poruncile lui Hristos sunt mai înţelepte. Dar ce mai aveţi de spus? Că aţi ieşit din Egipt, deşi egiptenii vă împiedicau? Dar nu este acelaşi lucru a birui o întreagă lume care luptă şi a birui doar pe egipteni. Şi acestea le spun nu ca să introduc vreo opoziţie între Vechiul şi Noul Testament. Să nu fie! Ci vreau să închid gura nerecunoştinţei iudeilor. Căci şi Testamentul Nou şi cel Vechi sunt făcute şi date de acelaşi Dumnezeu. Dar vreau să demonstrez că iudeii, anulând profeţiile privitoare Ia Hristos, distrug cea mai mare parte a profeţiilor şi nu pot să arate limpede originea dumnezeiască a Vechiului Testament, dacă nu admit pe cel Nou. Că nu

despre om sunt cele spuse în acest psalm este limpede pentru cei care au minte din cele ce spune: Şezi de-a dreapta Mea, din faptul că numeşte cu numele de Domn pe cel căruia Dumnezeu 1 Se adresează, din faptul că L-a născut pe EI mai înainte de luceafăr, că este preot după rânduiala lui Melchisedec, din faptul că spune Cu Tine este stăpânirea în ziua puterii Tale7.

Dar dacă un alt iudeu, purtând chip de creştin - mă refer la Paul din Samosata -, ne stă împotrivă, putem şi pe acesta să îl combatem cu arme din Noul Testament. Dar ca să nu părem că abandonăm textul de față (psalmul) pentru a merge într-o altă linie de bătaie, să combatem şi acest adversar prin aceleaşi arme. Aşadar, ce susține acesta? Că Hristos era doar un simplu om şi îşi are existența numai din faptul că S-a născut din Măria. Dar ce vei răspunde, spune mie, acelui cuvânt care spune: Din pântece, mai dinainte de luceafăr Te-am născuți Trebuie să spunem şi împotriva adepților acestui eretic şi celelalte pe care le-am spus împotriva iudeilor. Şi pentru aceasta nu noi suntem pricină, ci ei înşişi care au multă înrudire a dogmelor cu cele ale evreilor. De aceea ne şi folosim împotriva lor de aceleaşi arme. Căci pe cei care ne luptă cu aceleaşi atacuri trebuie să îi săgetăm cu aceleaşi săgeți. Ce înseamnă aici comuniunea, de tron - Şezi de-a

1 Ps. 109,3 [Septuaginta'] Meto aou n, âpxu °ou £v njiipa ix]c, Suvâusuc aou. Lit. „Cu tine este stăpânirea ta în ziua puterii Tale".

dreapta mea? Aici arată că cele două Persoane sunt de aceeaşi cinste, ceea ce este de ajuns pentru a închide gura şi celor ce cugetă cele ale lui Arie. De aceea şi Hristos, vorbind către iudeii care spuneau că Hristos este fiul lui David, adaugă: „Cum deci David în duh II numeşte pe El Domn zicând: «Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea?»"*. Mai târziu, Sfântul Pavel, tâlcuind mai clar icono-mia întrupării dă o lovitură de moarte lui Marcion şi mani-heilor şi tuturor celor atinşi de aceeaşi boală. Căci tâlcuieşte, cu înțelepciunea potrivită acestui subiect, cum este preot în veac după rânduială Iui Melclnsedec Dar să revenim la subiectul nostru.

Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea. Vezi aceeaşi cinste? Fiindcă tronul este simbolul împărăției. Fiindcă un singur tron arată egalitatea cinstei împărăției. De aceea şi Sfântul Pavel spunea „Şi de îngeri zice: Cel ce face pe îngerii Săi duhuri şi pe slugile Sale pară de foc, iar către Fiul: Tronul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului"". De aceea şi Daniel vede toată făptura şi pe îngeri şi arhangheli stând în picioare în jurul lui Dumnezeu, dar pe Fiul omului venind pe nor şi ajungând până la Cel vechi de zile. Şi dacă asta îi sminteşte pe

unii, să audă că şade de-a dreapta şi astfel să Ie înceteze sminteala. Fiindcă aşa cum noi nu spunem că Fiul este mai mare ca Tatăl, fiindcă are locul cel mai de cinste, la dreapta, aşa nici tu nu spune că este mai mic şi inferior, ci este de aceeaşi cinste şi egal. Căci aceasta arată comuniunea de tron. Până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale. Ascultă-i pe Pavel zicând: „Hristos începătură, apoi cei ai Iui Hristos, la venirea Lui, după aceea sfârşitul, ... căci El trebuie să împărătească până ce va pune pe toți vrăjmaşii Săi sub picioarele Sale"10.

"Mt. 22,43-44.

"Evr. 1,7-8

111 i Cor. 15, 23-25.

Ai văzut acordul între cuvintele profetului şi ale apostolului? Căci acolo unul spune Până ce voi pune pe vrăjmaşii Tai aşternut picioarelor Tale, iar dincoace „până ce va pune pe toți vrăjmaşii Săi sub picioarele Sale". Dar nici în primul caz, nici în al doilea expresia până ce nu desemnează un timp limitat. Dacă va împărați numai până ce va pune pe vrăjmaşii Lui sub picioarele Lui, cum ar mai fi adevărată spusa profetului: „Stăpânirea Lui este veşnică, stăpânire care nu va trece, iar împărăția Lui nu va fi nimicită niciodată şi împărăția Lui nu va avea sfârşit'"1? Vezi că nu trebuie să fim atenți doar la expresiile literale, ci trebuie să recurgem la înțeles? Dar tu, auzind pe profet zicând că Tatăl pune sub picioarele Lui, să nu te tulburi cu nimic. Căci nu spune aceasta fiindcă Fiul este neputincios. Căci Sfântul Pavel ni-L arată pe Fiul însuşi punând pe vrăjmaşi sub picioarele Lui: „Trebuie să împărătească până ce va pune pe vrăjmaşii Săi sub picioarele Sale"12. Şi iarăşi îi atribuie Lui toată puterea când zice: „Când Domnul va preda împărăția lui Dumnezeu şi Tatălui, când va desființa orice domnie şi orice stăpânire şi orice putere"11. Adică după ce va desăvârşi împărăția va înceta toată stăpânirea. Căci aceasta înseamnă KaTapYnori (va înceta). Dar zicând că toată puterea este a Fiului, nu îl desparte aici nici pe Tatăl de Fiu, nici pe Fiul de Tatăl. Căci atributele Unuia sunt şi atributele Celuilalt. De aceea şi zice „Toate iile Mele sunt ale Tale şi ale Tale sunt ale Mele"14. Când deci vei auzi că Tatăl a supus pe vrăjmaşi Fiului, sa nu socoteşti ca Fiul este în afara acestei fapte. Iar dacă afli că Fiul a supus pe vrăjmaşi, să nu spui că Tatăl este străin de acestea. Căci comune sunt faptele, după cum toate lucrurile sunt comune.

11 Dan. 7,14; Lc. 1,33. a I Cor. 15, 25. 131 Cor. 15,24. 14 In. 17,10.

Toiagul puterii Tale Ți-l va trimite Domnul din Sion. Este amintit Sion ui fiindcă de acolo au luat început toate faptele. Căci de acolo s-a dat legea, acolo s-au lucrat minunile, dc acolo

începând propovăduirea, s-a răspândit în toată lumea. Dar dacă vrei să înțelegi versetul şi potrivit anagogiei ascultă pe Pavel zicând: „Ci v-ați apropiat de muntele Sion şi de cetatea Dumnezeului celui viu, de Ierusalimul cel ceresc ... şi de Biserica celor întâi născuți"15. Toiagul puterii Tale Ți-l va trimite Domnul din Sion. Toiagul uneori este pedepsitor şi binefăcător, alteori mângâietor şi simbolul împărăției. Şi că este fiecare dintre aceste lucruri ascultă pe profet care zice: „Toiagul Tău şi varga Ta, acestea m-au mângâiat"'6. Şi iarăşi: „Le vei paşte pe ele cu toiag de fier, ca pe vasul olarului le vei zdrobi"'7. Şi Sfântul Pavel: „Ce voiți? Să vin la voi cu toiagul sau să vin cu dragoste şi cu duhul blândeții?"1*. Vezi cum este toiagul semn de pedeapsă? Vezi acum şi cum este semn al împărăției. Căci zice Isaia: „O mlădiță19 va ieşi din rădăcina lui Iesei şi un lăstar din rădăcinile lui va da". Şi iarăşi David: „Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului, toiag de dreptate, toiagul împărăției Tale"2". Aici numeşte toiag puterea Lui, prin care ucenicii au străbătut lumea întreagă, îndreptând obiceiurile şi aducând firea oamenilor de la răutatea dobitocească la o viață rațională. „Mergând, învățați toate neamurile"2'. Avea şi Moise toiag, dar care primea energia lui Dumnezeu, cate lucra în toate minunile. Toiagul lui Moise despica apele, iar al apostolilor destrăma

!5 Evr. 12, 22. " Ps. 22, 5. " Ps. 2, 9. s I Cor. 4, 21

,v In greaca se foloseşte acelaşi cuvânt şi pentru mlădiță şi pentru toiag f\ pctBSoc. Ps. 44, 8. : Mt. 28,19.

necredința lumii. Nu ar greşi cineva dacă ar numi crucea toiagul puterii. Căci acest toiag a răscolit pământul şi marea şi le-a umplut de multă putere. înarmați cu acest toiag, apostolii au străbătut întreaga lume şi au făcut toate acele minuni. Purtând crucea, împlineau toate, începând din Ierusalim.

Şi stăpâneşte în mijlocul vrăjmaşilor tăi. Vezi profeția strălucind mai mult decât soarele? Ce înseamnă Stăpâneşte în mijlocul vrăjmaşilor tăi. Adică în mijlocul elinilor, în mijlocul iudeilor. Astfel şi Bisericile au fost sădite în mijlocul cetăților. Astfel au stăpânit şi au biruit. Aceasta este dovada unei biruințe strălucitoare, faptul de a înălța jertfelnice în mijlocul vrăjmaşilor, a fi ca nişte oi în mijlocul fiarelor, ca mieii în mijlocul lupilor. Aceasta le-a spus şi când i-a trimis pe ei: „Iată Eu vă trimit pe voi ca pe nişte oi în mijlocul lupilor"22. Ceea ce este o minune nu mai mică decât cea dinainte. Faptul că oile biruie lupii nu este o minune mai mică decât aceea de a birui în mijlocul celor ce te împresoară. Dar ceea ce este cu mult mai mult decât atât e faptul că doisprezece oameni au putut să atragă la adevăr întreaga lume.

Stăpâneşte în mijlocul vrăjmaşilor tăi. Nu a spus biruieşte în mijlocul vrăjmaşilor tăi, ci stăpâneşte ca să ne arate că trofeul nu a fost prin luptă, ci prin autoritatea stăpânirii. Căci astfel au stăpânit şi apostolii, avându-L pe Hristos întru ei, făcând toate numai prin autoritatea puterii Lui. De aceea toate casele li se deschideau şi credincioşii li se supuneau mai mult decât cei mai ascultători robi, îşi vindeau averile şi preţul lor îl puneau la picioarele apostolilor, nici nu îndrăzneau să ia ceva pentru propriul lor folos. Aşa de mult îi cinsteau, încât nu îndrăzneau să se atingă de ei.

4. Căci o asemenea putere nu se întindea numai asupra credincioşilor, ci şi asupra necredincioşilor. Care este semnul, spune mie, după care recunoşti un rob? Oare nu prin faptul

Mt. 10,16.

că face ceea ce îi porunceşte stăpânul? Şi care este semnul stăpânului? Oare nu acela de a face cu robii săi cele ce voieşte? Cine sunt cei ce făceau ce voiau cu împăraţii de atunci şi cu dregătorii lor? Oare nu apostolii? Evident că da. Căci împăraţii şi dregătorii voiau să ţină lumea în necredinţă şi porunceau să slujească demonilor. Dar apostolii, dimpotrivă, şi s-a făcut voia acestora. Dar dacă îmi vei vorbi de temniţe, de biciuiri şi de chinuri nu faci decât să afirmi mai mare stăpânirea lor. Cum şi în ce fel? Fiindcă, în ciuda acestora, voia lor s-a făcut. Căci puterea lor nu era legată de legea stăpânitorilor lumii acesteia, ci de virtute, neavând nevoie de nimic altceva din afară, ci, deşi se uneltea împotriva ei din toate părţile, a strălucit. Căci pe stăpânitorii aceia, sclavii, uneltind, îi ucideau, fiindcă puterea lor era nedesăvârşită şi slabă. Dar puterea apostolilor nu o puteau stinge ci, uneltind împotriva ei, o făceau şi mai strălucitoare. Cine, aşadar, este un stăpân mai strălucitor, cel care are nevoie de mii de trupe ca să stăpânească pe slujitorii lui, sau cel care, liber de orice ajutor de felul acesta, îi conduce cu putere pe supuşii lui? Evident că acesta din urmă. Căci adeseori împăraţii ar fi pierdut, odată cu stăpânirea, şi viaţa, dacă nu ar fi avut legile care să-i ajute şi mijloacele de apărare oferite de cetăţile pe care le stăpâneau. Dar Sfântul Pavel a arătat stăpânirea până în pustie şi pretutindeni. Vrei să îl vezi pe ei mai strălucitor decât împăraţii? A dat legi pretutindeni în lume şi oamenii, lăsând legile împăraţilor, s-au supus epistolelor lui. Unii stăpâneau trupurile, aceştia stăpâneau sufletele. Ce rob s-a supus astfel stăpânului, care slujitor s-a supus cu atâta devotament împăratului cum s-au supus credincioşii numai scrisorilor Sfântului Pavel? Cine ar putea spune dorul, râvna lor pentru el, gata fiind ei să-şi smulgă şi ochii pentru el. Cine a dobândit vreodată astfel de slujitori?

Acestea toate cugetându-le profetul - cum i-a supus pe credincioşi, cum erau înfricoşători pentru cei necredincioşi, pe care îi alungau cu putere şi cum prin ei FIristos stăpânea -, nu a zis simplu, domneşte, ci stăpâneşte în mijlociii vrăjmaşilor tăi, arătând puterea stăpânirii. Şi văzând toate acestea vrăjmaşii, nu puteau face nimic, deşi aveau de partea lor legile, călăii şi toată puterea. Dar apostolii erau mai puternici din pricina Celui ce sălăşluia în ei. El domnea prin ei. Şi nu numai domnea, ci stăpânea. Aceasta înseamnă că stăpânea cu putere. Puternici din pricina celui ce sălăşluia întru ei, înfruntau cu curaj şi focul, şi săbiile, şi fiarele şi toate celelalte. Căci în toate era cu ei Hristos, iar ei luptau ca şi când erau în trupuri străine, eliberați fiind de toate cele întristătoare ale vieții prezente, astfel se bucurau şi astfel săltau, ținuți de puterea lui Hristos, necruțând nici averi, nici trupuri şi nici viața aceasta. Şi acestea le făceau chiar cei care odinioară erau duşmani şi vrăjmaşi lui Hristos. Dar puterea nebiruită a lui Hristos nu numai că i-a schimbat pe duşmani, ci i-a adus şi la slujire. încât deşi spune că Tatăl i-a pus pe vrăjmaşi sub picioarele Lui, nu o spune aşa ca şi cum Fiul nu ar fi lucrat nimic, fiindcă toată izbânda a fost prin Unul Născut, ci, cum am spus deja, ca să cugeti pe Tatăl şi pe Fiul una, fiind totodată păstrată identitatea fiecăruia, ca nu cumva să cugeti două ipostasuri nenăscute.

Că este în întregime fapta Lui o poți vedea din celelalte fapte ale Fiului. Şi să nu înțelegi în sens omenesc cele spuse, care ar atrage consecințe absurde. Dar ca să afli şi tu, ascultă ceea ce voi spune. Căci unii au devenit prieteni, mai înainte fiind vrăjmaşi, iar alții încă rămân vrăjmaşi. Dar că EI a făcut pe vrăjmaşi prieteni şi Sfântul Pavel o arată când spune: „Când Domnul va preda împărăția lui Dumnezeu şi Tatălui". O arată şi Fiul când se adresează Tatălui însuşi: „Eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-1 fac, l-am săvârşit"21. Faptul de a-i supune pe vrăjmaşi a fost fapta Tatălui. Deşi fapta Fiului este mai mare. Căci nu este egal a pedepsi pe vrăjmaşi, ei rămânând astfel, şi a face

2! In. 17,4.

din vrăjmaşi prieteni. Dar prin aceasta nici Fiul nu este mai mic decât Tatăl, nici Tatăl nu este pentru aceasta mai mic decât Fiul. Dar ca să afli că acelea ale Fiului sunt la fel cu ale Tatălui, ascultă24: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui"25. Şi Cel ce a trimis pe îngeri să smulgă neghina este Fiul Unul născut, şi pretutindeni îl vedem pedepsind pe diavol. Şi aceasta demonii înşişi o mărturisesc zicând: „Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuieşti?"26. Deci El este Cel ce va să îi chinuiască pe ei. Vezi că sunt faptele Fiului, deşi se spune că sunt făcute de Tatăl? Dar că

cele ale Fiului sunt ale Tatălui ascultă iarăşi pe El zicând: „Nimeni nu poate să vină la Mine dacă nu-l va trage Tatăl"27. Şi iarăşi: „Nimeni nu poate să vină la Tatăl. Meu decât prin Mine"2it. Nu trebuie deci să înțelegem asemenea lucruri în sens omenesc. Şi această expresie vrăjmaşii tai, trebuie înțeleasă astfel, fiindcă nu sunt numai vrăjmaşii Lui. „Căci cel ce nu cinsteşte pe Fiul, nu cinsteşte pe Tatăl"2".

5. Astfel încât iudeii nu sunt numai vrăjmaşii Lui, ci şi ai Tatălui. De aceea Dumnezeu a adus asupra lor distrugerea completă şi cetatea lor surpând-o până în temelii, a făcut-o ruină, chiar dacă acest eveniment nu a avut loc îndată după răstignire, ci le-a dat multă vreme de pocăință, dacă ei ar fi voit, şi i-a lăsat pe apostoli ca, văzând prin ei puterea Lui, să se convertească. Dar fiindcă boala lor era de nevindecat,

34 în fragmentul care urmează, Sfântul Ioan, prin aceste citate din Scriptură, vrea să spună că faptele Tatălui sunt comune cu ale Fiului: aşa cum Tatăl a supțis pe vrăjmaşi sub picioarele Fiului, la fel şi Fiul face supunând şi pedepsind pe vrăjmaşii Lui. Ceea ce aparține însă Fiului mai mult este că pe unii dintre vrăjmaşii Lui i-a făcut prieteni.

25 Mt. 25,41.

26 Mt. 8, 29.

27 In. 6, 44. 78 In. 14, 6.

In. 5,23.

a adus asupra lor cel mai mare dintre rele, prin aceasta iarăşi chemându-i pe ei la pocăință, pentru ca, odată căzuți din vechea lor petrecere, sub constrângerea faptelor înseşi, să fie conduşi la adevăr, văzându-1 slăvit şi închinat pretutindeni pe Cel pe Care ei L-au disprețuit, în timp ce toate ale lor erau pierdute şi risipite. Dar când nici astfel nu au devenit mai buni, atunci, lipsiți fiind de toată iertarea, au căzut într-o pedeapsă fără de moarte. Dar auzind, expresia aşternut picioarelor Lui, să nu socoteşti că spune ceva sensibil, ci arată supunerea vrăjmaşilor. Că se supun Lui, este limpede din cele ce urmează. Fiindcă tronul este unul şi aşternutul picioarelor este unul.

Cu Tine este stăpânirea Ta în ziua puterii Tale*\ Fiindcă a spus mai sus Până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale, ca să nu socoteşti că Fiul este slab şi că arc nevoie dc lucrarea31 altcuiva, precum unul dintre apostoli, ascultă cum, după ce înlătură şi această bănuială, aduce îndreptarea zicând: Cu Tine este stăpânirea Ta în ziua puterii Tale. Ce înseamnă Cu Tine este stăpânirea Ta? Adică întru Tine este stăpânirea Ta, nu survenită mai apoi, ci fiind întru tine dintotdeauna. Ceea ce şi Isaia arătând, se exprima la fel: „A Cărui

stăpânire e pe umărul Lui"32, adică în El Însuşi, în firea Lui şi natura Lui, ceea ce nu este la nici un împărat. Căci stăpânirea împăraților este în mulțimea oştirilor lor. Ceea ce nu era la apostoli. Şi la apostoli stăpânirea le venea dintr-o energie exterioară pătimită de ei, dar El avea stăpânirea în însăşi firea Lui, în ființa Lui, nu a primit-o mai târziu după ce a fost născut, nici nu a dobândit-o din exterior, ci S-a născut astfel. De aceea, fiind întrebat de Pilat despre împărăție, a spus: „Eu spre aceasta M-am născut şi pentru aceasta am venit"33.

J° Ps. 109,3 [Septuaginta] Metă oou rj âpxrî oou ev rpepet Tn,c fiuveţuiuc,

ctou.

11 £v£pyEÎa<; ocioSca. 32 îs. 9, 5. M In. 18, 37.

Cm Tine este stăpânirea Ta în ziua puterii Talc. Dar nu numai aceasta arată spusa Cu Tine este stăpânirea Ta, ci şi altele cum ar fi că stăpânirea nu este în altceva decât în El, şi este în El pururea şi fără de moarte. Adeseori pe oameni stăpânirea îi părăseşte chiar din timpul vieții. Şi dacă nu o pierd cât tri iese când mor, o pierd cu desăvârşire. Sau mai bine zis, nici când trăiesc nu este cu ei. Ci cum am spus deja, ea se află în armate, în gărzi, în prisosul averilor, în întări-turile zidurilor şi în toate celelalte. Dar la Dumnezeu nu numai că nu este în nimic din toate acestea, ci este în El şi neîncetat. Şi aşa cum este cu neputință ca firea Lui să nu fie, la fe! şi împărăția Lui.

în ziua puterii Tale. Ziua puterii ac putea spune cineva fie că a fost, fie că are să vină. Căci fiecare din acestea două este dovada celei mai mari puteri. Sau nu ți se pare ție că este dovada celei mai mari puteri ziua în care moartea cu moarte se nimiceşte, când porțile de aramă se zdrobesc, când păcatul se nimiceşte, când blestemul se dezleagă, când toate relele vechi sunt distruse, fiind aduse în loc cele bune? Ce este egal cu această putere, dacă vei cerceta minunile şi faptele petrecute? Morții înviază, leproşii se curățesc, demonii sunt izgoniți, marea este ținută în frâu, păcatele se dezleagă, slăbănogii se vindecă, raiul se deschide, pietrele se despică, se rupe catapeteasma, razele soarelui se întorc îndărăt şi lumea este cuprinsă de întuneric, trupurile sfinților adormiți înviază, tâlharul se întoarce în vechea lui patrie [cerească], bolțile cerului se deschid, firea cea călcată în picioare se ridică la înălțimile cele mai presus de cerul cerului şi, ceea ce este mai mult decât aceasta, este aşezată pe tronul împărătesc, înconjurată de îngeri şi de puterile cereşti. Toată răutatea este izgonită, virtutea este restaurată, harul Duhului este trimis, pescari, vameşi şi făcători de corturi închid gurile filosofilor şi limba retorilor este amuțită, tirania demonilor este nimicită.

Altarele şi templele, sărbătorile şi adunările păgânilor se distrug. Fumul şi grăsimea jertfelor spurcate

sunt risipite cu putere, puşi pe fugă sunt ghicitorii şi preoţii cerşetori ai Cibelei, oracolele şi tot atelierul satanei. Biserici sunt sădite pretutindeni în lume, corurile fecioarelor şi cetele singuraticilor, odată cu cetăţile, umpleau pustia de adevărata credinţă în Dumnezeu, corurile drepţilor şi ale sfinţilor bărbaţi, stând împreună cu puterile cele de sus şi cu îngerii, se alătură în cântare şi cetele mucenicilor şi mulţimea mărturisitorilor sunt sădite pretutindeni în lume, virtutea se săvârşeşte cu multă uşurinţă, neamurile barbarilor sunt învăţate înţelepciunea şi cei mai sălbatici decât fiarele se iau la întrecere cu îngerii. Şi cât cuprinde soarele pământul, atât aleargă cuvântul propovăduirii, după răstignire şi înviere. La toate acestea gândindu-se profetul spunea: Cu Tine este stăpânirea Ta în ziua puterii Tale.

6. iar dacă vrei să vezi ziua care va să vină şi să afli cum ziua aceea este ziua puterii Lui, gândeşte-te cât de mare lucru este a vedea cerul înfăşurându-se şi toată firea înviind din stricăciune şi, la semnul lui Dumnezeu, stând toţi de faţă, diavolul ruşinându-se, demonii plecându-se jos, drepţii încununaţi, fiecare dând socoteală pentru păcate, sau primind cununi pentru faptele bune, începând o altă viaţă. Căci nici moarte, nici boală, nici bătrâneţe, nici sărăcie, nici batjocuri, nici uneltiri, nici case, nici cetăţi, nici meşteşuguri, nici navigaţie, mei alimente, nici băuturi, nici acoperişuri, nici paturi, mese şi sfeşnice, nici uneltiri, sau lupte sau tribunale, nici nunţi şi chinuri de naştere, nici naşteri. Ci acestea toate ca praful şi cenuşa se împrăştie şi ni se dă starea unei alte vieţi, mai bună, a nestricăciunii, a nemuririi, multă putere dându-se trupului. Ceea ce şi Pavel arătând zicea: „Căci chipul acestei lumi trece"*4. Dacă nu credeţi celor spuse fiindcă nu le vedeţi pe acestea prezente încă, luaţi de la cele prezente dovada cu privire la cele viitoare. Străbate cu mintea lumea întreagă, pământul, marea, Elada întreagă, tărâmul

Psalmul 109

i99

barbarilor, lumea nelocuită, cetăţile continentale şi insulele mării, munţii şi văile, şi, văzând pretutindeni strălucind puterea Iui Hristos şi pe toţi propovăduind numele de preţ, socoteşte în sinea ta că Cel ce a putut face acestea toate, Acelaşi este cu Cel ce a făgăduit cele viitoare. Dar dacă vrei să primeşti dovada şi dintr-un fapt particular, gândeşte-te pentru ce pricină lumea întreagă aleargă să vadă un mormânt care nu are nici un trup înăuntru. Ce putere îi atrage de la marginile pământului ca să vadă uncie S-a născut Hristos, unde a fost

înmormântat, unde a fost răstignit? Gândeşte-te ce mare semn al puterii Lui este însăşi crucea. Căci crucea, înainte de Hristos, era moarte blestemată, moartea cea mai ruşinoasă dintre toate. Dar iată, acum a devenit mai de cinste decât însăşi viata şi mai strălucitoare decât diademele împăraților, şi toți o purtăm pe frunte şi nu ne ruşinăm, ci ne şi împodobim cu ea. Şi nu numai oamenii simpli, ci şi cei ce au coroane pe frunte o poartă deasupra coroanei şi pe bună dreptate, fiindcă este mai bună decât mii de coroane. Căci o coroană împodobeşte capul, dar crucea întăreşte mintea. Crucea este apărătoare împotriva demonilor, această coroană, care este crucea, îndepărtează bolile sufletului, crucea este armă neînvinsă şi zid nebiruit. Crucea este siguranță neluptată. Nu numai că risipeşte atacurile barbarilor sau raidurile vrăjmaşilor, ci înseşi cetele demonilor sălbatici le nimiceşte.

Intru strălucirile sfinților Tăi. Altă versiune: „întru bună cuviința sfântului". Alta: „în slava sfinților". Iarăşi vorbeşte despre ziua prezentă şi cea viitoare. Strălucire numeşte aici frumusețea sfinților. Cine este mai strălucitor decât Pavel? Cine este mai vestit decât Petru? Cei care au cutreierat lumea strălucind mai presus decât soarele, aruncând semințele credinței în Dumnezeu. Ca nişte îngeri coborâți din cer aşa erau respectați de toți. Aceasta arătând-o cartea Faptelor spunea: „Şi nimeni dintre ceilalți nu cuteza să se alipească de ei"35. Căci şi veşmintele lor erau pline de har şi umbra trupurilor lor arăta multă putere. Dacă aici sunt astfel, gândeşte-te în ziua aceea când vor primi trupuri nestricăcioase, nemuritoare, când vor străluci mai presus de orice strălucire văzută, cum vor fi aceştia şi cei asemenea lor, profeții, apostolii, drepții şi mucenicii şi mărturisitorii şi toți câți au strălucit în cea mai bună petrecere în credința în Hristos. Gândeşte-te la cetele acelea, la sfeşnicele, la razele, la slava, la bunăcu-viința, la strălucirea şi sărbătoarea aceea. Cine va putea descrie acestea? Nici un cuvânt. Numai experiența îi va învăța cu claritate pe cei vrednici ce este această vedere, strălucirea aceea. Va fi, cred, ca şi când mai mulți sori ar străluci pe cer, sau ca şi când ar fi un fulger neîntrerupt. Sau mai curând ceea ce voi spune, străduindu-mă să descriu frumusețea aceea, e că nu poate fi descris în cuvinte pe măsură. Toate aceste exemple sunt trupeşti, iar strălucirea, şi slava, şi lumina care vor străluci atunci vor fi mai presus de orice asemenea frumusețe. Nu numai că trupurile vor fi nestricăcioase şi nemuritoare, ci vor fi înveşmântate atunci şi într-o slavă negrăită. Intru strălucirile sfinților Tăi. Ca nu cumva să-L arate că este numai înfricoşător, profetul arată şi blândețea şi binefacerea Lui zicând: Intru strălucirile sfinților Tăi. Şi aceasta este puterea Lui, să îi facă pe aceia strălucitori. Ceea ce şi Pavel

arătând zicea: „Care va schimba la înfățișare trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale"*.

7. Apoi, fiindcă a spus lucruri mari şi negrăite, a adăugat: „lucrând cu puterea ce are de a-Şi supune Sieşi toate"17. Nu căuta cum şi în ce fel. Toate îi sunt Lui cu putință, toate câte voieşte. Dar pentru ce nu a spus „întru strălucirea sfinților", ci întru strălucirile sfinților? Fiindcă multe şi diferite sunt cununile. „Căci alta este slava soarelui, alta slava lunii, alta

'" Filip. 3,21. 'Filip. 3, 21.

slava stelelor. Căci stea de stea se deosebeşte în slavă. Aşa va fi şi învierea morților"38. Şi Hristos: „în casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt". De aceea strălucirea aceea nu are sfârşit. Această strălucire nu lasă loc nopții, nici nu cedează întunericului, ci fiind negrăită şi mare, covârşeşte mult lumina cea văzută, şi are încă ceva mare, faptul că nu primeşte limită. Căci ține de negrăita putere a împăratului să aducă trupuri stricăcioase şi vremelnice la atâta putere şi tărie. Apoi, fiindcă a spus minuni atât de mari şi pe ascultător l-a înaripat cu multe nădejdi, arată că aceste nădejdi sunt îndreptățite, de vreme ce Făptuitorul acestor minuni este aşa de mare. Dar cine este Făptuitorul acestora? Cel deoființă cu Tatăl. Căci, arătând aceasta a adăugat: Din pântece, mai dinainte de luceafăr Te-am născut. Dar cei care răstălmăcesc cele spuse după propria lor socotință pretind că aici este vorba despre o naştere trupească. Cum, aşadar, zice mai înainte de luceafăr? Profetul desemnează astfel noaptea în care s-a născut, zic ei, fiindcă s-a născut mai înainte de dimineață. Dar nu aceasta este ceea ce caută profetul să spună, nici nu o spune de dragul faptului istoric. De altfel, nici [faptul istoric al naşterii]39 nu vor să-1 recunoască, anume că ceea ce au învățat evangheliştii, aceea au spus şi profeții, exprima ndu-se umbrit.

Aşadar, aici, acel mai înainte de luceafăr nu înseamnă mai înainte de răsăritul luceafărului, ci mai înainte ca luceafărul să fi luat ființă, mai înainte de creația luceafărului. Scriptura

381 Cor. 15,41.

:,s Adică naşterea după trup a lui Mesia. Sfântul Ioan vrea să spună că în acest verset David vorbeşte despre naşterea din veşnicie a Fiului lui Dumnezeu. El nu se referă la faptul istoric al naşterii după trup a lui Mesia. Profetul nu caută aici să arate circumstanța temporală a naşterii după trup, cum înțelegeau evreii trupeşte (s-a născut noaptea), ci se referă în mod clar, la ceva mai presus de minte, la un eveniment petrecut în afara timpului, în veşnicie. Dar chiar şi aşa, spune Sfântul Ioan, evreii oricum nu recunosc nici faptul istoric al naşterii Mântuitorului prezisă de profeți în chip umbrit.

ştie să deosebească între aceste două circumstanțe: când vorbeşte înainte de creație, şi când vorbeşte de răsărit, ca atunci când spune „Trebuie să mânecăm ciimineața pentru a-ți mulțumi Ție şi să ne rugăm Ție mai înainte de răsăritul soarelui"40. Aici spune clar dimineața. Nu spune mai înainte de soare, ci mai înainte de răsăritul soarelui. Căci nu era nimic mai înainte de creația soarelui. Ci spune mai înainte de răsăritul soarelui pentru a desemna dimineața. Iar în altă parte, când vrea să vorbească despre mai înainte de a fi. soarele, nu spune mai înainte de răsărit, ci mai înainte de soare, ca atunci când spune: „Mai înainte de soare rămâne numele Lui"41, „şi mai înainte de lună din neam în neam"42. Astfel încât altceva este mai înainte de soare şi altceva este mai înainte de răsăritul soarelui. Una arată lucrarea soarelui şi dimineața, iar alta natura lui, creația lui. Deci aşa şi aici dacă voia să desemneze noaptea nu ar fi spus mai înainte de luceafăr, ci mai înainte de răsăritul luceafărului. De altminteri şi Hristos înțelegea psalmul acesta nu cu referire la ico-nomia întrupării, ci cu referire la naşterea dumnezeiască după Duhul. Căci spunând iudeilor: „Ce vi se pare despre Hristos? Al cui fiu este?", fiindcă au zis: „al lui David", a citat psalmul zicând: „Cum atunci spune David: «Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea» dacă este El Domnul lui, cum spuneți voi că este fiul lui?"**. Ce înseamnă cele spuse? Se prezintă aici realitatea, adevărul naşterii. Dar ce oare? El este numai mai înainte de luceafăr? Nicidecum. Fiindcă în altă parte zice „mai înainte de lună este tronul Său". Dar tronul Lui nu este numai mai înainte de lună, iar apoi şi despre Tatăl zice „Mai înainte de ce s-au făcut munții şi s-a zidit pământul şi lumea, din veac şi până

4f' înț. Sol. 16,28 [Septuaginta]. *: Ps. 71,17 [Septuaginta]. 42 Ps. 71,5 [Septuaginta]. 41 Mt. 22, 42-45.

în veac eşti Tu"44. Şi nu numai din veac, ci şi mai înainte de veac. Şi nu numai până în veac, fiindcă este fără sfârşit.

Aşadar, nu te împiedica de sensul litera] al cuvintelor, ci primeşte în chip cuvenit lui Dumnezeu sensul duhovnicesc. Şi vezi înțelepciunea profetului. Căci începând psalmul, nu l-a început cu acest verset Din pântece mai dinainte de luceafăr Te-am născut. Ci arătând mai întâi faptele Lui şi după ce L-a făcut cunoscut prin faptele Lui, arată apoi vrednicia lui de Domn. Căci aşa spune şi fii însuşi: „Dacă nu fac lucrările Tatălui Meu, să nu credeți în Mine. Dar dacă le fac, chiar dacă nu credeți în Mine, credeți în aceste lucrări"4^. Aflând că şade de-

a dreapta Tatălui, că se numeşte Domn precum Tatăl, că are cu El stăpânirea, că este Cel ce lucrează în sfinții Lui strălucirea, că stăpâneşte între neamuri, să nu te tulburi dacă vei auzi că Acesta este Fiul lui Dumnezeu şi că este mai înainte de toată zidirea. Şi este vrednic de toată admirația profetul cum atribuie unele cuvinte persoanei lui Dumnezeu şi pe altele propriei persoane. Căci Şezi de-a dreapta Mea şi Din pântece mai dinainte de luceafăr Te-am făcut - cuvinte care sunt mai presus de profet - arată că Dumnezeu este Cel ce vorbeşte. Iar celelalte sunt cuvintele profetului. Vezi şi proprietatea expresiilor pe care le foloseşte. Căci ar fi fost de ajuns să spună Te-am născut, dar pentru cei care se târăsc pe pământ, ca să le înfățişeze adevărul, aminteşte şi restul cuvintelor. Aşa cum atunci când spune mână, nu ca să înțelegem că are mână, ci prin mână numeşte puterea creatoare, la fel şi aici pomeneşte de pântece, ca să înfățişeze adevărul, realitatea naşterii.

8. Apoi, vrând să prezinte profeția în chipuj judecătorului, îndreaptă vorbirea lui către Fiul, semn al unei iubiri puternice şi al unei bucurii covârşitoare şi al unui suflet inspirat de dumnezeiescul Duh: Juratu-S-a Domnul şi nu-i va

44 Ps. 89, 2.

45 In. 10, 37.

părea rău: Tu eşti preot în veac după rânduială lui Melchisedec. Vezi cum iarăşi coboară cuvântul la smerenie, vorbind când despre dumnezeirea, când despre umanitatea Lui? Ceea ce şi Sfinții Evanghelişti fac, astfel ca, în amândouă părțile, să păstreze exactitatea dogmelor. Şi pentru ce a spus după rânduială lui Melchisedec? Şi din pricina tainelor, fiindcă şi acela a adus înainte iui Avraam pâine şi vin, şi fiindcă această preoție era liberă față de lege, şi fiindcă este fără sfârşit, cum spune Sfântul Pavel, şi fără început. Căci ceea ce Melchisedec era în chip umbrit, aceea era Iisus în adevăr. Şi la fel cum numele de Iisus şi Hristos au vestit dinainte mântuirea, la fel şi acesta16. Melchisedec nu se arată [în Scriptură] că are nici început ai zilelor, nici sfârşit vieții, nu prin faptul că nu avea în realitate, ci prin faptul că nu se arată nici o urmă a genealogiei iui. Dar Iisus nu a avut nici început al zilelor, nici sfârşit vieții în adevăr, nu în chip, prin faptul că nu are nici început, nici sfârşit în timp. Unul era chip, Celălalt adevăr. Căci aşa cum, atunci când auzi numele Iisus, nu îți închipui persoana lui Iisus în realitate47, ci te gândeşti numai la semnificația numelui şi nu cauți să mergi mai departe, tot aşa, auzind că Melchisedec este fără sfârşit şi Jură început, nu cauți să îi atribui aceste cuvinte în realitate, ci te limitezi numai la numiri, iar adevărul acestor numiri îl afli cu referire numai la Hristos.

Juratu-S-a Domnul şi nu îi va părea rău. Dar când vei auzi de jurământ să nu îl socoteşti ca atare. Căci aşa cum mânia nu este mânie la Dumnezeu, ci putere pedepsitoare, iar nu patimă, la fei şi aici, nu este jurământ. Căci Dumnezeu nu Se jură, ci spune doar ce va fi. Aşadar, vorbind despre strălucirea sfinților, de faptul că va pune pe vrăjmaşi sub picioarele

"" Melchisedec înseamnă în ebraică „regele dreptății", deci şi prin nume II anunță pe Hristos, adevăratul rege al dreptății.

" Nu se referă la prezența energetică a lui Iisus în numele Lui, ci la persoana ontologică a lui Iisus.

Lui, despre ziua puterii Lui, vorbeşte şi despre cele prezente. Dar vezi şi ce ordine pune în cuvântul său, domolind pe ascultătorul îndârjit. Mai întâi, prin frica judecății, îi domoleşte îndârjirea şi abia pe urmă aduce cuvântul la cele prezente. De aceea şi face un asemenea amestec de timpuri. Vezi: dar, Până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale. Aceasta se referă la viitor. Apoi, iar prezentul. Toiagul puterii Tale Ți-l va trimite Domnul din Sion zicând: Stăpâneşte în mijlocul vrăjmaşilor Tăi. Apoi, iarăşi cele viitoare: Cm Tine este*9 stăpânirea în ziua puterii Tale întru strălucirile sfinților. Apoi, iarăşi cele prezente care nu implică pedeapsa, ci binefacerea: Tu eşti preot în veac după rânduiala lui Melchisedec. Căci aceasta este nimicirea păcatului şi împăcarea cu Dumnezeu. Apoi, stăruind în acestea cât a voit, profetul iarăşi se referă la iconomia49 [cea după trup], mutând cuvântul la smerenie şi zicând: Domnul este de-a dreapta Ta. Deşi mai sus spunea că El şade de-a dreapta Tatălui. Vezi cum nu trebuie să ne menținem la sensul literal al cuvintelor? Ce înseamnă Domnul este de-a dreapta Tal Fiindcă a vorbit despre iconomia cea după trup a Mântuitorului, întoarce cuvântul, firesc, la omenită tea Lui, arătând că primeşte ajutor de sus. Căci este văzut agonizând, asudând, şi asudând atât, încât vărsa picături de sânge şi, în acelaşi timp, este văzut întărit de înger. Căci astfel este firea trupului.

Sfărâmat-a în ziua mâniei Sale împărați. Nu ar greşi cineva dacă ar spune că aici se referă la duşmanii actuali ai bisericii şi la cei ce vor da socoteală pentru câte au păcătuit sau hulit.

4S Aici viitorul nu este exprimat prin timpul verbului, ci prin cuvintele în ziua puterii Tale, care esle o zi viitoare, şi prin profeția întru j strălucirile sfinților.

*" Prin acest termen, oiKOvoutac, Sfântul Ioan face deosebirea între existența dumnezeiască a Domnului şi cea omenească. Termenul se referă, în toată opera, fie la întrupare, fie la întreaga existență în trup a Mântuitorului.

i

î ț

Judcca-va între neamuri, va umple totul de ruini. Ce înseamnă Judeca-va între neamuri. Va pedepsi, va condamna pe demoni. Şi că într-adevăr i-a judecat, ascultă pe Hristos zicând: „Acum este judecata acestei lumi. Acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat afară"''''. Şi mai jos: „Iar Eu, când Mă voi înălța de pe pământ îi voi trage pe toți la Mine"5'. Şi dacă se foloseşte de expresii mai materiale sa nu şovăi. Căci acesta este obiceiul Scripturii.

Va zdrobi capetele multora pe pământ. Dacă vrei să înțelegi aceasta potrivit anagogiei, cineva ar putea spune că se referă la nimicirea cugetelor mândre, dar dacă înțelegem aceasta în sens literal, atunci se referă la nenorocirea iudeilor pe care i-a pierdut cu multă putere. Din pârâu pe cale va bea. Aici arată smerenia vieții Sale, simplitatea traiului, faptul că nu a trăit cu fast, nici având scutieri, ci având o viață simplă, atât de simplă încât bea din pârâu. Căci a venit ca să învețe acest mod de viață înțelept, să ne înfrânăm pântecele, să călcăm în picioare orice mândrie şi ostentație. Apoi arătând câştigul acestui fel de viață a adăugat: Pentru aceasta va înălța capul. Căci acesta este rodul smereniei ş^i al unei vieți puternice.

9. Acestea nu sunt spuse despre dumnezeire, ci despre trupul care bea din pârâu şi care avea să fie înălțat. Nu numai că simplitatea nu L-a vătămat cu nimic, ci L-a şi ridicat la o înălțime nespusă. Şi tu, o, iubite, având pilda, disprețuieşte viața plină de strălucire şi de fast, şi urmăreşte un trai simplu şi improvizat, dacă vrei să fii strălucitor şi mare. Căci Stăpânul pentru aceasta a venit, ca să te învețe această cale. De aceea şi profetul, spunând faptele Lui, adaugă aceste cuvinte zicând: auzind despre biruință şi trofee, să nu te aştepți să vezi arme, ostaşi, care şi cai, călăreți şi pedeştri, larmă de arme şi tulburare. Atât de smerit este cel ce face

;°In. 12,31. " Tn. 12, 32.

asemenea minuni, încât bea apă din pârâu. Şi totuşi, Acesta a împlinit toate aceste minuni. Să audă cei ce au mese siba-ritice şi care au în minte numai mâncăruri şi bucate alese şi care adună din toate părțile fel de fel de bucătari, care tocmesc marinari, cârmaci şi vâslaşi ca să vă aducă din țari străine vinuri şi mirodenii şi se arunce pe ei înşişi în prăpastie, devenind mai umili decât toți. Căci nu te face înalt faptul de a avea nevoie de multe lucruri, nici nu te face smerit faptul de a avea nevoie de puține lucruri. Dacă vreți, să zugrăvim portretul fiecăruia dintre aceştia. Unul, pentru a-şi satisface nevoile, are mulți corăbieri şi cârmaci, artizani, şi slujitori, țesători, mulți boi şi ciobani, îngrijitori de cai, şi are multe griji în toate. Celălalt nu se bucură de nimic din toate acestea, ci are doar pâine şi apă şi un veşmânt

simplu. Cine dintre aceştia este cel înalt? Şi cine este cel umil? Nu este evident că cel care are numai o haină? Acesta poate dispreţui şi un împărat, pe când acela este rob tuturor celor prezente, umilindu-se, linguşind, slujind tuturor, temând u-se ca nu cumva slujitorii să îl părăsească la nevoie, căci nimic nu te face rob într-atât cât faptul de a avea nevoie de multe lucruri. După cum liber este cel ce se limitează la strictul necesar. Aceasta o poate vedea cineva şi la animale. Căci ce folos are măgarul din mărimea poverilor? îar altuia, ce vătămare îi aduce faptul că este slobozit de poveri, dacă se bucură de hrana necesară? De aceea şi Hristos i-a făcut înalţi pe ucenicii Lui. l-a slobozit astfel de orice griji pe cei ce aveau să vorbească lumii întregi, înaripându-i şi făcându-i mai tari decât diamantul. Căci nimic nu dă atâta putere sufletului, cât eliberarea de griji şi nimic nu îl face atât de slab, cât a rămâne mereu în ele. Căci aşa cum în lipsa de griji nu se poate afla întristare, la fel dincoace nu se poate afla plăcere. Unul are mulţi stăpâni şi stăpâne fără milă şi fără omenie. Iar celălalt nu se supune nimănui, ci pe toţi îi stăpâneşte fără frică, bucurându-se şi desfătându-se de razele soarelui, de aerul curat, neavând nimic care să-1 tulbure. Pe acesta nu îl tulbură mânia, nici nu îl scormoneşte pizma, nici nu îl topesc grijile, nici rivalităţile, nici slava deşartă, nici mândria, nici nimic altceva din toate acestea. Ci ca un port liniştit, slobozit de valuri, aşa este şi sufletul lui şi călătoreşte cu uşurinţă la cer, nefiind ţinut de nimic din cele prezente. Pentru ca şi noi să ne bucurăm de această nefrică şi de această linişte în viaţa de acum şi de uşurinţă la plecare, să urmărim acest fel de viaţă, ca să ne bucurăm şi de bunătăţile cele veşnice, care covârşesc orice cuvânt şi orice minte în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 110

Lăuâa-Te-voi, Doamne, cu toată inima mea

1. Ce înseamnă cu toată inima? Cu toată râvna de care sunt în stare, eliberat fiind de toate grijile vieţii, cu un suflet înălţat de pe pământ la cer, cu sufletul desprins de legăturile trupului. Cu toată inima. Nu numai în cuvinte, nici numai cu limba şi gura, ci şi din tot cugetul. Căci astfel a legiuit şi Moise: „II vei iubi pe Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot cugetul tău"1. Căci aici mi se pare mie că laudă numeşte mul tu murea. Te voi lăuda, adică voi mulţumi. Toată viaţa şi-a petrecut-o în această laudă. De aici începe, aici sfârşeşte. Şi aceasta era lucrarea lui pururea, faptul de a aduce mulţumire pentru binefacerile făcute lui şi altora. La nimic nu caută Dumnezeu atât de mult cât la aceasta. Căci aceasta este jertfa, acesta este prinosul, acesta este semnul unui suflet recunoscător, aceasta este rană de mult

plâns diavolului. De aici fericitul Iov a fost încununat şi vestit, fiindcă mii de ispite fiind aduse asupra lui şi femeia lui supărându-l, nu a cedat, ci a rămas să mulţumească Stăpânului pentru toate, nu numai când era bogat, ci şi când era sărac, nu când era sănătos, ci când avea trupul plin de răni, nu numai când totul îi mergea ca pe roate, ci şi când furtuna aceea cumplită a lovit întreaga lui casă şi trupul lui. Căci acesta este semnul unui suflet mulţumitor, a aduce multă recunoştinţă lui Dumnezeu în întristări şi necazuri şi a rămâne mulţumitor. Ceea ce arată şi profetul în cele ce urmează. Fiindcă sunt unii care, fiind în vremuri de linişte, aduc mulţumire lui Dumnezeu, dar când pătimesc cele contrare, se tulbură.

Dar sunt şi unii care hulesc pe Dumnezeu la vreme de necaz. Arătând că astfel de lucruri se întâmplă nu de la natura evenimentelor, ci din pricina unei minţi pervertite, adaugă, zicând: în sfatul celor drepţi şi în adunare, mari sunt lucrurile Domnului. Aceasta a spus-o arătând că este nevoie aici de un judecător nemitamic, de o adunare necoruptă şi atunci vor fi evidente lucrările lui Dumnezeu că sunt mari şi pline de atâtea minuni. Ele sunt mari şi prin ele însele, dar se arată mari dacă este cine să judece drept. Fiindcă şi soarele este prin sine strălucitor şi luminos şi luminează lumea întreagă, dar pentru ochii bolnavi nu este astfel. Dar nu este vina soarelui, ci a bolii care le slăbeşte vederea. Aşadar, când vei vedea pe cineva condamnând lucrările Iui Dumnezeu, să nu lepezi lucrările lui Dumnezeu pentru răutatea aceluia, ci gândul la pronia lui Dumnezeu să te facă să vezi nebunia aceluia. Căci aşa cum acela care spune că soarele este întunecat, nu vatămă cu nimic acest astru prin judecata lui, ci dă o dovadă evidentă a orbirii lui şi cel care spune că mierea este amară, nu afectează cu nimic dulceaţa ci, ci dă mărturie sigură de boala de care suferă, la fel şi cel ce huleşte lucrările lui Dumnezeu. Şi aşa cum acesta nu poate vătăma lucrările lui Dumnezeu, nici ideea pe care ne-o facem despre ele, ci reflectă numai nebunia Iui vrednică de osândă, la fel, cei care nu au o judecată dreaptă în privinţa lucrărilor Iui Dumnezeu, nu recunosc nici minunile care au loc.

Dacă cineva ar avea un suflet drept şi nepervertit, va admira fiecare dintre minunile lui Dumnezeu, chiar cele care par grele. Căci ce nu este minunat dintre cele ce sunt, spune mie? Dacă vrei, să trecem cu vederea pe celelalte şi să ajungem la cele care par multora împovărătoare, moartea, boala, sărăcia şi altele asemenea. Dacă cineva ar avea o inimă dreaptă şi pe acestea le va primi şi le va admira. Căci dacă moartea a intrat în lume prin păcat, totuşi atât de mare a fost puterea lui Dumnezeu, iubirea dc oameni, înălţimea grijii Lui pentru noi, încât S-a folosit de aceasta în avantajul neamului nostru. Căci ce greutate are moartea? Nu este slobozirea de chinuri? Nu este dezlegarea de griji? Nu îl auzi pe Iov elo-

giind-o: „Moartea este odihnă pentru bărbatul a cărui cale este ascunsă"2. Nu este oare tăierea răutății? Dacă cineva ar fi rău, oare murind el, nu se pune capăt răutății lui? Căci „cel care a murit a fost slobozit de păcat"', adică nu mai adaugă păcat la păcat. Iar dacă cineva bun pleacă dincolo, toate cele ale virtuții lui sunt la loc sigur şi într-o comoară neprădată. Iar pe cei vii, spune mie, nu îi face mai înțelepți şi mai cumpătați? Nu vezi că adeseori, cei bogați, care sunt plini dc înfumurare şi cu nasul pe sus, când sunt prezenți la o înmormântare şi când văd un trup zăcând inert, şi pe copiii lui orfani, şi pe femeia lui văduvă, şi pe prieteni întristați, şi pe slujitori îmbrăcați în doliu, şi toată casa în jale, nu-i vezi cum se înclină, cum se smeresc, cum se zdrobesc? Căci s-au bucurat de mii de ori dc învățături, dar nimic n-au folosit, dar aici numai din priveliştea morții au devenit mai înțelepți, învățând nimicnicia şi vremelnicia firii omeneşti, slăbiciunea şi nestatornicia puterii lor, şi în nenorocirile altora prevăd soarta care îi aşteaptă şi pe ei.

2. Dacă există moarte şi sunt atâtea hoții, atâtea răpiri şi, ca peştii, cei mai puternici înghit pe cei mai slabi, dar dacă nu ar fi moarte, cât de mare nu ar fi lăcomia? Căci dacă, ştiind că nu se vor bucura de bunurile pe care le răpesc, ci vrând nevrând le vor lăsa altora, furia şi turbarea lor de a pune mâna pe ele sunt atât de mari, dacă le-ar avea pe acestea în deplină siguranță, fără teama că le vor pierde, cum li se va stinge pofta cea rea? Dar ce oare? Cununile muceniciei nu sunt împletite prin moarte? Dar Pavel? Nu a pus mii de trofee de biruință, zicând: „In fiecare zi mor! V-o spun, fraților, pe lauda pe care o am pentru voi, în Hristos Iisus"4. Căci

2 Iov 3, 23. Se parc că aici nu urmează Septuaginta, ci versiunea lui Theodotion. "Rom. 6, 7. 41 Cor. 15, 31.

nu moartea e un rău, ci moartea cea rea este un rău. De aceea zice: „Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvio-şilor Lui"5. Iar în altă parte, „Moartea păcătoşilor este rea"6, numind rău faptul de a pleca dincolo cu o conştiință rea, împovărată de multe griji ale păcatelor. După cum cel ce are o conştiință curată aleargă la premii, merge spre cunună. Dar ca să afli că nu natura lucrurilor, ci părerea oamenilor este cea care face tulburare, ascultă pe Pavel cum o caută pe aceasta, acum zicând: „Că noi, cei ce suntem în cortul acesta, suspinăm îngreuiați, aşteptând înfierea, răscumpărarea trupului nostru"7, şi acum arătând acelaşi lucru, în altă parte: „Şi chiar dacă mi-aş vărsa sângele pentru jertfa şi slujirea credinței voastre, mă bucur şi vă fericesc pe voi, pe toți. Asemenea şi voi bucurați-vă şi ferici ți-mă"". Dacă

moartea nu este împovărătoare, ci chiar vrednică de a fi dorită pentru cei care trăiesc drept, cu cât mai mult sărăcia şi toate celelalte?

Mari sunt lucrurile Domnului şi căutate întru toate voile Lui". Altă versiune: „cercetate cu atenție". Aici mi se pare mie vorbeşte despre făpturi, propovăduind înțelepciunea lui Dumnezeu. Căci mai sus vorbea despre lucrurile lui Dumnezeu (deşi noi ne-am conformat şi unui alt sens din pricina celor mai puțin inteligenți), minunile, semnele, pe care le-a săvârşit adeseori, rânduind toate pentru neamul omenesc. Ce înseamnă căutate întru toate voile Lui? Adică cercetate cu atenție, examinate cum spunea şi celălalt traducător, pregătite, desăvârşite, făcute, împlinite, fiindu-le de ajuns să facă voile lui Dumnezeu, potrivite să mărturisească puterea Lui, nea vând nici un defect sau vreo lipsă în a îndeplini poruncile Lui, precum spune în altă parte: „Focul, grindina, zăpada,

5 Ps. 115,15.

6 Ps. 33, 22.

7II Cor. 5, 4; Rom. 8,23.

sFiIi.p. 2,17-18.

' Ps. 110, 2 [Septuaginta).

gheața, viforul, toate îndepliniți cuvântul Lui"10, adică poruncile Lui. Astfel zicea şi profetul: „Făcut-ai luna spre vremi, soarele şi-a cunoscut apusul său, pus-ai întuneric şi s-a făcut noapte"". Nu numai că acestea împlinesc cuvântul Lui conform rațiunii pentru care au fost făcute, ci chiar dacă li s-ar porunci cele contrare acestei rațiuni, şi atunci ascultarea lor este mare. Căci a poruncit mării, şi nu numai că nu i-a scufundat pe iudei, ceea ce era în firea ei să facă, ci re-trăgându-şi valurile, poporul iudeilor a traversat-o mai sigur decât pe piatră. Cuptorul nu numai că nu i-a ars pe cei trei tineri, ci le-a picurat o rouă răcoritoare. Leii nu numai că nu au mâncat trupul profetului, ci se țineau la distanță de profet, păzindu-i trupul. Chitul nu numai că nu l-a mâncat pe profetul Iona, ci l-a păstrat întreg ca pe o comoară. Pământul nu numai că nu i-a ținut deasupra pe Datan şi Aviron, ci s-a deschis şi i-a înghițit, scufundându-i mai cumplit ca marea şi i-a acoperit în adunarea lui Aviron. Şi multe alte minuni ar putea vedea cineva că se petrec în făpturi, ca să învețe oamenii fără de minte care fac din făptură dumnezeu că aceste lucruri nu se întâmplă prin forța tiranică a naturii, ci toate sc supun şi cedează voii lui Dumnezeu. Căci voia lui Dumnezeu este creatoarea făpturii şi toate cele ce sunt par să se conformeze ei şi acum ține munții nemişcați, acum, dacă voieşte, cu uşurință îi clătește, schimbându-i la cele contrare. Căutate întru toate voile Lui. Adică în

toate cele poruncite de El, în cele rânduite de EI. Dar nu numai în acestea, ci şi în faptul de a Se face cunoscut oamenilor căci aceasta este prima Lui voie, fiindcă mai ales din acest motiv le-a făcut pe toate. Ceea ce spune profetul aceasta este: toate sunt atât de desăvârşite, încât sădesc în mintea oamenilor, pentru cei ce sunt atenţi şi au minte, cea mai exactă, mai limpede 10 Ps. 148, 8. " Ps. 103, 20.

şi mai evidentă cunoştinţă despre El. Şi voia Lui le-a făcut pe toate de la început, mai ales pentru ca, prin măreţie, frumuseţe, poziţie, lucrare, slujire şi prin toate celelalte să mişte sufletul privitorului, provocând mintea să II caute pe Creatorul şi Făcătorul Dumnezeu şi să se închine Celui ce le-a făcut pe ele, astfel încât toată făptura să fie în loc de cărţi şi de scrieri.

3. Dar făpturile nu ne învaţă numai cunoştinţa de Dumnezeu, ci ne aduc nouă cea mai mare învăţătură cu privire la modul nostru de viaţă. Căci avarul, ori de câte ort va vedea ziua succedându-se nopţii şi soarele, lunii se va ruşina de buna rânduială a clementelor şi oricât de puternic ar fi, nu va mai râvni lucrurile celor ce sunt mai slabi decât el. La fel, adulterul şi desfrânatul, ori de câte ori vor vedea marea furioasă zbuciumând u-se, dar apoi înfrânându-se la ţărm, iarăşi ruşinându-se de buna înfrâna re a apelor dezlănţuite, îndată vor putea să-şi potolească pofta care se stârneşte ca un val şi să-i arunce frâul mântuitor al fricii lui Hristos, pentru a nu înainta mai mult şi să risipească spuma acestei dorinţe desfrânate şi să se întoarcă la înfrânare. Dar va putea medita cu uşurinţă şi primi cuvânt de învăţătură şi despre înviere: când va vedea pământul primind bobul de grâu uscat, apoi stricând u-se şi putrezind şi apoi născând alte boabe mai bune; când va vedea via iarna golită de frunze, de lăstari şi de struguri şi tijele uscate, ca nişte oase goale şi uscate şi apoi când vine primăvara reprimind întreaga frumuseţe.

Această înviere pe care o vedem în trupurile plantelor, al semințelor după ce s-au stricat va putea să te facă să filozofezi despre propriul trup. Iarăşi, iubirea de osteneală o învăţăm de la furnică, iubirea de bine şi comuniunea de la albină precum se spune ia Proverbe: „Du-te, leneşuie, la furnică şi vezi munca ei şi prinde minte. Ea care nu are nici mai mare peste ea, nici îndrumător, nici sfătuitor. îşi pregăteşte de cu vară hrana ei şi îşi strânge la seceriş mâncare.

Sau mergi la albină şi vezi cât e de harnică şi ce lucrare iscusită săvârşeşte. Munca ei o folosesc spre sănătate şi regii şi oamenii de rând. Deşi e slabă în putere, dar e minunată cu iscusinţa"12. Şi iarăşi albina îţi vorbeşte ţie să nu admiri frumuseţea trupurilor, când virtutea

sufletului lipseşte, nici să disprețuieşti urâțenia, când sufletul este împodobit. Ceea ce a exprimat şi autorul Pildelor spunând: „Mică între zburătoare este albina, dar rodul ei întrece orice dulceață"1'. Gândeşte-te la păsări şi primeşte şi de acolo înțelepciune. De aceea şi Hristos spunea: „Priviți la păsările cerului că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte. Oare nu sunteți voi mai presus decât ele?"'4. Dacă cele necuvântătoare nu se îngrijesc de hrană, ce scuză vei avea că nu ai arătat dispreț pentru cele prezente nici cât păsările? Iar dacă vrei să disprețuieşti podoabele, te vor învăța florile câmpului să nu fii iubitor de podoabe. Ceea ce arătând şi Hristos spunea: „Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc. Şi vă spun vouă ca nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceştia"". Aşadar, când vei vrea să le osteneşti pentru frumusețea veşmintelor, gândeşte-te că oricât te vei lua Ia întrecere, biruința aparține ierbii câmpului şi nu vei putea lupta cu ea şi astfel nimiceşte nebunia aceasta. Şi multe altele putem învăța de la animale, de la flori, de Ia semințe. Mărturisire şi mare cuviință este lucrul Lui'*, adică fiecare dintre lucrările Lui, nu despre un singur lucru vorbeşte aici. Alt tâlcuitor zice: „Laudă şi vrednicie lucrarea Lui". Iar Septuaginta, rnărturisire, adică mulțumire şi slavă.

" Pilde 6,8. 1J înț. Sir. 11,3.

14 Mt. 6, 26.

13 Mt. 6, 28-29.

w Ps. 11(1,3 [Septuaginta].

Căci fiecare dintre cele văzute este în măsură să trimită pe privitor la mulțumire, la laudă, la binecuvântare. Nu putem zice: pentru ce aceasta? La ce bun cealaltă? Ci şi întunericul, şi ziua, foamea şi belşugul, pustia şi pământul nelocuit, pământul roditor şi bogat în seceriş, viața şi moartea şi toate cele văzute sunt potrivite pentru cei ce învață cu atenție să ne trezească spre mulțumire. Aceasta arătând-o printr-un profet, Dumnezeu spunea când punea pedepsele drept binefaceri: „Şi v-am prăbuşit pe voi cum a prăbuşit Dumnezeu Sodoma şi Gomora. I-am lovit pe ei cu arşiță şi gălbenea lă"17. Şi iarăşi prin altul: „I-am scos pe ei din pământul Egiptului şi din casa robiei i-am izbăvit pe ei"1*, schimbând pedepsele în binefaceri. Aşa şi aici. Aceasta înseamnă a face bine, a îndrepta, a învăța, a îndruma, tăind răutatea. Căci oamenii sunt mişcați fie de dorința de a face binele, fie de ură, refuzând să facă binele. Dar Dumnezeu face toate numai din dragoste, ca un binefăcător l-a aşezat pe om în rai şi ca un binefăcător iarăşi î-a scos din rai, ca un binefăcător a lucrat potopul, ca un

binefăcător a adus focul acela peste sodomiți. Şi orice altceva ar spune cineva dintre cele ce sunt, fiecare lucru l-a făcut spre binefacere. Tot ca un binefăcător a amenințat cu gheena. Şi aşa cum tații sunt tați nu numai când îi îngrijesc pe copiii lor, ci şi când îi bat, şi a bate nu e mai puțin decât a îngriji, la fel şi Dumnezeu. De aceea şi Sfântul Pavel zicea: „Care este fiul pe care tatăl său nu-1 pedepseşte?"'9. Şi Solomon: „Căci Domnul ceartă pe cel pe care-1 iubeşte şi bate cu biciul pe orice fiu pe care-1 primeşte"2". Dreptatea Lui rămâne în veacul veacului.

17 Am. 4,11. 9. ,s Mih. 6,4. ™ Evr. 12, 7.

2" Pilde 3,12 [Septuaginta].

4. Mi se pare mie că aici vorbeşte profetul despre cei care se smintesc din pricina nenorocirilor care cad asupra unora dincolo de orice nădejde şi îi îndeamnă pe aceştia zicând: Nu te tulbura văzând oameni batjocoriți, ocărâți, pătimind răul fără vină. Căci le rămâne un tribunal nemitarnic, le rămâne o judecată curată care dă fiecăruia ceea ce merită. Dacă încă de aici cauți această judecată, vezi ca nu cumva asupra ta să o aducă cel dintâi. Dacă Dumnezeu ar vrea să aducă pedeapsa imediat pentru fiecare păcat şi să aducă judecată dreaptă pentru fiecare greşeală, demult s-ar fi pierdut neamul omenesc. Şi ce vorbesc despre cutare sau cutare păcătos. Căci voi încerca să arăt aceasta aducând exemplul corifeului tuturor oamenilor, Pavel, propovăduitorul lumii întregi, cel răpit până la al treilea cer, cel purtat în rai, cel care s-a împărtăşit de taine înfricoşătoare, vasul alegerii, conducătorul miresei lui Hristos, cel ce a arătat îngerească petrecere, cel ce a ajuns la o aşa de mare virtute. Dacă Dumnezeu nu ar fi vrut să aibă răbdare cu el, nici să îl rabde pe el, ci ar fi adus asupră-i dreapta judecată de îndată ce a păcătuit, a hulit şi a prigonit Biserica Lui, i-ar fi luat orice prilej de pocăință. De aceea şi el, cunoscând acestea, zicea: „Mulțumesc Celui ce m-a întărit, lui Hristos Iisus, Domnul nostru, că m-a socotit credincios şi m-a pus să-I slujesc pe mine care mai înainte huleam, prigoneam şi batjocoream. Totuşi am fost miluit ca Iisus Hristos să arate mai întâi în mine toată îndelunga Sa răbdare, ca pildă celor ce vor crede în El spre viața veşnică"21. Dar dacă o pedepsea pe păcătoasă, când ar fi fost schimbată? Dacă pe Matei vameşul l-ar fi pedepsit mai înainte de schimbare, nu l-ar fi împiedicat să se pocăiască? La fel şi pe tâlhar, la fel şi pe magi, la fel şi cu fiecare păcătos. De aceea îşi stăpâneşte mânia şi răsplătirea după faptă, ca să cheme pe oameni la pocăință. Dacă însă rămân neîndreptați, vor răbda deplin dreapta judecată. De aceea profetul,

71 ITim. 12,13-16.

ca să mângâie pe cei nedreptățiți şi să înțeiepțească pe cei ce nedreptățesc, a adăugat: Dreptatea Lui rămâne în veacul veacului. Ceea ce vrea să spună prin aceasta este: nici tu, cel nedreptățit, să nu deznădăjduieşti dacă ți-ai sfârşit viața ca unul care nu ai dobândit dreptate. Căci după plecarea de aici vei dobândi depiin răsplata ostenelilor. Nici tu iarăşi, cel ce răpeşti toate, cel ce te lăcomeşti şi care semeni confuzie să nu ai îndrăznire, dacă îți închei viața în pace. Pentru toate vei da socoteală după plecarea de aici, vei plăti plata răutății tale. Căci Dumnezeu rămâne veşnic şi dreptatea Lui este şi ea veşnică şi nu este întreruptă de moarte nici în răsplătirea ostenelilor pentru virtute, nici în plata osândelor pentru răutate.

Pomenire a făcut de minunile Sale. Ce înseamnă Pomenire a făcut de minunile Sale? Dumnezeu nu a încetat sa facă minuni. Căci aceasta înseamnă pomenire a făcut. Nu a încetat, nu S-a oprit să facă minuni în fiecare neam, trezindu-i şi pe cei mai simpli prin minuni. Căci cel care este înalt şi înțelept nu are nevoie de semne şi minuni. „Fericiți cei ce nu au văzut şi au crezut"22. Dar fiindcă EI are grijă nu numai de aceştia, ci şi de cei mai simpli, nu încetează ca aproape în fiecare neam să facă minuni. Toată făptura văzută este o minune. Totuşi ca să trezească nepăsarea multora, în mijlocul acestui teatru, a arătat multe minuni, şi particulare, şi comune, cum sunt ceie de la potop, cele de Ia amestecul limbilor, cele din Sodoma, cele cu privire la Avraam, cele cu privire la Isaac, lacob, cele din Egipt, cele de la ieşirea iudeilor, cele din pustie, cele din pământul Palestinei, cele din Babilon, cele de la întoarcerea din robie, cele cu privire la Macabei, cele de după venirea lui Hristos, cele de Ia venirea Lui, cele săvârşite până astăzi, căderea Ierusalimului, zidirea Bisericii, cuvântul alergând pretutindeni, deşi înfruntat de valuri, sporit de prigoane, cetele mucenicilor şi toate celelalte. Multe minuni ar putea vedea cineva în propria casă şi în cetăți. Dar acum să le vedem pe cele universale, vădite şi cunoscute tuturor, cele care s-au întâmplat în fiecare neam. Câte nu s-au întâmplat sub Iulian, care pe toți a covârşit în necredință, când Biserica era războită? Câte sub Maximian? Câte mai înainte de acei împărați? Dar, dacă vreți să pomenim şi pe cele întâmplate în neamul nostru, precum crucile imprimate pe veşminte, templul lui Apollo răsturnat de fulger, strămutarea Sfântului Vavila din Dafne şi evidenta lui biruință asupra diavolului, moartea neaşteptată a trezorierului imperial, pieirea împăratului însuşi, a lui Iulian, cel ce a covârşit pe toți în necredință, pieirea unchiului aceluia, râurile de viermi, şi altele mii, foametea, seceta, lipsa apei care au afectat cetățile după aceea şi alte mii de minuni pretutindeni.

5. Şi cele din Palestina care s-au întâmplat atunci le ştiţi: când iudeii au voit să rezidească templul distrus prin judecata lui Dumnezeu, foc a ţâşnit din temelii şi a oprit pe toţi muncitorii şi mărturiseşte despre această minune faptul că lucrul a rămas neterminat. Milostiv şi indurat este Domnul, hrană a dat celor ce se tem de Dânsul. Hrană aici, mi se pare mie, se referă nu la cea trupească, ci la hrana sufletului. De aceea vorbeşte numai despre cei ce se tem de Dânsul. Căci această hrană lor le este hărăzită. Căci aşa cum trupul se hrăneşte, la fel şi sufletul. Iar că se hrăneşte, ascultă: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu"21. Vrea deci să vorbească despre această hrană pe care o dă în special celor ce se tem de El, învăţătura cuvântului, învăţătura şi toată înţelepciunea.

îşi va aduce aminte în veac de legământul său. Iarăşi potolind nebunia iudeilor şi tăind înfumurarea lor, sau mai degrabă arătând că bunătăţile de care s-au bucurat, nu sunt prin propria lor vrednicie, ci pentru dragostea Lui, pentru părinţii lor şi pentru legămintele făcute către aceia, zice. îşi va aduce aminte în veac de legământul său. Este ceea ce i-a îndemnat şi Moise la intrarea în pământul făgăduinţei să îşi amintească şi să cugete neîncetat. „Când îţi vei zidi cetăţi strălucitoare şi vei dobândi bogăţii să nu zici în inima ta că pentru dreptatea ta se întâmplă acestea, ci pentru legămintele cele către părinţii tăi"21. De aceea, în orice chip şi neîncetat Dumnezeu taie mândria lor.

Tăria lucrurilor Sale a vestit-o poporului Său, ca să le dea lor moştenirea neamurilor. Aduce cuvântul de la general la particular, de la cele ce se întâmplă în lume, la cele ce se întâmplă la iudei. Sau mai degrabă, dacă cercetează cineva cu atenţie, şi acestea privesc pe toată lumea în general. Căci cele întâmplate la iudei, s-au făcut învăţături pentru alţii, şi războaiele, şi trofeele, şi biruinţele au servit de propovăduire pentru cei ce au luat aminte. Căci acestea se întâmplau nu printr-o rânduială omenească, ci printr-una mai presus de cuvânt. Căci ce rânduială putea fi aceea că ei trâmbiţau şi zidurile se surpau, că o femeie conducea armate şi biruia, şi un copil pune capăt războaielor barbare prin aruncarea unei singure pietre? Şi se petreceau şi alte minuni asemenea cu acestea. Astfel îi stăpâneau pe vrăjmaşii lor, astfel îi alungau din Palestina. Aşadar, când spune Tăria lucrurilor Sale a vestit-o poporului Său, nimic altceva nu spune decât că i-a arătat puterea Lui, nu numai că alunga popoarele, ci în aşa fel încât poporul Său putea să ştie limpede că dacă cele dintâi minuni erau de ajuns să arate puterea lui Dumnezeu, când plaga a fost trimisă de Dumnezeu la egipteni, cu atât mai mult, când El însuşi îi conducea, puteau să judece Cine este Cel ce biruia pe vrăjmaşi. Căci

nu prin cuvinte, ci prin fapte îi învăța pe ei, prin încălțări, prin veşminte, prin hrană, prin lumina care îi lumina noaptea şi ziua, prin nor, prin război, prin pace, prin biruințe, prin cultivarea pământului, prin ploaie

34 Deuc. 9, 4-5

şi toate dădeau glas ca să vestească pe Stăpânul şi să zguduie mintea lor cea împietrită şi nu a lăsat nici un moment în care să nu arate fără încetare minunile Lui.

Lucrurile mâinilor Lui, adevăr şi judecată. Fiindcă a vorbit despre puterea Lui, vorbeşte şi despre dreapta judecată, că nu a arătat numai putere în cele ce face, ci şi multă dreptate. Nici nu a alungat neamurile doar fiindcă voia să îi aducă acolo pe iudei, ci cu dreptate i-a alungat. De aceea şi Moise zicea în altă parte: „Căci nu s-a umplut încă măsura nelegiuirilor amoreilor"25. Acestea nu trebuie înțelese numai cu privire la iudei şi la cele ce se întâmplau lor, ci cuvântul este universal. Lucrurile mâinilor Lui, adevăr şi judecată. Judecată, adică dreptate. Profetul ştia că Scriptura adeseori numeşte adevăr bunătatea lui Dumnezeu. Aşadar, ceea ce spune aceasta este: că toate sunt un amestec de dreptate şi bunătate. Căci dacă s-ar folosi numai de dreptate, pe toate le-ar pierde.

6. De aceea şi acest profet spune în altă parte: „Nu intra la judecată cu robul Tău. Că nimerii din cei vii nu-i drept înaintea Ta"26. Şi iarăşi: „De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne cine va putea suferi?"27. Toate cele făcute de El sunt prin urmare pline de fiecare din acestea două, fie bunătate, fie dreptate. Căci dacă ar urma numai dreptatea, pe toate le-ar pierde, iar dacă S-ar folosi numai de bunătate, cei mai mulți ar deveni nepăsători. De aceea, diversificând mântuirea oamenilor, se foloseşte de fiecare dintre acestea două pentru îndreptarea lor.

Adevărate sunt toate poruncile Lui. Ceea ce profetul face in alte părți face şi aici, trece de la înțelepciunea oglindită în felurimea creației şi de la purtarea de grijă la legile proniei pe care o ilustrează. Căci nu numai prin faptul că a zidit-o

s Fac. 15, 16. Vezi şi Deut. 9, 4: „Pentru necredincioşi» popoarelor acestora le izgoneşte Domnul de la fața ta". "Ps. 142, 2. :"Ps. 129,3.

atât dc bogată şi atât de frumoasă, ci şi prin faptul că a pus lege a îndreptat neamul oamenilor. De aceea, în Psalmul 18, distingând ambele aceste părți, la început, spunea: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu"2", iar apoi, ajungând la mijloc şi terminând cuvântul despre creație, a adăugat: „Legea Domnului este fără prihană, întoarce sufletele... Porunca Domnului este strălucitoare, luminează ochii"2*. La fel şi aici vorbind despre semnele Lui,

despre minunile Lui şi faptele Lui schimbă subiectul cuvântului la porunci zicând astfel: Adevărate sunt toate poruncile Lui, întărite în veacul veacului, făcute în adei?ăr şi dreptate. Nu în zadar spune toate poruncile Lui, ci fiindcă vrea să cuprindă tot felul poruncilor şi de aceea a folosit expresia. Căci poruncile sunt cele ale întregii făpturi, pe care le ține toată făptura, soarele şi luna şi stelele şi pământul şi toată firea. Poruncile sunt cele date întregii făpturi de la început, când a fost plăsmuit omul, despre care zice Pavel: „Când păgânii care nu au lege din fire fac cele ale legii, aceştia nea vând lege îşi sunt ioruşi lege"'1". Şi iarăşi: „Că după omul cel lăuntric mă bucur de legea lui Dumnezeu""'1. Sunt apoi poruncile scrise. Şi acestea toate rămân. Dacă unele au fost înlocuite, s-a făcut nu cu ceva mai rău, ci cu ceva mai bun. De pildă, această poruncă „Să nu ucizi" nu a fost desființată, ci doar extinsă. Şi „să nu desfrânezi"32 nu a fost ştearsă, ci a devenit mai mare. De aceea spune: „Nu am venit să stric legea şi prorocii, n-am venit să stric, ci să plinesc"-3. Căci cel ce nu se mânie cu atât mai mult se va abține să ucidă. Şi cel ce nu îşi îngăduie să privească cu ochi desfrânați, cu atât mai departe va sta de adulter.

Ps. "18,1.

Ps. 18, 8. x' Rom. 2,14. 3! Rom. 7, 22. 32 leş. 20, 13-14. * Mt. 5,17.

Această lege are specific faptul că este nemuritoare şi perpetuă, fie că este legea creației, legea firii, a înțelepciunii sau a Noului Testament. De aceea zice: „Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"34, arătând prin aceasta neclătirea legii. Când Dumnezeu vrea ca ceva să rămână, rămâne neîncetat şi nimic nu îl poate clinti din loc. Făcute în adevăr şi dreptate. Ce înseamnă în adevăr şi dreptate? Fiindcă în aceste porunci nimic nu este corupt, nimic nu este sucit şi fără rost35, nimic nu este din dușmănie sau ură, ci toate sunt pentru folos şi ajutor. Nu ca legile omeneşti care sunt trecătoare şi au multă ambiguitate şi imperfecțiune, fiind omeneşti. Căci multe au fost date din patimi omeneşti. Căci voind să se răzbune pe un dușman sau să favorizeze un prieten, astfel au fost puse legile. Dar nu astfel sunt legile Iui Dumnezeu, ci rămân mai strălucitoare decât soarele, căutând folosul celor cărora li se dau legile, aducân-du-i pe aceştia la virtute şi la adevărul lucrurilor, nu la lucruri false, mă refer la bogăție şi putere (căci acestea sunt false, iar legile lui Dumnezeu sunt adevărate). Aceste legi nu ne învață cum să devenim mai bogați aici, nici cum să dobândim cele prezente, ci cum să ne bucuram de ceh- viitoare. Toate acele legi ne învață despre adevărul lucrurilor, neavând nimic corupt.

Adevărate sunt toate poruncile Lui. Ce înseamnă adevărate? Sigure, care rămân. Căci dacă vor fi călcate, urmează pedepsele, iar legile nu se clatină. Dacă oamenii le calcă, Dumnezeu le răzbună. Aşadar, să nu spui că cele spuse sunt spre amenințare sau hiperbolic. Căci nimeni nu dă o lege numai pentru amenințare, ci şi pentru înțelepțire. Dacă tu nu crezi despre cele viitoare, primeşte dovada din cele trecute. Căci potopul din vremea lui Noe, şi focul ce a căzut peste sodomiți, şi distrugerea lui Faraon, şi nimicirea iudeilor, şi robiile,

34 Mt. 24,35. * Pilde S, 8.

şi războaiele oare sunt simple amenințări sau pedepse adevărate? Dar dacă acelea care au fost în chip, au fost astfel pedepsite, cu cât mai mult cele în adevăr, pe cât este şi mai mare răutatea celor îndrăznite de aceştia, după atâta îngrijire şi îndreptare.

Izbăvire a trimis Domnul poporului Său. Potrivit sensului istoric, se referă la eliberarea iudeilor. Dar potrivit anago-giei este vorba despre eliberarea întregii lumi, ceea ce arată şi în cele ce urmează: Poruncit-a din veac legământul Său. Aici vrea să spună legea Noului Testament. Fiindcă a pomenit de lege şi de porunci şi fiindcă acestea au fost călcate şi au stârnit mânie, zice că Izbăvire a trimis poporului său precum şi însuşi spune: „Nu am venit ca să judec lumea, ci ca să mân-tuiesc lumea"3". Fiindcă legea călcată atrăgea pedeapsa: „Căci legea pricinuieşte mânie: dar unde nu este lege, nu este nici călcare de lege"37. Fiindcă „toți au păcătuit şi sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu"38. De aceea şi profetul a spus: Izbăvire a trimis Domnul poporului Său.

7. Şi totuşi nu a trimis simplu izbăvire, ci odată cu izbăvirea şi legea, ca să arătăm o purtare vrednică de har. Sfânt şi înfricoşător este numele Lui. După ce a descris toate cele ce au propovăduit purtarea Lui de grijă, pronia Lui, în Vechiul Testament şi în cel Nou, prin fapte, prin porunci, prin minuni, prin semne, profetul, fiind uimit de măreția Lui, îşi încheie cuvântul într-o slavoslovie şi aducând cântare către Cel ce le-a făcut pe acestea. Sfânt şi înfricoşător este numele Lui adică, fiind plin de uimire şi de multă admirație. Dacă numele Lui este astfel, cu cât mai mult firea? Dar cum este înfricoşător şi sfânt numele Lui? Demonii se cutremură la auzul numelui Lui, bolile fug de el, şi folosindu-se de acest nume, apostolii au convertit întreaga lume. De acest nume

In. 12,47. Rom. 4,15. Rom. 3, 23-24.

folosindu-se şi David în loc de orice altă armă, a ucis pe barbarul acela. Mii de lucruri s-au săvârşit prin el. Prin acest nume suntem inițiați în sfintele taine. Aşadar, gândindu-se Ia câte minuni lucrează acest nume, câte binefaceri, cum îi nimiceşte pe vrăjmaşi, cum întăreşte pe

cei buni, şi socotind în sine lucrurile care covârşesc firea şi biruie cugetul oamenilor, profetul spune: Sfânt şi înfricoşător este numele Lui. Iar dacă este sfânt e nevoie de guri sfinte pentru a-1 lăuda, de guri sfinte şi curate.

începutul înțelepciunii este frica de Domnul, înțelegere bună este tuturor celor ce o fac pe ea. Ce înseamnă aici început? Izvor, rădăcină, temei. Fiindcă a spus atâtea despre Stăpânul lumii şi s-a umplut de atâta uimire, adaugă aceste cuvinte în mod potrivit arătând că cel ce se teme de El se umple de toată înțelepciunea şi devine priceput. Dar ca să nu socoteşti că înțelegerea se limitează la o simplă cunoştință, a adăugat: înțelegere bună este tuturor celor ce o fac pe ea. Căci nu este de ajuns credința, dacă purtarea noastră nu este conformă cu credința. Dar cum este începutul înțelepciunii frica de Domnul? Izbăveşte dc toată răutatea, lucrează toată virtutea. Căci vorbeşte nu despre înțelepciunea cea din vorbe, ci de cea din fapte. Filosofii din afara credinței au definit înțelepciunea: cunoştință a lucrurilor omeneşti şi dumnezeieşti. Dar această ştiință o învață frica de Dumnezeu, smulgând din rădăcină răutatea şi sădind virtutea, inspirându-ne disprețul pentru lucrurile prezente, strămutând mintea de la pământ la cer. Ce este mai înțelept decât un astfel de suflet? Aici profetul nu se referă numai la cel ce aude, ci la cel care împlineşte cu fapta.

înțelegere bună este tuturor celor ce o fac pe ea. Adică celor care fac faptele înțelepciunii şi care arată prin fapte înțelegerea bună. A spus înțelegere bună, fiindcă este şi o înțelegere rea, ca atunci când spune: „Sunt pricepuți numai la rele, iar binele nu ştiu să îl facă"*'. Dar profetul se referă la

M Ier. 4, 22.

înțelepciunea în virtute. Lauda Lui rămâne în veacul veacului. Care laudă, spune mie? Mulțumirea, slavoslovia, lauda cea nemuritoare prin fapte şi, mai înainte de acestea, cea care este părtaşă firii Lui. Căci Dumnezeu este nemuritor şi prin Sine însuşi vrednic de toată lauda. Lăudat, când te gândeşti la măreția Lui şi celelalte toate, lăudat şi prin lucrări, când îi vezi înțelepciunea în cele văzute. Dar acestea le spune ca să îndemne spre laudă şi ca să arate că nu sunt vrednici de nici o iertare cei care contrazic pronia Lui şi cele pronia te de El. Când lauda Lui, şi mulțumirea, şi slavoslovia sunt pe temeiuri atât dc evidente, clare, limpezi şi neclintite, încât sunt nemuritoare fără limită şi fără sfârşit, dar aceia, igno-rându-le, afirmă cele contrare. Căci nu contrazic nimic altceva decât ceea ce este mai limpede decât soarele şi se orbesc pe ei înşişi de voie. Aceasta nu este o slavă trecătoare, ca să poată spune că nu o

cunosc, nici nu este obscură sau neclară, ci este vădită, perpetuă şi nemuritoare, rămânând veşnic şi neavând nicicând sfârşit.

Psalmul 111

Fericit bărbatul care se teme de Domnul.

1. Mie mi se pare că începutul acestui psalm este strâns legat de cel dinainte, încât formează împreună un corp comun şi unit. Acolo se spunea „începutul înțelepciunii este frica de Domnul"1, iar aici Fericit bărbatul care se teme de Domnul, învățând prin alte cuvinte, dar aceleaşi înțelesuri, frica de Dumnezeu. Dincolo, profetul îl numeşte pe acest om înțelept, aici, fericit. Aceasta este adevărata fericire, fiindcă toate celelalte sunt deşertăciune şi umbră, lucruri zadarnice fie că spui bogăție, fie putere, fie frumusețea trupului, fie bogăția averilor. Toate acestea par frunze ce cad, umbre care trec, visuri care se risipesc. Dar frica de Domnul este adevărata fericire. Dar fiindcă şi demonii se tem şi se cutremură, ca să nu socoteşti că numai frica este de ajuns pentru mântuire, ceea ce a făcut în primul psalm, face şi aici. Căci aşa cum acolo a spus: „începutul înțelepciunii este frica de Domnul", şi a adăugat: „înțelegere bună este tuturor celor ce o fac pe ea", conformând modul de viață cu dogmele, la fel şi aici, vorbind de frică, nu vorbeşte numai despre aceea care vine din simpla cunoştință, pe care şi demonii o au, ci adaugă zicând: întru poruncile Lui va voi foarte. Aceasta a spus-o cerând o viață şi o petrecere desăvârşite şi un suflet iubitor de înțelepciune. Şi nu a spus poruncile Lui le va face, ci a spus le va voi foarte, căutând altceva, mai mult. Ce anume? Adică a le face cu râvnă, a le iubi foarte, a le urmări aşează-mintele; a le iubi nu pentru vreo răsplată, ci pentru Cel ce

le-a dat, a se împărtăşi cu plăcere de virtute, nu de frica gheenei, nici pentru amenințarea osândei, nici pentru făgăduința împărăției, ci pentru Cel ce a dat legea. Şi în altă parte face aceasta arătând plăcerea pe care o are față de poruncile lui Dumnezeu. „Cât sunt de dulci limbii mele cuvintele Tale, mai mult decât mierea în gura mea"2.

Aceasta o cere şi Sfântul Pavel, vorbind astfel în pilde: „Căci precum ați făcut mădularele voastre roabe necurației şi fărădelegii, spre fărădelege, tot aşa faceți acum mădularele voastre roabe ale dreptății, spre sfințire"3. Adică, cu câtă sârguință, cu câtă poftă ați urmat răutatea, deşi nu aveați nici o răsplată pentru ea, ci mai curând pedeapsă, osândă, tot cu atâta râvnă urmați virtutea. Şi totuşi, Apostolul afirmă că este moderat în cerința sa: „omeneşte vorbesc pentru slăbiciunea trupului vostru"4, arătând că trebuie să arate pentru virtute o râvnă nu mai mică decât cea pentru răutate. Ceea ce spune aceasta este: Dacă nu fac tot atâta pentru vir-

tute, cât au făcut pentru răutate, dacă nu arată tot atâta râvnă, ce scuză vor avea? Ce iertare? De aceea şi acest profet spune: întru poruncile Lui va voi foarte. Cel care se teme de EI cum trebuie primeşte poruncile Lui cu multă dorire. De aceea dragostea față de Legiuitor face legea uşor de împlinit, plăcută, chiar dacă ar părea că are oarecare dificultate. Şi nimeni să nu mă condamne dacă mă folosesc de un asemenea exemplu, căci şi Sfântul Pavel s-a folosit de el aşa zicând: „Precum ați făcut mădularele voastre roabe necură-ției şi fărădelegii spre fărădelege, tot aşa faceți acum mădularele voastre roabe dreptății spre sfințire"3. Aşadar, unul care iubeşte desfrânat, chiar dacă este insultat, chiar dacă este ocărât, bătut, umilit, alungat din ținutul natal şi din moştenirea

2Ps. 118,103.

3 Rom. 6,19.

4 Rom. 6,19. 3 Rom. 6,19.

părintească, din binecuvântarea tatălui, chiar dacă ar răbda altele încă mai grele, pe toate le rabdă pentru dragostea lui nesăbuită. Dacă pe acelea le primesc cu plăcere, cu cât mai mult poruncile lui Dumnezeu, care sunt pline de mântuire şi slavă, care ne învață multă înțelepciune şi fac sufletul mai bun, cu cât mai mult deci, trebuie să le primim cu multă plăcere şi râvnă şi să nu socotim că este nimic greu în ele. Căci greutatea nu aparține firii poruncilor, ci lenevirii celor mulți. Astfel încât, dacă cineva le primeşte cu râvna va vedea că sunt uşoare şi lesnicioase. De aceea şi Hristos zicea: „Jugul Meu e bun şi povara Mea este uşoară"6.

Dar ca să afli că aşa stau lucrurile şi că lenevirea multora arată grele pe cele uşoare, iar râvna, dimpotrivă, le arată uşoare pe cele grele: când iudeii mâncau mană, s-au dezgustat atât de mult, încât îşi doreau moartea. Pavel, dimpotrivă, luptând cu foamea, sălta şi se bucura. Iudeii ziceau: „Acum însă sufletul nostru tânjeşte, nimic nu mai este înaintea ochilor noştri decât numai mana: «Oare nu erau morminte în țara Egiptului, de ce ne-ai adus să murim în pustie?»"7. Iar Pavel zicea: „Acum mă bucur de pătimirile mele pentru voi şi împlinesc în trupul meu, lipsurile necazurilor lui Hristos"*. Care pătimiri? De foame, de sete, de golătate şi de toate celelalte. întru poruncile Tale va voi foarte. Cum va fi aceasta? Dacă ne vom teme şi dacă II vom iubi pe Dumnezeu. Dacă vom avea în minte firea virtuții. Că mai înainte de orice alte premii, are în ea însăşi conținute răsplățile. Când deci nu desfrânezi, nici nu ucizi, gândeşte-te de câtă plăcere te bucuri nefiind osândit de conştiință, nici ruşinat de ai tăi,

privind toate cu ochi curați. Dar cel desfrânat nu este astfel, ci se teme de toți şi se înspăimântă, până şi de nişte umbre.

,: Mt. 11,30.

'Num. 11,6; Ies. 14,11. ' Col. 1, 24

2. Iară lacomul şi pizmaşul vor cădea în aceleaşi pedepse. Iar cel slobozit de acestea se va bucura de cele contrare. Puternică va fi pe pământ seminția Lui. Adeseori Scriptura numeşte seminție nu pe cea născută după fire, ci pe aceea după comuniunea virtuții. De aceea şi Sfântul Pavel, tâlcuind aceste cuvinte: „Ție îți voi da pământul acesta şi seminției tale"", zicea: „Căci nu toți cei din Israel sunt şi is-raeliți, nici pentru că sunt urmaşii lui Avraam toți sunt fii, ci „întru Isaac, a zis, se vor chema ție urmaşi""1. Şi iarăşi: „Că se vor binecuvânta în seminția ta toate neamurile"11. Că nu despre iudei este vorba aici, lucrul e limpede. Căci aceştia fiind plini de blestem, cum ar putea să devină binecuvântare pentru alții? Ci despre Biserică zice, care a fost numită, potrivit comuniunii credinței, seminția Lui. Astfel sunt cei virtuoşi şi fiii celor ce se tem de Dumnezeu.

Puternică va fi pe pământ seminția Lui. Pentru ce spune pe pământ? Ca să arate că este puternică şi mai înainte de plecarea de aici, şi mai înainte de experierea bunătăților de dincolo. Ceea ce deja am spus că virtutea are în ea însăşi răsplata, şi mai înainte de cununile care o aşteaptă dincolo. Că unul ca acesta are puternică seminția lui şi că cel încins cu virtutea este mai puternic decât toți au învățat apostolii, au arătat-o profeții. Asemenea şi Domnul arătând despre aceştia, spune: „Oricine aude aceste cuvinte ale Mele şi le face pe ele asemăna-se-va bărbatului înțelept care a clădit casa lui pe stâncă. A căzut ploaia, au venit râurile mari, au suflat vânturile şi au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stâncă"'2. Câte răscoale ale popoarelor, mânia câtor tirani, câte săbii, câte scuturi, câte săgeți, câte cuptoare de foc, dinții câtor fiare, câte prăpăstii, câte mări,

"Fac. 12,7; 13,15; 17,18. '"Rom. 9, 6-7.

11 Gal. 3, 8.

12 Mt. 7, 24-25.

câte uneltiri, câte comploturi nu se ridicau împotriva apostolilor? Şi nimic nu i-a putut clinti, ci erau mai înalți decât toate acestea, zburând mai sus de săgețile uneltitorilor pe care îi atrăgeau de partea lor. Căci nimic nu este mai puternic decât virtutea. Ea este mai tare decât

piatra şi mai puternică decât diamantul. După cum nimic nu este mai josnic decât răutatea, nimic mai slab decât ea, chiar dacă ar avea cineva mii de bogăţii, chiar dacă ar avea multă putere din afară. Dacă pe pământ atât de mare a fost puterea apostolilor, de câtă putere nu s-au bucurat unii ca aceştia în ceruri?

Neamul drepţilor se va binecuvânta. Vezi virtutea cum străluceşte, câte mii de propovăduitori, de lăudători şi de admiratori are? Şi nu orice fel de oameni, ci dintre cei înţelepţi. Nici nu poate cineva dintre oamenii târâtori pe pământ să o înţeleagă, ci numai aceia o laudă, aceia o admiră şi aceia o propovăduiesc care au o conştiinţă necoruptă. Gândeşte-te cât de mare bine este, încât nu lipseşte nici îngerilor, nici apostolilor, nici oamenilor mari şi admirabili. Căci dacă astfel sunt cei ce o laudă, gândeşte-te cât de mare este ea în sine. Slavă şi bogăţie în casa lui. Iarăşi trece de la cele sensibile la cele inteligibile. Căci se ştie că Scriptura numeşte bogăţie pe cea din faptele bune ca atunci când spune: „Să facă ce e bine, să se îmbogăţească în fapte bune"13. Căci aceasta este bogăţia adevărată, după cum cealaltă bogăţie este bogăţie numai cu numele, în realitate, este sărăcie. Dar dacă vrea cineva să vorbească aici de bogăţiile materiale, nici aşa nu ne vom depărta de cuvânt. Căci ce bogăţie era mai mare decât cea a apostolilor către care curgeau bogăţii din toate părţile ca din nişte izvoare? „Toţi câţi aveau ţarini sau case le vindeau şi aduceau preţul celor vândute, şi-l puneau la picioarele apostolilor"14. Vezi mulţimea bogăţiilor? Ei dobândeau bunurile tuturor, dar erau liberi de grija lor,

13 I Tini. 6,18. •4 Fap. 4.34.

fiind mai degrabă iconomii decât stăpânii lor. Iar cei ce aveau aceste bunuri renunţau la ele, astfel le dădeau apostolilor, după ce le vindeau, încredinţând lor distribuirea lor. De aceea zicea Sfântul Pavel: „Ca unii care nu au nimic, dar pe toate le stăpânesc"15. Ceea ce era minunat aceasta este: fiind în atâta bogăţie, erau mai înalţi decât bogăţiile şi că mulţimea banilor nu i-a stăpânit. Căci acesta este mai cu seamă un bogat adevărat, cel care nu are nevoie de bogăţii. Slavă şi bogăţie în casa lui. Aici, prin urmare, nici nu este nevoie de tâlcuire. Căci aveau slava de la Dumnezeu. Această slavă îi urma după cuvântul dumnezeiesc care zice: „Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi toate acestea se vor adăuga vouă"16. Ce era mai cuvios decât aceia? Erau primiţi ca îngerii lui Dumnezeu, credincioşii aduceau bani şi îi puneau la picioarele lor. Erau mai strălucitori decât cei care purtau coroane împărăteşti. Care împărat a mai fost vreodată înconjurat cu atâta strălucire cu câtă a fost întâmpinat Pavel pretutindeni unde vorbea, când învia pe morţi, alunga boli, punea pe fugă

pe demoni, lucrând atâtea minuni numai prin veşmintele lui? Acesta pământul l-a făcut cer şi pe toți i-a condus la virtute.

3. Dacă pe pământ sunt cinstiți cu asemenea minuni, gândeşte-te în ceruri de câtă slavă se bucură. Ce înseamnă în casa lui? Adică împreună cu el. Bogăția cea din afară nu este cu cel ce o are, fiindcă nici nu este în siguranță, ci se află în mâinile hoților, ale linguşitorilor, ale dregătorilor, ale slujitorilor; de aceea o şi împrăştie în mai multe locuri, neîndrăznind să o țină pe toată în casă. De aceea îi pune intendenți şi supra-intendenți, şi nici un folos, fiindcă nimic nu împiedică bogăția să îi scape.

Şi dreptatea lui rămâne în veacul veacului. Altă versiune zice: „Mila lui rămâne în veacul veacului". Adică aici vorbeşte

" 11 Cor. 6,10. " Mt. 6,33.

despre virtute în general, virtutea opusă nedreptății sau cum spune un alt tâlcuitor că iubirea de oameni o numeşte milă. Căci aşa este puterea milei, lucru nemuritor şi neprihănit, neputând niciodată să se stingă. Toate cele omeneşti se nimicesc, dar rodul milosteniei rămâne mereu neveştejit nefiind împiedicat de nici o potrivnicie a vremurilor. Căci dacă trupul se destramă, milostenia nu piere odată cu viața, ci pleacă mai dinainte să gătească loc, despre care zice Hristos că: „In casa Tatălui Meu, multe locaşuri sunt"'7. Ceea ce o face să fie superioară tuturor lucrurilor omeneşti prin eternitate şi prin durabilitate, fiindcă nu are nimic din cele ale vieții prezente. Dacă vei pomeni de frumusețe, vei vedea că prin boală se veştejeşte şi prin bătrânețe se cheltuieşte. Dacă vei vorbi despre putere, adesea se schimbă; dacă vei vorbi de bogăție sau de orice altceva dintre cele strălucitoare şi vestite ale lumii acesteia, fie te părăsesc viu fiind, fie la moarte te lasă gol şi lipsit de toate. Dar nu astfel sunt roadele dreptății: nu se cheltuiesc cu timpul, nu sunt întrerupte de moarte, ci atunci mai cu seamă devin mai sigure când plutim spre portul acela liniştit şi fără valuri.

Răsărit-a în întuneric lumina drepților. Descriind fericirea celui ce se teme de Dumnezeu, spune lucrurile care se întâmplă în viața prezentă, că bunurile lui sunt nemuritoare, că se va bucura de slavă şi va fi mai presus de toți, că cei asemenea Iui după virtute vor deveni fiii lui, pe care îi va vedea neabătuți, că în mijlocul dificultăților se va bucura de multă siguranță. Căci aceasta înseamnă Răsărit-a în întuneric lumină drepților. Căci pentru cei ce sunt astfel, pentru cei ce umblă drept în mijlocul întunericului va răsări lumină. Ce înseamnă în întuneric? Fie că sunt în necaz sau strâmtorare, în ispite şi pericole (căci pe acestea le numeşte întuneric) Dumnezeu pe bună dreptate mare le va face bucuria. Lucru pe care şi

Pavel I-a arătat zicând: „Nu voim, fraților, ca voi să nu știți de necazul nostru, care ni s-a făcut în Asia, că peste măsură, peste puteri am fost îngreuiați, încât nu mai nădăjduiam să scăpăm cu viață"18. Vezi întunericul? „Ci noi în noi înşine, ne-am socotit ca osândiți la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel ce învia pe cei morți, Care ne-a izbăvit pe noi dintr-o moarte ca aceasta"1". Vezi lumina cum a răsărit? Vezi acelaşi lucru şi cu cei trei tineri. Căci aşteptându-se să ardă s-au bucurat de cea mai curată rouă. Şi Daniel şi ceilalți profeți. Dar dacă vrea cineva să înțeleagă şi potrivit anagogiei, va vedea că se întâmplă astfel cu privire la lume. Căci întunericul stăpânind pământul şi marea, şi rătăcirea fiind răspândită pretutindeni, a răsărit de aici de jos soarele dreptății. Şi fiindcă oamenii, lăsând cerul, îl căutau pe Dumnezeu pe pământ, de acolo S-a arătat, pogorându-Se la cei slabi, ca să îi înalțe la o înălțime nesfârşită.

Cel milostiv, îndurat şi drept, Domnul Dumnezeu. Fiindcă a spus că dreptatea Lui rămâne, dă prin aceasta şi un motiv de mângâiere. Fiindcă mulți dintre cei milostivi şi dintre cei ce duc o viață dreaptă au adeseori parte aici de cele contrare, le aduce altă mângâiere zicând: Cel milostiv, îndurat şi drept, Domnul de unde pot trage o dublă concluzie: Căci dacă este milostiv şi adeseori îi învredniceşte de iertare pe păcătoşi, cu cât mai mult pe cei care fac fapte bune, pe cei virtuoşi nu îi va trece cu vederea după plecarea de aici, ci îi va încununa. Şi chiar dacă aici nu le va da nici o răsplată, Ic va da fără îndoială dincolo. De aceea adaugă şi drept. Iar dacă este drept, după cum şi este, va da fiecăruia după vrednicie, chiar dacă aici nu va da, ceea ce este o dovadă mai mare a învierii. Când cei mai mulți dintre cei virtuoşi se arată pătimind mii de lucruri înfricoşătoare, cei răi se bucură de multă pace şi linişte, cum va primi fiecare plata după faptele sale, dacă

18 TT Cor. 1,8. ,9 ÎI Cor. 1, 9-10.

nu va fi înviere şi altă viață şi judecată şi răsplată? Apoi, fiindcă a pomenit de dreptate şi l-a înspăimântat pe ascultător cu judecata viitoare, îndată adaugă şi leacul, zicând: Bun este bărbatul care se îndură şi împrumută; îşi va iconomisi21' vorbele sale cu judecată.

4. Vezi câte răsplăți făgăduieşte omului milostiv? Vezi că rodul lui rămâne pururea, că este slobozit de ispite, că pe Dumnezeu râvneşte, că Dumnezeu este milostiv, că va primi iertare pentru greşelile lui. Aceasta înseamnă îşi va iconomisi vorbele sale cu judecată. Adică va dobândi apărare, va dobândi iertare, nu va fi atunci condamnare pentru el, fiindcă milostenia i-a pledat bine cauza. Alt traducător zice: „iconomisind lucrurile lui cu judecată". Adică se va bucura de multă bunăstare, nu va suferi nimic din cele contra rațiunii, fiindcă a fost cel mai

bun iconom. După cum cel crud şi neomenos şi nemilostiv este în completă neorânduială. Ce este mai cumplit decât atunci când cineva îşi vede sufletul în primejdie de moarte şi îşi cruță avutul, fiind nepăsător față de suflet? De aceea Hristos a lăudat pe iconomul cel înțelept care, în primejdie fiind, a rupt zapisurile datornicilor şi le-a micşorat datoriile.

Ce este oare mai absurd decât faptul că oamenii, când sunt în pericol de a-şi pierde viața, sunt gata să îşi sacrifice toate averile, ca să scape din primejdie, dar când urmează să fie predați osândei veşnice, nu se mai folosesc de aceeaşi iconomie? Iată de ce profetul numeşte pe omul milostiv, iconom înțelept, care cu puțin cumpără multe, cu bani cumpără cerul, cu o haină, împărăția, cu pâine şi cu un pahar cu apă rece, bunătățile cele viitoare. Ce este asemenea cu această iconomie când cineva dând lucruri pieritoare, trecătoare şi stricăcioase, primeşte in schimb pe cele veşnice şi stătătoare şi, prin acelea, se bucură de siguranță şi în viața prezentă. De aceea zice: va iconomisi vorbele sale cu judecată.

în sensul de a rândui.

Sau cum spune celălalt traducător: leonomisind lucrurile sale cu judecată. Care judecată? Cea viitoare. Sau că toate ale acestui om sunt în bună rânduială şi nimic nu este amestecat sau confuz, ci toate sunt în rânduială, toate faptele lui se succed urmând calea dreaptă pe care umblă, nefiind tulburat de nimic, fiindcă milostenia îi netezeşte calea. Ceea ce arată mai clar celălalt traducător, „iconomisind toate lucrurile sale cu judecată", zice. Căci milostiv este acesta care îşi rânduieşte toate ale sale cu judecată, după cum celălalt este fără rod, fără iconomisire, fără rânduială.

Că in veac nu se va clinti. Ce este egal cu această Economie când află o asemenea cale care îl slobozeşte pe el din toate împrejurările neaşteptate, care îl ancorează într-un port departe de valurile vieții şi, om fiind, nimic dintre cele omeneşti nu pătimeşte, sau dacă le pătimeşte, nu se lasă zdrobit. Ceea ce este minunat e atunci când nu te datini, nici nu te clinteşti sub povara ispitelor. Ce oare? Nu se vor clătina mulți dintre cei milostivi? Nicidecum. Căci chiar dacă ar fi săraci şi dacă ar ajunge la ultima sărăcie şi ar cădea în necazuri şi nenorociri, nu vor fi abătuți, gândindu-se la faptele lor şi la bunăvoința lui Dumnezeu, atrăgându-şi ajutorul de sus, având drept ancoră puternică şi sigură conştiința bună. De aceea nu spune că nu se va unelti împotriva lor, ci că nu se vor clinti. Ceea ce şi Hristos spunea despre acela care şi-a construit casa pe stâncă, nu că nu va suferi iarnă, ci că, răbdând iarna, nu se va clătina. Ceea ce iarăşi este minunat e nu atunci când cineva este în pace şi siguranță în lipsa ispitelor, ci

când rămâne nestrămutat mereu în mijlocul atacurilor dese ale vrăjmaşilor. Dar este cu neputință ca un suflet bogat în milostenie să fie bătut de furtunile nenorocirii.

întru pomenire veşnică va fi dreptul. Vezi-1 că nu numai în timpul vieții, ci şi după moarte dreptul îi învață pe mulți. Cum, dar, unul ca acesta va cădea în ceva rău în timpul vieții, când şi după moarte el devine învățător pentru alții al adevăratei fericiri? Ca să învețe şi cei foarte necredincioşi că rodul lui nemuritor rămâne în cer, oferă încă de aici experiența lui. Căci deşi trupul lui se destramă şi se predă pământului, amintirea lui rămâne pretutindeni. Astfel este puterea virtuții. Nu trece cu timpul, nu se veştejeşte cu mulțimea zilelor. Iar aceasta se întâmplă pentru mântuirea celor răi. Drepții nu au nevoie de laude de la oameni, dar cei ce trăiesc în răutate au nevoie să audă laudele aduse acelora, astfel încât prin laudele aduse acelora să devină şi ei mai sârguitori pentru virtute şi să fie cândva sloboziți de răutate. Unde sunt, deci, cei ce construiesc morminte bogate şi înalță case strălucitoare? Să audă ce anume face ca amintirea să fie veşnică. Nu construcțiile de piatră, nici zidurile groase sau turnurile, ci dovada faptelor bune. Acestea regele profet le spune pentru cei foarte necredincioşi şi pentru cei care nu dau atenție celor viitoare, ca, distrăgându-i pe ei de Ia cele prezente şi arătate, să îi conducă spre cele viitoare. Altminteri arată că virtutea, lucru pe care l-a spus adeseori, mai înainte de răsplățile viitoare, are răsplata în ea însăşi.

De vorbire de râu nu se va teme. Altă versiune: „De vestirea cea rea nu se va teme". Aşa cum mai spus nu a zis că nu se va unelti împotriva dreptului, ci că, uneltindu-se, nu se va clinti, aşa şi aici nu a spus că nu va auzi grăire de rău, ci că, auzind, nu se va teme.

5. Şi cum nu se va teme? Chiar dacă ar vedea apropi-indu-se război, sau cutremure zguduind cetăți, tâlhari şi hoți prădând, barbari năvălind, chiar dacă boala ar amenința cu moartea, mânia judecătorului abătând u-se asupra lui, sau orice altceva, nu se va teme. Căci şi-a depus bogăția lui într-un loc sigur şi nu tremură apropiindu-se sfârşitul, ci se pregăteşte să plece şi el îndată acolo unde se află depusă comoara. „Căci unde este comoara omului, acolo este şi inima lui"21.

Căci dacă neguțătorii, trimițând înaintea lor acasă încărcături de mărfuri, abia aşteaptă să se întoarcă să vadă bogăția lor, cu cât mai mult dreptul, care de mult timp şi-a depus averea în cer, nu va dori să rupă legăturile de aici pentru a zbura liber către bunătățile viitoare. Nimic, aşadar, nu poate să îl înspăimânte pe acesta.

Gata este. inima lui a nădăjdui în Domnul. Altă versiune zice: „Inima lui este statornică", arătând acelaşi lucru şi tâlcuind pe acel gata. Aşadar, ceea ce spune aceasta este: Nu este nimic care să îl clatine, nimic care să îl ataşeze de cele prezente, el tinde spre Dumnezeu cu toată ființa lui şi aşteaptă nădejdea aceea şi se sprijină pe această nădejde neîncetat, nef iind moleşit, nici distras de nimic din cele prezente. Căci astfel sunt grijile lucrurilor prezente: sfâşie mintea şi ne abat cugetul de la bunurile veşnice. E necesar iarăşi să spunem cuvântul acela evanghelic: „Unde este comoara omului, acolo este şi inima lui". întărită este inima lui, nu se va clinti. II vezi pe cel ce-şi construieşte casa pe stâncă? De ce poate să se teamă cel gol şi neîmpiedicat de nimic? De ce poate să se teamă cel ce are pe Dumnezeu binevoitor şi favorabil? încât siguranța îi vine din ambele părți şi din ajutorul de sus, şi din dispoziția bună a sufletului său. Şi nimic nu poate să îl clatine, nici paguba banilor, nici ocările, nici bat-jocurile. Nu suferă nici o vătămare, mutându-se de aici la cer, într-un loc inaccesibil răutății şi uneltirii. Căci ştiți limpede că toate uneltirile sunt pentru bani şi din pricina banilor şi pentru acestea este toată osteneala oamenilor.

Până ce va ajunge sa disprețuiască pe vrăjmaşii săi. Cine este vrăjmaşul lui, dacă nu demonii cei răi şi însuşi diavolul? Risipit-a, dat-a săracilor, dreptatea lui rămâne în veacul veacului. Profetul a amintit până aici de milostenie, de împrumut şi de îndurare. Măsura milosteniei este diferită. Unul dă mai puțin, altul dă mai mult. Să vedem pe cine numeşte aici milostiv, pe cel care dă din prisosul lui sau pe cel care îşi împarte toate bunurile. Este evident că pe cel ce împarte toate bunurile, după cum cere şi Pavel zicând: „Cel ce seamănă cu dărnicie, cu dărnicie va secera"22. Vezi cum şi profetul se foloseşte de cele mai bune expresii: Căci nu a spus simplu a dat, a împărțit, ci risipit-a, arătând totodată dărnicia celui ce dă, numind-o semănare. Căci astfel sunt semănătorii, împrăştie sămânța pe care o aveau strânsă şi dau un bun pe care îl aveau cu certitudine, pentru un bun pe care urmează să îl aibă. Căci aceasta este mai bună decât strângerea şi păstrarea. A împrăştia este mai bine decât a strânge. Risipeşti bani şi aduni dreptate. Risipeşti cele vremelnice, ca să primeşti pe cele veşnice. Asta fac şi țăranii care cultivă pământul. Totuşi, pentru ei nădejdea roadelor este nesigură, căci pământul le primeşte sămânța. Dar tu semeni în mâinile lui Dumnezeu, de unde e cu neputință să se piardă. Aşadar, când vei vedea că aurul e bun şi eziți să îl lepezi, gândeşte-te la semănători, la zarafi, la neguțători. Toți aceştia încep cu mari cheltuieli şi le încredințează unor lucruri nesigure. Căci valurile mării şi sânul pământului şi zapisurile datornicilor, toate acestea sunt nesigure. Adeseori cămătarii suferă pagube în capitalul lor, dar cel care ară cerul

nu se teme de nimic dintre acestea, ci şi în privința capitalului, şi în privința profitului are îndrăznire, dacă mai putem numi profit o asemenea răsplată. Capitalul sunt banii, iar profitul este împărăția cerurilor. Vezi firea acestui străin împrumut, care are profitul cu mult mai mare decât capitalul? Şi acestea în veacul cel viitor, iar în cel de acum te vei bucura de multă libertate. Vei fi la adăpost de uneltiri, vei stinge pofta acuzatorilor şi a uneltitorilor. Vei trăi fără frică pentru toată viața, eliberat de grijile vieții prezente şi înaripat de nădejdea celor viitoare. Puterea lui se va înălța întru slavă. Profetul revine asupra a ceea ce este mai dorit oamenilor, strălucirea şi slava care îi va urma dincolo şi îi va însoți şi aici. Căci nimeni nu este atât de strălucitor şi de slăvit precum cel milostiv.

6. Dacă vrei, ia pe cei ce îşi cheltuie averile lor zadarnic la teatre şi ia hipodromuri şi pune alături pe cel milostiv şi atunci vei vedea care este rodul fiecăruia. Cum pe cel milostiv toți îl aplaudă neîncetat şi cum îl admiră socotindu-l părinte şi limanul celor năpăstuiți, dar pe celălalt, după ce îl aplaudă numai în ziua aceea, dintr-un imbold irațional, după aceasta îl leapădă ca fiind fără omenie, crud, iubitor de slavă deşartă slujitorul neruşinării şi al răutății. Iar dacă în adunări vine vorba despre cheltuielile lui este pentru a le condamna. Dar când este vorba despre cel milostiv, nimeni dintre aceştia nu este atât de neruşinat şi brutal, atât de crud şi de ncomenos, încât să nu îi aducă laude şi să nu îl admire. Căci aşa este virtutea. Este lăudată şi de cei care nu sunt părtaşi la ea, după cum răutatea este spurcată şi plină de osândă chiar şi pentru cei care se împărtăşesc de ea. De aceea pe aceştia nu îi laudă nici cei ce primesc de la ei, femeile desfrânate, conducătorii de car, dansatorii, ba încă sunt cei dintâi care îi defăima. Dar pe cel milostiv, nu numai săracii care primesc de la el, ci şi cei care nu se bucură de milostenia lor, îl admiră şi îl iubesc toți.

Păcătosul va vedea şi se va mânia, va scrâşni din dinți şi se va topi. Astfel este virtutea, supărătoare şi împovărătoare pentru răutate. Căci aşa cum focul arde mărăcinii, aşa şi milostenia îi întărâtă pe cei neomenoşi şi cruzi. Căci este mustrare lor şi învinuirea răutății lor. Dar vezi cum păcătosul, ros fiind de invidie, nu îndrăzneşte să aducă învinuiri dreptului, nici nu poate suferi strălucirea privirii virtuții, ci având mintea topită şi chinul înlăuntrui lui pe care îl arată prin scrâşnirea dinților, nu îndrăzneşte să rostească un cuvânt, ci închide în el supărarea care îl topeşte. Căci aşa este răutatea, chiar dacă ar urca până la sceptre şi ar fi aproape de cei încinşi cu coroane, este mai josnică decât toate, mai laşă, mai temătoare. Acela pare mereu să fie în tulburare şi agitație, ca o mare în furtună, chiar dacă ar fi ajuns în culmea puterii. Insă virtutea este exact opusul. Chiar dacă ar fi în cea mai de pe urmă sărăcie,

chiar dacă ar fi in lanțuri, este mai strălucitoare decât împărații, se bucură de multă siguranță şi stă în portul cel liniştit şi fără valuri, nu numai că nu pătimeşte nimic de la cei răi, ci tăcerea ei este de ajuns pentru a o răzbuna, cerând dreptate pentru ultima răutate. Ce este mai nenorocit decât un om care trăieşte în răutate, când este robit avuțiilor sale, când virtutea celorlalți este pentru el un chin şi lauda celorlalți o socoteşte o pedeapsă şi îşi cere lui osândă, sfâşiindu-şi conştiința, torturându-şi sufletul, devenind un călău pentru el însuşi? Vezi puterea virtuții cât de înaltă este? Vezi slăbiciunea răutății şi nenorocirea? Dar nu numai în acesta stă nenorocirea lui, ci şi în multe altele. Ceea ce şi profetul arătând adăuga: Pofta păcătoşilor va pieri. Ce înseamnă Pofta păcătoşilor va pieri? Adică nu va avea nici o stabilitate. Fiindcă toate cele ale păcătosului sunt trecătoare şi instabile şi pofta imită lucrurile, stingându-se şi pierind, nea vând rădăcină. Dar dacă aici astfel sunt cele ale păcătosului, gândeşte-te cum vor fi cele din veacul viitor. Ca să nu pătimim acestea, să fugim de această cale şi să alegem calea virtuții, să umblăm pe ea neîncetat şi în siguranță, pe calea cea nesupusă, plină de plăcere, de slavă, cea care ne dăruieşte nouă cerul, care ne dăruieşte bunăvoința lui Dumnezeu, care ne pregăteşte înțelepciune, având atâtea bunătăți câte cuvântul nu poate descrie, pe care fie ca şi noi să le dobândim, cu harul şi cu iubirea de oameni [ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin].

Psalmul 112

Lăudați, tineri, pe Domnul, lăudați numele Domnului

1. Sfintele Scripturi insistă adeseori asupra acestor laude, fiindcă nu sunt un lucru la întâmplare, ci sunt o jertfă şi o punere înainte care place lui Dumnezeu. Căci „Jertfa de laudă Mă va slăvi"1. Şi iarăşi: „Lăuda-voi numele Dumnezeului meu cu cântare şi-L voi preamări pe El cu laudă. Şi-i va plăcea lui Dumnezeu mai mult decât vițelul tânăr, căruia îi cresc coarne şi unghii"2. Şi pretutindeni sfintele cărți ne îndeamnă la această laudă, iar cei izbăviți din vreo primejdie aduc laude drept mulțumire. Şi ce greutate este, zice? Cine nu poate face aceasta cu uşurință, să II laude pe Domnul? Dacă vei cerceta atent, vei vedea şi dificultatea lucrului şi câştigul care vine de aici. Mai întâi, o asemenea cântare este cerută de la oameni drepți şi trebuie mai întâi cineva să-şi îndrepte viața şi astfel să cânte cântare lui Dumnezeu. „Nu este frumoasă lauda în gura păcătosului"3.

în al doilea rând, nu numai prin cuvinte trebuie să lăudăm, ci şi prin fapte şi mai ales felul acesta de laude îl caută Dumnezeu, această siavă. Căci zice: „Aşa să lumineze lumina

voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"4. Astfel îl laudă heruvimii. De aceea şi profetul, auzind melodia aceea tainică, se prihânea pe sine zicând: „Vai mie,

1 Ps. 49, 24. JPs. 68,34-35. "Tnț.Sir.15,9. *Mt.5,16.

că sunt pierdut! Sunt om cu buze spurcate şi locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate"1. De aceea şi îndemnând să aducă laude, începe de la puterile cele de sus, zicând astfel: „Lăudați-L pe Domnul din ceruri, lăudați-L pe EI toți îngerii Lui"1'. Astfel încât trebuie să devenim îngeri şi astfel să lăudăm pe Dumnezeu. Aşadar, să nu socotim cu uşurință această laudă, ci mai înaintea gurilor noastre, viața noastră să glăsuiască, şi mai înaintea limbii noastre, petrecerea noastră să strige.

Prin urmare şi tăcând putem aduce laudă lui Dumnezeu. Astfel, când vom deschide gura, vom pune în acord melodia cu viața. Dar nu numai aceasta se poate vedea din psalm, ci şi faptul că îi aduce pe toți Ia armonie într-un singur cor. Căci nu se adresează unei persoane sau două, ci întregului popor. Şi aşa cum Hristos, aducându-ne pe noi la un singur cuget şi la unirea dragostei, ne-a poruncit ca rugăciunea să o facem în unire şi toată biserica să spună ca o singură persoană „Tatăl nostru" şi „Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-nc-o nouă astăzi şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiților noştri şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel viclean"7. Se foloseşte peste tot de numărul plural poruncind, fie că ne rugăm singuri, fie în comun, să aducem rugăciunile noastre unul pentru altul, pentru toți frații noştri. Aşa şi profetul îi cheamă pe toți ia comuniunea rugăciunii şi zice Lăudați numele Domnului. Ce vrea să spună adăugarea numelui? Vrea, în principal, să arate dispoziția sufletului său. Dar mai înseamnă şi altceva. Ce anume? Că numele Lui se slăveşte prin noi, că se arată vrednic de laudă şi prin viața noastră. Vrea ca şi prin petrecerea noastră să strălucească această laudă. Şi ca să afli că aşa stau

5 Is. 6, ri. "Ps. 148:1. 7 Mt. 6. 9-13.

lucrurile, vezi ce urmează. Fiindcă adaugă: Fie numele Domnului binecuvântat de acum şi până în veac. Ce spui: nu este binecuvântat decât dacă te rogi tu? Vezi că aici nu vorbeşte despre binecuvântarea care Ii aparține ființial, care Ii este proprie prin fire, ci de cea care vine de la oameni. Despre aceasta şi Pavel scriind, spunea: „Slăviți dar pe Dumnezeu în trupul vostru şi în duhul vostru"8. Aşadar, El este şi înalt, şi mare, şi lăudat în Sine. Dar este astfel şi la oameni, când robii Lui arată o asemenea viață, încât toți cei ce îi văd pe ci îl binecuvintează pe Stăpânul. Aceasta ne porunceşte nouă Hristos să o spunem pururea în

rugăciune: „Sfințească-Se numele Tău", adică şi prin viața noastră să fie slăvit. Aşa cum, daca petrecem în răutate, este hulit şi tăgăduit, la fel este slăvit şi binecuvântat şi sfințit, dacă ne îngrijim de virtute. Ceea ce spune aceasta este: pururea învredniceşte-ne pe noi să trăim o viață plină de virtute, pentru ca binecuvântat să fie numele Tău prin noi.

De la răsăritul soarelui până la apus lăudat este numele Domnului, îl vezi pe profet cum vesteşte dinainte noua împărăție şi cum mai dinainte descoperă nobleţea Bisericii? Şi această împărăție nu este numai în Palestina, nici numai în Iudeea, ci în toată lumea. Şi când s-au întâmplat toate acestea, dacă nu când a înflorit credința noastră? în legea veche nu numai că nu se binecuvânta numele Lui în Palestina, ci se defăima din pricina iudeilor care locuiau în Palestina. Căci „pentru voi, zice, este hulit numele Meu între neamuri"9. Dar acum este lăudat în toată lumea. Ceea ce şi alt profet arătând zicea: „Se va arăta Domnul şi va distruge pe toți dumnezeii neamurilor şi se vor închina Lui locuitorii ținuturilor celor mai de departe, fiecare din locul său"11'. Şi altul iarăşi: „Fiindcă

81 Cor. 6, 20. 9 Ts. 52,5 [Septuaginta]. Sofr. 2,11.

uşile se vor închide între noi şi nu se va mai aprinde jertfelnicul Meu în zadar. Căci de la răsăritul soarelui până la apus, mare este numele Meu între neamuri şi în orice parte se aduc jertfe de tămâie pentru numele Meu şi prinoase curate"11.

2. Vezi cum a redus la tăcere şi cum au încetat cele iudaice şi cum pretutindeni în lume petrecerea Bisericii s-a întins şi cum mai dinainte s-a vestit adevărata slujire? Căci acestea le-a spus profetul după întoarcerea din Babilon. Şi s-au profeţit atunci, ca să nu spună iudeii că numeşte „închiderea uşilor" pustiirea din Babilon. Ci după ce s-au izbăvit din robia Babiionului şi când s-au întors la petrecerea lor de mai înainte, îngerul spune acestea, arătând pustiirea care avea să fie în timpul lui Vespasian şi a lui Tit, iar după pustiirea aceea nu va mai urma vreo schimbare. Căci au urmat lucrurile Bisericii. Fiindcă zice că „Mare este numele Meu întru neamuri", adică binecuvântat, lăudat prin viața lor. După cum spune şi aici: lăudat este numele Domnului. înalt este peste toate neamurile Domnul. Vezi iarăşi cum neamurile primesc slujirea Lui şi nu doar unul, două sau trei, ci toate neamurile, din toată lumea. Ce este mai limpede decât această profeție? Dar cum este înalt peste toate neamurile? Nu fiindcă 11 mărim, îi putem adăuga înălțime? Nu, fără îndoială, ci prin dogme, prin slujire, prin închinare şi prin toate celelalte, nu gândim nimic înjositor cu privire la El, precum iudeii, ci gândim lucruri mai înalte şi mai mari decât aceia. Căci aşa este această petrecere. Pe cât este cerul mai înalt decât pământul, pe atât această petrecere este mai înaltă decât cea

veche. De aceea zice: înalt este peste toate neamurile Domnul. Când spunem că II înălțăm pe El prin slujire, şi aceea o ştim că o spunem prin pogorământ. Fiindcă deşi această slujire este mai înaltă decât vechea lege, este inferioară vredniciei Lui. Şi acestea arătându-le Pavel, înfățişând diferența dintre cele două cunoştințe, cea ținută acum şi cea din veacul viitor,
11 Mal. 1,10-1.1. [Septuaginta].
zicea: „Când eram copil, vorbeam ca un copil, simțeam ca un copil, judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului'"2. Şi iarăşi: „Pentru că în parte cunoaştem şi în parte proorocim... Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci față către față"13. Căci se arată prin aceasta că într-atât diferă această cunoştință de cea de atunci, pe cât diferă pruncul de bărbatul ajuns la vârsta desăvârşită.
Peste ceruri este slava Lui. După ce s-a vorbit despre lauda şi despre înălțimea Lui, cele care vin din faptele noastre bune, şi după ce ne-a îndemnat astfel să II înălțăm pe Dumnezeu, astfel să îl lăudăm, astfel să ÎI mărim, îndemnându-ne spre o virtute mai mare, arată şi unde are loc aceasta. Unde are deci loc? în ceruri. Căci acolo este slava Lui. Mai cu seamă îngerii îl slăvesc pe El, nu numai fiindcă aceasta este în firea lor, ci şi din ascultarea pe care o au față de Dumnezeu de a sluji pe oameni, împlinind cu precizie voile Lui şi poruncile Lui. De aceea zice: „Binecuvântați pe Domnul toți îngerii Lui, cei tari la virtute, care faceți cuvântul Lui şi auziți glasui cuvintelor Lui"14. De aceea şi în Evanghelii Hristos a poruncit să ne rugăm astfel şi să zicem: „Facă-se voia Ta, precum în cer, aşa şi pe pământ", adică, aşa cum îngerii îl sfințesc pe El, liberi fiind de orice răutate, şi împărtăşin-du-se de orice virtute, la fel învredniceşte-ne şi pe noi să îl sfințim pe El. Aceasta arătând şi profetul a adăugat: Peste ceruri este slava Lui. Aşadar, să nu te opreşti numai la creaturile cele văzute de pe pământ, nici numai la ordinea corpurilor cereşti, ci urcă mintea de la cele sensibile la cele inteligibile, la frumusețea firilor acelora, la strălucirea petrecerii aceleia şi atunci vei şti cum este în ceruri slava Lui.
121 Cor. 13,11. "I Cor. 13,9,12. 14 Ps. 102, 20.
Cine este ca Domnul Dumnezeul nostru, Cel ce locuieşte întru cele înalte şi spre cele smerite priveşte. Nu ți se pare că este mare ceea ce spune? Când te gândeşti despre cine spune, vei vedea că ceea ce spune este mai prejos de realitate. Astfel, ceea ce am spus deja, nu trebuie să ne oprim la simplele cuvinte, ci să ne înălțăm mintea la sens. Cum locuieşte în ceruri Cel ce umple cerul şi pământul, Cel ce este pretutindeni, Cel ce spune: „Eu sunt Dumnezeu de aproape, iar nu Dumnezeu de departe"13? „Cel ce măsoară cerul cu palma şi pământul cu

cotul. El stă în scaun deasupra cercului pământului"16. Dar deoarece cuvântul Lui era către iudei, şi de aceea astfel se foloseşte de cuvânt, încât să le înalțe mintea lor câte puțin, să le înaripeze cugetul şi să îl ridice de la pământ, de aceea nu a spus simplu: Cel ce locuieşte întru cele înalte şi peste cele smerite priveşte. Ci a spus mai întâi: Cine este ca Domnul Dumnezeul nostru? Apoi a adăugat Cel ce locuieşte întru cele înalte şi spre cele smerite priveşte şi face cunoscut sensul acestor din urmă cuvinte, adică din pricina slăbiciunii iudeilor, care erau plini de admirație față de idoli şi se închinau dumnezeilor închişi în temple şi în locuri circumscrise. De aceea face treptat comparația, deşi Dumnezeu este fără de asemănare mai presus de orice comparație. Dar a potrivit cuvântul cu slăbiciunea ascultătorilor, cum am spus deja, (căci nu voi înceta să spun mereu şi mereu acelaşi lucru). Căci nu caută să spună aici ceva vrednic de slava lui Dumnezeu, ci ceva care să poată fi cuprins de slăbiciunea acelora. De aceea câte puțin îi ridică de la pământ şi totuşi nici aşa nu rămâne la smerenia lor, ci deschide iarăşi alte cugete mai înalte. Fiindcă a spus: Ce! ce locuieşte întru cele înalte şi spre cele smerite priveşte, iarăşi aduce cuvântul la ceva mai înalt, zicând: în cer şi pe pământ, arătând că este pretutindeni, şi acolo, şi aici. Nu ca cineva care este închis în ceruri

"Ier. 23,23. Is. 40,12, 22.

şi de departe priveşte pământul, ci fiind pretutindeni prezent şi stând lângă toți.

3. Vezi cum, puțin câte puțin înaripează îriintea ascultătorilor? Apoi, ridicând de la pământ pe ascultător şi înălțân-du-1 la cer, îl pregăteşte iarăşi să gândească ceva mai mare şi trece la alt exemplu al puterii dumnezeieşti zicând: Cel ce scoate din pulbere pe cel sărac şi ridică din gunoi pe cel sărman. Căci este semnul unei mari puteri şi negrăite faptul de a înălța pe cei mici. în aîtă parte spune şi dimpotrivă, că a smerit pe cele mari, zicând astfel: „El aduce ruina peste cel puternic şi prăpădul peste cetatea cea întărită"17. Aici însă spune că poate să îi înalțe pe cei smeriți. Aici cuvântul este spus în generai. Dar dacă cineva vrea să înțeleagă aceasta potrivit anagogiei, va vedea că aceasta s-a întâmplat cu neamurile, va vedea că s-a întâmplat întregii firi a oamenilor, odată cu venirea lui Hristos. Căci ce era mai sărac decât firea noastră? Şi totuşi pe aceasta a ridicat-o şi a înălțat-o în cer unde era la început şi a aşezat-o pe tronul părintesc.

Şi ridică din gunoi pe cel sărman, Ca sa-l aşeze cu cei mari, cu cei mari ai poporului său. Gunoi numeşte aici ieftinătatea, lipsa de preț, nimicnicia, iar schimbarea care s-a petrecut de acolo arată că toate sunt pentru Ei uşoare şi simple. Apoi ajunge la ceva mai mare. La ce

anume? Nu numai că poate să schimbe lucrurile, nici numai că poate schimba josnicia în vrednicie, ci înseşi limitele firii le poate schimba, şi pe cea stearpă să o facă maică. De aceea a adăugat: Cel ce face să locuiască cea stearpă în casă ca o mamă ce se bucură de fii. Ceea ce s-a întâmplat şi cu Ana, ceea ce s-a întâmplat şi cu altele mii. Vezi cântarea desăvârşită? Vezi cântarea împlinită? A spus evenimentele viitoare care aveau să aducă îndreptare lumii, cum va înceta iudaismul, cum petrecerea Bisericii va străluci, cum jertfe se vor aduce pretutindeni. Apoi vrednic de crezare făcând cuvântul şi pentru cei mai simpli la minte,

" Am. 5,9.

pornind de la cele care deja s-au petrecut, Ie vesteşte pe cele viitoare. Ceea ce spune aceasta este: nu fi necredincios, omule, că va fi o asemenea schimbare, că neamurile cele altădată umile vor veni la mare slavă. Nu vezi că in fiecare zi se întâmplă acestea? Nu vezi pe cei smeriți, înălțați şi şezând alături de cei mari, nu vezi firea schilodită şi apoi îndreptată, pe cele sterpe devenind maici? Aşa s-a întâmplat şi cu Biserica. Stearpă era şi a devenit maică a multor fii. De aceea şi spune Isaia: „Veseleşte-te cea stearpă, care nu năşteai, dă glas şi strigă tu care nu te-ai zvârcolit în dureri de naştere, căci mai mulți sunt fiii celei părăsite, decât ai celei cu bărbat"!H. Aceasta s-a vestit că va fi cu privire la Biserică. De aceea şi David încheie aici cuvântul, făcând profeția şi de aici vrednică de crezare, adică de Ia evenimente care deja au avut loc, de la măreția Lui. Toate câte Dumnezeu voieşte le face cu uşurință. Căci poate să schimbe legile firii, smerenia să o schimbe în înălțime şi să îndrepte modul de viață al oamenilor. Acestea toate ştiindu-le, să le aplicăm la noi înşine şi ne vom bucura de toată slava, şi vom urca la o înălțime negrăită, bucurându-ne de ajutorul Iui Dumnezeu, Căruia fie slava şi puterea, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

* Îs. 54.1.

Psalmul 113

La ieşirea lui Israel din Egipt, a casei lui lacob dintr-un popor barbar, fa.culu.-s-a ludeea sfințirea Lui, Israel stăpânirea Lui.

1. Profetul mărturiseşte aici marea blândețe şi bunătate ale lui Dumnezeu. Care sunt aceastca? Dumnezeu mai întâi dă dovezi ale puterii Sale şi apoi cere închinare. Căci aceasta arată când spune: La ieşirea lui Israel din Egipt, fileutu-s-a ludeea sfințirea Lui. După ce a arătat puterea Lui, zice, prin semnele şi minunile din Egipt, prin cele din pustie, atunci şi pe poporul lui Israel l-a făcut al Său. La fel a făcut şi cu Adam. Căci mai întâi făcând lumea şi

arătându-şi tăria înțelepciunii Sale şi puterii Sale, l-a plăsmuit pe om şi apoi a cerut închinare. La fel şi Fiul Unul Născut, făcând mai întâi multe şi felurite minuni, apoi a cerut credință. De aceea nu le-a spus celor ce s-au apropiat de El dc la început, fără să le dea o dovadă a dumnezeirii Sale, „Credeți că pot face Eu aceasta?"1, ci numai a făcut minunile sub ochii lor. Dar după ce a lăsat pretutindeni în Palestina mărturii ale puterii Lui, îndreptând trupuri slăbănogite, îndepărtând răutatea, vorbind despre împărăție, introducând legile mântuitoare, atunci cere şi credință de la cei ce se apropie. Oamenii vor mai întâi să stăpânească şi apoi încearcă să facă binele. Dar Dumnezeu începe prin a face binele. Dar de ce vorbesc despre celelalte binefaceri, când şi moartea pe cruce a răbdat-o şi atunci lumea a stăpânit-o, arătând prin fapte iubirea Lui pentru noi şi grija? Aceasta, aşadar, şi psalmul arătând aici spunea: La ieşirea lui Israel din Egipt, a casei lui lacob dintr-un popor barbar, ţăcutu-s-a ludeea sfințirea Lui. La ieşirea, adică la slobozirea,, la eliberarea din Egipt. Şi nu a spus simplu din Egipt, ci a adăugat dintr-un popor barbar, arătând, prin numirea aceasta atribuită duşmanilor, grija lui Dumnezeu față de poporul iudeu. Din mâna cumpliților acelora egipteni, aspri şi barbari, nu puteau fi eliberați decât dacă se bucurau de mâna puternică şi de dreapta cea nebiruită a lui Dumnezeu. Căci egiptenii erau mai sălbatici decât fiarele, mai împietriți decât pietrele, lovind cu mii de răni şi nevrând să cedeze cu nici un chip. Aşadar, când l-a numit popor barbar a arătat înălțimea puterii lui Dumnezeu, fiindcă pe un popor atât de barbar şi atât de crud. uneori îl convinge, alteori, chiar fără de voie, îl constrânge să îi lase pe robii Lui, şi apoi, când iarăşi li s-a împotrivit, l-a predat mării şi astfel a eliberat pe poporul Său.

Ce înseamnă, fiăcutu-s-a ludeea sfințirea Lui? Spime aceasta în loc de poporul Lui care îl slujeşte, poporul care îi este supus Lui, poporul care s-a făcut al Lui. Cuvântul dyîaoua (sfințire) aici înseamnă templu, locaş sfânt, Sfânta Sfintelor, în acest sens îl înțelege şi Zaharia când ne înfățişează pe oamenii care întrebau şi ziceau: „A intrat aici cortul cel sfințit dyi'acrua, vom posti oare?"2, arătând cele despre întoarcerea chivotului şi toate celelalte. Văcutu-s-n ludeea sfințirea Lui. Căci mai înainte de aceasta ţara era necurată şi blestemată. Dar când a intrat în ea poporul lui Israel, cetatea a devenit sfințirea Lui, templul Lui. Adică a devenit sfințire (templu) prin lege, prin jertfe, prin slujire şi prin toate celelalte ceremonii pe care le prescria legea. Israel, stăpânirea Lui.

Ce înseamnă Israel, stăpânirea Lui? Adică sub stăpânirea Lui. Deşi întreaga lume era sub stăpânirea Lui, aceştia însă erau astfel şi potrivit unei alte înfieri. Fiindcă ei sunt cei ce au

primit profeţiile, şi Dumnezeu vorbea cu ei şi a rânduit pentru ei o pronie specială. Apoi şi în alt chip erau numiţi poporul Lui. Adeseori, prin porunca Lui, ieşeau la luptă şi multe altele făceau. Căci slobozindu-i pe ei din mâinile barbarilor, ale tiranului, din robie şi din cele mai de pe urmă pericole, din cultul cel fărădelege, a devenit împăratul lor. Aceasta spune şi în altă parte printr-un profet, când, arătând mai intâi binefacerile Lui şi cerând apoi recunoştinţa lor, spunea: „Pustiu am fost Eu oare pentru casa lui Israel? Sau ţarină nelucrată?"3. Ceea ce spune aceasta este: nu am fost fără fid pentru voi. Nu v-am arătat mii de bunătăţi? Nu am schimbat însăşi firea pentru voi? Şi elementele nu le-am supus ascultării voastre? Nu v-am dat o vieţuire liberă de ostenelile omeneşti? De aceea zice: „Pustiu am fost Eu oare pentru casa lui Israel?". Adică, nu am adus mii de roade? Eliberarea din Egipt, slobozirea de barbari, dovezile minunilor, petrecerea în pustie, moştenirea Palestinei, stăpânirea asupra neamurilor, neîncetatele biruinţe, minunile cele străine, necontenitele semne, bogăţia roadelor pământului, creşterea neamului vostru, slava Lui pretutindeni în lume şi altele mii. Vezi roadele lui Dumnezeu? De aceea a adăugat: „Sau am fost Eu pentru voi ţarină nelucrată?". Cu alte cuvinte, nu aţi cules de la Mine mii de roade? Nu v-am binecuvântat intrarea şi ieşirea voastră, turmele voastre şi cirezile, pâinea şi apa? Nu v-am pus Eu la adăpost, în siguranţă? Nu v-am făcut tuturor nebiruiţi, înfricoşaţi şi neînvinşi? Şi toate bunătăţile pământului şi ale cerului nu curgeau spre voi ca dintr-un izvor nesecat? Căci pe un conducător acestea îl caracterizează mai ales, faptul de a purta de grijă supuşilor lui şi de a se îngriji de ei.

2. De aceea şi Hristos spunea că păstorul cel bun nu este cel care este cinstit şi slujit, ci cel care îşi pune sufletul pentru oi. Acesta este temeiul, aceasta întreaga ştiinţă păstorească, faptul de a le trece cu vederea pe ale sale şi a se îngriji de cele ale păstoriţilor. Ceea ce este doctorul aceea este şi

Mer. 2, 31.

conducătorul, sau mai degrabă acesta e mai mult decât un doctor. Doctorul, prin meşteşugul său obţine izbăvirea bolnavului, dar conducătorul îşi pune viaţa în primejdie pentru supuşii săi. Ceea ce şi Hristos a făcut, fiind pălmuit, răstignit, pătimind mii de chinuri. De aceea şi Pavel spunea: „Că şi Hristos n-a căutat plăcerea Sa, ci precum este scris: «Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra Mea»"4. Aşadar, două sau mai degrabă trei şi mii spune că sunt aici binefacerile, că i-a slobozit de barbari, că i-a scos dintr-o ţară străină, că i-a scos din robie, că a dezlegat muncile şi nenorocirea, că a lucrat mii de minuni. Apoi că i-a învrednicit

să Ii fie sfințire şi slujitori. Şi nu era mic acest chip al binefacerii, faptul că i-a socotit pe ei în rândul slujitorilor Lui.

Marea a văzut şi a fugit, Iordanul s-a întors înapoi. Vezi cum cuvântul se înalță pentru a arăta mărimea binefacerii? De ce trebuie să vorbim despre barbari şi despre neamuri, când însăşi făptura s-a oprit şi s-a retras şi s-a schimbat la cele contrare ei, văzându-L pe strateg şi cedând Celui ce conducea poporul? Căci atunci toate s-au oprit şi au cedat înaintea evreilor, ca să învețe că cele întâmplate nu erau printr-o rân-duială omenească, ci toate minunile erau lucrate prin dumnezeiasca şi negrăita putere. Dar vezi şi intensitatea expresiei, cum o foloseşte pe cea mai bună. Căci nu a zis s-a retras, nici s-a oprit. Dar ce spune? Marea a văzut şi a fugit. Prin fugă vrând să înfățişeze iuțimea retragerii, mărimea uimirii în fața minunii, uşurința energiei şlucrăriiț lui Dumnezeu. Şi ca să nu socotească cineva că aceasta se întâmplă cumva periodic, sau la întâmplare, nu s-a mai întâmplat niciodată, ci o singură dată, când a poruncit Dumnezeu, cu efecte contrare, în funcție de persoanele diferite. Căci şuvoiul apelor în neorânduială, ca şi cum ar fi fost însuflețit şi rațional, când a poruncit Dumnezeu, pe unii i-a izbăvit, pe alții i-a pierdut,

4 Rom. 15, 3.

devenind pentru unii mormânt, iar pentru alții car. Aceasta ar putea vedea cineva şi la cuptorul din BabiJon. Căci şi focul, care prin natura sa arde peste tot şi la întâmplare, a arătat multă bună rânduială, fiindcă Dumnezeu a poruncit, pe cei dinăuntru i-a păzit nearşi, iar pe cei ce şedeau afară de jur împrejur, i-a apucat şi i-a ars. Iordanul s-a întors înapoi. Vezi minunile care s-au întâmplat în diferite timpuri şi în țări diferite? Ca să învețe că puterea lui Dumnezeu se întinde pretutindeni şi că nu este închisă într-un singur loc. De aceea pretutindeni şi în pustie, şi în țara barbarilor apărea făcând minuni când pe mare, când în râuri, mai întâi cu Moise şi apoi cu îosua. Şi pretutindeni minunile şi semnele îi însoțeau, pentru ca să înmoaie inima lor împietrită şi mintea nesimțitoare şi să îi facă mai sârguitori şi mai supuşi pentru a primi cunoştința de Dumnezeu.

Munții au săltat ca berbecii şi dealurile ca mieii oilor. Aici ne stă înainte o problemă importantă. Căci unii, îndoindu-se, ar putea zice: cele dintâi evenimente ştim că au avut loc, căci au fost transmise prin istorisiri, că Marea Roşie s-a despicat la Ieşire şi că Iordanul s-a întors înapoi ca să lase să treacă chivotul. Dar că munții si dealurile au săltat nu vedem ni-căicri scris. Ce vrea aşadar să spună? Profetul, vrând să înfățişeze hiperbolic bucuria şi mărimea minunilor, face şi pe cele neînsuflețite să salte şi să sară, lucru care se vede şi la cei

ce se bucură. De aici şi adăugarea imaginii ca berbecii şi ca mieii oilor. Căci şi acele animale când se bucură îşi arată bucuria prin sărituri. Aşa cum în nenorociri un alt profet zice că via plângea şi vinul, nu fiindcă via poate plânge, cum ar putea plânge viei? Ci se exprimă astfel voind să arate mărimea întristării unind hiperbolic cele neînsufleţite cu întristarea universală. La fel şi aici aduce făptura în comuniunea bucuriei, tocmai ca să arate mărimea veseliei. Acesta este şi obiceiul nostru de a spune că toate cele din casă s-au făcut vesele ori de câte ori vedem pe cineva vestit venind în vizită: ai umplut casa de bucurie. Nu vorbim în acest caz de ziduri, ci descriem mărimea bucuriei noastre.

Ce-ți este ție mare că ai fugit şi ție Iordane că te-ai întors înapoi? Munților, că ați săltat ca berbecii şi dealurilor, ca micii oilor? Adresează această întrebare elementelor şi vorbeşte cu ele cu aceeaşi intenție cu care zicea că acestea saltă de bucurie. Căci aşa cum spunea acestea nu ca să le acorde simțire, ci, aşa cum am spus deja, ca să arate intensitatea bucuriei şi mărimea faptelor, la fel le adresează şi întrebarea. Nu ca unora care ar fi putut răspunde şi care ar avea simțire, ci ca să facă mai intens cuvântul şi să arate minunea.

3. Ca şi cum ar fi vorba despre un eveniment cu totul nou care se întâmplă nu după rânduiala firii, aşa pune întrebarea şi da el însuşi răspunsul. Care este acesta? De fața Domnului s-a cutremurai pământul, de fala Dumnezeidui lui lacob. Aici iarăşi numeşte cutremur uimirea, minunea, uluirea, ca să arate mărimea evenimentelor. Apoi arătând cât de mare este virtutea unui singur bărbat înaintea lui Dumnezeu, a numit pe Stăpânul de la numele robului: Dumnezeul lui lacob. Si Sfântul Pavel zice că li s-a dat sfinților acelora cea mai mare cinste, fiindcă s-au detaşat de toate cele pământeşti. Căci nu spune numai cinstea, ci adaugă şi pricina cinstei pentru ca să îl învețe pe ascultător calea care poate să îl bucure de aceeaşi cinste. Care este această cinste? Faptul că Stăpânul binevoieşte să se numească de la numele robului. De aceea şi spunea: „Pentru aceea Dumnezeu nu se ruşinează de ci ca să se numească Dumnezeul lor"5. Şi cum se numea Dumnezeul lor? Când zicea: „Eu sunt Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac şi al lui Iacov". Şi mai sus dă şi motivul pentru care a fost numit astfel: „Toți aceştia au murit întru credință, fără să primească făgăduințele, ci văzându-le de departe şi iubindu-le cu dor şi mărturisind că pe pământ ei sunt străini şi călători"6. Şi după ce dă acest

"Evr. 11,16. " Evr. 1.1,13.

motiv adaugă: „Din această pricină, Dumnezeu nu se ruşinează de ei ca să se numească Dumnezeul lor". Care pricină, spune mie? Că mărturiseau că aici sunt călători şi străini, că

nu au nimic comun cu cele prezente, ci desprinzându-se de toate cele pământeşti astfel petreceau în țară străină.

Care a prefăcut stânca în iezer, iar piatra în izvoare de ape. Ce iertare vor avea, spune mie, cei împietriți cu inima şi înverşunați când piatra şi stânca se înmoaie la porunca lui Dumnezeu, iar omul, cinstit cu rațiune fiind, şi cel mai blând dintre toate făpturile, a devenit mai nesimțitor decât piatra? Vorbeşte despre stâncă aici, care nu cedează uşor fierului şi abia dacă se atinge Ia vârfuri. Şi lotuşi, chiar şi aceea îşi schimbă firea în ceea ce este contrar şi lasă să curgă izvoare de ape. Căci creatorul firii poate să schimbe şi lințițele ei, ceea ce a făcut adeseori, în multe locuri, arătând că El este cel care a făcut pe toate din nimic. Spunând, aşadar, vechile binefaceri, minunile, semnele, cum i-a slobozit din robia barbarilor, cum i-a condus spre libertate şi cum a schimbat firea elementelor şi cum pe toate îe-a umplut de bucurie, profetul cere ajutorul pentru cele prezente, refugiindu-se la El ca la un liman. Apoi, fiindcă toate aceste minuni aveau loc nu pentru vrednicia celor care primeau binefacerile, ci pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi pentru numele Lui. Ceea ce şi spunea: „am făcut aceasta pentru ca numele Meu să nu fie pângărit între neamuri"7. Ci toți să vadă, din cele întâmplate, tăria şi puterea Lui şi astfel să se facă temei pentru învățătură. Acelaşi motiv îl aduce şi acum zicând: deşi viața ne este lipsită de fapte şi din fapte suntem reduşi la tăcere, fă aceste minuni pentru numele Tău, cum cerea oarecând şi Moise. Ceea ce zice şi profetul vorbind în acord cu acela.

Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău se cuvine slavă. Nu pentru noi, zice, nu ca să ne faci pe noi mai strălucitori şi vestiți, ci ca Tu însuți să faci pretutindeni vădită puterea Ta.

Căci aşa cum numele Tău se slăveşte, dacă Tu ne aperi şi ne ajuți, tot astfel iarăşi se slăveşte, dacă noi trăim în virtute şi dacă strălucim prin petrecere. Căci zice: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ce-ruri"H. Aşadar, după cum numele Lui se slăveşte când noi petrecem în virtute, la fel, iarăşi, este hulit când viețuim în răutate. Aceasta arătând-o şi prin profet zice: „Iar numele meu este defăimat pentru voi între neamuri"9. Dar fiindcă nu are de nicăieri nici o apărare pentru ei, recurge ca şi Moise la acelaşi mijloc. Dar Dumnezeu nu face mereu aceasta, adică să Se îngrijească îndeaproape de mântuirea oamenilor [pentru numele Său]. Dacă ar face aceasta mereu, mulți dintre cei leneşi ar deveni mai răi, având drept cea mai mare asigurare că nu vor pătimi nimic rău, faptul de a fi mântuiți mereu pentru slava numelui Lui. Dar nu se întâmplă aceasta. Căci lui Dumnezeu nu li pasă atât de slava Lui, cât îi pasă

de mântuirea noastră. Dacă sunt oameni care disprețuiesc slava, cu cât mai mult o disprețuieşte Dumnezeu Care nu are nevoie de nimic din cele ale noastre! Dar cum am spus deja, profetul, fiindcă are rânduiala unui avocat al nostru, îşi alcătuieşte pledoaria plecând dc Ia mijloacele ce ne sunt la îndemână şi repetă cuvântul zicând: Nu nouă, Doamne, nu nouă, arătând mai vârtos nevrednicia celor izbăviți. Ci numelui Tău se cuvine slavă. Căci noi suntem vrednici de mii de rele. Ci ca numele Tău să nu fie pângărit.

Pentru mila Ta şi pentru adevărul Tău. Alt traducător zice: „Din pricina milei Tale". Vezi cum şi acesta ştie limpede acelaşi lucru că adeseori Dumnezeu, disprețuind slava Lui, către un singur lucru caută, îndreptarea păcătoşilor. De aceea a adăugat: Pentru mila Ta şi pentru adevărul Tău. Adică, pentru mila Ta ajută-ne nouă, chiar dacă nu îți pasă de slava de Ia

" Mt. 5,16. 9 Is. 52, 5.

oameni, ci pentru mila Ta şi pentru adevărul Tău. Tu pod primi slava şi ca judecător nu numai ca miluitor. Dar aici nu este astfel, ci pentru mila Ta. Trebuia ca de la noi, prin viața noastră şi prin petrecerea noastră, să se dea slavă numelui Tău, dar fiindcă noi am greşit, fă Tu toate prin apărarea Ta, pentru mila Ta. Ca nu cumva să zică neamurile: „Unde este Dumnezeul lor?".

4. Aud pe mulți dintre cei ce se roagă exprimându-se astfel în rugăciunile lor. Dar mă tem ca nu cumva aceia să spună astfel „Unde este Dumnezeul lor" când văd pe mulți răpind şi nedreptățind şi făcând mii de alte lucruri înfricoşătoare. Dar Dumnezeul nostru e în cer; în cer şi pe pământ, toate câte a voit a făcut. Aici îndreaptă rătăcirea celor fără de minte. Fiindcă sunt mulți care nu ştiu că Dumnezeu există, îndreaptă o asemenea credință zicând: Dar Dumnezeul nostru e în cer, toate câte a voit a făcut. Fie spune puterile cele de sus şi cetele acelora nenumărate, fie poruncile care sunt împlinite cu mare uşurință. Dar că pământul are multă confuzie şi neorânduială, să nu te miri. Aceasta se întâmplă nu din vreo scădere sau neputință a lui Dumnezeu, ci din răutatea oamenilor şi viclenia celor ce sunt părtaşi ei. Că este Dumnezeu tare şi puternic o arată cele săvârşite în cer. iar dacă pe pământ nu este astfel, pricina este în cei care s-au făcut nevrednici. Dar cineva ar putea înțelege acest cuvânt şi într-un alt sens, că adeseori şi pentru îndelunga răbdare cel rău nu primeşte plata de îndată, după merit. Dc aceea şi cei răi îi asupresc pe cei drepți, fiindcă Dumnezeu nu vrea să ceară socoteală pe loc pentru fiecare greşeală, fiindcă întreg neamul nostru s-ar nimici dintr-odată. Aşadar acesta este sensul celor spuse: Dumnezeu este tare şi puternic să pedepsească şi este

evident din ceea ce face în ceruri. Dar nu pedepseşte, folosindu-Se de îndelunga răbdare ca să îi atragă la pocăinţă pe cei ce trăiesc în răutate.

Idolii neamurilor sunt argint şi aur, lucruri făcute de mâini omeneşti. Cură au şi nu vor grăi; ochi au şi nu vor vedea; urechi au şi nu vor auzi; nări au şi nu vor mirosi, mâini au şi nu vor pipăi; picioare au şi nu vor umbla, nu vor glăsui cu gâtlejul lor. Asemenea lor să fie cei ce îi fac pe ei. in Psalmul 105, profetul, istorisind nebunia lor, spunea că „au jertfit pe fiii lor şi pe fetele lor demonilor"10. Iar în acest psalm arată prostia lor că jertfesc unor materii neînsufleţite. Şi enumera toate mădularele lor pentru a-i lua şi mai mult în derâdere. Apoi, adăugând, zice: Asemenea lor să fie cei ce-i fac pe ei şi cei ce se încred în ei. Faptul de a fi asemenea lui Dumnezeu este o virtute, aici însă este un blestem. Gândeşte-te ce sunt demonii de vreme ce asemănarea cu ei este rostită ca cel mai de pe urmă blestem! Şi bine şi-a alcătuit cuvântul pentru a batjocori cea din urmă nebunie şi arătându-i vrednici de râs. Cum nu ar fi vrednic de râs şi de batjocură, spune mie, faptul de a se robi unui chip cioplit care are înfăţişarea celei din urmă neruşinări? Cine vrea să vadă o femeie goală? Demonul slujeşte statuii goale. Şi uneori sunt imagini ale curviei, alteori ale unor iubiri mai necurate încă. Ce înseamnă acest vultur? Ce înseamnă Ganimede? Dar Apollo care urmăreşte o tânără fecioară? Şi câte alte imagini spurcate încă! Pretutindeni necurăţie, desfrâna re, pretutindeni împreunări neîngăduite şi chipuri ale unor iubiri nebuneşti. Căci şi statuile, şi sărbătorile, şi adunările, şi iniţierile nu sunt decât tot atâtea rememorări şi învăţături ale unor lucruri infame. Dar nu învaţă numai lucruri ruşinoase, ci şi ucideri de oameni. Prin acestea vor să îi îmblânzească pe demoni. Nimic altceva nu se vede la aceia decât necurăţie, beţii desfrânate, cruzime şi neomenie şi vărsări de sânge, şi din acestea sunt alcătuite sărbătorile lor. Luând aşadar în derâdere lipsa de simţire a idolilor şi nebunia celor ce se încred în ei, mută cuvântul Ia cântarea lui Dumnezeu zicând: Casa lui Israel a nădăjduit în Domnul, ajutorul şi apărătorul lor este. Casa lui Aaron a nădăjduit în Domnul, ajutorul lor şi apărătorul lor este. Cei ce se tem de Domnul

"!Ps. 105,37 \Septuagititn].

au nădăjduit în Domnul, ajutorul şi apărătorul lor este. Prin acestea se propovăduieşte şi puterea iui Dumnezeu, şi neasemuita Lui superioritate faţă de toţi. Cele petrecute cu poporul iudeu arată îndoita Lui binefacere, sau mai degrabă, întreită. Mai întâi, că i-a slobozit de demoni. Apoi că L-au cunoscut pe El. Şi în al treilea rând, că le-a dat ajutor. Cuvântul distinge între neamul lui Israel, neamul preoţilor şi neamurile care se apropie de El. Căci nu

este egal preotul cu omul simplu, ci preotul are ceva mai mult şi pe bună dreptate face deosebirea. Căci este mai mare cinstea la aceştia.

5. Apoi, arătând că nu şi-a limitat purtarea de grijă numai la iudei, ci sunt pomeniți şi aceia dintre neamuri care s-au apropiat de Dumnezeu, zice că ajutorul şi binecuvântarea s-au făcut către toți. Domnul Şi-a adus aminte de noi şi nc-a binecuvântat pe noi; a binecuvântat casa lui Israel, a binecuvântat casa lui Aaron, a binecuvântat pe cei ce se tem de Domnul. Ce înseamnă a binecuvântat? I-a umplut, zice, de mii de bunătăți. Şi omul îl binecuvintează pe Dumnezeu ca atunci când spune: Binecuvintează sufletul meu pe DomnuV'. Dar cel ce îl binecuvintează pe Domnul, el însuşi câştigă, făcându-se pe sine mai strălucitor, nu dând ceva Aceluia. Dar când binecuvintează Dumnezeu, ne face pe noi mai strălucitori, fără ca să primească El ceva în schimb. Căci ceea ce este dumnezeiesc nu are nevoie de nimic. Astfel încât din ambele părți, câştigul este al nostru. Cum i-a binecuvântat pe ei? Pâine din cer le-a dat, apă din stâncă le-a izvorât, a păzit intrările şi ieşirile lor, a înmulțit cirezile şi turmele lor, l-a numit poporul Său, şi preoție împărătească, le-a dat legea, a trimis pe profeți. Acestea vestindu-le şi în alt psalm zicea: „N-a făcut aşa oricărui neam şi judecățile Sale nu le-a arătat lor"12. Şi altul: „Ce neam este atât de înțelept de care Domnul Dumnezeu să fie atât de aproape?"".

"Ps. 102,1. 12 Ps. 147, 9. 11 Deut. 4, 7.

Pe cei mici dimpreună cu cei mari. Nici un neam, zice, nu a fost lipsit de binecuvântare, ci binecuvântarea s-a întins peste toate neamurile. Sporească-vă Domnul pe voi, pe voi şi pe copiii voştri! Vezi alt chip al binecuvântării? înmulțirea neamului. De aceea un alt profet când spune contrariul, îl vede ca pe o pedeapsă: „Căci ne-am împuținat şi am ajuns mai mici decât toți cei ce locuiesc pământui"14. De această binecuvântare s-au bucurat cei ce erau în Egipt în ciuda miilor de piedici, a muncilor, nenorocirii şi a cruzimii stăpânilor lor. Dar nimic nu a putut împiedica cuvântul lui Dumnezeu şi astfel au continuat cele ale binecuvântării, încât în două sute de ani au ajuns la şase sute de mii. Dar atunci în Vechiul Testament binecuvântările erau la aceştia, acum, în Cel Nou, cu mult mai bune sunt binecuvântările. De aceea zice Sfântul Pavel: „Binecuvântat fie Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce, întru Hristos, ne-a binecuvântat pe noi în ceruri, cu toată binecuvântarea duhovnicească"'5. Şi încă: „Iar Celui ce poate să facă, prin puterea cea lucrătoare în noi, cu mult mai presus decât toate câte cerem sau pricepem noi, Lui fie slava în Biserică"16. De aceea profeții Vechiului Testament dădeau aceeaşi binecuvântare. Căci Elisei pe cea care l-a

primit a răsplătit-o prin darul unui copil. Dar în Noul Testament nu acestea, ci altele cu mult mai mari. Căci vânzătoarea de porfiră nu a cerut acestea de la apostoli, dar ce a cerut? „De m-ați socotit că nu sunt nevrednică Domnului, intrând în casa mea, rămâneți17". Vezi care este diferența între ce au cerut cei din Vechiul Testa-ment şi ce au cerut cei din Noul Testament? Şi iarăşi Hristos: „Bucurați-vă că numele voastre sunt scrise în ceruri"".

14 Dan. X 37 [Septuaginta],

15 Ef. 1, 3.

,6 Ef. 3, 20-21. 17 Fap. 16,15. " Lc. 10, 20.

Şi Pavel: „Iar Dumnezeul nădejdii să vă umple pe voi de toată bucuria şi pacea încredința, ca să prisosească nădejdea voastră prin puterea Duhului Sfânt"1". Vezi puterea binecuvântării care dăruieşte bunătăți negrăite şi care nu are nimic pământesc? Şi iarăşi Pavel: „Iar Dumnezeul păcii va zdrobi repede sub picioarele voastre pe satana"2". Dar în Vechiul Testament, fiindcă oamenii erau stăpâniți de simțuri, binecuvântarea se țesea de la cele sensibile şi materiale şi se socotea drept cel mai marc lucru ca cineva să aibă copii mulți. Fiindcă păcatul a intrat în lume prin neascultare, Dumnezeu, vrând să mângâie neamul omenesc şi să îi arate nu numai că nu îl va pierde, nici nu îl va da pieirii, ci că îi va înmulți a zis celui dintâi om: „Creşteți şi vă înmulțiți"21. Dar când s-a făcut cunoscut că moartea este somn, atunci virtutea fecioriei a fost introdusă în lume. De aceea şi Pavel spunea: „Eu voiesc ca toți oamenii să fie în înfrânare precum sunt eu însumi"22. Şi iarăşi: „Bine este pentru om să nu se atingă de femeie"2"'. Şi FLristos: „Sunt fameni care s-au făcut fameni pe ei înşişi pentru împărăția cerurilor"24. De altfel şi la cei vechi se exprima acest lucru, deşi nu atât de clar, anume că este nevoie de virtute, iar nu de mulți copii. Şi ascultă cum. Căci spune înțeleptul: „Nu pofti mulțime de fii fără de folos, nici te bucura de fii nelegiuiți. De se vor înmulți, nu te bucura de ei, dacă nu este frica lui Dumnezeu cu ei. Nu te încrede în lungimea vieții lor şi nu nădăjdui întru mulțimea lor. Că mai bun este unul decât o mie şi a muri fără de fii decât a avea fii fără de frica lui Dumnezeu. Şi mai bun este unul care face voia lui Dumnezeu decât mii care sunt

n Rom. 15,13. 215 Rom. 1.6, 20. "Fac. 9,1. 221 Cor. 7, 7. " I Cor. 7,1. 21 Mt. 19,12.

fărădelege"25. Dar iudeii nesimțitori şi pururi aplecați spre trup, şi care nu aveau nici o râvnă pentru virtute, ziceau: „Ce caută Dumnezeu? Oare nu urmaşi?"2*1. Ca să Ie arate, aşadar, acestora că nu aceasta caută Dumnezeu, i-a pierdut pe ei de mii cie ori când erau lipsiți de virtute.

Binecui'ântați să fiți de Domnul. Bine a adăugat de Domnul. Căci aceasta mai cu seamă este binecuvântarea. Sunt binecuvântați şi de oameni, dar binecuvântările acelora sunt omeneşti. Dar binecuvântarea aceasta este cea mai mare. Căci oamenii binecuvintează, adică slăvesc, laudă pe cei aflați în bogăție, în putere, în slavă. Dar această binecuvântare este vremelnică, neavând nici un folos. Dar binecuvântarea de la Dumnezeu este veşnică şi aducând cele mai mari foloase. Cel ce a făcut, cerul şi pământul.

6. Vezi cât de mare este puterea binecuvântării! Cuvintele Lui devin faptă. Cerul î-a făcut prin cuvântul Lui. „Prin cuvântul Domnului cerurile s-au întărit"27. Prin acel cuvânt care poate toate, te binecuvintează pe tine. Cerul cerului este al Domnului iar pământul l-a dat fiilor oamenilor. Ce spui? Dumnezeu a ales cerul drept sălaş Lui şi, luându-Şi Lui cele superioare, nouă nc-a rânduit cele de aici? Nicidecum. Nu este astfel, ci cuvântul este prin pogorământ. Căci dacă ar fi astfel cum ar fi adevărată cealaltă spusă despre Dumnezeu: „Oare nu umplu Eu cerul şi pământul?"2". Căci aceste două versete se contrazic, dacă luăm în considerare semnificația

' r

lor literală şi dacă nu dăm atenție sensului ascuns.

Aşadar ce înseamnă Cerul cerului este al Domnului, iar pământul l-a dat fiilor oamenilor? Se foloseşte de cuvânt prin pogorământ, fără să închidă pe Dumnezeu în cer. Căci nici aceste cuvinte: „Cerul este tronul Lui şi pământul aşternut picioarelor

25 înț. Sir.16,1-4.

2* Mal. 2,15 [Septuaginta].

27 Ps. 32, 6.

28 Ier. 23,24.

Lui"29, după cum nici acestea: „Oare nu umplu Eu cerul şi pământul"3" nu sunt vrednice de măreția lui Dumnezeu. Şi acestea sunt spuse tot prin pogorământ. Căci El cuprinde toate, poartă toate, neavând nevoie de un loc, ci El însuşi stăpâneşte toate. Dacă este scris că cerul este locaşul Lui, e pentru că acest loc este curat de orice răutate. Aşa cum aici aceste cuvinte nu înseamnă deloc că Dumnezeu a ales cerul ca locaş al Său, la fel când spune „Atunci a statornicit hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu"3' sau ca a ales casa lui lacob. Nici nu spune aici că iudeii erau poporul Lui, iar ceilalți oameni, nu, ci sunt lipsiți de pronia Lui şi de stăpânirea Lui. Căci Ei este Dumnezeu comun tuturor. Dar foloseşte acest cuvânt arătând dragostea Lui față de iudei, fiindcă par să fie mai buni decât toate celelalte

neamuri. Că nu i-a ales numai pe aceştia, ci are în grijă toate neamurile, o arată evenimentele dinainte de Moise, ceîe din vremea lui Moise şi evenimentele de după el. Căci soarele, pământul şi marea şi toate celelalte le-a dat în comun tuturor, iar iegea firii a sădit-o în toți. Pe Avraam, care era persan de origine, l-a iubit şi l-a scos din poporul său, pe egipteni, pe cei din Canaan, pe cei din Persia i-a îndreptat prin el. Iarăşi prin fiul lui şi nepotul lui pe mulți dintre vecini i-a făcut mai buni. Iar când s-a născut Moise după acestea, prin minunile petrecute cu iudeii, i-a condus pe egipteni la cunoştința de Dumnezeu, apoi pe cei din Palestina, şi după aceea şi pe cei din Babilon. La fel şi când spune Cerul cerului este al Domnului aceasta spune că Dumnezeu se odihneşte în ceruri pentru că cerurile sunt libere de orice răutate. Dar şi tu dacă nu vei fi ataşat de pământ şi vei deveni înger, de îndată vei urca la cer şi la casa cea părintească şi chiar mai înainte de înviere, încă de aici te vei strămuta şi vei dobândi

:* Îs. 66,1. w Ier. 23,24. " Deut. 32, 8.

cinstea de acolo. Căci aşa cum mulți dintre senatori îşi păstrează cinstea de senatori, chiar dacă locuiesc la țară, la fel şi tu dacă voieşti să petreci în ceruri, încă aici fiind, te poți bucura de vrednicia aceea.

Nu morții Te vor lăuda pe Tine, Doamne, nici toți cei ce se coboară în iad, Ci noi cei vii vom binecuvânta pe Domnul de acum şi până în veac. Morți aici numeşte nu pe cei care şi-au sfârşit viața, ci pe cei care sunt morți în necredință sau pe cei care sunt putrezi de păcate. Fiindcă şi Avraam era mort, şi Isaac, şi lacob, şi totuşi erau atât de vii, încât pomenirea lor îi făcea şi pe alții vii. Căci Moise, rugând u-se pentru poporul pc care îl avea de condus, îl înduplecă pe Dumnezeu prin pomenirea lor, luându-i pe aceştia martori la rugăciune. Şi cei trei tineri pentru aceştia sunt învredniciți a fi izbăviți de foc. Fiindcă spun: „Nu depărta mila Ta de la noi, pentru Avraam cel iubit al Tău, pentru isaac, robul Tău, şi Israel, sfântul Tău"32. Dacă deci aveau atâta putere cum erau morți? Şi iarăşi Hristos: „Lasă morții să îşi îngroape morții lor"". De aceea şi Pavel nu numeşte morți pe cei care au murit, ci îi numeşte adormiți. „Fraților despre cei ce au adormit, nu voim să fiți în neştiință" '4. Căci cel drept chiar de va muri, nu moare, ci doarme. Cel ce urmează a fi trimis la o viață mai bună, doarme. Iar cel ce va fi dus la o moarte fără de moarte şi trăind este mort. Aceia în iad se coboară. Iar ceilalți vor urca la ceruri şi vor fi cu Hristos. De aceea şi profetul nu a spus simplu cei vii, ci noi, cei vii. Şi pentru ce nu a spus cei vii, ci a adăugat noi? Fiindcă şi Pavel se exprima astfel că „Noi, cei vii care vom fi rămas până la venirea Domnului, nu o vom lua înaintea celor

adormiți"^. Aşa cum Pavel adăugând noi nu lasă să se înțeleagă că este vorba despre toți, ci numai

,2 Dan. 3, 35 [Septuaginta]. ;:- Mt. 8, 22. ?4ITes. 4,16. v'ITes.4,15.

despre credincioşi şi despre cei asemănători lui prin viața lor, la fel şi aici Noi, cei vii, îi desemnează pe cei asemenea lui David şi pe cei ce trăiesc în virtute. De acum şi până în veac. Vezi că şi urmarea arată acelaşi lucru? Care? Că cei vii se referă la cei ce trăiesc în virtute. Căci nimeni nu trăieşte viața aceasta până în veac, ci numai aceia care trăiesc pe pământ o viață slăvită în fapte bune. Căci şi păcătoşii trăiesc, dar în pedeapsă şi osândă şi în scrâşnirea dinților. Dar ceilalți vor fi în strălucire şi în slavă având lucrarea de a cânta lui Dumnezeu, împreună cu puterile cele netrupeşti, laude de taină. Aşadar, pentru ca şi noi să ne bucurăm de această bucurie să urmărim această viață, ca să ajungem la răsplata aceea pe care nici cuvânt, nici minte, nici nimic altceva nu o poate descrie, ci numai cxperierea ei arată fericirea ei, pe care fie ca noi toți să o dobândim cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 114

1. lubit-am pe Domnul ca a auzit glasul rugăciunii mele. Şi cine nu iubeşte când este auzit? Mulți dintre oamenii pământeşti. Căci ei nu vor să audă cele ce le sunt de folos, ci cer lucruri care nu le sunt de folos. Iar când aceste lucruri li se împlinesc totuşi se amărăsc şi se mâhnesc. Cele folositoare nouă sunt cele pe care Dumnezeu le ştie şi cunoaşte că ne sunt de folos, fie că vorbeşti despre sărăcie, foame, boală şi orice altceva asemenea. Cele pe care Dumnezeu le socoteşte folositoare şi ni le dă, acestea sunt cele folositoare. Ascultă şi pe Pavel ce zice: „îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea în slăbiciune se desăvârşeşte'". Acestea i-au fost lui de folos: prigoniri, necazuri, strâmtorări. Auzind că acestea îi sunt de folos, zicea: „De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos"2. Aşadar, nu toți se bucură când Dumnezeu îi aude şi le dă ceea ce le este de folos. Fiindcă mulți vor lucruri nefoîosi-toare şi se bucură de acestea. Dar profetul nu este la fel, dar cum? Iubit-a că Dumnezeu l-a auzit pe el, dându-i cele de folos.

Că a plecat urechea Lui spre mine. Iarăşi înfățişează prin cuvinte omeneşti aprobarea lui Dumnezeu. Dar semnifică şi altceva prin acest cuvânt, voind să spună că „eu nu sunt vrednic să fiu auzit, ci Tu însuți pogoară-Te spre mine". Şi în zilele mele îl voi chema. Ce înseamnă

în zilele mele? Dar fiindcă am fost auzit, nu voi înceta să mă rog şi nu mă voi lenevi, ci in toate zilele voi împlini acest lucru.

' II Cor. 12,9. 2II Cor. 12,10.

Cuprinsu-m-au durerile morţii, primejdiile iadului m-au găsit, necaz şi durere am aflat. Şi numele Domnului am chemat. Vezi arma puternică? Vezi mângâierea care dezleagă toate chinurile? Vezi suflet înfierbântat de dorul Stăpânului? Ceea ce spune aceasta este: îmi este de ajuns mie pentru slobozirea din necazurile ce mă împresoară să II chem pe Dumnezeu. Dar pentru ce noi adeseori 11 chemăm şi nu suntem eliberaţi de chinuri? Fiindcă nu II chemăm cum trebuie. Că El este gata să ne dea, asculta ce spune în Evanghelii: „Cine este omul acela între voi care, de va cere fiul său pâine, oare el îi va da piatră? Sau de-i va cere peşte, oare el îi va da şarpe? Deci dacă voi, răi fiind, ştiţi să daţi daruri bune fiilor voştri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El?"\ Vezi cât de mare este bunătatea Lui, pe când a noastră, comparată cu ea, se arată a fi răutate. Fiindcă avem un asemenea Stăpân să alergăm la El pururea, să îl chemăm pe El ca pe singurul nostru ajutor şi ÎI vom afla gata să ne mântuiască. Dacă cei căzuţi în naufragiu, purtaţi fiind pe o scândură, cheamă în ajutor pe cei pe care îi văd de departe şi caută să îi înduioşeze, deşi n-au nimic în comun cu aceia, cunoscând u-se numai cu ocazia nenorocirii, cu cât mai mult Iubitorul de oameni, Care are bunătatea prin fire, îi izbăveşte pe cei aflaţi în nenorociri, dacă vor să scape numai la El şi să II cheme pe El cu sinceritate, lăsând la o parte nădejdile puse în oameni. Când, aşadar, vei cădea în vreun necaz neaşteptat, să nu deznădăjciuleşti, ci îndată înalţă-ţi mintea şi aleargă la limanul cel neînspumat, la turnul cel nebiruit, ajutorul lui Dumnezeu. Căci de aceea a îngăduit să cazi, ca să II chemi pe El. Dar cei mai mulţi atunci mai cu seamă se pierd cu firea şi leapădă evlavia pe care o aveau, când ar fi trebuit să facă exact invers. Tocmai fiindcă ne iubeşte, ne lasă să cădem în necazuri, ca sa ne lipim şi mai strâns de El. Fiindcă şi mamele sperie cu diferite măşti înfricoşătoare pe

■ Mt. 7,9-11.

copiii neascultători pentru a-i constrânge să se refugieze la sânul lor, dar nu fiindcă vor să îi întristeze cu ele, ci să cumințească obrăznicia lor. La fel şi Dumnezeu, vrând să ne unească pe noi cu El, ca un îndrăgostit, sau, mai curând, mai tare decât un îndrăgostit, te lasă pe tine să fii în astfel de nevoi, ca să te ocupi neîncetat cu rugăciunea şi neîncetat să II chemi, lăsând la o parte orice ajutor de la alţii, ca să te gândeşti numai la El.

O, Doamne, izbăveşte sufletul meu. Un alt traducător zice: „Te rog, Doamne, eliberează sufletul meu!". Un altul: „Mân-tuieşte sufletul meu!". Vezi sufletul înțelept? Cum lăsând toate cele pământeşti, un singur lucru caută, să îşi păstreze sufletul nevătămat şi să nu pătimească nimic din cele aducătoare de moarte. Dacă sufletul nostru este bun, toate celelalte sunt bune, dar dacă nu este bun, de nici un folos nu ne vor fi nouă toate celelalte, chiar dacă am fi în bunăstare. De aceea trebuie să facem totul ca să ne mântuim sufletul. Căci aceasta a vrut să spună: „Fiți înțelepți ca şerpii"4. Aşa cum şarpele îşi sacrifică restul trupului pentru a-şi salva capul, la fel şi tu trebuie să lepezi toate celelalte lucruri, pentru mântuirea sufletului. Dacă sufletul este mântuit, nici sărăcia, nici boala, nici moartea, care pare să fie capul tuturor relelor, nu va putea să vatăme pe cel căzut în acestea, după cum, dacă sufletul este pierdut şi stricat, nici din viața aceasta nu vei putea avea ceva. De aceea profetul vorbeşte despre mântuirea sufletului şi, lăsându-lc pe toate celelalte deoparte, cere ca judecata să îi fie blândă şi să fie izbăvit de pedepsele cele de nerăbdat. Milostiv este Domnul şi drept şi Dumnezeul nostru miluieşte. Vezi cum îl învață pe ascultător nici să nu deznădăjduiască, dar nici să cadă? Nu deznădăjdui, zice, căci milostiv este Domnul, nici să nu cazi, căci este şi drept. Unuia îi taie lenevirea, altuia îi retează deznădejdea, din ambele părți asigurându-ne mântuirea.

' Mt. 10,16

2. Apoi, arătând că Dumnezeu este înclinat prin fire spre iubire de oameni, adaugă zicând: Şi Dumnezeul nostru mi-luieşte. Şi bine a zis: Dumnezeul nostru, ca să facă distincția între El şi dumnezeii de care a pomenit în psalmul precedent. Acelora le este propriu să ucidă şi să distrugă, să provoace războaie neaşteptate, Acestuia, să se milostivească şi să ierte şi neîncetat să ne smulgă din primejdii. Toate acestea, pe lângă altele, arată că demonii sunt dumnezei mincinoşi, iar Dumnezeu este purtător de grijă, apărător şi Dumnezeu adevărat.

Cel ce păzeşte pe prunci este. Domnul; umilit am fost şi m-am izbăvit. Aici înfățişează cel mai mare chip al proniei. Fiindcă a zis: Milostiv este Domnul şi drept şi că miluieşte, arată şi lucrarea celei mai mari iubiri de oameni. Care este aceasta? Cea față de prunci. Căci noi avem rațiunea care ne învață să ne păzim şi să alegem ceea cc este bine, ne învață să ne depărtăm de relele care ne asaltează, să ne elibereze din cele prezente. Apoi avem puterea si am deprins multe meşteşuguri. Dar pruncii fiind lipsiți de toate acestea sunt fără nici un sprijin. Dar au purtarea de grijă a lui Dumnezeu, de care, dacă nu s-ar bucura neîncetat, cu siguranță ar pieri. Căci şi şarpele l-ar putea ucide pe pruncul aflat încă în scutece şi păsările

din casă şi multe alte animale care se strecoară în case. Căci nu ar fi de ajuns să îi poarte de grijă unui prunc nici doica, nici mama, nici nimeni altcineva, dacă nu s-ar bucura de ajutorul de sus. Unii spun chiar că aici este vorba despre fătul care încă nu a ieşit din pântecele mamei.

Umilit am fost şi m-am izbăvit. Profetul nu spune că Dumnezeu nu a îngăduit să cadă în primejdie, ci că, după ce a căzut, s-a izbăvit. Fiindcă a vorbit despre purtarea de grijă universală, cea față de toți, aduce cuvântul şi la propria persoană, după cum îi este obiceiul să dovedească acestea fie pornind de la cele generale, fie de la cele particulare. Aşadar, nici tu nu căuta o viață plină de siguranță. Căci nu îți este de folos. Dacă profeților nu le era de folos viața în

siguranță, cu atât mai mult ție. Că nu era de folos o astfel de viață, ascultă ce zice: „Bine este mie că m-ai smerit ca să învăț îndreptările Tale". îndoită este mulțumirea aici: că a îngăduit să cadă în primejdii, şi că, odată căzut, nu l-a părăsit. Ambele sunt chipuri ale binefacerii şi cea dintâi nu este inferioară celei de-a doua, şi, dacă trebuie să spunem ceva vrednic de mirare, cea dintâi este o binefacere mai mare decât cea de-a doua. Una l-a izbăvit din primejdie, cealaltă a făcut sufletul mai înțelept.

întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta că Domnul ți-a făcut ție bine. Că a scos sufletul meu din moarte, ochii mei din lacrimi şi picioarele mele de la alunecare. Bine voi plăcea înaintea Domnului în pământul celor vii. în sens istoric, se exprimă aici izbăvirea înfricoşată, odihna, libertatea. Dar dacă cineva ar înțelege aceasta potrivit anagogiei, ar putea să spună că plecarea noastră de aici, din această viață este adevărată izbăvire şi să o numească odihnă. Pentru noi este slobozirea din toate necazurile neprevăzute, când sufletul nu mai este supus incertitudinii, fiind în siguranță, având cele mai bune nădejdi. Căci dacă moartea a intrat în lume prin păcat, totuşi Dumnezeu s-a folosit de ea spre binele nostru. Dar nu i-a fost de ajuns omului numai aceasta, ci şi viața i-a făcut-o ostenitoare, ca să înveți de aici că nici moartea nu ar fi îngăduit-o, dacă nu ar fi socotit-o, în înțelepciunea Sa, folositoare pentru noi. Căci atunci când a zis: „în ziua în care vei mânca cu moarte vei muri"\ nu i-a fost dc ajuns omului numai această pedeapsă, căci pedeapsă era acel „pământ eşti şi în pământ te vei întoarce"". Apoi i-a dat şi altă pedeapsă: „în sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta. Spini şi pălămidă îți va rodi pământul"'. Iar femeii i-a spus: „Voi înmulți mereu necazurile tale, mai ales în vremea sarcinii tale,

■ Fac. 2,17.

6 Fac. 3,19.

7 Fac. 3,19.

în dureri vei naşte copii". Căci nu-i era omului de ajuns pedeapsa morții pentru a se înțelepți. In schimb îi vedem pe mulți devenind mai buni prin necazuri. Moartea, când vine, ne predă lipsei de simțire, dar necazurile îi fac mai buni pe cei vii. Dar dacă moartea pare un lucru înfricoşător, aceasta se întâmplă din pricina slăbiciunii noastre. Că frica de moarte vine din slăbiciune, ascultă-1 pe Pavel care o cerc şi se bucură mai dinainte zicând: „doresc să mă despart de trup şi să fiu împreună cu Hristos şi aceasta e cu mult mai bine"'1. Şi iarăşi: „Şi chiar dacă mi-aş vărsa sângele pentru jertfa şi slujirea credinței voastre, mă bucur şi vă fericesc pe voi pe toți. Asemenea şi voi bucurați-vă şi fericiți-mă"", după cum se întristează de contrariul: „Şi nu numai atât, ci şi noi înşine suspinăm în noi, aşteptând înfierea, răscumpărarea trupului nostru"1". Şi iarăşi: „Că noi, cei ce suntem în cortul acesta, suspinăm îngreuiați"11.

3. Vezi cât de mare bine este înțelepciunea? Cele care în ochii altora par vrednice de lacrimi, el se roagă să le primească. Şi cele care pentru alții sunt vrednice de bucurie şi de plăcere, pentru el sunt vrednice de plâns şi de suspine. Sau nu e vrednic de suspin faptul de a fi în loc străin şi a locui departe de patria noastră şcerească̆ț? Sau nu e vrednic de bucurie faptul de a alerga repede la limanul cel liniştit şi să primim cetatea de sus de unde fug chinul şi întristarea şi suspinul? Dar ce înseamnă acestea pentru mine care sunt păcătos? Vezi că nu moartea este cea care provoacă întristarea, ci conştiința rea? Încetează a mai fi păcătos şi moartea îți va fi şi ție dorită. Şi picioarele mele de la alunecare. Aceasta e mai mare decât cea dintâi? Cum aşa? Fiindcă suntem sloboziți nu numai din întristare, ci şi din supărări şi uneltiri.

s Filip. 1, 23. "Filip.2,17-18 "' Rom. 8, 23. " II Cor. 5, 4.

Pe stâncă stă cel ce părăseşte viața aceasta însoțit de fapte bune. Căci intră în port şi toate piedicile înaintea lui sunt nimicite, nu mai are nici tulburare, nici frică, ci plecând din această viață, unul ca acesta rămâne pururi în linişte.

Bine voi plăcea înaintea Domnului în pământul celor vii. Altă versiune: „In fața Domnului". Alta: „Voi umbla înaintea Domnului". Aceasta arată şi Pavel zicând: „vom fi răpiți împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh şi aşa pururea vom fi cu Domnul"12.

Şi bine zice: în pământul celor vii. Căci aceea este viata cu adevărat care este liberă de moarte, având bunătățile neamestecate. „Când va desființa orice domnie şi orice stăpânire şi orice putere, vrăjmaşul cel din urmă care va fi nimicit este moartea"'\ După ce acestea vor fi nimicite nimic din cele întristătoare nu va rămâne, nici grijă, nici trudă. încât toate vor fi bucurie, toate pace, toate dragoste, toate încredere, toate veselie, toate adevărate şi sincere şi stabile. Căci nu este nimic acolo din cele care alunecă, nici mânie, nici întristare, nici iubire de arginți, nici pofta trupului, nici sărăcie, nici bogăție, nici necinste, nici nimic din toate acestea. Aşadar, să dorim şi noi această viață şi să facem totul pentru a o dobândi. De aceea ni s-a şi poruncit să spunem în rugăciune: „Vie împărăția Ta", ca să privim pururi spre ziua aceea. Căci acela care este stăpânit de dragostea aceea şi care se hrăneşte cu nădejdile bunătăților acelora nu este scufundat de furtunile necazurilor prezente, nu este abătut de nici una din întristările vieții acesteia. Ci aşa cum cei ce călătoresc spre cetatea împărătească nu sunt aținuți pc cale de nimic, nici de pajişti, nici de grădini, nici de văi, nici de pustietăți, ci sunt indiferenți față de toate acestea şi urmăresc un singur lucru, patria care îi aşteaptă. La fel şi cel care în fiecare zi îşi închipuie cetatea aceea şi se hrăneşte cu dorul ei, nu va considera nimic înfricoşător ca fiind

121 Tes. 4,17. "1 Cor. 15,24.26.

înfricoşător cu adevărat, nici nu va considera ceea ce este strălucitor şi vestit în lumea aceasta drept strălucitor şi vestit. Dar ce spun nu va considera? Ci nici nu le va vedea pe acestea, căci are alți ochi, ochii pe care ne porunceşte şi Pavel să-i avem: „Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, cele ce nu se văd sunt veşnice"14. Vezi cum ne arată calea cu alte cuvinte? Aşadar, să ne ataşăm de acele bunătăți, ca să le dobândim şi să ne bucurăm de viața cea nemuritoare, pe care fie ca noi toți să o dobândim, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea, acum şi pururea şi in vecii vecilor. Amin.

Psalmul 115

Crezut-am, pentru aceea ani grăit, iar eu m-am smerit foarte.

1. Citând aceste cuvinte, fericitul Pavel zice cam aşa: „Dar, având acelaşi duh al credinței, - după cum este scris: «Cre-zut-am, pentru aceea am grăit» - şi noi credem: pentru aceea şi grăim"1. F,ste necesar mai întâi să spunem cum s-a folosit apostolul de acest citat şi despre ce era vorba la el. Căci astfel şi versetul profetului va deveni clar pentru noi. Cea mai bună metodă de interpretare nu este aceea de a tăia cuvântul din context şi, luând o parte, să te

apleci asupra lui, ci să începi mai de sus istorisirea, de Ia cauze. Despre ce vorbea deci Sfântul Pavel când a citat acest verset al profetului? Despre înviere şi despre bucurarca de bunătățile viitoare, cele care covârşesc orice cuvânt, minte şi cuget. Fiindcă acestea covârşeau orice cuvânt şi nu era cu putință să fie explicate, era nevoie de credință pentru a le primi şi, ca să nu se tulbure iudeul, nici să considere că este înşelat, înfumurân-du-se cu nădejdi deşarte, este îndreptată, prin cuvântul profetic, ignoranța lui spunând că nu cer de la voi ceva nou, credința, ci un bine vechi. Acesta era scopul Sfântului Pavel. Iar profetul având şi el a profeți iudeilor despre unele bunătăți viitoare care covârşeau orice rânduială omenească, pentru ca nimeni să nu fie necredincios, îşi începe astfel psalmul zicând: Crezut-am, pentru aceea am grăit. Fiindcă Ierusalimul era distrus, templul devenise o ruină şi toți evreii au devenit robi şi, în lanțuri fiind, erau duşi în pământ străin, iar barbarii ocupaseră pământul în locul lor şi li se poruncise

1II Cor. 4,13-14.

să sădească acolo vii, să ridice case, să facă nunți, acestea toate îi aruncau în deznădejde pe iudei şi socoteau întru ei că: dacă atunci când aveam cetate şi arme şi turnuri şi atâta bogăție de bani, un templu, un altar, un cult şi slujbe şi atâtea altele şi am fost dați în mâinile vrăjmaşilor, am devenit robi şi suntem duşi în robie, acum, fiind în pământ străin şi lipsiți de toate, fără arme şi deveniți robi, cum vom putea să ne luăm patria înapoi? Fiindcă mulți dintre cei mai slabi gândeau aşa în sinea lor şi se tulburau şi se frământau şi nu dădeau atenție profeților care le anunțau întoarcerea. De aceea profetul a spus astfel, arătând tuturor prin aceasta că este nevoie de credință în toate cele spuse de la Dumnezeu.

în sfârşit, alți profeți le vorbesc altfel, precum lsaia, care zice aşa: „Priviți Ia stânca seacă din care ați fost tăiați şi către şanțul din care ați fost scoşi"2. Şi iarăşi: „Priviți pe Avraam, tatăl vostru, şi la Sara cea care în dureri v-a născut. Că pe el singur l-am chemat, l-am binecuvântat şi l-am înmulțit"1. Ceea ce spune aceasta este: Oare Avraam nu era barbar? Nu era el fără urmaşi şi trecut cu vârsta? Şi nu avea el o soție care şi cu vârsta, şi cu firea nu era bună pentru naşterea de prunci? Nu era el cu totul deznădăjduit de ale sale? Ce oare? Oare nu din acela singur, fără copii şi bătrân, am umplut Eu lumea întreagă? Pentru ce, aşadar, vă tulburați? Dacă am putut din unul singur să umplu lumea, cu atât mai mult din voi, cei puțini rămaşi, voi putea să umplu Ierusalimul. De aceea zice: „Priviți la stânca stearpă din care ați fost tăiați", numind astfel pe Avraam. „Şi Ia şanțul din care ați fost scoşi", numind-o astfel pe Sara. Căci aşa cum şanțul nu are apa de la el însuşi, ci o primeşte de la ploile de sus, la fel şi

aceea fiind lipsită de puterea de a naşte, a primit de sus darul. Şi aşa cum stânca nu a purtat vreodată rod la fel era şi Avraam. Şi totuşi din această stâncă v-am tăiat

Mu. 51,1 Ms.51,2.

şi dintr-unul singur am umplut o țară întreagă. De aceea şi pe Iezechiel l-a scos în câmp şi i-a arătat lui o adunătură de oase goaie şi când a profețit au înviat. Aşadar, arătându-le lor oasele zicea: „Dacă pot să îi înviez pe morți, cu cât mai mult pe voi, cei vii, pot să vă întorc înapoi?"4.

Astfel vorbesc profeții, dar Psalmistul cum se exprimă? Crezut-am, pentru aceea ani grăit. Adică este nevoie de credință pentru cele făgăduite. Căci eu, cugetând acestea şi meditând la ele, prin credință am izgonit din suflet toată tulburarea. Aşadar, Pavel aceasta spune că pentru bunătățile noastre cele sensibile şi văzute avem nevoie de credință. Iar dacă pentru cele văzute avem nevoie de credință, cu cât mai mult pentru bunătățile cele nevăzute? Dacă evreii au avut nevoie de credință pentru a-şi dobândi cetatea înapoi, cu cât mai mult noi, care aşteptăm cerul? Când este vorba despre ceva mare, care covârşeşte mintea şi mai înalt decât cugetele noastre, trebuie să apelăm la credință şi nu să cercetăm lucrurile potrivit rânduielii omeneşti. Căci minunile lui Dumnezeu sunt mai înalte decât orice. încât pentru aceasta trebuie să tăiem de la noi cugetele şi să alergăm Ia credință şi să-L slăvim pe Dumnezeu. Căci cel ce vrea să scruteze cu gândul faptele lui Dumnezeu, nu îl slăveşte pe El, ci vrea să supună micimii cugetelor sale negrăita Lui pronie.

2. De aceea Pavel, vorbind despre Avraam, că nu a făcut aşa, ci stăpânindu-şi cugetele, a privit numai la puterea Celui ce îi făcea făgăduința şi că mai ales prin aceasta a slăvit pe Dumnezeu, zice: „Şi nu s-a îndoit prin necredință de făgăduința lui Dumnezeu, ci s-a întărit în credință dând slavă lui Dumnezeu şi fiind încredințat că ceea ce i-a făgăduit are putere să şi facă. Ce înseamnă aşadar: „având acelaşi duh al credinței - după cum este scris Crezut-am pentru aceea am şi grăit - şi noi credem: pentru aceea şi grăim"5. Mare taină

" lo/. 37.13. " II Cor. 4,13.

ni se descoperă nouă aici. Care este aceasta? Că este acelaşi Duh în Vechiul şi Noul Testament, că acelaşi Duh care a vorbit în acela, vorbeşte şi aici şi că credința este învățătorul tuturor şi fără ea nici nu putem grăi ceva. Căci şi noi credem şi pentru aceasta grăim. Dacă pierdem credința, nici nu putem deschide gura. Dar pentru ce nu a spus, având aceeaşi credință, ci a spus „având acelaşi Duh al credinței"? Arătând ceea ce am spus deja, că este nevoie de călăuzirea Duhului, ca să urcăm la înălțimea credinței şi să disprețuim slăbiciunea

cugetelor. De aceea şi în altă parte spune: „Şi fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos. Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după acelaşi Duh, cuvântul cunoştinței. Şi unuia i se dă întru acelaşi Duh credință, iar altuia darurile vindecărilor"*.

Dar poate ar spune cineva, ceea ce şi este adevărat, că Sfântul Pavel vorbeşte aici despre altă credință, cea prin care se fac minunile. Ştiu şi eu că este altă credință, despre care şi apostolii spuneau: „Sporeşte-ne credința"7. Şi alta este cea prin care noi toți suntem credincioşi, nu făcând minuni, ci având cunoştința dreptei cinstiri de Dumnezeu. Dar şi aici avem nevoie de Duhul Sfânt despre Care Luca scrie că „i-a deschis inima ca să ia aminte la cele grăite de Pavel"1*. Şi Hristos: „Nimeni nu vine la Mine, dacă nu-L va trage Tatăl"y. Dacă aceasta ține de Dumnezeu, cu ce păcătuiesc cei necredincioşi, de vreme ce nici Duhul Sfânt nu ajută, nici Tatăl nu îi trage la El, nici Fiul nu îi călăuzeşte. Căci El spune despre Sine: „Eu sunt calea"1". Aceasta o spune arătând că avem nevoie de El pentru a fi aduşi Tatălui. Aşadar, dacă Tatăl atrage, Fiul călăuzeşte, iar Duhul luminează, cu ce păcătuiesc

61 Cor.12, 9. 7 Lc. 17,5.

* Fap. 16,14.

* In. 6, 44. ,n In. 14, 6.

cei care nici nu sunt atraşi, nici nu sunt călăuziți, nici luminați? Pentru că nu iau aminte să se facă vrednici de a primi această iluminare. Vezi cum s-a întâmplat aceasta lui Cor-neliu. Căci acela nu a aflat credința prin sine însuşi, ci Dumnezeu l-a chemat pe El, fiindcă mai dinainte s-a făcut pe sine vrednic. De aceea şi Pavel vorbind despre credință, spunea: „Şi aceasta nu e de la voi, este darul lui Dumnezeu"". Dar nu te lasă Dumnezeu lipsit de fapte. Dar dacă de El depinde să te atragă şi să te aducă la El, totuşi El caută un suflet plin de bună-credință, supus, şi atunci îi aduce şi ajutorul Său. De aceea şi Pavel spune în altă parte: „Şi ştim că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor... ce sunt chemați după voia Lui"12. Căci cele ale virtuții şi ale mântuirii noastre nu sunt prin constrângere. Dar dacă cel mai mult depinde de EI, dacă nu cumva totul depinde de El, totuşi ne-a lăsat şi nouă o mică parte, ca să putem zice că suntem vrednici de cununi. De aceea şi Sfântul Pavel când zice: „Având acelaşi Duh al credinței", adică Acelaşi Care a grăit şi în Vechiul Testament, adaugă: „Şi noi credem şi pentru aceea grăim"13. Cu cât mai mult este nevoie aici de credință decât dincolo, fie pentru că firea celor făgăduite este nevăzută şi inteligibilă, fie din pricina ordinii timpurilor pentru care sunt făgăduite. Căci răsplățile erau nu pentru viața prezentă, ci pentru cea viitoare. Dar mai degrabă, este nevoie de credință şi pentru cele prezente. Căci însăşi cele dăruite nouă, au

nevoie de credință pentru a fi date, împărtăşirea de taine şi darurile botezului. într-atât puterea lor covârşeşte orice raţiune. Dacă deci este nevoie de credinţă pentru cele materiale şi văzute, cu cât mai mult aici. Dar cuvântul apostolului şi-a primit cuvenita tâlcuire. Este timpul să revenim la cuvântul profetului şi să vedem ce spune fericitul acesta.

;1 Ef. 2, 8. 12 Rom. 8, 28. 13II Cor. 4,13.

Ce spune? Crezut-mn pentru aceea am grăit. Deşi nu a grăit nimic nicidecum, ci se referă la ceea ce a fost deja spus în cugetul lui. Ce a fost spus deja? Gândeşte-te, zice, la nenorocirea şi la tragedia iudeilor şi la distrugerea aceea completa, şi pustiirea până la sfârşit, nu am deznădăjduit de schimbarea în mai bine, ci am nădăjduit în ea, şi am vestit-o şi am grăit-o. Căci în psalmii de mai înainte vorbeşte mult despre ea. Am grăit şi am vestit, fiind învăţat de credinţă.

3. Un altul, care nu este învăţat cu tărie de credinţă, vezi cum se clatină şi cum se tulbură. Căci dacă David spune psalmul acela, dar nu o face în numele lui, ci istorisind patimile celor ce se clatină, astfel zicând: „Cât de bun este Dumnezeu cu Israel, cu cei drepţi la inimă. Iar mie puţin a fost de nu mi-au alunecat picioarele, puţin a fost de nu s-au poticnit paşii mei"'\ Nu despre picioare vorbeşte, nici despre paşi, ci despre cugetele cele şovăitoare. Şi apoi adaugă şi pricina: „Că am pizmuit pe cei fărădelege", adică văzând pe barbari că prosperă, iar cele ale iudeilor umilite. Şi care sunt aceste gânduri şovăitoare? „Iar eu am zis: Deci în deşert am fost drept la inimă şi mi-am spălat întru cele nevinovate mâinile mele?"'". Şi de ce a fost determinat să spună asemenea lucruri? „lată aceştia sunt păcătoşi şi sunt îndestulaţi, veşnic sunt bogaţi"'". Şi apoi vezi cum îşi revine: „Dacă aş fi zis, voi povesti aceasta... dar osteneală este înaintea mea, până ce am intrat în locaşul cel sfânt al lui Dumnezeu şi am înţeles sfârşitul celor răi"17.

Ceea ce spune aceasta este: m-am istovit, m-am chinuit în gânduri. Căci aşa este gândul cel rău. Apoi am socotit că fac lucru ostenitor. Cercetând acestea, nu voi putea cunoaşte nimic limpede, până ce nu voi primi înapoi patria mea. Vezi

"Ps. 72,1-2. 15 l's. 72,13. " Ps. 72,12.

cât de mare rău este ca lucrurile credinţei să cedeze locul cugetelor rele şi să nu urmeze credinţei? Căci dacă acela ar fi fost întemeiat în credinţă, nu ar fi grăit acestea, nici nu s-ar tulbura, nu s-ar speria, nu s-ar clătina picioarele lui, nici nu s-ar poticni paşii lui. Dar profetul nu este astfel, ci stând pe piatră nu s-a tulburat, nu s-a speriat, ci văzând cele ale iudeilor într-o asemenea stare, iar cele ale barbarilor, dimpotrivă, a propovăduit neîncetat şi în mai mulţi

psalmi cele despre întoarcere, cu glas strălucitor şi cu convingere în suflet şi îndrăzneşte foarte, neluând aminte nici Ia puterea barbarilor, nici la nenorocirea iudeilor, ci la puterea lui Dumnezeu, Care a făgăduit acestea. De aceea spune: Crezut-am pentru aceea am grăit, eu m-am smerit foarte. Altă versiune zice: „Şi m-am mâhnit foarte". Eu am zis întru uimirea mea: „Tot omul este înincinos". Altă versiune: „Şi am zis mâlmindu-mă tot omul minte". Aici iarăşi se arată strălucitoare cele ale credinţei şi că mărimea nenorocirii nu l-a aruncat în deznădejde. Căci aşa este credința. Este o ancoră sfântă care susține sufletul credincios şi atunci mai cu seamă se vădeşte când, în mijlocul ispitelor, îl convinge pe cel ce o are să aştepte cele mai bune nădejdi, lepădând toată tulburarea gândurilor rele. Ceea ce arată şi profetul când spune: „m-am mâhnit foarte." Adică m-am mâhnit, dar nu am deznădăjduit, nici nu am căzut. Apoi, arătând că nu doar s-a mâhnit, ci arată şi intensitatea acestei mâhniri zicând: Eu am zis întru uimirea (eKOTctoEi) mea: „Tot omul este mincinos". Ce înseamnă întru uimirea mea? In înălțimea nenorocirii, în mărimea rău-taților. Atât de mare este ispita care a venit asupra noastră, încât ne-a aruncat în uimire şi în stupoare. Căci aici numeşte uimire18, lipsa de simțire care vine atunci când pătimim rele. Fiindcă şi în cazul lui Adam, când spune că a adus

1S Cuvântul grec folosit în psalm este cel de Exoraoic., extaz, uimire, ieşire din sine. Acelaşi termen este folosit şi la Facere, în creația Evei din Adam, acolo însemnând somn adânc (Fac. 2,21).

asupra lui somn adânc (ncoraaiv), vorbeşte de fapt de o lipsă a simțirii. Căci uimire (EKOTaoic,) înseamnă a fi afară din sine însuşi. Dumnezeu a adus acest somn asupra lui atunci, ca să nu. simtă când i-a luat coasta, nici să îl doară când s-a întâmplat aceasta.

Astfel, Dumnezeu îndepărtând simțirea durerii, ca să nu urască pe ceea ce s-a născut din el, fiindcă l-a durut, a adus asupra lui somnul (cKcn-aaiv). Şi în altă parte iarăşi zice: „Şi a căzut în extaz"19. Şi acolo arată o oarecare stupoare şi faptul de a fi în afara simțirii. Căci peste tot aceasta arată acoTctaic,. Se întâmplă fie pentru că Dumnezeu lucrează [extazul], fie că înălțimea relelor provoacă această stupoare. Aici, CKOTaaic, aceasta arată, mărimea relelor primite. Ce înseamnă atunci urmarea Tot omul este mincinos? Aşadar, nimeni, nu este adevărat? Atunci cum este scris că Iov este om adevărat, drept şi cinstitor de Dumnezeu? Ce vom spune şi despre profeți? Căci dacă şi aceia sunt mincinoşi şi toate cele ce spun sunt minciuni, atunci nimic nu mai. este adevărat. Ce să mai spunem despre Avraam? Ce să mai spunem despre toți drepții? Vezi cât de mare rău este să primim sensul literal şi. să nu căutăm

sensul duhovnicesc? Ce înseamnă ceea ce spune, ca toi omul este mincinos? Ceea ce spune în altă parte: „Omul. cu deşertăciunea se aseamănă"'1'. Ceea ce şi alt profet spune: „Tot trupul este ca iarba şi toată slava lui, ca floarea câmpului"21. Adică lucrul cel mai ieftin, trecător, asemenea umbrei, visului sau vreunui chip.

4. Dar ca să afli că nu spun acestea doar ca o comparaţie, un alt traducător zice: „Tot omul este înşelăciune", şi altul „orice om este înşelat". Şi altul: „Tot omul decade". Dar această traducere diferă mult de cealaltă. Căci a minți tine de un râu din suflet. Dar a decădea, a trece ca un vis, ca floarea

;'! Fap. 10,10. 30 Ps. 143, 4. 2i Is. 40, 6.

câmpului şi ca umbra ține de nimicnicia firii. Acelaşi lucru spune ca atunci când a zis: „Eu sunt pulbere şi cenuşă"". Şi iarăşi: „Pentru ce se trufeste cel ce este pământ şi cenuşă?"23. Şi iarăşi ca atunci când spune David: „Ce este omul că-ți aminteşti de el?"24. Pretutindeni arată nimicnicia firii, zădărnicia ei. Căci şi despre seceriş spunem: secerişul ne-a mințit, adică nu a produs nimic vrednic de nădejde, şi spunem iarăşi: anul ne-a mințit şi ne-a înşelat, arătând acelaşi lucru. Aşadar, şi omul este lucru de nimic şi zadarnic şi mai ales în nenorociri obişnuim să filosofăm astfel şi să ne vedem slăbiciunea firii. De aceea şi profetul, fiind în deznădejde şi văzând firea condamnată, nimicnicia şi zădărnicia ei dovedită din toate părțile, exclamă: Tot omul este mincinos. Adică omul nu este nimic. De aceea in altă parte spunea: „Deşi ca o umbră trece omul"2'.

Ce. voi răsplăti Domnului pentru toate, câte mi-a dat mie? Vezi cum arată marea binefacere a lui Dumnezeu nu numai de la fapte, ci pornind de la asemenea nimicnicie a omului, exprimând aceleaşi idei şi în alți psalmi cu alte cuvinte. Căci aşa cum spunea acolo: „Ce este omul că-Ți aminteşti de el sau fiul omului că-1 cercetezi pe el?"2", la fel şi aici. Atunci îndoite se arată binefacerile, când şi prin fire sunt mari şi când se fac pentru cineva de nimic, de aceea intensitatea recunoştinței trebuie să fie pe măsura binefacerii. Vrând să înfățişeze acelaşi lucru profetul adaugă: Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte a dat mie?, arătând că l-a învrednicit de asemenea dar pe omul, care este; o minciună, pe cel vrednic de nimic, pe cel fără nici un preț. Pentru toate câte mi-a dat mie. Aceasta ține de un suflet plin de recunoştință

22 Fac. 18, 27. M înț. Sir. 10,9. 24 Ps. 8, 5.

de a umbla şi a căuta să răsplăteşti ceva binefăcătorului pentru toate cele bune primite/iar după ce ai făcut totul, să nu crezi că ai dat ceva vrednic. Căci îndoită se arată recunoştința,

prin faptul de a da ceea ce poți şi prin faptul de a da fără să consideri că dai ceva vrednic de El. Aşadar, ce urmează să-I dea? Auzi-1 pe el spunând, căci adaugă: Paharul mântuirii voi lua şi numele Domnului voi chema. Sunt unii care înțeleg potrivit anagogiei acest verset şi spun că aici este vorba despre împărtăşirea cu Sfintele Taine. Dar noi vom păstra sensul istoric şi vom spune că aici profetul se referă la prinoasele de vin, la jertfe şi la cântările de mulțumire. Căci felurite erau jertfele în vechea lege: erau jertfe de laudă, jertfe pentru păcat, arderi de tot, jertfe de mântuire, de împăcare şi multe altele. Ceea ce spune aceasta este: Nu am ceva vrednic să-Ți aduc, dar ceea ce am îți dau. Căci voi aduce lui Dumnezeu jertfă de mulțumire şi îl voi pomeni pe El pentru mântuire.

Făgăduințele mele le voi plini Domnului, înaintea a tot poporului Său. Aici făgăduințe numeşte legămintele pe care le-a făcut, promisiunile. Căci în necazurile acestea a scăpat la Dumnezeu, făgăduind că îi va fi dator, dacă îl va scăpa de chinuri, să îi aducă jertfe. Aşadar, fiindcă nenorocirea s-a dezlegat, făgăduințele mele le voi plini Domnului, înaintea a tot poporului Său. Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvio-şilor Lui. Altă versiune: „De mult preț". Şi care este legătura cu cele spuse mai înainte? Dacă cineva cercetează cu atenție, va afla că este mare legătura. Căci a spus: Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie? Arătând binefacerile Lui, zice că nu numai viața, ci şi moartea cuvioşilor este de preț înaintea iui Dumnezeu, nu numai cea survenită prin legea firii, ci şi cea survenită ca urmare a voii Lui. Sau nu îl auzi pe Pavel zicând: „Dar este mai de folos pentru voi să zăbovesc în trup şi, având această încredințare, ştiu că voi rămâne şi împreună voi petrece cu voi toți"27. Şi pentru

27 Filip. 1,24-25.

ce te miri dacă moartea nu urmează legea firii, când nici naşterea nu se petrece astfel, precum cea a Iui lsaac, cea a lui Samuil. De aceea nici nu îi numeşte pe ei fii ai trupului, ci fii ai făgăduinței. La fel şi Moise, nu a murit simplu, ci fiindcă Dumnezeu a poruncit. Nici Ioan, ci fiindcă El a îngăduit, deşi moartea lui a fost prețul unei desfrânate. Dar şi astfel moartea lui a fost plină de cinste. Căci ceea ce este minunat e faptul că, deşi a murit astfel, moartea lui era prețuită. Căci şi-a dat viața pentru adevăr şi astfel a fost vrednică de cinste, încât însuşi ucigaşul se temea de el. Că se temea de el, ascultă pe evanghelist ce spune despre Irod. Căci spunea că „Ioan s-a sculat din morți şi de aceea se fac minuni prin el"2R. Vezi cum şi moartea lui Abel era scumpă înaintea Domnului? „Unde este Abel, fratele tău... Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine"2'*.

5. Vezi şi la săracul Lazăr, cum după moarte îngerii îi conduceau sufletul la cer. Vezi şi cetățile cum aleargă la mormintele mucenicilor şi popoarele aprinse de dor pentru ei. Aceasta înseamnă ceea ce spune: că este mare râvna lui Dumnezeu pentru moartea cuvioşilor Lui. Căci nu au murit pur şi simplu, nici la întâmplare, ci când a îngăduit El prin iconomie. De aceea profetul a spus, înaintea Domnului, vrând să arate aceasta. O, Doamne, eu sunt robul Tău, eu sunt robul Tău şi fiul roabei Tale. Nu vorbeşte aici de robia ca atare, ci de cea care vine din multă dragoste şi multa afecțiune, înfierbântat de dor, ceea ce este cea mai mare cunună şi mai strălucitoare decât orice diademă. De aceea Dumnezeu spune drept cea mai mare laudă: „Moise, robul Meu a murit"30.

Şi fiul roabei Tale. Adică demult şi de mai multe generații suntem în robia Ta. Ceea ce şi Pavel socoteşte drept cea mai mare podoabă la Timotci zicând: „îmi aduc aminte iarăşi de credința ta neprefăcută, care, precum s-a sălăşluit

" Mc. 6,14. 2"r-'ac. 4,9-10. ■ kw, 1, 2.

mai întâi în bunica ta Loida şi în mama ta Eunichi, tot aşa sunt încredințat că şi întru tine şi fiindcă de mic copil cunoşti Sfintele Scripturi'"1. Şi iarăşi despre el însuşi: „Evreu din evrei"12. Şi iarăşi: „Sunt ei evrei? Evreu sunt şi eu. Sunt ei israeliți? Israelit sunt şi eu"3'. Căci evreii aveau ceva în plus față de prozeliți, de la părinții şi strămoşii lor. De aceea şi David zice: Şi fiul roabei Tale. Rupt-ai legăturile, mele. Nu a spus „ai scuturat", ci a spus rupt-ai arătând că legăturile nu sunt bune. Aici legături numeşte necazurile, ispitele, pericolele. Căci este şi o legătură buna, cu care este bine să ne încingem, ca atunci când spune: „In legătura dragostei11... care este legătura desăvârşirii""5. Dar este şi o legătură contrara acestora ca atunci când spune: „Cel fărădelege este prins în lațurile fărădelegilor lui"36. La fel spune şi Hristos, „Dar aceasta, fiică a lui Avraam fiind, pe care a legat-o satana, nu se cuvenea să fie dezlegată de legătura aceasta?"17. Şi Isaia de-pre Hristos însuşi: „Te-am dat pe Tine spre legământ neamurilor... ca să zici celor în legături: ieşiți!"*. Aşadar, aceste legături le-a rupt, nu le-a dezlegat. Adică nu doar le-a dezlegat, ci le-a rupt cu totul, ceea ce este mai mult. Iar dacă cineva ar vrea să înțeleagă potrivit anagogiei, nu va greşi numindu-Ie pe acestea legături ale păcatelor şi tot ce se potriveşte omului vechi. Este şi o altă legătură, cea mai bună, pe care purtând-o Pavel spunea: „Pavel întemnițatul lui Iisus Hristos"31'. Şi iarăşi „Pentru Care şi sunt legat cu lanțuri"40.

■" 11 Tim.1.,5;3,15. ;" Jr'ilip. 3,5. " 11 Cor. 11,22. " Ef. 4, 3. 51 Col. 3,14. l" Pilde 5,22. " Lc. 13,16. "K Îs. 49, 8-9. w Ef. 3,1. P.f. 6, 20; Fap. 28, 20.

Ție-Ți voi aduce jertfa de laudă. Vezi cum şi mai sus şi mai jos şi pretutindeni prezintă această recunoştință către Dumnezeu, mai sus zicând Paharul mântuirii voi lua şi numele Domnului voi chema. Iar aici Ție-Ți voi aduce jertfă de laudă, adică îți voi mulțumi, pe Tine Te voi lăuda. Şi numele Domnului voi chema. Vezi cum este jertfă de laudă? Făgăduințele mele le voi plini Domnului, înaintea a lot poporului Lui, în curțile casei Domnului, în mijlocul tău, lerusalimc. Aceasta o face nu ca să dovedească ceva, nici. ca să caute slavă, ci fiindcă vrea să îi aducă pe toți la râvna Iui şi să îi facă părtaşi la mulțumirea lui. Ceea ce toți sfinții fac, chemând nu numai pe oameni, ci întreaga făptură să-şi exprime recunoştința pentru binefacerile primite. Căci nimic nu arată mai mare râvnă față de Dumnezeu, cât a fi recunoscători şi nu numai în vremurile bune, ci şi când suntem în împrejurări potrivnice. Aceasta mai ales este jertfă. Aceasta este cea mai mare punere înainte. Astfel propovăduieşte şi Iov, la fel Pavel, la fel şi Iacov, la fel face fiecare dintre drepți, arătându-şi recunoştința lui şi mulțumirea lui către Dumnezeu, mai cu seamă în vremurile grele. Aceasta să facem şi noi şi să rămânem pururea mulțumitori, ca să dobândim bunătățile veşnice, pe care fie ca noi toți să le dobândim cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 116

Lăudați pe Domnul toate neamurile; lăudați-L pe El toate popoarele. Că s-a întărit mila Lui peste noi şi adevărul Domnului rămâne în veac.

Este vădit tuturor că acest psalm este profeția Bisericii credincioşilor şi vestirea propovăduirii Evangheliei primită de lumea întreagă. Căci psalmul cheamă nu numai unul sau două sau trei popoare, ci pământul şi marea întreagă. Ceea ce s-a şi întâmplat când venirea lui Hristos a strălucit. Apoi spune şi pricina mântuirii, anume ca nu au fost izbăviți prin propriile fapte, nici prin felul de viață, nici prin curaj, ci numai prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Că s-a întărit mila Lui peste noi. Adică a devenit mai puternică, mai tare decât piatra. Căci sporeşte în fiecare zi. Şi adevărul Lui rămâne în veac. Atunci mai cu seamă adevărul a strălucit. De aceea şi spune astfel, fiindcă cele ale Vechiului Testament sunt umbre şi chipuri. Aceasta şi Evanghelistul arătând-o spunea: „Legea prin Moise s-a dat, iar harul şi adevărul au venit prin Iisus Hristos".1

11n. 1,17.

Psalmul 117

Mărturisiți-vă Domnului că este bun, că în veac este mila Lui.

1. Stihul pe care poporul obişnuieşte să îl psalmodieze după fiecare verset al acestui psalm este aşa: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa". Şi pe mulți îi trezeşte şi poporul obişnuieşte să îl cânte mai ales la praznicul acela duhovnicesc şi la sărbătoarea aceea cerească'. Dar noi, dacă vreți, să parcurgem psalmul de la început, nu de la stihul acesta cântat, ci să facem tâlcuirea lui de la început. Căci acest stih, pe care îl cântau şi care cuprindea o dogmă înaltă, părinții au rânduit ca mulțimea să îl psalmodieze, fiindcă nu ştia întreg psalmul, astfel încât să primească şi de aici desăvârşită învățătură. Dar este necesar ca noi să parcurgem întreg psalmul, deşi mijlocul lui conține o profeție importantă. Căci aici se spune: „piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului". Este ceea cc şi Hristos spunea iudeilor, dar mai umbrit (căci nu voia să aprindă încă şi mai mult mânia lor: „Trestia frântă nu o va zdrobi şi feştila ce fumegă nu o va stinge"2).

Să începem, aşadar, să tâlcuim acest psalm cu primul verset, cum am spus. Care este deci primul verset? Mărturisi ți-vă Domnului că este bun, că în veac este mila Lui. Gândindu-se la binefacerea revărsată asupra întregii lumi şi Ia iubirea de oameni pe care Dumnezeu a arătat-o față de toți, îi cheamă pe toți la comuniunea mulțumirii, punând în mijloc izvorul

' Se referă la înviere. 2 Is. 42, 3.

bunătăților. Să zică dar casa lui Israel că este bun, că in veac este mila Lui. Ce spui? Casa lui Israel, care a răbdat mii de robii, care a fost roabă în Egipt, fiind adusă la marginile lumii, care în Palestina a răbdat mii de nenorociri? Da, zice. Căci mai ales aceştia sunt martori ai bunătăților Lui de care s-au bucurat mai mult decât alții. Şi înseşi acestea pe care le-au pătimit sunt dovada multei binefaceri. Dacă ar cerceta cineva cu atenție lucrurile, israeliții ar trebui să aducă mulțumire lui Dumnezeu şi pentru venirea lui Hristos. Dacă au răbdat cele contrare, nu e din cauza Lui, ci din pricina propriei lor nerecunoştințe. Căci El a venit la ei şi neîncetat spunea: „Nu am fost trimis decât la oile cele pierdute ale casei lui Israel"1. Şi ucenicilor Săi le spunea: „în calea păgânilor să nu mergeți... mergeți mai degrabă către oile cele pierdute ale casei lui Israel"4. Şi către femeia canaaneiancă: „Nu este bine să iei pâinea copiilor şi să o arunci câinilor"\ Pe toate le-a făcut şi le-a lucrat pentru mântuirea acelora. Dar dacă s-au arătat nevrednici de binefacere, să dea vina pe fărădelegile lor şi pe înălțimea nerecunoştinței.

Să zică, dar, casa iui Aaron că este bun că în veac este mila Lui. Aici îi cheamă la cântare pe preoți separat, ca să ne arate cât de mare este preoția. Căci pe cât erau aceştia mai buni decât alții, pe atât se bucurau de o mai mare cinste de la Dumnezeu nu numai pentru rațiunea preoției, ci şi pentru toate celelalte. Căci pentru ei focul a fost adus jos şi pământul s-a deschis şi toiagul a înflorit şi mii de alte minuni s-au petrecut pentru ei. Să zică, dar, toți cei ce se tem de Domnul că este bun, că în veac este mila Lui. Căci mai cu seamă aceştia sunt cei ce pot să vadă iubirea Lui de oameni şi să vadă bunătatea Lui pentru toți. Ce înseamnă, că în veac este mila Lui.

'Mt. 15, 24. ' Mt. 10, 5. x Mt. 15, 26.

Neîncetată, zice, neîntreruptă, strălucind în toate şi vădin-du-se. Iar dacă mulți nu o văd, pentru slăbiciunea propriilor cugete nu o văd. Cei ce au vederea bolnavă nu pot vedea soarele. Aşa cum nici cei sănătoşi nu pot să îşi ațintească privirea la el mereu, din pricina mărimii strălucirii, tot aşa nu este cu putință să aflăm cu exactitate întreaga pronie a lui Dumnezeu, din pricina mărimii priceperii şi a înțelepciunii Lui care covârşesc orice cuget omenesc. Fiindcă sunt şi multe patimi care îi întunecă pe cei fără minte, ca să nu o vadă cu nici un chip. Mai întâi, iubirea dc plăceri, din pricina căreia mulți trec cu vederea adevărurile evidente tuturor. După aceasta, prostia şi rătăcirea minții. Cum nu este absurd că, văzând un tată că îşi pedepseşte copilul, îl aprobi şi îl lauzi şi pentru aceasta mai ales îl socoteşti tată; dar când Dumnezeu vrea să ceară socoteală pentru faptele tale rele 11 socoteşti rău şi te indignezi? Ce este oare mai rău decât această rătăcire, precum a acelora care se plâng de lucruri contrare, indignând u-se acum că pedepseşte, acum că nu pedepseşte? Când îi văd pe hoți şi pe lacomi vor să îi pedepsească, dar când ei înşişi cad în aceleaşi păcate, nu la fel. Ceea ce ține de o minte stricată şi coruptă. Apoi, în aî treilea rând, faptul că nu ştim deosebi binele de rău, ci şovăim în judecarea lucrurilor, din pricină că iubim râul şi suntem aplecați spre răutate. In al patrulea rând, faptul că nu ținem cont de păcatele noastre. In al cincilea rând, este distanța negrăită care desparte pe Dumnezeu de oameni. Şi în al şaselea rând, faptul că Dumnezeu nu vrea să ne descopere toate pricinile Lui, fiindcă ne sunt de ajuns evenimentele cunoscute în parte.

2. Trebuie, aşadar, în toate să nu pretindem să aflăm toate despre pronia iui Dumnezeu, (căci ar însemna să avem pretenția să cunoaştem lucruri imposibile care depăşesc toată firea creată). Iar cei care vor să cunoască în parte pronia Lui, trebuie să se slobozească mai întâi de patimile amintite mai sus şi o vor vedea strălucind, dacă nu pe toată, cel puțin mai lim-

pede decât soarele, şi, cunoscând-o în parte, vor mulțumi pentru toată. în necaz am chemat pe Domnul şi m-a auzit şi m-a scos la loc larg. Vezi bunătatea şi iubirea de oameni? Nu a spus că eram vrednic. Nu a spus că am arătat fapte bune, ci numai că am chemat şi a fost de ajuns rugăciunea ca să dezlege nenorocirea, ceea ce zice şi despre cei ce erau printre egipteni. „Am văzut necazul poporului Meu în Egipt... M-am pogorât dar să-1 izbăvesc"6. Nu a zis că a văzut virtutea poporului Său, nici schimbarea lui în mai bine, ci a zis am văzut necazul lui şi am auzit strigătul lui. Vezi Tatăl milostiv care ajută numai fiindcă se află în nenorociri? Căci la oameni, nu oricine se afla în necaz este şi vrednic de a fi izbăvit. Căci văzând pe mulți dintre sclavi biciuiți şi bătuți nu îi slobozim, fiindcă ne gândim la mărimea greşelilor lor. Dar Dumnezeu ne slobozeşte numai la vederea necazului şi nu numai atât, ci ne dă şi multă siguranță. Şi m-a auzit şi m-a scos la loc larg. Şi necazul a fost îngăduit, ca să îi facă mai grijulii pe cei în necaz şi mai înțelepți.

Domnul este ajutorul meu nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul. Vezi înălțimea cugetului? Vezi minte care se ridică într-atât deasupra slăbiciunii omeneşti, încât disprețuieşte toată firea! Dar nu numai să psalmodiem aceste cuvinte, ci să le arătăm şi cu fapta! Nu a zis: „voi fi la adăpost", ci nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul. Adică orice aş pătimi, nu mă voi teme, ceea ce zice şi Pavel. „Dacă Dumnezeu e pentru noi, cine este împotriva noastră?"'. Şi totuşi mii erau împotriva lor şi nimic nu au putut face împotriva lor. Nu ar fi dovada celei din urmă laşități, să II ai pe Stăpânul favorabil şi să te temi de cei ce sunt împreună robi cu tine? Dar nu la fel este şi David, ci mai înalt şi mai presus de orice frică.

6 leş. 3, 7.

7 Rom. 8, 31.

Aşadar, să facem şi noi aceasta, ca nu cumva să ne lipsim de ajutorul Stăpânului, prin faptul că ne temem de cele omeneşti. Căci aceasta ar însemna să disprețuim ajutorul lui Dumnezeu. De aceea spune că şi Iezechia a pătimit ceea ce a pătimit. Fiindcă soarele s-a întors înapoi şi iarăşi a urcat treptele pe care le coborâse şi acest semn era de ajuns ca să îi uimească pe toți care veniseră voind să afle acestea, dar Iezechiel voia să îi uimească nu prin cele întâmplate de la Dumnezeu, ci prin lucruri omeneşti, temându-se de atacul lor. De aceea le-a arătat comorile lui, având toată nădejdea în ele. De aceea şi Dumnezeu, fiind întărâtat, zice: pe acestea toate le vor lua. Adică cele în care ți-ai pus nădejdea, întru care te-ai încrezut. Cu aceeaşi vină este învinuit şi Israel, că şi-a pus nădejdea în comori şi în cai. De aceea îi

îndeamnă pe ei profetul ca să II îmbuneze pe Dumnezeu prin cele contrare şi să spună: „Noi nu ne vom mai sui pe cai"*. Dumnezeu te cinsteşte pe tine şi tu pe El ÎI necinsteşti? Dumnezeu te cinsteşte pe tine, făgăduindu-ți ajutorul Lui şi tu scapi la nădejdi omeneşti şi îți pui nădejdea mântuirii tale în materia neînsuflețită a banilor? Căci nu caută numai să te izbăvească, ci vrea să o facă cu toată cinstea. Te iubeşte foarte şi de aceea te desparte de toate şi te face să te ataşezi dc EI şi le taie pe toate, ca să te aducă la El, şi, prin cele ce face, aceasta pare să-ți spună: Ai nădejde în Mine şi ia aminte la Mine neîncetat. Domnul este ajutorul meu şi eu voi privi cu bucurie pe vrăjmaşii mei. Vezi cum nu se răzbună el însuşi, nici nu pedepseşte, ci lasă lui Dumnezeu răzbunarea?

Mai bine este a te încrede în Domnul decât a te încrede în om. Mai bine este a nădăjdui în Domnul decât a nădăjdui în căpetenii. Acestea nu sunt spuse ca o comparație, ci este obiceiul Scripturii să se folosească de această figură chiar şi în lucrurile care nu suferă comparație, pentru slăbiciunea ascultătorilor de atunci. Aşadar, aceasta nu se numeşte comparație,

ci pogorământ- De aceea şi alt profet spune: „Blestemat să fie omul care nădăjduieşte în om"9. Căci nimic nu este mai fragil decât această nădejde. Este mai fragilă decât o pânză de păianjen. Sau mai degrabă nu este numai fragil, ci şi periculos. Şi să ştie aceasta toți câți şi-au pus nădejdea în oameni şi care împreună cu aceia au fost aduşi la pierzare. Dar nădejdea în Dumnezeu nu numai că este puternică, ci este şi sigură, nea vând nici o schimbare. De aceea şi Sfântul Pavel zicea: „Iar nădejdea nu ruşinează"11'. Iar un alt înțelept zice: „Uitați-vă la neamurile cele din început şi vedeți cine a nădăjduit în Domnul şi s-a ruşinat?"11. Dar zice, eu am nădăjduit şi am fost ruşinat. Vorbeşte cum se cuvine, omule, şi nu te contrazice cu Sfânta Scriptură. Dacă te-ai ruşinat a fost din cauză că nu ai nădăjduit cum trebuie, că ai cedat, că nu ai aşteptat până la sfârşit, că ai pierdut curajul. Dar nu fa aceasta, ci când vei vedea necazul, să nu cazi în deznădejde. Căci mai ales aceasta înseamnă a nădăjdui, să rămâi ferm şi neclintit în mijlocul celor mai mari nenorociri.

3. Cine era mai nenorocit decât acei barbari, mă refer la niniviteni? Şi totuşi aceştia, fiind prinşi în cursă şi aşteptând ca cetatea să se nimicească, nici aşa însă nu au deznădăjduit, ci au arătat cea mai adâncă pocăință. De aceea au determinat pe Dumnezeu să îşi schimbe hotărârea de a nimici cetatea. Vezi cât de mare este puterea nădejdii? Iar profetul însuşi? Nu era el în pântecele chitului şi, acolo fiind, nu îşi amintea el de templu şi nu se gândea la

întoarcerea în Ierusalim? Şi tu, aşadar, chiar dacă vei fi în pragul morții şi chiar dacă ai fi în cele mai mari pericole, să nu deznădăjduieşti. Căci este cu putință lui Dumnezeu să afle o cale de scăpare din cele mai mari dificultăți. De aceea un înțelept a zis: „De dimineață până seara se schimbă vremea şi toate sunt uşoare înaintea

"Ier. 17,5. '" Rom. 5, 5. !i înț.Sir. 2,10.

lui Dumnezeu'"2. Nu vezi pe căpetenia aceea în mijlocul unui aşa dc mare belşug murind de foame şi nu vezi văduva, dimpotrivă, îndestulându-se în timpul unei mari foamete? Când lucrurile par mai fără nădejde, atunci mai degrabă nădăjduieşte. Căci mai ales atunci Dumnezeu îşi arată puterea Lui, nu de la început, ci când totul pare fără nici o nădejde la oameni. Căci aceasta este vremea ajutorului lui Dumnezeu. De aceea nici pe tineri nu i-a scăpat mai dinainte. >i după i e au fost arunc ați in cuptor. Xici pe Dani 11 nu l-a scăpat din groapa cu iei înainte, ci după şapte zile. Nu lua aminte la firea lucrurilor care aruncă în deznădejde, ci la puterea lui Dumnezeu prin care ceie deznădăjduite sunt aduse la cele mai bune nădejdi. Aceasta o arată şi psalmistul şi vrând mai ales să arate uşurința puterii lui Dumnezeu Care poate să îi scoată din necazuri pe cei căzuți şi pe cei înecați în ele, dar nu de Ia început. Ascultă ce adaugă: Toate neamurile m-au înconjurat. Vezi pericolul inevitabil? Lupta nu se dădea pe față, în linie de bătaie, nici în imediata prezență a duşmanilor, ci profetul era prins dinlăuntru şi era împresurat ca într-o cursă şi prins ca într-o mreajă, nu de unul sau de două sau de trei, ci de toate neamurile. Dar a rupt toate aceste legături prin nădejdea în Dumnezeu.

Şi în numele Lui i-am înfrânt pe ei. fnconjuratu-m-au ca albinele fagurele şi au ars ca focul în mărăcini şi în numele Domnului i-am înfrânt pe ei. Vezi cum descrie mărimea chinurilor? Căci nu a spus simplu înconjura!u-rn-au, ci a adăugat, ca albinele şi ca focul în înărăcini, semnificând prin albine puterea râvnei, iar prin mărăcini, mânia de nerăbdat şi furia nestinsă. Cine poate stinge un foc aprins în mărăcini? Şi chiar dacă atât de tare s-au aprins în mânia lor şi atât de repede au căzut asupra mea, totuşi nu numai că am scăpat din mâna lor, ci i-am şi înfrânt. Vezi că aceasta s-a întâmplat şi cu acea materie neînsuflețită. Căci focul ardea rugul şi nici

!2 înț. Sir. 18, 26.

rugul nu se mistuia, nici focul nu se stingea, ci ambele rămâneau împreună fără să se distrugă. Şi ce este mai inconsistent decât un rug? Şi ce este mai arzător decât focul? Şi totuşi puterea făcătoare de minuni a lui Dumnezeu a îngăduit ca cele două să rămână

împreună. O astfel de minune s-a petrecut şi atunci cu David. Ca focul au năvălit asupra lui, ca albinele l-au împresurat, ţinându-1 prins înăuntru şi totuşi nimic nu au putut să facă. Căci arma cea nebiruită, ajutorul cel neînfruntat, numele lui Dumnezeu i-a îndepărtat pe toţi. împingându-mă m-au împins să cad, dar Domnul m-a sprijinit. Spune mărimea chinurilor descriind mulţimea lor, înfăţişarea lor, râvna, mânia atacatorilor. Atât m-au stăpânit necazurile, zice, încât puţin a lipsit să nu cad şi să fiu abătut la pământ. Atât de tare m-au împins, încât eram pe punctul de a cădea. Dar când genunchii mei erau să se îndoaie şi când pierdusem orice nădejde de la oameni, atunci s-a arătat ajutorul Lui. Că aşa face Dumnezeu, ca nimeni să nu îşi atribuie sieşi slava biruinţei. Aceasta a făcut şi în Cartea Judecătorilor cu privire la Ghedeon. De aceea şi în timpul domniei lui lezechiel a pus trofeu de biruinţă noaptea. Căci dacă Iezechiel, nefăcând el nimic pentru biruinţa aceea, nici la război nu a participat şi s-a mândrit în sinea lui, atunci cel ce este la luptă şi vede căzând şi pierind armata duşmană, oare nu cu atât mai mult va pătimi aceasta? Aşadar, când se pierde orice nădejde omenească, atunci îşi aduce ajutorul Lui. Aceasta a făcut şi cu Goliat. Aceasta a făcut-o şi cu apostolii. De aceea şi Pavel spunea. „Ci noi în noi înşine ne-am socotit ca osândiţi la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel ce învia pe cei morţi"". Tăria mea şi lauda mea este Domnul şi mi-a fost mie spre izbăvire. Cum spunea El este puterea mea şi ajutorul meu? Ce înseamnă ceea ce zice lauda mea? Slava mea, mărirea mea, podoaba mea, strălucirea mea. Căci nu numai că ne slobozeşte din primejdii, ci ne face şi strălucitori şi slăviţi. Şi pretutindeni se poate vedea aceasta: mântuirea dată cu slavă. Dar mai semnifică şi altceva. Ce anume? Că aceasta îmi este mie neîncetat spre cântare, cântare de laudă către EI, aceasta este lucrarea mea ca neîncetat să II laud.

4. Să audă cei ce se lasă seduşi de cântece satanice, ce mare vătămare suferă şi ce iertare vor avea, când profetul acesta II laudă pe Dumnezeu neîncetat, iar ei se tăvălesc în cântece demonice? Glas de bucurie şi de izbăvire în corturile drepţilor. Când Dumnezeu face totul, cei ce se bucură de biruinţă saltă, îndoit se bucură şi pentru că sunt izbăviţi, şi pentru că Dumnezeu este Cel ce îi izbăveşte. Acesta este obiectul bucuriei lor: Cel ce a pus trofeu de biruinţă. Apoi, arătând pricina unui asemenea ajutor, a adăugat: în corturile drepţilor. Nu a zis în casele, ci în. corturile, voind să descrie o locuinţă încropită în grabă. Aşa era cortul lui Avraam, când s-a întors după ce a biruit pe barbari, fiind vestit din izbân-zile sale. Aşa era cortul lui Pavel, când se întorcea biruitor asupra demonilor, când risipea înşelarea, istorisind faptele lui Dumnezeu.

Dreapta Domnului a făcut putere, dreapta Domnului m-a înălțat. Vezi temeiul bucuriei? Căci aceasta spune şi aici, ceea ce spunea şi mai înainte, arătând că Dumnezeu a făcut acestea. Vezi că binefacerea lui Dumnezeu este nu numai în izbăvirea din necazuri, ci şi în dobândirea slavei? Căci zicând Dreapta Domnului a făcut putere, a adăugat, dreapta Domnului m-a înălțat, ca să arate slava care vine de la El. Căci m-a înălțat este folosit pentru m-a slăvit. Nu numai că i-a făcut puternici, ci şi slăviți.

Nu voi muri, ci voi fi viu şi voi povesti lucrurile Domnului. Primejdiile, zice, mă amenință cu moartea, dar eu nu voi muri, ci voi fi viu. Adică atât de mare este facerea de minuni a lui Dumnezeu, încât i-a smuls din moarte şi mai înainte de Noul Testament, descriind chipul învierii, prin izbăvirea din primejdii mai presus de fire. Căci ne-a dat nouă simboluri ale învierii chiar de la începutul lumii, când Enoh a fost mutat la ceruri. Dacă nu crezi că este cu putință să învieze trupurile, crezi pornind de la acest fapt. Cum a putut subzista trupul acela atâta timp? Nu este acelaşi lucru a ridica o casă căzută în ruină şi a păstra atâta timp o casă destructibilâ. Nu te gândeşti că l-a făcut pe om din nimic? Aşadar, cu cât mai mult poate să învieze? Ai şi alt chip al învierii: mă refer la urcarea lui Ilie la cer, care nu a murit nici până în ziua de astăzi. Toate sunt uşoare şi cu putință la Dumnezeu. „La Dumnezeu nimic nu este cu neputință"14. Şi profetul: „Toate câte a vrut a făcut"15. Nu vezi că sunt grele pentru tine lucrările unui arhitect? Şi totuşi, te înclini înaintea meşteşugului său. Iar înțelepciunii Stăpânului îi ceri socoteală şi nu primeşti cu credință faptele? De câtă nebunie nu sunt vrednice acestea? Nu voi muri, ci voi fi viu. Dacă cineva ar înțelege aici potrivit anagogiei, nu va greşi. Căci dacă profetul vrea să vorbească aici despre înviere (acel. Nu voi muri arată că nici moartea nu este moarte adevărată), dar se poate înțelege şi în alt mod. Nu voi muri se referă la cealaltă moarte despre care Hristos zice: „Cel ce crede în mine, chiar dacă va muri, va trăi. Şi oricine trăieşte şi crede în Mine nu va muri în veac"". Şi voi povesti lucrurile Domnului. Căci aceasta mai ales înseamnă viața, a-L lăuda pe El şi a vesti tuturor minunile Lui. Care minuni? Spune mie! Cele care urmează a fi povestite, când adaugă: Certând m-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat. Vezi facerea de minuni? Vezi folosul? Nu numai că mulțumeşte pentru că l-a scăpat din necazuri, ci şi faptul că a căzut în ele îl vede ca pe un mare har şi spune folosul ispitei. Care este acesta? Certând m-a certat Domnul, zice. Acesta este folosul pericolelor, că l-a făcut mai bun. Vezi puterea Lui din amândouă părțile şi purtarea de grijă

14 Lc. 1, 37. 11 Ps. 113,11. ,!' In. 11, 25-26.

şi faptul că a îngăduit să fie asaltat de necazuri şi apoi iarăşi să fie slobozit? Dar morţii nu m-a dat Şi bine zice că morţii nu m-a dai, ca să arate că în puterea Lui stă totul. Astfel încât îndoită mântuire şi-a agonisit, izbăvirea din chinuri, şi izbăvirea din răutate. De aceea şi Pavel spunea, scriind către evrei: „Iar dacă sunteţi fără certare, sunteţi fii nelegitimi şi nu fii adevăraţi"17. Deschideţi-mi mie porţile dreptăţii, intrând în ele voi lauda pe Domnul. Aceste porţi se deschid celor certaţi, celor care s-au lepădat de păcate.

5. Cel certat poate spune cu îndrăznire: Deschide-ţi mie porţile dreptăţii. Căci trebuie înţeleasă această spusă şi potrivit anagogiei şi trebuie să înţelegem aici porţile cerului, care sunt închise celor răi şi la care trebuie să batem prin virtute, prin milostenie, prin dreptate. Aceasta este poarta Domnului, drepţii vor intra prin ea. Există porţi ale morţii, porţi ale pierzaniei, dar sunt şi porţi ale vieţii, porţile strâmte şi înguste. Tocmai fiindcă sunt mai multe porţi profetul, ne dă semnul distinctiv al porţii Domnului, adăugând: Aceasta este poarta Domnului. Celelalte nu sunt ale Domnului. Şi care este semnul ei distinctiv? Faptul că cei certaţi pot intra printr-însa, cei încercaţi cu necazuri. Căci strâmtă şi îngustă este. Dar dacă este strâmtă, cei necăjiţi umblă printr-însa. După cum mare şi largă este poarta care duce la pierzanie.

Te voi lăuda, că m-ai auzit şi ai/ost mie spre izbăvire. Nu a spus simplu: m-ai auzit, ci mai întâi m-ai certat şi m-ai făcut mai bun. De aceea şi mulţumeşte, nu pentru că a fost auzit, ci pentru că a fost certat. Căci pentru aceea a şi fost ascultat şi vedem că pretutindeni acesta este chipul mulţumirii la David. Ceea ce am spus şi nu voi înceta să spun: aceasta mai ales este jertfa bineplăcută şi punere înainte. Piatra pe care nu au băgat-o în seamă ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului. Că la Hristos se referă această spusă este cu totul limpede. Fiindcă şi El însuşi în Evanghelii pomeneşte această profeţie:

„Au n-aţi citit niciodată în Scripturi: «Piatra pe care au nesocotit-o ziditorii aceasta a ajuns să fie în capul unghiului»?"". Dacă această spusă nu pare a depinde de restul istorisirii, şi pare să întrerupă urmarea acestui psalm, nu este nimic de mirare, nici ceva nou. Căci astfel au fost rostite cele mai multe dintre profeţiile Vechiului Testament, pentru că trebuia să le umbrească, pentru a nu fi distruse şi aceste cărţi. Fiindcă şi profeţia despre naşterea Lui pare să nu depindă cu nimic de restul istorisirii şi să nu aibă nimic comun cu ea, precum acel: „lată Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele Lui Emmanuel, care se tâlcuieste Cu noi este Dumnezeu"19.

Piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii. Ziditori numeşte pe iudei, pe învăţătorii de lege, pe cărturari, pe farisei că L-au nesocotit pe El, fiindcă ziceau: „Samarinean eşti şi ai demon"20. Şi iarăşi: „Acesta nu este de la Dumnezeu, ci amăgeşte mulţimea"21. Şi totuşi Acesta Care era nebăgat în seamă, S-a arătat atât de însemnat, încât a ajuns în capul unghiului. Căci nu orice piatră este vrednică de a fi în capul unghiului, ci piatra cea mai încercată care să poată uni ambele laturi ale unghiului. Aşadar ceea ce spune profetul aceasta este: că nefiind băgată în seamă de iudei şi socotită fiind ca nimic, atât s-a arătat de minunată, încât nu numai că a fost folosită la construcţie, ci a legat şi cele două ziduri. Care sunt cele două ziduri? Cel al iudeilor şi al păgânilor care au crezut, după cum spune şi Sfântul Pavel: „Căci El este pacea noastră, El Care a făcut din cele două -una, surpând peretele din mijloc al dcspărţiturii, desfiinţând vrăjmăşia în trupul Său, legea poruncilor şi învăţăturile ei, ca, întru Sine, pe cei doi să-i zidească într-un singur

18 Mt. 21, 42; Lc. 20,17. " Is. 7,14. Mt. 1,23. 2P In. 8, 48. 21 In. 7,12

om nou"22. Şi iarăşi: „Zidiţi fiind pe temelia apostolilor şi a prorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuşi Iisus Hristos"23. Dar această spusă este o condamnare mare adusă iudeilor care construind, nu au judecat piatra drept vrednică, ci au aruncat-o ca neînsemnată, în vreme ce asemenea piatră putea să le consolideze construcţia. Dacă însă vrei să afli care sunt cele două ziduri, ascultă pe Hristos, Care zice: „Am şi alte oi, care nu sunt din staulul acesta, şi pe acelea trebuie să le aduc şi va fi o turmă şi un păstor"24, Acestea s-au întâmplat şi mai înainte, în chip. Căci Avraam era părintele ambelor popoare şi a celor nccircumcişi, şi a celor circum-cişi. Dar acela era în chip, Acesta în adevăr. Acesta a ajuns în capul unghiului, adică a unit cele două popoare. De la Domnul s-a făcut aceasta. Ce înseamnă De la Domnul s-a făcut aceasta? Nu era omenesc faptul, zice, nu era unul dintre mai mulţi, nu era înger, nici arhanghel care să potrivească o asemenea piatră în capul unghiului. Nimeni nu putea, nici drept, nici profet, nici înger, nici arhanghel, ci era numai şi numai fapta lui Dumnezeu, era lucrarea care îi aparţinea întru totul. De la Domnul s-a făcut aceasta. Adică este o lucrare minunată şi străină, piatra care formează unghiul. Şi este minunată întru ochii noştri. Cine este minunată? Unghiul, unirea celor două popoare, unirea întru cinstirea de Dumnezeu. Căci şi din iudei multe mii au crezut. Şi apostolii sunt dintre iudei. Bine a zis, întru ochii noştri. Căci nu este o minune vădită pentru toţi. Cine nu s-ar uimi, cine nu s-ar minuna că acolo unde Hristos a fost răstignit, acolo Hristos a fost slăvit. Unii L-au răstignit întru necinste, alţii I s-au închinat întru slavă. Şi cuvântul a străbătut lumea întreagă, unindu-i întru adevăr

pe toți. Este minunată şi pentru oricine cercetează acestea, dar mai ales şi mai clar pentru cei credincioşi.

:2 Of. 2,14-1.5. " Ef. 2, 20 74 hi. 10,16.

De aceea a zis întru ochii noştri. Aceasta este ziua pe care a fă-cut-o Domnul, să ne bucurăm şi să ne veselim întru ea. Zi, numeşte aici nu cea care împlineşte odată cursul soarelui, ci faptele care se săvârşesc în ea. Căci aşa cum o zi rea este numită nu cea care împlineşte cursul soarelui, ci faptele rele petrecute în ziua cu pricina, la fel şi ziua cea bună se referă la faptele cele bune isprăvite în ea. Ceea ce spune aceasta este: faptele lui Dumnezeu sunt săvârşite în ziua aceea şi numai mâna Lui putea să ie facă.

6. Ce este asemenea cu ziua aceea, în care a fost împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii şi s-a încheiat războiul îndelungat şi pământul a fost arătat cer şi oamenii cei care nu erau vrednici acestei lumi, s-au arătat vrednici de împărăția cerurilor şi începătura firii noastre a fost ridicată mai presus de ceruri şi raiul s-a deschis şi am primit înapoi vechea patrie, blestemul s-a şters, păcatul s-a dezlegat, cei condamnați prin lege au dobândit mântuire în afara legii, tot pământul şi marea au cunoscut pe Stăpânul lor şi multe alte mii s-au întâmplat pe care nu le mai pomenim acum. De aceea profetul, gândindu-se la toate acestea, atribuie totul lui Dumnezeu, arătând că cele petrecute sunt faptele lui Dumnezeu. Să ne bucurăm şi să ne veselim întru ea. Se referă aici la veselia cea duhovnicească, cea spirituală, a sufletului. Să ne bucurăm şi să ne veselim întru ea, fiindcă am dobândit atâtea bunătăți. Şi nu mică este această faptă, a se bucura pentru bunătățile primite, a sălta, a se veseli şi a primi cu plăcere binefacerile lui Dumnezeu.

O, Doamne, mântuieşte! O, Doamne, netezeşte calea! Fiindcă a văzut fericirea lumii şi schimbarea lucrurilor şi transformarea în mai bine, bucurându-se cu cei ce se bucură a zis: O, Doamne, mântuieşte! O, Doamne, netezeşte calea! Adică, mân-tuieşte-i pe cei ce se bucură aşa fel încât să fie săturați şi să arate roade vrednice de harul primit; uşoară fă-le lor calea, ca, după ce au dobândit acestea, să nu mai cadă în asemenea răutăți. Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului. Căci cele ale noastre nu se opresc la faptele acestea, ci se ridică la altele mai mari, învierea, împărăția, moştenirea împreună cu Hristos, pe care, vrând să le înfățişeze pe toate, a adăugat: Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului. Aceasta o spunea şi Hristos iudeilor: „Adevărat, adevărat vă spun vouă, nu Mă veți mai vedea până când nu veți zice: Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului"25. Fiindcă neîncetat aceasta îi aduceau înainte că nu este de la Dumnezeu, că este potrivnic lui Dumnezeu, le zice

lor: Voi îmi veți fi martori că nu sunt potrivnic Iui Dumnezeu, când Mă veți vedea venind pe norii cerului şi veți striga zicând: Binecuvântai este cel ce vine întru numele Domnului, prin aceste cuvinte de laudă, fiind în afara oricărei scuze. Căci strălucirea evenimentelor de atunci îi va îndemna să strige în acelaşi timp laude către Dumnezeu şi cea mai amară osândă împotriva lor înşişi.

Binecuvântatu-v-am pe voi din casa Domnului, Dumnezeu este Domnul şi S-a arătat noua. Numeşte aici tot poporul cel credincios care se bucură de binecuvântare în casa Domnului, Căci pretutindeni profeții îi fericesc pe cei care aveau să creadă. Dar pentru care pricină îi binecuvintezi şi de unde fericirea? Că Domnul S-a arătat nouă. „Căci harul mântuitor al Iui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor, învățân-du-ne pe noi să lepădăm necredința şi poftele lumeşti, şi, în veacul de acum să trăim cu înțelepciune, cu dreptate şi cucernicie şi să aşteptăm fericita nădejde şi arătarea marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos"26. Aici, aşadar, profetul admiră întruparea, anume că, fiind Dumnezeu şi Domn şi fiind al firii aceleia, a binevoit a Se arăta nouă. A numit „arătare" iconomia întrupării, faptul că a venit în pântece fecioresc, că S-a făcut om şi a trăit laolaltă cu oamenii. De aceea spune: Binecuvântatu-v-am pe voi, zice, că v-ați bucurat de asemenea daruri. Aceasta arătând şi Hristos spunea: „Mulți proroci şi drepți au dorit să vadă cele ce priviți voi şi

s Mt. 23,38. *Tit 2,11-13.

n-au văzut şi să audă cele ce auziți voi şi n-au auzit"2'. Tocmiți sărbătoare cu ramuri umbroase până la coarnele altarului. Un alt traducător spune: „Legați ramuri umbroase în sărbătoare". Alta: „Jertfiți jertfe grase la sărbătoare". S-a întors iarăşi de la profeție la istorisire. Ceea ce spune acesta este: prăznuiți, adu na ti-vă la sărbătoare. Ce înseamnă Tocmiți sărbătoare cit ramuri umbroase? Potrivit unui traducător: „Jertfiți jertfe bogate". Potrivit altuia: „împodobiți templul cu cununi şi ramuri". Iar textul ebraic spune astfel: Esrou ag bond oththim. Fie că este corectă o variantă, fie că alta, ambele arată sărbătoarea şi ziua cea strălucită şi adunarea. Căci iarăşi a mutat cuvântul de la cele inteligibile la cele sensibile, pomenind întoarcerea lor din robie.

Dumnezeul meu eşti Tu şi Te voi lăuda. Dumnezeul meu eşti Tu şi Te voi înălța. Te voi lăuda că m-ai auzit şi ai fost mie spre mântuire. Aici arată că trebuie să mulțumim lui Dumnezeu chiar în afara binefacerilor şi trebuie să îl slăvim pe El pentru măreția Lui, pentru negrăita Lui slavă. Aceasta exprimă după ce a spus binefacerile pe care le-a primit. Căci zice: Şi în afara acestor binefaceri voi mulțumi şi voi lăuda pe Dumnezeu, fiindcă am un astfel de

Stăpân, aşa de înalt, aşa de mare, nevăzut, necuprins. Căci Te voi înălța înseamnă „Te voi slăvi". Lăudați pe Domnul că este bun, că în veac. este. mila Lui. Căci nu este de ajuns a aduce numai această jertfă, ci îi cheamă pe mulți să fie părtaşi la laudă şi mulțumire şi propovăduieşte iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pretutindeni lăudând durata ei şi măreția ei. Acestea, aşadar, ştiindu-le şi noi, să rămânem pururea mulțumitori iubitorului de oameni, Dumnezeu, şi să aducem această jertfă de laudă, ca să ne bucurăm şi de bunătățile cele veşnice, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus FIristos, Căruia fie slava împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 119

O cântare a treptelor. Un alt traducător zice: „Cântarea suişului". Către Domnul am strigat când m-am necăjit şi m-a auzit.

1. Fiecare dintre ceilalți psalmi are propriul titlu, dar aici mai mulți psalmi1 adunați au primit acelaşi titlu. O cântare a treptelor sau cum spune alt traducător: „O cântare a urcuşului". Unii ii numesc chiar trepte. Şi pentru ce sunt numiți astfel? Se numesc astfel potrivit sensului istoric, fiindcă vorbesc despre întoarcerea din Babilon şi pomenesc despre robia de acolo. Iar potrivit sensului anagogic, fiindcă aceşti psalmi conduc pe calea virtuții. Unii aşa îi înțeleg. Fiindcă şi calea care duce la virtute este asemenea unor trepte, înăl-țând puțin câte puțin pe omul virtuos şi înțelept, până ce îl sălăşluieşte în cer. Alții spun că se semnifică prin aceste trepte scara Iui lacob, cu un capăt înfipt în pământ şi cu celălalt ajungând până la cer. Tot aşa şi locurile inaccesibile şi mai înalte devin accesibile prin scări şi trepte. Dar fiindcă cei ce urcă, de fiecare dată când ajung la înălțime, sunt cuprinşi de amețeală, de aceea trebuie ca nu numai cei care urcă, ci şi cei care au ajuns deja în vârf să fie întăriți. Un mijloc sigur este atunci când nu vedem cât am urcat şi nu ne mândrim, ci privim la cât a mai rămas de urcat şi tindem către aceea. Ceea ce şi Sfântul Pavel ne arată când zice: „uitând cele ce sunt în urma mea şi tinzând către cele dinainte"2. Aceasta este tâlcuirea acestui titlu potrivit anagogiei. Dar noi, să revenim, dacă vreți, la sensul istoric şi să îi vedem pe cei

' Adică şi Psalmii următori, 120,121,122 etc. -'Filip.3,1.4.

sloboziți din robie. Cum deci s-au izbăvit din robie? Prin dorul de Ierusalim. După cum cei care nu aveau acest dor, nu au câştigat nimic din harul lui Dumnezeu, ci au rămas şi au murit în robie, ceea ce ni se va întâmpla şi nouă dacă vom urma acelora. Dacă nu suntem animați de dragostea pentru cele cereşti şi de dor pentru Ierusalimul de sus, ci suntem pururea ataşați

de viața aceasta prezentă şi ne tăvălim în noroiul grijilor vieții, nu vom putea niciodată să ne primim patria înapoi.

Către Domnul am. strigat când m-am necăjit şi m-a auzit. Vezi câştigul necazului? Vezi promptitudinea iubirii de oameni? Câştigul necazului, fiindcă îi conduce pe ei la rugăciune curată. Iar promptitudinea iubirii de oameni, fiindcă, de îndată ce îl cheamă, El vine în ajutor. Ceea ce a făcut şi mai înainte pentru cei din Egipt. De aceea şi spune: „Am văzut necazul poporului Meu în Egipt şi suspinul lor l-am auzit, m-am pogorât dar să-i izbăvesc'". Aşadar, şi tu, iubite, când eşti în necaz, nu deznădăjdui, nici nu te purta cu nepăsare, ci atunci fii mai râvnitor, fiindcă atunci sunt mai curate rugăciunile şi mai multă este bunăvoința din partea lui Dumnezeu. Şi întreaga viață trăieşte-o astfel cu multă osteneală, ştiind că toți cei care vor să trăiască în evlavie în Hristos Iisus vor fi prigoniți şi că noi trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu prin multe necazuri.

Aşadar, nu dori o viață împrăştiată şi uşuratică, nici nu năzui să umbii pe calea cea largă, (căci această cale nu duce la cer), ci râvneşte calea cea strâmtă şi îngustă. Dacă vrei să umbli pe căile care duc la cer, fugi de plăceri, calcă în picioare închipuirea acestei vieți, disprețuieşte bogăția, slava şi puterea. Dobândeşte sărăcia şi zdrobirea minții, mărturisirea şi izvoarele lacrimilor şi caută toate cele care ne pot aduce mântuirea. Toate acestea îl fac mai sigur pe cel ce le-a dobândit şi fac mai înalte rugăciunile. Dacă astfel te vei pregăti şi vei chema

! leş. 3, 7-8.

pe Dumnezeu cu un asemenea cuget, te va asculta totdeauna. De aceea şi profetul a zis: Când m-am necăjit, am strigat şi m-a auzit; ca să înveți să urci treptat şi să faci rugăciunile înaripate, ca să nu te laşi copleşit, nici abătut în necazuri, ci să dobândeşti câştig prin ele. Căci Elisei, om fiind, nu I-a lăsat pe ucenic să o dea la o parte pe femeia care venea la el, zicând: „Las-o, căci este cu sufletul amărât"4. Nimic altceva nu arată prin aceasta decât că necazul este mare scuză şi mare apărare. Cu cât mai mult Dumnezeu nu te va respinge dacă te apropii de El cu sufletul amărât. De aceea şi Hristos fericeşte pe cei ce plâng şi socoteşte nenorociți pe cei ce râd. De aceea începe fericirile zicând: „Fericiți cei ce plâng"5. Dacă deci vrei să urci aceste trepte, taie din viața ta ceea ce este împrăştiere şi uşurătate, încinge-te cu asprimea viețuirii, leapădă lucrurile pământeşti. Aceasta este prima treaptă. Căci nu este cu putință ca în acelaşi timp să urci pe scară şi să rămâi ataşat de pământ.

2. Vezi ce mare este înălțimea cerului? Ştii scurtimea timpului, ştii cât de nesigură este moartea. Nu amâna, nici nu zăbovi, ci cu multă tărie începe această plecare, astfel încât într-o singură zi să urci două, trei, zece şi chiar douăzeci de trepte. Doamne, izbăveşte sufletul meu de buzele nedrepte şi de limba vicleană. Vezi aici strălucind îndemnul acela din Evanghelii: „Rugați-vă, ca să nu cădeți în ispită"6. Nimic nu este asemenea cu această ispită, iubite, de a cădea în mâinile omului viclean. Un astfel de om este mai cumplit decât un animal. Căci animalul se arată aşa cum este, dar omul viclean adeseori îşi ascunde veninul sub vălul bunăvoinței, astfel încât capcana lui devine greu de descoperit, şi cazi uşor, fără pază, în prăpastia pe care o sapă. De aceea profetul neîncetat şi în tot locul II roagă pe Dumnezeu să îl slobozească

4IV Keg. 4, 27. 5 Mt. 5, 5. * Lc. 22,46.

din astfel de curse. Daca de cei vicleni şi ascunşi trebuie să ne ferim, cu cât mai mult trebuie să ne ferim de cei înşelați şi rătăciți care învață dogme rele? Sau, mai degrabă, cineva ar putea spune că nedrepte sunt acele buze care vatămă virtutea şi duc la răutate. De aceea şi profetul cere să îi fie izbăvit sufletul de acestea, căci acolo îşi înfig săgețile.

Ce se va da ție şi ce se va adăuga spre limba vicleană? Alt traducător zice: „Ce-ți va da ție sau ce îți va adăuga limba vicleană?". Un altul: „Ce ți-ar da sau ce ți-ar agonisi limba uneltitoare?". Nimic altceva nu descrie acest verset decât că este mare această viclenie şi cumplit chipul acestei răutăți. De aceea vezi pe profet mâniindu-se şi indignânciu-se când spune: Ce se va da ție şi ce se va adăuga ție spre limba vicleană? Ceea ce spune aceasta este: ce pedeapsă este vrednică de astfel de răutate ? De aceea şi Isaia spunea către iudei: „Pentru ce să fiți loviți încă adăugând fărădelege?"7. Aşa şi aici: Ce se va da ție şi ce se va adăuga spre limba vicleană? Fie spune aceasta, fie că răutatea însăşi este o pedeapsă şi că însuți ceri pedeapsă mai înainte de a fi pedepsit, născând răutatea de la sine. Căci răutatea este o mare pedeapsă a sufletului şi mai înainte de pedeapsă. Ce pedeapsă este vrednică pentru asemenea răutate? Aici, nici una, numai lovitura de Ia Dumnezeu. Omul nu poate pedepsi pe măsură, fiindcă viclenia covârşeşte orice pedeapsă. Numai Dumnezeu poate pedepsi pe potrivă. De aceea, arătând aceasta, îndată adaugă zicând: Săgețile Celui puternic sunt ascuțite cu cărbuni pustiitori. Iarăşi aici săgeți numeşte pedeapsa. Celălalt traducător: „Săgețile Celui puternic sunt ascuțite, zice, cu cărbuni adunați". Iar altul: „Cu cărbuni de cedru", prin metafora numelor mărind frica de pedeapsă. Căci această expresie „cu cărbuni adunați" şi cealaltă „cu

cărbuni de cedru" au acelaşi sens. Una prezintă mulțimea pedepselor, cealaltă, intensitatea şi tăria pedepsei. Ceea ce şi. Septuaginta arată prin expresia cu cărbuni pustiitori
' îs. 1, 5 [Septuaginia].
care exprimă acelaşi lucru, adică sunt cărbuni care pustiesc şi mistuie, care devastează. Sfintele Scripturi ne descriu pedepsele lui Dumnezeu, pornind de fa materii înfricoşătoare pentru noi, numindu-le pe acestea săgeți şi foc. Dar aici mi se pare mie că îi desemnează pe barbari. De aceea arătând aceasta un alt traducător spunea: „Izbăveşte sufletul meu de buzele mincinoase". Căci aşa sunt cuvintele lor, aşa sunt vicleşugurile lor, uneltirile, toate pline de înşelare şi de multă răutate.
Vai mie că pribegia mea s-a prelungit, că m-am sălăşluit în corturile lui Chedar! Alt traducător spune: „Vai mie că mi-am prelungit pribegia". Altul: „Vai mie că am trăit în pământ depărtat". Sunt tânguirile cu care aceştia se tânguie pentru robia din Babilon. Iar Sfântul Pavel vorbind despre vieţuirea de aici: „Că noi cei ce suntem în cortul acesta suspinăm îngreuiați"". Şi: „Nu numai atât, ci şi noi care avem pârga Duhului şi noi înşine suspinăm în noi"9. Căci pribegie este viața prezentă. Şi pentru ce spun pribegie când viața aceasta înseamnă mai puțin şi decât pribegia? De aceea Hristos a numit-o cale zicând: „Strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viață"10. Şi aceasta este cea mai bună învățătură sau mai degrabă, cea dintâi, faptul de a şti că suntem pribegi în această viață. De aceea şi cei vechi mărturiseau aceasta şi pentru aceasta erau mai cu seamă admirați. Aceasta şi Pavel arătând, zicea în Epistole: „Pentru această pricină Dumnezeu nu Se ruşinează de ei ca să se numească Dumnezeul lor"'1. Spune-mi mie, care pricină? Că au mărturisit că sunt străini şi călători în această lume. Aceasta este rădăcina şi temeiul a toată virtutea. Căci cel ce este străin aici va fi cetățean în ceruri. Cel ce este străin aici nu lasă loc
" II Cor. 5, 4. Rom. 8,23. Mt. 7,14. "Evr. 11,16.
celor prezente. Nu se îngrijeşte nici de casă, nici de bani, nici de hrană, nici de nimic dintre toate acestea. Ci aşa cum cei ce trăiesc în străinătate fac toate pentru întoarcerea în patrie şi în fiecare zi tânjesc să vadă țara care i-a purtat, tot aşa şi iubitorul de cele viitoare nu se Iasă abătut nici de necazurile prezente, nici nu se agață de bunătățile de aici, ci le ignoră pe ambele, ca şi cum ar umbla pe o cale. De aceea în rugăciune ni se porunceşte să spunem: „Vie împărăția Ta"12, ca sa avem dor şi dorință de ziua aceea şi, având-o sub ochi mereu, nici să nu vedem cele prezente. Căci dacă iudeii, fiin-du-lc dor de Ierusalim, plâng,

amintindu-şi trecutul, şi după ce au fost sloboziți, ce iertare vom avea noi, ce scuză, nefi-ind cuprinşi de dor puternic față de Ierusalimul de sus?

3. Vezi, aşadar, cum deplâng iudeii petrecerea împreună cu duşmanii lor, zicând m-am sălăşluit în corturile lui Chedar! Mult a pribegit sufletul meu. Aici deplâng nu numai viețuirea în țară străină, ci şi petrecerea împreună cu păgânii. Ceea ce şi alți profeți fac, deplângând viața prezentă şi zicând: „Vai, mie! Om cucernic nu mai este în țară, nici un om drept pe pământ"". Şi însuşi David, zice: „Mântuieşte-mâ, Doamne, că a lipsit cel cuvios"14. Dar nu numai pentru aceasta este chinuitoare viața aceasta, fiindcă are multă deşertăciune şi nenumărate griji nepotrivite, ci şi pentru că arc mulți oameni răi. Căci nimic nu este mai împovărător şi mai greu decât tovărăşia acestora. Căci fumul şi aburii nu obişnuiesc să îngreuieze ochii, atât cât face să sufere sufletele tovărăşia celor răi. Nu vezi că şi Domnul nostru Iisus Hristos arată dificultatea unei astfel de petreceri? Căci şi când spune: „Până când voi fi cu voi? Până când vă voi răbda pe voi?"IS, aceasta înseamnă: m-am sălăşluit în corturile lui Chedar. Acesta este

12 Mt. 6,10; Lc. 11, 2. 1S Mih. 7,1-2. "Ps. 11,1. 1? Mt. 17,17.

neamul barbarilor care se folosesc de corturi şi colibe şi care se poartă față de cei stăpâniți de ei mai sălbatic decât fiarele, căzând în cruzimea fiarelor. Dar cu mult mai cumpliți decât aceştia sunt cei ce răpesc bunurile altora, lacomii, cei aflați în desfrânare, cei ce trăiesc în desfătări.

Mult a pribegit sufletul meu. Sau mai bine zis nu mult, căci erau numai şaptezeci de ani de robie. Dar când spune mult nu se referă la mulțimea anilor, ci la greutatea încercărilor. Chiar şi puțini ani de ar fi fost, li se par mulți din pricina necazurilor îndurate. La fei trebuie să facem şi noi, chiar dacă am trăi puțini ani aici, să socotim că sunt mulți, din pricina dorului pentru cele viitoare. Dar zicând acestea, nu condamn viața prezentă. Să nu fie! Căci şi aceasta este lucrarea lui Dumnezeu. Ci vreau să vă stârnesc dragostea pentru cele viitoare, ca să nu lăsăm loc celor prezente, să nu ne ataşăm de trup. Nici să vă purtați ca cei mai mulți dintre cei mici la suflet care, chiar dacă ar trăi mii de ani, tot spun că sunt puțini. Or, ce este mai nebunesc decât acestea? Ce este mai josnic, dacă li se oferă acestora cerul şi bunătățile din ceruri pe care „nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit"1|S, iar ei tânjesc după nişte umbre şi vor să traverseze canalul acestei vieți asaltați neîncetat de valuri, de furtuni şi naufragii? Dar Sfântul Pavel nu este astfel, ci se străduia şi grăbea la cer şi numai un singur lucru îl reținea, mântuirea oamenilor.

Cu cei ce urau pacea, fiîcător de pace eram; când grăiam lor se luptau cu mine în zadar. Vezi cum arată povara petrecerii de acolo? Căci nu a zis cu cei ce nu aveau pace, ci cu cei ce urau pacea făcător de pace eram. Vezi câştigul care vine din necaz? Vezi rodul robiei? Dar acum cine dintre noi. va putea spune asta? Căci este uşor să fii făcător de pace cu cei ce iubesc pacea. Dar acesta este făcător de pace şi cu cei ce urăsc pacea. Cum putem face şi noi aceasta? Dac3 VOm petrece ca nişte pribegi. Iarăşi aduc vorba la acelaşi subiect. Dacă vom trăi ca nişte străini, dacă nu vom fi ținuți de nimic din cele prezente. Căci nimic nu provoacă atâta război şi luptă, cât faptul de a iubi cele prezente, fie că e vorba de slavă, fie de bani, sau dorința de desfătare. Dar când vei tăia toate aceste legături, astfel ca nici una dintre acestea să nu țină sufletul înrobit, atunci vei vedea de unde îşi are războiul începutul şi de unde îşi primeşte virtutea temeiul. De aceea ne porunceşte să fim ca mieii printre lupi, ca să nu spui că am pătimit cutare şi cutare lucru şi de aceea m-am sălbăticit. Chiar dacă ai pătimit mii de rele, păstrează blândețea oii şi astfel vei birui cu uşurință pe lupi. Cutare este viclean şi corupt, dar tu ai atâta putere, încât să biruieşti pe cei vicleni şi răi. Ce este mai blând decât oaia? Şi ce este mai sălbatic decât lupul? Şi totuşi oaia îl poate birui. Şi aceasta este arătat de apostolul. Căci nimic nu este mai puternic decât blândețea, nimic mai tare decât îndelunga răbdare. De aceea şi Hristos ne porunceşte să fim oi în mijlocul lupilor.

După ce spune astfel, ca şi când nu ar fi de ajuns această blândețe, mă refer la oaie, al cărei ucenic vrea să se arate, adaugă şi altceva: „Fiți curați ca porumbeii", vrând ca noi să reunim blândețea şi curăția acestor două ființe blânde, atâta bunăvoința ne cere când suntem printre cei sălbatici. Şi nu-mi spune mie, este rău şi nu îl pot răbda. Atunci mai ales trebuie să arătăm blândețe, când suntem cu oameni sălbatici şi fără blândețe. Atunci mai cu seamă se arată puterea blândeții, atunci străluceşte lucrarea ei şi izbânda şi rodul ci. Când le grăiam lor, se luptau cu mine în zadar. Fie se semnifică aceasta, Cu cei ce urau pacea, jucător de. pace eram, fie că atunci când le grăia lor, ei se luptau. Ceea ce spune aceasta este: chiar în timpul în care le vorbeam, când mai ales le arătam dragostea mea, zice, când le rosteam cuvinte prieteneşti, atunci mai tare se sălbăticeau, atunci urzeau vicleşuguri şi nimic nu îi putea opri. Totuşi, eu mi-am arătat propria virtute., chiar dacă ei stăruiau în ură. Aşa trebuie să ne purtăm şi noi.

chiar dacă ne-ar lepăda, chiar dacă ne-ar lovi sau ar unelti să le arătăm aceeaşi blândețe, amintindu-ne aceeaşi pildă care ne porunceşte să fim ca mieii şi ca porumbeii în mijlocul lupilor, ca să îi facem şi pe aceia mai buni şi ca să ne bucurăm de bunătățile cele cereşti, pe

care fie să le dobândim noi toți cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 120

Cântare a treptelor. Altă versiune: „Cântare pentru trepte". Ridicat-am ochii mei la munți de unde va veni ajutorul meu. Altă versiune: „Ridica-voi ochii mei la munți, de unde va veni ajutorul meu".

1. Vezi sufletul fără ieşire şi neajutorat cum, aflând u-se în necazuri şi vrând să dobândească mângâiere, îşi aţinteşte ochii către Dumnezeu! Aceasta iarăşi este lucrarea şi câştigul1 ispitelor care înaripează sufletul şi îl trezesc şi îl fac să caute ajutorul de sus, tăind de la el toate grijile pământeşti. Căci dacă iudeii, greoi la minte şi ataşaţi de pământ, prin nenorocirea robiei au devenit atât de sârguitori şi au privit către cer, cu cât mai mult noi, dacă am fi drepți, ar trebui să facem aceasta în necazuri şi să căutăm scăpare la Dumnezeu - noi, de la care se cere mai mare desăvârşire. Fiindcă atunci aceia erau amenințați în mijlocul vrăjmaşilor şi nu aveau nici cetate, nici ziduri, nici turnuri, nici arme, nici un ajutor omenesc, nici bani, nici altceva dintre acestea, ci trăiau robi şi sclavi printre stăpâni şi în acelaşi timp duşmani. Apăsați de mărimea nenorocirilor, au găsit scăpare la mâna cea nebiruită şi, lipsiți de orice ajutor omenesc, prin însăşi această lipsă, au început să se înțelepțească. De aceea ziceau: Ridicat-am ochii mei la munți de unde va veni ajutorul meu. Tot ajutorul de la oameni ne-a părăsit, tot sprijinul a dispărut, toate ne scapă,

' Ispitele în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur sunt valorizate pozitiv, fiindcă ele înțelepțesc sufletul, îl fac mai sârguitor şi mai plin de râvnă față de Dumnezeu, de aceea vorbeşte aici despre câştigul (to Kj'opoc,) ispitelor.

ne-a rămas numai o singură izbăvire, zice, izbăvirea de la Dumnezeu.

Ajutorul meu de la Domnul, Cel ce a făcut cerul şi pământul. Vezi cum caută pe Dumnezeu pretutindeni? Pe pământ, în cer, în pustie, pretutindeni 11 văd. Vezi cum mintea lor a devenit mai înaltă, cum propovăduiesc purtarea Lui de grijă, întinsă pretutindeni? Căci nu a adăugat simplu Cel ce a făcut cerul şi pământul, ci au judecat în sine aceasta astfel: dacă a făcut cerul şi pământul poate să ne ajute şi în pământ străin şi pretutindeni, şi la barbari. Ne poate întinde mâna şi poate izbăvi pe cei ce şi-au pierdut patria. Căci dacă numai cu cuvântul a făcut elementele, cu cât mai mult va putea să ne slobozească din mâna barbarilor? Vezi cum cugetau cei care erau mai nesimțitori decât pietrele când trăiau printre străini? Căci nu pomenesc nicidecum de templu, ci de cer şi pământ. Vezi cum propovăduiesc creația lui

Dumnezeu, înțelepciunea Lui şi pronia? Cei care mai înainte de aceasta „spuneau lemnului, tu eşti dumnezeul meu şi pietrei: tu m-ai născut"2, acum L-au recunoscut pe Creatorul lumii. Ajutorul meu de la Domnul, nu de la oameni, nici de la cai, nici de la bani, nici de la aliați, nici de la ziduri. Ajutorid meu de la Domnul. Acesta este ajutor nebiruit, ajutor neînfruntat. Dar nu numai nebiruit, ci şi uşor şi simplu. Căci nu trebuie să baţi cale lungă, nici nu trebuie să linguşeşti pe străjeri, nici să cheltui bani, nici să trimiți soli, ci, rămânând acasă, este cu putință ca cineva să-şi atragă acest ajutor numai depărtându-se de cele omeneşti, numai să lepede nădejdea în oameni, să aibă privirea ascuțită şi să privească la cele înalte. Căci de aceea Dumnezeu numai acestei ființe, care este omul, i-a făcut întocmirea trupului dreaptă şi i-a pus ochii în partea de sus a trupului, învățând şi prin cele sensibile că trebuie să privim în sus. Căci numai omul a fost plăsmuit astfel. Toate celelalte animale privesc în jos şi sunt aplecate spre pământ. Dar omul înalță fruntea spre cer ca numai pe cele de acolo să le cerceteze şi la ele să cugete şi pe acelea să le contemple şi ascuțit să aibă ochiul sufletului. De aceea şi spunea un înțelept: „înțeleptul are ochii în cap"3, adică s-a slobozit de toate cele de jos şi călătoreşte în ceruri şi contemplă cele înalte.

Să nu dai spre clătinare piciorul tău, nici nu va dormita Cel ce te păzeşte4. Vezi câtă sârguință cere de la noi cuvântul? Fiindcă a pomenii de ajutor şi cheamă ajutorul de sus, îndeamnă şi sfătuieşte zicând numai aceasta: dacă vrei să te bucuri de acest ajutor, adu şi eforturile tale. Care este îndemnul pe care îl dă? Ascultă: Să nu dai spre clătinare piciorul tău. Adică să nu te laşi abătut, nici să te sminteşti şi atunci vei avea pe Dumnezeu tinzându-ți mâna, nu te va părăsi, nici nu te va lăsa. Fiindcă la noi sunt începuturile, fiindcă noi suntem stăpâni. De vreme ce este astfel, când vrem să dobândim ceva, trebuie şi noi să contribuim cu ceva (căci aşa vrea şi Dumnezeu), chiar dacă ar fi ceva mic şi neînsemnat, trebuie totuşi să contribuim nu amânând, nici dormitând şi picotind, nici căzând, ci lucrând şi sârguindu-ne, ca să fim izbăviți. De aceea a tocmit lucrători până în ceasul al unsprezecelea. Totuşi ce puteau să facă în ceasul al unsprezecelea? Ca să aibă temei pentru lucrare, ca să dea pretext pentru cununi. De aceea spune: Să nu dai spre clătinare piciorul tău, nici nu va dormita Cel ce te păzeşte. Dacă deci vei aduce contribuția ta, va urma şi ajutorul Lui. Prin aceasta arată ceva, şi anume, chiar dacă aducem şi eforturile noastre, totuşi şi aşa avem nevoie de ajutorul Lui, ca să fim în siguranță şi să rămânem neclătiți.

2. Dar cine dă piciorul său spre clătinare? Cel care umblă pe cărări alunecoase şi care nu are nici o temelie solidă, cum este cel care iubeşte banii, cum este cel care are dorință de cele pământeşti. De aceea aceştia neîncetat se clatină şi cad

3 Eccl. 2,14.

4 Ps. 120, 3 [Septuaginta].

şi cele din urmă pericole se țin de ei. Căci acele bunuri pe care le caută nu au nimic solid, nimic stabil, ci se schimbă pururea şi se transformă şi se agită mai mult decât valurile şi trec mai iute decât valurile râurilor şi sunt mai mişcătoare decât nisipul şi se risipesc. Iată nu va dormita, nici nu va adormi Cel ce păzeşte pe Israel. Dacă şi tu vei fi astfel, nu va dormita, nici nu va adormi, adică nu te va părăsi, nu te va trimite de Ia El, nu te va lăsa sărac şi lipsit. Aceasta voind să ne arate nu a adăugat simplu: Cel ce păzeşte pe israel. Ceea ce vrea să spună aceasta este: Dacă lucrarea lui a fost necontenit - de demult, încă din vremea strămoşilor tăi - să te pună în siguranță, nu va renunța la lucrarea Lui şi nu va abandona ceea ce era obiceiul Lui să facă, afară numai daca tu vei da spre clătinare piciorul tău. Dar nu numai că nu te va părăsi, ci te va pune la adăpost în cea mai mare siguranța. De aceea a şi adăugat zicând: Domnul te va păzi pe tine; Domnul este acoperământul tău de-a dreapta ta. Altă versiune: „lângă mâna ta cea dreaptă". Apărătorul tău va fi, ajutorul şi sprijinul tău. Vezi cum şi aici vrea ca tu să fii lucrător? împrumutând această metaforă de la cei ce stau în linie de bătaie, va sta lângă mâna ta cea dreaptă, astfel încât să fii nebiruit, lucrător, puternic, tare, încât să biruieşti, încât să obții izbânda, fiindcă mâna dreaptă este cea prin care acționăm, prin care lucrăm toate. Nu va fi numai apărătorul tău, nici numai sprijinul tău, ci şi acoperământ. Iarăşi spun, prin lucruri comune nouă, profetul exprimă ajutorul lui Dumnezeu, paza lui totală şi ne înfățişează sprijinul cel mai apropiat prin cuvintele de-a dreapta. şi acoperământul. Ziua soarele nu te va arde, nici luna noaptea. Şi aceasta s-a întâmplat când s-au întors din Egipt şi au petrecut în pustie. Aici vorbeşte despre multa siguranță şi ne-frică. Se pare că atunci cei ce s-au întors s-au bucurat de asemenea minuni şi într-un alt mod. Aşadar, a adăugat aceasta voind să arate, prin acest limbaj figurat, pronia lui, nu numai că i-a slobozit din chinuri, ci şi că nu i-a lăsat să sufere nici cele omeneşti. Căci bogat este darul ajutorului Lui, negrăită iubirea de oameni, dându-ne ajutor nu doar pe măsura nevoii noastre, ci covârşind prin daruri şi cererile noastre. Domnul te va păzi pe tine de tot răul. Păzi-va

sufletul tău Domnul. Cel ce nu îngăduie să te întristeze nici acestea mici, ci pronia Lui şi purtarea de grijă se întind până la acelea, cu cât mai mult te va face nebiruit şi în celelalte. Căci toate întristările ce vin asupra noastră se zădărnicesc şi cedează la un semn al lui Dumnezeu, ceea ce nu este cu putință la oameni. Căci adeseori, dacă ei te-au slobozit din vreun rău, din alt rău nu te pot izbăvi, sau, dacă pot, nu vor. Dar mâna lui Dumnezeu, atotputernică şi tare, va putea să te dezlege şi să te slobozească din toate, orice ar veni asupra ta şi să te facă liber. Domnul va păzi intrarea ta şi ieşirea ta. Alt traducător zice: „apropierea ta". Vezi ajutorul mereu prezent şi când intri, şi când ieşi? Ce este asemenea cu această dragoste? Cu această iubire de oameni? Aici se semnifică întreaga viață. Căci întreaga noastră viață în acestea stă în intrări şi în ieşiri. Şi aceasta mai limpede arătând-o a adăugat: de acum şi până în veac. Nu numai într-o singură zi, nici în două sau trei, zece sau douăzeci şi o sută, ci neîncetat, ceea ce la oameni este cu neputință. Ci la ei sunt multe schimbări, neîncetate prefaceri, nenumărate transformări. Unul, astăzi îți este prieten, mâine vrăjmaş. Astăzi te ajută, mâine te părăseşte. Iar adeseori nu numai că te părăseşte, ci te şi luptă şi unelteşte, ceea ce e mai cumplit decât orice război. Dar cele ale lui Dumnezeu sunt stabile, neîncetate, nemuritoare, dăinu-itoare, neavând nici o limită. Aşadar, ca să le dobândim şi noi pe acestea, să aducem şi eforturile noastre ca să ne bucurăm de multă siguranță şi să dobândim bunătățile cele viitoare în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 121

Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis mie: „în casa Domnului vom merge".

Dar acum mulți se întristează de cuvântul acesta. Dacă cineva ar chema la hipodrom sau la teatrul fărădelegii, mulți sunt cei care ar alerga fără preget. Dar dacă cheamă la casa de rugăciune, puțini sunt cei care răspund fără şovăire. Dar iudeii nu erau astfel. Şi ce este mai cumplit decât aceasta, că şi decât iudeii creştinii se arată mai leneşi? De unde sunt aceia astfel? Repet, aceia au devenit mai buni din pricina robiei. Mai înainte de aceasta, iudeii erau dezgustați de casa Domnului şi, abandonând templul şi auzirea dumnezeieştilor cuvinte, se duceau prin munți şi văi, făcându-şi jertfelnice şi dedându-se la toată necurăția. Acum însă şi-au oprit pofta de slujirea aceea şi se aprind la făgăduința aceasta, se îndreaptă, se însuflețesc şi se veselesc cu sufletul. Fiindcă au suferit de foame şi de sete, nu foame de pâine şi sete de apă, ci de a auzi cuvântul Domnului, după ce au fost pedepsiți cu această pedeapsă, acum le caută cu multă dorire pe acestea pe care mai înainte le pierduseră. Tot aşa

şi pământul îl îmbrățişau zicând „că au iubit robii tăi pietrele lui şi de țărâna lui le va fi milă"1. Şi iarăşi: „Când voi veni şi mă voi arăta feței lui Dumnezeu?"2. Şi iarăşi: „îmi voi aduce aminte de Tine din pământul Iordanului şi al Ermonului, din muntele cel mic"3. Şi iarăşi: „De acestea mi-am adus aminte cu revărsare

' Ps. 101,15 2 Ps. 41. 2. - Ps. 41, 7.

de inimă"4. De ce anume ți-ai adus aminte, spune mie! „Că voi trece în locaşul cortului minunat până la casa lui Dumnezeu"5. Adică voi participa la corurile, la praznicele şi la slujirea aceea.

Stăteau picioarele noastre în curțile tale, Ierusalimel Altă versiune: „M-am bucurat, fiindcă mi-au zis mie: «în casa Domnului vom merge». Picioarele noastre stăteau în curțile tale, Ierusalime!". Vezi înălțimea bucuriei! Cum se bucură de aceste făgăduințe şi cum se veselesc la auzul acestor cuvinte, îmbrățişând cu mult dor casa de rugăciune şi cetatea. Aşa obişnuieşte Dumnezeu să facă mereu. Când avem cele bune şi nu simțim bucurie pentru că le avem, ni le smulge din mâini, astfel ca lipsirea de ele să producă în noi ceea ce bucurarea de ele nu a putut face. Ceea ce au pățit şi aceştia: s-au ataşat de cetate, s-au ataşat de templu aducând mulțumire lui Dumnezeu pentru că şi-au primit înapoi patria.

Ierusalimul, cel ce se zideşte ca o cetate. Altă versiune: „Ierusalimul, care a fost zidit ca o cetate". Aşadar, fie că este potrivit Septuagintei, că Ierusalimul se va zidi6 ca o cetate, cuvântul arătând vremea de dinainte de a fi zidită cetatea, fie că este potrivit celuilalt traducător, „am luat înapoi Ierusalimul, cel ce a fost zidit ca o cetate", arătând evenimentele de după robie. Fiindcă atunci era multă pustiire pretutindeni în cetate şi ruine, turnurile dărâmate, zidurile surpate şi numai dărâmături au rămas din vechea patrie. întorcându-se şi văzând pustiirea, iudeii îşi amintesc de vechea prosperitate a cetății şi îi aduc laude zicând că cetatea aceea odinioară strălucită şi vestită care avea un templu, dregători şi regi şi preoți, împodobită cu multă podoabă, acum a decăzut

4Ps. 41, 4 [Septuaginta].

5 Ps. 41, 5 [Septuaginta].

6 In Septuaginta, participiul pasiv oÎKoSoLiouLievq este la prezent şi nu la viitor. Din tâlcuire rezultă că Sfântul îi atribuie acestui participiu prezent pasiv valoare de viitor.

la această stare umilă. Şi că aşa este, ascultă cele ce urmează. Ierusalimul, cel ce se zideşte ca o cetate. Căci atunci încă nu era o cetate. Este limpede şi din ceea ce adaugă: a căreia împărtăşire este dimpreună. Căci aici arată unirea clădirilor ei, siguranța lor, numărul lor mare şi că

nu a rămas în mijlocul ei nici un loc gol, ci pretutindeni era aglomerată, desăvârşită, adunată, neîncetat unită şi aceasta mai înainte de robie. De aceea şi un alt traducător arăta aceasta, zicând: „având unire". Apoi după aceea îi aduce şi altă laudă.

Că acolo s-au suit toate seminţiile, seminţiile Domnului, mărturie pentru Israel, ca să laude numele Domnului. Prin aceasta mai degrabă se împodobea cetatea. Nu atât prin mărimea ei, nici prin clădirile ei, cât prin faptul că acolo se adunau toţi fie pentru sfat, fie pentru adunările religioase, fie pentru alte interese. Fiindcă templul era chiar acolo şi toate slujbele se ţineau acolo şi preoţii şi leviţii erau acolo, reşedinţa regală, altarul, jertfele, jertfelnicul, sărbătorile, praznicele, rugăciunile, pe scurt, acolo era adunată toată guvernarea cetăţii. Acolo trebuiau să se adune iudeii, mai ales de trei ori pe an, la cele mai însemnate sărbători publice, de paşti, la cincizecime şi la sărbătoarea corturilor. Căci nu era îngăduit să se adune în altă parte. Aşadar, alcătuindu-i lauda, zice: Acolo s-au suit seminţiile. Şi altă versiune: „acolo s-au suit sceptrele". Şi nu simplu seminţiile, ci seminţiile Domnului. Toate seminţiile erau ale Domnului, dar nu le era îngăduit să săvârşească aceste sărbători în propriile lor ţinuturi, ci aceasta era cinstea metropolei de a aduna toate seminţiile şi de a le atrage la ea. Aceasta era pentru a da prilej şi temei pentru adevărata cunoaştere a lui Dumnezeu, ca nu cumva împrăştiaţi fiind în toate părţile să aibă prilej pentru slujirea idolilor. De aceea le-a poruncit ca acolo să aducă jertfe, acolo să se roage, acolo să ţină sărbătoarea, prin strâmtorarea locului îngrădind mintea lor dispusă spre rătăcire, reţinând şi punând frâu minţii aplecate spre necredinţă. Ceea ce arătând profetul zice: Seminţiile Domnului, mărturie lui Israel. Ce înseamnă mărturie lui Israel? Cea mai mare mărturie, dovada purtării de grijă a lui Dumnezeu, faptul că nu le-a mai rămas lor nici o scuză pentru faptul că au părăsit templul lui Dumnezeu pentru a se închina idolilor. Aceasta era cea mai mare mărturie a proniei Lui, a puterii Lui, a înţelepciunii Lui. Căci acolo se citea legea care conţinea istorisirile vechilor fapte ale lui Dumnezeu. Acolo se legau unii de alţii prin legătura dragostei. Prilejurile sărbătorilor erau temei pentru relaţiile unor seminţii cu celelalte, acolo mai mare era frica de Dumnezeu şi intensificată evlavia şi mii de alte bunătăţi se pregăteau din faptul de a fi împreună în cetate. Ca să laude numele Domnului. Adică să mulţumească, să slujească, să se roage, să aducă jertfe care să-i aducă la credinţă şi să facă mai temeinică păzirea legii.

Că acolo s-au aşezat scaunele la judecată, scaunele pentru casa lui David. Iată un alt privilegiu al cetăţii. Care era acesta? Că acolo erau cele regeşti. Căci aceasta înseamnă că acolo s-au aşezat scaunele de judecată, scaunele pentru casa lui David. Altă versiune: „ale

casei lui David". Căci îndoită era conducerea cetății, a preoților, şi a regilor, acolo era o singură unire a acelor două, ca şi cum cetatea ar fi fost împodobită printr-o îndoită cunună şi o coroană îndoită prin acestea toate. Acolo erau judecătorii cărora le erau încredințate pricinile care depăşeau pe judecătorii obişnuiți. Căci dacă vreo sentință era dată în celelalte cetăți, sentință care prezenta oarecare îndoială, aşa cum se întâmplă în apeluri, pricina era adusă la cunoştința judecătorilor din Ierusalim şi acolo îşi primea dezlegarea. Dar aşa erau cele vechi în cetatea Ierusalimului. Dar cele de acum' sunt cu mult mai dureroase. Pustiire totală şi ruină şi pârjolire, fiind câteva rămăşițe de clădiri, cu un aspect trist, palidă amintire a bunăstării dintâi. De aceea nu încheie cuvântul cu cele triste, ci îi aduce pe iudei la nădejdi

' Se referă la timpul la care face aluzie psalmul, iar nu la Ierusalimul din timpul Sfântului Ioan Gură de Aur.

mai luminoase, zicând: întrebați dar cele ce sunt spre pacea Ierusalimului. Ce înseamnă întrebați dar cele ce sunt spre pacea Ierusalimului? In loc de cereți, rugați-vă. Altă versiune zice: „Salutați Ierusalimul!", adică rugați-vă să se întoarcă la prosperitatea cea dintâi, să fie slobozit de războaie dese, ca să se bucure de siguranță. Aşadar, fie spune aceasta, fie profețeşte, întrebați dar cele ce sunt spre pacea Ierusalimului, adică pacea se va înstăpâni. Şi pentru îndestularea celor ce te iubesc. Altă versiune: „să se liniştească". Alta: „cei ce te iubesc să se veselească". Aici este culmea înfloririi, când bunătățile nu se opresc numai la Ierusalim, ci şi cei ce îl iubesc se bucură de ele. însă, în vremurile dinainte, se întâmpla contrariul. Fiindcă cei ce urau cetatea Ierusalimului şi o atacau, aceştia mai cu seamă se întăreau şi erau mai puternici decât alții şi mai strălucitori şi cu uşurință puneau trofee de biruință. Dar acum cei ce te iubesc pe tine vor fi în multă siguranță. Cei îngrădiți de tine. Psalmistul îi numeşte astfel fie pe cei cu care urmează să negocieze, fie pe locuitorii cetății înşişi. Să fie dar pace întru puterea ta. Altă versiune: „între zidurile tale". Alta: „în îngrăditura ta". Ce înseamnă întru puterea ta? Adică în constituția ta, în locuitorii tăi, în prosperitatea ta. Fiindcă războiul a fost distrugător şi a dus-o la pieire, se roagă pentru ea de pace. Şi belşug în turnurile tale. Altă versiune: „în palatele tale". Altă versiune: „Fericire". Alta: „pace". Căci le profețeşte nu numai izbăvirea din rele, ci şi adăugarea miilor de bunătăți, pacea, prosperitatea, belşugul. Căci ce folos are pacea când ei trăiesc în sărăcie, în lipsă şi în foame? Ce folos are bunăstarea când este război? De aceea le profețeşte pe ambele aceste bunătăți şi a fi în bunăstare, şi a avea prosperitatea şi belşugul în siguranță prin pace. Pentru frații mei şi cei de aproape ai mei. Fie se referă la cei din vecinătate care s-au bucurat

de ruina Ierusalimului şi se roagă la Dumnezeu să fie pace pentru ca şi aceia să fie smeriți şi să cunoască puterea lui Dumnezeu; fie numeşte frați pe locuitorii cetății.

Aşadar, pentru frații mei şi pentru cei de aproape ai mei să fie pace, pentru ca să respire, fiindcă prin nenorocirile lor au devenit mai buni.

Grăiam despre tine pace. Pentru casa Domnului Dumnezeului nostru am dorit cele bune ție. Altă versiune: „Voi grăi pace întru tine". Fiindcă a zis Pentru frații mei şi pentru cei de aproape ai mei, arătând că nu pentru vrednicia acelora se roagă lui Dumnezeu, ci mai degrabă se roagă pentru a-i acoperi de binefaceri, a adăugat: Pentru casa Domnului Dumnezeului nostru adică mă rog pentru pace, pentru slava Lui, ca iarăşi să ne întoarcem la slujirea Lui şi astfel mai mare să ne fie învățătura. Unii se născuseră în robie, alții fuseseră martori ai întoarcerii din robie. Şi când săvârşeau slujbele învățau acestea toate de la cei mai bătrâni, vechea fericire, bunăstarea, faptul că fiind în acestea au căzut. Vezi cum le potoleşte orice mândrie? Ca să nu considere că pentru vrednicia lor au primit înapoi cele bune, pentru suferințele îndurate prin care au dat socoteală pentru păcatele lor, ci ca să afle că pentru slava lui Dumnezeu se întorceau acum în patria lor şi aflând, să rămână în ea cu multă siguranță şi să nu mai păcătuiască iarăşi cu aceleaşi păcate pentru care au primit pedeapsă. Ştiind acestea şi noi să fim atenți să nu cădem. Aşadar, dacă vreodată cădem în păcate să ne grăbim să ne ridicăm din ele îndată şi să nu alergăm iarăşi la cele dintâi, ca să nu auzim şi noi cele spuse paraliticului: „Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ți fie ție mai rău"8. De aceea a spus aceasta învățând pe de o parte, pe cei ce sunt în virtute să o păstreze cu grijă, iar pe de altă parte, pe cei sloboziți de păcate să stăruie în schimbarea lor în mai bine, pentru ca toți împreună să dobândească bunătățile cele cereşti de care fie ca noi toți să ne bucurăm cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 122

Către Tine, Cel ce locuieşti în cer, am ridicat ochii mei.

1. Vezi peste tot strălucind câştigul robiei? Căci iudeii, pururea ataşați de cele pământeşti, îşi puneau nădejdea în asirieni şi egipteni şi în îngrădirea zidurilor şi în mulțimea banilor, dar când au fost lipsiți de toate acestea, au găsit scăpare la brațul cel nebiruit şi s-au agățat de nădejdea aceea şi au dobândit un cuget înalt, fiind sloboziți de pământ şi nu se mai îndeletniceau cu slujirile din templu, fiindcă li s-a distrus templul, ci acum îl cheamă pe Dumnezeu din cer. Zice că locuieşte în cer, nu circumscriindu-L unui loc - să nu fie, căci El

umple toate. Ci fiindcă El se odihneşte mai ales în puterile cele de acolo. Pentru că spune că şi cu oamenii laolaltă locuieşte. „Voi locui în ei şi voi umbla"1. Aşadar, fiind iudeii în țară barbară, nu puține lecții au învățat: faptul de a se desprinde de toate cele pământeşti, de a cunoaşte limpede că în orice loc l-am chema pe Dumnezeu, El ne primeşte rugăciunile cu uşurință. Fiindcă avea să le răsară raza unui nou mod de viață, profetul începe să le vestească pe cele viitoare, că va înceta ținerea locurilor sfinte prescrise de lege, precum şi revelarea adevărului prin chipuri.

lată precum sunt ochii robilor la mâinile stăpânilor lor, precum sunt ochii slujnicei la mâinile stăpânei sale, aşa sunt ochii noştri către Domnul Dumnezeul nostru, până ce se va milostivi spre noi. Vezi şi aici iarăşi intensitatea evlaviei. Căci nu au nădăjduit doar pentru scurtă vreme, ci s-au ataşat de Dumnezeu neîncetat. De aceea şi aduce aceste exemple, arătând acelaşi lucru, că nădejdea ajutorului nu le vine lor cu nici un chip din altă parte, nici sprijinul, nici nu privesc spre nimic altceva, fiindcă şi slujnica şi slujitorul au un singur temei pentru hrană şi îmbrăcăminte şi alte lucruri necesare: a privi la stăpânii lor. Şi nu se opresc, ci aşteaptă până primesc şi dacă primesc îşi exprimă recunoştința. Şi neîncetat aceasta este lucrarea lor. A pomenit de slujnică şi de robi voind să arate că şi iudeii, întocmai, privesc către El neîncetat, nea vând nici o altă nădejde şla nimeni altcinevaţ, vrând să arate totodată şi faptul că ei se ataşează de nădejdea în ajutorul Aceluia, fiindcă toate ale lor sunt de la El. Vezi cum cei ce mai înainte erau rugați să alerge la Dumnezeu şi ei se arătau dezgustați şi cădeau, aceştia acum prin nenorocire au devenit mai buni încât nu mai voiau să se despartă de El, ci să stăruie în rugăciuni şi să aştepte şi să-I slujească şi să ceară de la El, până ce Se va milostivi spre noi. Nu a spus până ce ne va răsplăti, până ce ne va da plată, ci până ce Se va milostivi. Şi tu, aşadar, omule, aşteaptă fără încetare, fie că primeşti, fie că nu primeşti. Iar dacă nu primeşti, nu te depărta de El şi vei primi. Căci dacă judecătorul acela crud s-a plecat la râvna văduvei, ce iertare vei avea tu renunțând atât de re-pede, lenevindu-te şi moleşindu-te. Nu vezi cum slujnicele se agață de stăpânele lor, nelăsând mintea şi privirea să se abată? Astfel fă şi tu, priveşte numai la Dumnezeu şi lasă toate celelalte deoparte. Fii printre slujitorii Lui şi vei primi neîntârziat cele pe care le ceri cu folos.

Miluieşte-ne pe noi, Doamne, că prea mult ne-am săturat de defăimare. Că prea mult s-a săturat sufletul nostru. Vezi cugetul smerit? Cer să fie izbăviți prin milă, dar nu cer milă fiindcă ar fi vrednici, ci fiindcă au dat socoteală mult pentru păcate, precum şi Daniel zice:

„Că am fost împuținați mai mult decât toate neamurile şi smeriți suntem pe tot pământul"2. Aceasta spun şi aceştia când se roagă. Am răbdat cea mai

2 Dan. 3, 37 [Septuaginta].

de pe urmă nenorocire, am pierdut patria, libertatea. Am devenit robi barbarilor, batjocoriți de ei, chinuiți de foame şi de sete, scuipați, călcați în picioare tot timpul; într-un cuvânt, suntem distruşi. De aceea lasă, iartă şi miluieşte-ne pe noi. Ce înseamnă Că prea mult s-a săturat sufletul nostru? A slăbit sufletul nostru, s-a istovit, zice, de mărimea relelor. Sunt şi mulți care deşi pătimesc multe chinuri, le suportă cu vitejie. Dar noi am pierdut şi aceasta, nenorociți fiind, suntem copleşiți şi jelim. Fiindcă nu s-au folosit cum se cuvine de cinste, Dumnezeu i-a îndreptat pe aceştia prin cele contrare şi II vedem mereu făcând astfel. La fel şi pe Adam, fiindcă nu s-a folosit cum trebuia de sălăşluirea în rai, l-a îndreptat prin alungarea lui de acolo. Şi pe femeie, care a devenit mai rea, deşi era de aceeaşi cinste, prin supunere şi robire a făcut-o mai bună. Şi pe iudeii înşişi care deveniseră mai răi prin libertatea ce o aveau de la multa pace şi siguranță, care se răzvrăteau şi rătăceau de la calea cea dreaptă, i-a îndreptat prin cele contrare. Aceştia implorând milă, spun către Dumnezeu: Prea mult s-a săturat sufletul nostru de ocara celor îndestulați şi de defăimarea celor mândri. Altă versiune: „Sufletul nostru s-a săturat, când grăiau cei îndestulați şi când ne disprețuiau cei mândri". Alta: „De disprețul celor trufaşi". Alta: „De ocara celor îndestulați". Aceste versiuni au toate acelaşi sens. Deplâng nenorocirea iudeilor prin faptul că spun că „s-a săturat sufletul nostru când ne disprețuiau cei mândri". Iar Septuaginta spune altceva, „de-ar trece relele noastre la vrăjmaşii noştri şi să aibă parte de cele ce ne-au făcut nouă să fie doborâtă mândria lor şi trufia lor". Ceea ce ar putea cineva vedea că se întâmplă foarte des, căci Dumnezeu obişnuieşte să facă aceasta neîncetat, potolind pe cei mândri şi smerind pe cei trufaşi, astfel încât să îi slo-bozească din calea care duce la răutate. Căci nimic nu este mai rău decât mândria. De aceea sunt atâtea ispite, atâtea necazuri şi moartea trupului şi multele nenorociri. De aceea sunt atâtea suferințe şi boli, ca să se pună mii de frâie sufletului care cu uşurință se mândreşte şi se înalță cu trufie. Aşadar, să nu te tulburi când eşti ispitit, iubite, ci amintindu-ți de profetul care zice: „Bine-mi este mie că m-ai smerit ca să mă învăț îndreptările Tale"3, primeşte nenorocirea ca pe un leac, foloseşte-te cum se cuvine de ispită şi vei putea dobândi multă slobozire de care fie să ne învrednicim şi noi toți, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 123

De n-ar fi fost Domnul cu noi

1. Ceea ce am spus adeseori spun şi acum şi nu voi înceta să spun că mare este rodul care vine de la robie şi potrivit a-i aduce la înțelepciune pe cei ce iau aminte. Căci iată-i pe cei ce alergau la idoli şi care II disprețuiau pe Dumnezeu şi alergau la necredință ce spun acum după robie şi cum îşi pun în Dumnezeu nădejdea mântuirii lor. Şi profetul, ca un adevărat conducător de cor, le porunceşte ca neîncetat să spună acestea. După ce spune el mai întâi, îi îndeamnă şi pe aceia ca un învățător pe ucenicii lui: Să spună Israel de n-ar fi fost Domnul cu noi când s-au ridicat oamenii împotriva noastră, negreşit de vii ne-ar fi înghițit pe noi. Căci erau neînarmați şi goi, robi şi sclavi, iar acum, după ce au fost sloboziți din rele, aveau cetatea fără ziduri sau mai degrabă, nu aveau nici o cetate, după întoarcere, fiind pradă tuturor duşmanilor. Dar în loc de ziduri şi turnuri de apărare îl aveau pe Dumnezeu. Aceasta deci să spunem şi noi: De n-ar fi fost Domnul cu noi, negreşit de vii ne-ar fi înghițit pe noi. Ce nu ne-ar face oare duşmanul nostru, diavolul, dacă n-ar fi Domnul cu noi? Ascultă ce spune Hristos lui Simon Petru: „Simone, Si-mone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu. Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta"1. Căci este fiară rea şi nesătulă şi dacă nu ar fi ținut în frâu neîncetat pe toate le-ar răsturna şi le-ar umple de confuzie. Căci dacă împotriva fericitului Iov, luând puțină îngăduință, a smuls casa lui din rădăcină, dacă i-a umplut trupul de lepră şi a lucrat

' Lc. 22, 31-32.

o aşa de mare nenorocire, i-a stricat averea, pe copii i-a ucis, trupul l-a făcut să clocotească de viermi, pe femeie a făcut-o să se răzvrătească, pe prieteni, pe duşmani, pe slujitori i-a făcut să spună astfel de lucruri, dacă deci nu i s-ar pune diavolului mii de frâie, cum nu ar distruge pe toți şi pe toate? De aceea şi profetul zice: De n-ar fi Domnul cu noi. Căci erau foarte puțini şi mulți se întorceau împotriva lor. Şi în aceasta se arată înțelepciunea lui Dumnezeu, în faptul că nu le-a dat deîndată siguranța, ci le-a dat liniştea treptat. Aceasta o face ca să-i țină pe ei în cunoaşterea lui Dumnezeu, nelăsându-i să le scape îndreptarea care le-a venit lor din robie. Fiindcă de obicei slobozirea de rele îi făcea mai leneşi şi, în însăşi dăruirea bunătăților, îi lasă pe ei neîncetat în ispită ca să aibă ispitele ca un exercițiu neîncetat al înțelepciunii. De aceea Dumnezeu nu îi lasă pe oameni pururi în nenorocire, ca să nu se istovească şi să piară, nici nu îi lasă în prea mare libertate, ca să nu devină mai leneşi. Ci prin alternarea lor, diversifică mântuirea oamenilor.

De vii ne-arfi înghiţit pe noi. Vezi cum înfăţişează caracterul de fiară al duşmanilor? Căci şi oamenii sunt astfel, arătând cruzimea fiarelor. Sau mai degrabă sunt încă şi mai cruzi decât acelea, fiindcă îşi arată cruzimea faţă de cei de un neam cu ei. Căci fiara, de îndată ce cade asupra prăzii, lasă furia şi se retrage, sau dacă prada îi scapă nu mai revine asupra ei. Dar oamenii, dimpotrivă, dacă eşuează de mai multe ori, de mai multe ori atacă şi merg până la a dori să guste din trupul vrăjmaşilor lor. Astfel este mânia, raţiune nu mai are, într-atât se aprinde patima şi clocoteşte. Cum,- aşadar, s-ar putea stinge boala? Dacă ne-am gândi la noi înşine, dacă ne-am gândi la moarte şi la cei pe care îi loveşte în fiecare zi, dacă vom lua aminte la însăşi firea noastră, care nu este decât praf şi cenuşă. Iar dacă frumuseţea chipului îţi înşeală mintea, mergi la mormintele părinţilor şi vezi pe cei ce zac acolo cum sunt făcuţi praf şi pulbere şi vei primi bun temei de smerenie de la chip. Dar să nu condamni greutatea acestui cuvânt. Căci aşa cum cei aprinşi de arşiţă când sunt sloboziţi de boală au nevoie de aer curat, la fel şi cei înnebuniţi de patimi dacă se duc la morminte, ca şi cum ar ajunge într-un ţinut sănătos, scapă de bolile lor. Căci este de ajuns vederea sicriului pentru a abate un cuget înfumurat. De la acestea mută-ti mintea la ziua cea înfrico-şătoare a viitoarei judecăţi, la chinurile acelea şi la faptul că ai de dat socoteală, la pedepsele care nu au mângâiere, când nimeni nu va sta lângă tine. Prin acestea toate potoleşte-ţi patimile. Dar, vezi... şi printre oamenii de acum sunt unii care din această viaţă cad din bogăţie în sărăcie, din slavă în necinste. Şi dacă vrei să te mânii, nu te mânia împotriva celui de un neam cu tine, ci împotriva demonului celui rău. Ai asupra cui să îţi verşi mânia. Cu acela nicidecum nu te împăca, pe acela varsă-ţi mânia şi pe acela cheltuieşte-o, aceluia întinde-i curse şi de războiul cu el niciodată să nu te saturi. Când s-a aprins mânia lor împotriva noastră, apa ne-ar fi înecat pe noi, şuvoi ar fi trecut peste sufletele noastre. Negreşit ar fi trecut sufletul nostru apa cea nestăvilită. Şuvoi şi apă numeşte aici nespusa mânie a duşmanilor. Căci apa este năvalnică şi se dezlănţuie cu multă putere şi forţă, târând după ea tot ce întâlneşte în cale. Nu spune aici numai puterea de nestăvilit a relelor, ci şi trecerea lor rapidă.

2. Aşadar, să nu ne descurajăm când vin asupra noastră necazurile. Orice ar fi, este ca un şuvoi care trece repede, un nor care se risipeşte. Oricât de greu ai spune că este, are sfârşit. Oricât de înfricoşător, are o limită. Dacă nu ar avea sfârşit, însăşi firea nu i-ar fi de ajuns. Dar îi târăşte pe mulţi, zice. Dar nu din pricina forţei cu care vine, ci din pricina celor leneşi şi care se lasă uşor abătuţi. Aşadar, ca să nu fim târâţi de şuvoi şi ca să nu ne scufundăm în adânc, să cercetăm toate limanurile lui, să ne prindem de sfânta ancoră, încât să nu trebuiască

să suferim niciun naufragiu. Căci torentul este înfricoşător până la o vreme şi apoi iarăşi se potoleşte cu totul.

Apa ne-ar fi înecat pe noi. Alt traducător zice: „Atunci apele ar fi năvălit peste noi trecând ca un şuvoi peste sufletul nostru".

Negreşit ar fi trecut sufletul nostru prin apa cea nestăvilită. Altă versiune zice: „Atunci au trecut peste sufletul nostru cei mândri ca şuvoaiele de apă". Vezi cât de mare este ajutorul lui Dumnezeu? Cum, în atâtea rele fiind, nu i-a lăsat pe ei sub torent. De aceea Dumnezeu îngăduie să se mărească şuvoiul necazurilor nu ca să ne înece, ci ca să ne facă mai încercaţi şi ca să ne dea o dovadă mai mare a puterii Lui. Numeşte aici mândri pe duşmanii lui Israel, care sunt mai puternici decât orice şuvoi şi care se aruncă asupra lor cu puterea unei ape nestăvilite, fără să îi vatăme însă cu nimic. Iar pricina este ajutorul lui Dumnezeu, sprijinul venit de sus, ajutorul nebiruit. De aceea şi profetul vorbind despre izbăvirea de rele spune şi pe cel ce a dăruit izbăvirea, cu binecuvântare.

Binecuvântat este Domnul, Care nu ne-a dat pe noi vânare dinţilor lor. Sufletul nostru s-a izbăvit ca o pasăre din cursa vânătorilor. Vezi cum înfăţişează şi propria slăbiciune, şi puterea acelora? Căci aceştia atacau ca nişte fiare şi ca leii, gata să guste din carnea lor, înarmaţi cu putere şi cu mânie. Iar aceştia erau mai slabi decât o pasăre. Căci atunci mai degrabă se arată minunile lui Dumnezeu: când cei slabi îi stăpânesc pe cei puternici. Dar nu numai prin aceasta atacul era de nerăbdat, că cei puternici erau înfricoşători, plini de multă furie şi gata a gusta din carnea lor, iar aceştia, puţini şi uşor de învins, ci şi că, fiind ameninţaţi în mijlocul chinurilor, erau căzuţi în nenorociri de tot felul, fiind înconjuraţi de pretutindeni de duşmani. Dar Cel bogat în milă, Care poate să izbăvească din orice nenorocire, chiar şi după ce a căzut cineva în necaz, ne-a izbăvit pe noi, zice, cu multă uşurinţă. Ceea ce profetul voind să arate, se exprimă astfel: Sufletul nostru s-a izbăvit ca o pasăre din cursa vânătorilor. Cursa s-a sfărâmat şi noi ne-am izbăvit. Apoi, arătând şi în ce fel, a adăugat: Ajutorul nostru este în numele Domnului, Cel ce a făcut cerul şi pământul. Vezi puterea Apărătorului? Vezi tăria? A sfărâmat însuşi temeiul uneltirii. Aceasta ar putea-o înţelege cineva şi potrivit sensului anagogic şi să se aplice atât diavolului, cât şi neamului omenesc. Căci arată cum i-a smuls, cum i-a dezlegat din cursele lui. Căci aceasta s-a întâmplat când a spus Domnul ucenicilor Lui: „Iată, v-am dat putere să călcaţi peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului"2. Căci nu este o luptă deschisă, nici egale forţele. Căci diavolul zace căzut jos, iar tu stai drept în picioare, lovindu-l de sus. El este zdrobit fără putere, iar tu eşti puternic.

De unde vine dar că el biruieşte adeseori? Din lenevirea noastră, din neglijența celor ce dormitează. încât dacă ai vrea să îi stai împotrivă, nu îndrăzneşte să te atace pe față. Dar dacă te biruieşte când dormi aceasta se întâmplă nu din pricina puterii lui, ci din pricina împuținării tale. Pe cel ce doarme, cine nu îl va putea birui, chiar dacă cel ce luptă ar fi cel mai slab dintre toți? Cel puternic a fost legat, armele i-au fost smulse, puterea lui nimicită, sălaşul său distrus, săbiile lui şi-au pierdut tăria. Ce vrei mai mult decât atât? Pentru ce atunci te temi de el? Pentru ce te înspăimânți? Ți s-a poruncit să calci în picioare pe cel deja zdrobit. Pentru ce tremuri? Spune mie! Pentru ce te pierzi cu firea? Nu te gândeşti la Cel care ne dă ajutor? Căci nu numai că vrăjmaşul a devenit mai slab, ci şi ajutorul tău a devenit mai mare. Săltările trupului s-au potolit, povara păcatului s-a şters, ai primit harul Duhului Sfânt, puterea ungerii. „Pentru că ceea ce era cu neputință Legii -fiind slabă prin trup - a săvârşit Dumnezeu, trimițând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului şi pentru păcat a osândit păcatul în trup. Pentru ca îndreptarea din Lege să se împlinească în noi care nu umblăm după trup, ci după duh"3. Trupul ți l-a făcut supus, arme ți-a dăruit: platoşa dreptății,

2Lc. 10,19. 3 Rom. 8, 3-4.

cingătoarea adevărului, coiful mântuirii, pavăza credinței, sabia Duhului4 ți-a dat şi arvună, te hrăneşte cu trupul Lui, te adapă cu sângele Lui, ți-a încredințat crucea Lui ca suliță, suliță niciodată înclinată, pe diavol l-a legat, l-a aruncat la pământ. Astfel încât fără scuză rămâne înfrângerea ta şi nu ai iertare dacă eşti doborât. Căci mii de temeiuri ai pentru izbândă.

Cursa s-a sfărâmat şi noi ne-am izbăvit. Ajutorul nostru este în numele Domnului, Cel ce a făcut cerul şi pământul. Vezi pe cine ai comandant? Vezi pe cine ai împărat? Vezi pe Creatorul a toate? Pe Cel care numai prin cuvânt a adus din nimic atâtea trupuri, atâta materie, atâta măreție. Nu te lăsa abătut, stai drept, vitejeşte. Nimic nu te împiedică să pui un trofeu de biruință strălucitor. Acestea ştiindu-le, deci, iubiților, să stăm treji, să luptăm, să nu dormim, ci să ne curățim armele, să ne întărim râvna, să lovim neîncetat pe vrăjmaşul, ca să câştigăm o biruință strălucitoare, ca să ne bucurăm de multă slavă în împărăția cerurilor. Pe care fie ca noi toți să o dobândim, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 124

Cei ce se încred în Domnul sunt ca muntele Sionului.

1. Ce vrea să spună adaosul Sionului? Pentru ce nu a spus simplu ca muntele, ci pomeneşte exact de muntele Sionului? Vrea să ne învețe să nu ne descurajăm în nenorociri, nici să ne

înecăm, ci, agățându-ne de nădejdea în Domnul, să le purtăm pe toate cu vitejie şi războaiele, şi luptele, şi tulburările. Fiindcă şi muntele acesta, devenind oarecând pustiu şi gol de locuitori, s-a întors iarăşi la prosperitatea dintâi, primind bunăstarea de mai înainte, prin întoarcerea locuitorilor lui şi prin arătările în el a minunilor lui Dumnezeu. La fel şi bărbatul viteaz, chiar dacă ar pătimi mii de chinuri, nu se lasă niciodată abătut. Nu căuta, aşadar, o viață fără pericole şi netulburată şi fără nenorociri, ci una în care să fii neabătut de pericole. Căci nu este acelaşi lucru pentru un cârmaci a sta în port şi a înfrunta o mare tulburată unde să îşi arate meşteşugul. Căci în primul caz, unul devine laş, moleşit, fără vlagă. Iar celălalt având de înfruntat stânci ascunse sub valuri, multe recifuri, puterea vânturilor, şi toate câte sunt de răbdat pe mare şi, trecând prin acestea toate, îşi face sufletul mai puternic. De aceea ți s-a dat această viață, nu ca să te leneveşti, nici ca să cazi, nici ca să nu pătimeşti nici un necaz, ci ca prin pătimire să devii mai strălucitor. Aşadar, să nu căutăm pacea, nici o viață plină de desfătare. Căci pofta aceasta nu este a unui bărbat viteaz, ci mai degrabă a unui vierme, a unui animal necuvântător, lipsit de rațiune. Ci roagă-te lui Dumnezeu mai curând să nu cazi în ispită. Iar dacă vreodată cazi, nu te scârbi, nu te tulbura, nici nu te agita, ci fă totul ca să devii mai strălucitor, mai luminos.

Nu vezi pe ostaşii cei mai curajoşi cum, atunci când sună trâmbițele privesc numai la trofee, numai la biruințe, numai la cununi şi la faptele strămoşilor? Aşa şi tu, când auzi sunând trâmbița duhovnicească, stai drept, devenind mai tare ca leul, înfruntă orice, fie foc, fie fier. Ştii că şi elementele cu adevărat se sfiesc de cei curajoşi. Ştii că şi fiarele se tem de cei viteji. In ciuda foamei şi a sălbăticiei lor, uită de toate când văd un om drept şi îşi înfrânează patima. Incin-ge-te cu aceste arme şi nu te vei teme nici de foc, chiar dacă vei vedea flăcările arzând până la cer. Căci ai un conducător viteaz, Care poate toate şi numai cu un semn poate dezlega chinurile. Toate sunt ale Lui, şi cerul, şi pământul, şi marea, şi fiarele, şi focul. Toate sunt pentru el uşor de preschimbat şi prefăcut. Pentru ce atunci te temi? Spune mie! Din nici o altă pricină, ci din lenevire şi propria nepăsare şi neglijență. Nu este moartea culmea tuturor relelor? Dar şi aceasta este o datorie pe care trebuie să o plătim firii. Pentru ce să nu facem profitabilă datoria? Căci dacă este necesar să umblăm pe calea aceasta vrând nevrând, pentru ce să nu o facem cu profit? Dar după chinurile de aici, se va da o bucurie nu vremelnică, ci mai mare decât orice chin.

Iar dacă ție ți se par că sunt grele, gândeşte-te la cei care fără nici o răsplată, sunt predați unei boli îndelungate, la cei care suferă de foame neîncetat, la cei ce au boli incurabile şi

îndelungate, din pricina cărora adesea se roagă să moară. Insă mulți s-au grăbit chiar şi şi-au pus capăt zilelor prin spânzurare sau sabie. Dar ție îți stă înainte cerul şi bunătățile cele din ceruri. Nu te înfricoşezi, nici nu te temi să te moleşeşti, când ai un asemenea ajutor? Nu îl auzi pe profet zicând: Cei ce se încred în Domnul sunt ca muntele Sionului? Căci munte numeşte neclătirea, faptul de a nu fi abătut, arătând nădejdea în Dumnezeu fermă, nebiruită, neînfruntată. Căci aşa cum cineva, care ar aduce mii de maşini de război, nu ar putea nici să mişte, nici să clatine muntele din loc, tot aşa cel ce atacă un om care are nădejdea în Dumnezeu se întoarce acasă cu mâinile goale. Căci nădejdea în Dumnezeu este mai tare decât muntele.

Nu se va clătina în veac cel ce locuieşte în Ierusalim. Alt traducător zice: „Neclătit în veac este cel ce locuieşte în Ierusalim". Ce oare? Nu s-au clătinat, zice, cei trei tineri şi Daniel? Nicidecum. Şi-au pierdut patria, au răbdat robia, dar de clătinat nu s-au clătinat niciodată. Ci fiind în atâta tulburare a lucrurilor şi fiind în mijlocul atâtor valuri, stăteau ca pe o stâncă, ancorați în portul cel liniştit şi astfel nimic neplăcut nu au pătimit. Deci să nu numeşti clătinare împrejurările nenorocite. Căci nu aceasta înseamnă clătinare, ci pierzania sufletului şi faptul de a cădea din virtute. Ceea ce nu pătimesc aceia care se îneacă în pericole, ci dobândesc o înțelepciune mai sigură şi strălucesc mai tare. Dar dacă vrei să înțelegi spusa şi potrivit anagogiei că nu se va clătina în veac cel ce locuieşte în Ierusalim, închipuieşte-ți moştenirea cea de dincolo, din cetatea de sus, Ierusalimul ceresc. Căci cei care primesc cetatea aceea sunt sloboziți de orice nenorocire. Căci nu este acolo nimic supărător, nici poftă, nici plăceri, nici prilejuri pentru păcate, nici întristare, nici luptă, nici pericol, ci toate acestea au trecut. Munți sunt împrejurul lui şi Domnul împrejurul poporului Său de acum şi până în veac. Prin acestea spune ajutorul care vine din poziția cetății, dar nu îi lasă să îşi pună nădejdea în acestea, ci îi aduce la ajutorul cel nebiruit, Dumnezeu.

2. Căci dacă şi munții o străjuiesc zice, dar tot are nevoie de siguranța de la Dumnezeu şi aceasta face cetatea nebiruită. De aceea celălalt traducător spune „Domnul împrejurul poporului Lui". Adică nu vă puneți nădejdea în încercuirea munților. Şi ceea ce o face pe ea nebiruită aceasta este că nu va lăsa Domnul toiagul păcătoşilor peste moştenirea drepților. Spune care este pricina binecuvântată a ajutorului lui Dumnezeu, încât să îi facă să aibă încredere. Care este aceasta? Nu va răbda, zice, ca cele bune ale drepților să ajungă în mâinile păcătoşilor. Aceasta o spune în acelaşi timp pentru a-i face să aibă încredere în ajutorul lui Dumnezeu şi pentru a-i convinge să rămână în virtute, dacă vor să se bucure neîncetat de

ajutorul Lui şi să fie stăpâni pe bunurile lor. Căci arată prin acestea că şi dobândirea şi păstrarea acestor bunuri stă în puterea lor. Toiagul păcătoşilor aici numeşte stăpânirea duşmanilor. Ceea ce spune aceasta este: nu va răbda să stăpânească aceia moştenirea drepților. Căci dacă a făcut aceasta pentru o scurtă vreme a fost pentru îndreptarea lor, pentru prevenirea lor şi pentru înțelepțire. Ca să nu îşi întindă drepții întru fărădelegi mâinile lor. Altă versiune: „Pentru aceasta nu îşi întind drepții întru fărădelege mâinile lor." „Pentru aceasta", adică pentru care? Pentru ceea ce s-a spus, că îi va apăra, că îi va răzbuna şi că pe duşmani îi va izgoni şi-i va îndepărta de la posesiunile lor. Ca şi când ar spune: cei înțelepțiți prin ispită, cei deveniți mai buni prin bunătățile dăruite lor, stăruind în virtute şi, din ambele părți fiind învățați, nu se vor atinge de răutate. încât totul li s-a întâmplat pentru aceasta, ca sufletul lor să devină mai bun, îndreptat prin suportarea necazurilor şi devenit mai râvnitor prin dăruirea bunătăților.

Fă bine, Doamne, celor buni şi celor drepți cu inima. Iar pe cei ce se abat pe căi nedrepte, Domnul îi va duce cu cei ce lucrează fărădelegea. Vezi cum totdeauna în noi sunt pricinile şi pentru a ne bucura de bunuri, şi pentru a răbda pedepsele? Şi totuşi, chiar şi aşa se arată multa strălucire a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Căci cu multă superioritate ne covârşeşte pe noi prin răsplătiri. Şi pentru păcate aduce o pedeapsă pe măsură, iar pentru fapte bune ne dă o răsplată covârşitoare. Drepți cu inima numeşte aici pe cei fără vicleşug, pe cei neprefăcuți, pe cei care nu au nimic de ascuns, nimic tăinuit. Căci aceasta este dreptatea pe care o caută Dumnezeu mai cu seamă. Aceasta este virtutea, netedă şi uşoară, după cum răutatea şi viclenia este sucită, întortocheată, de nestrăbătut. Şi aceasta se poate vedea din fapte. Căci cel ce voieşte să mintă şi să urzească vicleşuguri, câte nu încearcă, de câte felurite meşteşugiri nu are nevoie, de ce cuvinte prefăcute, de câtă dibăcie? Dar cel ce spune adevărul nu are nevoie de nici o muncă, de nici o greutate, de nici o prefăcătorie, nici de maşinații, de nimic din toate acestea, fiindcă adevărul străluceşte prin el însuşi. Căci aşa cum trupurile urâte au nevoie de multe meşteşugiri exterioare, de multe tertipuri ca să-şi ascundă urâțenia naturală tot aşa cele frumoase prin fire strălucesc prin ele însele. Tot aşa este şi cu adevărul şi minciuna, răutatea şi virtutea. De unde este limpede că răutatea şi mai înainte de pedeapsă este prin sine o pedeapsă, iar virtutea şi mai înainte de răsplată este o răsplată prin sine. Căci aşa cum virtutea are în ea însăşi premiile şi mai înainte de cununi, la fel răutatea are în ea însăşi pedeapsa şi mai înainte de condamnare. Şi ce este mai cumplit decât păcatul? De aceea şi Pavel amintind de cei ce se însoțesc cu unire nelegiuită şi insultă legile firii

spune că aceasta este pentru ei cea mai mare osândă şi mai înainte de condamnare. „Bărbaţi cu bărbaţi, săvârşind ruşinea şi luând în ei înşişi răsplata cuvenită rătăcirii lor"1. Numeşte „răsplată" însăşi necuviinţa păcatului lor şi fapta lor. Pace peste Israel. încheie cuvântul cu rugăciunea. Căci aşa sunt sufletele sfinţilor. După îndemnuri şi sfaturi adaugă rugăciunea aducând ascultătorilor cel mai mare sprijin. Pace aici se referă nu numai la cea sensibilă, ci şi la cea care este mai înaltă decât aceasta şi din care se naşte şi aceasta, spune astfel şi se roagă ca sufletul să nu se răzvrătească împotriva lui însuşi aducând războiul patimilor. Aşadar, această pace să o căutăm noi înşine, ca să putem obţine bunătăţile cele făgăduite nouă, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 125

Când a întors Domnul robia Sionului am fost mângâiaţi.

1. Cuvântul robie, este simplu în expresia sa, dar are mai multe sensuri. Căci este o robie bună, ca atunci când spune Pavel: „Şi tot gândul îl robim spre ascultarea lui Hristos"1. Este şi o robie rea ca atunci când spune: „Căci dintre aceştia sunt cei ce se vâră prin case şi robesc femeiuşti împovărate de păcate"". Este o robie gândită, despre care zice: „să propovăduiesc celor robiţi slobozire"3. Este şi o robie simţită, cea care vine de la duşmani. Mai cumplită este cea dintâi. Căci unii prin legea războiului îi robesc pe alţii, dar îi cruţă adeseori pe cei robiţi. Şi le rânduiesc să care apă, să care lemne sau să dea de mâncare la cai, dar nu le vatămă cu nimic sufletul. Dar cel care este luat rob păcatului îşi dobândeşte o tiranie necruţătoare şi barbară care îl trage pe el la faptele cele mai de necinste. Căci tirania aceasta nu ştie să cruţe, nici să miluiască. Ascultă cum nenorocitul şi nefericitul Iuda, fiind luat rob, nu a fost cruţat, ci s-a făcut hot de cele sfinte, vânzător. Şi după ce a săvârşit păcatul l-a adus înaintea iudeilor, şi-a descoperit greşeala, dar nici aşa nu l-a lăsat să rodească roadă pocăinţei, ducându-1 la spânzurătoare. Căci păcatul este tiran cumplit, dând cumplite porunci şi ruşinându-i pe cei ce ascultă de el. De aceea, vă rog, să fugim cu multă grăbire de această tiranie şi să luptăm cu ea şi niciodată să nu ne împăcăm cu ea şi, odată eliberaţi, să ne păstrăm libertatea. Căci dacă cei ce au scăpat din lanţurile

1II Cor. 10,5. 2II Tim. 3, 6.

barbarilor simt atâta mângâiere, cu cât mai mult noi care am fost eliberaţi de păcat trebuie să săltăm şi să ne bucurăm şi să ne păstrăm nemuritoare această bucurie, dar să evităm să cădem iarăşi în aceleaşi rele. Am fost mângâiaţi. Aceasta spun şi ceilalţi traducători: „Ca şi

cum am visat". Iar textul ebraic: Chaolemim. Ce înseamnă mângâiați? Adică ne-am umplut de odihnă, zice, de bucurie, de veselie. Atunci s-a umplut de bucurie gura noastră şi limba noastră de veselie; atunci se zicea între neamuri: Mari lucruri a făcut Domnul cu ei. Mari lucruri a făcut Domnul cu ei. Nu mică schimbare în mai bine produce faptul de a se bucura pentru eliberarea din robie. Şi cine nu se bucură pentru aceasta? Părinții acestora, când au fost sloboziți din Egipt şi au fost mutați de Ia robia aceea la libertate au rămas în cea mai de pe urmă nerecunoştința, cârtind pentru bunătățile înseşi, tânguindu-se, văitându-se, plângându-se. Dar nu noi, zice. Ci noi ne bucurăm şi săltăm de bucurie. Dar spun şi pricina bucuriei. Nu numai pentru slobozirea din chinuri ne bucurăm, zice, ci fiindcă toți vor cunoaşte pronia lui Dumnezeu față de noi. Căci atunci vor zice între neamuri: mari lucruri a făcut Domnul cu ei. Mari lucruri, a făcut Domnul cu noi. Nu este în van repetarea cuvântului, ci ca să arate multa bucurie ce aveau. Căci în prima parte cuvântul este al neamurilor, în partea a doua este cuvântul iudeilor. Şi vezi bine. Căci nu a spus ne-a mântuit pe noi, nici ne-a slobozit pe noi, ci mari lucruri a făcut, vrând să descrie prin aceste expresii măreția minunii pe care a fă-cut-o cu ei. Vezi că, ceea ce spuneam neîncetat, prin acest popor lumea întreagă se învăța fie că era dus în robie, fie că se întorcea din robie? întoarcerea lor a fost ca o propovăduire pentru lumea întreagă. Faima lor se răspândea pretutindeni, făcând tuturor limpede iubirea de oameni şi bunătatea Iui Dumnezeu. Fiindcă mari şi străine cu adevărat erau minunile întâmplate cu ei. Căci însuşi cel ce îi ținea robi, Cyrus, i-a slobozit nefiind rugat de nimeni, ci fiindu-i înmuiat sufletul de Dumnezeu. Şi nu numai că i-a slobozit, ci încă şi cu daruri.

Ne-a umplut de bucurie. întoarce, Doamne, robia noastră cum întorci pâraiele spre miazăzi. Cum a început psalmul Când a întors Domnul robia Sionului aşa a zis şi aici: întoarce, Doamne, robia noastră. Ca şi cum ar vorbi despre cele viitoare. Mai ales că un alt traducător ne aduce pe noi la acelaşi sens zicând nu Când a întors, ci „de când a întors" fiindcă atunci a luat început lucrul şi fiindcă nu a avut loc totul ia început deodată, ci au avut loc mai multe întoarceri, căci a fost prima, şi a doua, până Ia a treia întoarcere.

2. Aşadar, aceasta este de spus: fie că se roagă ca slobozirea să fie întreagă şi deplină, fiindcă mulți dintre iudei voiau să rămână în țara barbarilor. De aceea doreşte intens ca întoarcerea să aibă loc, drept pentru care zice: întoarce, Doamne, robia noastră, cum întorci pâraiele spre miazăzi. Adică împingându-ne şi îmboldindu-ne cu multă putere, cu multă tărie. De aceea şi

alt traducător acelaşi lucru îl arată zicând: „Ca un torent". Altul: „ca un curent de apă". Altul: „Ca o apă dezlănțuită".

Cei ce seamănă cm lacrimi cu bucurie vor secera. Aceasta se spune despre iudei, totuşi aceste cuvinte pot fi spuse de multe ort şi în alte împrejurări. Căci aşa este virtutea; prin chinuri strălucite are răsplățiie. Şi trebuie mai întâi să ne ostenim şi să ne chinuim şi apoi să căutăm slobozire. Căci aceasta se întâmplă în cele pământeşti, cum ar putea vedea cineva. De aceea psalmistul a adus cuvântul la acestea, mă refer la semănat şi la secerat. Căci aşa cum cel ce seamănă suportă osteneala, sudoarea, arşița soarelui, la fel şi cel ce se împărtăşeşte de virtute. Căci nici o ființă nu este mai puțin făcută pentru odihnă ca omul. De aceea strâmtă şi îngustă i-a făcut Dumnezeu calea. Sau mai degrabă nu numai cele ale virtuții sunt ostenitoare, ci şi lucrurile pământeşti le-a făcut astfel şi pe acestea cu mult mai mult. Cel ce seamănă, cel ce zideşte, călătorul, tăietorul de lemne artistul, orice om. dacă vrea să rodească ceva folositor, are nevoie de osteneală şi chin. Şi aşa cum semințele au nevoie de ploaie, aşa avem noi nevoie de lacrimi. Şi aşa cum pământul are nevoie să fie săpat şi arat cu plugul, aşa şi sufletul are nevoie, în loc de plug, de ispite şi necazuri, ca să nu odrăslcască buruieni, ca să îmnoaie împietrirea lui, ca să nu sălteze. Căci şi pământul dacă nu este arat cu multă osteneală nu odrăsleşte nimic sănătos. Ceea ce spune profetul aceasta este: că iudeii nu trebuie să se bucure numai pentru întoarcere, ci şi pentru robie şi pentru ambele trebuie să aducă mulțumire lui Dumnezeu. Căci una este semănatul, cealaltă seceratul. Căci aşa cum cei ce seamănă cu lacrimi, se bucură după aceea de roade, aşa şi voi când ați fost duşi în robie, v-ați asemănat semănătorilor, nenorociți fiind, ostenindu-vâ, necăjindu-vă, răbdând iarna, războiul, norii, grindina, vărsând mii de lacrimi. Căci ceea ce este ploaia pentru semințe aceea înseamnă pentru cei în necazuri lacrimile. Dar iată, zice, pentru chinurile acelea ați luat acum răsplată. Aşadar, când spune: Mergând mergeau şi plângeau, aruncând semințele lor, dar venind vor veni cu bucurie, ridicând snopii lor. Nu vorbeşte aici despre grâne, ci despre evenimentele vieții, învățând pe ascultător să nu deznădăjduiască în necazuri. Aşa cum semănătorul nu deznădăjduieşte, oricât de împovărătoare ar fi munca, privind de mai înainte roadele secerişului. La fel, nu trebuie să se întristeze cel aflat in necazuri, oricât de multe ar fi, aşteptând secerişul şi gândindu-se la roadă care vine din necaz. Aşadar şi noi, cunoscând acestea, să mulțumim Stăpânului şi pentru necaz, şi pentru slobozirea din necaz. Căci evenimentele vieții sunt diferite, dar fiecare priveşte spre un singur scop: semănatul şi secerişul. Să suportăm necazurile cu vitejie şi cu mulțumire şi slobozirile din ele

cu slavoslovii, ca să dobândim bunătățile viitoare cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 126

De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar -păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte, în zadar vă. sculați dis-de-dimineață şi vă. ridicați îndată ce v-ați aşezat.

1. Acest psalm vorbeşte despre starea lucrurilor după întoarcerea iudeilor. Fiindcă au fost sloboziți din robie şi s-au întors din țara barbarilor, au găsit cetatea lor în ruină şi au încercat să ridice iar zidurile cu turnurile surpate, dar mulți din toate părțile împotrivindu-se, împiedicau lucrul, pizmu-ind fericirea iudeilor şi temându-se de bunăstarea lor. Apoi când se petreceau acestea, timpul trecea şi s-a scurs atâta timp, încât s-au pierdut peste patruzeci de ani pentru zidirea templului. Ceea ce iudeii înşişi arătând ziceau: „în patruzeci şi şase de ani s-a zidit templul acesta!"1 vorbind nu despre întâia zidire a templului, a lui Solomon, ci de cea de după eliberarea din robia perşilor. Fiindcă, aşadar, a trecut mult timp atât pentru zidirea templului, cât şi pentru a înălța zidurile cetății (căci zidirea cetății a luat mult mai mult timp) profetul, învățându-i iarăşi să caute refugiu la Dumnezeu, revine la acestea arătând că toate sunt în zadar şi sunt deşarte, dacă nu îşi atrag asupra lor ajutorul lui Dumnezeu. Fără ajutorul lui Dumnezeu, era cu neputință nu numai să fie izbăviți din robie, ci şi să ridice zidurile. Dar de ce vorbesc despre înălțarea zidurilor şi construcția cetății? Chiar dacă ar fi fost terminată, nu ar fi putut să o păzească, lipsită fiind de apărarea lui Dumnezeu.

Acestea le spune ca să îi convingă să îşi pună toată nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu, ca să nu devină, din pricina slobozirii de care se bucură, mai leneşi. De aceea Dumnezeu nici nu le-a dat lor toate bunătățile dintr-odată, ci puțin câte puțin, ca să nu se întoarcă iarăşi la răutatea lor de mai înainte, din pricina unei prea grabnice sloboziri din rele. Dar chiar şi în dăruirea bunătăților le amintea neîncetat, prin atacul duşmanilor, trezindu-i neîncetat din lenevirea lor. Cuvântul este spus în general, deşi la început a fost spus pornind de la această împrejurare. Trebuie aşadar să le aplicăm la toți nu ca să ne lenevim, nici să stăm cu mâinile în sân, ci după ce am făcut tot ce ne-a stat în putință, să încredințăm totul lui Dumnezeu, agățandu-ne în toate mereu de nădejdea în El. Căci aşa cum, dacă Dumnezeu nu ajută, nu ne este cu putință să ducem ia bun sfârşit nici un lucru, tot aşa, chiar dacă Dumnezeu ne dă ajutorul, dar dacă noi tărăgănăm şi amânăm lucrul, nimic nu isprăvim.

în zadar vă sculați dis-de-dimineață şi vă ridicați îndată ce v-ați aşezat. Alt traducător zice: „Amână să şadă". Altă versiune: „întârzie să şadă". Ceea ce spune aceasta este: Deşi privegheați, deşi vă sculați până în zori, deşi amânați să vă odihniți, cheltuind tot timpul în osteneli şi suferință, dacă nu vă veți bucura de ajutorul de sus, toate cele omeneşti se vor distruge şi nu va fi de nici un folos această străduanie. Cei ce mâncați pâinea durerii. Aceasta o spune pentru a arăta că trăiau o viață chinuită, fiind oşteni şi constructori în acelaşi timp. Cu o mână purtau coşul sau piatra, cu cealaltă mână sabia, împărțindu-se între a lupta şi a construi, purtând în acelaşi timp pietrele şi scuturile. Fiindcă cetatea era fără ziduri şi lipsită de apărare, temându-se în fiecare clipă de atacurile neaşteptate ale duşmanilor, mai presus de orice nădejde, ridicau zidul aşa înarmați. Se vedeau acolo săbii, scuturi, paloşuri şi, în depărtare, străji care anunțau năvălirea neaşteptată a duşmanilor şi care trâmbițau dacă îi vedeau pe aceştia apropiindu-se. Dar chiar dacă faceți acestea, zice, şi mâncați pâinea durerii toate vă vor fi zadarnice, dacă nu vă veți atrage ajutorul de sus. Cu cât mai mult noi care mergem pe calea care duce la cer? Dacă nu v-ar da Domnul somn, iubiți ai Săi. lată fiii sunt moştenirea Domnului. Care este legătura? Mare este legătura cu cele spuse mai înainte. Ceea ce spune aceasta este: Dacă Dumnezeu nu v-ar da cele de la El, toate ar fi zadarnice. Dar când Domnul dă cele ale Lui atunci şi somnul este plăcut, atunci este şi libertate, şi viață slobozită de primejdii şi plină de siguranță.

2. Când Dumnezeu le va da somn, când îi va odihni pe ei şi când îi va respinge pe duşmanii care atacă, nu numai că atunci vor zidi cetatea, nu numai că o va păzi, ci vor primi cu mult mai multe bunătăți: vor fi părinții multor copii, le va da lor naştere de fii.

Răsplata rodului pântecelui. Altă versiune: „Răsplata, rodul pântecelui". Ce înseamnă aceasta? Adică vor primi ca răsplată naşterea de prunci. Deşi faptul este şi lucrarea firii, dar când Dumnezeu împarte darurile Sale şi aceasta şi mai mult sporeşte. Căci şi aceasta are nevoie dc ajutor de sus. Dar nu numai în acestea va fi bunăstarea lor, precum construcția cetății, păzirea ei, naşterea de prunci, ci şi altele se vor adăuga la acestea. Şi arătând care sunt acestea adaugă, zicând: Precum sunt săgețile în mâna celui viteaz, aşa sunt copiii celor scuturați. Ceea ce vrea să spună aceasta este: Nu numai că vor fi în siguranța zidurilor, nici în întări tu rile cetății, nici vor avea naştere de fii, ci vor fi înfricoşători pentru duşmani, atât de înfricoşători ca săgețile. Nu doar simplu ca săgețile. Ci ca săgețile în mâna celor puternici. Căci săgețile nu sunt înfricoşătoare în sine, ci, când sunt slobozite de cel viteaz, amenință cu moartea pe cei ce atacă. Aşa de înfricoşători vor fi aceştia. Aceştia care? Fiii celor scuturați.

Adică ai celor slăbiți, ai celor legați în ianțuri. Le aminteşte mereu nenorocirea dinainte în vreme de pace, pentru ca din toate părțile să le îndrepte mintea şi prin cele ce au pătimit, şi prin cele din care au fost sloboziți, şi prin cele de care se bucură.

Fericit omul care-şi va împlini pofta lui de la dânşii. Nu se va ruşina când va grai cu vrăjmaşii săi în poarta1. Altă versiune zice: „Fericit este cel ce-şi va umple tolba lui cu ei". Adică faptul că şi aceasta se va adăuga lor, puterea trupului, naşterea de prunci, siguranța, frumusețea cetății, biruință şi triumfuri în lupte. De aceea îi şi fericeşte pe cei ce aveau să se bucure de această prosperitate. Căci, zice, vor fi înarmați. Dar nu în acestea stă fericirea lor, ci în faptul că nu se vor ruşina. Nu se vor ruşi tui când vor grăi cu vrăjmaşii lor in poartă. Ce înseamnă aceasta? Este pentru ei cel mai mare trofeu, cea mai mare strălucire, slavă, fericire. Căci nu vor mai fi batjocoriți ca unii care nu se bucură de purtarea de grijă a lui Dumnezeu sau ca unii care au un Dumnezeu neputincios sau puternic, dar pentru păcatele lor au fost lepădați din purtarea Lui de grijă, ci, purtându-li-se de grijă în toate privințele: cetatea, zidurile, paza, pruncii, armele, puterea, nu vor da înapoi văzând pe duşmani, ci îi vor înfrunta cu multă bărbăție, împodobiți fiind, plini de mândrie şi de încredere, arătând în toate protecția Iui Dumnezeu peste ei. Căci capul tuturor bunătăților şi capătul fericirii este faptul de a putea fi împodobit cu ajutorul lui Dumnezeu. De aceea şi aici psalmistui îşi încheie cuvântul învățându-i pe toți ca, mai înainte de toate, să caute podoaba aceea şi prin ea să fim strălucițI. Aceasta, aşadar, să râvnim şi noi ca să dobândim bunătățile cele veşnice cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus FIristos, Căruia fie slava împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 127

Fericiți toți cei ce se tem de Domnul

1. Vezi pe profet începând acest psalm de acolo de unde l-a terminat pe cel precedent. Căci aşa cum acolo îi fericea pe aceia că nu se vor ruşina, având ajutorul lui Dumnezeu, aşa şi aici porneşte de la aceeaşi idee zicând: fericiți toți cei ce se tem de Domnul. Şi iarăşi face cuvântul său general, luan-du-şi ca punct de plecare pe iudei. Şi bine zice: toți, fie rob, fie stăpân, fie sărac, fie cu trupul mutilat, fie orice altceva, nimic dintre acestea nu împiedică să aibă fericirea de care vorbeşte. F.ste şi un alt fel de fericire, fals şi închipuit, pe care mulți îl râvnesc. Această fericire abia rezultă din reunirea mai multor lucruri, iar dacă nu toate concurează, nu poate cineva fi numit fericit, nici la oameni. Iată ce vreau să spun: dacă ar fi cineva bogat, nu îi este de ajuns aceasta pentru a fi fericit, ci trebuie să aibă şi sănătate. Chiar

dacă ar fi bogat, dar are trupul schilodit, fericirea lui şchiopătează şi el este mai nefericit decât toţi săracii. Căci mulţi sunt bogaţi, dar luptă cu boala şi se socotesc pe ei înşişi nenorociţi, cu toate miile lor de talanţi şi îi fericesc pe săracii care trăiesc în strâmtorări. Iarăşi dacă ar fi sănătos la trup şi ar fi şi bogat, dar nu se bucură de slavă este iarăşi o piedică în calea fericirii. Căci sunt unii care au mulţi bani şi care au un trup teafăr, dar suferă chinuri de nerăbdat din pricina celor ce sunt cei dintâi în armată şi care au putere. Prin faptul că nu au parte de nici o cinste, se socotesc pe ei înşişi că sunt mai nenorociţi decât toţi fiind obligaţi adeseori să se supună unora care sunt mai săraci decât proprii lor sclavi. Şi iarăşi, dacă ar avea şi slavă, şi bogăţie, şi sănătatea trupului, dar nu ar avea siguranţă, fiind expus miilor de uneltiri, pizmuit, urât, osândit, calomniat, unul ca acesta va fi mai nenorocit decât toţi, trăind o viaţă de iepure, temându-se şi de umbre, tremurând şi înspăimântând u-se de orice.

Daca ar scăpa de toate acestea şi ar fi iubit de toţi şi ar avea de toate şi slavă, şi bogăţie, şi siguranţă, şi cinste (ceea ce e cu neputinţă, totuşi să spunem că este aşa) aşadar toate ar curge şi nimic nu ar fi care să-1 împiedice, ci ar avea şi bunăvoinţa poporului, şi mărimea slavei, şi bogăţia banilor, şi sănătatea trupului şi toată siguranţa, şi la adăpost de orice atac, dar ar avea o femeie rea locuind împreună cu dânsul şi coruptă, atunci ar fi mai nenorocit decât toţi cei care nu au atâtea bunuri ca el. Dar dacă şi femeia ar fi bună şi după cugetul şi sufletul lui, dar ar avea copii răi, iarăşi, desigur, ar fi cel mai nenorocit om. Sau nu are copii deloc: alt motiv de plâns şi de supărare. Aşadar, în orice parte ar privi cineva nu vede decât prăpăstii. Şi pentru ce trebuie să le mai înşirăm pe celelalte? Adeseori, un singur slujitor rău răstoarnă şi strică toate şi nimic nu este atât de nesigur decât a-ţi pune încrederea în oameni. Dar nu este Ia fel cel ce se teme de Domnul, ci, slobozit de valuri, stă pe ţărmul cel liniştit, bucurându-se de adevărata fericire. De aceea trecând cu vederea pe ceilalţi, profetul îl fericeşte numai pe acesta. Căci fericirea cea pământească, dacă nu le reuneşte pe toate, nu poate sta. Sau mai degrabă, când sunt reunite toate, atunci se clatină prin înseşi acelea care au creat-o. Căci şi bogăţia este pricină de ruină, şi o femeie frumoasă adeseori moare, şi neamul slujitorilor poate trăda, şi copiii pot fi ucigaşi de părinţi. Şi cum am spus, toate sunt nesigure.

Dar aici, chiar dacă toate ar merge împotrivă, nu numai că nu pot vătăma această fericire, ci o fac mai puternică şi mai plină de bărbăţie. Chiar dacă ar fi vorba de sărăcie, de necinste, de schilodirea trupului, sau răutatea femeii, sau copii răi, sau orice altceva ai spune, nu se vatămă această fericire, nici nu se clatină. Căci ea nu îşi are obârşia în acelea ea să fie

clătinată de acelea care au atras-o, ci îşi are rădăcinile în ceruri. De aceea şi rămâne nebiruită. Şi dacă voiți, să dovedim aceasta prin fapte. Nu era rob losif? Nu era străin şi fără țară? Nu era rob barbarilor, mai întâi al sarazinilor şi apoi al sălbaticilor egipteni? Nu a fost socotit desfrânat? Nu a fost osândit? Nu a fost calomniat? Nu a locuit în închisoare? Nu a fost pus în lanțuri? Şi dintre toate acestea ce anume l-a vătămat? Ci mai cu seamă pentru acestea era fericit. Ceea ce este minunat, cum spuneam, nu c numai faptul că nu s-a vătămat cu nimic fericirea aceasta, ci că a devenit mai strălucitoare şi mai vestită. Căci dacă nu ar fi pătimit nimic dintre acestea nu ar fi fost atât de fericit.

2. Vrei să spun şi despre cei ce au trăit în multă răutate şi apoi s-au schimbat dintr-odată lepădând toată răutatea aceea? Ce este mai nenorocit decât un tâlhar? Şi totuşi, dintr-odată s-a arătat mai fericit decât toți. Deşi a făcut multe ucideri. Căci era condamnat la cruce şi era dus la moarte şi toți îl osândeau, şi a pierdut tot timpul ucigând şi toată viața şi-a cheltuit-o în răutate. Dar fiindcă pentru scurt timp s-a temut de Dumnezeu, cum trebuia să se teamă, a devenit fericit. La fel şi desfrânata care îşi neguțătorea frumusețea şi se deda la toată necurați a, şi pentru aceasta era mai nenorocită decât toți, a devenit fericită, temându-se de Dumnezeu cum trebuia. Căci nu este nici un rău pe care să nu-1 stingă frica de Dumnezeu. Căci aşa cum focul primeşte fierul ruginit şi îl arată iarăşi strălucitor, curățindu-l, îndreptând desăvârşit stricăciunea, la fel şi frica de Dumnezeu, în scurt timp lucrează toate şi pe cei pătrunşi de ea, nu îi lasă să fie supărați de nimic dintre cele omeneşti.

Nu era oare bolnav Timotei? Nu era neîncetat în boli şi în suferințe? Dar cine era mai fericit decât acela? Dar Iov, spune mie?! Nu era în sărăcie? Nu rămăsese fără copii? Nu era în cea mai cumplită rană a trupului? Nu era în reproşuri de tot felul? Nu în batjocuri? Nu în ocări? Nu în foame? Nu în toate relele omeneşti? Şi totuşi în ciuda acestora, era cel mai fericit dintre toți. Nu numai că nimic dintre acestea nu îl copleşeau, ci îl făceau şi mai puternic. Şi femeia lui a întrecut pe toți prin reproşurile ei şi totuşi n-a făcut decât să îi strălucească şi mai tare virtutea.

Acestea toate cugetându-le profetul, spunea: Fericiți toți cei ce se tem de Domnul, zice, care umblă în căile Lui. Ca să nu socoteşti că e de ajuns frica, a adăugat cei ce umbla în căile Lui. Care sunt căile lui Dumnezeu dacă nu viețuirea cea după virtute? Aceasta este calea prin care se urcă Ia cer, prin care se intră în cetatea lui Dumnezeu şi prin care omul II poate vedea pe Dumnezeu, atât cât îi este cu putință să îl vadă. Şi nu a spus calea, ci căile arătând că sunt multe căile Lui şi diverse. De aceea le-a făcut mai multe, ca prin bogăția căilor să ne facă

mai uşoară intrarea în rai. Unii dintre oameni strălucesc în feciorie, alţii duc o viaţă sfântă în căsătorie, alţii se împodobesc cu virtutea fiind în văduvie. Unii se leapădă de toate bunurile, alţii de jumătate. Unii merg pe cale printr-o viaţă dreaptă, alţii prin pocăinţă. De aceea a făcut multe căi, ca să călătoreşti cu uşurinţă. Nu ai putut după botez să-ţi păzeşti curat trupul? Poţi prin pocăinţă să îl faci curat, prin buna folosire a averilor, prin milostenii. Nu ai bani? Dar poţi vizita bolnavii, poţi să mergi la cei legaţi în lanţuri, poţi să dai un pahar cu apă rece, să primeşti pe străini, să dai cei doi bani pe care i-a dat văduva şi să suspini pentru cei necăjiţi. Căci şi aceasta este milostenie. Dar eşti sărac cu totul şi sărman şi neputincios cu trupul şi nu poţi nici merge? Rabdă-le pe toate acestea cu mulţumire şi mare răsplată vei rodi. Fiindcă aceasta era şi fapta lui Lazăr. Căci acela nu a ajutat pe nimeni cu bani. Cum ar fi putut să o facă, el care era lipsit de hrana necesară? Nu a mers la închisori. Cum ar fi putut, de vreme ce nici nu se putea ţine drept. Nu a vizitat pe cei bolnavi. Cum să o facă, de vreme ce lui câinii îi lingeau rănile? Şi totuşi chiar şi fără acestea a luat cununa virtuţii prin faptul că a răbdat toate cu curaj, prin faptul că a văzut pe acest om bogat şi crud desfătându-se, în timp ce el era în atâtea necazuri şi nu a rostit nici un cuvânt de cârtire.

De aceea a fost primit în sânul lui Avraam, Lazăr, cel ce era mai mult mort decât viu, aruncat fiind de la porţile bogatului şi, după ce a pătimit atâtea, a fost încununat de patriarh şi primit în sânul aceluia, nefăcând nici o milostenie, nici întinzând mâna celui nedreptăţit, neprimind pe străini, neputând să arate nimic dintre acestea, ci în toate numai mulţumind lui Dumnezeu şi purtând cununa strălucitoare a răbdării. Mare lucrare este mulţumirea şi înţelepciunea şi răbdarea practicată în asemenea nenorociri. Şi aceasta este o ispravă mai mare decât toate. De aici şi Iov a fost încununat, deşi diavolul zicea: „Cojoc pentru cojoc şi tot ce are omul dă pentru sufletul lui. Dar întinde-i mâna şi atinge-Te de osul şi de carnea lui"1. Căci nu este puţin lucru a pune frâu unui suflet chinuit pentru a nu păcătui. Iar aceasta este egal cu mucenicia, aceasta este culmea faptelor bune.

3. Aşadar, şi tu, iubite, adeseori când eşti stăpânit de boală, sau de arşiţă, sau de dureri sau vreun chin te sileşte să spui ceva hulitor, dacă te stăpâneşti şi vei mulţumi lui Dumnezeu şi dacă vei da slavă Lui, vei primi aceeaşi răsplată [cu IovJ. Pentru ce blestemi, spune mie, şi pentru ce rosteşti cuvinte amare? Oare durerea devine mai uşoară? Dar chiar dacă ar deveni mai uşoară, nici aşa nu trebuie să îndrăzneşti a huli, nici să renunţi la mântuirea sufletului, gândindu-te la uşurarea trupului. Dar acum nu numai că nu devine mai uşoară durerea, ci mai cumplită încă. Fiindcă diavolul văzând că a putut ceva şi că tc-a adus la blestem şi la hulă,

întețeşte cuptorul, aprinde chinul ca astfel tu să îi faci pofta lui. Dar mai cu seamă, cum am spus, chiar dacă s-ar uşura durerea nu trebuie să faci asta, dar mi te când nici nu câştigi ceva, pentru ce să te omori singur? Dar nu rabzi să taci? Atunci mulțumeşte lui Dumnezeu, atunci slăveşte-L pe Cel ce te încearcă în cuptor. în loc de blestem şi hulă adu slavă. Fiindcă astfel este şi răsplata mare şi durerea devine mai uşoară. Aşa şi fericitul acela zicea: „Domnul a dat, Domnul a luat"2. Şi iarăşi: „Dacă am primit de la Domnul cele bune, nu vom primi oare şi pe cele rele?'0. Dar mie, zice, nu mi-a dat niciodată bogăție. Şi nici durerea nu este mai mică.

Nu este acelaşi lucru cel ce se bucură de bogății şi după acestea este lipsit de ele cu cel care nu a avut nici o experiență a bogățiilor şi care de la început trăieşte în sărăcie. Căci mulți dintre săraci, văzând relele altora şi comparându-le cu necazurile lor, le socotesc pe ale lor mai grele prin această comparație. Dar când fac comparația nu pornind de la alții, ci se compară cu sine, gândeşte-te cât de grea este durerea, cu cât experiența binelui face mai dureroasă simțirea lipsirii de bine. Căci este mai uşoară lipsa copiilor de la început decât a avea copii şi a-i pierde după aceea. Căci nu este acelaşi lucru faptul de a nu primi deloc şi a pierde după ce ai primit. Suportă aşadar, toate câte ți se întâmplă cu vitejie. Aceasta îți este ție ca o mucenicie. Căci în cazul celui căruia i se porunceşte să jertfească idolilor, nu faptul că nu jertfeşte îl face martir, ci numai faptul de a fi chinuit. La fel şi când durerea te împinge la hulă, faptul de a alege să rabzi chinul şi să nu rosteşti nici o hulă te face mucenic. Fiindcă şi Iov nu pentru aceasta a fost încununat, fiindcă nu a jertfit când i s-a poruncit să nu jertfească idolilor, ci fiindcă a răbdat vitejeşte chinurile. Şi Sfântul Pavel a fost propovăduit din pricina biciuirilor, necazurilor şi celorlalte suferințe pe care le-a răbdat cu mulțumire.

Rodul muncii mâinilor talc vei mânca. Fericit eşti bine-ți va fi! Pentru ce repetă aici fericirea? Fiindcă ştia mărimea ei, se desfată cu închipuirea lucrului. Şi spune-mi: ce înseamnă bine-ți va fi? Femeia ta ca o vie roditoare în laturile casei tale. Altă versiune: „în cele mai dinlăuntru".

2 Iovi, 21, 1 Iov 2,10.

Sfântul Ioan Gură de Aur - Umilii la Psalmi

Fiii tăi ca nişte vlăstare tinere de măslin, împrejurul mesei tale. lată aşa se va binecuvânta omul cel ce se teme de Domnul. Ce spui? Aceasta este fericirea? Acesta câştigul? Rodirea casei, a se bucura de roadele muncii sale, mulțimea copiilor şi femeia? Nu acestea, ci ele sunt ca un adaos. Căci zice, „căutați mai întâi Împărăția cerurilor şi toate celelalte se vor adăuga

vouă"4. Fiindcă vorbea unor oameni încă nedesăvârşiţi şi îi învăţa ca pe nişte prunci, pornind de la cele sensibile. Şi să nu te miri. Fiindcă şi Fa vel face acelaşi lucru în vremea în care propovăduia o asemenea înţelepciune unora care încă se târau pe pământ, vorbindu-le tot de la cele sensibile. Cu cât mai mult profetul? Şi unde face aceasta Sfântul Pavel? Pretutindeni. Şi când vorbeşte despre feciorie, nu le spune acestora nimic despre cele viitoare, ci vorbeşte numai de slobozirea din necazurile care provin din căsătorie. Şi când vorbeşte despre cinstea datorată părinţilor se foloseşte de acelaşi mod astfel zicând: „Care este porunca cea dintâi cu făgăduinţele?"'5. Care este porunca? „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta ca să trăieşti ani mulţi pe pământ"11. Dar şi când scrie despre purtarea înţeleaptă faţă de vrăjmaşi, iarăşi aduce o răsplată simţită, zicând: „făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui"'. Dar Hristos nu este astfel, nici nu se adresa unor oameni neputincioşi. Când vorbeşte despre feciorie adaugă şi cele despre împărăţie, iar cu privire la a-i iubi pe vrăjmaşi, ne făgăduieşte să fim asemenea lui Dumnezeu, atât cât este cu putinţă oamenilor. După cum încă din Vechiul Testament, unde oamenii erau învăţaţi prin cele sensibile, vedem pe unii mai înţelepţi care erau învăţaţi prin lucruri mai înalte. Şi aceasta arătând-o Pavel, spunea: „Toţi aceştia au murit întru credinţă, fără să

1 Lc. 12,31. 1 Ef. 6, 2. " leş. 20,12. ' Rom. 12, 20

primească făgăduinţele, ci văzându-le de departe şi iubin-du-le cu dor"'\

Aşadar, răsplata celor ce se tem de Dumnezeu nu este numai bucurarea de ale sale sau femeia şi copiii, şi belşugul casei. Ci acestea toate sunt ca un adaos. Bunurile cele mari şi de căpătâi sunt: mai întâi, frica de Dumnezeu este prin ea însăşi o plată, apoi şi cele negrăite pe care „ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit"9. Te va binecuvânta Domnul din Sion şi vei vedea bunătăţile Ierusalimului. Altă versiune: „Şi vezi Ierusalimul în bunătăţi". Bunătăţi numeşte cetatea, bogăţia, bunâcuviinţa, biruinţele, cinstirile, prosperitatea, pacea, siguranţa.

4. In toate zilele vieţii tale. Bine se foloseşte aici de adăugirea zilelor. Căci şi aceasta mai cu seamă era semn că Dumnezeu le-a dat pe acestea precum şi. o pildă a purtării Lui de grijă: faptul de a nu-i lăsa să pătimească ceva din cele omeneşti, nici să cadă în vreo nenorocire, nici să sufere vreo schimbare rea, afară numai dacă, mâniindu-Se, nu ar întrerupe dăruirea acestora.

Şi vei vedea pe fui fiilor tăi. Dar zice sunt mulţi care se tem de Dumnezeu şi nu au avut niciodată copii. Ce înseamnă aceasta? Căci nu pentru cele prezente ne lepădăm de toate, ci în

primul rând pentru a bineplăcea lui Dumnezeu. Apoi, pentru nădejdile viitoare. Fiindcă atunci acestea erau răsplătirile făgăduite, acum însă răsplata este cerul şi bunătăţile cele din ceruri. Dar dacă nu ai copii, cel ce te temi de Dumnezeu, de unde ştii că nu ţi-a dat alte bunuri mai mari decât aceasta? Căci Dumnezeu nu dă binefacerile Sale într-un singur chip, ci în multe feluri, fiind bogat. Câţi dintre cei ce aveau copii nu îi fericeau pe cei ce nu aveau? Câţi dintre cei ce aveau bogăţii nu au murit în chip mai nenorocit decât săracii? Câţi dintre cei ce s-au bucurat de slavă nu au fost

"Evr. 11,13. * I Cor. 2, 9.

străpunşi de ea ca de un cuţit şi au suferit cele nesuferite. Aşadar, nu cerceta lucrurile şi nu cere socoteală lui Dumnezeu, ci suportă-le pe toate cu vitejie şi cu mulţumire. Şi mai mult, nu te ataşa de nimic din cele prezente. De aceea îţi porunceşte să te rogi cu asemenea rugăciune în care numai o singură cerere materială să fie şi nu mai mult. Dar şi aceasta iarăşi este duhovnicească. Toate celelalte sunt spuse despre ceruri şi despre împărăţia de acolo, despre petrecerea desăvârşită, despre iertarea păcatelor. Despre cele materiale un singur cuvânt ni se porunceşte să spunem. Care este acesta? „Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne- o nouă astăzi". Şi nimic mai mult. Fiindcă suntem chemaţi în alta patrie şi suntem mutaţi la altă viaţă, mai bună, şi cererile noastre trebuie să le facem corespunzătoare acelei vieţi. Chiar când bunurile pământeşti ar curge, trebuie să ne detaşăm de ele cu cea mai mare grijă.

Pace peste Israel. Altă versiune: „Şi vezi pe fiii fiilor tăi, pace peste Israel". Această rugăciune este comună, pentru tot poporul. Căci pe aceasta mai cu seamă o doresc cei istoviţi de un război îndelungat. Căci ce folos ar avea de toate celelalte dacă pacea le lipseşte? Aşadar, le făgăduieşte ceea ce atunci era cel mai mare dintre bunuri, pacea şi siguranţa lor şi acestea neîncetat. Ceea ce este îndeosebi lucrarea proniei lui Dumnezeu, faptul de a o dărui şi de a nu lăsa să se termine. Fiindcă aceasta este natura bunurilor omeneşti trecătoare şi nestatornice, arătând că acestea nu le vin lor la întâmplare, ci de la ajutorul de sus şi din voinţa lui Dumnezeu, în toate zilele, zice, şi le făgăduieşte o pace statornică. Dar dacă au fost întreruperi, iarăşi aceasta s-a întâmplat din pricina răutăţii lor. Căci aşa cum atunci când îi ameninţă cu pedepse şi când, prin pocăinţa acelora, Îşi lasă mânia şi opreşte pedepsele, la fel şi când făgăduieşte cele bune, dacă cei care urmau să se bucure de făgăduinţă se arata nevrednici, îşi ia înapoi făgăduinţa. Le-a făgăduit lor pacea în toate zilele, dar prin răutatea lor s-a întrerupt darul.

Acestea le zic ca atunci când El amenință să nu cădem în deznădejde, ci prin pocăință să îi potolim mânia, nici când ne făgăduieşte cele mai bune lucruri, noi să cădem, ci prin sârguință şi prin râvnă să se pună în lucrare făgăduințele. Dacă nu vom face acestea, nu este de ajuns numai făgăduința pentru a ne mântui. Fiindcă şi lui Iuda i s-a făgăduit că va şedea pe tron împreună cu cei unsprezece ucenici şi nu a şezut. Iar pricina nu este ia Cel ce a făcut făgăduința, ci în faptul ca Iuda s-a arătat nevrednic de făgăduință. Aşadar şi noi, având făgăduința împărăției, să nu ne lenevim, ci să răbdăm toate câte vin asupra noastră, ca să putem dobândi bunătățile cele veşnice cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 128

De multe ori s-au luptat cu mine din tinerețile melc, să spună Israel! De multe ori s-au luptat cu mine din tinerețile mele şi nu m-au putut birui.

1. Şi psalmul acesta are legătură cu cel dinainte. Fiindcă zidirea s-a întrerupt şi lucrul nu a ajuns la bun sfârşit, profetul vrând să-i aducă la nădejdi mai bune, ca să nu deznă-dăjduiască, îi face pe ei, pornind de la trecut, să spere în cele viitoare şi îi învață pe ei să spună aceste cuvinte. Care? Că duşmanii atacându-i adeseori, nu i-au putut birui şi nu au putut avea o victorie completă asupra lor. Şi totuşi i-au luat în robie şi i-au dus în țară străină şi au învins în multe războaie. Dar mai cu seamă arunci nu i-au biruit prin puterea lor, ci din pricina păcatelor iudeilor. Altminteri, nu au rămas până la sfârşit biruitori. Nici nu au putut să nimicească neamul complet, nici să şteargă de pe fața pământului cetatea, nici neamul să îl piardă până în sfârşit. Ci câte puțin, când voia Dumnezeu, iudeii biruiți fiind, iarăşi biruiau. Cum bi-ruiau? Când iudeii se întorceau la prosperitatea de mai înainte. Ceea ce arată şi celălalt traducător zicând: „Nu m-au covârşit".

Pe la spate au uneltit păcătoşii, întins-au fărădelegea lor. Ce înseamnă aceasta? Căci nu au uneltit ca la întâmplare, ci au întins curse cu dibăcie şi vicleşug atacând în ascuns. Căci pe la spate arată fie vicleşugul şi atacul tăinuit, fie lovitura cu putere şi cu multă tărie. Adică, au încercat să zdrobească această putere a mea. Alt traducător în loc de „au uneltit" zice „au arat", ca să arate că au lucrat la cursa împotriva dreptului. întins-au fărădelegea lor. Ce înseamnă ceea ce spune?

Arată că au atacat nu numai cu multă putere, ci şi cu multă râvnă, cheltuind mult timp, lucrând uneltirea, zăbovind asupra ei neîncetat. Dar nu le-a folosit la nimic, nu din cauza puterii noastre, ci din pricina puterii lui Dumnezeu. De aceea psalmistul arătând pe Cel ce a

pus trofeul de biruință şi care a lucrat biruința, adaugă: Dar Domnul cel drept a tăiat grumajii păcătoşilor. Alt traducător în loc de grumaji a spus „legături" arătând uneltirile, atacurile, maşinațiile. Bine zice nu că a dezlegat, ci că a tăiat, ca să arate că a pus capăt definitiv, că a făcut cu totul fără folos comploturile lor. Căci atunci când au început să construiască iarăşi cetatea, mulți atacau de pretutindeni, fiind topiți de invidie şi nu doar o dată, nici de două ori, ci făceau aceasta de multe ori. Aceasta s-a întâmplat şi cu Biserica. Când a început să crească, neîncetat toți o atacau. La început împărații şi neamurile şi tiranii; după aceea uneltirile ereticilor şi din toate părțile s-a aprins mult război şi felurit. Şi cu toate acestea, nimic nu au reuşit. Ci au pierit cele ale duşmanilor, iar cele ale Bisericii au înflorit. Să se ruşineze şi să se întoarcă înapoi toți cei ce urăsc Sionul.

Facă-se ca iarba de pe acoperişuri care mai înainte de a fi smulsă s-a uscat din care nu şi-a umplut mâna lui secerStorul. Altă versiune zice: „pumnul lui". Şi sânul lui cel ce adună snopii. Şi trecătorii nu vor zice: Binecuvântarea Domnului fie peste voi sau: V-am binecuvântat pe voi în numele Domnului. Cu rugăciunea se încheie acest îndemn, făcându-1 pe ascultător, prin istorisirea celor trecute, să aibă încredere prin rugăciune şi arătând nedreptatea războiului. Căci din pizmă şi ură a izbucnit lupta. De aceea zice: Să se ruşineze şi să se întoarcă înapoi toii cei ce urăsc Sionul. Nu numai să fie înfrânți, ci să fie biruiți în mod ruşinos şi vrednic de râs. Apoi zicând: Facă-se ca iarba de pe acoperişuri, continuă cu aceeaşi imagine, nu comparând u-i simplu cu iarba, ci cu iarba de pe acoperişuri. Căci şi iarba care creşte în câmpia roditoare trece repede, dar acela, ca să arate şi mai mult lipsa de valoare a duşmanilor, îi compară pe aceştia cu iarba care creşte pe acoperişuri, pentru ca să arate fragilitatea lor din ambele părți, şi din natura ierbii, şi din natura locului în care creşte. Aşa, zice, sunt atacurile potrivnicilor, neavând rădăcină, nici Fundament. Ci par că înfloresc pentru puțină vreme, dar apoi se ofilesc şi cad prin ei înşişi. Aşa este şi bunăstarea celor ce trăiesc în nedreptate, strălucirea celor pământeşti. în acelaşi timp răsare şi piere neavând nici fundament, nici putere. De aceea nu trebuie să luam aminte la acestea, ci, gândindu-ne la fragilitatea lor, să tindem spre lucrurile nemuritoare şi neclintite care nu au schimbare, pe care fie ca şi noi toți să le dobândim cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 129

Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne! Doamne, auzi glasul meu.

1. Ce înseamnă Dintru adâncuri? Nu simplu din. gură, nici din limbă sau dintr-un suflet rătăcit se revarsă cuvintele. Ci izvorăsc din adâncul inimii cu multă ardoare şi cu multă râvnă, din străfundurile sufletului. Căci aşa sunt sufletele aflate în necaz, îşi zguduie întreaga inimă, chemân-du-L pe Dumnezeu cu multă zdrobire de inimă. De aceea şi sunt auzite. Aceste rugăciuni au multă putere; ele nu pot fi nici abătute, nici clintite, chiar dacă diavolul se abate asupra lor cu multă furie. Căci aşa cum un copac puternic, care îşi trimite rădăcinile adânc în pământ şi este bine înfipt în şanurile lui, rezistă furiei vânturilor, dar dacă rămâne la suprafață, cel mai mic vânt care suflă asupra lui îl smulge, îl dezrădăcinează şi îl aruncă la pământ, tot aşa şi rugăciunile care izvorăsc din inimă şi care au rădăcini adânci, chiar dacă mii de gânduri le-ar asalta şi chiar dacă întreaga linie de bătaie a diavolului s-ar desfăşura înainte, ele rămân neabătute, neclintite. Dar rugăciunile care ies din gură şi sunt rostite cu buzele şi care nu vin din adâncul inimii nici la Dumnezeu nu pot să urce din pricina lenevirii celui ce se roagă astfel. Pe unul ca acesta şi cel mai mic zgomot şi cea mai mică tulburare îl abate şi îl îndepărtează de la rugăciune. Gura îi răsună de cuvinte, dar inima este goală şi sufletul pustiu.

Insă nu Ia fel se rugau sfinții, ci cu atâta intensitate, încât întreg trupul li se pleca. Fericitul Ilie, când se ruga, mai întâi căuta singurătatea, apoi îşi lipea fruntea de genunchi şi, aprinzându-se de multă căldură, astfel înălța rugăciuni lui

Dumnezeu. Iar dacă vrei să îl vezi rugându-se în picioare, vezi-1 iarăşi întinzându-se către cer de unde făcea să se coboare foc pe pământ. La fel şi când a vrut să învieze pe copilul văduvei s-a întins întreg peste copil şi l-a înviat. El se ruga, dar nu plictisit şi căscând ca noi, ci fiind aprins de râvnă. Dar pentru ce vorbesc de Uie şi de sfinții aceia? Am văzut adeseori femei care se rugau astfel din adâncul inimii pentru soțul plecat în călătorie sau pentru vreun copil bolnav şi vărsând atâtea izvoare de lacrimi, încât, la sfârşit obțineau ceea ce cereau prin rugăciune. Dacă pentru copilul sau soțul plecat femeile atât de tare se aprindeau la rugăciune, ce scuză va avea bărbatul moleşit şi indiferent când sufletul lui este mort? De aceea, adeseori când ne rugăm, ne întoarcem deşerți. Ascultă pe Ana cum se ruga din adâncul inimii, câte izvoare de lacrimi vărsa, cum se înălța la cer prin rugăciune. Căci cel ce se roagă astfel şi mai înainte de a primi cele ce cere, mari bunătăți rodeşte prin rugăciune: potoleşte toate patimile, înmoaie mânia, alungă pizma, topeşte pofta, veştejeşte dragostea pentru cele pământeşti, aşezându-şi sufletul în multă linişte, urcând chiar până la cer.

Aşa cum ploaia înmoaie pământul uscat sau cum focul topeşte fierul, la fel şi rugăciunea, mai tare ca focul şi mai mult decât ploaia, înmoaie şi udă învârtoşarea sufletului nostru care vine din patimi. Sufletul nostru este moale şi flexibil, dar aşa cum se întâmplă cu apa Istrului1 adeseori, care îngheaţă când bate crivăţul, la fel şi sufletul nostru se învârtoşează şi devine ca piatra din pricina păcatului şi din multa lenevire. Ne trebuie atunci multă căldură ca să înmuiem învârtoşarea. Şi aceasta este mai ales lucrarea rugăciunii. Aşadar, când te rogi nu căuta numai aceasta, să primeşti ceea ce ceri, ci roagă-te în aşa fel încât prin însăşi rugăciunea să faci sufletul mai bun. Căci aceasta este lucrarea de căpetenie a rugăciunii. Cel ce se roagă astfel devine mai înalt decât cele pământeşti, îşi înaripează sufletul, cugetul se face uşor şi nu este reţinut de nici o patimă.

Dintru adâncuri am strigat către 'rine, Doamnei Două lucruri pune aici: faptul de a striga şi faptul de a striga dintru adâncuri. Strigăt numeşte aici nu intensitatea glasului, ci dispoziţia sufletului. Doamne, auzi glasul meu. De aici două lucruri învăţăm. în primul rând, că nu putem dobândi nimic de la Dumnezeu, dacă nu ar fi şi eforturile noastre. De aceea şi zice mai întâi Dintru adâncuri am strigat şi apoi Auzi glasul meu. Iar în al doilea rând, că rugăciunea încordată şi plină de lacrimile pocăinţei are puterea de a-L convinge pe Dumnezeu să consimtă la cele cerute. Ca şi cum ar fi făcut ceva mare şi a plinit cele ce ţineau de el, aşa a adăugat: Doamne, ascultă glasul meu! Fie urechile Tale cu luare-aminte la glasul rugăciunii mele. Urechi numeşte puterea de a auzi. Şi iarăşi spune glas, nu semnificând prin asta puterea duhului, nici strigătul vocii, ci dispoziţia inimii.

De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi? Ca să nu spună cineva: pentru că sunt păcătos şi sunt plin de mii de răutăţi, nu mă pot apropia şi ruga şi chema pe Dumnezeu, profetul îndepărtează şi scuza aceasta şi zice: De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi? Iar aici acel cine, înseamnă, de fapt, nimeni. Căci nu este, nu este nimeni care să poată da socoteală pentru faptele sale. Şi acestea le spunem nu ca să aruncam sufletele în lenevire, ci ca să rnângâiem pe cei căzuţi în deznădejde. Căci cine se poate lăuda că are o inimă curată sau cine va îndrăzni sa spună că este curat de păcate? Şi pentru ce vorbesc de alţii? Căci dacă îl voi aduce la mijloc pe Pavel şi dacă am vrea să îi cercetăm în amănunt faptele nu va putea suferi. Căci ce ar putea să spună? Deşi a citit pe profeţi cu atenţie, fiind plin de zel pentru legea părintească, deşi a văzut atâtea minuni săvârşite totuşi a rămas prigonitor şi nu s-a schimbat până ce nu a fost învrednicit de vedenia aceea minunată şi nu a auzit glasul acela înfricoşător. Mai înainte dc aceasta

continua să facă tulburare şi dezordine. Şi totuşi, pe toate acestea trecându-i-le cu vederea, Dumnezeu l-a chemat şi l-a învrednicit de mult har. Dar ce să spunem despre Petru, corifeul apostolilor? După atâtea minuni şi semne, după atâta îndemn şi sfătuire, nu a fost mustrat pentru căderea aceea cumplită? Şi totuşi şi pe aceea i-a trecut-o cu vederea şi l-a pus în fruntea apostolilor. De aceea i-a spus: „Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu. Iar Cu M-am rugat pentru tine, să nu piară credința ta"\ Şi după acestea, dacă nu ar veni să judece cu milă şi iubire de oameni, ci ar face cercetare amănunțită, pe toți îi va găsi vinovați cu totul. De aceea şi Pavel zicea: „Căci nu mă ştiu vinovat cu nimic, dar nu m-am îndreptățit în aceasta"'.

De te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne. Repetiția nu este gratuită, ci arată minunarea, uimirea în fața iubirii de oameni şi a măreției nesfârşite a lui Dumnezeu, noianul adânc al bunătății Lui. Cine va putea suferi? Nu a spus: Cine va putea scăpa? Ci a spus: Cine va putea suferi? Nici nu va putea sta, zice. Ca la Tine este milostivirea. Ce înseamnă Că la Tine. este milostivirea? Nu în faptele noastre, ci la bunătatea Ta este scăparea de pedeapsă. A scăpa de pedeapsă stă numai în iubirea Ta de oameni. Căci dacă nu ne vom învrednici de ea, faptele noastre nu vor fi de ajuns să ne smulgă din mânia ce va să vie. Aceasta arătând-o şi prin profet zicea: „Eu, Eu sunt Acel Care şterge păcatele fale şi nu îşi mai aduce aminte de fărădelegile tale"\ Adică aceasta depinde de Mine, de bunătatea Mea, de iubirea Mea de oameni. Şi iarăşi: „Eu vă voi răbda"'.

Pentru numele Tău Te-am aşteptat, Doamne. Aşteptat-a sufletul meu spre cuvântul Tău. Nădăjduit-a sufletul meu în Domnul.

2 Lc. 22, 31-32. 31 Cor. 4, 4. 4 Is. 43, 25. s Is. 46,4.

Altă versiune: „Pentru legea Ta". Iarăşi alta: „Ca să fie cunoscut cuvântul Tău". Ceea ce spune aceasta este. în iubirea Ta de oameni, în legea Ta am nădăjduit pentru mântuire. Fiindcă, dacă aş privi la ale mele, iarăşi aş deznădăjdui, iarăşi mi-aş pierde nădejdea. Dar acum, luând aminte la legea Ta, la cuvântul Tău, am iarăşi cele mai bune nădejdi. La care cuvânt? La cel al iubirii Tale de oameni. Căci Acesta spune: „Cât de departe sunt cerurile de la pământ, aşa de departe sunt căile Mele de căile voastre şi cugetele Mele de cugetele voastre"6. Şi iarăşi: „Cât de departe este cerul de pământ atât este de mare mila Lui spre cei ce se tem de dânsul"'. Şi iarăşi: „Cât de departe este răsăritul de apus depărtat-a de la noi

fărădelegile noastre""*. Adică, i-am mântuit nu numai pe cei ce făceau fapte bune, ci şi pe cei păcătoşi i-am cruțat şi în mijlocul fărădelegilor voastre am arătat purtarea Mea de grijă şi ajutorul Meu. Altă versiune zice: „Ca să fii înfricoşător am aşteptat pe Domnul". înfricoşător pentru cine? Duşmanilor, uneltitorilor, celor ce mă vrăjmăşesc.

Ce înseamnă iarăşi: Pentru numele Tău? Chiar dacă sunt păcătos si sunt plin de mii de răutăți, totuşi ştiam că nu ne vei lăsa să pierim, ca să nu se necinstească numele Tău. Ceea ce El însuşi în zice lezechiel: „Aceasta o fac nu pentru voi, casa lui Israel, ci pentru numele Meu cel sfânt, ca să nu fie necinstit între neamuri"9. Adică, noi nu suntem vrednici de a fi mântuiți nici nu avem vreo nădejde bună din faptele noastre. Dar nădăjduim să fim izbăviți pentru numele Tău, aceasta este nădejdea de mântuire care ne-a mai rămas. Altă versiune: „De frică, am aşteptat pe Domnul". Altă versiune: „Din pricina legii, am aşteptat pe Domnul. Aşteptat-a sufletul meu cuvântul Tău". Alta: „Nădăjduit-a sufletul meu

* Is. 55, 9. 7Ps. 102,1.1. sPs. 102,12.

* Iez. 36, 22 [Septuaginta].

în cuvântul Lui". Alta: „Aşteptat-a sufletul meu şi în cuvântul Lui am nădăjduit". Adică făgăduințele neîncetate ale iubirii de oameni şi ale bunătății le-am avut drept ancoră sfântă şi nu am deznădăjduit de mântuirea mea.

Din straja dimineții până în noapte, din straja dimineții să nădăjdui ască Israel spre Domnul. Toată viața, zice, adică ziua şi noaptea. Căci nimic nu este asemenea cu a privi pururea spre mântuire şi a te agăța de nădejdea aceea, chiar dacă ai cădea în mii de necazuri care te aruncă în deznădejde. Acesta este zid nesurpat, acesta siguranță nebiruită, acesta turn ne-înfruntat. Aşadar, chiar dacă lucrurile ar amenința cu moartea şi cu pericolul şi cu distrugerea, nu te depărta de nădejdea în Dumnezeu şi de a aştepta mântuirea de la El. Căci Lui toate îi sunt uşoare şi simple, şi pentru situațiile fără ieşire va putea să găsească o soluție. Aşadar, nu aştepta să te bucuri de ajutorul Lui numai când lucrurile merg ca pe roate, ci mai ales atunci când sunt valuri, când este furtună şi când eşti amenințat de cele mai mari pericole. Căci mai ales atunci Dumnezeu îşi arată puterea Lui. Aceasta este ceea ce spune: Trebuie pururi să nădăjduim în Domnul, întreaga viață.

Că la Domnul este mila şi multă mântuire la El. Şi El va izbăvi pe Israel din toate fărădelegile lui. Ce înseamnă: Că la Domnul este milă? Acolo este izvorul şi comoara iubirii de oameni care izvorăsc neîncetat. Căci unde este mila acolo este şi izbăvirea. Şi nu simplu mântuirea, ci multă mântuire şi noian nesfârşit al iubirii de oameni. Chiar dacă am fi legați

de păcate, nu trebuie să cădem în deznădejde. Căci unde este mila şi iubirea de oameni ale lui Dumnezeu, nu se cere socoteală atât de amănunțită pentru păcate, din pricina marii mile a Judecătorului, şi Dumnezeu ne trece multe cu vederea, fiindcă balanța înclină spre iubirea de oameni. Căci aşa este Dumnezeu: neîncetat înclină spre milă şi spre iertare.

Şi El va izbăvi pe Israel din toate, fărădelegile lui. Dacă, aşadar, Dumnezeu este astfel şi pretutindeni se revarsă mărimea iubirii Lui este limpede că şi pe poporul Lui îl va mântui şi îl va slobozi nu numai din osândă, ci şi din păcate. Acestea ştiindu-le, să stăruim în rugăciune şi, rugându-ne, să nu ne oprim niciodată din rugăciune, fie că primim, fie că nu primim. Dacă Domnul este stăpân pe a ne da, este stăpân pe a ne da când vrea El şi El ştie exact momentul în care ne dă. Să stăruim aşadar în rugăciune având încredere în mila şi iubirea Lui de oameni, să nu deznădăjduim niciodată de mântuirea noastră, ci să aducem faptele noastre şi vor urma şi cele ale Lui, fiindcă negrăită este mila Lui şi nesfârşită iubirea Lui de oameni pe care fie să le dobândim şi noi toți cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 130

Doamne, nu s-a înălțat inima mea, nici nu s-au înălțat ochii mei. Altă versiune: „Nici nu au. fost înălțați". Nici n-am umblat, după lucruri mari, nici după lucruri, minunate mai presus de mine. Altă versiune: „după măreții". Alta: „după lucruri mari, nici după [lucruri] care mă covârşesc".

1. Ce înseamnă aceasta? Sfântul Pavel spune că a se lăuda cineva pe sine, chiar când este necesar, este nebunie. De aceea a adăugat zicând: „M-am făcut ca unul fără de minte lăudându-mă. Voi m-ați silit"1. Cum, aşadar, profetul ignoră aceasta şi se laudă acum nu în fața unuia sau a doi sau trei sau zece oameni, ci în fața întregii lumi, zicând că este smerit şi cumpătat, ba încă smerit în mare măsură şi desăvârşit simplu? Căci aceasta înseamnă Ca un prunc înțărcat de mama lui. Pentru ce deci face aceasta? Pentru că nu este interzis în toate împrejurările să te lauzi, ci sunt situații în care este chiar necesar. Sau mai degrabă sunt situații când suntem fără de minte nu dacă ne lăudăm, ci dacă nu ne lăudăm. De aceea şi Sfântul Pavel zice: „Cel ce se laudă în Domnul să se laude"2. Căci cel ce nu se laudă întru cruce este mai nebun şi mai fărădelege decât toți. Cel ce nu se laudă întru credință este mai nenorocit decât toți. Cel ce nu se laudă şi nu îndrăzneşte întru acestea se pierde cu totul. De aceea cu îndrăznire Apostolul zice: „Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos"3. Şi iarăşi:

1II Cor. 12,1.1. 2II Cor. 10,17. 1 Gal. 6,14.

„Să nu se laude bogatul cu bogăția lui, nici înțeleptul cu înțelepciunea lui, ci întru aceasta să se laude, că pricepe şi cunoaşte că Eu sunt Domnul"4.

Când deci este rău să se laude cineva? Când facem aceasta precum fariseul. Şi pentru ce a spus Pavel: „M-am făcut ca unul fără de minte lăudându-mă. Voi m-ați silit"? Fiindcă povestea despre faptele lui bune, despre cele referitoare la viața şi petrecerea lui, lucruri pe care nu trebuia să le istorisească dacă nu era necesar. In altă parte zice: „Căci chiar dacă aş vrea să mă laud, nu voi fi fără de minte, căci voi spune adevărul"5. Astfel încât, cel ce spune adevărul [lău-dându-se], când împrejurările o cer, nu este fără dc minte. Aşadar, nici profetul aici nu este fără de minte lăudânciu-se. Căci spunea adevărul.

Dar care este pricina pentru care a adus cuvântul la aceasta? Ca să îi învețe pe cei ce ascultă ca nu cumva, după slobozirea de rele, să ajungă la mândrie, nici, după ce au fost eliberați din robie, să sălteze de mândrie şi iarăşi să cadă, în mod necesar, în altă robie. De aceea, prin faptul că istoriseşte propria lui purtare, îl îndreaptă pe ascultător. Şi nu spune că „am fost înălțat" şi că am stăpânit patima. Dar ce spune? Nu s-a înălțat inima mea, adică, nu s-a atins răutatea de sufletul meu. Căci sufletul său era ca un port fără valuri care nu primeşte valurile bolii - mândria - care este pricina tuturor relelor şi rădăcina celei mai de pe urmă fărădelegi. Ce înseamnă: Doamne, nu s-a înălțat inima mea, nici nu s-au înălțat ochii mei? Nu am ridicat sprâncenele, zice, nici nu am întins grumazul. Căci dinlăuntru țâşneşte izvorul patimii, boala, şi imprimă în trup rana lăuntrică.

Nici n-am umblat după lucruri mari, nici după lucruri minunate mai presus de mine. Ce înseamnă după lucruri mari? După oamenii mândri, după cei bogați, după lăudăroşi, după cei

4 Ier. 9,23-24 {Septuaginta]. 5II Cor. 12, 6.

mândri. Vezi cât de mare este smerenia? Nu. numai că el însuşi era în afara bolii, ci fugea şi de cei ce erau aprinşi de această patimă, şi se depărta de adunarea acestora, atât de mare era ura fată de mândrie. Fiindcă simțea ură fată de

i ii

această patimă, nu numai că se depărta de ea, nici numai că îşi păstra locaşul cugetului neîntinat de ea, ci fugea la marc distanță şi dc cei părtaşi ci, încât nici dc acolo să nu primească nici o vătămare. Nu mică este această faptă de a se feri de cei mândri, de a-i urî pe lăudăroşi, de a se întoarce de la ei şi de a se scârbi. Este cea mai mare siguranță a virtuții, paza cea mai mare a smereniei.

Nici după lucruri minunate mai presus de mine. Altă versiune: „Nici după cele ce mă covârşesc". Dacă nu m-am smerit, ci am înălțat inima mea, ca un prunc înțărcat de mama lui, ca răspilată a sufletului meu. Altă versiune: „Aşa să se răsplătească sufletului meu". Ceea ce spune aceasta este: nu numai că sunt curat de răutate, mă refer la mândrie, nici numai că sunt străin şi de cei ce o au, ci şi virtutea contrară ei am dobândit-o în mare măsură, smerenia, faptul de a păstra măsura, de a se zdrobi. Este ceea ce Hristos poruncea ucenicilor Lui zicând: „Dacă nu vă veți întoarce şi nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor"0. Astfel de smerenie am dobândit ca un sugar la sânul mamei sale. Aşa cum acela legat fiind dc mama sa, este smerit şi este curat de orice mândrie şi trăieşte în simplitate şi curăție, la fel şi eu sunt față de Dumnezeu, legal de El neîncetat. Nu întâmplător aminteşte dc pruncul înțărcat, ci fiindcă vrea să înfățişeze întristarea aceluia, strâmtorarea, durerea, mărimea relelor. Căci aşa cum pruncul abia înțărcat de la sân nu se îndepărtează de mama lui, ci se îndurerează, plânge, se neliniştește, se agită, se smiorcăie, se ține strâns de doică şi nu suferă să se desprindă din brațele ei, la fel şi eu, fiind în întristare, strâmtorare şi în multe nenorociri, rămân ataşat
de Dumnezeu. Dar dacă nu sunt aşa, să se răsplătească sufletului meu, adică să îi dea cea mai de pe urma pedeapsă.

Să nădăjduiască Israel în Domnul de acum şi până în veac. Vezi ceea ce am spus şi la început că în ceea ce priveşte credința şi dogmele, chiar şi fără pricină, trebuie neîncetat să ne lăudam şi că cel ce nu sc laudă întru acestea se pierde. Iar în faptele bune ale vieții, când împrejurările o cer, trebuie să ne lăudăm. Care împrejurări? Multe şi felurite, între care una este aceea de a-1 învăța pe ascultător. Ceea şi profetul ştiind şi arătând că de aceea spune faptele lui bune, ca să îl atragă pe ascultător la aceeaşi râvnă, a adăugat zicând: Să nădăjduiască Israel în Domnul de acum şi până în veac. Fie că sunt nenorociri, fie descurajări, războaie, robii sau orice altceva dintre necazurile neaşteptate ar cădea asupra ta, tu să ai nădejde în Dumnezeu şi vei dobândi un sfârşit bun, iar Dumnezeu te va răsplăti prin dezlegarea din chinuri, cu această bună nădejde în Hristos, Domnul nostru, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 131

Adu-ți aminte, Doamne, de David şi de toată blândețea lui.

1. In altă parte, iudeii se învrednicesc să fie izbăviți numai de la strămoşii lor. Dar aici spune şi faptele şi pricina tuturor bunătăților, bunăvoința, smerenia, blândețea, pentru care a fost

admirat şi Moise. Căci, zice, „era cel mai blând dintre toți bărbații de pe pământ"1. Dar unii dintre eretici, ponegrind purtarea lui şi cele spuse despre el, zic: cel mai blând dintre oameni, el, care s-a aruncat asupra egipteanului şi l-a omorât? Cel ce a umplut neamul iudeilor de sânge şi de războaie? Cel ce a poruncit să se facă ucideri, cel ce a despicat pământul prin rugăciune şi a făcut să se coboare tunet din cer pe unii scufundându-i în adânc, pe alții arzându-i cu foc? Dacă acesta e blând, atunci cine e aplecat spre mânie şi cine e aspru? încetează, nu grăi mai mult! Că era blând şi încă cel mai blând dintre oameni o spun şi voi continua să o spun şi, dacă vreți, nu din altă parte, ci chiar de la cele ce i se reproşează voi încerca să dovedesc blândețea lui. Deşi aş putea să invoc cele spuse de el lui Dumnezeu, despre sora lui, rugăciunea pe care a făcut-o pentru semințiile iudeilor, toate cuvintele acelea apostoliccşti şi vrednice de cer, bunăvoința cu care vorbea poporului. Aş putea să le spun pe acestea şi aş putea enumera altele, încă mai multe decât acestea.

Dar, dacă vreți, trecându-le cu vederea pe acestea, se cuvine să arătăm că era blând, pornind chiar de la cele spuse împotriva lui de duşmani, chiar de la cele pentru care unii.

Num. 12,3.

socotesc că era crud, aspru şi mânios. Cum vom dovedi aceasta? Dacă mai întâi vom distinge şi vom stabili ce înseamnă blând şi ce înseamnă crud. Căci a lovi un om nu înseamnă neapărat cruzime, iar a cruța un om nu înseamnă neapărat blândețe. Ci este blând acela care poate răbda insultele aduse lui însuşi, dar răzbună pe cei nedreptățiți, devenind răzbunătorul celor batjocoriți. După cum cel ce nu este astfel, ci este indiferent şi nepăsător la suferința aproapelui nu este cu nimic mai bun decât un mort. Acela nu este blând, nici binevoitor. A trece cu vederea pe cei nedreptățiți, a nu se îndurera pentru ei, nici a se mânia pe cei ce îi batjocoresc, aceea nu este virtute, ci răutate. Aceea nu ține de blândețe, ci de laşitate. încât chiar acest fapt arată blândețea lui: era atât de aprins, încât a alergat în ajutorul celui nedreptățit, neputându-şi stăpâni indignarea pentru cel drept Fiindcă atunci când el a pătimit răul nici nu s-a răzbunat, nici nu a atacat, ci a rămas neîncetat în înțelepciune. Dacă ar fi fost crud şi aplecat spre mânie, nu s-ar fi aprins şi nu s-ar fi înfierbântat astfel pentru alții şi nu ar fi primit să tacă pentru sine, ci mai cu seamă atunci s-ar fi înfuriat. Căci ştiți că ne îndurerăm mai mult pentru ale noastre decât pentru cele ale altora. Moise i-a răzbunat pe cei ce au pătimit răul mai mult decât au făcut-o ei înşişi, dar insultele aduse lui însuşi le-a trecut cu vederea cu multă răbdare, în ambele situații fiind înalt, pe de o parte, arătându-se urâtor al răului, pe de altă parte, îndelung răbdător.

Dar ce trebuia să facă, spune mie? Să treacă cu vederea nedreptatea şi un rău care putea să ajungă până la mulțime? Dar aceasta nu era semnul unui conducător al poporului, nici al răbdării sau al relei pătimiri, ci al unui laş şi al unui om căzut. Nu îl învinuieşti pe doctorul care prin tăiere îndepărtează cangrena care amenință să infecteze tot trupul, dar spui că era cel mai crud acela care a vrut să suprime un rău mai mare decât o cangrenă, care se răspândea în întreg poporul? Este o judecată cu totul necugetată. Trebuia ca întâistătătoruî unui astfel de popor şi cel ce conducea un neam atât dc tare la cerbice, crud, şi greu de stăpânit să taie răul din rădăcină, ca să nu se întindă răul mai departe.

Dar a înghițit pământul pe Datan şi Abiron din cauza lui. Ce spui? Trebuia atunci să lase preoția să fie călcată în picioare, răsturnată legea lui Dumnezeu şi distrusă instituția fundamentală a religiei lor, adică vrednicia preoțească? Trebuia să facă accesibile tuturor cele inaccesibile şi, prin nepăsarea față de cele sfinte, să pună înainte oricui sfintele îngrădiri şi toate să fie în dezordine. Dar mai ales acestea nu țin de blândețe, ci de neomenie şi cruzime, faptul de a trece cu vederea un atât de mare rău, cruțând două sute, ca să piardă mii. Spune mie, când a poruncit să ucidă pe cei ce se apropiau de jertfelnic ce trebuia să facă? Dumnezeu fiind mâniat, sacrilegiul sporit, nefiind nimeni care să îi poată feri de mânia aceea? Să lase să fie adusă pedeapsa peste toate semințiile şi să predea neamul distrugerii totale şi, în ciuda osândei, să treacă cu vederea un păcat devenit ireparabil? Sau prin pedeapsa şi uciderea a unora, puțini, să şteargă păcatul şi să pună stavilă mâniei, să II facă pe Dumnezeu milostiv celor ce au greşit unele ca acestea? Dacă vei cerceta astfel cele ale dreptului, vei vedea mai ales de aici că era cel mai blând dintre oameni.

2. Dar să lăsăm cele spuse pe seama celor cărora le place să le mediteze, ca să nu facem din ceva secundar un subiect important şi să revenim la subiectul nostru. Care era subiectul? Adu-Ți aminte, Doamne, de David şi de toată blândețea lui. Cum s-a jurat Domnului şi ajăgăduit Dumnezeului lui lacob. Intenționând să vorbească despre blândețea lui David, lăsând la o parte să povestească despre Saul, despre frații lui, despre Ionatan, răbdarea iui David față de soldatul care arunca asupra lui mii de insulte şi multe altele ie trece sub tăcere, aduce cuvântul la altă împrejurare care arată cât de mare este râvna lui. Pentru ce face aceasta? Din două motive: unul, fiindcă Dumnezeu se bucură mai ales de această virtute.

„Căci spre cine voi privi dacă nu spre cel blând şi liniştit şi care tremură la cuvintele Mele"2. Şi celălalt motiv, fiindcă lucrul cel mai presant acesta era: ridicarea templului şi zidirea cetății şi restabilirea vechii petreceri şi asupra acestui fapt insistă, lăsând la o parte prima

virtute, ca fiind evidentă şi mărturisită de toți - căci era vădită tuturor blândețea lui David - şi o aduce în mijloc pe cea de care avea nevoie mai mult pentru scopul său.

Ce voiau deci iudeii să vadă? Templul ridicat şi vechile ceremonii restabilite. Fiindcă David a strălucit mai ales prin această râvnă. Ca pe o răsplată a râvnei lui, cere acum de la Dumnezeu construirea templului şi zice: Adu-Ți aminte, Doamne, de David şi de toată blândețea lui cum s-a jurat Domnului şi a făgăduit Dumnezeului lui lacob. Nu voi intra în locaşul casei mele, nu mă voi sui pe patul meu de odihnă, nu voi da somn ochilor mei şi genelor mele dormitare şi odihnă tâmplelor mele, până ce nu voi afla loc Domnului, locaş Dumnezeului lui lacob. Dar ce legătură are aici râvna lui David cu voi? Că sunt urmaşul aceluia, zice, şi fiindcă ai primit râvna lui, ai spus că vei întări neamul Iui şi împărăția lui, iată de ce acum cerem împlinirea acestor făgăduințe. Şi nu a spus până ce voi zidi, (căci nu i s-a îngăduit lui aceasta), ci până ce voi afla loc Domnului şi locaş. Apoi trece cu vederea pe cel ce va construi templul, şi îl aduce Ia mijloc pe cel ce a făgăduit să îl construiască, pe David, ca să afli cât de mare este intenția dreaptă şi bună, cum întotdeauna Dumnezeu stabileşte răsplată pentru voia cea bună. De aceea îl aminteşte aici mai ales pe David, fiindcă mai degrabă el este cel ce a construit templul decât fiul lui. Căci David a făgăduit şi Solomon a poruncit. Şi vezi râvna lui. Nu numai că nu va intra în casa lui, nici nu se va sui pe patul lui de odihnă, ci nici de cele de care este nevoie în mod natural, nici de acestea nu se va bucura, până ce nu va găsi loc şi locaş Dumnezeului lui lacob. Dimpotrivă, iudeii

2 Js. 66,2 [Septuaginta].

erau mustrați de Dumnezeu pentru lucruri contrare acestora, când le zicea: „Este oare timpul ca voi să locuiți in casele voastre cu pereții lucrați în tăblii, când templul acesta este în ruină?""

Până ce voi afla loc Domnului, locaş Dumnezeului lui lacob. Vezi iarăşi şi de aici râvna şi sufletul preocupat al lui David. Împăratul zice: până ce voi afla loc Domnului, locaş Dumnezeului lui lacob, Cel ce ține toate. Nu voia să construiască templul oricum, ci voia să construiască în locul cel mai ales şi mai potrivit templului şi avea nevoie să caute, atât era de veghetor cu sufletul. Iată am auzit despre el în Efrata, aflatu-l-am pe dânsul în câmpiile dumbrăvii. Sunt istorisite acum cele vechi, arătând că mai înainte, mult timp, chivotul legii a pribegit, mutându-se din loc în loc. De aceea zice: Iată, am auzit despre el în Efrata, adică acestea ne-au istorisit nouă părinții noştri, toate acestea le ştim din auzite că şi atunci pribegea pretutindeni în câmpii şi dumbrăvi şi după aceea a şezut într-un locaş sigur. Fie

aceasta şi acum. Efrata numeşte aici neamul lui Iuda în care chivotul a fost purtat după lungi pribegii.

Intra-vom în locaşurile Lui, închina-ne-vom la locul unde au stat picioarele Lui. Vezi cum se foloseşte de cuvinte materiale din pricina obtuzității ascultătorilor, pomenind de locaşul lui Dumnezeu, de picioarele Lui, de locul unde au stat picioarele Lui. Toate acestea vorbesc despre locul chivotului, fiindcă de acolo se rosteau cuvintele cu privire la evenimentele iudeilor, care dezlegau cele neclare şi prevesteau cele viitoare. Scoală-Tc, Doamne, întru odihna Ta, Tu şi chivotul sfințirii Tale. Altă versiune: „[chivotul] puterii Tale". Alta: „al tăriei Tale". Ambele sunt adevărate. Căci sfințenia de acolo se dădea şi scrierile care se aflau acolo erau dătătoare de sfințenie şi putere.

3. Bine a zis astfel. Căci prin chivot Dumnezeu Şi-a arătat puterea Sa o dată, de două ori şi de mai muite ori, ca atunci când a fost luat de locuitorii din Azot şi le-a răsturnat idolii, când i-a lovit cu moartea pe cei ce l-au atins, când, la întoarcerea lui, a oprit boala care-i macină pe filisteni şi a arătat puterea Lui şi prin alte minuni pe care Ie-a lucrat prin el. Dar ce înseamnă Scoală-Te, Doamne, întru odihna Ta? Opreşte-ne pe noi, cei rătăcitori, zice, şi chivotul purtat ici şi colo odihneşte-1. Preoții Tăi se vor îmbrăca cu dreptate. Altă versiune: „Să se încingă". Alta: „Să se îmbrace". Ceea ce este şi mai limpede. Nu profețeşte, ci se roagă şi cere dobândirea virtuții. Dreptate numeşte aici tot ceea ce ține de cult, de preoție, de slujire, de jertfe, punerile înainte şi pe lângă acestea, petrecerea riguroasă potrivită legii, care este cerută mai ales preoților. Şi cuvioşii Tăi se vor bucura când se vor întâmpla acestea. Vezi cum el nu caută zidirea cetății, nici bogăția celor necesare, nici vreo altă prosperitate, ci caută cuviința templului, odihna chivotului, desăvârşirea preoților, cultul, slujirea, preoția. Apoi, fiindcă au cerut acestea şi fiindcă erau vinovați de multe păcate, caută iarăşi scăpare la strămoşii lor zicând: Din pricina lui David, robul Tău, să nu întorci fața unsului Tău. Ce înseamnă: Din pricina lui David, robul Tău? Nu numai pentru virtutea aceluia, zice, nici că a pus atâta râvnă pentru a ridica templul, ci şi fiindcă ai făcut jurământ lui. Pentru David, robul Tău sa nu întorci fața unsului Tău. Care uns? Cel care a primit ungerea ca întâistătător şi conducător al poporului.

Juratu-S-a Domnul lui David adevărul şi nu-l va lepăda: „Din rodul pântecelui tău voi pune pe scaunul tău". Fiindcă a amintit de David şi de virtutea lui şi de râvna lui pentru templu şi a spus şi vechile istorisiri şi a cerut de la Dumnezeu să-i întoarcă Ia vechea petrecere, şi ceea ce era mai important aceea pune înainte, făgăduințele şi jurămintele lui Dumnezeu. Care erau

acestea? Din rodul pântecelui tău voi pune pe scaunul tău. Dar nu se aduc simplu făgăduințele, ci cu o condiție. Care era condiția? Ascultă, căci adaugă: Dc vor păzi fiii tăi legământul Meu şi mărturiile acestea ale Mele, în care îi voi învață pe ei şi fiii lor vor şedea până în veac pe scaunul iau. Făcând aceste făgăduințe, Dumnezeu le-a încredințat şi cartea legământului, iar aceia răspunseră: „Toate câte a grăit Domnul le vom face şi le vom asculta"4. Dar apoi, fiindcă a văzut că o parte a călcat legământul, aduce cuvântul la loc, rostind cuvinte de mângâiere şi zicând: Că a ales Domnul Sio-nul şi l-a ales ca locuință Lui. „Aceasta este odihna Mea în veacul veacului. Aici voi locui, că l-am ales pe el". Adică nu omul a ales locul, ci Dumnezeu l-a ales, pogorându-se la slăbiciunea lor. Ceea ce spune aceasta este: pe care l-ai ales, pe care l-ai preferat, pe care l-ai desemnat pe care l-ai socotit că este vrednic să nu îl laşi în ruină, nici să se piardă. Căci aceasta ai spus: că voi locui aici. Dar aceasta a spus-o după condițiile acelea. Care condiții? De vor păzi fiii tăi legământul Meu. Prada lui binecuvântând-o, o voi binecuvânta foarte. Altă versiune: Grânele. Pradă numeşte aici bogăția roadelor, a pământului şi făgăduieşte că toate le vor curge ca dintr-un izvor. Căci o asemenea petrecere aveau iudeii în vechime, nu simțeau nici o lipsă a celor necesare, dacă II aveau pe Dumnezeu favorabil, nu era la ei nici lipsă de grâne, nici foamete, nici boală, nici moarte neaşteptată, nici nimic altceva dintre cele care se întâmplă oamenilor de obicei, ci toate le curgeau ca dintr-un izvor, mâna lui Dumnezeu îndreptând neputința lucrurilor omeneşti. Aceasta spune şi aici că ai făgăduit să binecuvintezi prada lor, adică să dăruieşti bogăția celor necesare cu multă siguranță.

Pe săracii lui îi voi sătura cu pâine. Pe preoții lui îi voi. îmbrăca cu izbăvire şi cuvioşii lui cu bucurie se vor bucura. Acolo voi face să răsară puterea lui David, gătit-am făclie unsului Meu. Pe vrăjmaşii lui îi voi îmbrăca cu ruşine, iar pe dânsul va înflori sfințenia mea. Vezi prosperitatea adunată de pretutindeni din faptul că nu le lipsea nimic, din faptul că preoții erau în siguranță, poporul, în veselie, regele, în putere. Făclie numeşte aici fie pe împăratul, fie protecția lui Dumnezeu, fie mântuirea, fie lumina şi pe lângă acestea, cel mai mare chip al fericirii. Care este acesta? Faptul de a-i determina pe vrăjmaşi să se ascundă, nefiind nici unul care să îi tulbure în bucu-rarea lor de aceste bunuri. Şi nu a zis simplu că îi va acoperi cu pierzanie, ci cu ruşine, vrând să îi facă să se ascundă şi să se acopere şi să mărturisească puterea şi prosperitatea neamului iudeu.

Pe dânsul va înflori sfințenia Mea. Ce înseamnă pe dânsul? Pe popor adică. Un alt traducător spune în loc de sfințenie, puterea Mea. Altă versiune: „distincția Iui". Alta: „ceea ce îl

distinge". Ce înseamnă ceea ce spune? Mie mi se pare că vorbeşte despre prosperitate, despre siguranță, putere, împărăție. Cele pe care de la început le-am deosebit pentru el acestea vor înflori, vor izvorî, nu se vor veşteji, nici nu vor cădea. Ci toate vor rămâne neschimbate, dacă vor păzi condiția spusă mai înainte. De vor păzi fiii tăi legământul meu. Căci nu numai făgăduințele lui Dumnezeu ne vor da nouă cele bune, ci şi noi trebuie să facem cele ce țin de noi. Nici nu trebuie să cădem aşteptându-Ie, nici să fim în nepăsare şi lenevire. Căci multe din bunătățile pe care Dumnezeu le-a făgăduit, nu Ie face fiindcă i-a aflat nevrednici pe cei ce au primit făgăduințele. După cum şi cele rele prin care ne amenință, nu le pune în lucrare dacă cei ce L-au întărâtat pe Dumnezeu mai târziu se pocăiesc şi Ii potolesc mânia. Aşadar, ştiind acestea să nu ne lenevim din pricina făgăduințelor, nici să nu deznădăjduim din pricina amenințărilor. Căci astfel vom putea să dobândim bunătățile cele viitoare cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 132

iată ce este bun şi ce este plăcut (altă versiune: „Iată ce este bun şi ce este frumos") decât numai a locui frații împreună.

1. Sunt multe lucruri frumoase care nu au nimic plăcut, iar altele, iarăşi, sunt plăcute, dar sunt lipsite de frumusețe şi nu este uşor să le adunăm pe amândouă împreună. Dar aici, în acest verset, şi plăcerea, şi frumusețea sunt reunite. Pe acestea lc-a dobândit dragostea, care pe lângă folos, are şi uşurința şi plăcere. Pe aceasta o cântă aici. Căci nu a vorbit simplu despre faptul de a locui într-o casă, de a fi în aceeaşi casă, ci cie a locui împreună, adică în comuniunea dragostei. Aceasta face ca sufletele să fie una. Apoi, când spune bun şi plăcut face cuvântul mai clar, apelând la exemple, la imagini materiale care să poată prezenta mai limpede ascultătorului ideea. Vezi care sunt imaginile. Ca mirul pe cap, care se coboară pe barbă, pe barba lui Aaron care se coboară pe marginea veşmintelor lui. Căci acesta, fiind arhiereu, se ungea cu acest mir care picura din toate părțile, iar pentru cei ce priveau era temei de bucurie şi îl făcea plăcut şi iubit prin ungerea aceasta. Căci aşa cum acela, cel uns cu mirul acesta, era strălucitor la chip şi se umplea de multă bună mireasmă şi dădea har celor ce priveau, la fel şi faptul de a fi împreună este frumos. Şi aşa cum acea privelişte nu este numai frumoasă, ci desfată şi privirile, la fel şi aceasta sădeşte plăcere în suflet. Aceasta este ca roua Ermonului ce se coboară pe munții Sionului. A adus şi altă imagine care produce multă plăcere, provocând desfătare privitorului. Acestea nu sunt spuse în van, ci fiindcă mai

înainte de robie cele zece seminții şi celelalte două erau dezbinate - fapt care a fost pricină de multă fărădelege şi care i-a dus la răzvrătiri, la ceartă şi războaie. Ca nu cumva acestea să se întâmple iarăşi, îndeamnă poporul şi îl sfătuieşte să nu se mai dezbine, ci să locuiască împreună, să se adune laolaltă, să se supună unui singur conducător şi rege şi dragostea să curgă de la început până la sfârşit ca roua care coboară şi se răspândeşte pretutindeni. Şi compară dragostea cu mirul şi cu roua vrând să înfăţişeze prin mir buna mireasmă, iar prin rouă, odihna şi desfătarea pe care le oferă privirii.

Ca acolo a poruncit Domnul binecuvântarea. Unde adică? Acolo. într-o asemenea locuire împreună, într-o asemenea unire, într-o asemenea armonie şi sălăşluire împreună. Şi aceasta este binecuvântarea, după cum blestemul se află în cele contrare. De aceea Scriptura laudă această unire, zicând: „Unirea fraților, dragostea dintre prieteni şi bărbatul cu femeia care se înțeleg bine unul cu altul'". Şi în alt Ioc arată prin expresii figurate puterea acestei uniri, zicând: „Asemenea când doi se culcă, se încălzesc... şi sfoara pusă în trei nu se rupe degrabă"2. Căci aici se arată şi plăcerea, şi puterea: că multă va fi plăcerea în odihnă, şi multă puterea în acțiune. Şi iarăşi: „Frate ajutat de frate este ca o cetate întărită"". Şi Hristos zice: „Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt şi Fu în mijlocul lor"4. Şi aceasta o cere însăşi firea. De aceea Dumnezeu, de la început plăsmuind pe om, zicea: „Nu este bine să fie omul singur"0. Şi făcând ființa aceasta, mă refer la femeie, a unit-o de bărbat prin legăturile necesității, ataşându-ne unii de alții în mii de feluri.

Şi viața până în veac. Bine a adăugat aceasta. Căci acolo unde este dragostea, este multă siguranță, mult ajutor de la

1 înț. Sir. 25,2. 2Ecd.4,11-12. 'Pilde 18,19. 'Mt. 18, 20. 'Fac. 2,18.

Dumnezeu. Aceasta este maica tuturor bunătăților, aceasta este rădăcina şi izvorul, încetarea războaielor, nimicirea certurilor. De aceea, arătând şi aceasta, profetul a adăugat: Şi viața până în veac. Căci aşa cum războiul şi cearta produc moartea, şi moarte neaşteptată, la fel dragostea şi unirea aduc pacea şi armonia. Iar unde este pace şi armonie, acolo este viața la adăpost de pericole şi în deplină siguranță. Dar pentru ce trebuie să vorbesc despre bunurile vieții prezente? Căci dragostea ne dă nouă cerul şi negrăitele bunătăți şi este împărătească a virtuților. Ştiind acestea să 0 urmărim şi noi cu acrivie ca să ne bucurăm şi de bunătățile prezente şi de cele viitoare pe care fie să le dobândim noi toți cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 133

lată acum binecuvântați pe Domnul toate slugile Domnului care stați în casa Domnului

1. Aici a încheiat David psalmii treptelor, terminând cuvântul frumos prin laudă şi binecuvântare. Vrea ca slugi ale Domnului să fie nu numai prin dogmă, ci prin practica fidelă a virtuților. De aceea a adăugat: Cei ce stați în casa Domnului, în curțile casei Dumnezeului nostru. Nu este drept ca cel necurat sau spurcat să intre în curțile sfinte. Astfel încât dacă cineva este vrednic să intre, este vrednic şi de binecuvântare. Căci casa lui Dumnezeu este asemenea cerului şi aşa cum acolo puterile potrivnice nu au nici o îngăduință să intre, la fel nici în casa lui Dumnezeu. Gândeşte-te de câtă cinste te bucuri, omule, fiindcă tu însuți eşti templu, câtă curăție trebuie să oferi, daca eşti drept. Cum poți da curăție? Dacă vei lepăda orice cuget rău şi dacă locaşul minții îl faci neumblat de energiile diavoleşti, dacă rămâi ca într-un templu inaccesibil împodobindu-ți sufletul. Căci dacă în templul iudaic nu orice loc era accesibil tuturor, ci erau multe încăperi deosebite. Una era rezervată prozeliților, alta evreilor de origine, alta preoților şi, în sfârşit, alta, arhiereului, şi acestuia nu mereu, ci o dată pe an. Gândeşte-te de câtă sfințenie ai tu nevoie care ai primit taine mai mari decât a primit atunci Sfânta Sfintelor. Nu ai heruvimi, ci ai pe însuşi Stăpânul heruvimilor locuind acolo, nici vasul şi mana, şi tablele de piatră şi toiagul lui Aaron, ci trupul şi sângele cel stăpânesc, Duhul în locul literei şi harul care covârşeşte cugetul omenesc şi un dar nepovestit. Pe cât de mari şi înfricoşate sunt tainele şi simbolurile de care ai fost învrednicit, pe atât de mult eşti răspunzător de sfințenie şi de mai mare osândă dacă vei călca cele poruncite.

Noaptea ridicați mâinile voastre spre cele sfinte. Altă versiune: „în chip sfânt". Alta: „în chip sfințit". Şi binecuzwntați pe Domnul. Pentru ce spune noaptea? Ca să ne învețe pe noi să nu cheltuim toată noaptea cu somnul şi ca să arate că mai curate sunt rugăciunile atunci, când mintea e mai uşoară şi mai puțină grija de multe. Dacă noaptea trebuie să venim la biserică, gândeşte-te ce iertare va dobândi cel care nici acasă nu face rugăciunile la vremea aceea. Căci profetul te trezeşte pe tine din pat şi te aduce la templu, poruncind ca aici să îți petreci noaptea. Iar tu nici acasă stând, nu împlineşti aceasta. Bine a zis, „în chip sfânt" arătând că trebuie să ne rugăm în afara oricăror gânduri rele, fără ținere de minte a răului, fără lăcomie, fără orice alt asemenea păcat, care distruge sufletul. Şi binecuvântați pe Domnul. Aceasta mai cu seamă este desăvârşita binecuvântare când vorbele sunt în acord cu viața şi când prin fapte îl vei slăvi pe Creatorul tău, pe Dumnezeu, potrivit cu Evanghelia care zice: „Aşa să

lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri'".

Te va binecuvânta Domnul din Sion, Cel ce a făcut cerul şi pământul. Adică dacă vei face acestea, vei dobândi şi binecuvântare de la Dumnezeu, dacă vei petrece noaptea în rugăciuni, dacă te vei ruga în chip sfânt, dacă vei fi vrednic să stai în casa Domnului, dacă te faci pe tine templu vrednic. După ce a dat aceste îndemnuri, cum trebuia, încheie cuvântul cu rugăciunea. Căci aceasta ține de un bun învățător, a îndrepta pe ascultător prin sfaturi şi a-1 întări prin rugăciuni. Ce vrea să arate când spune: Din Sion? Sionul era un nume dorit şi acolo se săvârşeau toate sfintele slujbe. De aceea se roagă să-şi primească înapoi petrecerea de mai înainte, vechiul cult şi să se bucure de binecuvântare. Apoi, ducân-du-i la dogme mai înalte, îi învață că Dumnezeu este pretutindeni; iar dacă a rânduit să fie construit templul este pentru slăbiciunea lor. Dar de vreme ce trebuie să II chemăm pe Dumnezeu pretutindeni, a adăugat: Cel ce a făcut cerul şi pământul. Cei de atunci II chemau pe Dumnezeu în templu, dar noi în orice loc, la țară, acasă, în piață, în pustie, pe mare, în orice loc am fi. Nici un loc nu este piedică în calea_rur gjiciunii^ numai felul nostru de viață poate fi piedică rugăciunii. Făcând aceasta, să II chemăm pe Dumnezeu pretutindeni şi FI va fi de față şi toate cele grele le va face uşoare şi lesnicioase şi ne va învrednici pe noi de bunătățile cele viitoare, pe care fie să le dobândim noi toți, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

//■Cl /4-*~s /'.et- -r/J. f-, '/,'/.%■ />; C-^tCf

Psalmul 134

Lăudați numele Domnului, lăudați slugi pe Domnul. Cei ce stați în casa Domnului, în curțile Dumnezeului nostru. Lăudați pe Domnul, că este bun Domnul.

1. Iarăşi îi cheamă pe iudei la jertfă, la jertfa de laudă. Căci aceasta este adevărata jertfă lui Dumnezeu şi punere înainte. De aceea şi în altă parte zice: „Lăuda-voi numele Dumnezeului meu cu cântare şi-L voi preamări pe El cu laudă. Şi-i va plăcea lui Dumnezeu mai mult decât vițelul tânăr, căruia îi cresc coarne şi unghii"1. Neîncetat aminteşte de casa lui Dumnezeu şi de curțile Lui, ataşându-i pe ei de un loc, neîngăduindu-le să se depărteze. Fiindcă de la înce-put de aceea Ie-a rânduit să li ridice templu, să se adune toți într-un singur loc, ca să facă să înceteze orice sacrilegiu şi orice idolatrie. Dar nu mai îndrăzneau să rătăcească liber şi nu au mai luat dumbrăvile, izvoarele, colinele şi munții drept prilejuri pentru idolatrie, aducând jertfe şi sacrificii pe înălțimi. De aceea pedepseşte cu moarte pe cel ce jertfea afară din

templu: „Cel care nu va aduce la uşa cortului adunării ca să le facă jertfă Domnului, omului aceluia i se va cere sângele"2. De aceea îi adună din toate părţile acolo la un loc, ca să audă cuvintele înțelepciunii, să se înțelepțească şi să se depărteze de orice rătăcire a minții.

Le porunceşte să cânte şi să laude pe Dumnezeu, fiindcă laudele aduse lui Dumnezeu erau temei pentru evlavie şi credință, având vechile istorisiri, cele din Egipt, cele din

1 Ps. 68, 34-35. 1 Lev. 17,4.

pustie, cele din pământul făgăduinței, cele din lege, cele din muntele Si nai, cele din războaie. Şi acelaşi lucru era temei pentru lauda lui Dumnezeu şi totodată temei de învățătură pentru cei ce cântau, conducându-i la desăvârşirea dogmelor. Lăudați pe Domnul că este bun. Ceea ce este dorit ascultătorilor aceea se pune înainte neîncetat iubirea de oameni, mila, bunătatea. Cântați numelui Lui că este frumos. Aceasta o spune ca să arate că, pe lângă folos, are şi o oarecare plăcere. Căci câştigul de care am vorbit mai înainte este faptul de a lăucia pe Dumnezeu, faptul de a curăța sufletul, de a înălța cugetul la cer, de a învăța cu exactitate dogmele, de a medita la cele prezente şi la cele viitoare. Pe lângă toate acestea, prin melodie, are multă plăcere, multă mângâiere şi uşurare şi face cuvios pe cel ce cântă. Că face aşa este limpede din ceea ce spun alți traducători: unul „că este cuvenit", iar altul „că este plăcut". Amândoi spun adevărul. Căci dacă ceî ce cântă ar fi de mii de ori pătimaş, cântând psalmul, adoarme tirania patimii şi chiar dacă ar fi îngreunat de mii de rele şi cuprins de deznădejde, încântat de frumusețea psalmului, îşi asurzeşte cugetul, îşi înaripează mintea şi îşi înalță sufletul la cer.

Că pe lacob şi l-a ales Domnul, pe Israel spre moştenire Lui. Nu vorbeşte aici despre binefacerile comune tuturor oamenilor, cele pe care le au împreună cu alții, ci de cele ce le sunt proprii şi specifice lor. Care sunt acestea? Faptul de a alege pe Israel ca popor al Său, de a-1 sfinți Sieşi, de a Şi-1 însuşi mai mult decât pe alții, ca să arate față de el pronia Lui. Şi pretutindeni profeții fac aceasta, țesând multe din cuvintele lor din binefacerile lui Dumnezeu către ei. Ce înseamnă spre moştenire Lui? Spre bogăție, spre avuție. Chiar dacă era un popor mic, l-a ales Sieşi ca pe o bogăție, luând aminte nu la mulțimea lor, ci la virtute, către care a binevoit să îi conducă, alegându-i, fiindcă ceilalți oameni nu s-au făcut bogăție Lui pe cât s-a făcut poporul acesta. Aceasta s-a întâmplat din pricina bunăvoinței Celui ce l-a ales pentru învățătura

celorlalte neamuri. Căci şi Sfântul Pavel ştia să numească bogăţie mântuirea oamenilor, ca atunci când spune: „Acelaşi este Domnul tuturor, Care îmbogăţeşte pe toţi cei ce-L cheamă pe E\"?'. Şi iarăşi: „Pentru stăpânul său stă sau cade"*. Vezi cum a arătat dragostea lui Dumnezeu faţă de ei, pronia Lui şi purtarea Lui de grijă, fapt pentru care i-a şi numit pe ci moştenirea Lui. Aşadar, pronia aceasta specială pentru ei se arată prin două lucruri: pe de o parte, că i-a ales, pe dc altă parte, că i-a ales spre moştenire Lui. Vezi cum a înfăţişat iubirea Lui de oameni? Dc aceea la început spunea: Lăudati-L pe El că este bun... Că eu am cunoscut că este mare Domnul. Iată şi o altă pricină de laudă! Dar spune mie! Tu ai cunoscut că este mare Domnul, iar alţii nu ştiau? Ştiau, dar nu aşa ca mine. Căci mai ales sfinţilor li se întâmplă să cunoască exact măreţia Lui, nu toată câtă este (căci aceasta este cu neputinţă), ci mai limpede decât alţii.

Şi Domnul nostru peste toţi dumnezeii. Iată, zice, cel ce zicea că mare este Domnul şi că L-a cunoscut pe El, continuă şi micşorează cuvântul şi îl compară pe El cu alţi dumnezei şi îi acordă superioritatea numai prin comparaţie cu alţii. Nicidecum, zice, ci atunci vorbea pentru slăbiciunea ascultătorilor, aducându-i pe ei treptat la cunoaşterea adevărului. Căci nu este mare dovadă a măreţiei Lui faptul de a spune că Dumnezeu este mai mare şi că este mare, mai presus de aceia. Dar cum am spus deja, îşi potriveşte cuvântul cu neputinţa ascultătorilor, treptat aducându-i pe ei la cunoştinţă. Căci le era drag să audă aceasta şi să creadă acest adevăr.

2. Că este superior tuturor fără asemănare arată prin ceea ce urmează aducând cea mai mare dovadă a puterii Lui şi arătând că şi cele de mai înainte au fost spuse pentru slăbiciunea ascultătorilor. De aceea când doar exprimă acest adevăr, spune lucruri mici, dar când este vorba de a explica,

3 Rom. 10,12

4 Rom. 14, 4.

de a demonstra sau de a face dovada măreţiei Lui, atunci aduce în sprijin pe cele mari. Aşadar, ce anume aduce în sprijin vrednic de El şi care aparţine numai lui Dumnezeu? Vezi! Căci adaugă: Toate câte a vrut Domnul a făcut în cer şi pe pământ, în mări şi în toate adâncurile. Vezi puterea atotco-vârşitoare? Vezi izvorul vieţii? Vezi puterea nebiruită? Vezi superioritatea Lui fără asemănare? Vezi puterea neîmpiedicată de nimic? Vezi cum toate îi sunt Lui uşoare şi lesnicioase? Căci, zice, Toate câte a voit, a făcut. Zice şi unde: în cer şi pe pământ. Adică, nu numai aici, ci şi în cer. Şi nu numai în cer, ci şi pe pământ. Şi nu numai pe

pământ, ci şi în mări şi în toate adâncurile. Căci prin adâncuri, desemnează pe cele de sub pământ aşa cum prin a spune cele din cer desemnează pe cele mai presus dc ceruri. De acestea toate, cât sunt de mari, voința Lui nu este împiedicată cu nici un chip, ci este mai presus de toate, si ceea ce este mai minunat, e faptul că Cel ce a făcut toate, nu le-a făcut prin trudă, nici osteneală, nici prin porunca cuiva, ci numai prin voință le-a făcut. Numai a voit şi fapta a urmat. Vezi cum profetul a înfățişat şi uşurința şi bogăția creației şi puterea neîmpiedicată?

Apoi, lăsând la o parte cerul şi marea, vorbeşte despre cele dintr-însele şi nici. de acestea toate, ci trecând cu vederea pe cele din cer, deşi erau mai minunate, vorbeşte despre cele din jurul cerului. Pentru ce dar? Fiindcă cele din cer, chiar dacă erau mari, sunt nearătate pentru cei mai mulți dar celelalte, chiar dacă mai mici, totuşi sunt văzute şi sunt vădite tuturor. Fiindcă se adresa unor oameni care erau învățați nu atât prin credința în cele nevăzute, cât erau conduşi Ia adevăr prin cele văzute. De aici țese cuvântul şi de aici îşi începe învățătura şi ceea ce îi îndeamnă pe alții să facă, acelaşi 1 ucru îl face şi el. Care lucru? Să ÎI laude pe Dumnezeu, pornind de la faptele Lui, să îi aducă laudă Lui, învățând pe toți din făpturi şi slăvindu-L pentru fiecare din ele. îndemnându-ne să lăudăm pe Dumnezeu, spunea neîncetat: Lăudați numele Domnului, lăudați slugi pe Domnul. Arată şi cum trebuie să îl lăudăm, parcurgând întreaga creație, minunându-se şi uimindu-se de înțelepciunea, pronia, puterea şi purtarea de grijă ale lui Dumnezeu. De aici învățăm că nu este o singură mare, cea de Ia noi, ci sunt mări multe şi diferite şi ocean nesfârşit. Căci a zis: în mări şi în toate adâncurile. Căci marea Caspică şi Indică şi marea Roşie sunt diferite de a noastră, precum şi Oceanul care înconjură pământul.

A adunai nori de la marginile pământului. Altă versiune: „a ridicat". Alta: „atrage nori de la capătul pământului". Alta: „de la hotarele". Acelaşi lucru se spune şi la Iov: „EI închide apele în norii Săi""5. Şi Solomon; „Cine a legat apele în haina Lui?"6. Dar profetul spune aici altceva, mai minunat încă. Ce anume? Că aerul din nor, deşi a devenit mai greu, se ridică sus şi că suportă greutatea urmând o cale contrară legilor naturii. Este de mirare şi cum aerul din nor poate purta apa, dar este încă şi mai minunat cum apa poate fi purtată de ceva mai uşor decât ea. Şi mai minunat încă este faptul că apa purtată de aer, când cade din nor, nu este reținută de aerul care urmează şi care o poartă, ci se împrăştie în toate părțile şi cade pe pământ. Căci dacă apa este reținută în nor, ar trebui să fie reținută şi de aerul care susține norul. Căci dacă cineva ridică în aer un urcior plin cu apă şi acesta ar putea fi purtat de aer, dacă apa ar

curge din urcior aerul ar trebui să o poarte aşa cum poartă şi urciorul. Aşa şi aici. Dar toate sunt pline de minune şi sunt străine, toate sunt mai presus de legile firii şi de cuvânt. Căci ceea ce este conținut în aerul norului, nu este reținut de aerul de sub nor. Vezi minunea şi cum ceea ce pare lipsit de importanță se arată a fi minunat? Apoi, psalmistul mai arată aici şi altceva minunat: De la marginile pământului sau „de la capătul pământului". Nu numai că norii se înalță, ci şi traversează văzduhurile, căci ploaia nu cade acolo unde se formează norii, ci adeseori norii străbat multe locuri pentru a da ploaia în alte

5 Iov 26,8. * Pilde 30,4.

părți, trecând de oraşe şi popoare. Aşadar, nu este minunat numai faptul că norii se înalță, ci şi că străbat înălțimile purtând cu ei atâta cantitate de apă.

3. Fulgerele spre ploaie le-a făcut. Vezi iarăşi o altă minune: două firi contrare se întâlnesc. Fiindcă nu este ceva mai arzător decât fulgerul nici ceva mai rece decât apa, şi totuşi acestea se unesc fără să se amestece, fără să se confunde, ci fiecare îşi păstrează proprietățile naturale. Focul rămâne în apă şi apa în foc, fără ca focul să usuce apa, nici ca apa să stingă focul, deşi fulgerul este mai arzător decât focul soarelui, mai luminos şi mai pătrunzător. Şi mărturie sunt ochii noştri înşişi care suportă în fiecare zi lumina dc la soare, dar lumina fulgerului nu o pot suferi nici măcar o singură clipă. Şi soarele străbate cerul, dar fulgerul într-o singură clipă străbate întreaga lume. Precum mărturiseşte şi Hristos zicând: „Căci precum fulgerul iese de la răsărit şi se arată la apus"7.

El scoate vânturile âin vistieriile Sale. Acesta este un alt fenomen natural care ne aduce nouă nu puțin folos şi într-atât, încât contribuie mult la viața noastră, răcorind trupurile obosite şi făcând aerul mai uşor. Căci aceasta este lucrarea vântului să agite aerul, pentru ca nu cumva, rămânând imobil, să se strice; apoi, a coace fructele şi a hrăni astfel trupurile. Cine ar putea spune foloasele lui în navigație, vremea în care se stârnesc, în care se succed unele altora, dănțuind pe mare şi transportând pe marinari. Căci un vânt împinge corabia, altul o primeşte urmând căi potrivnice, fiind astfel în slujba noastră, iar lupta lor fiindu-ne de mult folos. Şi ar putea enumera cineva alte mii de lucrări ale vânturilor. Totuşi, pe acestea toate trecându-le cu vederea şi lăsând ascultătorului posibilitatea să aleagă, profetul prezintă numai uşurința cu care se produc. Faptul că spune din vistieriile Sale nu arată că există nişte vistierii ale vânturilor, ci semnifică uşurința cu care Dumnezeu le produce. Căci aşa cum cel care are o comoară scoate toate fără frică şi când voieşte, la fel şi Creatorul a toate pe toate le-a făcut cu uşurință şi le-a adus Ia existentă.

Vezi cât de mari sunt diferențele în aer, după cum sunt multe diferențe şi în apă şi în foc. Fiindcă sunt apele izvoarelor şi apele mărilor, apele din văzduh, din nori, cele din cer şi cele mai presus de ceruri, iar altele sunt sub pământ. Şi în foc sunt multe diferențe: este un foc în soare, altul în lună, altul în stele, altul în fulger, altul în văzduh, altul de la lemne, altul din jurul nostru, altul al făcliilor care ne luminează, altui din pământ. Căci este un foc care țâşneşte din pământ ca izvoarele apelor. Altul, în sfârşit, vine din lovirea pietrelor, frecarea lemnului, şi altul prin trăsnet. La fel şi cel din văzduh. Cel din jurul nostru este mai îngroşat; celălalt care este deasupra noastră este mai subtil şi conține mai mult foc. Şi în privința vânturilor multe sunt diferențele. Unul este mai uşor, altul mai vârtos, unul este mai rece, altul este mai cald, unul mai umed, altul mai uscat. La fel, aerul şi norii, unii merg mai încet, alții înaintează mai repede precum caii. La fel vânturile şi norii, unii se aseamănă cu nişte vase dc apă, când goale, când pline. Alții se aseamănă cu un evantai. Dar tu văzând acestea toate, diferența şi varietatea lor, admiră-L pe Creator.

El a bătut pe cei întâi născuți ai Egiptului. După ce profetul a vorbit despre minunile generale şi după ce a arătat pronia lui Dumnezeu cu privire la întreaga lume, prin fulgere, prin vânturi, prin văzduhuri, prin nori, prin ploi, mustrând prostia celor care spun că pronia lui Dumnezeu se întinde până la lună, ajunge la minunile particulare, cele privitoare la iudei. Că pământul şi cerul şi toate cele văzute se bucură de iubirea Lui de oameni a arătat-o prin cele spuse. Dar ca să îi facă pe iudei mai recunoscători spune şi minunile particulare care îi priveau, arătând că Dumnezeul întregii lumi şi purtătorul de grijă al tuturor, le-a dăruit lor binefaceri speciale. Şi deşi îi priveau numai pe ei, erau spre folosul întregii lumi. Faptul că i-a ales pe ei dintre toate neamurile, i-a făcut pe ei mai râvnitori, ceea ce a arătat şi Pavel zicând: „Şi prin căderea lor, neamurilor le-a venit mântuirea, ca Israel să-şi întărâte râvna față de ele"s. Căci aşa cum un părinte, când vede pe copii că se îndepărtează de el, luând pe unul dintre ei, îl aşează pe genunchii lui şi face aceasta nu pentru acela, ci mai mult pentru ceilalți, ca prin această preferință să îi facă pe ceilalți să alerge la tatăl pentru a se bucura de aceeaşi atenție, la fel şi Dumnezeu a făcut cu iudeii. Căci luându-i pe ei nu pe genunchi, ci în brațele Lui (precum spune profetul) şi ridicându-i pe umeri le-a dăruit acelora toate cele dorite de ei, templul, jertfele şi ceea ce căutau cu multă dorire, ajutor în războaie, biruințe, trofee, prosperitate şi bunăstare, împodobindu-i pe aceştia cu ele şi adu-cându-i şi pe alții la aceeaşi râvnă. Dar fiindcă iudeii aveau să devină răi fiind mereu alintați, Dumnezeu îi îndreaptă prin

pedepse. Căci multă este înțelepciunea lui Dumnezeu şi află căi de îndreptare în cele mai mari dificultăți.

4. Şi vezi înțelepciunea profetului: aducând cuvântul de la general Ia particular, ca nu cumva cineva dintre cei fără de minte să considere că Dumnezeu se mărgineşte la fapte particulare, numai după ce a parcurs pe cele generale, atunci ajunge la cele particulare şi zice: El a bătut pe cei întâi născuți ai Egiptului. Dar nu vi se pare că mai ales pentru iudei s-au întâmplat acestea? Dacă, deci, voi arăta că acestea s-au întâmplat şi pentru celelalte popoare, ce vor spune cei care susțin că pronia lui Dumnezeu nu este universală? Cum voi arăta aceasta? Este de ajuns afirmația lui Dumnezeu care o arată limpede şi care zice: „[Dar te-am cruțat], ca să-Mi arăt puterea Mea şi ca să se vestească numele Meu în tot pământul"9. Vezi cum moartea celor întâi născuți s-a făcut vestire

"Rom. 11,11. • leş. 9,16.

şi plaga aceea trimisă din cer, propovăduire, străbătând tot pământul şi vestind puterea lui Dumnezeu? Aşadar, pronia lui Dumnezeu este pentru întreaga lume, chiar atunci când pare sa se ocupe numai de interesele iudeilor. Deşi au cunoscut puterea Lui şi altădată, ca în cazul lui Iosif şi al lui Avraam, totuşi acum s-a cunoscut mai limpede. Cum? Atunci prin binefaceri, acum prin plăgi. Căci Dumnezeu nu încetează, cum am spus deja adeseori, să Se arate în fiecare generație şi să Se facă cunoscut prin fapte. Şi nu face aceasta în aceiaşi fel, ci în mod diferit şi variat. Atunci prin femeia lui Avraam, apoi prin foamete, apoi iarăşi prin bunăstare, apoi prin plăgile succesive. Fiindcă acuzau pe Dumnezeu de neputință, s-au făcut pricină de nimicire pentru întâii lor născuți şi au înroşit apele fluviului.

Dar le-a arătat lor puterea Lui şi prin fapte mai obscure. Căci moaşele egiptenilor fiindcă au disprețuit poruncile ace!ea crude ale lui faraon şi au nesocotit decretul aspru al regelui, s-au bucurat de multă binefacere din partea lui Dumnezeu. îndoită este pronia lui Dumnezeu aici. Pe de o parte, a arătat pe femei mai viteze decât pe cei care purtau coroane, iar pe de altă parte, le-a dat acestora răsplătiri, înmultindu-ie şi întărindu-le neamul. Căci aceasta înseamnă: „De aceea Dumnezeu a făcut bine moaşelor"10, adică le-a întărit lor neamul. Eie au făcut bine iudeilor, şi pentru aceasta au primit răsplată de la Dumnezeu. Fiindcă nu au ucis pe pruncii lor, Dumnezeu le-a dăruit cu mulți prunci.

Fiindcă egiptenii au stăruit în orbirea lor nesimțitoare, Dumnezeu a adus asupra lor o plagă prin care a învățat întreaga lume şi au învățat şi pe egipteni. Unii din auzite, alții din propriile pătimiri, prin vedere, văzând puterea lui Dumnezeu prin experierea acesteia. Căci de aceea le

spunea mai dinainte, ca nu cumva să considere că plaga era un accident întâmplător. Ceea ce în altă parte profetul spune despre

leş. l, 20

Mântuitorul, aceea se poate aplica şi aici. Ce anume? „Şi stăpâneşte în mijlocul vrăjmaşilor tăi"11. Căci nu i-a lovit pe ei în pustie, nici în altă parte, ci în mijlocul cetății a adus asupra lor plaga. Şi vezi iubirea de oameni până şi în plagă. Căci a început mai întâi de la dobitoace şi numai după aceea a adus-o asupra oamenilor. Cine nu ar admira puterea lui Dumnezeu, cum într-o singură clipă, printr-o singură acțiune Ie-a unit pe toate, puterea care cruță şi înțelepciunea negrăită? Nici nu a fost aceasta cea dintâi plagă pe care a adus-o, voind să îi îndrepte prin altele, nici nu a adus-o fără să îi prevină. Pentru ce oare? Ca prin cuvinte să îi înțelepțească pe ei să nu ajungă la experiența faptelor. Dar iarăşi, fiindcă nu s-au îndreptat, nu a lăsat să fie nici o şovăire în privința plăgii. Şi ca nu cumva cineva să socotească plaga că este de la sine sau vreo boală sau ciumă, vezi cum s-a întâmplat.

Mai întâi, i-a lovit pe toți într-o singură noapte. In al doilea rând, numai pe cei întâi născuți. Căci dacă ar fi fost ciumă nu ar fi atins numai pe cei întâi născuți, iar pe ceilalți i-ar fi cruțat. Ci ar fi venit asupra tuturor fără osebire. In al treilea rând, dacă ar fi fost ciumă, nu s-ar fi depărtat cu totul de iudei şi nu i-ar fi atins numai pe egipteni. Ci mai cu seamă acele trupuri le-ar fi lovit care erau copleşite de oboseală şi de mizerie şi de atâtea alte rele, pe cele aflate în foame şi sărăcie, iar nu pe rege, pe dregători, pe cei care se bucurau de multă siguranță şi de multă îngrijire. Dacă era ciumă, nu ar fi lovit dintr-odată, ci venirea ei ar fi fost anunțată de semne prevestitoare. Dar acum acestea izbucnesc dintr-odată, ca să fie mustrată împietrirea egiptenilor. Căci şi după această plagă, din care trebuiau să învețe limpede că era pedeapsă din cer, au plecat să urmărească pe iudeii care plecaseră, ceea ce era semnul celei mai de pe urmă împietriri şi cea mai mare justificare a lui Dumnezeu pentru purtarea Lui. Fiindcă Dumnezeu avea să înceteze minunile şi le-a încetat pe celelalte

,! Ps. 109, 2.

printr-un asemenea semn care prin el însuşi era o dovedire a celor de mai înainte pentru cei ce vor să ia aminte. Dar ca să nu spună cineva pentru ce oare toți sunt pedepsiți dacă regele era cel care păcătuia şi îi reținea pe iudei? Prin sfârşit se dezleagă nedumerirea aceasta. Cum prin sfârşit? Că au fost loviți cei întâi născuți ai lor şi atunci egiptenii îi presau pe iudei să plece chiar fără voia regelui. Astfel încât dacă de la început ar fi voit aceasta, ar fi putut să biruiască voia aceluia. Aşadar, nu fiindcă nu au putut, ci fiindcă nu au voit nu i-au impus

regelui. Şi urmărirea iudeilor, după această din urmă plagă, este culmea învârtoşării egiptenilor.

5. Aceasta s-a întâmplat şi în timpul lui Saul. Când trebuia să îl salveze de la moarte pe fiul său, deşi acesta greşise, toți laolaltă, linguşindu-1 pe rege, l-au absolvit pe cel ce călcase jurământul. Dar când a vrut să ucidă atâția preoți nici un glas nu s-a ridicat, nimeni nu Ie-a luat apărarea. Dacă atunci au invocat legea firii, acum trebuiau să respecte legea dreptății. Căci erau preoți şi uciderea era fărădelege, condamnarea lor nu era dreaptă. Ci pricina aici era nepăsarea lor şi faptul că nu se îndurerau pentru preoți. Vezi deci câte rele i-au cuprins pe ei? Aşadar când ceva nelegiuit se petrece nimeni să nu rămână indiferent, ci mai aprins decât focul, să se îndurereze nu mai puțin decât cei nedreptățiți şi astfel vei opri multe rele. De. la om. până la dobitoc. Pentru ce a lovit şi dobitoacele? Fiindcă acestea au fost create pentru oameni, le pedepseşte pe ele pentru oameni, ca să le sporească frica, să intensifice nenorocirea, ca să arate şi mai precis că plaga era din cer şi că războiul a venit din cer.

Trimis-a semne şi minuni în mijlocul tău, Egipte. Ce înseamnă în mijlocul tău? Fie se referă la loc, fie înseamnă în. mod vădit. Căci în mijloc arată ceea ce este evident din toate părțile, ca atunci când spune în altă parte: „a făcut mântuire în mijlocul pământului"12. Fiindcă mijlocul este vădit tuturor. Trimis-a

2 Ps. 73,13

semne şi minuni în mijlocul tău, Egipte. Pe bună dreptate. Căci pentru îndreptare au fost cele întâmplate şi pentru vădirea celor care trebuiau să câştige. Căci toate se întâmplau nu simplu, ci cu multe faceri de minuni, astfel încât, prin lovirea ior şi prin minune, îndoit să facă folosul. Lui Faraon şi tuturor robilor lui. Vezi puterea negrăită? Fiindcă toți erau împreună asupra acestora, s-a abătut pedeapsa şi aceia pătimeau, iar ceilalți câştigau. Cum deci zice şi tuturor robilor lui? Fiindcă nu toți aveau întâi-născuți. Ci se referă la celelalte semne aici: în Egipt, când egiptenii erau loviți, iudeii câştigau. în pustie, când iudeii erau acoperiți de binefaceri şi alții se foloseau. Dumnezeu a adus plăgile asupra vrăjmaşilor iudeilor, iar lor le-a adus binefaceri, folosindu-i pe toți prin fiecare dintre acestea.

Dar pentru ce nu i-a acoperit de binefaceri şi pe aceştia? Fiindcă cei mai mulți dintre oameni obişnuiesc să îl cunoască pe Dumnezeu mai ales când sunt loviți decât când sunt acoperiți cu binefaceri. Fiindcă Ei însuşi nu voia să îi pedepsească, vezi-L pe El cum neîncetat amână plăgile şi cum îşi aratei, chiar în fiecare pedeapsă, puterea şi iubirea de oameni. Deşi era de ajuns ca după prima şi a doua şi a treia să îi piardă cu totul, ca pe unii atinşi de o boală incu-

rabilă, totuşi, nu a voit. Ci, deşi cunoştea de mai înainte cele viitoare şi că nici după a cincea, nici după a şasea, nici după a zecea nu vor deveni mai buni, nu a încetat să facă cele ale Lui. De aici se poate admira mai ales puterea Lui, purtarea de grijă, înțelepciunea şi bunătatea. Puterea, fiindcă i-a lovit, purtarea de grijă, fiindcă i-a răbdat, înțelepciunea, că ştiind de mai înainte viitorul a continuat să îi avertizeze. Şi mai ales acesta este semnul iubirii de oameni, faptul de a începe cu pedepse mai mici, da a lovi întâi animalele. Şi continuând, s-a atins de rege, ceea ce face şi mai tare să fie propovăduite cele întâmplate. Căci nenorocirile care cad asupra oamenilor simpli rămân ascunse, dar când cel ce primeşte lovitura este cineva renumit, nimic nu împiedică să fie cunoscute faptele pretutindeni. Spunând, aşadar, pricina pentru care i-a lovit, spune şi plăgile şi nici nu le enumera pe toate, nici nu le descrie în detaliu, ci descriindu-le printr-un singur cuvânt, trece mai departe zicând: Trimis-a semne şi minuni în mijlocul tău, Egipte.

Şi apoi iarăşi din Egipt duce poporul in pustie arătând că Dumnezeu nu este doar într-o parte, nici nu stăpâneşte într-o singură țară, ci pretutindeni în lume. De aceea a adăugat zicând: El a bătut neamuri multe şi a ucis împărați puternici dând pe tot drumul felurite garanții ale puterii Sale şi învățându-i pe ei prin fapte. Căci prin lupte şi cele dinainte îi învăța că nu firea aerului, nici puterea elementelor, nici nimic altceva dintre acestea nu lupta pentru ei, ci îi conducea mâna puternică a lui Dumnezeu. Şi se dovedeau unele prin altele: prin cefe din Egipt se dovedeau cele din pustie şi prin cele din pustie se dovedeau cele din Egipt. Când iudeii fără arme şi linie de bătaie şi luptă îi biruiau pe vrăjmaşi, le arătau acestora că în Egipt, Dumnezeu nu fiindcă avea nevoie de elemente le-a mişcat pe acestea împotriva egiptenilor, ci s-a folosit de elemente, fiindcă a vrut să îşi arate puterea Sa felurit şi variat.

Pe Sihon, împăratul amoreilor şi pe Og, împăratul Vasanului. Nu enumera cetățile, nici nu povesteşte treptat lupta, ci iarăşi cu mărime de suflet trece cu vederea mii nenumărate de minuni. Căci putând să zăbovească asupra lor şi să dezvolte tragedia aceea, nu o face, ci enumera rapid mulțimea şi bogăția minunilor lui Dumnezeu. Duşmanii erau bine înarmați, locuind cetăți fortificate cu ziduri şi cunoscând bine arta războiului, iar aceştia erau fugari, neiscusiți în război, abia eliberați dintr-o lungă robie şi dintr-o tiranie de secole, istoviți de foame şi suferință, expuşi batjocurii tuturor, dar erau mai puternici decât toți prin mâna care îi conducea.

6. Dar şi războiul era drept. Căci iudeii nu ar fi atacat, dacă aceia nu ar fi dat pricină, fiindcă le-au tăiat calea, ceea ce era cea mai de pe urmă cruzime. Iar pe idumei nu i-a lăsat să intre în

război. Căci în pustie Dumnezeu le-a făcut cunoscut împotriva cui să lupte şi pe cine trebuie sa cruțe, prin fapte punându-le lege cum trebuie să se poarte cu cei pe care îi întâlneau.
Şi toată stăpânirea Canaamdui. Vezi de aici întreaga lume învățată? Căci ca focul în mărăcini aşa îi atacau pe toți şi nimeni nu le putea sta împotrivă. Ascultă, deci, ce spune Ba-laam, învățând nu de la profeți, nici de la Moise, ci de la faptele înseşi. „Poporul acesta mănâncă acum totul împrejurul nostru"13. Vezi exactitatea metaforei? Nu a spus luptă, sau nimiceşte, ci mănâncă, vrând să înfățişeze prin aceasta biruința fără osteneală şi trofeele ridicate cu uşurință, fără vărsare de sânge. Nu au nevoie nici de linii de bătaie, nici de luptă, ci este de ajuns numai să dea năvală şi toți se opresc în loc şi dau înapoi. Căci Dumnezeu nu i-a făcut pe ei să biruiască numai prin legea războiului şi a luptei, ca să nu socotească cineva că a lor este izbânda, ci a mişcat elementele lumii împotriva duşmanilor lor pentru a le inspira frica şi grindina care cădea din cer pe mulți i-a pierdut şi soarele s-a oprit din cursul său prelungind lupta şi multe alte asemenea minuni s-au petrecut şi sunetul trâmbițelor, mai puternic decât focul, a făcut să se surpe zidurile turnurilor. Aceasta era de folos fiecărui neam. Aceia învățau că războiul nu era împotriva oamenilor, iar iudeii învățau să privească numai la Dumnezeu şi niciodată să nu se laude cu faptele lor sau să şi le atribuie, ci să se poarte cu modestie. A birui astfel îi împodobea pe ei mai mult decât a birui prin mijloace obişnuite, ceea ce îi făcea şi respectați şi îi învăța să fie şi smeriți. Respectați, fiindcă aveau un astfel de strateg. Smeriți, fiindcă nu se înfumurau cu faptele lor.
Şi a dat pământul lor moştenire, moştenire lui Israel, poporului Său. Şi aceasta este cea mai mare minune: nu numai că izgoneau popoarele din jurul lor, ci şi faptul că puteau pune stăpânire pe pământ şi puteau să-şi împartă cetățile, ceea ce le aducea mare bucurie, mare podoabă şi multă strălucire. Şi aceasta ținea de puterea lui Dumnezeu. Căci nu era puțin lucru a pune stăpânire pe țara duşmanilor, ci era nevoie şi aici de mult ajutor. Doamne, numele Tău. este în veac, şi pomenirea Ta în neant în neam. Altă versiune: „amintirea Ta". Aici întrerupe cuvântul pentru slavoslovie, ceea ce este pururi obiceiul sfinților să facă. Căci aceştia ori de câte ori încep să spună ceva despre minunile lui Dumnezeu se înflăcărează şi nu ajung până la sfârşit, ci se opresc până ce II slăvesc pe Dumnezeu pentru cele spuse şi II binecuvântează, pentru a-şi potoli dorința inimii lor. Ceea ce şi Sfântul Pavel face peste tot: şi mai ales la începutul epistolelor, ca atunci când spune Bisericilor Galatiei. „Har vouă şi pace de la Dumnezeu Tatăl şi de la Domnul nostru Iisus Hristos Cel ce S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre după voia lui Dumnezeu şi Tatălui nostru, Căruia fie slava în vecii vecilor.

Amin"14. Şi în Epistola către Romani: „[Care sunt israeliții] ale cărora sunt înfierea şi slava, şi legămintele, şi Legea, şi închinarea, şi făgăduințele, ai cărora sunt părinții şi din care după trup este Hristos, Cel ce este peste toate Dumnezeu, binecuvântat în veci. Amin"15. Şi iarăşi în altă parte: „Iar împăratului veacurilor, Celui nestricăcios, nevăzutului, singurului Dumnezeu, fie cinste şi slavă în vecii vecilor. Amin!"16.

Astfel face şi profetul aici, gândindu-se la pronia universală, plaga din Egipt, binefacerile din pustie, felurite, cele către iudei, cele pentru ei şi împotriva duşmanilor şi, înflăcărând u-se în fața negrăitei Lui iubiri de oameni, ii aduce slavă, zicând: Doamne, numele Tău este în veac şi pomenirea Ta în neam şi în neam. Adică, slava Ta este perpetuă. Nimic nu o vatămă, nimic nu o întrerupe, ci este pururea şi rămâne

14 Gal. 1,3-5. " Rom. 9,4-5. ir' I Tim. 1,17.

neschimbată, nestrămutată, înflorind pururea, crescând mereu. Ce înseamnă pomenirea Ta în neam şi în neam? Amintirea Ta, zice, este fără sfârşit şi capăt nu are. Că va judeca Domnul pe poporul Său şi de slugile Sale Se va milostivi. Fie aceste două propoziții sunt spuse despre popor, că va cere socoteală, şi după aceasta va înceta şi îi va milui pe ei, fie despărțindu-le, se va milostivi o spune despre poporul lui Dumnezeu, iar va judeca, despre vrăjmaşii lui. Adică pe unii îi va mângâia, căci acesta este sensul lui Se va milostivi. Şi îi va judeca pe vrăjmaşi, adică va cere socoteală pentru ei.

7. Apoi, fiindcă nu avea de spus nimic despre faptele vieții lor, se foloseşte de statutul lor de popor al lui Dumnezeu şi de numele de slujitori ai Lui. Spunând Se va milostivi arată mângâierea iubirii de oameni a lui Dumnezeu, iar nu vrednicia lor. Căci acolo unde este mângâiere, este nevoie de iertare, unde este nevoie de iertare, nu trebuie vrednicia faptelor, ci este prilej pentru iubirea de oameni. Aşadar, fiindcă a spus mai sus: pomenirea Ta în neam şi în neam. Iudeii erau atunci singurul neam între celelalte popoare care recunoşteau pe adevăratul Dumnezeu şi aceasta se arată aici şi zice că mântuirea poporului va arăta slava Lui printre celelalte neamuri. Căci este la Dumnezeu o slavă care îi aparține prin fire, chiar dacă nimeni nu i-ar sluji, ea rămâne nemicşorată, veşnică, neschimbată. Iar slava care vine de la mulți este arătată prin mântuirea noastră, când noi am apărat cetatea, templul, altarul şi ne-am întors la petrecerea de mai înainte.

Idolii neamurilor sunt argint şi aur, lucruri făcute de mâini omeneşti. Fiindcă la început a zis Domnul nostru peste toți dumnezeii şi părea să introducă o superioritate prin comparație din pricina slăbiciunii ascultătorilor, vezi cum aici dezvoltă aceeaşi idee. Căci începând cu

puterea lui Dumnezeu şi spunând cele din cer şi cele de pe pământ şi cele din adâncuri, cele către iudei, cele petrecute în propria lor patrie şi cele din străinătate, cele împotriva duşmanilor şi împotriva neamurilor, apoi amintind de bunătatea, de iubirea de oameni, de purtarea de grijă, de înțelepciunea şi puterea şi arătând că este Dumnezeul tuturor, purtătorul de grijă al întregii lumi, după toate acestea, ia în râs slăbiciunea idolilor şi îndată se foloseşte de cuvinte de derâdere pornind de la firea lor. Sau mai degrabă chiar şi numele îl pune sub osândă. Căci idolul nu este nimic altceva decât ceva fără putere şi ieftin până şi numele este al unei slăbiciuni extreme. De aceea de aici începe zicând: Idolii neamurilor sunt argint şi aur. Mai întâi, fiindcă este idol. în al doilea rând, că este materie neînsuflețită şi mută. în al treilea rând, însuşi faptul că sunt idoli şi nu numai că prin ei înşişi au micimea, slăbiciunea şi ieftină ta tea, ci şi prin faptul că provin de la oameni. De aceea şi adaugă lucruri făcute de mâini omeneşti. Ceea ce este cea mai mare osândă pentru cei ce le slujesc, fiindcă oamenii sunt pricina existenței lor şi îşi pun nădejdea mântuirii în ei.

Gură au şi nu. nor grăi. Ochi au şi nu vor vedea. Urechi au şi nu vor auzi, că nu este duh în gura lor. Asemenea lor să fie toți cei. care îi fac pe ei şi toți cei ce se încred în ei. Gură au şi nu vor grai, zice. Vezi cum îşi prelungeşte dcrâdorea şi mustră înşelarea? Fiindcă adeseori demonii îi mişcă pe idoli, profetul demască ipocrizia lor, arătând că nu este duh în gura lor. Şi pentru ce demonul viclean nu face nimic, nici nu spune ceva în afara idolilor? Deoarece coloanele idolilor sunt simboluri ale desfrâului, ale adulterului şi ale miilor de rele, învățând pe cei înşelați de ei, prin simpla privire a statuilor, să imite faptele pe care le reprezintă idolii. De aceea demonul stă în preajma idolilor mişcându-i şi înşelând oamenii. Apoi iarăşi prezintă un alt chip al derâderii zicând: Asemenea lor să fie toți cei care îi fac pe ei. Gândeşte-te ce fel de dumnezei sunt dacă asemănarea cu ei este în chip de blestem. Dar la noi nu este astfel. Faptul de a fi asemenea lui Dumnezeu, atât cât ne este nouă cu putință, este hotarul ultim al virtuții care te face să urci până la culmea bunătăților. La ei însă slujirea şi dumnezeii lor sunt astfel încât asemănarea cu ci este cel mai de pe urmă blestem. Astfel încât profetul arată prin acestea că idolii sunt materie neînsuflețită, că sunt făcuți de cei ce le slujesc, monumente ale urâciunii, că sunt fără simțire şi spune că asemănarea cu ei este în chip de blestem. Prin acestea toate arată înălțimea înşelării.

Aşadar, demascând slăbiciunea lor, înşelarea, răutatea demonilor, nebunia celor ce îi fac pe ei, profetul se eliberează îndată din acestea şi îşi încheie cuvântul cu lauda lui Dumnezeu, fără să mai istorisească faptele lui Dumnezeu, fiindcă le-a arătat deja limpede, cerând laudă -

mărturisită de toti -, de la cei ce s-au bucurat de binefacerile Lui. De aceea pe toți îi cheamă spre slavoslovie astfel zicând: Casa lui Israel, binecuvântați pe Domnul; casa lui Aaron, binecuvântați pe Domnul; Casa lui Levi, binecuvântați pe Domnul; cei ce vă temeți de Domnul, binecuvântați pe Domnul. Binecuvântat este Domnul din Sion, Cel ce locuieşte în Ierusalim. Dar pentru ce nu îi cheamă pe toți laolaltă, ci îi distinge pe seminții? Ca să afli că este multă diferență în binecuvântare. Altfel binecuvintează preotul, altfel levitul, altfel omul simplu, altfel binecuvintează adunarea poporului. Faptul că spune Binecuvântați arată fericita şi neprihănita firea aceea. Binecuvântați, zice, că ați fost sloboziți din cele potrivnice, că ați fost învredniciți să vă închinați lui Dumnezeu, că ați cunoscut adevărul. Căci El este binecuvântat prin Sine, având binecuvântarea în fire, neavând nevoie de lauda şi binecuvântarea de la alții. Totuşi, binecuvântați-L şi voi nu ca şi cum ați adăuga ceva Aceluia, ci ca şi cum voi ați culege roadele binecuvântării. Căci chiar dacă este prin fire binecuvântat, cum de altfel şi este, voieşte să fie binecuvântat şi de noi. Şi iarăşi aminteşte de Sion şi de Ierusalim. Fiindcă acolo este locul cultului lor şi al guvernării lor şi temeiul întregii slujiri şi fiindcă dc acolo se învăța Legea şi se îndreptau obiceiurile, vrea să facă aceste locuri venerate prin numele lui Dumnezeu, pentru ca, fiind plini de respect pentru ele, să devină
mai râvnitori şi, fiind mai râvnitori, să îi atragă acolo în număr mare şi, odată atraşi acolo, să devină mai ataşați de slujire şi, odată mai ataşați de slujire, să poată ajunge la o mai mare virtute, pentru care s-au şi făcut toate minunile. Dar atunci era Ierusalimul şi Sionul, astăzi însă este cerul şi cele din cer. De acesta să ne ataşăm şi noi de El, vă rog, ca să dobândim bunătățile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 135

Lăudați pe Domnul că este bun, că în veac este mila Lui.

1. Vorbind mai sus despre binefacerile Iui Dumnezeu către oameni, vorbeşte şi despre cât de mare este mila Lui, fără să o măsoare (căci nici nu ar fi cu putință), ci, voind să înfățişeze mărimea ei nesfârşită, îi cheamă pe toți Ia slavo-slovie şi îi îndeamnă, zicând: Lăudați pe Domnul, adică mulțumiți-!, binecuvântați-L pe El.

Că în veac este mila Lui. Ce înseamnă în veac? Fiindcă, zice, nu o dată miluieşte şi altă dată opreşte binefacerea, o dată miluieşte şi altă dată încetează mila, cum se întâmplă de obicei la oameni care, împiedicați fiind de patimă, îşi întrerup mila din pricina nimicniciei lor, se poticnesc în slujire sau împrejurările nu le permit. Dar Dumnezeu nu este astfel, ci EI

miluieşte neîncetat şi niciodată nu încetează să facă aceasta, în multe feluri şi cu variate mijloace. Aşadar, pururea miluieşte şi niciodată nu încetează a-i copleşi pe oameni cu bine-faceri. Apoi, spunând că miluieşte fără încetare arată şi exemple ale milei lui Dumnezeu şi că mila Lui rămâne pururea, dovedind acestea prin cele văzute. Şi fiindcă vrea să îi conducă la adevărata credinţă, vezi cum iarăşi se referă la dumnezeii elinilor, folosind u-se din nou de pogorământ. Ce spune? Lăudaţi pe Dumnezeul dumnezeilor, adăugând apoi la sfârşitul fiecărui verset: că în veac este mila Lui. Şi iarăşi: Lăudaţi pe Domnul domnilor. In psalmul precedent spunea că este Dumnezeu mai presus de toţi dumnezeii. Aici spune încă şi mai mult, că este şi Domnul lor şi Stăpânul lor, fie că vorbeşti despre idoli, fie despre demoni. Chiar dacă demonii sunt lipsiţi de cinste şi răzvrătiţi, ei sunt şi robi, şi supuşi. De aceea lăudaţi pe Dumnezeu, că aveţi un Dumnezeu mai presus de toţi, Care nu este asemenea cu nimeni, Stăpânul tuturor, Domnul tuturor. Totuşi, El este Dumnezeul celor bineplăcuţi Lui, ca atunci când spune: „Eu sunt Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui lacob"1. Cum atunci aici îl numeşte Dumnezeu al demonilor? Este Dumnezeu şi in primul caz, şi în al doilea, dar în mod diferit. In primul caz, este Dumnezeul drepţilor, ca să arate ceea ce îi este propriu şi multa dragoste ce o are faţă de ei, în al doilea caz, este Stăpânul demonilor, ca să facă cunoscută superioritatea Lui absolută faţă de ei.

Singurul Care face minuni mari, ca în veac este mila Lui. A arătat că Domn este dumnezeilor şi Stăpân al lor, dând dovada prin afirmarea puterii Lui. Şi nu a spus „Singurul care a făcut minuni mari", ci singurul care face minuni mari, arătându-1 pe El mereu în lucrare şi făcător de minuni şi lucrând minuni străine. Şi două lucruri deosebite arată aici, că face şi că este singurul care face. Sau mai degrabă trei şi chiar patru: că face, că ceea ce face sunt minuni, că sunt minuni mari şi că este singurul care le face. Acestea le spune nu pentru a exclude pe Fiul, ci pentru a arăta distanţa mare care-L separă de demoni. Să vedem acum care sunt aceste minuni mari pe care El singur lc face. Deşi la început ni se vorbeşte nouă nu despre puterea Lui, ci despre iubirea dc oameni şi bunătatea Lui. Căci zice: Lăudaţi pe Domnul că este bun. Cum atunci abate cuvântul şi vorbeşte despre puterea Lui? Fiindcă aceste minuni nu sunt numai lucrarea puterii, ci şi a iubirii de oameni. Care sunt aceste minuni, le adaugă zicând: Cel ce a făcut arul cu pricepere. Cel ce a întărit pământul pe ape. Cei ce a făcut luminătorii cei mari. Soarele spre stăpânirea zilei. Luna şi stelele spre stăpânirea nopţii. Arată toate acestea şi puterea Lui şi înţelepciunea şi în acelaşi timp arată multa iubire de oameni. Faptul că minunile sunt atât de mari şi

' leş. 3, 6.

de bune şi dăinuitoare propovăduieste puterea şi înțelepciunea Creatorului. Iar faptul că acestea sunt făcute pentru noi spre folosul nostru, propovăduieşte iubirea de oameni şi bunătatea cea fără de sfârşit.

Vezi cum în veac este mila Lui? Căci le-a făcut pe acestea toate nu pentru zece şi douăzeci de ani, nici pentru o sută sau două sute sau o mie, ci Ie-a întins pe acestea atât cât va trăi omul pe pământ. De aceea, după fiecare verset adaugă: Ca în veac este mila Lui. Şi ceea ce este mai uimitor e că le-a făcut şi le-a dat de la început omului spre folosire. Iar când omul a căzut în păcat, nici atunci nu l-a scos pe el afară, ci pe cele pe care i le-a dat mai înainte de a păcătui pe aceleaşi l-a lăsat să le folosească şi după păcatul acela şi nu l-a împiedicat de la folosirea acelora. Şi nu a făcut numai un singur cer, ci şi un altul, arătând de la început că nu ne va lăsa pe noi pe pământ, ci ne va muta acolo. Căci dacă nu avea să ne mute odată acolo, pentru ce l-ar mai fi creat? Acest element nu li este lui Dumnezeu de vreun folos, căci El nu are nevoie de nimic, ci, vrând să îi mute acolo pe cei de pe pământ, le-a pregătit sălaşuri.

2. De aceea şi profetul, ştiind aceasta, la fiecare verset adaugă: în veac este mila lui, uimit fiind de iubirea Lui de oameni. Cei ce a întărit pământul pe ape. Vezi iarăşi şi aici iubirea de oameni. Căci după ce am devenit muritori şi supuşi multor necesități nici atunci nu ne-a părăsit, ci ne-a dat şi aici un sălaş potrivit, vremelnic, şi a umplut pământul cu dovezi ale iubirii Lui de oameni, încât nici cuvântul nu le poate descrie. Aşadar, profetul cufundându-se în adâncul acestor binefaceri şi văzând noianul larg, începe să strige tare zicând: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne! Toate cu înțelepciune le-ai făcut!"2. Dacă ar privi cineva soarele şi luna şi rânduiala timpurilor, iarăşi va vedea toată iubirea Lui de oameni. Nu puțin contribuie aceste elemente la buna rânduiala

2 Ps. 103, 24.

a vieții şi la viața însăşi, hrănindu-ne şi făcând să răsară roadele fără de care nu ar fi viața, hotărnicind anotimpurile, arătând ceasurile, determinând durata zilei şi a nopții, călăuzind pe călători pe pământ şi pe mare, având şi mii de alte foloase. Vezi cum în veac este mila Lui şi cum pe bună dreptate profetul adaugă aceasta după fiecare verset? Un alt traducător în loc de spre stăpânirea zilei zice „să stăpânească ziua".

Cel ce a bătut Egiptul cu cei întâi născuți ai lor... Şi a scos pe Israel din mijlocul lor. Cu mână tare şi cu braț înalt. Neîncetat revine la minunea din Egipt din pricina multei nerecunoş-tințe a iudeilor care uitau, deşi le amintea mereu. Căci nu mic este semnul milei lui Dumnezeu. Mila Lui i-a slobozit din robia acelora şi aceasta a fost temeiul pentru ei pentru cunoaşterea lui Dumnezeu. Dar şi altceva se arată aici. Ce anume? Că şi după plaga celor întâi născuți, prin puterea Lui, i-a slobozit din robie, cutremurându-i pe egipteni de frică şi înecându-i în mare. Acestea le spune ca nu cumva cineva dintre cei fără de minte să considere că, poruncindu-le să ia vasele de argint şi de aur de la egipteni, din slăbiciune le-a poruncit. Căci a făcut aceasta vrând să fie temut de vrăjmaşi şi să arate că poate să facă toate prin puterea Lui, cu autoritate şi că poate să îi ducă în amăgire pe egipteni şi să îi facă să cadă în cursă. Că a sădit mare frică în cei de alt neam ascultă ce zic locuitorii Azotului: „Acesta este Dumnezeu cel tare, Care a lovit Egiptul şi după ce s-a jucat cu egiptenii, atunci i-a scos pe israeliți"3. Vezi că aceştia pentru aceea tremură de frica Lui, pentru furtul israeliților, pentru înşelarea egiptenilor, pentru că i-a distrus pe ei.

Cel ce a despicat Marea Roşie în două. Altă versiune: „în două părți". Alta: „în mai multe porțiuni". în sfârşit, unii spun că nu a fost o singură cale deschisă în mare, ci apa s-a deschis pentru fiecare seminție în parte, astfel încât să fie

mai multe drumuri. Dar aceste toate minuni, deşi arătau puterea lui Dumnezeu, măreția Lui şi I! arătau pe El înfricoşător foarte, totuşi dovedeau şi multă iubire de oameni nu numai față de cei care se bucurau de ele, ci şi față de cei potrivnici, dacă ar fi voit să ia aminte. Căci nu i-ar fi înecat pe ei, dacă, după atâtea minuni, ei singuri nu ar fi îndrăznit să înfrunte apele. Ar fi trebuit ca aceştia, chiar dacă erau mai fără de minte decât toți, gândindu-se la minunile de mai înainte şi văzându-le sub ochii lor pe cele prezente, să se uimească de puterea lui Dumnezeu, să se închine şi să înceteze o astfel dc luptă atât de nepotrivită. Cei ce au văzut toată firea transformând u-se în mâinile Lui după voia Lui şi luptându-se cu ei nici atunci nu s-au oprit din nebunia lor, ci, văzând minunea aceea nemaipomenită, au îndrăznit să pornească în călătoria aceea străină şi nouă. De aceea marea s-a făcut lor mormânt. Căci faptul nu era o lucrare a firii, ci lovitura era venită din cer. De aceea într-o clipită s-au lucrat cele contrare firii. Şi marea s-a tăiat nu într-o singură parte, ci în tot atâtea părți câte seminții. Prin fiecare minune se vesteşte mila lui Dumnezeu şi aceasta era mai cu seamă propriu lui Dumnezeu, fiindcă minunile s-au întâmplat prin elementele naturale, ca nu cumva să se creadă că cele întâmplate erau efectele unor fenomene naturale, minunile aveau un caracter

străin care arăta că vin de sus. Ceea ce s-a întâmplat şi cu marea şi este evident nu din ceea ce s-a întâmplat atunci, ci din faptul că după aceea fenomenul nu s-a mai repetat. Fiindcă fenomenele naturale au Ioc neîncetat şi frecvent şi se săvârşesc Ia intervale de timp regulate.

3. Şi a trecut pe israel prin mijlocul ei, că în veac este mila Lui. Vezi cum pe bună dreptate repetă după fiecare verset în veac este mila Lui? Aceasta arată neîncetata purtare de grijă a lui Dumnezeu. Chiar dacă minunile petrecute au avut sfârşit, amintirea lor a fost temei celor ce au urmat pentru cunoştința de Dumnezeu. Faptul că erau transmise urmaşilor îi călăuzea la multă înțelepciune. De altfel, purtarea de grijă a lui Dumnezeu nu a încetat odată cu faptele săvârşite atunci, nici nu s-a oprit iubirea de oameni a lui Dumnezeu la evenimentele petrecute în Egipt, ci fiecare generație şi fiecare timp are dovezi mari ale negrăitei Lui iubiri de oameni. De care uimit fiind profetul neîncetat adaugă acel Că în veac e mila Lui. Şi bine a adăugat Şi a trecut pe Israel prin mijlocul ei, fiindcă şi aceasta este puterea lui Dumnezeu. Căci nu era de ajuns ca marea să se tragă îndărăt şi să le deschidă lor un drum lesnicios, căci acest fapt îi umplea de uimire, îi înspăimânta şi îi făcea să dea înapoi, provocându-le multă teamă, încât nu îndrăzneau să înainteze. Dar a fost puterea lui Dumnezeu ca, după retragerea mării, să le inspire curaj şi să îi convingă să traverseze calea aceea nouă şi străină. Căci de o parte şi de alta a drumului apele se înălțau ca nişte piscuri de munți, încât sufletul lor avea nevoie de mult curaj pentru a îndrăzni această traversare fără să se teamă că munții aceia de apă din ambele părți se vor prăvăli peste ei şi vor înghiți armata întreagă.

Şi a răsturnat pe Faraon şi oştirea lui în Marca Roşie. Vrând să arate uşurința cu care marea a acoperit armata lui Faraon, s-a folosit de această expresie. Dar tu vezi cum Dumnezeu, pe lângă putere şi indignare a arătat şi îndelungă răbdare. Nu i-a nimicit de la început în ciuda neruşinării şi împotrivirii lor, până când ei înşişi de voie s-au aruncat în adânc. Nici nu a fost pedepsită armata în zadar, ci fiindcă s-au făcut părtaşi păcatelor şi au luat parte la urmărirea iudeilor, s-au făcut părtaşi şi pedepsei.

Cei ce a trecut pe poporul Lui prin pustiu, că în veac este mila Lui. Această nouă minune nu este mai mică decât traversarea mării. Chiar dacă acum era pe pământ uscat, putând să adăpostească armata, totuşi erau multe alte dificultăți. Căci toate puteau să îi nimicească şi să îi predea morții celei mai cumplite şi foamea, şi seceta, şi setea, şi arşița soarelui şi mulțimea fiarelor, şi lipsa de toate celelalte necesare. Ştii de câte are nevoie omuî. Şi totuşi lipsiți de toate

acelea şi neavând acoperiş, nici hrană, nici îmbrăcăminte suficientă, nici încălţări nici nimic din toate acestea, şi astfel mergeau prin pustie cum cutreieră dansatorii cetăţile. Tu însă vezi câte minuni petrecute aici trece cu vederea profetul şi câţi ani de călăuzire. Şi pomeneşte numai de două minuni care au avut loc împotriva acelor doi împăraţi. Căci a omis să vorbească despre masa aceea nouă, despre adăpostul minunat, de stâlpul de foc, nici de veşmintele lor care ţineau mulţi ani, nici de încălţămintea care nu se rupea, nici de izvoarele de apă din stâncă sau de celelalte minuni străine prin care le-a uşurat drumul prin pustie, ci profetul aminteşte numai de două minuni, cum a nimicit pe doi regi barbari, cum a pus trofeu de biruinţă şi cum le-a dăruit lor victoria lăsând restul minunilor ascultătorului să şi le amintească cu mai multă exactitate. De aceea spune: Cel ce a bătut împăraţi mari. Cel ce a omorât împăraţi tari. Pe Sihon, împăratul amoreilor. Şi pe Og, împăratul Vasanului. Şi la fiecare dintre aceste stihuri adaugă: ca în veac este mila Lui. Arătând că deşi duşmanii urmau unul după altul fără încetare, nimeni nu a putut să stăpânească poporul lui Israel. De ce? Fiindcă neîncetat se bucurau de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Căci aceasta semnifică atunci când spune neîncetat: Că în veac este mila Lui. Şi le-a dat pământul lor moştenire. Moştenire lui Israel, robul Lui.

îndoită este binefacerea: că i-a biruit pe duşmani şi că s-au făcut stăpâni peste ci. Căci şi aceasta ţinea de puterea lui Dumnezeu, nu numai de a alunga pe locuitori, ci şi de a se face stăpâni pe o ţară străină. Apoi iarăşi arătând mai clar aceea că nu s-au făcut stăpânii acelora prin propria vrednicie, ci numai prin bunătatea Lui, a adăugat: Că în smerenia noastră şi-a adus aminte de noi Domnul, arătând că nu în faptele noastre bune, nici în bunăstarea noastră, ci în smerenia noastră îşi aduce aminte de noi Domnul. Acesta este sensul cuvintelor profetului: nenorocirea şi reaua pătimire au fost de ajuns să îl plece pe Dumnezeu către noi. Fiindcă la început, când i-a slobozit pe ei din Egipt nu a zis: „am văzut schimbarea lor în mai bine", ci „Am văzut necazul poporului Meu în Egipt"4,

Şî ne-a izbăvit pe noi de vrăjmaşii noştri. Ca să nu enumere în detaliu războaiele, atacurile, biruinţele, trofeele, iarăşi rezumă într-un singur cuvânt întregul lanţ de izbânzi şi, lăsând de o parte binefacerile speciale pentru iudei, ajunge la pronia Lui universală zicând: Cel ce dă hrană la tot trupul. Altă versiune: „Cel ce dă pâine". Alta: „dând pâine". Căci odrăslirea roadelor nu ţine dc pământ, nici de ploaie, nici de aer, nici de raza soarelui, nici de nimic altceva, ci totul tine de El. Vezi şi aici nu numai puterea, ci şi iubirea de oameni cea negrăită. Căci ceea ce spune Hristos că: „Soarele răsare şi peste cei răi şi peste cei buni, şi trimite

ploaie şi peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi"5, acelaşi lucru şi profetul îl arată aici, zicând: Cel ce dă hrană la tot trupul, adică, nu numai drepților, ci şi păcătoşilor, şi necredincioşilor, şi întregii firi a oamenilor. Ceea ce vesteşte mai cu seamă stâ-pânia Lui. Vezi că pentru aceasta a fost compus psalmul în special? Pentru a călăuzi mintea la cunoştința de Dumnezeu. De aceea a început psalmul cu considerații generale şi încheie prin aceleaşi. Căci mai sus vorbea de soare şi lună, fulgere şi ploaie, care nu sunt împărțite doar unei părți a lumii; iar la sfârşit, încheind, vorbeşte despre hrana comună tuturor.

Apoi, pornind de la acestea, înfățişează pronia universală şi adaugă: Lăudați pe Dumnezeu! cerului, că în veac este mila Lui. Prin acestea arată şi faptul că El este Stăpânul şi al celor de sus şi al celor de jos şi că pronia Lui şi purtarea Lui de grijă se întind pretutindeni. Aşadar să îi aducem mulțumire pentru toate, pentru cele comune, pentru cele particulare, pentru bunătate, pentru iubirea de oameni, pentru putere, pentru purtarea de grijă şi, făcând neîncetat aceasta,

1 leş. 3, 7. s Mt. 5, 45.

să încheiem, precum zice şi psalmistul, Lăudați pe Domnul că este bun, că în veac este mila Lui. Căci aceasta este jertfa, aceasta este punerea înainte, aceasta mai ales îl face milostiv pentru noi şi ne face să ne bucurăm de bunăvoința Lui pe care fie ca noi toti să o dobândim cu harul si cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 136

La râul Babilonului, acolo am şezut şi am plâns, când ne-am adus aminte de Sion.

1. Mare este dorul bărbaților cetății, mare dorința întoarcerii! Cât timp au avut în mână bunătățile, se purtau cu dispreț şi înfumurare, dar când au fost lipsiți de toate bunurile, atunci au fost cuprinşi dc dor pentru ele. De aceea li s-au şi luat, ca să îi aducă la o mai mare dorință şi râvnă. Şi aceasta o face Dumnezeu mereu. Când ne desfătăm de bunătățile Lui şi rămânem nesimțitori, ne lipseşte de ele pentru ca prin această lipsă să ne înțelepțească a căuta iarăşi bucuria lor. Dar pentru ce stau lângă râul Babilonului? Deoarece, fiind robi şi închişi într-o țară duşmană, se adăposteau în afara zidurilor şi cetăților.

în sălcii, în mijlocul lor, am atârnat organele noastre. Altă versiune, „harpele". Alta: „alăutele". Şi pentru care pricină, plecând în robie, au luat cu ei şi aceste organe de care nu aveau să se mai folosească? A rânduit şi aceasta Dumnezeu, ca şi în țară străină să îşi

amintească de petrecerea cea de mai înainte şi mai mult să îi usture văzând acele simboluri ale religiei lor.

Că acolo cei ce ne-au robit pe noi ne-au cerut nouă cântare, zicând: „Cântați-ne noua din cântările Sionului!". Nu mic le era câştigul şi de aici ca păgânii să le impună şi să dorească să audă cântări de la ei. Vezi câtă îndreptare au primit şi de aici, de la robie? Cei care s-au jucat cu religia lor şi care au batjocorit slujirea lor, călcând în picioare legea în tot chipul, acum, în țară străină fiind, se poartă cu atâta acrivie, încât atunci când păgânii le impun şi când îi amenință şi când îi împresoară din toate părțile dorind să îi asculte, ei refuză să le împlinească pofta şi preferă să păzească legea cu străşnicie. Iar acel cei ce ne-au robit pe noi un alt traducător îl redă prin „cei ce ne-au disprețuit pe noi", arătând, prin acest verset, că: Cei ce mai înainte ne atacau şi se ridicau împotriva noastră au devenit cu timpul atât de blânzi şi binevoitori, încât doresc să audă şi din cântările noastre. Şi cu toate acestea israeliții refuză. Vezi cum necazul îi face mai puternici, mai plini de căință? Cum le smereşte sufletul? Căci şt plângeau, şi legea o țineau, iar cei care mai înainte râdeau de profeții care plângeau, cei ce îi batjocoreau şi îi luau în râs, aceştia acum suspinau şi se tânguiau. Din aceasta şi duşmanii câştigau multe. Căci îi vedeau pe israeliți apăsați de robie şi că nu se tânguiau pentru robia lor, nici fiindcă petreceau în țară străină, ci fiindcă au căzut din slujirea religiei lor. De aceea adaugă: Când ne-am adus aminte de Sion. Căci nu plângeau pur şi simplu, ci se ocupau cu asta necontenit. De aceea zicea la început: Am şezut şi am plâns adică tocmai pentru aceasta ne-am aşezat, ca să jelim şi să ne tânguim. Dar pentru ce nu le era îngăduit să cânte în pământ străin? Fiindcă nu trebuia ca urechi necurate să audă acele lucruri negrăite.

Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin? Adică, nu ne este îngăduit să cântăm. Dacă ne-am pierdut patria, rămânem credincioşi legii păzind neştirbirea ei. Chiar dacă ne stăpâniți trupurile, cugetul nu îl puteți birui. Ai văzut cum sufletul a devenit înțelept prin necaz şi mai presus de chinuri?

De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea. Să se lipească limba mea de grumazul meu. Vezi şi aici multa schimbare. Căci ei care în fiecare zi auzeau prin profeți că îşi vor pierde cetatea şi nu le păsa, acum se blestemă pe ei înşişi dacă pierd, fie şi numai o clipă, amintirea ei. Ce înseamnă, uitată să fie dreapta mea? Adică, puterea mea, tăria mea să mă părăsească şi să rămân fără glas în fața necazurilor mele de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înainte ierusalimul ca început al bucuriei mele. Nu îmi voi aduce aminte de tine simplu, ci în laude şi în cântări. Iar de nu voi pune înainte Ierusalimul înseamnă de nu

voi începe cântările mele cu Ierusalimul. Şi acestea sunt cuvintele unora care tânjesc foarte sau sunt aprinşi de dragoste pentru Ierusalim. Să auzim toți acestea şi să învățăm. Căci aşa cum aceştia tânjeau după Ierusalimul pe care l-au pierdut, la fel şi mulți dintre noi vor tânji în ziua aceea când vor pierde Ierusalimul de sus. Dar aceştia pierzându-şi cetatea, mai aveau o nădejde de întoarcere, dar noi, odată ce am pierdut Ierusalimul de sus, nu mai avem nici o nădejde de întoarcere. Căci „viermele lor nu moare şi focul nu se stinge'". De aceea trebuie să luăm aminte la noi înşine cu tot dinadinsul şi astfel să ne rânduim viața prezentă, încât să nu devenim robi, nici străini de metropola aceea.

Adu-fi aminte, Doamne, de fiii lui Edom, în ziua dărâmării Ierusalimului, când ziceau: „Stricati-l, stricați-l până la temeliile lui!". Şi acest cuvânt este al celor înflăcărați de dragostea pentru Ierusalim. Ceea ce spune aceasta înseamnă: Cere socoteală celor ce nu au voit să se oprească până la distrugerea totală şi care nu s-au mulțumit cu distrugerea cetății, ci veneau şi ziceau: dărâmați-o până la temeliile ei. Căci doreau să nu rămână nici temeliile ei, ci şi pe acelea să le surpe.

2. Aceştia erau arabii care au atacat pe iudei alături de babilonieni, lucru pe care profetul îl aminteşte necontenit şi îi condamnă foarte, fiindcă având înrudire dreaptă cu ei, s-au purtat mai râu decât duşmanii. Fiica Babilonului, ticăloasa! Altă versiune: „cea devastată". Alta: „care va fi devastată". Aici, arătând puterea lui Dumnezeu nu numai în izbăvirea din robie, ci şi în răzbunarea împotriva duşmanilor, profetul spune de mai înainte relele care se vor întâmpla cetății Babilonului şi o numeşte nenorocită din pricina nenorocirilor ce se vor abate asupra ei, arătând şi puterea lui Dumnezeu întinsă peste tot pământul.

1 Mc. 9, 48.

Fericit este cel ce-ți va răsplăti ție fapta ta pe care ai făcut-o nouă. Fericit este cel ce va apuca şi va lovi pruncii tăi de piatră. Acestea chiar dacă sunt pline de multă mânie şi osândă, totuşi, sunt cuvintele unora care au fost făcuți robi, care cer multă pedeapsă, străină şi crudă osândă duşmanilor lor. Căci profeții spun multe nu de la ei înşişi, ci exprimă sentimentele şi pătimirile altora. Dacă vrei să cunoşti sentimentele adevărate ale profetului ascultă-1 pe el zicând: „De am răsplătit cu rău celor ce mi-au făcut mie rău"2, depăşind cu mult măsura cerută lui de lege. Dar când exprimă patimile altora, descrie mânia şi durerea lor. Ceea ce a făcut şi aici, aducând la mijloc mânia şi dorința de răzbunare a iudeilor care şi-au întins mânia până la vârsta prunciei. Dar cele ale Noului Testament nu sunt astfel. Ci ni se porunceşte să adă-păm şi să hrănim pe vrăjmaşii noştri şi să ne rugăm pentru cei ce ne

ocărăsc pe noi. Dar facem aceasta pentru legea statornicită nouă. Care este aceasta? „Dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât dreptatea cărturarilor şi a fariseilor nu veți intra în împărăția cerurilor"1. Aşadar, să arătăm multă osârdie şi să o păzim cu toată sârguința, ca să petrecem pe pământ ca în cer, dănțuind cu îngerii. Căci astfel vom şi dobândi viitoarele bunătăți, pe care fie să le dobândim noi toți, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

2 Ps. 7,4.

3 Mt. 5,20.

Psalmul 137

Lăuda-Te-voi, Doamne, cu toată inima mea

1. Adeseori v-am vorbit despre aceste cuvinte. De aceea, lăsându-le la o parte, să trecem la cele ce urmează. Ce înseamnă: Şi înaintea îngerilor îți z'oi cânta? Ceea ce un alt traducător traduce: „Cu îndrăznire, Dumnezeule, Te voi cânta". Altă versiune: „înaintea dumnezeilor Iți voi cânta". Dacă este vorba despre îngerii din cer, acesta este sensul cuvintelor: că mă voi strădui să cânt împreună cu îngerii şi mă voi întrece cu ei în cor cu puterile de sus. Căci dacă prin fire sunt diferit de ei, totuşi prin râvnă mă voi strădui să mă alătur lor. Dacă însă înțelegem spusa potrivit celeilalte traduceri, mi se pare mie că despre preoți spune aceasta. Căci este obiceiul Scripturii să numească pe preot înger şi dumnezeu. Uneori spune: „Pe dumnezei (judecători) [Oeouc,] să nu-i vorbeşti de rău şi pe căpetenia poporului tău să nu o huleşti"1. Iar alteori zice: „Căci buzele preotului vor păzi ştiința şi din gura lui se va cere învățătura, căci el este îngerul Domnului Sa-vaot"2. Dacă înțelegem astfel, acesta este sensul celor spuse: după preoții, care sunt de față, voi urma să cânt Ție, cu o cuvenită rânduiala, după ce mai întâi aceia au început să cânte.

Că ai auzit cuvintele gurii mele. Ai văzut multa mulțumire? Ai văzut atenția încordată? Nu precum unii dintre cei uşuratici şi împrăştiați care mai înainte de a primi împlinirea cererii lor par plini de râvnă, iar după ce primesc cad în le-nevirea lor obişnuită. Ci profetul rămâne neîncetat în recunoştință şi mai înainte de a primi, şi după ce a primit. De aici

1 leş. 22, 28.

2 Mal. 2, 7.

sc arată că făcea rugăciunea cea mai curată şi mai bună, din faptul că era auzit de Dumnezeu. Căci aceasta mai ales face ca rugăciunea să fie ascultată: când este făcută în acord cu voia Lui. Astfel încât de noi depinde faptul de a fi auziți. Când cerem de la Dumnezeu lucruri care

sunt vrednice de El, când II rugăm cu râvnă, când ne facem pe noi înşine vrednici de a primi, atunci Dumnezeu ne ascultă şi plineşte cererea.

Inchina-mă-voi în locaşul tău cel sfanț. Nu mică este şi această virtute de a putea intra în templu şi a se închina cu o conştiință curată. Căci Dumnezeu nu caută să pleci genunchii, nici să intri în templu, ci să vii acolo cu un suflet plin de ardoare şi reculegere, să intri nu numai cu trupul, ci cu tot sufletul, încât nu mică este vrednicia de a te închina cum trebuie Dumnezeului a toate. Căci dacă este o mare vrednicie să te apropii de împărații pământului, cu cât mai mult este o mare cinste să te apropii de Dumnezeul tuturor.

Şi voi. lăuda numele Tău pentru mila Ta şi adevărul Tău. Ce înseamnă aceasta? Iti voi mulțumi că m-am bucurat de multă purtare de grijă. Căci nu pentru faptele mele m-am întors în patrie şi am văzut templul, ci pentru mila şi iubirea Ta de oameni. Pentru acestea Ție mă închin, pentru acestea îți voi aduce laudă, fiindcă, vrednic fiind de pedeapsă şi osândă şi pe drept osândit să petrec în țară străină, Tu îndată m-ai întors înapoi din robie.

Că ai mărit peste tot numele cel sfânt al Tău. Ceea ce spune aceasta înseamnă: Nu numai pentru binefaceri îți voi mui-țumi, ci şi pentru însăşi slava cea negrăită, pentru nesfârşita Ta măreție şi pentru firea cea nespusă. Căci ai mărit peste tot numele cel sfânt al Tău, adică prin binefaceri, prin elementele naturii, prin cele din cer şi prin cele de pe pământ, prin pedepse, prin cele săvârşite împotriva vrăjmaşilor şi pentru prietenii Tăi. Căci nu este nici o parte a făpturii de sus sau de jos care să nu glăsuiască, mai răsunător ca o trâmbiță, propovăduind măreția numelui Tău. Fie că te referi la îngeri, la arhangheli, fie ia demoni şi la stihiile nevăzute, fie la pietre, semințe, fie la soare, la lună, ia pământ sau la mare, la înotătoare sau zburătoare, Ia țărmuri sau la izvoare, la râuri, prin toate se arată mare numele Tău. Alt traducător, în loc de ai mărit peste tot numele cel sfânt al Tău, a zis: „Căci ai mărit mai presus de tot numele Cuvântul Tău". In orice zi Te voi chema degrabă mă auzii Altă versiune: „In orice zi te-am chemat m-ai auzit". Aceasta şi Dumnezeu a făgăduit-o, zicând: „în ziua aceea Mă vei chema şi Eu te voi auzi şi voi zice, încă grăind tu: «lată-mă»"3. Şi profetul cere aceasta. Aşa sunt sufletele îndurerate, vor să vadă degrabă slobozirea din chinuri.

Vei spori in sufletul meu puterea Ta. Altă versiune: „întemeia t-a i puteri în sufletul meu". Şi mai înainte, în loc de auzi-mă, alt traducător a zis: „m-ai auzit". Ce înseamnă cele spuse? Vei spori înseamnă mă vei ridica, mă vei înălța. Aceasta o spune şi în altă parte: „după înălțimea Ta ai ridicat pe fiii oamenilor"1. Adică i-ai înălțat. Aşa şi când spune vei spori, ca să arate că

vei umple inima mea de multă bucurie şi vei face înălţat sufletul meu şi mai mare decât toţi şi nu vei îngădui ca această înălţare şi această bucurie să decadă, ci o vei face puternică, tare, sigură şi stabilă. Căci aceasta înseamnă Vei spori în sufletul meu puterea Ta.

2. Ceea ce vrea să spună aceasta este: vei spori puterea mea, mă vei înălţa cu tărie, şi mă vei ajuta. De aceea şi un alt traducător, arătând acelaşi lucru, a zis: „întemeiat-ai puteri în sufletul meu". Bine a zis în sufletul meu, ceea ce este propriu lui Dumnezeu, de a reînvia sufletele doborâte de durere, cum s-a întâmplat şi cu apostolii. Căci biciuiţi fiind, se întorceau bucurându-se şi astfel sporea şi se înălţa sufletul lor. Aceasta mai cu seamă este lucrarea lui Dumnezeu, aceasta mai cu seamă arată puterea Lui, faptul că în mijlocul chinurilor nu lasă sufletul să se piardă.

3 Is. 58,9, 4Ps. 11,8.

Sa Te laude pe Tine, Doamne, toţi împăraţii pământului, că au auzit toate graiurile gurii Tale. Vezi recunoştinţa profetului. Nu îi este de ajuns numai mulţumirea lui, ci şi pe toţi puternicii pământului, pe cei ce poartă coroană îi cheamă la mulţumire. Căci dacă mare este puterea lor şi tăria, Ţie toţi sunt datori să-Ţi mulţumească şi pentru binefacerile pe care le-ai dat altora. De aceea, arătând aceasta, a adăugat: că au auzit toate graiurile gurii Tale. Aşadar, dacă vor mulţumi, mari lucruri vor rodi de aici şi vor câştiga. Fiindcă aşa sunt darurile Tale, sunt puse la mijloc pentru toţi, încât toţi cei ce vor pot să se facă părtaşi şi să se bucure de ele. împărăţia lor nu le va aduce atâtea foloase, cât faptul de a auzi cuvintele Tale. Asta este siguranţa lor, asta e puterea, aceasta podoaba, aceasta bună-cuviinţa, aceasta împărăţia, aceasta strălucirea domniei lor şi puterea. Şi să cânte în căile Domnului. Altă versiune: „Să cânte căile Domnului". Dacă acceptăm prima traducere, în căile Tale, aceasta înseamnă, în legile Tale, în poruncile Tale. Iar dacă adoptăm a doua traducere, „să cânte căile Tale", atunci înseamnă aşa: aceste fapte ale Tale să le spună, să le laude, să le propovăduiască. Aceasta înseamnă să cânte. Că mare este slava Domnului, adică este vădită tuturor, tuturor limpede, clară tuturor, gata spre binefacere tuturor, toţi fiind recunoscători.

Că înalt este Domnul şi spre cele smerite priveşte. înaltă este firea, înaltă este fiinţa. Dar aici vorbeşte prin pogorământ şi mai metaforic despre cultul iudaic şi îl îndreaptă pe ascultătorul umil în cele ce urmează şi îl aduce la o gândire mai înaltă. Ce înseamnă însă Şi pe cele înalte dc departe le cunoaşte?. Aici cuvântul este despre preştiinţa care este o lucrare proprie puterii lui Dumnezeu. De aceea vorbind adesea prin gura profeţilor, se referă la cei ţinuţi de rătăcirea ido-lească. Altă versiune: „Ceea ce este înălţat de departe cunoaşte". Fiindcă a spus

că înalt este Domnul şi spre cele smerite priveşte, a adăugat că Şi pe cele înalte de departe le cunoaşte, arătând nu numai că le cunoaşte pe cele înalte, ci şi că le
cunoaşte de la mare distanță, adică mai înainte ca ele să se întâmple, mai înainte să se săvârşească, mai înainte de a ajunge în lucrare.

De ajung în mijlocul necazului, mă vei via. Nu a zis că „vei îndepărta necazul", ci că tocmai în timpul necazurilor mă vei via. Adică va putea izbăvi pe cel căzut în primejdii. Ceea ce este minunat e faptul că, fiind în mijlocul întristărilor şi în mijlocul celor ce uneltesc împotriva mea, Tu poți să mă aşezi în siguranță deplină.

Peste mânia vrăjmaşilor ai întins mâinile Tale. Altă versiune: „împotriva suflării vrăjmaşilor mei ai întins". Ai văzut cum în ambele părți mare este puterea lui Dumnezeu? Căci pe mine, zice, care sunt în mijlocul durerilor vei putea să mă izbăveşti, iar pe cei înfuriați şi dezlănțuiți împotriva mea şi care suflă foc poți să îi umileşti, să îi potoleşti.

Şi m-a mântuit dreapta Ta. Altă versiune: „Şi mă va mântui dreapta Ta", adică puterea Ta, tăria Ta. Căci puternic este Dumnezeu şi dibaci şi poate să ne aducă la mântuire din situațiile cele mai deznădăjduite.

Domnul le va plăti lor pentru mine. Altă versiune: „va plini". Alta: „va încheia", adică mă va răzbuna împotriva vrăjmaşilor mei. Dar nu a spus „mă va răzbuna", ci va plăti, arătând că chiar dacă voi fi răspunzător şi vinovat, EI va plăti şi va achita datoriile, căci este iubitor de oameni. Este cu putință ca aceasta să se refere la cele ce a făcut Hristos pentru noi, fiindcă El a plătit pentru noi.

Doamne, mila Ta este în veac, lucrurile mâinilor Tale nu le trece cu vederea. Două îndreptățiri de a dobândi iubirea Lui de oameni aduce aici profetul: una, faptul că este milostiv şi bun şi milosârd neîncetat, încât niciodată nu se poate curma, nici întrerupe iubirea Iui de oameni, nici ceda. Alta, că este Creatorul şi Făcătorul nostru. Dar aşa cum, prin acestea, ne-am învrednicit a fi mântuiți, Ia fel, vom arăta ceva vrednic de mila Lui tot prin acestea. „Şi pe cel ce va fi de miluit îl voi milui"5 zice Domnul. Căci mila Iui Dumnezeu nu se revarsă fără deosebire, ci cu discernământ. Dacă s-ar revărsa fără deosebire, nimeni nu ar mai fi pedepsit. Aşadar, nu numai pentru a fi miluiți să facem fapte vrednice, ci şi pentru că suntem de la Dumnezeu. Căci cel creat de Dumnezeu şi care are un astfel de Făcător şi împărat, trebuie să arate o asemenea petrecere vrednică de purtarea Lui de grijă şi de asemenea pronie. Dacă vom face acestea, vom dobândi bunătățile cele viitoare, pe care fie ca

noi toți să le dobândim, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor, Amin.

Psalmul 138

Până în sfârşit, purtătorului de biruință, Doamne, cerca-tu-m-ai şi m-ai cunoscut.

1. Ce spui? Numai după ce te-a cercat, te-a cunoscut Dumnezeu şi mai înainte de a te fi cercat nu te-a cunoscut? Nu, să nu fie. Căci atunci cum spune Scriptura: „Cel ce cunoaşte toate mai înainte de facerea lor"1. Dar aceste cuvinte, cercatu-m-ai, înseamnă „m-ai cunoscut desăvârşit". Căci aşa cum apostolul, când spune că cercetează inimile, nu arată prin aceasta necunoştința, ci tocmai cunoaşterea exactă, la fel şi profetul, zicând cercatu-m-ai, arată cunoaşterea cea mai clară, adică faptul că mă cunoaşte desăvârşit.

Tu ai cunoscut şederea mea şi scularea mea. Şedere şi sculare numeşte aici viața întreagă. Căci în acestea este viața noastră: faptele, lucrările, intrările şi ieşirile. Apoi, fiindcă la început zicea cercatu-m-ai, ca nu cumva cineva dintre cei fără de minte să-şi închipuie că îl cunoştea prin cercare sau experiența lucrurilor, prin faptul că spune Tu ai cunoscut şederea mea şi scularea mea, vezi cum îndreaptă aceasta prin adăugirea pe care a făcut-o zicând: Tu ai priceput gândurile mele de departe. Căci prin această adăugire arată că nu prin cercare a cunoscut, nici nu avea nevoie să cerce, ci ştie toate prin puterea Sa mai înainte cunoscătoare. Căci cel ce cunoaşte cugetele care sunt în minte nu are nevoie de vreo cercare prin faptă. De altfel, nu cunoştea numai cugetele care se mişcă în minte, ci le cunoştea chiar mai înainte de a prinde să se mişte. Şi nu doar mai înainte de a se mişca, ci cu mult

Dan. 13, 42 [St-ptuiigiutii).

timp înainte. De aceea voind să arate acestea a adăugat acei Tu ai priceput gândurile mele de departe.

Aşadar, dacă Dumnezeu cunoaşte şi gândurile, pentru care pricină adaugă şi cercarea prin fapte? Nu ca să afle El ceva, ci ca să-i facă încercați pe cei care suportă cercarea. Fiindcă şi pe Tov îl ştia mai înainte de a-I pune la încercare, de aceea şi mărturiseşte despre el zicând: „om drept, adevărat şi temător de Dumnezeu"7. Dar a adăugat şi cercarea pentru a-1 face pe el şi mai puternic şi ca să mustre răutatea diavolului, iar pe alții să îi facă mai sârguitori prin puterea exemplului. Şi pentru ce te miri că a făcut aceasta cu Iov, când şi cu păcătoşii a făcut acelaşi lucru? Căci pe niniviteni îi ştia de Ia început că nu erau vrednici de a fi nimiciți, dar a voit ca aceştia prin pocăință să devină mai buni. Şi totuşi, adaugă şi cercarea prin fapte. Şi pretutindeni dă multe dovezi ale purtării Sale de grijă şi iubirii de oameni şi nu Se

mulțumește numai cu cunoștința Lui. De aceea şi Fiul cel Unul născut spunea: „Dacă nu fac lucrările Tatălui Meu, să nu credeți în Mine. Iar dacă le fac, chiar dacă nu credeți în Mine, credeți în aceste lucrări'". Fiindcă mulți dintre cei mai grei la minte şi nesimțitori spun multe, că Dumnezeu pe cutare l-a ales, pe cutare l-a iubit şi pe cutare I-a urât şi de aceea unul a devenit rău şi altul bun, Psalmistul îi convinge prin fapte, îndreptând părerea greşită a acestora şi aducând la mijloc dovada prin fapte, şi arată că Dumnezeu ştie şi mai înainte de fapte că acela va fi virtuos, tocmai ca aceştia să afle puterea Lui mai înainte cunoscătoare. Dar adaugă şi convingerea prin fapte, ca nu cumva cineva dintre cei fără de minte să spună că din pricina dumnezeieştii preştiințe cutare este virtuos. Vezi, aşadar cum şi Pavel arată aceasta, zicând: „Şi nefiind ei încă născuți şi nefăcând ei ceva bun sau rău, ca să rămână voia lui Dumnezeu cea după alegere,

' Iov 2,3.

' In. 10, 37-38.

nu din fapte, ci de la Cel care cheamă I s-a zis ei că «cel mai mare va sluji celui mai mic»"4. Căci nici nu trebuie să aştepte sfârşitul lucrurilor, ci mai înaintea acestora a ştiut El pe cel rău şi pe cel care nu va fi astfel.

Cărarea mea şi firul vieții mele Tu le-ai cercetat şi toate căile mele mai dinainte le-ai văzut. Aşa cum, potrivit obiceiului comun, numeşte faptele şedere şi sculare - căci şi noi spunem adeseori că ştie pe cutare cum stă şi cum se scoală, arătând prin aceasta că îl cunoaşte bine - la fel aici numeşte cărare şi fir viața lui întreagă. De aceea şi adaugă: şi. toate căile mele mai dinainte le-ai văzut. Şi le-ai cercetat aici nu indică pe cineva care caută, ci pe cineva care ştie exact. Şi aceasta ară-tându-o a adăugat mai dinainte le-ai văzut, adică mai înainte de a fi ele, [Tu] ştii toate faptele, cele bune şi cele rele. Că nu este vicleşug pe limba mea. Altă versiune: „înşelăciune". Aceasta este dovada celei mai mari virtuți, aceasta este că-petenia bunătăților, aceasta este ceea ce caută mai ales Hristos când zice: „Dacă nu vă veți întoarce şi nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor'0. N eră u ta tea, lipsa vicleniei, neprefăcătoria, simplitatea acestea le cere Domnul. De aceea a şi ales oameni simpli şi a spus: „Te slăvesc pe Tine, Părinte, căci ai ascuns acestea de cei înțelepți şi pricepuți şi le-ai descoperit pruncilor"6. Vezi că nu a zis că a primit şi apoi a lepădat vicleşugul, ci că nu l-a cunoscut niciodată, nici nu s-a atins de buzele mele o asemenea boală, ci această cale a răutății a rămas neumblată de mine. lată, Doamne, Tu le-ai cunoscut pe toate şi pe cele din urmă, şi pe cele de demult. Nu cunoşti numai gândurile, zice, nici numai faptele mele, căile mele, ci Tu ie

cunoşti pe toate cele ce sunt şi vor fi. Tu m-ai zidit, pe mine şi ai pus peste mine mâna Ta. Profetul mută cuvântul de la puterea cunoscătoare la cea creatoare

* Mt. 18, 3. "Mt. 11,25.

şi de la cea creatoare iarăşi la cea cunoscătoare. Căci nu numai că le-a făcut pe cele ce nu erau, ci le ține şi pe cele ce sunt.

Pe fiecare dintre acestea le mărturiseşte şi Sfântul Pavel despre Hristos, zicând: „După ce Dumnezeu odinioară, în multe rânduri şi în multe chipuri, a vorbit părinților noştri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moştenitor a toate"7. Apoi, adaugă menționând şi creația: „şi prin Care a făcut şi veacurile"8. Şi vorbind despre firea Lui şi zicând: „Care fiind strălucirea slavei şi chipul ființei Lui"1*, arată şi puterea Lui pro-niatoare zicând: „Ține toate cu cuvântul puterii Sale". Şi scriind colosenilor iarăşi spunea aceleaşi lucruri: „Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri şi cele de pe pământ, cele văzute şi cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. Toate s-au făcut prin Ei şi pentru El. El este mai înainte decât toate"1". Apoi, arătând puterea proniatoare, spune: „Toate prin El subzistă"". Pe acestea două, puterea creatoare şi cea proniatoare, Sfântul Ioan arătându-le şi el, zicea: „Toate prin El s-au făcut şi fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut"12. Aceasta a spus-o arătând puterea creatoare. Apoi, pronia: „Viață era şi viața era lumina oamenilor"15. Aceasta arătând-o şi profetul aici zicea: Tu m-ai zidit şi ai pus peste mine mâna Ta. Ce înseamnă că ai pus? Mă ții, mă menții şi mă porți. Ceea ce arată şi Pavel: „Căci în El trăim şi ne mişcăm şi suntem"14. Căci avem nevoie de puterea Lui nu numai în faptul că ne-a creat, ci şi in

7 Evr. 1,1-2. ' Evr. 1,1-2. »Evr. 1, 3. 10 Col. 1,16-1.7. " Coi. 1,16-17.

12 In. 1, 3.

13 In. 1, 4.

14 Fap. 17, 28.

faptul de a fi şi a ne menține. Minunată este ştiința Ta, mai presus de mine, întăriiu-s-a, n-o pot ajunge. Alta versiune: „mă depăşeşte". In loc de întăritu-s-a alt traducător zice: „înăl-țatu-s-a". Iată ce vrea să spună: deşi mă bucur de pronia Ta, ştiind că pe toate mai dinainte le-ai cunoscut şi că din neființă m-ai făcut, totuşi nu pot să am întreagă, limpede şi desăvârşită cunoştința despre Tine, ci această cunoştință este minunata, adică mă depăşeşte, înălțată mai presus de mine, mai puternică decât pot cuprinde gândurile mele. Atât este de minunată, atât de mare este. Dar ce oare? Mare fiind şi minunată, poate fi cuprinsă? Nicidecum. De aceea a

adăugat: Nu o pot ajunge, ca nu. cumva să spui că poate fi cuprinsă. Dar când spune ştiinţă şi că nu o poate ajunge, nu vrea să spună că nu cunoaşte pe Dumnezeu, ci că nu cunoaşte deplin şi limpede despre fiinţa Lui. Ceea ce zice şi Sfântul Pavel: că Dumnezeu există ştim, dar ce este fiinţa Lui nu ştim. „Căci cine se apropie de Dumnezeu, trebuie să creadă că El este"15. Şi nu a spus ce este fiinţa Lui, fiindcă aceasta nu este cunoscut nimănui. Că este iubitor de oameni, o ştim, că este bun, dar cât de bun, nu ştim.

Dar profetul le trece cu vederea şi pe acestea şi pune înainte altceva care pare mai uşor, dar şi pe acesta spune că nu îl cunoaşte. Căci nu spun ce este fiinţa Lui, nici nu pot spune cât este de bun. Dar mărturiseşte că acestea sunt necuprinse. Nu pot spune nici cum este El pretutindeni căci şi aceasta este mai înalt decât puterea noastră de a cuprinde. De aceea zicând Minunată este ştiinţa Ta, mai presus de mine, a adăugat: Unde mă voi duce de la Duhul Tău şi de la faţa Ta unde voi fugi? De mă voi sui în cer, Tu acolo eşti. De mă voi coborî. în iad, de faţă eşti. De voi lua aripile mele de dimineaţă şi de. mă voi aşeza la marginile mării şi acolo mâna Ta mă va povăţui şi mă va ţine dreapta Ta. Vedem că sfântul numeşte Duh şi faţă pe însuşi Dumnezeu. Adică, uncie mă voi duce de la Tine? Toate le umpli, eşti prezent pretutindeni nu în parte, ci întreg. Şi zicând cele de sus, cele de jos, în lung şi în lat, în adânc şi în înalt, pretutindeni îl arată pe El prezent. Şi nu a spus unde mă voi duce, Tu îmi vei urma. ci unde mă duc, acolo eşti. Adică, acolo Te găsesc, mai înaintea mea. De aceea spune: Minunată este ştiinţa Ta mai presus de mine. Dar dacă nu o cunoşti pe ea desăvârşit, zice, cum ştii că este minunată? Fiindcă depăşeşte cugetul meu, fiindcă biru-ieşte gândirea mea. Fiindcă şi raza de soare nu pot limpede să ştiu ce este, şi totuşi ne minunăm de ea. La fel şi despre cunoştinţa de Dumnezeu. Nu ne este necunoscută în între-gime. Căci ştim că El există, că este iubitor de oameni, că este bun, blând şi că este pretutindeni. Dar ce este fiinţa Lui sau în ce măsură este bun şi celelalte sau cum este pretutindeni, pe acestea nu le ştim. Căci după ce spune aşadar prin ce este minunată ştiinţa Lui şi propovăduind preştiinţa Lui, puterea Lui creatoare şi proniatoare, precum şi necuprin-derea Lui, netâlcuirea fiinţei Sale, arată şi altă putere a Lui, şi aceasta plină de neînţeles, dacă se cercetează cu mintea. Căci şi aceasta este necuprinsă. Despre ce anume este vorba? Şi acolo mâna Ta mă va povaţui şi mă va tine dreapta Ta. Adică, mâna Ta cea puternică nu va lăsa pe oamenii căzuţi în necazuri să fie biruiţi de ele, chiar fiind în mijlocul chinurilor.

3. De aceea, tâlcuind acestea, psalmistul adaugă: Şi am zis: poate întunericul mă va acoperi şi noaptea se va face luminare întru desfătarea mea. Că întunericul nu este întuneric la Tine şi

noaptea ca ziua va lumina. Cum este întunericul ei aşa este şi lumina ei. Zicând mai sus acestea pe care le-am enumerat, şi pe lângă acelea, nu numai că este pretutindeni, ci şi că ne povățuieşte şi ne întăreşte şi ne îngrădeşte, profetul continuă arătând minunea că nu numai ne apără şi ne întăreşte, ci face şi minuni mai presus de însăşi firea lucrurilor. Căci zicând că Mă va ține dreapta Ta şi că mă va povați a adăugat: Şi am zis: poate întunericul mă va acoperi. Altă versiune: „Dacă am zis: Poate întunericul mă va umbri". Alta: „Mă va ascunde".

întuneric aici înseamnă necaz. Ceea ce spune aceasta este: împresurat fiind de chinuri, am zis în mine însumi că mă vor copleşi necazurile. Căci aceasta înseamnă întunericul mă va acoperi. Alt traducător zice: „întunericul mă va ascunde".

Şi noaptea se va face luminare întru desfătarea mea. Altă versiune: „Noapte luminoasă împrejurul meu". Ce înseamnă aceasta? Eu, zice, acestea am zis, socotind după firea lucrurilor, deodată chinurile s-au schimbat în bunătăți. Sau mai degrabă, nu chinurile s-au schimbat în bunătăți, ci, deşi necazurile au rămas necazuri, eu mă bucur de multă bunătate din partea lui Dumnezeu. Căci nu a spus că noaptea a dispărut, ci că noaptea era luminoasă. Adică noaptea rămânând noapte, necazurile şi nenorocirile (căci acestea se semnifică prin numirea de noapte) nu au putut să mă acopere, ci s-a făcut în noapte lumină, care este apărarea din jurul meu. Căci cele contrare sunt şi se arată in cele contrare, când Dumnezeu voieşte. Sau n-ai văzut şi cuptorul aprins şi roua fre-mătând, nici cuptorul stingându-se, nici roua uscându-se, răcoarea şi flacăra fiind laolaltă? Când a mai fost aceasta, spune mie! Cum s-a întâmplat aceasta, vreau să ştiu. Sau mai degrabă, nici nu voiesc să ştiu în ce mod, fiindcă nici nu este cu putință. Cred faptelor şi mă închin Celui ce a făcut aceasta, căci „cele mai multe din faptele Lui sunt ascunse" 'h. Nu ați văzut că în plină zi egiptenii bâjbâiau ca pe întuneric şi că israelitii vedeau limpede, deşi totul era cuprins de întuneric, fiindcă în timp ce întunericul se răspândea pretutindeni, lumina a strălucit în mijloc? Căci făcătorul este stăpânul firii lucrurilor, nu creând din nou cele ce nu sunt, ci rămânând în fire, poate modifica această fire.

Că întunericul nu este întuneric la Tine. Şi noaptea, ca ziua va lumina. Altă versiune: „Şi noaptea ca ziua va apărea". Cum este întunericul ei, aşa este şi lumina ei. Altă versiune: „Asemenea întunericul şi lumina ei". Bine zice la Tine arătând că, dacă vrei, întunericul nu este întuneric, ci va arăta cele ale luminii. De aceea a adăugat: Şi noaptea ca ziua va lumina arătând că noaptea va prezenta aceleaşi proprietăți ca ziua. Când vrea Dumnezeu, lucrarea [energia] elementelor se modifică în cele contrare, şi aceasta atât de mult încât cele contrare

devin însuşiri proprii, întocmai ca cele moştenite de la începutul creaţiei lor. Dacă şi tu vei vrea, astfel va fi noaptea şi va avea lumină aşa cum a avut întuneric. De aceea profetul a adăugat: Cum este întunericul ei aşa este şi lumina ei. Aceste cuvinte, înţelese în sensul literal se referă la elementele naturii, dar luate în sens figurat, se referă la lucrurile oamenilor. Prin acestea se arată că Dumnezeu poate să dea celor căzuţi în necazuri atâta slobozire din ele, câtă aveau şi pe timp de pace, fiindcă El poartă de grijă în necaz. Ceea ce este minunat şi străin e ceea ce s-a petrecut cu losif. Căci acela nu s-a bucurat de atâta slobozire şi cinste în casa părintească de câtă s-a bucurat după ce a fost vândut şi hrănit în casă păgână. Şi prin aceia care au uneltit împotriva lui, i s-a împletit cununa şi i s-a ţesut mantia. Şi acest temei al necinstei care era robia, a devenit temei pentru cinste şi pentru împărăţie. Vezi cum am tâlcuit că noaptea va lumina ca ziua? Cât priveşte următoarele cuvinte Cum este întunericul ei aşa este şi lumina ei, iarăşi este necesar să spunem acelaşi lucru. Cum este întunericul ei aşa va fi şi lumina ei, nu în închipuire, ci în realitate, fiindcă Stăpânul făpturii poate modifica natura lucrurilor.

Că Tu ai zidit rărunchii mei, Doamne, Tu m-ai primit din pântecele, maicii mele. Şi ce legătură are aceasta cu cele spuse mai înainte? Această legătură mare este şi foarte strânsă. Fiindcă profetul a vorbit despre puterea atât de mare a Iui Dumnezeu, arată că se foloseşte de această putere spre folosul oamenilor şi pentru binefacere. Ca nu cumva să spună cineva dintre cei fără minte şi ce folos am eu dacă Dumnezeu este mare şi puternic şi mai înainte cunoscător? Arată-mi dacă vom câştiga ceva de aici! De aceea profetul a adăugat:

Ca Tu ai zidit rărunchii mei, Doamne, înţelegând prin parte pe omul întreg. Faptul de a fi posesiunea lui Dumnezeu este altă pricină - nu mică, de a lăuda pronia dumnezeiască. Fiindcă cel ce posedă ceva poartă de grijă şi veghează asupra a ceea ce are. De aceea, arătând şi aceasta, adaugă ceea ce urmează zicând: M-ai primit din pântecele maicii melc. Adică din-totdeauna m-ai protejat, ai vegheat asupra mea, m-ai întărit de la prima vârstă, chiar din scutece, şi învăţându-mă acestea prin faptele înseşi.

Te voi lăuda, că Tu cu înfricoşare tc-ai făcut minunat. Minunate sunt lucrurile Tale şi sufletul meu le cunoaşte foarte. Ce înseamnă aceasta? M-ai zidit, zice, dar nu ştiu cum m-ai zidit. Pronia Ta mi-a purtat de grijă, dar nu o pot cuprinde deplin cu mintea. Pretutindeni eşti, dar nici aceasta nu o ştiu. Cunoşti cele viitoare, cele trecute şi cele ascunse ale minţii şi sufletului oamenilor, dar nici aceasta nu o pot înţelege cu mintea. Poţi schimba firile lucrurilor şi

păstrându-le identitatea le faci să arate însuşiri contrare firii lor şi astfel le aduci pe cele contrare, încât ele par să fie proprii şi moştenite prin fire.

4. Acestea toate iarăşi reunindu-le, profetul, inspirat de Dumnezeu, strigă cu glas mare zicând: Te voi lăuda, că Tu cu înfricoşare te-ai făcut minunat. Adică te-ai arătat minunat şi eşti minunat. Minunate sunt lucrurile Tale şi sufletul meu le cunoaşte foarte. Dar pentru ce vorbesc despre Tine, când cele lucrate de Tine sunt pline de minuni? Apoi, lăsându-le pe celelalte deoparte, se opreşte la propria cunoştinţă [a minunilor Lui], zicând: Şi sufletul meu le cunoaşte foarte. Nu doar le cunoaşte, ci le cunoaşte intens, cu tărie. Dar dacă le cunoaşte, cum atunci mai înainte spunea că Minunată este ştiinţa Ta, mai presus de mine, întăritu-s-a, n-o pot ajunge? Tocmai fiindcă acolo vorbea despre El însuşi, iar aici despre lucrările Lui. Dar dacă ar spune aceasta despre El, am spune că îi este cunoscut faptul că este minunat, că este mare, că este înalt. Dar ce este firea (iarăşi repet aceleaşi) şi cum este măreţia Lui şi care este modul celor spuse despre El, nu cunoaşte. Dar această necunoştinţă este dovada cunoaş-terii, chiar dacă este de mirare şi paradoxal ceea ce am spus. Fiindcă tot aşa, nu cunoaştem mărimea mării câtă este, şi totuşi tocmai prin aceasta cunoaştem marea că este mare, fiindcă nu cunoaştem măsura ei. Iar dacă cineva spune că îi cunoaşte mărimea, acesta mai cu seamă este cel ce nu o cunoaşte. Aşa încât există o cunoaştere care mustră necunoştinţă şi există o necunoaştere care mărturiseşte cunoştinţa.

Nu sunt ascunse de Tine oasele mele, pe care le-ai făcut întru ascuns, nici fiinţa mea pe. care ai urzit-o ca în cele mai de jos ale pământului. Iarăşi vorbeşte despre ştiinţa Lui şi îl arată pe El cunoscând acestea toate. Fie spune că Dumnezeu cunoaşte toate cele negrăite ale naturii, fie semnifică altceva, anume, creaţia, plăsmuirea şi că nimic din creaţia mea nu Ţi-a rămas necunoscut, ci pe toate le-ai cunoscut pe măsură ce firea se ţesea, deşi aceasta se lucra în ascuns şi ca în cele mai de jos ale pământului. Şi totuşi pentru Tine, zice, toate sunt goale şi descoperite. Alt traducător a spus aşa: „Nu au fost ascunse de la Tine oasele mele prin care s-a făcut făptura mea în ascuns". Altă versiune: „Nu s-a ascuns de Tine puterea mea, prin care a fost făcută făptura mea în ascuns, felurit am fost plăsmuit, ca în cele mai de jos ale pământului". Alta: „Nu s-a ascuns de Tine puterea mea sau oasele mele, că făptura mea a fost făcută în ascuns, alcătuită în cele mai de jos ale pământului". Toţi spun aceleaşi lucruri că Tu ai cunoscut parte cu parte făptura mea şi ai cunoscut-o până în fiecare mădular, precum şi creşterea ei. După cum spune şi Hristos: „Ci şi perii capului vostru, toţi sunt număraţi"17. Căci şi aici cuvântul este deopotrivă despre ştiinţa şi pronia lui Dumnezeu.

Când încă nu eram plăsmuit m-au văzut ochii Tăi. Fie spune acelaşi lucru că Tu m-ai văzut când încă eram neformat, căci la fel spune şi un alt traducător: „încă neformat, (âuop<ț>uJTOv)
m-au văzut ochii Tăi". Fie se referă la faptele lor, şi anume că pe cele încă nefăcute de mine le-au văzut ochii Tăi.
Şi în cartea Ta toți se vor scrie. Zi de zi vor fx zidiți şi nimeni întru dânşii. Neclar este ceea ce spune, dar trebuie să prindem sensul din context şi în acord cu alt traducător. Ceea ce spune aceasta este, în acord cu ceea ce s-a spus mai înainte. Ce era mai înainte? Când încă nu eram plăsmuit m-au văzut ochii Tăi. Adică atunci când încă nu am primit chip, când încă nu eram plăsmuit şi încă țesut şi aşa m-ai văzut limpede, ca pe unul gata format, care a primit deja chip, ca unul care deja este plăsmuit şi care nu mai are nevoie de nici o zi pentru a fi desăvârşit. Că acesta este sensul ascultă şi traducerea celuilalt: „încă neformat fiind, mai dinainte m-au văzut ochii Tăi", împreună cu toți cei scrişi în cartea Ta, cu cei zidiți zi de zi şi care nu mai au nevoie de nici o zi. împreună cu aceia m-ai văzut, cu cei zidiți în zilele lor, zile cărora nu ie lipseşte nici una. Acestea le spune, nu ca şi cum ar fi o carte sus în ceruri, nici ca şi cum unii ar fi scrişi în ea, prin carte semnificând cunoştința perfectă, ca atunci când spune: „Domnul a ascultat şi a scris în carte"1*. Şi iarăşi: „Cărțile au fost deschise"19.
Iar eu am cinstit foarte pe prietenii Tăi, Dumnezeule. Altă versiune: „Cinstiți s-au făcut prietenii Tăi". Nu mică este această virtute de a cinsti pe prietenii Iui Dumnezeu. Pronia Ta mi-a purtat de grijă, Tu m-ai creat din nimic, m-ai păzit, iar eu aduc această răsplată, cinstindu-i pe prietenii Tăi. Şi foarte s-a întărit stăpânirea lor. Adică ei înşişi s-au întărit. Altă. versiune zice: „Cât de mult s-au înmulțit capetele lor?". Căci psalmistul adaugă mai clar: Şw voi număra pe ei şi mai mult decât nisipul se vor înmulți. Eu îi cinstesc pe ei, iar Tu îi în-mulțeşti mai mult decât nisipul. Şi nu numai că îi înmulțeşti, ci îi faci şi puternici. Căci s-a întărit stăpânirea lor aceasta
ls Mal. 3,16.
IV Dan. 7,10 \Septuugintn].
înseamnă. Dar îndoită este aici prosperitatea, prin mulțimea lor şi prin puterea ce li s-a dat. M-am sculat şi încă sunt cu Tine. Altă versiune: „M-am trezit şi pururea voi fi cu Tine".
5. Nu mic este acest semn de virtute, faptul de a fi prosper şi în acelaşi timp să păzeşti virtutea. Căci mulți când se bucură de bunăstare, uită de virtute. Dar nu eu, zice, ci ridicându-mă, adică slobozit fiind de necazuri, pururea voi fi cu Tine. O, de ai ucide pe

păcătoşi, Dumnezeule! Nu aceasta spune: că dacă vei ucide pe păcătoşi, atunci voi fi cu Tine. Ci îi făgăduieşte aceasta fără nici o condiție. Dar cere să îi ucidă pe păcătoşi, nu ca să piardă firea oamenilor, ci ca să îi schimbe pe ei din păcat la dreptate. Căci nu a spus dacă vei ucide pe oameni, ci pe păcătoşi. Alt traducător în loc de păcătoşi spune „pe călcătorul de lege", vorbind despre duşmanii închinători la idoli. Bărbați vărsători de sânge, depărtați-vă de la mine! Bărbați vărsători de sânge îi numeşte pe ucigaşi, cei care se bucură de ucideri. Nu mică este această cale a virtuții, faptul de a fugi şi a se îndepărta de tovărăşia unora ca aceştia. Apoi spune şi pricina: Aceştia Te grăiesc de rău, Doamne. Altă versiune: „Care grăiesc împotriva Ta". Alta: „Că te-au întărâtat cu rele voiri". Vezi cum nu caută ale sale, ci se depărtează de insulta adusă lui Dumnezeu şi fuge de tovărăşia cu aceia? Căci şi aceasta a fost pricină de pierzanie pentru iudei, faptul de a se amesteca cu cei răi. De aceea au şi primit legea şi prin lege se separau de cei fărădelege şi Ii se poruncea să se ferească de orice relație cu ei. Şi când au ieşit din Egipt, Dumnezeu i-a reținut în pustie patruzeci de ani izolați de restul popoarelor. De aceea legea se numeşte îngrăditură, fiindcă îi îngrădeşte din toate părțile, împiedicând tovărăşia cu cei răi, fiindcă ei erau un neam uşor de înşelat, uşor de prins şi de abătut.

Lua-vor întru deşertăciune cetățile Tale10. Altă versiune: „s-au ridicat în deşert potrivnicii Tăi". Alta: „Duşmanii Tăi".

20 Ps. 138,20 [Septuaginta],

De aceea psalmistul fuge şi se depărtează dc ei, fiindcă s-au ridicat împotriva slavei lui Dumnezeu, că au făcut fărădelege, că au rostit cuvinte de hulă.

Oare nu pe cei ce Te urăsc pe Tine, Doamne, am urât şi asupra vrăjmaşilor Tăi m-am. topit? Cu ură desăvârşită i-am urât şi mi s-au făcut duşmani. Aşa a făgăduit şi Dumnezeu de a fi duşman duşmanilor poporului Lui şi de a sta împotrivă celor ce le sunt potrivnici. Căci mai ales aceasta este dovadă de prietenie. Aşadar psalmistul răsplăteşte pe Dumnezeu prin ambele. Căci mai sus spunea pe prietenii Tăi i-am cinstit foarte. Iar dincoace pe cei ce Te urăsc pe 'Tine i-am urât. Şi în primul caz, şi în al doilea, cu tărie. Căci nu spune simplu i-am urât, ci şi m-am topit.

Incearcă-mă, Doamne, şi cunoaşte inima mea. Cercetează-ma şi cunoaşte cărările mele şi vezi de este calea fărădelegii în mine şi mă îndreptează pe calea cea veşnică. La început zicea: Cercatu-m-ai şi m-ai cunoscut. Tu ai cunoscut şederea mea şi scularea mea. Tu ai priceput gândurile mele de departe. Cărarea mea şi firul vieții mele Tu le-ai cercetat şi toate

căile mele mai dinainte le-ai văzut. Tu le-ai cunoscut pe toate şi pe cele din urmă şi pe cele de demult. Cum atunci aici iarăşi, ca şi când nu. l-ar fi. încercat niciodată, zice din nou: Incearcă-mă. Vezi că aici se foloseşte de expresii omeneşti, dar nu ca să ne oprim la sărăcia limbajului literal, ci ca să le adunăm într-un cuget cuvenit lui Dumnezeu şi să urcăm mintea la cugete mai înalte decât aceste expresii. Cere să fie încercat şi cercetat nu ca să cunoască inima lui, fiindcă El cunoaşte toate mai dinainte, chiar mai înainte de naştere, ci pentru ca să cunoaştem noi, care învățăm din experiența lucrurilor. Căci aceasta înseamnă aici încearcă-mă.

Şi vezi de este calea fărădelegii în mine şi mă îndreptează pe calea cea veşnică. Care este calea veşnică, dacă nu cea duhovnicească, cea care duce la cer şi care nu are sfârşit? Fiindcă toate celelalte lucruri sunt vremelnice şi se sfârşesc odată cu viața prezentă. De aceea psalmistul, trecându-le pe toate celelalte cu vederea, caută calea aceea, nemuritoare, veşnică, fără de sfârşit. Cum te va povațui cineva către aceea? Bu-curându-te de ajutorul de la Dumnezeu, răbdând toate, practicând virtutea, însuşind u-ți înțelepciunea, fiind mai înalt decât cele pământeşti. Căci cele ce sunt pe calea aceea nu sunt efemere, nici vremelnice. Căci astfel este virtutea. Roadele îi sunt pururea înfloritoare, nestricându-se niciodată, iar bu-nătățile sale sunt nemuritoare şi curate şi nesfârşite. Pe care fie ca noi toți să le dobândim cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 139

Scoate-mă, Doamne, de la omul viclean şi de omul nedrept mă izbăveşte.

1. Unde sunt acum cei ce zic: pentru ce au fost create fiarele sălbatice? Cc folos au scorpionii? Dar viperele? lată, s-a aflat un animal care arată o ferocitate mai mare, nu prin fire, ci prin voință: omul. De aceea profetul, trecând cu vederea pe toate celelalte rele, cere să fie izbăvit de om. Ce oare, fiindcă omul este rău, nu trebuia ca oamenii să mai existe? A spune aceasta este cea mai de pe urmă nerozie. Căci nu este nimic care să vatăme pe om, afară numai de păcat. Şi dacă înlături păcatul toate devin uşoare, simple şi senine. Căci atunci când păcatul este prezent, toate nu sunt decât pericole, furtuni, naufragii. Nimeni, aşadar, să nu ne condamne dacă am spus că omul păcătos este mai rău decât o fiară. Căci fiara nu are în fire sădită blândețea, ci poate fi uşor înşelată şi se arată aşa cum este. Dar de omul care cugetă răutatea şi care poartă multe măşti, te păzeşti mai greu decât de o fiară, pentru că adeseori, încins fiind în piele de oaie, ascunde înăuntru un lup feroce. Aşadar,

fiindcă astfel de fiare sunt greu de răbdat, profetul se întoarce spre rugăciune şi cheamă ajutorul tui Dumnezeu, ca să fie slobozit din asemenea cursă. Căci adeseori diavolul se foloseşte de asemenea oameni şi aşa loveşte. Aşadar, multe sunt cursele de pretutindeni. Omul cel rău întinde capcana, diavolul sălbatic ne războieşte şi ispita de nerăbdat ne copleşeşte. De aceea şi suntem învățați a spune când ne rugăm: „Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău"1.

Felurite sunt luptele, în multe părți liniile de bătaie şi trebuie să fii pregătit pentru toate. Căci aşa cum cel care va să plece pe mare trebuie să prevadă furia valurilor, dezlănțuirea vânturilor sălbatice, ciocnirea norilor, stânci şi recifuri ascunse sub apă, atacurile rechinilor, raidurile piraților, foamea şi setea, marea şi porturile neprimitoare, certurile marinarilor, lipsa proviziilor şi toate celelalte asemenea şi să fie pregătit pentru toate, la fel cel care vrea să treacă marea strâmtă a acestei vieți trebuie, dacă este drept, să fie pregătit pentru patimile trupului, pentru bolile sufletului şi pentru uneltirile oamenilor, pentru atacurile vrăjmaşilor, vicleşugurile şi prefăcătoriile prietenilor, şi pentru sărăcie, şi pentru chinuri, şi pentru ocară, şi pentru cetele demonilor, şi pentru furia diavolului, dacă vrea să ajungă în cetatea împărătească şi să intre în port cu corabia plină de mărfuri bogate. Psalmistul numeşte aici pe vrăjmaşul său om viclean.

Dar când vorbeşte despre demon îl numeşte simplu rău. Pentru ce oare? Fiindcă el este tatăl răutății. De aceea îl şi numeşte rău prin excelență şi acest adjectiv se foloseşte în loc de nume propriu, din pricina mulțimii răutății, care nu este sădită în firea lui, ci vine din voința lui. Dar dacă vrei să afli şi numele acesta al răutății, rrovripi'a de unde vine, şi de aici vei rodi multe. Răutatea, rfovrjpîa, vine de la ttovoc, care înseamnă chin, muncă, ponos, fiindcă aduce trudă şi supărare celui ce a dobândit-o. De aceea şi înțeleptul arătând aceasta zice: „Dacă eşti rău singur vei purta ponosul. Dacă eşti bun, pentru tine eşti bun şi pentru aproapele"2. Şi cum va purta ponosul singur cel rău? Fiindcă mulți sunt cei. ce au fost victime ale răutății lui. Dar numai cei uşuratici şi leneşi au fost batjocoriți. Dar, dacă vrei, să lăsăm deoparte pe omul rău, şi să aducem la mijloc pe răul însuşi, pe demon. Spune-mi mie, oare nu şi-a vărsat toată răutatea? Nu cumva l-a vătămat cu ceva pe Iov? Oare nu I-a făcut mai strălucitor pe acela?

Şi nu mai grea cădere şi-a lucrat lui însuşi? Dar Cain? Oare nu el singur şi-a purtat ponosul? Nu, zice, ci şi Abel. Cum şi în ce fel? Fiindcă Abel a fost trimis îndată la portul cel fără valuri. Or, acesta era chipul celei mai mari binefaceri, că şi-a încheiat viața după multe fapte

bune şi că a plătit datoria comună întregii firi. Şi moartea, care era comună şi altora şi care ar fi venit oricum, în mod necesar, a fost pentru el o mare răsplată. Şi aceasta nu însemna că a suferit un mare rău, ci că a fost încununat cu cunună. Cu ce l-au vătămat fraţii pe Iosif? Nu mai degrabă au suferit ei înşişi cele rele? Dar a fost rob! Şi ce dacă? Iar eu aş adăuga că a fost şi în lanţuri. Dar nu aceasta este discuţia dacă a fost rob sau pus în lanţuri, ci dacă de aici a răbdat vreun rău, vreo vătămare. Vom afla că dimpotrivă, a câştigat cele mai mari daruri, dobândind mai multă îndrăznire la Dumnezeu, şi tocmai prin cele ce păreau să îi fie potrivnice, a primit fericirea şi bunăstarea. Să nu ne temem, aşadar, de cei răi, ci să îi compătimim. Atunci, pe bună dreptate, demonii puteau fi de temut, fiindcă încă nu se tăiase calea înaltă care duce la înţelepciune. Dar acum, când cerurile ne-au fost deschise şi oamenii au devenit îngeri, nu mai avem nici o teamă. Fiindcă animalul care se aruncă asupra ascuţişului suliţei pare că se răzbună pe cel care ţine sulița, dar în realitate, nu face decât să îşi provoace o rană mai cumplită. Şi cel ce loveşte cu piciorul în ţepuşă, de asemenea îşi însângerează piciorul.

2. Astfel este virtutea, ţepuşă şi cuţit ascuţit. Dar cei vicleni sunt mai răi şi mai fără de minte decât fiarele. Când, aşadar, se aruncă asupra celor buni, se străpung pe ei înşişi mai cumplit; adeseori, e adevărat, îi păgubesc pe cei drepţi în privinţa banilor şi la trup, dar ei îşi vatămă sufletele, şi aceasta este adevărata pagubă. Căci dacă paguba banilor ne-ar vătăma pe noi în propria virtute, Sfântul Pavel nu ne-ar porunci să suferim nedreptatea şi să nu nedreptăţim. Dacă a fi nedreptăţit ar fi un rău, Cel ce ne porunceşte cele bune nu ar îngădui cele rele.

Totuşi, chiar dacă este astfel, nu trebuie să îi atacăm pe cei răi, nici să le facem vreun rău, ci să fugim de ei, să ne depărtăm de tovărăşia lor şi să râbdăm cu bărbăţie nedreptăţile lor. De aceea ni se porunceşte să ne rugăm să nu intrăm în ispită. De aceea şi psalmistul zice: Scoate-mă, Doamne, de la omul viclean şi adaugă, şi de bărbatul nedrept mă izbăveşte, iarăşi folosindu-se de numele general al răutăţii. Căci nu numeşte nedrept numai pe cel ce este astfel în dobândirea avuţiilor, ci pe cel ce este nedrept în toate privinţele. Cere să fie izbăvit ca nu cumva să cadă şi el şi să devină asemenea aceluia. Şi nu Ii cere simplu, ci numai după ce a făcut el mai întâi tot ce-i stătea în putinţă. De aceea, la sfârşitul psalmului precedent a fugit de ei şi de tovărăşia lor, şi numai după aceea cere aici ajutorul lui Dumnezeu. Acolo făcea tot ceea ce ţinea de el, zicând: „Bărbaţi vărsători de sânge, depăr-taţi-vă de Ia mine! Fiindcă sunteţi certăreţi întru gânduri"3. Iar aici II roagă pe Dumnezeu să îl izbăvească de răutatea lor. Căci nimic nu aduce atâta siguranţă, atâta nefrică şi libertate şi atâta plăcere, cât

faptul de a fi izbăvit de adunările cu cei răi şi de a se ține cât mai departe de tovărăşia lor. Aceasta este cea mai mare fericire. Apoi, descriind răutatea lor, adaugă şi zice: Care gândeau nedreptate în inimă, toată ziua îmi duceau război. Ai văzut cum sunt ca nişte fiare de care te păzeşti greu, urzind cele rele în cugetul lor, şi tăinuind în sufletul lor uneltiri? Gândeau, zice, nedreptate în inimă. Adică nu o făceau la lumina zilei, ci înăuntru cloceau răutatea şi ceea ce este mai cumplit e că nu au fost mânați de un impuls negândit, ci au făcut lucrul cu bună ştiință, cu premeditare. Căci aceasta înseamnă, gândeau nedreptate în inimă, cu osteneală, cu toată râvna.

Toată ziua îmi duceau război. Toată ziua, adică toată viața. Război aici nu se referă la liniile de bătaie şi la arme, ci semnifică uneltirile, războaiele pe care oamenii le poartă în piețe,

5 Ps. 138,19-20.

acasă, nu încinşi cu platoşe, nici purtând scuturi, ci în loc de orice armă, se folosesc de răutate şi ascut cuvinte mai usturătoare decât săgețile. Dar cea mai mare dovadă a răutății lor nu este faptul că sunt trădători, nici prefăcuți, nici faptul că sunt gata mereu de luptă, ci faptul că nu află niciodată odihnă din acest război permanent. Dacă le-ar plăcea atât de mult să se lupte, ar putea avea o altă pricină dreaptă. Trebuiau să-şi întoarcă armele împotriva păcatelor şi să declare război diavolului şi să lupte împotriva bolilor sufleteşti şi împotriva demonilor să-şi ascută săbiile. Or, aceştia nici nu s-au gândit la o astfel de luptă, ci şi-au aruncat săgețile lor unii împotriva altora. Ascuțit-au limba lor ca. a şarpelui, venin de aspida sub buzele lor. Ai văzut lipsa de noblețe a răutății? Cum din oameni face fiare, şerpi şi aspide, şi limba care trebuia să fie organul rațiunii o coboară la sălbăticia fiarelor. Şi ceea ce a reproşat mai sus, aceea osândeşte şi aici. Ce anume? Venin de aspidă sub buzele lor, zice, pururea, adică fără încetare. Căci după cum a spus mai sus, toată ziua îmi duceau război, aşa şi aici Ascuțit-au limba lor ca a şarpelui, venin de aspidă sub buzele lor pururea. Fiindcă diapsalma aceasta arată pretutindeni. Şi ebraicul Sel este diapsalma, ceea ce înseamnă pururea. Dacă răutatea este şi pentru un scurt moment o povară grea, când aceştia se împărtăşesc de ea fără încetare şi nu se satură, ce iertare vor avea? Ce scuză? Pă-zeşte-mă, Doamne, de mâna păcătosului; scoate-mă de ta oamenii nedrepți, care au gândit să împiedice paşii mei. Ascuns-au cei mândri cursă mie şi funii; curse au întins picioarelor mele; pe. că-rare mi-au pus pietre de poticneală. Nimic nu este mai nedrept decât cei ce se împărtăşesc de răutate, căci aceştia, mai înaintea altora, îşi nedreptățesc propriile suflete. Când aceştia se fac pricină de sminteală, când se fac pe ei pricină de a fi hulită slava lui Dumnezeu de către cei

fără de minte, când nu împlinesc lui Dumnezeu cele datorate, deşi au primit trup şi suflet de la Iubitorul de oameni, Dumnezeu, sunt plini de nerecunoştința. Şi. bucurându-se de atâtea şi atâtea bunătăți ale lumii, îl răsplătesc pe Binefăcătorul lor prin cele contrare. Ce poate fi mai nedrept decât acestea? Ce poate fi mai nerecunoscător? Şi ceea ce este mai mare înălțime a răutății e că încearcă să facă rău şi altora. Căci, zice, au gândit să împiedice paşii mei. Dacă gândul lor nu a ajuns la faptă, acest lucru s-a întâmplat din iubirea lui Dumnezeu. Căci El a tăiat voirile lor rele.

3. Şi vezi cum răutatea este premeditată şi cursa întinsă cu râvnă şi cu dibăcie. Căci au ascuns cursa, au întins-o de-a lungul drumului, astfel încât şi prin mărimea ei, şi prin faptul că era ascunsă, şi prin faptul că a întins-o aproape, să fie prinşi şi să cadă în mâna lor. Căci au devenit adevărați artizani ai fărădelegii, pretutindeni întinzând curse, un singur lucru urmărind: să piardă. Vrei să afli cum şi diavolul întinde astfel de funii? Vezi iarăşi cele ce s-au întâmplat cu Iov. Ce curse au fost vreodată mai mari decât acelea? Mai întinse? Mai de aproape? Fiindcă nu numai de la rude, nici numai de Ia prieteni sau de la soție, ci a întins cursă în însuşi trupul lui.

Zis-am Domnului: Dumnezeul meu eşti Tu, ascultă, Doamne, glasul rugăciunii mele, Doamne, Doamne, puterea mântuirii mele. Altă versiune: „tăria." După ce a înfățişat războiul, uneltirile şi după ce a arătat chinurile de nerăbdat, caută scăpare la ajutorul cel nebiruit, chemând din cer ajutorul care poate să-1 dezlege din necazuri. Aceasta este pilda unui suflet viteaz, acesta este cugetul unui înțelept, când necazurile îl împresoară de pretutindeni, să nu caute scăpare la ajutorul omenesc, nici la cugete pământeşti, nici să se lase pradă deznădejdii şi tulburării, ci, privind la cer, să cheme pe Dumnezeu, Cel ce este pretutindeni. Şi vezi cât de bine îşi potriveşte cuvântul! Căci nu a zis: am făcut cutare şi cutare faptă bună sau am lucrat cutare virtute. Dar ce spune? Dumnezeul meu eşti Tu!, aducând drept cea mai mare îndreptățire pentru a primi ajutor faptul de a se refugia la Stăpânul, Făcătorul lui şi împăratul.

Ascultă, Doamne, glasul rugăciunii mele. Doamne, Doamne, puterea mântuirii mele. A spus puterea mântuirii, ca să arate că este şi puterea osândei şi a pedepsei. Dar mie, zice, mi-ai dat puterea mântuirii. Poți să şi pedepseşti şi să nimiceşti, dar eu m-am folosit de puterea ta numai spre mântuire. Şi vezi dorul celui ce vorbeşte. Căci repetiția Doamne, Doamne şi adăugirea, mântuirii mele arată multa dispoziție de dragoste. Umbrit-ai capul meu în zi de război. Vezi sufletul mulțumitor? îşi aminteşte de cele dinainte că l-a pus la adăpost, în

siguranță. Căci aceasta înseamnă Umbrit-ai capul meu. Şi vezi cum arată uşurința cu care acționează Dumnezeu. Căci nu a zis mai înainte de aceasta, ci chiar în zi de război, când necazurile m-au cuprins, când s-a deschis războiul, când era urmărit de cele mai de pe urmă primejdii, atunci l-a pus la adăpost. Căci Dumnezeu, Care cunoaşte toate, cele prezente, cele viitoare şi cele trecute şi Care poate toate şi Care pururea este gata de ajutor, nu are nevoie nici de pregătiri, nici de îndemn. Apoi, arătând înălțimea izbânzii şi a siguranței, nu a spus: m-ai mântuit. Dar ce? Umbrit-ai, adică nu m-ai lăsat să sufăr nimic întristător, nici o căldură. Ci m-ai pus la adăpost în atâta siguranță, în atâta bucurie şi odihnă, încât nici de căldură n-am suferit, ci m-am desfătat de umbră, adică de slobozirea şi eliberarea din chinuri. De aceea a adăugat umbrit-ai, arătând acelaşi lucru şi uşurința ajutorului lui Dumnezeu, prin numele de umbră, ca şi cum ar spune: este de ajuns ca Tu să fii de față şi toate se dezleagă.

Să nu mă dai pe mine, Doamne, de la pofta mea, pe mâna păcătosului. Altă versiune: „Să nu mă dai, Doamne, poftelor celui nelegiuit". Ceea ce spune aceasta este: nu mă da poftei celei împotriva mea, adică să nu mă dai la cele pe care le pofteşte vrăjmaşul meu împotriva mea, pe acestea să nu-I laşi să le împlinească. Dar nu a spus „cele ce pofteşte", ci de la pofta mea, asta vrând să arate: să nu mă dai nici la ceva mic din cele ce pofteşte. Căci aşa sunt cei răi, lucrează uneltirea cu multă poftă împotriva aproapelui, precum diavolul despre care spune: „Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită"4. Tot aşa, cu poftă, s-a aruncat asupra lui Iov. La fel voia să se arunce şi asupra lui Petru. De aceea şi spunea: „Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu"'. Vezi câtă poftă avea? Sunt şi oameni râvnind aceluia, stăpâniți de zavistie şi pizmă, şi care se bucură de răutate. Pe aceştia îi şi deplânge Scriptura: „Vai de cei ce se bucură când fac rău şi se veselesc de strâmbătatea celor răi"'". Şi pe bună dreptate: fiindcă mintea lor este stricată. Căci dacă trebuie să ne îndurerăm, să jelim şi să ne tânguim pentru cei ce pier. ce iertare pot avea, ce scuză cei care nu numai că nu se îndurerează, ci se şi bucură? Nu ai văzut că însuşi Hristos, Cel ce avea să pedepsească Ierusalimul, plânge pentru cetatea pierdută? Nu îl vezi pe Pavel suspinând, întristându-se şi plângând pentru pierderea fraților săi? Dar sunt unii atât de stricați şi corupți, încât află mângâiere pentru propriile rele în nenorocirile altora.

Gândit-au împotriva mea, să nu mă părăseşti, ca nu cândva să se. înalțe. Pururea. Este aici sensul cuvântului diapsalma. Altă versiune: „să nu Te depărtezi, ca să nu se înalțe". Aceasta ține de o minte stricată şi spurcată, când se folosesc şi de sfat, şi dc răgaz, şi de premeditare

pentru a face răul. Căci nu le sunt de ajuns cele făcute în grabă, căci nu poate să ne piardă în grabă, ci are nevoie de sfat, de timp şi răgaz, de gândire, de premeditare pentru a face răul.
4. Ce scuză vei avea făcând din răutate cugetare, sfat punând pentru lucrarea răutății, luând încă şi părtaşi? Dar vezi smerenia psalmistului! Căci nu a zis: „să nu mă părăseşti, fiindcă sunt vrednic, nici să nu mă părăseşti pentru virtutea vieții mele". Dar ce spune? Oi nu cumva să se înalțe,
« I Pt. 5, 8. 5 Lc. 22,31. " Pilde 2,14.
să nu devină mai înfumurați şi ca să nu fie stăpâniți de o mai mare nebunie prin părăsirea mea de către Tine.
Capul încercuirii lor, osteneala buzelor lor îi va acoperi pe ei. Altă versiune: „Amărăciunea celor ce mă împresoară, truda buzelor lor să îi acopere pe ei". încercuire numeşte aici adunarea, sfatul, atelierul răutății, relele lor voiri. Ceea ce spune aceasta este: înseşi voirile cele rele, capul răutății şi al unei voințe stricate acestea îi vor zdrobi şi îi vor pierde. Osteneala buzelor lor. Osteneală numeşte aici răutatea. Căci aşa este răutatea. Pentru cel ce o are ea devine principiu de distrugere şi îl scufundă pe cel ce o lucrează. Aceasta s-a întâmplat şi cu vrăjmaşii lui David. Căci ei sperau să îl arunce în mii de primejdii, dar el a devenit mai strălucitor. Da, vei zice, dar nu caut aceasta, ci arată-mi cum aceşti oameni unelti-tori devin victime ale propriei lor răutăți şi se pierd, şi spune-mi în ce împrejurare. La frații iui Iosif. Vrând să îl facă pe el rob şi să-1 piardă, ia sfârşit pe ei înşişi s-au pus în pericol. Căci atât cât le-a stat în putință, l-au aruncat în robie şi în moarte. Şi Abesalom, vrând prin tiranie să îl piardă pe tatăl său, prin tiranie a pierit.
Să cadă peste ei cărbuni aprinşi; în foc aruncă-i pe ei. Ceea ce spune aceasta este: este cu putință ca însăşi răutatea să îi nimicească pe cei ce o îmbrățişează. Dar pe lângă aceasta, vor trebui să suporte şi mânia dumnezeiască. Cărbuni aprinşi şi focul de sus numeşte aici pedeapsa. Acest foc a fost şi asupra lui Datan şi Core şi Aviron şi asupra celor ce înconjurau cuptorul din Babilon.
în necazuri pe care să nu le poată răbda. Altă versiune: „Cădea-vor în prăpastie şi niciodată nu se vor ridica". Altă versiune: „Grabnic şi nu se vor ridica". Potrivit unuia dintre traducători acesta este sensul celor spuse: nimiceşte-i pe ei astfel încât să nu se mai poată ridica. Potrivit celuilalt, cu multă repeziciune, căci acesta este sensul lui £on£uaut'vu)c;, grabnic. Bărbatul limbut nu se va îndrepta pe pământ. Vorbind despre mânia lui Dumnezeu, arată iarăşi că răutatea, prin ea însăşi, îi distruge pe cei care o au. Căci nu este neînsemnat

acest chip al răutății, faptul de a fi limbut şi a nu-şi înfrâna limba. Limbut numeşte aici pe defăimător, pe clevetitor, pe batjocoritor, pe cel ce latră în continuu, care nu este cu nimic mai bun decât un câine. Spune mie, care este rodul acestuia? Nu se va îndrepta, zice, pe pământ. Altă versiune; „Nu se va aşeza". Adică va fi răsturnat, distrus, pierdut. Căci acesta este rodul defăimătorului. Este duşmanul tuturor, neplăcut tuturor, tuturor nesuferit şi greu de răbdat. După cum omul răbdător şi blând şi care ştie să tacă, este în siguranță şi întărit şi drag tuturor, la fel celălalt are parte de o viață nesigură, atrăgânclu-şi din toate părțile mii de duş-mani şi, mai înainte de a-i vătăma pe alții, sieşi îşi produce tulburare. Aceasta nu îi îngăduie să fie în pace şi, chiar nefiind de nimeni tulburat, îşi ridică înăuntru mii de războaie şi larmă.
Pe omul nedrept relele îl vor vâna întru stricăciune. La fel spune şi un alt înțelept: „Fărădelegile îl prind în laț pe om"'. Vezi iarăşi cum răutatea este de ajuns ca singură să îl ducă la pieire pe cel rău? Dar pentru ce se foloseşte de numele de vânătoare? Pentru ca să vezi că pedeapsa este fără scăpare, ca sa nu ai îndrăzneală, de vei cădea în cele nedrepte. Căci aşa este vânătoarea. Nu prinde întotdeauna, nici deîn-dată. Ci chiar dacă nu prinde animalele sălbatice şi vânatul, totuşi ele nu se află în siguranță, chiar dacă deocamdată nu sunt prinse în laț. Aşadar, nici sufletul care face cele nedrepte, să nu fie prea încrezător că nu a fost prins încă, fiindcă odată va fi prins negreşit. Dacă vrei să fii în siguranță, încetează să faci cele rele şi te vei bucura de multă nefrică. Ce înseamnă întru stricăciune? Că mulți sunt vânați spre mântuire. Cum sunt cei vânați de apostoli sau de sfinții bărbați. Dar nu cei răi care sunt vânați de răutate, spre pieire şi spre stricăciune. Dar de ce răutatea nu este îndată urmată de pedeapsă? Pentru iubirea de oameni a Stăpânului. Căci dacă voia să ducă la pedeapsă pe fiecare dintre cei ce păcătuiesc, trebuia să distrugă întreg neamul omenesc.
Ştiu ca Domnul va face. judecată celui sărac şi dreptate celor sărmani. Iar drepții vor lăuda numele Tău şi vor locui cei drepți în fața Ta. Altă versiune: „înaintea feței Tale". Iar în loc de vor locui alt traducător spune că „vor rămâne", iar altul că „se vor aşeza". în fine, un alt traducător, în loc de ştiu, zice cunosc. Fiindcă a spus că va vâna şi că vor pieri şi fiindcă a arătat că pedeapsa nu urmează îndată, pentru ca nimeni dintre cei mai greoi la minte să nu devină delăsător, a adăugat pe ştiu, ca să arate că pedeapsa va veni cu siguranță. Căci nedreptatea nu rămâne nepedepsită. Săraci numeşte aici nu doar pe cei nevoiaşi, ci mai ales pe cei smeriți şi zdrobiți cu inima. Dar spune acestea, pe de o parte, pentru a mângâia pe cei nedreptățiți şi pe de altă parte, pentru a înțelepți pe cei nedrepți, pentru ca nici primii să nu deznă dă jefuiască, nici ceilalți să nu devină nepăsători prin amânarea pedepsei. Căci

amânarea pedepsei îi conduce la pocăință. Dar pe cel ce stăruie în răutate îl pedepseşte mai cumplit. Şi pe bună dreptate. Pentru ce? Fiindcă, deşi s-a bucurat de atâta bunătate din partea lui Dumnezeu, nu a devenit mai bun. Gândeşte-te cât de mare este iubirea lui Dumnezeu de oameni, când rabdă ca cei supuşi Lui să pătimească nedreptăți, fără să îi. răzbune, vrând ca pe tine să te facă mai bun prin pocăință.

Iar drepții vor lăuda numele Tău. Ce înseamnă ceea ce spune? Orice ar fi, zice, aceia vor mulțumi. Chiar dacă îi văd pe cei smeriți batjocoriți şi pe cei răi înălțați nu cer socoteală pentru cele petrecute, pentru că în firea celor drepți stă faptul de a mulțumi lui Dumnezeu pentru toate.

Şi vor locui, cei drepți în fața Ta. Adică, bucurându-se de ajutor de la Tine şi având cugetul numai la Tine, sunt pururea cu Tine şi niciodată nu se vor depărta de Tine. Orice ar fi, niciodată nu deznădăjduiesc, niciodată nu se vor plânge de cele întâmplate. Căci aşa este sufletul neabătut, aşa este voința

neclintită: nu cere socoteală lui Dumnezeu pentru cele ce El face. De aceea şi Pavel spunea: „dar, omule, tu cine eşti ca să răspunzi împotriva lui Dumnezeu? Oare făptura va zice Celui ce a făcut-o: De ce m-ai făcut aşa?"". Să păzim şi noi pururea această recunoştință şi să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate. Că a Lui este slava şi mulțumirea şi închinarea, acum şi pururea şi în vecii vecilor nesfârşiți. Amin.

Psalmul 141

Cu glasul meu către Domnul am. strigat, cu glasul meu către Domnul m-am rugat.

1. Vezi cum pretutindeni face aceasta şi începe în acelaşi fel şi repetă cuvintele cu glasul meu? Nu întâmplător face aceasta, ci ca să ne învețe două lucruri prin această repetiție, intensitatea râvnei şi încordarea minții. Şi pe lângă acestea, încă şi faptul că este glasul lui. Căci nu toți strigă, nici către Dumnezeu, nici cu propriul lor glas. Căci în rugăciune trebuie să le adunăm pe acestea toate laolaltă. Cel care strigă împotriva vrăjmaşilor nu slobozeşte glas de om, ci de fiară şi de şarpe. Cel trândav, care nu aude ce spune, nu strigă către Dumnezeu, ci vorbeşte pur şi simplu în deşert. Iar cel care nu îşi trezeşte mintea, chiar dacă ar țipa, acela iarăşi nu strigă. Căci glas, aici, ceea ce am spus deja de multe ori, nu arată intensitatea sunetului, ci mintea încordată. Dar David nu strigă în deşert. Ci el le adună laolaltă pe toate trei şi arată că şi strigă, şi strigă către Dumnezeu, şi o face cu propriul lui glas. De aceea repetă de două ori cu glasul meu şi cu glasul meu. Vărsa-voi înaintea Lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea Lui îl voi vesti. Ai văzut sufletul slobod de toate cele

pământeşti? Căci nici nu a găsit scăpare la oameni, nici nu a căutat ajutorul lor, ci a alergat la ajutorul cel nebiruit, la sprijinul cel de sus. Apoi, vrând să arate încordarea minții şi fierbințeala rugăciunii, prin această expresie, vărsa-voi, arată multa bogăție şi abundență a rugăciunii.

De aici învățăm că necazul ne aruncă în multă înțelepciune. Căci aceasta este roadă necazului. Nimeni să nu fugă deci de el. Căci două sunt foloasele lui. Unul, că ne face mai sârguitori şi mai vigilenți. Celălalt, că devine îndreptățirea noastră spre a fi auziți de Dumnezeu. De aceea şi David nu invocă dreptatea mea sau faptele mele, ci necazul meu, ca şi când nu mică apărare i-ar fi lui aceasta. De aceea şi Isaia zice: „Mângâiați, mângâiați pe poporul Meu, preoți, grăiți în inima Ierusalimului că a luat din mâna Domnului îndoit pentru păcatele Iui"1. Şi Sfântul Pavel: „Să dați pe unul ca acesta satanei spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască"2. Şi scriind corintenilor zicea: „De aceea mulți dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulți au murit. Căci de ne-am fi judecat noi înşine nu am mai fi judecați. Dar fiind judecați de Domnul suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea"1. Şi bogatului Avraam îi spunea: „Ai primit cele bune ale tale în viața ta, şi Lazăr asemenea pe cele rele. Iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuieşti"4. Şi David, când îl blestema pe el Şimei, zicea: „Lasă-1 să mă blesteme că Domnul i-a poruncit lui. Poate va căuta Domnul la umilința mea"5. Şi pretutindeni în Sfintele Scripturi vom găsi că necazurile purtate cu mulțumire nu numai că dezleagă mulțime de păcate, ci ele ne agonisesc nu mică îndrăznire către Dumnezeu.

Când lipsea dintru mine duhul meu, tu ai cunoscut cărările mele. Când oamenii mici la suflet cad în necazuri şi mulți dintre ei spun cuvinte de hulă, atunci mai ales David filosofează având învățător necazul. Aşadar, când vei vedea un om deznădăjduind din pricina necazului sau rostind cuvinte amare, să nu socoteşti că necazul este pricină pentru aceasta, ci micimea de suflet a celui ce spune acestea. Căci firea necazului este să lucreze cele contrare lui: luarea aminte, inima zdrobită, încordarea minții, intensitatea evlaviei. De aceea

II Cor. 5, 5. JICor. 11,30-32. * Lc. 16,23.

' II Reg. 16,11-12.

şi Pavel zicea: „suferința aduce răbdare şi răbdarea încercare şi încercarea nădejde"". Iar dacă iudeii, în necaz fiind, au cârtit, nu din pricina necazului, ci din prostia lor veneau cuvintele de cârtire. Fiindcă şi sfinții, când sunt în necaz, devin mai strălucitori şi mai înțelepți. De aceea şi spunea înțeleptul acesta David: „Bine-mi este mie, Doamne, că m-ai smerit ca să

învăț îndreptările Tale"7. Şi Sfântul Pavel: „Şi pentru ca să nu mă trufesc cu măreția descoperirilor, datu-mi-s-a mie un înger în trup, un înger al satanei, să mă bată peste obraz, ca sa nu mă trufesc. Pentru aceasta de trei ori am rugat pe Domnul ca să-1 îndepărteze de la mine. Şi mi-a zis: Iți este de ajuns darul Meu, căci puterea mea se desăvârşeşte în slăbiciune... De aceea mă bucur întru slăbiciunile mele, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru I Iristos căci, când sunt slab, atunci sunt tare"". Vezi şi pe profet cum mai cu osârdie se trezeşte în vreme de necaz şi cum află scăpare la Dumnezeu, cum se ține de El cu mai multă putere şi, fiind în prăpastia răutăților (căci aceasta înseamnă când va lipsi dintru mine duhul meu), atunci devine mai plin de sârguință.

Iar la Tu ai cunoscut cărările mele, un alt traducător spune „Tu ai ştiut". în calea aceasta în care am. umblat, ascuns-au cursă mie. Luat-am scama de-a dreapta şi am privii şi nu era cine. să mă cunoască. Aici descrie mulțimea nenorocirilor şi chinurile crescânde şi uneltirile vrăjmaşilor, cum s-au apropiat şi au devenit aproape, vrând să îl împiedice. Şi ceea ce este încă mai cumplit e că nu numai nu avea nici un ajutor şi nici un sprijin, ci nici nu voiau să îl cunoască.

2. Aceasta este culmea părăsirii, cea mai mare înstrăinare. Puțini sunt cei care oferă ajutor şi sprijin celor aflați în nenorociri, mai ales când nenorocirile amenință să îi pună în primejdie. Dar aceasta nu numai că nu l-a vătămat cu nimic,

" Rom. 5, 3-4. "Ps. 118,71. s 11 Cor. 12, 7-10

ci şi mai mult l-a folosit, apropiind u-1 pe el şi mai mult de Dumnezeu. Aşadar, şi tu, iubite, când vei vedea înmulțin-du-se necazurile, să nu cazi în deznădejde, ci mai mult pri-veghează. Căci de aceea îngăduie Dumnezeu să te împresoare necazurile, pentru ca tu să te scuturi de trândăvie, ca să te scoale pe tine cel ce dormi. Atunci se taie de la tine toate cele de prisos, atunci sunt disprețuite toate cele pământeşti, atunci devii mai osârduitor la rugăciune, mai plin de râvnă Ia milostenie şi în disprețuirea pântecelui, şi cu fiecare patimă mai bun luptător, fugind de necaz. Nu fiindcă a vrut să ne pedepsească ne-a legat pe noi de la început de necazuri şi osteneli, deşi le-a rânduit pe acestea ca o pedeapsă, ci fiindcă a vrut să ne facă mai buni şi să ne înțe-lepțească. Dacă atunci când necazul ne apasă şi când viața ne este muncită, atât de mult ne stăpânesc patimile, dacă nu ar fi nimic dintre aceste necazuri, până unde s-ar întinde răutatea? Şi pentru ce te miri de suflet, când necazul este bun şi în trup?

Faptul că se întind curse de pretutindeni te face să pri-veghezi. Şi dacă suntem cu luare aminte nu ne vătămăm cu nimic. De aceea zicea cineva: „Să ştii bine că eşti înconjurat de

curse şi că mergi pe margine de ziduri de cetate"". Şi profetul: In calea aceasta în care am umblat ascuns-au cursa mie. Dacă cineva vrea să înțeleagă aceasta potrivit anagogiei, va vedea că diavolul nu de departe, ci de aproape ascunde curse. De aceea avem nevoie de multă priveghere. Căci astfel îşi ascunde cursele: în milostenie ascunde slava deşartă, în post, mândria, şi le ascunde nu în altele, ci chiar în căile în care umblăm, ceea ce este încă şi mai cumplit.

Pierit-a fuga de la mine. Vezi iarăşi o mărire a chinurilor. Căci arată nu numai că a pus cursă în căile lui, nici că nu era nimeni să-i ajute, nici că nu îl cunoştea nimeni, ci nici singura cale de scăpare care i-a mai rămas, aceea de a-şi dobândi izbăvirea prin fugă, nu mai era uşoară şi cu lesnire. Astfel era prins în mijlocul relelor şi în nenorocire fără putință de scăpare şi totuşi nici aşa nu a deznădăjduit.

Şi nu este cel ce caută sufletul meu, adică nu este cine să sară în ajutor, cine să ofere sprijin. Ce face acesta? Oare fiind în atâta strâmtorare şi în imposibilitatea de a se apăra, deznădăjduieşte de mântuirea lui? Nicidecum, ci caută de îndată scăpare la Dumnezeu şi zice: Strigat-am către Tine, Doamne, zis-am: „Tu eşti nădejdea mea, partea mea eşti în pământul celor vii". Vezi privegherea sufletului? Nu l-au copleşit pe el chinurile, ci mai mult l-au înaripat şi, fiind în impas, a cunoscut mâna cea nebiruită şi puterea cea atotputernică şi uşurința cu care ne scoate din situații fără ieşire.

Zis-am: Tu eşti nădejdea mea. Cele omeneşti toate sunt neputincioase, viforul mai mare decât orice ajutor posibil, încât prin nici un meşteşug nu se poate preîntâmpina naufragiul. Şi totuşi, deşi la oameni acestea sunt fără de nădejde şi nu avem nici o putere, Ție toate îți sunt cu putință şi uşoare. De aceea, nădăjduind, nu ne vom lăsa copleşiți. Partea mea eşti în pământul celor vii. Adică moştenirea mea, comoara mea, bogăția mea eşti Tu. în pământul celor vii. Pământ al celor vii numeşte aici propria lui patrie. Căci se ştie că adeseori robia din Babilon o numeşte iad şi moarte. Apoi, fiindcă era în țară străină nu se săvârşea nici una din slujirile obişnuite, ci toate slujbele se împlineau acolo, în patrie, şi de aceea zice: Partea mea eşti în pământul celor vii. Pururea mi-ai fost ajutor şi m-ai apărat în pământul celor vii, şi mare a fost ataşamentul meu față de Tine.

la aminte la rugăciunea mea că m-am smerii foarte. Vezi cum ceea ce a spus mai sus, aceea şi aici aduce în apărarea sa, adică smerenia, faptul de a da socoteală pentru păcatele sale. Iar acel foarte nu se referă atât la condamnarea faptelor, cât la întristarea şi slăbiciunea celui ce pătimeşte. Căci dacă vei privi numai la gravitatea păcatelor mele, smerenia mea nu este

foarte mare, dar dacă vei ține seama de slăbiciunea celui ce suferă, atunci ea este foarte mare. Căci Dumnezeu nu dă deloc pedeapsa pe măsura păcatelor noastre. Iar dacă pedeapsa pare să fie de nerăbdat pentru cei ce o suferă, aceasta nu ține de natura pedepsei, ci de slăbiciunea celui ce o rabdă.

Izbăveşte-mă de cei ce mă prigonesc că s-au întărit mai mult decât mine. Iată şi altă cauză iarăşi, nedreapta cursă a unelti-torilor şi faptul de a fi într-o slăbiciune extremă. Scoate din temniță sufletul meu ca să laude numele Tău. A lăuda aici are sensul de a mulțumi. Ceea ce vrea să spună aceasta este: slobozeşte-mă din chinuri. Temniță numeşte mulțimea neno-rocirilor.

3. Ca să laude numele Tău. Nu este puțin lucru ca cei ce se află în prosperitate să nu uite binefacerile primite. Căci mulți oameni în necazuri sunt mai sârguitori, iar în vremuri de odihnă, mai leneşi. Iar alții, iarăşi, sunt leneşi în vreme de răgaz, iar în vremea necazului, cad în deznădejde. Dar David în ambele situații rămâne statornic păzind aceeaşi evlavie. Nici necazul nu îl face să cadă, ci mai tare îl adună la rugăciune şi cerere, nici răgazul nu îl face să se abată, ci şi atunci se pregăteşte pentru mulțumire. Pe mine mă aşteaptă drepții până ce îmi vei răsplăti mie. Altă versiune: „mă vor încununa drepții când îmi vei face bine." Ce înseamnă aceasta? Căci şi pe drepți îi foloseşte aceasta. Şi aceia se vor bucura, se vor veseli, vor tresalta, văzând slobozirea mea din chinuri. Aşa sunt sufletele sfinților. Ei suferă cu cei ce suferă rele şi nu pizmuiesc pe cei fericiți, ci se bucură şi se veselesc împreună cu cei acoperiți de binefaceri. Ceea ce şi Pavel a poruncit zicând: „Bucurați-vă cu cei ce se bucură şi plângeți cu cei ce plâng"". Nu mică este această virtute. Căci mulți se bucură de necazurile altora şi pizmuiesc pe cei ce se ridică, din multă cruzime şi din lipsă de omenie născând ambele patimi. Dar drepții nu sunt astfel, ci sunt liberi de ambele patimi, fiind milostivi, compătimitori şi iubitori de oameni, având dobândite ambele virtuți. Căci aşa cum aceia din cruzime, pătimesc cele două vicii, la fel aceştia din iubire de oameni, prin compătimire, participă la durerea altora, prin bucurie, participă la fericirea altora. Pentru ce a zis: îmi vei răsplăti mie. Alt traducător spune: „Când îmi vei face bine". Mai sus a vorbit despre necaz şi smerenie, iar nu despre faptele sale şi de îndrăznirea cea din fapte. Pentru ce atunci cere răsplată? Pentru zilele smereniei sale. Nu mică este această faptă, a purta necazul cu mulțumire. De aceea numeşte răsplătire plata pentru acestea. Aşadar, să nu dez-nădăjduim în necazuri, ci să ne rugăm să nu intrăm în ispită, dar să primim cele ce vin asupra noastră. Să lepădăm de la noi păcatele care sunt şi, dacă avem vreo virtute, să o facem şi pe aceea mai

strălucitoare prin smerenie. Căci pe aceasta a arătat-o Iov şi atunci mai mult a strălucit. Aceasta este un bine şi pentru trup. Şi nu numai la oameni, ci şi la animale, şi nu numai la animale, ci şi la plante. De aceea cultivatorii nu îngăduie viilor, nici celorlalți copaci să aibă frunze peste măsură, ci împiedică odrăslirca lor prea abundentă prin tăiere, întorcând toată puterea ei spre rădăcină, ca să nu o risipească în frunze şi să aducă un rod searbăd. Ceea ce se întâmplă şi la oameni. Căci o râvnă cheltuită în eforturi inutile, face sufletul slab pentru a aduce roadă coaptă şi desăvârşită a evlaviei. Aceasta se poate vedea şi la ape. Apa care este stătătoare şi necurgătoare este nesănătoasă, pe când apa curgătoare, drenată şi canalizată, nu numai că este sănătoasă, ci este şi plăcută la vedere şi bună de băut şi de atins. Dar, adeseori, necazul biruieşte legile firii. Un obiect tras în jos şi izbit de pământ este propulsat în sus cu şi mai mare forță. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu oamenii. Căci cei care suportă cu uşurință necazurile se ridică mai sus şi, chiar

dacă ar fi ataşați dc pământ şi cu totul pământeşti, dar smeriți, mari lucruri câştigă prin aceasta. Aşadar, ştiind aceste lucruri, să purtăm cu mulțumire necazurile care vin asupra noastră, ca acelea să devină mai uşoare şi să dobândim şi bunătățile cele viitoare, de care fie să ne învrednicim noi toți cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 142

Doamne, auzi rugăciunea mea

1. Rugăciunea înseamnă şi cererea adresată prin cuvinte, dar înseamnă şi făgăduință1. De aceea un înțelept îndeamnă: „nu repeta cuvintele tale în rugăciune"2. Nu ne îndeamnă şi nu ne sfătuieşte să nu repetăm aceleaşi cuvinte când ne rugăm lui Dumnezeu, departe de asta, căci ni se porunceşte să stăruim în rugăciuni, ci să nu amânăm atunci când făgăduim ceva lui Dumnezeu şi să ne grăbim a împlini făgăduința. De aceea zice în altă parte: „nu amâna să împlineşti făgăduința"3. Căci viitorul este nesigur. Fie boala, fie evenimente neprevăzute te pot împiedica să-ți împlineşti făgăduințele. Iar dacă şi moartea, venind, te întrerupe, nu vei avea nici o scuză. Dar aici foloseşte cuvântul în sensul de rugăciune, cerere şi implorare. De aceea a adăugat aceasta arătând: ascultă, cererea mea întru, adevărul Tău. Altă variantă: „intru credința Ta". Alta: „Intru credincioşia Ta". Adică pleacă-Te cererii, pune-o pe ea în faptă, întărind-o întru adevărul Tău. Foloseşte-Te de puterea Ta pentru a împlini cele ce Iți cer.

Dar să vedem care este natura cererii. La oameni, când cineva aduce o cerere, cei ce o primesc urmăresc să vadă în primul rând, dacă este ceva drept şi legiuit; atunci este ascultat. Dar de obicei cererea de la oameni se face pentru ranguri şi demnităţi sau pentru bani şi alteori pentru apărarea de nedreptate. Iar unii cer lucruri care depăşesc puterea judecătorilor. Dar noi ne rugăm pentru iertarea păcatelor şi atunci ajungem la această rugăciune, când judecătorul nostru cel lăuntric, mă refer la conştiinţă, nu ne lasă o clipă de răgaz, nu ne iartă. Căci nici nu are puterea să ne ierte. Şi aşa cum rumeni nu îndrăzneşte să se apropie de rege [ca să ceară dreptate] pentru un veşmânt sfâşiat sau pentru furtul a zece oboli, la fel şi tu, având cu mult mai multă evlavie decât în faţa unui împărat, nu cuteza să te apropii de Dumnezeu pentru lucruri ieftine şi de nimic, cum ar fi că cineva te-a nedreptăţit în privinţa banilor sau te-a insultat. Ci mai ales în acelea în care te nedreptăţeşte diavolul ai nevoie de ajutorul de sus. Dar nu ai pe nimeni care să-ţi poarte de grijă şi să-ţi înfăţişeze cererea la Dumnezeu? Strigă la împăratul care Se apropie, caută prilejul potrivit. Când Se apropie împăratul? Pururea şi mereu. Când este momentul potrivit? Când vrei tu şi când te faci pe tine vrednic. Evreilor li s-a poruncit să rămână la poalele muntelui când trebuiau să se arate lui Dumnezeu, să poarte veşminte albe şi să nu se apropie de femeie. Dar tu, în locul veşmintelor, curăţeşte-ţi sufletul şi apropie-te cu înţelepciune şi blândeţe şi cu multă linişte; astfel înfăţişează-te înaintea împăratului, dacă vrei să îţi împlinească cererea. Această călătorie către El nu arc nevoie de multă cheltuială, ci ia cu tine, în loc de provizii, virtutea. Şi unde locuieşte acest împărat? Aproape de cei cu inima zdrobită. Păşeşte pe calea aceea. „Aproape, zice, este Domnul de toţi cei ce îl cheamă pe El întru adevăr"4. Acolo îl vei afla, acolo îl vei întâlni. Aproape este de cei ce îşi împart pâinea lor cu cei lipsiţi şi de cei care fac milostenii. Dacă vei merge pe calea aceasta îl vei afla pe El gata să Se plece la cererea ta. „încă vorbind tu, Eu voi zice: lată-Mă!"5. Şi nu vei avea nevoie de nici un mijlocitor, ci tu prin tine însuţi îi vei înfăţişa cererea.

Auzi-mă întru dreptatea Ta. Ce faci, omule? Căci în continuare urmează să spui: Să nu intri ia judecată cu robul Tău, că nimeni din cei ini nu-i drept înaintea Ta şi aici ceri să fii auzit

după dreptate? Ce înseamnă deci cele spuse? De fapt, aici numeşte dreptate iubirea de oameni şi în multe alte locuri din Scriptură ar putea vedea cineva că dreptatea este înţeleasă în sensul acesta şi în chip foarte potrivit. Căci la oameni dreptatea este despărţită de milă, dar

la Dumnezeu nu aşa stau lucrurile, ci la dreptate se amestecă şi mila şi în aşa măsura încât dreptatea este numită milă. Şi vezi în cazul potopului, câtă a fost mila şi câtă a fost dreptatea. Căci dacă au fost pedepsiți păcătoşii de atunci, nu a fost totuşi pedeapsa pe măsura păcatelor. Nu socoti mulțimea apelor nici numărul zilelor din timpul acelui naufragiu, nici lumea întreagă devenită toată un ocean. Căci ce însemna aceasta pentru cei pierduți? Acestea puteau fi înspăimântătoare, dar nu au fost un chin pentru cei ce şi-au aflat moartea în acele ape. Căci cei care nu au simțit nimic din cele petrecute cum au mai fost pedepsiți? Fiindcă pierzania le-a venit într-o singură clipă şi au suferit o moarte dintre cele mai uşoare de vreme ce a survenit dintr-odată şi a fost mai uşoară şi mai puțin dureroasă decât cea prin foc, prin sabie, prin spânzurare sau alte chinuri. încât cele petrecute erau mai mult o imagine a chinului decât o realitate. Aşadar, au prelungit fărădelegile lor tot timpul până la adânci bătrâneți, iar pedeapsa li s-a dat într-o clipă, dacă pedeapsă putem numi ceea ce nu e decât o datorie a firii.

2. Vezi cât de mare este iubirea de oameni? Vrei să o vezi şi din altă parte? Dumnezeu n-a adus degrabă potopul, ci mai întâi l-a prezis o dată, de două ori şi de mai multe ori. Căci le-a vorbit lor şi prin arcă, dar ei nici aşa nu au cedat, deşi fărădelegea lor nu mai avea nevoie de vreo prevestire. Dar nici firea nu i-a învățat pe ei, ci asemenea porcilor fiind sau mai degrabă mai necurați şi decât porcii, stricându-se unii pe alții şi smulgând din rădăcină legile firii din adâncul lor, necedând nici unui îndemn, nici unui sfat şi nerodind nici un folos din faptul că se aflau în vecinătatea dreptului, totuşi într-o singură clipă au dat socoteală pentru nelegiuirile lor sau mai degrabă s-au slobozit din stricăciunea lor şi s-au eliberat de pedeapsa. Căci era mai cumplit pentru ei că au făcut atâtea fărădelegi, decât faptul că au fost înghițiți de potop. Putem numi pedeapsă faptul că i-a slobozit din atâta întinăciune pe cei stricați de vicii şi fărădelegi, care s-au amestecat unii cu alții în chip fărădelege şi care s-au acoperit de ruşine? Căci nu vom spune că medicul, care taie mădularele cangrenate, pedepseşte trupul, ci îl vom primi pe el ca pe un binefăcător. Cu cât mai mult aşadar nu vom fi uimiți de Dumnezeu, de înțelepciunea şi iubirea Lui de oameni, de Cel ce astfel a pedepsit ceea ce era al Lui? Aşadar, trebuie ca mereu să îl admirăm şi să îl slăvim. Ci mai ales pentru aceasta nu trebuie niciodată să ne oprim a admira purtarea Lui de grijă, nici să încetăm a-L lăuda pe El pentru acestea. Fiindcă printr-o tăietură rapidă a tăiat fărădelegea şi fără nici o durere a aplicat leacul. Aşadar, să nu te tulbure că i-a potopit pe toți dintr-odată. Ce diferență ar fi fost dacă ar fi făcut aceasta treptat, câte puțin? Ce-i foloseşte celui plecat dacă părăseşte această

viață singur sau împreună cu toți? Auzi-mă întru dreptatea Ta, adică întru mila Ta. Că dreptatea înseamnă milă o arată urmarea: Să nu intri la judecata cu robul Tău. Aceasta cerea lui Dumnezeu şi Iov, acest bărbat care era „drept, adevărat, temător de Dumnezeu şi se ferea de orice lucru rău"*'. „De-ar fi vreun judecător sau vreun mijlocitor care să judece între noi amândoi"7. Iar când Dumnezeu i Se arată: „Voi pune mâna mea peste gura mea"", când Dumnezeu îl provoacă şi îi zice: „Tncinge-ți coapsele tale ca un viteaz"9. Şi iudeilor Ie reproşează zicând: „Ce nedreptate au găsit în Mine părinții voştri de s-au depărtat de Mine şi căpeteniile voastre au făcut fărădelege împotriva Mea?"1".

"Iov 1,1.

"Iov 40,4.

Face aceasta nu fiindcă vrea sa le pronunțe o sentință mai cumplită, ci să-i aducă la simțire şi la mărturisirea propriilor păcate, ca apoi să le dea iertare ca astfel să vadă mărimea binefacerii. De aceea zice: „Spune tu mai întâi fărădelegile tale" nu ca să fii osândit, ci „ca să fii îndreptățit"11. De aceea nu spune El Însuşi aceste fărădelegi, ci ne pregăteşte pe noi pentru mărturisirea lor. Căci dacă ar vrea să pedepsească ne-ar învinui El însuşi. Dar acum, fiindcă vrea să miluiască, îl lasă pe păcătos să mărturisească pentru ca acesta să ia cununa recunoştinței şi, prin mărturisire, să-şi atragă mila. Ce este asemenea cu o astfel de bunătate şi milă şi iubire de oameni? Nimic. Spune-mi, şi nu voi căuta mai mult. Mărturiseşte, şi îmi este de ajuns, nu mai cer nimic altceva.

Sa nu intri la judecată cu robul Tău. Mulți se îndreaptă şi vin la virtute la gândul viitoarei judecăți a lui Dumnezeu. Drepții ştiu aceasta şi mai înainte de judecata viitoare. Iar cei neînțelepți o ştiu şi ei prin faptul că profeții au spus-o neîncetat. „Domnul este în judecată cu poporul Său şi va grăi împotriva lui Israel"12. „Ascultați voi, munților, certarea Domnului şi voi văi şi temelii ale pământului"13. Şi: „Ascultă, cerule şi ia aminte, pământule"""*. Prin faptul că El spunea neîncetat că va judeca, se îndreptau şi cei mai nesimțitori dintre oameni. Căci unii dintre iudei ziceau: „Pentru ce să postim dacă Tu nu vezi?"1". Şi în altă parte: „Cel ce face rău este bun înaintea Domnului"16. „Dar iată că acum noi fericim pe cei mândri. Şi propăşesc cei ce săvârşesc fărădelegi"1'. „Fiii poporului tău zic: «Calea Domnului nu este dreaptă»"1". Şi fericitul

u ls. 1,2.

15 ls. 58,3.

17 Mal. 3,15. 111 Iez. 33,17.

Iov, când a suferit acea încercare grea, nu a avut aceeaşi părere pe care au avut-o iudeii - să nu fie! - a spus totuşi: „Oare între noi se află un mijlocitor care să judece între noi amândoi? Să depărteze varga Sa de deasupra capului meu aşa încât groaza Lui să nu mă mai tulbure"'9. De aceea Dumnezeu îi spune: „Te voi întreba şi tu îmi vei da lămuriri"2". Dar Iov s-a înspăimântat şi a zis: „De ce să mă mai judec eu, care sunt certat şi care mustru pe Domnul?"21. Şi iarăşi: „Din spusele unora şi altora auzisem despre Tine, dar acum ochiul meu Te-a văzut. Pentru aceea mă urgisesc eu pe mine însumi şi mă pocăiesc în praf şi cenuşă"22. „Voi pune mâna mea peste gura mea"25. Şi a zis Dumnezeu către el: „Nu, ci încin-ge-ți coapsele tale ca un viteaz"24, amintindu-i lui propriile cuvinte şi zicând: „fiindcă ai vrut să te judeci cu Mine, iată-Mă sunt gata să Mă judec cu tine". Ai văzut iubirea de oameni cea negrăită a lui Dumnezeu? Ai văzut bunătatea Lui care nu are margini? De aceea şi cei trei tineri ziceau: „Că am păcătuit, că am făcut fărădelege şi am greşit în toate"25. Fiindcă mulți dintre cei nesimțitori aruncă păcatele lor asupra lui Dumnezeu, îndemnați fiind de diavol. De aceea Dumnezeu, vrând să scoată din rădăcină acest obicei, neîncetat spune că se va judeca cu ei.

3. Căci astfel a păcătuit şi cel întâi zidit, fiindcă spunea: „femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, aceea mi-a dat şi am mâncat"20. Şi iudeii multe asemenea păcătuiau. „Că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta. Pentru ce spun eu de mine sau de cutare sau cutare? Nu este om pe pământ care,

111 Iov 9, 33-34. *' Iov 40, 7.

"^40,3.

judecat fiind după cele poruncite de Tine, să poată fi aflat drept. De departe biruința este la Tine.

Că a prigonit vrăjmaşul sufletul meu. Putem să ne gândim că aici vorbeşte despre Saul care îi era vrăjmaş şi care atunci îl prigonea. Dar putem înțelege şi potrivit anagogiei, că aici vrăjmaş numeşte pe diavol. Căci nu încetează acela vreodată a prigoni pe cei ce sunt ai lui Dumnezeu. Cum dar ne vom putea elibera de prigoana aceluia? Dacă ne vom afla într-un loc unde acela nu poate intra. Şi care, zice, este acest loc? Care altul decât cerul? Dar cum este cu putință sa urcăm la cer? Ascultă-1 pe Pavel care zice şi care arată că chiar în trup fiind

putem petrece acolo. „Căutați cele de sus, unde se află Hristos, şezând de-a dreapta lui Dumnezeu"27. Şi iarăşi: „Cetatea noastră este în ceruri"28.

A smerit până la pământ viața mea. Multe lucruri înseamnă numele de smerenie. Căci este şi o virtute smerenia ca atunci când spune „inima smerită şi zdrobită Dumnezeu nu o va urgisi"29. Este o smerenie care vine de la nenorociri şi este una care vine de la păcate. Aici vorbeşte despre smerenia care vine din nenorociri. De aceea adaugă arătând: A smerit până la pământ viața mea. Mai este şi o smerenie care vine din pedeapsa mândriei ca atunci când spune: „Cel ce se înalță pe sine se va smeri"3". Este şi o altă smerenie care vine din pofta nesățioasă. Ce este mai smerit, mai umil decât cei care se îngroapă în bogății, în putere şi în slavă? Căci unii ca aceştia sunt de două ori smeriți, una, că sunt târâți la pământ, şi doi, fiindcă le consideră pe acestea mari, aşa cum copiii socotesc ceva important jucăriile şi mingile lor. Dar aceasta nu este semn că acelea sunt într-adevăr mare lucru, ci semnul unei minți smerite şi nedesăvârşite a celor care le admiră. La copii este o scădere a firii şi a vârstei, Ia ceilalți este o

vină a liberei lor alegeri. Căci fiind bărbat în toată firea şi ajuns la desăvârşirea vârstei, socoteşte lucru mare ospețele, desfrâurile şi dezmățul. Or, ce poate fi mai smerit şi mai umil de atât? Deşi muiți îi numesc pe unii ca aceştia mari de suflet51. Dar ci sunt iarăşi mai smeriți şi mai umili decât aceia. Aşadar, să învățăm care este adevărata măreție şi ce te face umil. Căci nimic nu te face atât de măreț, cât faptul de a disprețui toate cele pământeşti. Profetul vorbeşte apoi despre smerenia care vine din nenorociri.

M-a aşezat întru întuneric ca pe morții cei din veacuri. Descrie aici o îndoită nenorocire: că î-a aşezat în întuneric şi că l-a aşezat ca pe morții cei din veacuri, prin ambele semnificând robia la care era supus atunci. Fiindcă cel ce se află în întuneric mai poate face ceva, să aprindă o lumânare, dar vrând să arate cu tărie mulțimea relelor, prin numele morților a mărit nenorocirea lui. Asemenea sunt şi cei ce trăiesc în păcate. Căci ca morții în întuneric, aşa sunt şi ei. Chiar dacă s-ar înconjura de mii de lămpi, chiar dacă ar privi la soare, chiar dacă ar fi strălucitori prin veşminte şi prin alte îngrijiri, nu sunt cu nimic mai buni decât morții care se afiă în întuneric, ci soarta lor este cu mult mai cumplită, fiindcă moartea este un efect al firii, dar la ei osânda le vine din propria voință. Este şi un întuneric viitor despre care zice: „Luați-1 şi aruncați-1 în întunericul cel mai din afară"'2. Este şi un întuneric al răutății: „Pe cei ce şed în întuneric şi în umbra morții"35. Şi Sfântul Pavel: „Nu suntem fiii întunericului"14. Şi iarăşi: „S-au rătăcit în cugetele lor şi inima lor cea nesocotită s-a

întunecat"3"'. De aceea, aşa cum cei care sunt în întuneric nu cunosc natura lucrurilor, tot aşa cei ce

52 Mt. 22,13. 33 Lc. 1, 79. 541 Tes. 5, 5.

53 Rom. 1,21.

trăiesc în păcate sunt orbiți şi nu cunosc cele arătate lor, ci aleargă după umbre ca după adevăr, urmărind bogăția, desfătările şi puterile, nu cunosc nici pe duşmani, nici pe prieteni, având încredere în duşmani ca în prieteni şi luptân-du-se cu prietenii ca şi cu duşmanii. Nu vezi pe săraci în fiecare zi strigând, chinuindu-se neauziți de nimeni? Pentru ce nu sunt auziți? Fiindcă i-a aşezat pe ei diavolul în întuneric ca pe morții cei din veac. Ceea ce pentru alții e întunericul şi moartea, pentru aceştia este cruzimea şi neomenia. Cei care sunt în întuneric nu văd relele ce se abat asupra lor. Aceasta pătimesc şi aceştia, nevăzând nenorocirile care sunt atât de aproape de ei şi care îi aruncă în prăpăstii şi adâncuri. Cei care sunt în întuneric îndrăznesc să facă cele de ruşine fără frică după cum fac şi cei ce trăiesc în răutate şi viciu; astfel, ca şi când ar fi în întuneric şi ca şi când n-ar fi nici un om care să vadă faptele lor, fără nici o frică îndrăznesc toate, făcând fărădelegi în mijlocul cetăților ca şi când ar fi în pustie.

4. Cei ce şed în întuneric sunt neîncetat în frică, la fel şi păcătoşii. Căci nici un avar şi nici un răpitor nu este fără frică, chiar dacă s-ar lăuda de o mie de ori şi chiar dacă pe dinafară s-ar arăta strălucitor. Căci aşa este firea conştiinței. Şi mai înainte vreme aceştia erau lipsiți de orice iertare, cu cât mai mult acum, fiindcă, deşi a strălucit soarele dreptății, ei tot în întuneric stau. Şi cum stau în întuneric, deşi a strălucit soarele dreptății? Din pricina bolii de care suferă ochii lor. Se îngroapă în bârloguri sau în vizuini sau în grote ale răutății şi nu mai pot privi spre raza soarelui din pricina slăbirii ochilor.

Mâhnit e duhul în mine, întru mine s-a tulburat inima mea. Altă versiune: Mărimea necazului Iui se arată prin tulburarea sufletului. Ce înseamnă întru mine? Adică nici nu putea împărtăşi altora ca să primească astfel vreo mângâiere. Astfel sunt sufletele oamenilor răi. Nu este nici un moment când să nu fie tulburat nu numai de chinurile prezente, ci şi dc cele viitoare. Nu este la aceştia niciodată linişte, nu este nefrica sufletului, ci sufletul lor este mai tulburat decât orice mare. Nici noaptea, nici ziua nu se pune capăt furtunii lor, ci sunt izgoniți de pretutindeni, chiar dacă nu e nimeni care să-i tulbure, ci au războiul sălăşluit în ei înşişi, şi

nici de cele pe care le-au agonisit deja nu se pot bucura, sfâşiaţi fiind de grijile pentru cele pe care încă nu le-au dobândit. Se îngrijesc de lucrurile tuturor, amestecându-se în averile tuturor, socotindu-se în ei înşişi cum să îl convingă pe unul, cum să îl înfricoşeze pe altul, cum să îl linguşească pe unul, cum să îl forţeze pe altul. Ei nu au în minte decât calomnii, cumpărări, vânzări, testamente, garanţii, dobânzi, capitaluri, cărând cu ei gunoiul tuturor relelor. Şi când toate lucrurile le merg ca pe roate, atunci sunt mai tulburaţi. Vezi-1 pe bogatul acela tulburându-se când îi rodea lui ţarina şi nedumerind u-se, şi fiind în încurcătură şi zicând: „Ce voi face? Voi strica jitniţele mele şi mai mari le voi zidi"36. Dar săracul nimic asemănător nu pătimeşte.

Adusu-mi-am aminte de zilele cele de demult, cugetat-am la toate lucrurile Taie. Nu mică este această mângâiere, faptul de a cunoaşte trecutul şi prezentul. Deoarece, ca să zicem aşa, Dumnezeu sălăşluieşte în aceleaşi legi şi acum, şi amintirea trecutului este cea mai mare mângâiere pentru prezent. De aceea şi zice în alt psalm: „Oare în veci mă va lepăda Domnul şi... până în sfârşit mă va lipsi de mila Lui?"37. Şi alt înţelept: „Uitaţi-vă la neamurile cele din început şi vedeţi cine a nădăjduit în Domnul şi s-a ruşinat?"38. Şi Sfântul Pavel: „Şi toate acestea li s-au întâmplat acelora, ca preînchipuiri ale viitorului şi au fost scrise spre povăţuirea noastră la care au ajuns sfârşiturile veacurilor"m. Adeseori câştigăm amintin-du-ne nu numai evenimentele străine, ci şi evenimentele propriei vieţi. Şi aceasta arătând-o Apostolul, zicea: „Aduceţi-vă, dar, aminte mai întâi de zilele în care, după ce aţi fost luminaţi,

aţi răbdat luptă grea de suferinţe". Şi prin amintirea celor contrare: „Şi ce roadă aveaţi atunci? Roade de care acum vă e ruşine"4". Şi un alt înţelept: „în tot ce faci adu-ţi aminte de sfârşitul tău şi nu vei păcătui niciodată"41. Deşi aceasta ţine de viitor, totuşi are început în trecut, moartea comună tuturor oamenilor. Şi Sfântul Pavel face aceasta făcând apel când ia trecut, când la viitor fie ca să mângâie, fie să îndrepte. „Căci nu voiesc, fraţilor, ca voi să nu ştiţi că părinţii noştri au fost toţi sub nor şi că toţi au trecut prin mare... Şi toţi au mâncat aceeaşi mâncare duhovnicească. Dar cei mai mulţi dintre ei nu au plăcut lui Dumnezeu"12, iar alteori îndreptând prin cele viitoare: „Ei vor lua ca pedeapsă pieirea veşnică de la faţa Domnului şi de la slava puterii Lui"43. Şj iarăşi: „Dar la urmă i-a ajuns mânia lui Dumnezeu"41. „îl va vădi ziua Domnului, fiindcă în foc se va descoperi şi focul însuşi va

lămuri ce fel este lucrul fiecăruia"43. Şi iarăşi: „Căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării"46. Dar acestea sunt când Apostolul vrea să îndrepte. Când vrea să mângâie, mângâie prin ambele şi prin trecut, zicând aşa: „Binecuvântat este Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Ti sus Hristos, Părintele îndurărilor şi Dumnezeul a toată mângâierea, Cel ce ne mângâie pe noi în tot necazul nostru, ca să putem să mângâiem şi noi pc cei care se află în tot necazul, prin mângâierea cu care noi înşine suntem mângâiați de Dumnezeu"47. Sau îndemnând prin cele viitoare: „Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi"4*. De aceea şi psalmistul spune:

Rom. 6,21. '" înț- Sir. 7, 38. 421 Cor. 10,1-5

441 Tes. 2,16.

Adusu-mi-am aminte de zilele cele de demult, cugetat-am la toate lucrurile Tale. Nu a spus numai adusu-mi-am aminte, ci şi cugetat-am. Adică m-am străduit prin multă cugetare să reamintesc cele întâmplate la cei de demult. Căci mare mângâiere ne vine nouă din istorisirea Scripturilor şi multă înțelepciune. De aceea şi Sfântul Pavel zicea: „ca prin răbdarea şi mângâierea care vin din Scripturi, să avem nădejde"49. Şi iarăşi: „Toată Scriptura este insuflată dc Dumnezeu şi de folos spre învățătură, spre mustrare, spre îndreptare"50.

Şi psalmistul, în atâta necaz fiind şi atâta tulburare, află mângâiere prin faptul că îşi aminteşte cele de demult, feluritele pronii ale lui Dumnezeu. Cugetat-am. la toate lucrurile Tale, la faptele mâinilor Tale m-am gândit. Altă versiune: „la faptele mâinilor Tale am cugetat". Arată că, făcând astfel, multă mângâiere a rodit şi a devenit mai apropiat de Dumnezeu. De aceea şi adaugă, arătând aceasta: Intins-am către Tine mâinile mele. Nu zice simplu întins-am (sciteiva), ci am deschis larg (SiEuiiaoa) mâinile mele, arătând elanul sufletului grăbit să iasă din trup şi să alerge la Dumnezeu. Fiind plin de elan față de Dumnezeu prin amintirea faptelor Tale, şi cugetând la întreaga Ta iubire de oameni şi la lecția învățată din nenorociri şi la eliberarea din toate necazurile, către Tine iarăşi caut scăpare.

Sufletul meu ca un pământ fără de apă Ție. Altă versiune: „Ca un pământ care însetoşează de Tine". Pururea. Căci aceasta înseamnă diapsalma. Şi în nenorociri, şi în vreme de fericire, şi în orice vreme am arătat egală râvnă, zice. Ce înseamnă: Ca un pământ fără de apă, Țiel Aşa cum pământul uscat tânjeşte după ploaie la fel şi eu sunt față de Tine, fără încetare. Mărimea necazurilor a sporit şi mai mult dorința. De aceea a şi îngăduit Dumnezeu să crească necazurile, arătând multă purtare de grijă. Căci nu numai că a făcut făpturile, ci se şi

îngrijeşte de cele ce sunt, de oameni şi de toate celelalte. Ştiind acest lucru şi Sfântul Pavel zicea: „Căci în El

* Rom. 15, 4. ":i 11 Tim.3,16.

trăim şi ne mişcăm şi suntem"51. Şi încă: „Toate prin El sunt aşezate"52. Şi David: „Toate către Tine aşteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme. Dându-le Tu lor, vor aduna, deschizând Tu mâna Ta, toate se vor umple de bunătate. Dar întor-cându-Ți Tu fața Ta, se vor tulbura"53. Şi iarăşi: „Cel ce caută pe pământ şi-1 face pe el dc se cutremură"34. Şi Isaia: „El ține cercul pământului"55. Şi despre virtute: „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc"56. Şi iarăşi: „Cel ce face să locuiască cea stearpă în casă, ca o mamă ce se bucură de fii"57. De aceea cutremură pământul, se atinge de munți şi-i face să fumege, ca să arate stăpân ia Lui. întunecă soarele şi îl face să se eclipseze, prin aceasta propovăduind iarăşi creația lui Dumnezeu. Vezi iarăşi în Scripturi soarele reținut din drumul său şi luna oprindu-se odată cu el şi multe alte minuni. Când cunoştința lui Dumnezeu nu era întinsă în tot pământul, aveau loc aceste minuni. Dar acum nu mai este nevoie de această învățătură faptele însele strigând şi proclamându-L pe Stăpânul. Ai văzut întunericul din Egipt şi schimbarea elementelor. Iar dacă ar spune cineva că acest întuneric a fost un fenomen natural şi că faptul nu s-a întâmplat fiindcă Dumnezeu a poruncit, să spună cum de a avut el loc în vremea răstignirii. Căci atunci nu era o vreme determinată pentru eclipsă, ci era mai cu seamă una în afara oricăror previziuni, sau împotriva cursului naturii, atunci a avut loc. Iar eclipsele nu se petrec astfel. încât este limpede că aşa cum toate celelalte fenomene se petrec prin porunca Creatorului, la fel şi toate eclipsele.

Degrab auzi-mă, Doamne, că a slăbit duhul meu. Ce spui? îl grăbeşti pe doctor spre lecuire? Nicidecum. Dar este şi acest

54 F.s. 103, 33.

obicei la sufletele necăjite, precum şi Ia oamenii munciți de chinuri, să caute degrabă izbăvirea din chinuri. De aceea şi David adaugă şi pricina, zicând: că a slăbit duhul meu. Dacă Dumnezeu are putere să ridice şi din morți, cu cât mai mult poate aduce vindecarea mai înainte de sfârşit? Dar cum am spus deja, aici se acuză slăbiciunea firii. Căci ştia că Lui îi suni toate uşoare, dar nu putea suporta chinurile aduse asupra lui. Nu-ți întoarce fața Ta de la mine ca să nu mă asemăn celor cc se coboară în mormânt. Altă versiune: „Să nu ascunzi fața Ta de mine". Când îşi întoarce fața? însuşi Dumnezeu prin Isaia spune: „Nu că nu poate mâna Mea să izbăvească. Ci nelegiuirile voastre au pus despărțire între voi şi Dumnezeul

vostru""8. Aşadar, când facem ceva rău îşi întoarce faţa: „Ochii Tăi sunt prea curaţi ca să vadă răul şi Tu nu poţi privi apăsarea"w. De aceea îşi întoarce faţa şi de la cei mândri. Pentru că zice: „Spre unii ca aceştia îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriţi, cu duhul umilit şi care tremură la cuvântul Meu"60. Aşadar, să urmărim această virtute ca sa atragem privirea Lui, ca să nu cădem în prăpastia răutăţii şi a păcatului, unde este mult întuneric. Se poate ca şi cei căzuţi să se întoarcă. Dar trebuie ca cei ce au căzut să nu rămână zăcând jos. Groapă adâncă plină de fiare cumplite şi de întuneric este natura păcatului. Să aruncăm în ca funiile Scripturilor ca să ne legăm voinţa şi sa ne ridicăm îndată ce am căzut. Cum putem pune început acestei căi? Dacă după ce am căzut nu ne mândrim, nici nu deznădăjduim, dacă vom cânta aceste cuvinte ale profetului: „Oare cei ce cad nu se mai scoală?"6'. Şi iarăşi: „Astăzi, de veţi auzi glasul Lui, să nu vă învârtoşaţi inimile voastre ca la răzvrătire"62. Şi legându-ne cu aceste cugete să ne tragem afară din groapă. Fă să aud dimineaţa mila Ta, că întru Tine am nădăjduit. „Fă să aud din zori mila Ta", adică degrab.

6. Ai văzut sufletul necăjit şi întristat şi tulburat? Căci mai înainte de cercare vrea să fie auzit, astfel încât să fie îndreptat prin nădejdi şi prin aşteptarea ajutorului. Ceea ce spune aceasta este: ridică-mâ după făgăduinţa Ta. Apoi, ca îndreptăţire de a primi împlinirea cererii adaugă zicând: Că am nădăjduit întru Tine. Căci nimic nu caută Dumnezeu atât, cât să tindem către El.

Cunoscută fă-mi calea pe care noi merge că la Tine am ridicat sufletul meu. Ce spui? Cum ceri să ţi se facă cunoscută calea pe care vei merge, adică legea firii pe care Dumnezeu de la început a sădit-o în fire şi pe care legea lui Moise a înnoit-o? Fie vrea să spună aceasta, şi anume, conştiinţa mea este acoperită de răutate şi cer să fie înnoită. Fie cale numeşte aici această mulţime de lucruri pe care oamenii o ignoră, după cum şi Pavel arată, zicând: „căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie""1. Dar dacă Pavel ignoră aceasta după atâta cunoştinţă, pentru ce te miri atunci că psalmistul spune acestea? Vezi că el aici nu caută nimic pământesc, ci calea care d uce la Dumnezeu şi începe să facă ce depinde de el pentru aceasta. Căci nu a spus simplu cunoscută fii-mi, Doamne, calea ce duce către Tine. Dar ce? Fiindcă spre Tine am ridicat sufletul meu. Adică spre Tine tind, spre Tine privesc. Căci acestora mai cu seamă le face Dumnezeu cunoscută calea. De aceea spunea despre iudei, când a fost întrebat pentru ce le grăieşte lor în pilde, „Că văzând nu văd şi auzind nu aud". Iar am ridicat sufletul meu înseamnă: am adus sufletul meu, am înălţat către Tine sufletul meu.

Scoate-mă de la vrăjmaşii mei că la Tine alerg, Doamne. Vezi pretutindeni cum arată pricinile pentru a fi auzit, aduse de cel ce se roagă?

Să nu întorci/aţa Ta de la mine, că am nădăjduit întru Tine. Cunoscută fă-mi calea, că la Tine am ridicat sufletul meu. Scoa-te-rnă de la vrăjmaşii mei că la Tine alerg. Invaţă-mă sa fac voia Ta, că Tu eşti Dumnezeul meu. Nu a spus siinplu învaţă-rnă voia Ta, ci să fac. voia Ta. Adică să mă conduci la faptele înseşi. Căci este nevoie de ajutorul de sus şi de învăţătura de acolo ca să umblu pe calea care duce la virtute. Dar nici noi să nu rămânem în trândăvie, ci să aducem şi noi faptele care ţin de noi. Ca Tu eşli Dumnezeul meu. Vezi cererile lui duhovniceşti? Căci nu se roagă pentru bani, putere sau slavă, ci pentru a face voia lui Dumnezeu, ceea ce este comoara tuturor bunătăţilor, bogăţie nepieritoare, începutul fericirii, rădăcina, mijlocul şi sfârşitul.

Duhul Tău cel bun mă va povăţui la pământul dreptăţii. Vezi cum învăţăm şi suntem învăţaţi să săvârşim calea prin Duhul Sfânt? De aceea şi Sfântul Pavel zicea: „Nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Sfânt"6*. în pământul dreptăţii. Potrivit sensului literal, vorbeşte despre patria lui. Dar potrivit sensului anagogic, despre calea care duce la virtute. Altă versiune: „prin pământ nivelat". Căci nimic nu este mai neted decât virtutea, eliberată de zgomot şi tulburare.

Pentru numele tău. Doamne, mă vei via. îl vezi iarăşi alergând la Dumnezeu, neîncrezându-se în viaţa şi faptele lui. întru dreptatea Ta, scoate din necaz sufletul meu. Altă versiune zice: „întru milostivirea Ta". Vezi cât de adevărat este că pretutindeni numeşte dreptate iubirea lui de oameni. Scoate din necaz sufletul meu. Căci zice: „rugaţi-vă să nu intraţi în ispite""3.

Şi întru mila Ta vei nimici pe vrăjmaşii mei. Nu pentru că eu sunt vrednic, ci pentru bunătatea Ta slobozeşte-mă de cei ce mă războiesc, eliberează-mă din mâinile uneltitorilor, dă-mi răgaz să respir puţin în mijlocul suferinţei mele.

Şi vei pierde pe toţi cei ce necăjesc sufletul meu, că eu sunt robul Tău. Vezi iarăşi cum aduce pricina? Căci nu este de ajuns să obţinem cele pe care le cerem, ci să ne facem vrednici pe noi înşine de a primi cele pe care le cerem şi să aducem şi eforturile noastre pentru aceasta şi astfel să ne apropiem. Căci nu este de ajuns numai firea rugăciunii. Fiindcă şi iudeii se rugau şi au auzit: „când înmulţiţi rugăciunile voastre nu le ascult"'*. Şi pentru ce te miri că iudeii nu erau ascultaţi, când şi profetul care se ruga pentru ei a fost mustrat şi o dată şi de două ori a auzit: „Nu te ruga pentru poporul acesta... că nu te voi asculta""7? „Dacă s-ar afla acolo cei trei bărbaţi, Noe, Daniel şi Iov, ei n-ar scăpa nici pe fii, nici pe fiice"'*. Acestea, aşadar,

ştiindu-le, nu numai să ne rugăm, ci, pe lângă rugăciuni, să ne facem vrednici a primi, ca să dobândim bunătățile cele prezente şi ceie viitoare. Pe care fie să le dobândim noi toți, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 143

Binecuvântat este Domnul Dumnezeu! nostru, Cel ce învață mâinile mele la luptă şi degetele mele la război.

1. Ce spui? Dumnezeu este învățător al războaielor şi al luptelor? Nu ar greşi cineva atribuindu-I Lui şi biruințele în aceste lupte. Căci aceasta înseamnă Cel ce învață mâinile mele. Adică Cei ce face să biruim în război, să stăpânim, să înălțăm trofee. Când David l-a doborât pe Goliat, tot Dumnezeu era cauza biruinței, şi când a izbândit în multe războaie şi a pus trofee de biruință şi când împreună cu oamenii lui a pus mâna pe unele cetăți duşmane, Dumnezeu l-a făcut să stăpânească. De aceea cântând zicea: „Domnul cel tare şi puternic, Domnul cel tare în război"1. Şi în vremea lui Moise a lucrat multe asemenea izbânzi. Totuşi este şi un alt război mai cumplit decât acesta, şi acela mai ales are nevoie de ajutorul de sus, când ducem război împotriva puterilor potrivnice. Că războiul nostru este împotriva acestora, ascultă-l pe Sfântul Pavel care zice: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri"2. De aceea şi este mai greu, fiindcă cetele lor sunt din altă fire decât a noastră, de o fire nevăzută şi fiindcă lupta nu se dă pentru puțin lucru, ci pentru mântuire sau pierzanie. Aici nu putem vedea victimele acestui război, nu putem afla dinainte vremea lui, nici greutatea lui, nici locul, nici nimic asemenea. Căci aceste falange vă atacă în piață, în casă, când vă destindeți şi vă odihniți, încât trebuie să fiți mereu pregătiți. Acest război nu cunoaşte nici sfârşit, nu are nici vestitori care să-1 anunțe, nici soli, nici nimic altceva din acestea, ci lupta este neanunțată. De aceea trebuie să ne zăvo-râm din toate părțile şi să ne strângem provizii. Căci hrana acestui război şi armele unor astfel de oşteni sunt ascultarea Sfintelor Scripturi. Cel care nu se bucură de aceasta se topeşte de foame. „Voi trimite foamete pe pământ, nu foamete de pâine şi nu sete de apă, ci de auzit cuvintele Domnului"1. Aşadar şi aici, ca şi în războaiele celelalte, este nevoie de ajutorul de sus. „Nu se mântuieşte împăratul cu oştire multă şi uriaşul nu se va mântui cu mulțimea tăriei lui. Mincinos este calul spre scăpare şi cu

mulțimea puterii lui nu te va izbăvi"4. Aşa mulți au pus pe fugă pe duşmanii ior, mai înainte de luptă punând rugăciunea şi astfel au doborât armatele duşmane.

Mila mea şi scăparea mea, Sprijinitorul meu şi Izbăvitorul meu. Vezi iarăşi cum cere să fie izbăvit din iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Sau mai degrabă şi altceva se semnifică aici. Căci arată prin aceasta şi spune că nici de mila Lui nu sunt vrednic, dacă nu se pleacă El către mine. Aşadar, EI este mila mea, zice, căci nu prin faptele mele îl am pe El izbăvitor. Dacă este milă, ea nu este dată fără discernământ tuturor oamenilor. Căci zice: „Voi mii ui pe cine vreau să miluiesc şi Mă voi îndura de cine vreau să mă îndur""5. Trebuie, aşadar, dacă vrem să fim miluiți, să dăm de la noi înşine motiv pentru această milă. Psalmistul spune aici că însuşi faptul de a fi miluit se datorează lui Dumnezeu. Ai văzut sufletul smerit? Ai văzut cuget recunoscător şi cum pune totul pe seama milostivului Dumnezeu?

Sprijinitorul meu şi izbăi'itorul meu, apărătorul meu şi în El am nădăjduit. Neîncetat îşi întoarce nădejdea spre El, învățând pe toți să nu se lase scufundați de necazuri, ci şi în mijlocul nenorocirilor aflând u-se, să tindă către El şi niciodată să nu deznădăjduiască şi să cadă. Gîri El este Sprijinitorul meu şi izbăvitorul meu. încât chiar dacă nu apără şi nu izbăveşte de la început, trebuie să avem încredere. Daca El este Sprijinitorul, pe toți îi va izbăvi din chinuri. Şi nădejdea, mai ales atunci este când, deşi evenimentele ne aruncă în deznădejde, nădejdea ne face să avem credință cu privire la cele viitoare. Cel ce supune pe poporul meu sub mine. Bine zice astfel. Căci şi aici este nevoie de ajutor de sus, ca să îi supună pe slujitorii săi şi să nu se răzvrătească sau să se revolte. Nu numai în supunerea vrăjmaşilor şi duşmanilor avem nevoie de ajutorul de sus, ci şi în supunerea propriilor slujitori. Căci şi acesta este lucru mare, faptul de a guverna bine pe supuşii săi şi aceasta nu este mai puțin decât a birui pe vrăjmaşi. Adeseori mulți regi au pus multe trofee de biruință în războaie, dar au pierit pe timp de pace, neştiind să țină frâiele guvernării. Aşadar, nu în puterea împăratului stă supunerea armatei, ci în ajutorul lui Dumnezeu. Aşa cum de aici vin biruințele în războaie, aşa şi supuşenia propriilor slujitori.

Doamne, ce este omul că te-ai făcut cunoscut Lui? Sau fiul omului ca-l socoteşti pe el? Altă versiune: „Ce este omul ca să-1 cunoşti pe el?". Trebuie să fie cineva mare cel care îl va cunoaşte pe Dumnezeu sau mai degrabă cel ce are să fie cunoscut de El. Şi nu numai acela, ci şi cel căruia Dumnezeu i Se face cunoscut. De aceea cel mai bine a tradus Septuaginta, că Te-ai făcut cunoscut lui, arătând că nu noi îl aflăm pe El, ci El Se descoperă nouă. Căci nu a

spus, ce este omul care Te-a cunoscut pe Tine. Ci spune Ce este omul că Te-ai făcut cunoscut lui?

2. De aceea şi Sfântul Pavel nu încetează a spune: „Dar atunci voi cunoaşte pe deplin, precum am fost cunoscut şi eu"". Şi însuşi Hristos: „Nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi"7. Şi în altă parte iarăşi Sfântul Pavel: „Dar dacă iubeşte cineva pe Dumnezeu, acela este cunoscut de E1"K. De aceea, neîncetat şi pretutindeni spune că a fost chemat de Dumnezeu, arătând că nu el însuşi a alergat la El, ci mai întâi a fost chemat. Astfel zice şi în altă parte: „urmăresc îndreptarea ca doar o voi prinde, întrucât şi eu am fost prins de Hristos Iisus"". Cum atunci spune psalmistul: Ce este omul? Şi alt înţelept zice: „Mare este omul şi vrednic de cinstire omul milostiv"10. Şi în altă parte: „După chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el"". Totodată, i-a dat putere asupra întregii făpturi. Sunt unii de care lumea nu este vrednică. Dar acelea sunt spuse cu privire la virtutea de care aceştia au dat dovadă. Iar ace! Ce este omul? se spune despre fire. Dar şi firea este mare. Mare, da, dar dacă vei avea în vedere cunoştinţa de care a fost învrednicită, atunci firea este mult inferioară cunoştinţei. Să audă fiii ereticilor că dau dovadă de atâta nebunie, depăşind orice măsură, fiind atinşi de cea mai de pe urmă ignoranţă şi care pretind a cunoaşte cele mai presus de ei. Şi în ignoranţă este cunoştinţă şi în cunoştinţă este ignoranţă, şi, dacă vreţi, să încercăm un exemplu dintre lucrurile sensibile. Spune mie, dacă cineva ar spune că poate măsura marea şi că ştie câte cupe poate umple, oare nu mai degrabă unul ca acesta este neştiutor şi ignorant şi nu ştie ce este marea? Dar cel ce spune că nu ştie, ci socoteşte măsura ei nesfârşită, acesta mai degrabă este cel ce ştie ce este marea. Dar cu privire la Dumnezeu? Dacă ar spune cineva: L-am văzut pe Dumnezeu şi cu privirea mea L-am cuprins, oare nu mai cu seamă acesta este cel care nu cunoaşte pe Dumnezeu, fiindcă numeşte văzut ceea ce este nevăzut şi că voind să îşi sporească cunoaşterea, o pierde şi pe cea care

61 Cor. 8, 3. "Filip. 3,12.

11 Fac. 1, 27.

i-ar fi fost cu putinţă a o cunoaşte? Şi dacă cineva ar spune că El este nevăzut şi că nu poate fi văzut de nimeni nu mai degrabă unul ca acesta ştie ceva despre Dumnezeu? Iar dacă cineva ar spune că Dumnezeu e necuprins, iar altul ar spune dimpotrivă, că e cuprins, oare nu este acesta din urmă ignorant şi celălalt cel care ştie? Nu vezi că şi Sfântul Pavel a umblat pe aceeaşi cale şi a zis: „In parte cunoaştem şi în parte proorocim"12. Gândeşte-te câte minuni s-au petrecut ca să aflăm pe Dumnezeu, nu ce este firea Lui, ci că există. Căci „cine se

apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este"11. Toată făptura îl propovăduieste (Căci „din mărimea şi frumusețea făpturilor poți să cunoşti bine, socotindu-te, pe Cel care le-a zidit"14), minunata alcătuire a omului, cinstirile date lui, pedepsele, binefacerile, iconomiile, cele vestite mai dinainte prin profeți, feluritele minuni. După acestea a venit însuşi Cel Unul Născut şi a împlinit iconomia aceea minunată şi înfricoşătoare. Şi totuşi sunt unii care nu cunosc deloc ceea ce s-a manifestat limpede, şi tu pretinzi că prin propriile cugete poți înțelege ce este firea lui Dumnezeu?

Aşadar nu ÎI cunoşti deloc pe Dumnezeu? mi se va zice. Departe de mine gândul acesta. Dar ştiu că există, că este iubitor de oameni, că este bun şi pronia tor şi toate celelalte câte spune despre El Scriptura. Dar ce este firea nu ştiu. Şi Adam s-a socotit să iscodească mai mult, fiind convins de diavolul, şi pentru această dorință nesățioasă a pierdut şi ceea ce avea. Ceea ce pățesc şi ereticii purtați de cugete omeneşti şi neauzind că Domnul dă înțelepciunea şi că de la fața Lui izvorăsc cunoştința şi priceperea. Nu îl aud pe Sfântul Pavel care zice: „Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său"15 excluzând orice cugete omeneşti. „Şi toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu şi tot

Evr. 11,6.

cugetul îl robim"16. Şi alt înțelept: „Gândurile oamenilor sunt şovăielnice şi cugetările lor sunt cu greşeală"1'.

Ce este omul ca te-ai făcut cunoscut lui? Gândeşte-te la măreția aceea nesfârşită! Sau mai degrabă, spunând aceasta, nu mă exprim într-un mod vrednic de Dumnezeu. Nici nu ştiu cum să mă exprim. Căci vorbind despre măreție cu privire la Dumnezeu, nu spunem ceva potrivit Lui. Dar fiindcă nu ştim să ne exprimăm altfel, m-am folosit de aceste cuvinte îndeobşte îngăduite. Fiindcă şi când îl numim pe El Cel Preaînalt nu îi delimitez pe El într-un loc, ci arăt înălțimea şi măreția firii Lui care covârşesc toate. De aceea zicea: Ci? este omul că Te-ai făcut cunoscut Lui? De aceea l-a făcut pe om smerit şi în acelaşi timp i-a dăruit daruri mari, ca să nu se înalțe pe sine, având trebuință să se smerească, pornind de la nimicnicia firii sale.

Sau fiul omului că-l socoteşti pe el? Vezi măreția firii lui Dumnezeu? Omul cu deşertăciunea se aseamănă. Un alt traducător în ioc de deşertăciune, spune „abur". Nu altceva arată deşertăciunea decât că omul este vremelnic, trecător, dc scurtă durată. Aici este vorba despre trupul omului. De aceea şi Avraam zicea: „Eu sunt praf şi cenuşă"1*. Iar lsaia: „Tot trupul este ca iarba şi toată slava lui ca floarea câmpului"1". Aşadar, ce înseamnă cu deşertăciunea se aseamănă? Adică vrea să spună cu nimic se aseamănă, fiindcă nimic din cele omeneşti nu

este sigur, nici statornic, ci toate sunt instabile şi trecătoare. Zilele lui ca umbra'trec. Adică nici când sunt prezente nu au vreo stabilitate, ci îndată zboară.

3. Şi vezi aceasta din faptele înseşi, gândindu-tc la oamenii care se află în dregătorii importante, la cei care sunt purtați în lectici, la cei în putere şi ranguri, la cei care au puterea

17 inț. Sol. 9,14. '" Fac. 18, 27. "'Îs. 40,6.

de a arunca în închisoare şi de a biciui. Prin ce diferă aceştia de umbre? Şi aceasta nu doar în vremea morții lor, ci şi mai înainte de moarte. Când sunt deposedați de putere, toate acelea pier şi după plecarea de aici urmează lucrurile cu adevărat reale: atunci pedepsele şi osândele, asemenea şi bunătățile; atunci Judecătorul Cel cu neputință de înşelat. Cele de aici par nişte jocuri de copii. Cel ce judecă astăzi, mâine va fi judecat şi dese sunt schimbările şi capricioase mutările.

Doamne, pleacă cerurile şi Te pogoară, atingc-Te de munți şi fă-i să fumege. Altă versiune: „Plecându-Ți cerurile şi pogo-rându-Te şi atingându-Te de munți, ei vor fumega". Şi care este legătura dintre aceste cuvinte? Mare este legătura şi mai ales cu cele spuse mai înainte. După ce a vorbit despre nimicnicia firii omeneşti şi a înfățişat netrebnicia ei, iarăşi domoleşte nebunia celor mândri, numai prin cele ce a adăugat, zicând: trebuia ca ei înşişi să vadă netrebnicia firii şi să nu ne trufească. Dar fiindcă nu au voit, arată-Ie lor prin faptele Tale la ce smerenie şi umilință au fost reduşi.

Doamne, pleacă cerurile şi Te pogoară. Aceasta o spune nu fiindcă Dumnezeu se coboară. Cum s-ar putea coborî Cel ce este pretutindeni? Dar pentru ca prin aceste expresii să îi înfricoşeze pe cei mai greoi la minte, vorbeşte despre El folosind expresii mai omeneşti. Fiindcă şi atingerea [de munți], chiar dacă aici pare ceva mare, totuşi este mult inferioară față de vrednicia lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu nu are nevoie nici de atingere, ca să facă să fumege munții, nici măcar de vreun semn, ci doar de voință şi intenție. Aşadar, vorbind despre nimicnicia omului, vorbeşte şi despre puterea lui Dumnezeu, atât cât este cu putință omului să vorbească despre asta, fiindcă şi aceste expresii sunt mai prejos de măreția aceea.

Cu fulger fulgeră-i şi-i risipeşte. Trimite săgețile Tale şi tulbu-ră-i. Fulger aici şi săgeți nu semnifică fulgerul şi săgețile ca atare, ci numeşte astfel pedepsele, pornind de la cele deja cunoscute, făcându-1 pe cel ce a disprețuit legea lui Dumnezeu şi pe păcătos să tremure şi să se înfricoşeze şi să se plece. Căci dacă cineva nu poate suferi fulgerul, deşi nu este trimis cu scopul de a pedepsi, dacă ar vrea să pună în lucrare puterea Lui pedepsitoare, cine va putea

suferi? Săgeţile lui Dumnezeu sunt molimele şi foametea, trăsnetul şi multe feluri de alte pedepse.

Trimite mâna Ta dintru înălţime, scoate-mă şi mă izbăveşte de ape multe, din mâna fiilor străini. Căci puterea lui Dumnezeu este gata nu numai pentru a pedepsi, ci şi pentru a izbăvi. Mână aici este numit ajutorul lui Dumnezeu, sprijinul Lui. De aceea nu a zis „întinde mâna Ta", ci trimite ca să arate aceasta. Dar chiar dacă ar fi spus „tinde mâna Ta", ar însemna acelaşi lucru. Şi ape aici numeşte năvala dezordonată şi dezlănţuită cu multă forţă a duşmanilor. Dar că nu despre ape este vorba este limpede din cele ce urmează. Căci zice: din mâna fiilor străini. Fiii străini mi se pare mie că îi numeşte pe cei înstrăinaţi de adevăr. Căci aşa cum pe cei credincioşi îi consideră fraţii săi, la fel, pe cei necredincioşi îi socoteşte străini şi prin aceasta îi distingem pe ai noştri de străini. Căci socotesc ca frate al meu pe cel ce recunoaşte acelaşi tată şi care se împărtăşeşte de aceeaşi masă, mai mult decât cel ce îmi este frate prin sânge. Căci mai straşnică este această lege a înrudirii decât cea după sânge, după cum şi înstrăinarea care vine de la cele contrare acestora este mai clară decât cea după neam. Aşadar, să nu socoteşti astfel: că suntem sub acelaşi cer şi avem aceeaşi ţară. Altă comuniune caut eu, care este mai presus de cer. Acolo este ţara mea şi viaţa mea. „Viaţa noastră, zice, este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu"2". Căci nu pământul îl locuim, ci ne vom muta în cetatea cea de sus. Acolo vom avea altă lumină, adevărată, altă patrie, alţi concetăţeni şi alte rudenii. De aceea şi Sfântul Pavel zicea: „Deci dar nu mai sunteţi străini şi locuitori

Col. 3,3.

vremelnici, ci sunteţi împreună cetăţeni cu sfinţii şi casnici ai lui Dumnezeu"2'. Cum atunci zicea Hristos că samarinea-nul era aproapele deşi era mare distanţă între iudei şi el? Nu. potrivit firii este cuvântul, Când trebuie să faci bine, orice om să-ţi fie aproape. Dar când este vorba despre legea adevărului, trebuie să distingem între frate şi străin. Chiar dacă îl vei avea frate după tată şi după mamă, dar nu îţi este părtaş ţie potrivit cu legea adevărului, să-ţi fie ţie mai barbar decât scitul. Şi iarăşi, chiar de ar fi scit sau sarmat, dar păzeşte cu străşnicie dogmele creştine şi are aceeaşi credinţă cu tine, să-ţi fie mai frate şi mai aproape decât cel care a ieşit din acelaşi pântece cu tine. Şi prin aceasta să îl deosebim pe barbar de cel ce nu este astfel, nu după limbă, nici după neam. Ci după credinţă şi după suflet. Căci aceasta mai ales face pe om când păzeşte neştirbit dogmele şi când are petrecere înţeleaptă.

4. Să vedem, deci, pe străini, cum îi descrie şi profetul zicând: Izbăveşte-mă şi mă scoate din mâna fiilor străini a căror gură a grăit deşertăciune şi dreapta lor e dreapta nedreptății. Ai văzut pe cine numeşte străini? Pe cei care trăiesc în răutate, pe cei ce grăiesc nedreptăți, pe cei ce vorbesc lucruri necugetate, pe cei care nu spun nimic folositor. îi recunoaşte pe cei străini după cuvintele lor, după faptele lor. După cum zice şi Hristos: „După roadele lor îi veți cunoaşte pe ei"22. Căci aşa cum în armate se dau multe semne distinctive pentru ca -dacă lupta ar avea loc noaptea, sau dacă praful ridicat ar întuneca vederea ca noaptea, sau s-ar stârni altă confuzie şi tulburare -, să nu socotească cineva pe frate duşman, nici pe vrăjmaş să-1 considere frate, la fel şi aici profetul ne dă semne distinctive prin care să putem recunoaşte pe frate de străin, din cele ce vorbeşte sau din cele ce face, zicând: a căror gură a grăit deşertăciune şi dreapta lor e dreapta nedreptății. Căci

şi acum este război şi luptă şi bătălia de noapte cea mai cumplită, fiindcă demonii sunt cei ce atacă, poftele ne asaltează, cugetele se stârnesc. Şi la cei inițiați în taine sunt astfel de însemne şi simboluri şi dacă, şovăitori fiind, vrem să distingem între credincios şi necredincios, întrebându-ne în privința acestora, vom afla răspuns. Dreapta lor e dreapta nedreptății. Ce este mai groaznic decât aceasta, când dreapta care ne este dată spre ajutor, noi o întoarcem în nedreptate şi uneltire? Căci de aceea avem dreaptă, ca să ne apărăm şi pe noi înşine şi pe alți nedreptățiți, ca să îndepărtăm fărădelegea, ca să fim liman şi refugiu celor batjocoriți. Ce scuză vor avea cei care nu se folosesc de această armă pentru izbăvirea altora, ci pentru pierderea lor?

Dumnezeule, cântare nouă Iți voi cânta Ție. Iarăşi care este legătura cu cele spuse? Mare este şi aici. Fiindcă a spus: Trimite mâna Ta şi scoatc-mă din mâna străinilor, şi risipeşte-i pe ei, făgăduieşte şi răsplată pentru acest ajutor, răsplată care nu este de nici un folos Celui ce o primeşte, dar aducătoare de câştig pentru cel ce o aduce. Care este această răsplată? Dumnezeule, cântare nouă îți voi cânta Ție. Chiar dacă este mică în comparație cu mărimea binefacerii, este totuşi tot ceea ce are. Fiindcă şi noi de Ia cei săraci şi care nu au nimic nu aşteptăm nimic altceva decât laudă şi recunoştință. Dar noi o facem ca să devenim noi mai slăviți, dar Dumnezeu nu fiindcă are El nevoie de asta, ci ca să-i facă pe cei ce cântă mai strălucitori şi, prin aceasta, iarăşi să îi acopere de binefaceri. în psaltire cu zece strune îți voi cânta Ție. Adică, Iți voi mulțumi Ție. Atunci era un instrument prin care se aduceau cântări, dar acum, în loc de instrumente şi organe, ne folosim de trup. Căci putem cânta şi cu ochii, nu numai cu limba, şi cu mâinile, şi cu picioarele, şi cu auzul. Când fiecare dintre aceste

organe ale trupului fac cele ce aduc slavă şi laudă lui Dumnezeu cum ar fi, ochii să nu aibă priviri osândite, când mâinile nu se întind pentru răpire, ci pentru milostenie, când urechile sunt pregătite să audă psalmi duhovniceşti, când picioarele aleargă la biserică, când inima nu împleteşte vicleşug, ci iubire, atunci toate mădularele trupului devin psaltire şi alăută şi cântă cântare nouă, nu prin cuvinte, ci prin fapte.

Celui ce dai mântuire împăraților. Căci nu armatele, nici mulțimea oştenilor sau străjerilor, ci ajutorul lui Dumnezeu izbăveşte.

Celui ce izbăveşti pe David, robul Tău. Vorbind despre cele comune şi de obşte, le spune şi pe cele privitoare la sine însuşi, şi remarcați că nu a zis Celui ce a izbăvit pe David, ci Celui ce izbăveşti pe David, prin aceasta arătând că neîncetată este purtarea de grijă.

5. Apoi, iarăşi cere cele pe care le-a cerut şi mai sus neîncetat căzând la picioarele Lui şi rugându-L să îl izbăvească de oamenii răi, astfel zicând: De sabia cea cumplită izbăveşte-mă şi mă scoate din mâna fiilor străini a căror gură a grăit deşertăciune şi dreapta lor e dreapta nedreptății. Ai căror fii sunt ca nişte odrasle tinere,, crescute în tinerețile lor. Descrie aici prosperitatea şi bogățiile lumeşti şi pune ceea ce este pe primul plan, faptul de a avea copii dc ambele sexe plini de forță şi de vigoare. Căci adaugă: fiicele lor înfrumusețate şi împodobite ca chipurile templului. După tinerețe, descrie luxul, voalurile şi podoabele femeieşti, semn al unei mari prosperități. Apoi, descrie iarăşi ceea ce pare a fi pe planul al doilea, dar care astăzi este, poate, pe primul, bogăția, zicând: Cămările lor pline, vărsându-se din una în alta. Ce înseamnă vărsându-se? înseamnă că sunt prea strâmte. Căci necuprinsă este bogăția cămărilor lor, zice.

Oile lor cu mulți miei, umplând drumurile când ies. Boii lor sunt graşi. Şi aceasta pare a fi semn al unei mari bunăstări. Căci la cei vechi bogăția consta în acestea, în turmele de vite şi de oi şi în câmpuri însămânțate, mai mult decât mole-şeala de astăzi.

Nu este gard căzut, nici spărtură. Adică ogoarele lor se bucură de multă pază, de multă grijă, de multă osteneală,

Psalmul 144

înălia-Te-voi Dumnezeul meu, împăratul meu şi voi binecuvânta numele Tău în veac şi în veacul veacului.

1. Se cuvine- să acordăm o atenție cu totul specială acestui psalm. Este psalmul care conține cuvintele pe care cei inițiați în taine le psalmodiază neîncetat zicând: Ochii tuturor spre Tine nădăjduiesc şi Tu le dai lor hrană la bună vreme. Cel ce este fiu şi se bucură de masa

duhovnicească este drept să îl slăvească pe tatăl. „Feciorul cinsteşte pe tatăl său şi sluga se teme de stăpânul său"1. Devenind fiu şi bucurân-du-te de masa duhovnicească, hrănit cu trupul şi sângele care te-a renăscut pe tine, răsplăteşte şi tu la rândul tău o asemenea binefacere şi slăveşte-L pe Cel ce ți-a dăruit asemenea lucruri şi, citind cuvintele, armonizează-ți mintea cu cele spuse. Şi când zice lnălța-Te-voi Dumnezeul meu, împăratul meu, arată multă afecțiune față de Dumnezeu, pentru ca şi despre tine să spună ceea ce a zis despre Avraam şi Isaac şi lacob. „Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac şi al lui lacob"\ Căci dacă tu vei spune Dumnezeul meu, împăratul meu, şi nu numai că o vei spune, ci vei arăta şi o aşa de mare dragoste, atunci şi El va spune acestea despre tine, „robul Meu şi slujitorul Meu". Ceea ce a spus şi despre Moise.

Şi voi binecuvânta numele Tău în veac şi în veacul veacului. Ai văzut cum arată arvuna vieții viitoare? Binecuvântare aici o numeşte nu pe aceea prin vorbe, ci prin fapte. Astfel 11 înălțăm pe Dumnezeu, astfel îl binecuvântăm. Aceasta ni

'Mal.l, 6. 2 Ie. 3, 6.

se porunceşte să spunem şi în rugăciune: „Fie sfințit numele Tău", adică fie slăvit.

în fiecare zi Te voi binecuvânta şi. voi lăuda numele Tău în veac şi în veacul veacului. Altă versiune: „în vecii fără sfârşit". Aceasta ține mai ales de un suflet plin de evlavie, faptul de a se elibera de toate lucrurile pământeşti şi a se dedica sfintelor cântări. Căci ar fi ceva ruşinos ca un om rațional şi mai de cinste decât toată făptura celor văzute să fie cel mai prejos decât toată făptura în a aduce laude Creatorului. Ar fi nu numai ruşinos, ci şi ciudat. Şi cum nu ar fi ciudat când făptura întreagă în fiecare zi şi ceas aduce Stăpânului slavă? Căci „cerurile, zice, spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria. Ziua zilei spune cuvânt şi noaptea nopții vesteşte ştiință"1. Soarele şi luna şi tot soborul felurit al stelelor şi buna orânduire a tuturor celorlalte propovăduiesc pe Creatorul lor. Aşadar, de care scuză va fi vrednic omul, cel ce este mai de cinste decât toate acestea, dacă nu va aduce slavă lui Dumnezeu şi dacă va duce o viață prin care el aduce hulă Creatorului? De care iertare va fi vrednic, când pentru aceasta a fost făcut, ca să placă iubitorului de oameni, Dumnezeu, şi să se bucure de împărăția viitoare, şi, neținând seama de nimic dintre toate acestea, se aruncă în lucruri pământeşti şi în griji lumeşti. Dar profetul nu este astfel, ci întreaga viață a adus laudă lui Dumnezeu, şi prin cuvinte, şi prin fapte. Căci noi toți în multe suntem datori Lui, fiindcă ne-a făcut din nimic şi că ne-a făcut astfel, şi că făcân-du-ne, ne ține, şi că în fiecare zi ne poartă de grijă, şi de obşte, şi deosebi, şi pe ascuns, şi pe față, ştiut şi neştiut. Şi cine ar putea

spune cele văzute pe care le-a făcut pentru noi? Slujirea lor pe care ne-a dăruit-o, plăsmuirea trupului, nobleţea sufletului, iconomia cea de fiecare zi, cea prin minuni, cea prin legi, cea prin pedepse, felurita şi necuprinsa Lui purtare de grijă, bunătăţile cele de căpetenie, că nici pe Fiul

Ps. 18, 2-3.

Unul Născut nu L-a cruţat pentru noi, cele deja dăruite nouă prin botez, prin taine, cele ce ni le va dărui, negrăitele acelea bunătăţi, împărăţia, învierea, moştenirea aceea plină de toată fericirea.

Dacă vei enumera pe fiecare dintre acestea şi te vei cufunda într-un ocean negrăit de binefaceri, vei vedea pentru câte eşti dator iubitorului de oameni, Dumnezeu. Şi nu numai pentru acestea, ci şi pentru măreţia slavei Lui, pentru firea aceea veşnică. Şi pentru aceasta îi datorăm laudă şi binecuvântare, şi neîncetată mulţumire, şi închinare, şi slujire neîncetată. Aceasta arătând-o şi profetul: Mare este Domnul şi lăudat foarte şi măreţia Lui nu are sfârşit. Fiindcă a zis Te voi binecuvânta şi voi lăuda arată nu că are nevoie de laudele noastre, nici de binecuvântările noastre, nici nu se adaugă ceva la slava Lui prin lauda celor ce îi slujesc. Căci firea Lui este fără ştirbire, fiind nelipsită de nimic, neavând nevoie de nimic altceva. Iar cei ce îl slăvesc pe El devin ei înşişi mai slăviţi. Nu numai pentru binefacerile Lui îi datorăm laude, ci şi pentru slava Lui covârşitoare. De aceea arătând aceasta a spus: Mare este Domnul şi lăudat foarte. Adică nu are nevoie de nimic. Ce înseamnă lăudat? Vrednic de binecuvântare, de laudă şi de cântare. Căci nu a zis simplu, lăudat, ci lăudat foarte. De aceea a adăugat şi aceasta. Dar neputând să înfăţişeze prin cuvânt cât de lăudat este a adăugat: Şi măreţia Lui nu are sfârşit. Alt tălmăcitor, în loc de măreţie a spus „căutare". Ceea ce spune aceasta este: De vreme ce ai un Stăpân atât de mare, fii şi tu la înălţime şi eliberează-te din cele pământeşti. Primeşte un cuget mai înalt decât smerenia lucrurilor prezente, desigur nu pentru a deveni mândru şi înfumurat, ci pentru a cugeta înalt şi a te înălţa. Căci altceva este mândria şi altceva înălţarea sufletului. Mândru este cel ce se laudă cu cele mărunte şi care îi disprețuieşte pe semenii săi, iar înalt la suflet este cel smerit cu mintea şi care socoteşte ca nimic închipuirile vieţii prezente.

2. Unde sunt acum cei ce spun că îl cunosc pe Dumnezeu cum Se cunoaşte El însuşi? Să îl audă pe profetul care zice: Măreţia Lui nu are sfârşit. Şi să se ruşineze de nebunia lor. Neam şi neam vor lăuda lucrurile Tale. Ceea ce era obiceiul profetului să facă, face şi aici. După ce admiră măreţia, slava Lui, ajunge şi la dovedirea faptelor. Acelaşi lucru face şi aici şi zice:

Neam şi neam vor lăuda lucrurile Tale, arătând că din faptele Lui se dovedeşte măreția Lu i. Adică aceste fapte nu au fost numai într-un singur răstimp şi au trecut, nici în doi sau trei ani, ci se întind în tot veacul prezent, încât fiecare neam să vadă lucrările Lui. Căci aceasta înseamnă neam şi neam. Fie îl numeşte pe cei care este acum, fie pe cel care urmează după el, fie şi cel de după acela, şi iarăşi neamurile următoare. Fie toată făptura care durează acelaşi timp, precum cerul, pământul, marea, aerul, lacurile, izvoarele, râurile, semințele, pomii, plantele, şi toate binefacerile care vin prin ele, cursul firesc al naturii care nu se întrerupe niciodată, ploile, schimbările neîncetate ale anotimpurilor, noaptea, ziua, soarele, luna, stelele şi toate celelalte, încă şi în afara acestora, minunile care se petrec în fiecare neam, comune şi particulare, spre îndreptare, pentru binefacerea întregului neam omenesc de obşte, precum sunt minunile care s-au petrecut neîncetat cu neamul iudeilor, semnele, proniile, din vreme de pace, ale biruințelor asupra duşmanilor, sau în toate celelalte câte s-au petrecut la venirea lui Hristos, în vremea apostolilor, în vremea prigoanelor, şi toate câte s-au petrecut şi în vremea noastră, deşi cele petrecute la cei vechi diferă mult în mărime. Căci nu este nici un timp care să nu poarte semnul purtării Lui de grijă.

Şi puterea Ta o vor vesti. Şi prin binefaceri, şi prin pedepse. Căci Dumnezeu nu încetează în orice chip şi tot timpul să rânduiască cele mai presus de firea noastră. Măreția slavei sfințeniei Tale vor grăi şi minunile Tale vor istorisi. Altă versiune: „Frumusețea slavei Tale vor istorisi şi cuvintele minunilor Taie". De îndată cc a vorbit despre puterea lui Dumnezeu, ne arată că este nesfârşită. Căci această putere nu acționează simplu, nici la întâmplare, ci săvârşeşte toate prin minuni şi prin semne, lucrând mai presus de toată firea omenească, încât cele petrecute sunt pline de minune şi de slavă. Gândeşte-te, aşadar, la cele petrecute în Egipt, în Palestina, cu Avraam, cu Isaac şi cu losif. Iarăşi gândeşte-te Ia cele din Egipt, cu Moise, cele din pustie, cele după Ieşire. Iarăşi cele din robie, cele cu Nabucodonosor, cele din cuptor, cele cu leii,, cele de la întoarcerea din robie, cele ale profeților. Acestea toate propovăduiesc puterea Creatorului, slava, măreția Lui. Ele te aruncă în uimire şi te umplu de admirație.

Şi puterea lucrurilor Tale înfricoşătoare vor spune şi slava Ta vor povesti. Arată prin aceasta că puterea Lui se împlineşte prin ambele şi prin binefacere, şi prin pedeapsă şi că toate faptele enumerate le au pe ambele. Atât binefacerea, cât şi pedeapsa se pot vedea nu numai la cele întâmplate atunci iudeilor, ci şi la întreaga făptură creată, multe fiind instrumentele care slujesc fiecărui fel de binefacere4, cum ar fi unele înfricoşătoare: fulgerele, tunetele,

trăsnetele, inundațiile, ciuma, grindina, înghețul, lăcustele, incendiile. Printre reptile, dragonul, scorpiile, şerpii, iar între zburătoare, lăcustele, căci şi acestea sunt ale proniei, care îi întorc pe oameni la virtute, îi slobozesc de trândăvie, îi trezesc din somnul adânc, din letargie ducându-i la priveghere. Dar nu numai în acestea, ci şi în cele contrare acestora se împlineşte puterea Lui. De aceea voind să ne învețe pe noi cu privire la ele, zicând: Şi puterea lucrurilor Tale înfricoşătoare vor spune şi slava ta o vor povesti a adăugat: Pomenirea mulțimii bunătății Tale vor vesti şi de dreptatea Ta se vor bucura. Ceea ce alt tălmăcitor a tradus: Şi vor lăuda milostivirile Tale. Dar noi, zice, aşa cum le-am enumerat pe cele înfricoşătoare, aşa este necesar

să le spunem şi pe cele contrare acestora. Precum se întâmplă şi in privința celor văzute şi care se află în jurul nostru: schimbările anotimpurilor, zilele, grădinile, livezile, feluritele flori, apa de băut atât de dulce, ploile cele pline de folos, secerişul, feluritele roade, pomi, vânturile prielnice, razele soarelui, clarul de lună, soborul felurit al astrelor, liniştea nopții; şi în privința animalelor domestice: oile şi boii şi caprele, şi a celor sălbatice: gazele, cerbi, iepuri şl multe altele. Ş> în privința zburătoarelor: păsările indice. Şi în faptele Cieatorului ar putea vedea cineva nu numai că pedepseşte, ci şi că acoperă de binefaceri, şi aceasta mai mult decât pedepseşte. Pedepsele le aduce pentru a inspira frica. Şi dacă aduce vreodată încercarea acestora, o face din pricina nesimțirii celor care nu se îndreaptă prin frică. Dar în binefaceri Se slăveşte şi le aduce pe acestea nesfârşit, nu numai celor vrednici, ci şi celor nevrednici.

3. Diversificând, aşadar, mântuirea noastră, lucrează când pedepsele, când binefacerile, dar de mai multe ori pe acestea din urmă, fiindcă numai pe acestea le voieşte. De aceea a şi amenințat cu gheena nu ca să o aducă asupra noastră, ci tocmai ca să nu o aducă. Fiindcă pe aceasta a gătit-o diavolului. „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veşnic, care este gătit diavolilor şi îngerilor Lui"r'. Iar împărăția este pregătită oamenilor, arătând că nu voieşte să îl arunce pe om în gheenă. Căci îndurat şi milostiv este Domnul, îndelung răbdător si mult milostiv. Bun este Domnul cu toți şi îndurările Lui peste toate lucrurile Lui. Vezi pe profet că insistă asupra binefacerilor lui Dumnezeu şi că îl arată bogat prin cuvânt. Căci ştia limpede că în acestea mai ales stă bogăția lui Dumnezeu. Căci nu era cu putință să fie mântuit, fără multa lui iubire de oameni. Nu ar fi cu putință să existăm, dacă nu ne-am bucura de multa Lui bunătate. De aceea şi zicea: „Fu sunt Acel Care şterge păcatele Tale şi nu îşi mai aduce aminte de fărădelegile tale"ft.

'Mt 25,41. Is. 43, 25.

îndurat şi milostiv este Domnul. Vezi cum arată negrăita lui iubire de oameni? Căci nu numai că îi miluieşte pe cei păcătoşi, ci arată şi un alt chip al iubirii de oameni - nu mic -, îndelunga răbdare, ca să îi facă să se întoarcă la pocăință şi să fie mântuiți prin iubirea Lui de oameni şi prin propria lor strădanie, ca să aibă îndrăznire din fapte. Nu îl numeşte numai milostiv, ci şi mult milostiv, arătând ca milostivirea lui Dumnezeu nu se poate măsura, ci covârşeşte orice cuvânt. O arată şi profetul, pe cât îi stă în putință, prin cele ce urmează, adăugând şi zicând: Bun este Domnul cu toți şi îndurările Lui peste toate lucrurile Lui. Ce înseamnă cu toți? Şi cu păcătoşii, şi cu cei ce trăiesc în fărădelegi. Căci nu numai cei drepți, nici numai cei îndreptați, nici numai cei ce se pocăiesc, ci toți, chiar prin cele ce pătimesc, propovăduiesc mila şi bunătatea Lui. Dacă cineva mă va întreba cu cine a fost bun, voi răspunde: Nu numai cu Abel, ci şi cu Ca in. Nu numai cu Noe şi cu fiii lui, ci şi cu cei ce au fost nimiciți de potop. Căci pe toate le face din iubire de oameni. Şi ca să afli cum este bun cu toți, vezi şi de aici. Câtă bunătate nu era, spune-mi mie, ca ucigaşul acela de frate, care a cutezat o asemenea ucidere, şi care şi-a mânjit dreapta cu sânge şi a călcat în picioare legile lui Dumnezeu, să fie predat pedepsei, de fapt nu unei pedepse, ci unei lecții, astfel ca şi acela să se curețe şi pe alții să îi învețe prin cele ce a pătimit el. Cată bunătate nu era, spune-mi mie, ca pe cei de la potop, bolnavi incurabil şi care nu s-au îndreptat nici prin amenințări, nici prin cuvinte, nici prin alt mijloc, să îi oprească din răutatea lor şi să folosească drept leac datoria comună' a firii şi să aducă asupra lor cea mai uşoară moarte, cea prin apă. Iar acel cu toți se poate înțelege nu numai cu privire la aceştia, ci şi cu privire la toate cele văzute, cu privire la animale şi la neînsuflețite. Căci dacă cineva ar urca până la îngerii înşişi, la arhangheli va vedea multă bunătate, multe

Adică moartea.

îndurări ale lui Dumnezeu. Căci fiecare dintre făpturi se bucură de multă iubire de oameni. Ceea ce şi profetul observând, a adăugat: Să Te laude pe Tine, Doamne, toate lucrurile Tale şi cuvioşii Tăi să Te binecuvinteze, adică să îți mulțumească Ție, să îți aducă Ție cântări, şi cei care Te cinstesc prin cuvânt şi toate cele care nu au glas. Căci fiecare dintre cele necuvântătoare sunt astfel întocmite, încât să aducă laudă prin propria lor fire, chiar dacă este lipsită de cuvânt, prin oamenii care le văd şi care se bucură de ele. Şi acelea II laudă pe Dumnezeu prin însăşi existența lor, iar oamenii prin petrecerea lor şi prin faptele lor. De aceea arată şi

acest lucru, adăugând: Şi cuvioşii Tăi să Te binecuvinteze. Cuvioşi îi numeşte aici pe sfinți, pe cei care plinesc poruncile lui Dumnezeu, pe cei ce nu umblă în păcate şi în răutate.

Slava împărăției Tale vor spune. Ce înseamnă că slava vor spune? Faptul că nu este lipsit de nimic, că este iubitor de oameni, purtător de grijă, că El însuşi nu are nevoie de supuşi, că arată atâta grijă față de ei, că lumina Lui este neapropiată, firea negrăită şi necuprinsă. Şi puterea Ta vor grăi. Adică vor cânta puterea cea neînfruntată, puterea cea nebiruită, nu fiindcă are nevoie de aceste cântări şi laude ale tale, ci ele sunt de folos pentru cei ce le spun şi ca să îi învețe pe alții şi să îi facă părtaşi laudei. De aceea a adăugat: Ca. să se facă fiilor oamenilor cunoscută puterea Ta şi slava măreției împărăției Tale. Arată prin acestea că ne primeşte laudele pentru a învăța pe alții puterea Lui. Aşadar, mare este puterea Lui, mare este slava, mare cuviința, mare şi negrăită, nu numai covârşind orice cuvânt, ci biruind orice minte. Dar această mare şi negrăită slavă are nevoie de cineva care să o propo-vă du iască, din pricina ignoranței celor mai mulți. Fiindcă şi soarele este astrul cel mai strălucitor şi totuşi ochii bolnavi nu pot vedea lumina lui. La fel şi pronia lui Dumnezeu este mai strălucitoare decât orice soare, dar cei rătăciți cu mintea şi cu urechile astupate au nevoie de multă grijă, ca să li se deschidă mintea şi să priceapă.

4. Trebuie aşadar ca neîncetat să le trâmbițăm în urechi învățătura despre acestea. Apoi, fiindcă a zis slava măreției împărăției Tale şi fiindcă profetul a trecut mai departe fără să lămurească, iarăşi revine şi spune, atât cât îi stă în putință, ce este slava, adăugând: împărăția Ta este împărăția tuturor veacurilor. Nu numai a celor prezente, ci şi a celor ce vor veni, căci este fără de sfârşit şi nemărginită, fiind veşnică. Iar stăpânirea Ta din neam în neam. Vezi şi aici exprimată nesfârşirea ei. Căci se întinde peste întreaga lume, peste toți vecii, peste toate timpurile.

Credincios este Domnul în toate cuvintele Sale şi cuvios întru toate lucrurile Sale. Vorbind despre nesfârşirea împărăției, despre siguranța ei, neclintirea şi nestrămutarea ei, vorbeşte şi despre statornicia cuvintelor Lui. Căci credincios aceasta înseamnă: sigur, adevărat. Dacă este credincios toate cele spuse de el se vor împlini. Câci aşa cum e cu neputință ca împărăția Lui să cadă sau să aibă sfârşit, la fel şi cuvintele Lui sunt sigure, sunt statornice. Nici împărăția nu se va întrerupe vreodată, nici cuvintele lui nu vor cădea. Iar dacă nu cad, înseamnă că trebuie să fie urmate de fapte. Dar chiar dacă a spus ceva şi nu s-a întâmplat, şi aceasta este o dovadă a adevărului Lui: „Sfârşit voi grăi despre un popor sau despre o împărăție, că îl voi nimici şi îl voi dezrădăcina şi, dacă se vor întoarce din răutatea lor, mă

voi întoarce şi eu de la cele pe care am zis că le voi face lor"s. Şi la fel despre cei buni: „Cele bune le voi vesti lor, zice, dar dacă se vor schimba, voi schimba şi eu cele spuse despre ei"y. Şi cuvios întru toate lucrurile Sale. Ce înseamnă cuvios? Necuprins, drept, curat, fără prihană, nedând nici o pricină nimănui.

Domnul sprijină pe toți cei ce cad şi îndreaptă pe toți cei zdrobiți. După ce a vorbit despre împărăție, că este fără sfârşit, despre cuvinte, că sunt adevărate, despre fapte, că sunt

s Ier. 18, 7-8. "Ier. 18,9.

necuprinse, despre sJavă, despre măreție, vorbeşte iarăşi despre iubirea de oameni, care este cea mai mare slavă a împărăției Sale, faptul că nu numai că îi păzeşte pe cei ce stau, ci şi pe cei care sunt pe punctul de a cădea nu îi lasă să pătimească aceasta, iar pe cei deja căzuți îi ridică şi, ceea ce este mai minunat e că pe toți, nu numai pe cutare, ci pe toți, chiar sclavi sau săraci de ar fi sau neînsemnați. Căci este Stăpânul tuturor şi nu îi trece cu vederea nici pe cei căzuți, nici pe cei ce se clatină nu îi disprețuieşte. Aceasta a făcut şi cu firea comună. Aceasta face şi cu fiecare în parte. Iar dacă unii dintre cei căzuți nu se ridică, nu este fiindcă El nu vrea să îi îndrepte, ci din pricină că aceia nu vor să se ridice. Fiindcă şi pe Iuda cel căzut voia să îl ridice şi pentru aceasta a făcut totul, dar acela nu a voit. Căci pe David care căzuse l-a îndreptat şi l-a făcut puternic. Pe Petru care avea să cadă l-a ridicat. Şi ascultă cum: „Simone, Simone, zice, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu, iar Eu M-am rugat pentru tine ca să nu piară credința ta"". Apoi spune şi un alt chip al binefacerii. Căci felurită şi diversă este purtarea Lui de grijă.

Ochii tuturor spre Tine nădăjduiesc şi Tu te dai lor hrană ia hună vreme. Ai văzut cum a arătat că este bun cu toți şi îndurările Lui peste toate lucrurile Lui? Ceea ce se spune şi în Evanghelii că „El face să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepți şi peste cei nedrepți"11, acelaşi lucru semnifică şi aici când spune: Şi Tu le dai lor hrană la hună vreme. Căci nu ploile, nici pământul sau aerul, ci porunca Lui produce roadele. Iar acel la bună vreme aceasta arată, că toate sunt statornicite la vremea lor şi că toate se produc felurit prin schimbările anotimpurilor. Căci şi aceasta arată înțelepciunea Lui, că nu sunt toate dintr-odată, ci hrana este împărțită pe parcursul unui an întreg astfel încât şi trudi-torii să afle odihna şi nici roadele să nu se strice. Aşadar, la buna vreme înseamnă fie ceea ce am spus mai înainte, că fiecare sunt împărțite la vreme, fie că dă hrană celor lipsiți şi care au nevoie. Şi cum, zice, ochii tuturor spre Tine nădăjduiesc? în ciuda faptului că sunt mulți cei ce susțin că cele ce sunt există de la sine, cei care trăiesc în necredință. Dar aici vorbeşte

despre însăşi firea lucrurilor ca atunci când spune în altă parte: „Celui ce dă animalelor hrana lor şi puilor de corb care îl cheamă pe El"12, deşi animale necuvântătoare fiind, nu pot chema pe Dumnezeu. Şi iarăşi: „Puii leilor mugesc ca să apuce şi să ceară de la Dumnezeu mâncarea lor"13. Deşi şi acestea sunt necuvântătoare şi nu pot cere ei înşişi nimic. Dar şi aici profetul vorbeşte iarăşi despre firea lucrurilor. Căci faptul de a cere trebuie spus nu fiindcă vine din alegerea lor liberă, ci din firea lor.

Deschizi Tu mâna Ta şi saturi pe tot viețuitorul dc bunăvoință. Mână aici numeşte lucrarea14 şi puterea clăruitoare, prin toate acestea învățându-te că roadele vin nu de la elemente, ci de la pronia lui Dumnezeu. Sau şi pentru a arăta uşurința faptului a spus pe acel Deschizi Tu mâna Ta. Fiindcă cei de atunci, lăsând la o parte pricina a toate, cinsteau aerul şi soarele şi socoteau că acestea erau cele care dădeau roadele, profetul îi aduce la principiul cel de sus şi la pricina acestora care este Stăpânul tuturor şi revine neîncetat la acestea, arătând că din mâna Aceluia sunt toate şi din purtarea Lui de grijă curg toate bunătățile.

5. Spune că satură dc bunăvoință, adică de binefacere, fiindcă fiecare viețuitoare plineşte voia Lui. Căci nu dă simplu hrană, ci o dă după folosul fiecăruia, după dorința şi firea fiecăruia. Ceea ce spune aceasta este: dă şi animalelor şi oamenilor şi tuturor potrivit cu firea fiecăruia, cu ceea ce place fiecăruia. Şi nu numai că dă, ci şi satură, încât nimic

,? I's. 146,9. i;> Ps. 103, 22. IJ £v/py£iav.

să nu-i lipsească. De aceea zice: şi saturi pe tot cel viu de bunăvoință. Drept este Domnul în toate căile Lui şi cuvios în toate lucrurile Lui. Căi aici numeşte iconomiile Lui, pronia, purtarea de grijă, prin care le-a creat pe toate. Căci, zice, toate lucrurile Lui sunt tot atâtea laude, sunt pline de minuni, nedând nimănui nici o pricină, deşi sunt unii nebuni şi fără de minte. Aşadar, toate lucrurile prin fire sunt astfel întocmite, încât să facă să strălucească, să propovăduiască pronia Făcătorului, purtarea de grijă, iubirea de oameni, dreptatea, cuvioşia.

Aproape este Domnul de toți cei care. îl. cheamă, pe El, de toți cei care îl cheamă pe El întru adevăr. Iată şi o altă parte a proniei, capul bunătăților. Căci vorbind despre cele date în comun şi celor necredincioşi, hrana, ploile, le spune şi pe cele speciale dăruite numai celor credincioşi. Care sunt acestea? Faptul de a fi aproape de ei, adică de a-i ajuta, de a le purta de grijă, de a se îngriji de ei mai mult decât de ceilalți, fiin-du-le binevoitor, milostiv şi arătându-Se favorabil şi desco-perindu-le lor bunătățile cele viitoare. Voia celor ce se tem de El o va face şi rugăciunea lor o va auzi şi-i va mântui pe dânşii. Şi totuşi, Sfântul Pavel voia să depărteze pe acel înger al satanei de la ei, adică ispitele, necazurile, uneltirile şi Dum-

nezeu nu a făcut voia Iui. Dar când a înțeles că nu cere ceva spre binele lui, le-a dorit iarăşi şi iarăşi pe cele ce îi erau de folos, ceea ce era lucrarea lui Dumnezeu. De aceea şi zicea: „De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări" 1?. Dar dacă mai înainte le voia pe cele contrare acestora, din neştiință le voia. Dar când a aflat că Dumnezeu voia astfel, şi el însuşi a voit. Căci nu alta este voia lui Dumnezeu şi alta voia celor ce se tem de El, iar dacă ei înşişi, ca oameni, vor unele lucruri, după aceea se îndreaptă. Domnul păzeşte pe cei ce-l iubesc pe El şi pe toți păcătoşii îi va pierde. Şi aceasta este o parte a proniei, nu mică, faptul de a păzi, a întări şi a acoperi cu pronia Lui. Păcătoşi numeşte pe cei bolnavi incurabili, pe cei care nu vor să se îndrepte. Iar dacă îi lasă pe unii dintre cei ce îl iubesc să cadă în moarte, şi aceasta este tot pază. Ceea ce s-a întâmplat şi cu Abel. Căci dacă trupurile lor se distrug, totuşi devin mai strălucitori la suflet. Dar şi trupurile le vor primi nestrică-cioase. Dar după ce a vorbit despre chipurile proniei Lui, atât cât îi era în putință să vorbească, cele comune, cele particulare şi speciale ale sfinților, despre grija față de cei ce se clatină, purtarea de grijă față de cei căzuți, îndelunga răbdare, îndreptarea păcătoşilor, paza sfinților, iarăşi cu laudă îşi încheie cuvântul şi cheamă lumea întreagă la comuniunea laudei, zicând: Lauda Domnului va grai gura mea şi să binecuvinteze tot trupul numele cel sfânt al Lui în veac şi în veacul veacului. Vezi cum din dispoziția cea bună a inimii lui îi cheamă nu numai pe cei acoperiți cu binefaceri, ci şi pe cei pedepsiți (căci aceasta înseamnă purtarea de grijă), şi nu numai pe oameni, ci şi animalele şi elementele şi toate cele fără simțire, căci toate sunt pline de bunătatea Lui. Aşadar, nici noi să nu încetăm a lăuda, şi prin vorbe, şi prin fapte, pe Cel atât de bun, atât de iubitor de oameni, pe Cel care întinde binefacerea Lui asupra tuturor, ca să dobândim şi bunătățile prezente şi pe cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 145

Lauda, suflete al meu, pe Domnul. Lăuda-voi. pe Domnul în viața mea, cânta-voi Dumnezeului meu cât voi fi.

1. De unde a încheiat psalmul, de aici începe iarăşi, de la laudă şi binecuvântare. Căci nimic nu curăță sufletul precum lauda. Dar laudă numeşte - lucru pe care nu încetez a-1 spune - cea prin fapte. Ceea ce şi Hristos spune: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din. ceruri"1. Şi iarăşi Sfântul Pavel: „Slăviți dar pe Dumnezeu în trupul vostru şi în duhul vostru, care sunt

ale lui Dumnezeu"2. Şi aşa cum în psalmul precedent a zis: „în toate zilele Te voi binecuvânta" aşa şi aici: Cânta-voi Dumnezeului meu cât voi fi şi apoi vrând să îi facă pe oameni părtaşi cu el la laudă alunecă în istorisirea iubirii de oameni a lui Dumnezeu, înfierbântat, mistuit de dor, alergând în lumea întreagă şi adunându-i pe toţi în propriul cor. Căci şi aceasta este laudă, şi aceasta este slavă adusă lui Dumnezeu: a căuta ca mulţi oameni să se bucure de mântuire.

Nu vă încredeţi în cei puternici, în fiii oamenilor, în care nu este mântuire. Altă versiune: „în cel ce nu poate să mântuiască". Să asculte îndemnul acesta şi sfatul acesta cei ce se lipesc de ajutoarele omeneşti vremelnice şi nestatornice. Ce înseamnă în care nu este mântuire. Nu sunt stăpâni nici pe propria lor mântuire, nici nu pot să se apere pe ei înşişi. Căci dacă le vine sfârşitul, vor zăcea mai fără glas decât pietrele. Aceasta o exprimă când adaugă: leşi-va duhul, lor şi se vor întoarce în pământ, în ziua aceea vor pieri toate gândurile lor. Altă versiune: „toate planurile lui". Ceea ce spune aceasta este: cel ce nu poate să se apere pe sine cum îi va putea smulge pe alţii din primejdie? Nimic nu este mai nesigur şi mai netemeinic decât o astfel de nădejde. Şi arată firea lucrului. De aceea şi Pavel vorbind despre nădejdea în Dumnezeu zicea: „Iar nădejdea nu se ruşinează"'. Dar nu la fel sunt cele omeneşti, ci sunt mai neputincioase ca umbrele. Să nu-mi spui că este un conducător. Căci nici dregătorul nu are mai mult decât are un om obişnuit. Este supus aceleiaşi incertitudini. Dar dacă trebuie să spunem ceva vrednic de mirare, tocmai fiindcă este conducător nu trebuie să îndrăznească mai mult. Nesigure sunt astfel de dregătorii. Chiar dacă nu cade, este poate iute la mânie şi poate, odată ajuns la putere, devine nerecunoscător şi nu mai vrea să fie răspunzător, după ce a primit împlinirea făgăduinţei. Chiar dacă s-ar arăta recunoscător, mai uşor va cădea decât cei simpli, pe cât este supus mai multor uneltiri. Cu atât este mai uşor de biruit acesta, cu cât are mai mulţi uneltitori şi pizmaşi. Ce înseamnă gărzile sale? Ce înseamnă mulţi paznici? Cum aşadar, un om -care trăieşte într-o cetate unde domneşte legea, poate să nu aibă siguranţă nici în privinţa trupului, ci trăieşte, pe timp de pace, ca în mijlocul duşmanilor, fiind astfel mereu în război, cum, deci, un astfel dc om va putea să îi izbăvească pe alţii? Cum va putea să îi pună la adăpost pe alţii şi să îi smulgă din primejdii el, care se teme pe timp de pace mai mult decât pe timp de război? Mulţi care ar fi putut să trăiască prin ei înşişi în siguranţă, tocmai faptul de a-şi pune încrederea în dregători ie-a devenit cursă. Şi când au căzut aceia şi aceştia au căzut împreună cu ei. In sfârşit, pentru alţii, propriile gărzi au

devenit trădători. Şi totuşi profetul trece cu vederea toate aceste situații, dat fiind faptul că mulți au scăpat din aceste capcane şi aminteşte ceva afară de orice îndoială: moartea.

Chiar dacă toate ți-ar merge ca pe roate, chiar dacă mai marele tău ți-ar fi binevoitor şi generos şi ar vrea să te răsplătească, dar dacă în mijlocul făgăduințelor şi-ar pierde viața, te-a lăsat în nădejdi deşarte, din pricina faptului că viața lui nu a fost destul de lungă pentru a-şi împlini făgăduința. Deci când nici nu a avut viață destulă ca să împlinească făgăduința, ci viața lui s-a sfârşit mai înainte de împlinirea făgăduinței, atunci înseamnă că ai căutat scăpare la un ajutor nesigur. Sau nu ştiți că mulți şi-au pus încrederea în aceasta şi, când ajutorul lor a căzut şi au fost lipsiți de apărătorul lor, atunci mai rău au căzut ei înşişi? Dar pentru ce vorbesc cu de făgăduință, că piere şi se risipeşte, când chiar stăpânul ei, nici el nu rămâne? Căci zice Se va. întoarce în pământ. Dacă acela a pierit cu cât mai mult nu vor pieri făgăduințele lui? De aceea şi adaugă: In ziua aceea vor pieri toate gândurile lor, arătând nu numai că făgăduința nu va ajunge la împlinire, ci că însuşi cel ce a făgăduit va pieri. Ce face profetul de aici înainte? După ce ne-a depărtat de nădejdile în oameni, arată şi limanul cel sigur, turnul cel nebiruit şi sfătuieşte. Căci acesta mai cu seamă este cel mai bun mijloc de a sfătui pe cineva, să depărteze de cele nesigure şi să îndrepte spre cele tari, să curețe pe cele deşarte şi să le stabilească pe cele adevărate, să respingă pe cele înşelătoare şi să le arate pe cele folositoare.

Fericit cel ce. are ajutor pe Dumnezeul lui lacob, nădejdea iui, în Domnul Dumnezeul lui. Ai văzut bogăția sfatului şi a îndemnului? Când fericeşte pe cel ce nădăjduieşte în Dumnezeu, spune toate bunătățile şi arată siguranța nădejdii. Fericin-du-1, aşadar, pe cel ce nădăjduieşte în El, spune şi puterea ajutorului arătând că pe de o parte este omul şi pe de altă parte este Dumnezeu. Unul va pieri, Celălalt rămâne. Şi nu numai El rămâne, ci şi lucrările Lui. De aceea a şi adăugat: Cel ce a făcut cerul şi pământul, marea şi toate cele din ele.

2. Iar dacă lucrările Lui dăinuie, cu cât mai mult El este dăinui tor şi puternic. Şi că este astfel o arată puterea faptelor

Lui. Ce oare? Dacă este dăinuitor şi puternic, nu are şi voință? Mulți din cei fără de minte afirmă aceasta. Dar vezi cum înlătură şi presupunerea aceasta. Căci zicând Cel ce a făcut cerul şi pământul, marea şi toate cele din ele a adăugat: Cel ce păzeşte adevărul în veac, Cel ce face judecată celor năpăstuiți. Iată sensul celor spuse: aceasta este mai ales lucrarea Lui, acesta obiceiul Lui, aceasta este propriu lui Dumnezeu: să nu îi disprețuiască pe cei nedreptățiți, să nu îi treacă cu vederea pe cei batjocoriți, să întindă mâna celor uneltiți şi piz-

muiți. Şi aceasta la nesfârşit. De aceea a zis: până în veac arătând acest lucru. Şi nu numai atât, ci şi ceea ce urmează: Cel ce dă hrană celor flămânzi. Domnul dezleagă pe cei ferecați în obezi, Domnul înțelepțeşte orbii. Altă versiune: „luminează".

Domnul îndreaptă pe cei gârboviți, Domnul iubeşte pe cei drepți, Domnul păzeşte pe cei străini, pe orfan şi pe văduva va sprijini şi calea păcătoşilor o va pierde. Ai văzut cum profetul arată că pronia Lui se întinde peste toate şi că aceasta este lucrarea proprie Lui, să dezlege nenorocirile, să îndrepte foamea, să elibereze din legături? Dar acestea toate în parte şi oamenii le pot face, dar nu şi pe cele ce urmează. Căci îndreaptă neputințele firii înseşi, ridică pe cei căzuți, zice, pe cei ce strălucesc prin virtute îi laudă, pe cei neajutorați îi izbăveşte, pe orfani şi pe văduve şi pe cei chinuiți şi nenorociți îi mângâie şi îi restabileşte. Apoi, fiindcă a zis: iubeşte pe cei drepți, arată că pentru mulți nenorocirea lor a fost de ajuns, ca să obțină ajutorul Iui Dumnezeu. Căci pe cei pe care îi hrăneşte, îi hrăneşte pentru foame, ceea ce nu are legătură cu virtutea. Pe cei legați în lanțuri îi dezleagă de mila legăturilor lor, şi nici aceasta nu are legătură cu virtutea lor, ci cu nenorocirea. Pe orbi îi luminează de mila orbirii lor, nici aceasta nu ține dc vreo faptă bună a lor, ci iarăşi de nenorocire. La fel şi pentru cei gârboviți, pentru cei străini, pentru orfani şi văduve. Dar dacă pe cei aflați în nenorociri astfel îi ajută, cu cât mai mult nu se va îngriji de cei aflați în virtute? Când Dumnezeu şi poate, şi voieşte toate şi când toate la El sunt dăinuitoare, când primeşte virtutea şi miluieşte pe cei aflați în nenorocire, pentru ce nu laşi la o parte pe omul cei pieritor, cel slab şi vremelnic şi nu te refugiezi la Cel puternic şi nebiruit care nu respinge nenorocirile, ci le îndreaptă, [nu te refugiezi] la Cel care poate toate câte voieşte? Vezi şi acum la urmă cu câtă exactitate vorbeşte profetul. Căci nu a spus că îi va pierde pe păcătoşi, ci că va pierde calea lor, adică fapta lor. Căci nu de fire Se scârbeşte, ci răutatea o urăşte.

împărăți-va Domnul în veac, Dumnezeul tău, Sioane, în neam şi în neam. Aşadar, faptul că împărăteşte veşnic şi rămâne veşnic nu este pus la îndoială, şi chiar dacă nu dă aici răsplata, o păstrează pentru mai mari răsplătiri dincolo. Aşadar, să nu ne tulburam, nici să ne neliniştim în ispite, dacă dezlegarea nu vine îndată, ci să lăsăm în seama Domnului vremea dezlegării. Nici dacă facem vreun bine să nu cerem îndată răsplata, ci şi aşa iarăşi să aşteptăm voia Lui. Căci mai mare răsplată dă atunci când o amână. Şi mereu să mulțumim stăruind în laude. Căci astfel şi viața prezentă o vom trăi în siguranță şi vom dobândi şi negrăitele bunătăți, cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos,

Căruia fie slava şi puterea împreună cu Tatăl cel fără de început şi cu de viaţă făcătorul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 146

Lăudaţi pe Domnul că bun este psalmul.

1. Mai sus în psalmul 144 spunea: „Mare este Domnul şi lăudat foarte"1 şi vorbea multe despre slava Lui. Dar aici arată că însuşi faptul de a lăuda pe Dumnezeu este bine şi psalmul este pricină a mii de bunătăţi. Depărtează mintea de pământ şi înaripează sufletul, îl face uşor şi înălţat de la pământ Ia cer. De aceea Sfântul Pavel zicea: „lăudând şi cântând Domnului în inimile voastre".

Dumnezeului nostru plăcută să îi fie lauda. Altă versiune: „Aliluia, că bună este cântarea lui Dumnezeu". Ce înseamnă Dumnezeului nostru plăcută să îi fie lauda? Bineprimită să fie, zice. Căci pentru a-i fi plăcută lui Dumnezeu lauda, nu este de ajuns numai să cânţi, ci este nevoie şi de o viaţă pe potrivă, de rugăciune şi de acrivia celui ce cântă. Mi se pare mie că acest psalm este despre întoarcere. Şi arată aceasta prin ceea ce adaugă. Căci zice: Zidind Ierusalimul Domnul va aduna şi pe cei risipiţi ai lui Israel. Căci dacă Cyrus i-a lăsat pe aceştia să plece, totul s-a întâmplat nu din voia aceluia, ci cu ajutorul lui Dumnezeu. Un alt traducător în loc de zidind zice „va zidi". Pe cei risipiţi, îi numeşte astfel pe cei expulzaţi. Pentru ce oare? Fiindcă nu i-a adunat pe toţi dintr-odată, ci după întoarcerea lor i-a adunat câte puţin. Cel ce vindecă pe cei zdrobiţi cu inima şi leagă rănile lor. Altă versiune: „zdrobirile lor". Fiindcă nu aveau nici o îndreptăţire din viaţa şi faptele lor, invocă iarăşi nenorocirea şi obişnuita milă a lui Dumnezeu. Căci lucrarea Lui este să mângâie pe cei smeriţi şi propriu Lui aceasta este. Ca atunci când spune şi

Sfântul Pavel: „Cel ce învia morţii şi cheamă la fiinţă cele ce încă nu sunt"2 spunând lucrarea proprie lui Dumnezeu, la fel şi aici profetul zice: Cel ce vindecă pe cei zdrobiţi cu inima, arătând că şi de am fi nevrednici, dar fiindcă suntem lucrarea mâinilor Lui, nu va părăsi făptura mâinilor Lui şi nici obiceiul Lui nu-1 va lăsa. La fel zice şi Sfântul Pavel: „Dar Dumnezeu, Cel ce mângâie pe cei smeriţi, ne-a mângâiat pe noi"3. Şi iarăşi „Cel ce dă răbdare celor puţini la suflet"*. Şi însuşi David în altă parte zice: „Inima zdrobită şi smerită Dumnezeu nu o va disprețul"5. Aşadar, când vrei să te bucuri de mângâiere smereşte-te pe tine, zdrobeşte-ti mintea. Aceasta este despre voia Lui, despre bunătatea şi iubirea Lui de oameni, fiindcă este lucrarea Lui să-i mângâie pe cei aflaţi în nenorociri, iar ceea ce urmează este despre puterea Lui.

Cel ce numără mulțimea stelelor, adică Cel ce cunoaşte. Dar fiindcă era vorba despre o mulțime împrăştiată, atunci pe bună dreptate a dat acest exemplu, arătând prin aceasta că poate şi pe cei risipiți să îi adune laolaltă. Căci obiceiul Lui este ca pe cei zdrobiți să îi îndrepte şi să îi mângâie, de vreme ce poate cunoaşte cu exactitate mulțimea nesfârşită a stelelor. Aşadar şi pe noi, cărora ne-a făgăduit că vom fi după mulțimea stelelor, ne va aduna cu aceeaşi exactitate.

Şi chemându-le tuturor numele lor. Altă versiune: „Pe toate chemându-le pe nume". Cred că aceasta este spus despre israeliți şi că profetul spune acelaşi lucru cu Isaia după acestea: „Nu te teme, Israele, de la marginile pământului te-am chemat şi ți-am zis ție: Tu eşti robul Meu"6. Ce înseamnă „Pe toate le va chema pe nume"? Nimeni dintre ei zice nu se va

2 Rom. 4,17.

"' II Cor. 7,6.

pierde, precum cei care cheamă pe nume, aşa şi El îi va aduna pe toți cu exactitate.

Mare este Domnul nostru şi mare este tăria Lui. După ce a spus cel mai mare lucru, că va aduna atâtea mii risipite pretutindeni în lume, vorbeşte despre puterea Lui, aducând la credință pe cei foarte tulburați dintre iudei. Şi priceperea Lui nu are hotar. Aşadar, nu cerceta cum şi în ce fel. Căci nesfârşită este măreția Lui De aceea a zis: „Măreția Lui nu are sfârşit"7. Dar aşa cum măreția Lui este nesfârşită, la fel şi priceperea Lui. De aceea, după ce a zis: Mare este Domnul nostru a adăugat şi priceperea Lui nu are hotar. Şi minunată este ştiința Lui. De aceea şi zicea: „Minunată este ştiința Ta mai presus de mine este înaltă şi n-o pot ajunge"*. Şi judecățile Lui iarăşi sunt cu neputință de cercetat. De aceea a şi zis: „judecățile Tale, adânc mare"9.

2. Când, aşadar, vezi cât de mare şi de puternic este şi cât de priceput, nu iscodi cum vor fi acestea. Domnul înalță pe cei blânzi şi smereşte pe cei păcătoşi până la pământ. Psalmistul menționează şi grija pe care o are Dumnezeu față de oameni, ca să nu spună unii dintre cei fără de minte: ce ne este nouă că ştie exact numărul stelelor? Şi nu a spus că Domnul ajută celor blânzi, ci că îi primeşte la Sine'11, ca şi când ar vorbi despre un părinte iubitor. Ce înseamnă îi primeşte la Sine? îi dobândeşte pentru Sine, îi poartă în brațele Sale. Ai văzut iarăşi din ambele părți puterea Lui desăvârşită şi când îi ridică pe cei smeriți şi când îi smereşte pe cei mândri? Dar nu numai că îi smereşte, ci o face cu mult spor. Căci aceasta înseamnă până la pământ.

Cântați Domnului întru mărturisire. Altă versiune: „Povestiți". Istorisind faptele Lui iarăşi îi cheamă pe ei la cântare,

" Ps. 138, 6.

'" Gr. dvaAauPâvwv, literal verbul înseamnă a primi, a lua sus. O tra

zicând: Cântați Domnului întru mărturisire, adică întru mulțumire, cu multă sârguință. Cântați Dumnezeului nostru în alăută. Celui ce îmbracă cerul cu nori, Celui ce găteşte pământului ploaie. Pentru ca nu cumva cineva dintre cei fără minte să spună, ce mă privesc pe mine cele cereşti?, adaugă îndată şi folosul pentru oameni, arătând prin acest adaos şi pentru ce îmbracă cerul cu nori. Pentru tine, zice, ca să-ți gătească ploaie. Şi ploaia tot pentru tine ca să crească plantele. Şi vezi înțelepciunea, vorbeşte despre bunătățile universale pe care le dă tuturor, închizând, prin belşugul lor, gura necredincioşilor. Căci dacă pentru necredincioşi se foloseşte de atâta abundență, încât adună şi norii şi dă ploaie şi face pământul să răsară, ce nu va face pentru voi care vă numiți poporul Lui ales?

Celui ce răsare în munți iarbă. Vezi bogăția purtării lui de grijă, fiindcă nu numai în câmpurile fertile, ci şi în munți dă masă bogată, păşuni pentru animalele aflate în slujba oamenilor. De aceea şi adaugă: Celui ce dă animalelor hrana lor şi puilor de corb care îl cheamă pe El. Profetul vorbeşte aici şi despre o altă mărinimie a Iui Dumnezeu, fiindcă nu dă hrană numai animalelor aflate în slujba oamenilor, ci şi celorlalte animale. Şi puilor de corb, zice, care îl. cheamă pe El. Dacă atât de mare este purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru toate animalele şi pentru animalele sălbatice, care nu slujesc oamenilor, cu cât mai mult pentru oameni, şi mai ales pentru oamenii care II laudă şi II cântă, pe care i-a numit poporul Sau ales şi partea moştenirii Lui. Apoi, fiindcă erau neputincioşi şi slabi şi lipsiți de arme, lipsiți de toate, ca să nu se tulbure din această pricină, vezi cum îndreaptă şi această neputință zicând: Nu în puterea calului este voia Lui, nici în cel iute la picior bunăvoința Lui. Bunăvoința Domnului este în cei ce se tem de El şi în cei ce nădăjduiesc în mila Lui. Altă versiune: „în cei ce aşteaptă mila Lui". Dacă le veți avea pe acestea două, frica şi nădejdea în El nestrămutată, veți atrage bunăvoința Lui şi atrăgând-o, veți fi mai puternici decât cei care au cai şi arme. Un singur lucru trebuie căutat, ca să nu ne pierdem firea, nici să ne tulburăm, ci să aşteptăm mila Lui. Căci mai ales aceasta este nădejdea: să nu disperăm, să nu ne dăm bătuți dacă nu am obținut de îndată ajutorul. Şi bine a zis: mila Lui. Căci nimeni nu are îndreptățire din fapte. Şi totuşi, zice, chiar dacă din fapte dați înapoi, nădăjduiți în mila Lui şi veți dobândi ajutorul şi purtarea Lui de grijă, pe care fie ca noi toți să le dobândim cu harul şi

cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 147

Laudă, Ierusalime, pe Domnul, laudă pe Dumnezeul tău, Sioane

I. Nu către cetate, ci către locuitorii ei adresează profetul cuvântul, făcând şi aici ceea ce a făcut în întreaga carte, îndeamnă neîncetat şi sfătuieşte pe iudei să aducă mulţumire lui Dumnezeu pentru binefacerile primite şi să nu îşi pună nădejdea în turnuri, nici în ziduri, ci numai în purtarea Lui de grijă. După ce îi pregăteşte astfel, continuă zicând: Că a întărit încuie torile porţilor tale, a binecuvântat pe fiii tăi în tine. Ce înseamnă a întărit încuietorilel Te-a pus pe tine, zice, în siguranţă, te-a făcut nebiruit.

A binecuvântat pe fiii tăi în tine, adică i-a înmulţit. Acesta este un prim chip al binefacerii. Un altul este exprimat prin în tine. Ceea ce spune aceasta este: nu împrăştiaţi, nu risipiţi, ci adunaţi laolaltă în tine, aşa i-a înmulţit. Apoi, arătând şi un alt chip al proniei Lui zice: Cel ce pune la hotarele tale pace. Căci este cu putinţă ca o cetate să fie în siguranţă şi să aibă popor mare la număr şi să fie în acelaşi timp războită. Dar aici arată cetatea eliberată şi din această cursă, ca să spunem aşa, şi arată nu numai cetatea slobozită de duşmani, ci înseşi hotarele ei. Ai văzut câte binefaceri enumera? Şi cel dintâi şi mai mare bine dintre toate îl spune prin cuvântul: Dumnezeul tău. Căci prin acest singur cuvânt le mărturiseşte pe toate acestea, că te-a înfiat, că te-a făcut moştenitorul Lui, şi fiind Stăpânul de obşte al tuturor, a devenit al tău în mod special. Ceea ce este capul tuturor bunătăţilor, în al doilea rând, că a pus cetatea în siguranţă. Al treilea, că i-a înmulţit. Al patrulea, că a slobozit din războaie şi din tulburare nu numai cetatea, ci pe întreg poporul. Şi nu numai într-o vreme şi două sau trei, ci neîncetat face aceasta. Căci nu a spus Cel ce a pus, ci Cel ce pune. Iar dacă vreodată aveau loc războaie, se întâmpla nu fiindcă El i-a părăsit, ci fiindcă ei se depărtau de El. Astfel încât lucrarea Lui era neîncetat aceasta: să-i protejeze, să-i întărească, să îi facă liberi de orice tulburare şi război. Apoi, pe lângă aceasta, spune si altă binefacere, prosperitatea şi belşugul roadelor pământului, iarăşi şi aici învăţându-i pe ei să atribuie totul nu pământului, nici firii vânturilor, ci numai purtării Lui de grijă. Care anume? Pe care o adaugă zicând: Şi cu grăsimea grâului le-a săturat. Vezi că nu a spus simplu grâu, ci grăsimea grâului, arătând abundenţa. Grăsimea grâului arată tocmai bogăţia rodului. Căci aşa sunt darurile lui Dumnezeu: excelente şi abundente. Aici spune că i-a săturat din belşug cu cel mai bun grâu. Ca să arate aceasta, nu a spus „a dat", ci te-a săturat.

Cel ce trimite cuvântul Său pământului. Fiindcă obiceiul profetului este să mute cuvântul de Ia particular la general, şi iarăşi de la general la particular, aceasta o face şi aici. Fiindcă a zis: laudă pe Dumnezeul tău, ca nu cumva cineva dintre cei fără de minte să considere că este numai Dumnezeul iudeilor, profetul arată cum este El comun întregii lumi şi pronia Lui se întinde peste tot pământul, aducând cuvântul de la particular la general şi ia pronia universală. De aceea, zicând Cel ce trimite cuvântul Său pământului, a adăugat: repede aleargă cuvântul Lui. Aceasta o spune ca să arate că nu se îngrijeşte numai de ale noastre, ci şi de lumea întreagă. Cuvânt aici numeşte porunca Lui, lucrarea1 lui proniatoare. Apoi înfăţişează uşurinţa nu prin numele cuvântului, ci prin numirea alergării. Şi nici aceasta nu îi este de ajuns, ci adaugă şi repeziciunea. Ceea ce spune aceasta este: Tot ceea ce porunceşte se împlineşte cu rapiditate. Căci porunceşte întregii lumi. Şi ce porunceşte? Toate cele ce contribuie la susţinerea vieţii noastre, adică rânduială vânturilor, a anotimpurilor, a schimbării lor. De aceea şi adaugă zicând: Cel ce dă zăpada ca lâna, Cel ce presară negura ca cenuşa.

' cvspyeiav.

Aceasta un alt traducător traduce: „roua împrăştiată". Iar textul ebraic, Hefor haefer. Cel ce arunca gheaţa Lui ca bucăţelele de pâine. înaintea gerului Lui cine va suferi? Altă versiune zice: „înaintea căldurii Lui cine va suferi?". Va trimite cuvântul Lui şi le va topi. Va sufla duhul Lid şi vor curge apele. Aici înfăţişează puterea Lui nebiruită şi nesfârşită, fiindcă aduce ta fiinţă cele ce încă nu sunt şi pe cele ce sunt deja, le transformă şi Ie schimbă cum voieşte.

2. Ceea ce a arătat şi un alt profet: „Cel ce face toate şi le preface"2. Deşi toate sunt fixate în limitele nestrămutate ale firii, când El binevoieşte, se dezleagă aceste limite. Toate cedează voinţei Lui. Şi uneori schimbă însăşi firea lor, iar alteori, rămânând în firea lor, le schimbă doar lucrarea1. Şi propria lor lucrare moştenită şprin fireţ o face să înceteze, arătând o alta, contrară. Ceea ce a făcut şi la cu ptor. Foc era şi nu ardea, iar cei aruncaţi acolo se bucurau de o răcoare mai plăcută ca roua. Marea era înaintea iudeilor şi apele nu i-au înecat, ci au traversat-o ca pe uscat, un uscat mai tare ca piatra. Pământ era sub picioarele lui Datan şi Aviron şi totuşi nu le-a purtat trupurile, ci au fost înghiţiţi mai uşor de pământ decât de apă. Lemn uscat era toiagul lui Aaron şi a purtat un rod mai frumos decât pomii sădiţi în pământ. Mai proastă decât orice animal era asina lui Va Ia am, dar şi-a alcătuit un cuvânt de apărare nu inferior celui al unui om raţional. Lei erau în groapă cu Daniel şi s-au arătat mai blânzi

decât oile, nu fiindcă firea lor a fost desființată, ci fiindcă lucrarea [energeia] lor a fost schimbată. Multe alte asemenea minuni se pot vedea şi la făptura creată. Să nu consideri o minune mică - fiindcă se întâmplă în fiecare an şi sub ochii noştri -, ci gândeşte-te cât dc mare minune este faptul că acum se arată ninsoarea, acum ploaia şi, într-un răstimp atât de scurt, se petrec atâtea schimbări. Pentru ca rumeni din cei fără minte să nu considere că toate acestea au loc prin lucrarea naturală a elementelor şi să le socotească pe acestea pricina lor, ci să vadă cine este Cel cc porunceşte, profetul aduce vorba la porunca Lui şi zice: Va trimite cuvântul Lui şi le va topi, adică va trimite porunca. Fiindcă nu firea vânturilor în primul rând face aceasta, ci Dumnezeu, Cel ce a făcut vânturile. A adus vorba despre elemente şi despre schimbările lor, ca să-1 convingă pe iudeul greoi ta minte şi nesimțitor, ca, de la cele ce se petrec în fiecare an, să cunoască puterea lui Dumnezeu şi că Ii este uşor să le dispună pe toate după cum voieşte şi să Ie schimbe în cele contrare. Aşa cum, atunci când este furtună, Ii este uşor să facă senin şi să le potolească pe toate, Ia fel şi pe aceştia care erau în robie şi în război Ii va fi cu atât mai uşor să îi întoarcă la pace şi în patria lor şi să îi conducă la prosperitatea şi fericirea de mai înainte. Dar profetul nu arată numai aceasta, ci semnifică şi alt sens ascuns. Care anume? Că adeseori aşa cum aceste lucruri întristătoare devin mai apoi folositoare, la fel nenorocirile care s-au întâmplat la ei pot fi aducătoare de mult folos. Ca să nu întristeze prea mult, iarăşi schimbă cuvântul la cele mai plăcute. Ce vrea să spună prin exemplele pe care le dă? Căci nu a spus numai Cel ce da zăpada, ci a adăugat: ca lâna. Nici doar Cel ce presară negura, ci a adăugat: ca cenuşa. Nici Cel ce aruncă gheața Lui, ci a adăugat: ca bucățelele de pâine. Mie mi se pare că şi aici arată uşurința cu care face acestea.
Cel ce vesteşte cuvântul Sau lui lacob. Altă versiune: „hotărârile Lui". Alta: „poruncile Lui".
Îndreptările şi judecățile Sale lui Israel. N-a făcut aşa oricărui neam. Altă versiune: „asemenea". Şi judecățile Sale nu le-a arătat lor. Vezi cum iarăşi de la general mută cuvântul la cele particulare, în special, la cele ale iudeilor, vrând să îi trezească pe ei la o mai marc râvnă? Incepându-şi psalmul, profetul a vorbit despre cele sensibile, despre cele folositoare trupului, precum siguranța, prosperitatea, pacea. Dar aici aduce vorba despre lucruri mai înalte, explicând legea, ceea ce este o binefacere mai mare, a îndepărta de rău, a conduce spre virtute, a lumina mintea. De aceea şi Moise întorcând acest subiect pe toate părțile zicea: „Căci este oare vreun popor mare ele care dumnezeii lui să fie aşa de aproape, cât de aproape este de noi Domnul Dumnezeul nostru, oricând îl chemăm?"4. Şi iarăşi David: „Cel ce face milostenie, Domnul, şi judecată tuturor celor ce li se face strâmbătate. Cunoscute a

făcut căile Sale lui Moise, fiilor lui Israel voile Sale"5. Şi Ieremia: „Acesta este Dumnezeul nostru şi nimeni altul nu este asemenea Lui, Aflat-a toată calea ştiinţei şi a dat-o lui lacob, sluga Sa, şi lui Israel, cel iubit de Dânsul"". Dar poate va spune cineva: Dacă nu S-a revelat celorlalţi oameni cum îi va pedepsi pe ei? Că îi va pedepsi şi pe cei care au păcătuit şi mai înainte de Lege şi pe cei de pretutindeni în lume este limpede din cele ce spune Hristos: „Regina de la miazăzi se va scula la judecată cu neamul acesta şi-1 va osândi"; şi iarăşi: „Bărbaţii din Ninive se vor scula Ia judecată cu neamul acesta şi-I vor osândi"7. Pentru aceasta se spune astfel că şi aceia vor fi supuşi judecăţii unii spre a fi lăudaţi, iar alţii pentru a fi pedepsiţi. Şi dacă nu le-au fost arătate acestora faptele legii, cum îi va judeca pe ei? Cum iarăşi spunea Domnul că se va cere de la neamul acesta sângele dreptţilor „de la sângele dreptului Abel până la sângele lui Za-haria"8? Cum spune şi: „pământului Sodomei şi Gomorei îi va fi mai uşor în ziua judecăţii"9. Prin faptul că zice „mai uşor" nu înseamnă desăvârşită slobozire din chinuri, ci arată că acestora li se va da o pedeapsă mai uşoară pentru cele pe care le-au păcătuit. Şi dacă sodomiţii au fost pedepsiţi atât de cumplit, cine va putea scăpa de celelalte chinuri mai grele?

3. îi vedem pedepsiţi şi pe cei de la potop şi pe mulţi alţii, şi pe Cain însuşi. Şi Pavel arată acelaşi lucru zicând:

" Bar. 3, 36-37.

„Căci mânia lui Dumnezeu se descoperă din cer peste toată fărădelegea şi peste toată nedreptatea oamenilor, care ţin nedreptatea drept adevăr. Pentru că ceea ce se poate cunoaşte despre Dumnezeu este cunoscut de către ei; fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor. Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire, aşa ca ei să fie fără cuvânt de apărare""". Apoi aduce vorba despre viaţa lor şi nici aici nu află scuză, astfel zicând: „Aceştia, deşi au cunoscut dreapta orânduire a lui Dumnezeu, că cei ce fac unele ca acestea sunt vrednici de moarte, nu numai că fac ei acestea, ci le şi încuviinţează celor care le fac. Şi socoteşti tu, oare, omule, care judeci pe cei ce fac unele ca acestea, dar Ie faci şi tu, că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu? Sau disprețuieşti tu bogăţia bunătăţii Lui şi a îngăduinţei şi a îndelungii Lui răbdări, neştiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăinţă? Dar după învârtoşarea ta şi după inima ta nepocăită, îţi aduni mânie în ziua mâniei şi a arătării dreptei judecăţi a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui: viaţă veşnică celor ce prin stăruinţă în faptă bună, caută mărire, cinste şi nestricăciune. Iar iubitorilor de ceartă, care nu se supun adevărului, ci se supun

nedreptății: mânie şi furie. Necaz şi strâmtorare peste sufletul oricărui om care săvârşeşte răul, al iudeului mai întâi şi al elinului"". Vezi prin toate cele spuse că toți oamenii câți au fost şi înainte de Lege şi după Lege, au dat socoteală pentru păcatele lor şi toți câți s-au îngrijit de virtute şi s-au eliberat de necredință se bucură de bunătăți? Cum, aşadar, ar putea fi una sau alta din acestea, dacă nu ştiau ce trebuie făcut? Iar dacă ştiau ce trebuia făcut cum spune: N-a făcut aşa oricărui neam şi judecățile Sale nu le-a arătat lor? Ce înseamnă acest cuvânt şi ce vrea să arate?

10 Rom. 1,18-20. I! Rom. 1,32; 2, 3-9.

Ascultă: Legea scrisă nu a dat-o nimănui dintre celelalte neamuri, ci toți aveau legea firii, răsunând înlâuntrul lor ce era bine şi ce nu. Când a plăsmuit omul, Dumnezeu a pus în el această judecată nepărtinitoare, glasul conştiinței fiecăruia. Dar iudeilor le-a dat ceva special, faptul de a le arăta legea prin scrieri. De aceea şi profetul nu a zis că nu a făcut nimic oricărui neam, ci că nu a făcut aşa oricărui neam. Adică nu le-a trimis lor table ale legii, nici scrieri, nici un legiuitor precum Moise, nici celelalte care s-au săvârşit pe muntele Sinai. Ci de toate acestea numai iudeii s-au bucurat cu prisosință. Dar restul firii omeneşti a avut legea care venea din conştiință. Ceea ce şi Pavel a arătat zicând: „Căci când păgânii care nu au lege, din fire fac ale legii, aceştia, neavând lege, îşi sunt loruşi lege"12. De aceea iudeii sunt vrednici de mai mare osândă, fiindcă, primind pe lângă legea firii şi pe cea scrisă, au făcut atâtea fărădelegi, încât multa binefacere a lui Dumnezeu a devenit pentru ei, din pricina trândăviei, prilej pentru mai mare osândă. De ajuns sunt cele spuse potrivit literei. Iar dacă cineva are dorință să înțeleagă psalmul şi potrivit anagogiei nu ne dăm înapoi să umblăm şi pe această cale, fără să distrugem adevărul istoric, să nu fie, ci la acela adăugăm şi pe celălalt atât cât este cu putință.

Lauda, Ierusalime, pe Domnul, laudă pe Dumnezeul tău, Sioane. Pavel a cunoscut Ierusalimul cel de sus, despre care zice: „Iar cea liberă este Ierusalimul cel de sus, care este mama noastră"13, după cum a cunoscut şi Sionul, adică Biserica, atunci când spune: „Căci voi nu v-ați apropiat nici de muntele ce putea fi pipăit, nici de focul care ardea cu flacără, nici de nor, nici de beznă, nici de vijelie, ... ci v-ați apropiat de muntele Sion şi de cetatea Dumnezeului celui viu, de Ierusalimul cel ceresc şi de Biserica celor întâi născuți, care sunt scrişi în ceruri"14. Deci este cu putință ca, potrivit anagogiei, să spunem despre biserică: Laudă, Ierusalime, pe Domnul, laudă pe Dumnezeul tău, Sioane, că a întărit încuietorile porților tale, a binecuvântat pe fiii tăi în tine. Căci a întărit biserica mai sigur decât a întărit

Ierusalimul, nu cu încuietori sau porți, ci a îngrădit-o cu crucea Sa şi cu manifestarea propriei Lui puteri prin care a ridicat zid din toate părțile zicând că „Porțile iadului nu o vor birui pe ea"11.

4. La început toți împărații şi neamurile şi cetățile şi cetele demonilor şi însăşi tirania diavolului şi mii de alți duşmani s-au năpustit asupra Bisericii. Şi totuşi toate acele potrivnicii s-au surpat şi s-au nimicit, dar Biserica, mărindu-se, a fost înălțată într-atât, încât a covârşit cerurile înseşi.

A binecuvântat pe fiii tăi în tine. Aşa cum la început a zis: „Creşteți şi vă înmulțiți şi umpleți pământul şi-1 supuneți"" şi cuvântul a alergat în toată lumea, Ia fel după acestea: „Mergând, învățați toate neamurile"17 şi că „se va propovădui Evanghelia aceasta la toate neamurile"18 şi toate marginile lumii, în scurt timp, au primit porunca. De aceea şi spunea: „dacă grăuntele de grâu când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur, iar dacă va muri, aduce multă roadă"19. Şi iarăşi: „dar Eu când Mă voi înălța de pe pământ, îi voi trage pe toți la Mine"2".

La început, dintr-un singur om au ieşit mulți, mulțimea crescând prin legea firii, de aceea lucrul se împlinea mai lent, dar în cazul apostolilor, nu prin legea firii, ci prin har creştea mulțimea. De aceea de îndată, într-o singură zi, trei mii, apoi cinci mii, apoi mii, apoi, întreaga lume născând u-se prin această bună renaştere creştea şi se înmulțea şi arătau prin fapte binecuvântarea pe care o primiseră.

Căci „nu din sânge, nici din voința trupului s-au născut"2', ci din harul lui Dumnezeu.

Cel ce pune la hotarele tale pace. Cineva ar putea spune aceasta în mod special despre Biserică. Şi ceea ce este mai minunat e faptul că deşi războită fiind, se bucură de pace şi în ciuda tuturor uneltitorilor, a trăit în siguranță. De aceea şi spunea: „Pace vă las vouă, Pacea Mea o dau vouă"22. Şi cu grăsimea grâului te-a săturat. Este cu putință să înțelegem aceasta cu privire la Biserică, ca hrană duhovnicească, fiindcă aici ni se dă nouă pâinea vieții.

Cel ce trimite cuvântul Său pământului, repede aleargă cuvântul Lui. Care cuvânt? Spune-mi mie. Cel trimis prin gura apostolilor, mai uşor decât aripa, care alerga înconjurând pământul. De aceea şi David în altă parte spune, semnificând acelaşi lucru: „Domnul va da cuvântul celor ce vestesc cu putere multă"23. Iar dacă cineva dintre cei fără de minte are vreo îndoială, să primească dovada de la cele ce se întâmplă cu elementele şi să afle cum zăpada cade dintr-odată şi în scurt timp acoperă tot pământul. Aşadar, fiindcă era profet şi fiindcă prevestea cele viitoare prin comparație cu natura, ca să le spună pe acestea în sens anagogic, era firesc deci să insiste asupra elementelor naturale. Ceea ce spune aceasta este: tot

pământul va fi cuprins de cuvântul iui Dumnezeu şi cu mare repeziciune şi în scurt timp. Apoi, ca nu cumva să se îndoiască cineva, de vreme ce poporul iudeu, în atâta timp, s-a bucurat de atâta grijă şi nu a devenit încercat, ca să arate cum a fost cu putință ca locuitorii lumii să fie aduşi la credință în scurt timp, pentru întărirea cuvântului său, profetul împrumută exemple de la elementele naturii, zăpada, negura, gheața, fenomene care se petrec în foarte scurtă vreme. Aşadar, să nu vă îndoiți, deşi vi se vesteşte

2! In. 1,13. 11 In. 14,27. 21 Ps. 67,12.

că mintea lor s-a schimbat cu atâta uşurință. Dar, zice, mulți au fost şi care s-au împotrivit. Dar şi aceştia s-au minunat şi au cedat. Căci dacă un frig uşor Ia început, devine apoi mai aspru, nimeni nu îl mai poate suporta, ci toți se retrag şi cedează. Cu cât mai mult nu se vor uimi cei potrivnici şi nu vor ceda la cuvântul şi porunca Iui Dumnezeu? Căci El poate să schimbe firile şi pe cele ce nu sunt să le aducă la ființă şi să Ie facă să crească la o asemenea putere, încât acestea să devină de nerăbdat pentru toți.

Cel ce vesteşte cuvântul Său lui lacob, îndreptările şi judecățile Sale lui Israel. Aici nu ar greşi cineva dacă şi pe lacob l-ar înțelege în sens duhovnicesc şi pe Israel, sens pe care l-a cunoscut şi Pavel când a zis: „pace vouă şi asupra Israelului lui Dumnezeu"24, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 148

Lăudați pe Domnul din ceruri, lăudați-L pe El întru cele înalte. Lăudați-L pe El toți îngerii Lui.

1. Este un obicei la cei sfinți, pentru multa lor recunoştință, ca, ori de câte ori vor să mulțumească lui Dumnezeu, să îi cheme pe mulți să fie părtaşi laudei şi să îi roage să se unească cu ei la această frumoasă slujire. Aceasta au făcut şi cei trei tineri chemând întreaga făptură, când erau în cuptor, spre a lăuda binefacerea lui Dumnezeu către ei şi spre a cânta lui Dumnezeu. Aceasta face şi David aici, chemând pe fiecare dintre lumi, pe cea de sus şi pe cea de jos, pe cea simțită şi pe cea inteligibilă (gândită). Acelaşi lucru face şi Isaia atunci când spune: „Să se bucure cerurile, să se veselească pământul, că a miluit Dumnezeu pe poporul Lui"1. Şi iarăşi David, în altă parte: „La ieşirea Iui Israel din Egipt, a casei lui lacob, dintr-un popor barbar... munții au săltat ca berbecii şi dealurile ca micii oilor"2. Şi în altă parte iarăşi Isaia: „Norii să picure dreptate"3. Fiindcă, nefiind ei singuri de ajuns pentru lauda Stăpânului, au alergat în toate părțile, ca să îi ia părtaşi pe toți la cântare. Şi aceasta David o face mereu, ca atunci când spune: „închinați-vă Lui toți îngerii Lui"4. Şi iarăşi:

„Binecuvântați pe Domnul toți îngerii Lui cei tari la vârtute, care faceți cuvântul Lui"5. Dar iarăşi încă şi altceva învață de aici. Ce anume? Ca nu cumva cineva dintre cei mai fără minte să considere că sunt doi Creatori.

Deoarece făpturile sunt felurite şi se deosebesc unele de altele prin firile lor (una este simțită, alta este gândită, una văzută, alta nevăzută, una este trupească, cealaltă este netrupească), aşadar, ca nu cumva cineva, din pricina diferenței de lucrări, să considere că sunt diferiți dumnezei, profetul adună un singur cor, aducând de Ia toți o singură melodic, zicând că trebuie să fie lăudat acelaşi Dumnezeu atât de făptura de sus, cât şi de cea de jos, arătând şi de aici că El este Creatorul fiecăreia dintre ele. Şi începe mai întâi cu făptura de sus, zicând: Lăudați-L pe Ei toți îngerii Lui, lăudați-L pe El toate puterile Lui. Altă versiune: „Toate oştirile Lui", vorbind despre heruvimi, serafimi, domnii, începătorii, stăpânii. Faptul de a-i trezi pe toți spre lauda celui dorit este semnul unui suflet înflăcărat, aprins de dragoste. Acesta este semnul unei minți care se desfată neîncetat de cugetarea ia Dumnezeu, minunându-se şi admirând slava Lui, care rămâne mereu în Ei.

Lăudați-L pe El soarele şi luna, lăudați-L pe El toate stelele şi lumina. Altă versiune: „ Astrele luminii". Lăudați-L pe El cerurile cerurilor şi apa cea mai presus de ceruri să laude numele Domnului. Că El a zis şi s-au făcut, El a poruncit şi s-au zidit. Pusu-le-a pe ele în veac şi în veacul, veacului. Altă versiune: „Le-a pus pe ele să rămână veşnic".

Poruncă le-a pus şi nu o vor trece. Pentru ce oare, vorbind puțin despre puterile cereşti, îndată se îndepărtează de acolo şi aduce cuvântul la cele văzute, şi aici îşi prelungeşte discursul enumerându-le pe toate, pe fiecare în parte, pe cele de sus şi pe cele de jos. Pentru că acestea erau mai evidente pentru cei ce ascultau atunci, erau văzute, aflându-se chiar sub ochii lor. De aceea şi Moise, începând cartea Facerii şi nc-vorbind nimic despre cele de sus nevăzute, nici mult, nici puțin, alcătuieşte începutul de la cer şi pământ, trece apoi la soare şi la lună, la plante şi peşti şi animale şi îşi încheie cuvântul cu creația omului. Dar aici expresia cerurile cerurilor nu arată că sunt mai muite ceruri, pentru că tot el spune în altă parte cerul cerului. Evreii aveau obiceiul să numească noțiunea de cer prin ceruri, după cum spune în altă parte psai-mistul: „Cerul cerului este al Domnului, iar pământul l-a dat fiilor oamenilor"6.

Ş/ apa cea mai presus de ceruri. L-ai auzit şi pe Moise zicând că apele, pe unele Dumnezeu le-a lăsat jos, pe altele le-a făcut să se ridice mai presus de ceruri în mijlocul adâncului fixând o tărie, lăsând apele deasupra boitei cereşti. Şi cum să laude acestea pe Dumnezeu, ar

putea spune cineva, dacă nu au glas, nici limbă, nici suflet, nici cuget, nici organul glăsuirii, nici minte. Da, fiindcă sunt mai multe feluri de slavoslovie: unul, cel prin cuvinte, celălalt prin privire, şi după acestea un al treilea, prin viaţă şi prin fapte. Căci şi omul nu numai vorbind, ci şi tăcând aduce slavă lui Dumnezeu, precum spune şi Hristos: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"'. Şi iarăşi „Eu preamăresc pe cei ce Mă preaslăvesc pe Mine"'1. Este o slavoslovie şi cu limba, precum a preamărit Moise cu Măria zicând: „Să cântăm Domnului căci cu slavă S-a preaslăvit"9. Este o slavă şi prin făptură, precum zice psal-mistul: „Cerurile spun slava iui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria"1". Aşa şi aici. îl laudă pe El făptura prin frumuseţea ei, prin poziţie, prin mărime, prin fire, prin folosul ei, prin slujire, prin dăinuirea ei, prin abundenţa care vine din acestea. Aşadar, când spune Lăudaţi pe Domnul îngeri, puteri, ceruri, lună, soare, stele, apa cea mai presus de

" I Reg. 2, 30.

‚uPs. 18,1.

ceruri, vrea să spună că fiecare dintre făpturi este vrednică de înţelepciunea Făcătorului şi este plină de multă minune. Ceea ce exprimă Moise pe scurt la început: „Şi a privit Dumnezeu toate câte a făcut şi iată erau bune foarte"". Atât de bune încât să îl slăvească pe Făcătorul lor, iar pe privitor să îl conducă spre lauda Ziditorului.

2. Numeşte deci laudă frumuseţea făpturilor care naşte cântarea faţă de Cel ce le-a făcut. Ceea ce şi Pavel arată: „Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire"12. Dar profetul acesta, vorbind despre făpturi, lasă privirii celor ce contemplă să descopere frumuseţea, măreţia şi folosul lor, el aducând însăşi pricina care Ie-a produs, zicând: Ca El a zis şi s-au făcut, El a poruncit şi s-au zidit. Pusu-le-a pe ele în veac şi în veacul veacului. Poruncă le-a pus şi nu o vor trece. Că sunt frumoase şi minunate, însăşi privirea o arată. Că toate acestea au un Creator şi că nu există de la sine, şi aceasta se poate vedea din tâlcuirea textului Facerii. Iar dacă cineva se îndoieşte, să afle de la mine că are un Creator şi Făcător, un Proniator şi Purtător de grijă. Două lucruri sunt afirmate aici, sau mai degrabă trei. Dar dacă cercetează cineva cu amănunţime, chiar şi patru. Mai întâi, că le-a făcut, apoi, că le-a făcut din nimic, că le-a făcut cu uşurinţă şi că le ţine pe cele ce le-a făcut. Căci a spune: Că El a zis arată uşurinţa faptului. După cum arată şi Sfântul Pavel zicând: „a lui Dumnezeu, Care învia morţii şi cheamă Ia fiinţă cele ce încă nu sunt"13. Prin cuvântul cheamă ne semnifică nouă uşurinţa faptului. Iar

că le ține pe cele ce sunt, însuşi profetul o arată iarăşi adăugând: Pusu-le-a pe ele în veac şi în veacul veacului. Poruncă le-a pus şi nu o zw trece. Vezi şi aici cum a
" Fac. 1,31.
arătat puterea, autoritatea, nu numai prin faptul că a pus, ci şi prin faptul că a spus Poruncă prin aceste expresii omeneşti arătând lucrarea, energia Lui. Aşa cum ție îți este uşor să spui şi să porunceşti, ia fel şi lui Dumnezeu Ii este uşor să facă pe cele ce încă nu sunt şi să le țină pe cele ce sunt. Sau mai degrabă nu numai atât, ci mult mai mult. Nici nu este cu putință să exprimăm uşurința cu care a făcut acestea. Şi ceea ce este mai minunat încă, nu numai că ține toate, nici că legile firii rămân nestrămutate, ci şi că timpul care trece astfel este nesfârşit. Gândeşte-te cât timp a trecut şi nimic dintre cele ce sunt nu s-a amestecat. Nici marea nu a inundat pământul, nici soarele nu arde firea văzută, nici cerul nu s-a clătinat, nici hotarele nopții şi ale zilei nu s-au amestecat, nici schimbările anotimpurilor, mei nimic din toate acestea. Ci pe fiecare dintre cele de sus şi cele de jos Ie-a statornicit cu multă precizie, păzind limitele impuse odată de la început. Aşadar, după ce a vorbit despre creația de sus şi de cele din cer, trece la cele de pe pământ. Ceea ce a făcut cu privire la cele de sus, începând cu cele supr a-cereşti, coborând u-se la cele cereşti, acelaşi lucru îl face şi aici trecând dc la cele cereşti la cele pământeşti. Şi fiindcă sunt unii care spunea cele din cer sunt vrednice de creația lui Dumnezeu, dar nu şi cele de pe pământ fiindcă, pretind ei, sunt aici scorpioni şi dragoni şi restul fiarelor sălbatice şi pomi ncroditori, profetul, ca şi cum le-ar răspunde, întoarce iarăşi în altă parte cuvântul. Şi vezi ce face. Lasă la o parte pe cele mărturisite de toți ca fiind bune, oi şi boi al căror folos este arătat de experiență, măgari, cămile şi toate celelalte câte slujesc nouă a ne transporta lucrurile, şi trece la cele ce par nefolositoare, aduce vorba despre balauri, partea de mare nestrăbătută, şi cele ce par să ne întristeze precum focul, grindina, zăpada, gheața. Apoi, trece la pomii neroditori, la munți şi iarăşi lăsând la o parte câmpiile roditoare, pentru osteneala arăturii şi pentru creşterea roadelor noastre, trece la munți şi dealuri şi la locurile
mai pustii amintind de toți şerpii. Dar ca să aflați acestea mai desluşit, merită să ascultați chiar cuvintele lui: Căci după ce a zis Poruncă le-a pus şi nu o vor trece a adăugat: Lăudați pe Domnul toți cei de pe pământ, balaurii şi toate adâncurile, focul grindina, zăpada, gheața, viforul, toate îndepliniți cuvântul Lui. Munții şi toate dealurile, pomii cei roditori şi toți cedrii. Fiarele şi toate animalele, târâtoarele şi păsările cele zburătoare. Pentru ce ține acest discurs? Ca să arate cu prisosință pronia lui Dumnezeu. Căci dacă cele ce par să fie

nefolositoare şi potrivnice neamului omenesc sunt atât de bune şi de folositoare, încât aduc cântare lui Dumnezeu şi slavoslovie prin propria lor existență, gândeşte-te cât de bune şi folositoare sunt celelalte. Şi dacă vreți să trecem la fiecare dintre cele spuse. Balaurii şi toate adâncurile. Balauri aici îi numeşte pe chiți precum zice în altă parte: „balaurul acesta pe care l-ai zidit, ca să se joace în ea"14. Şi în multe alte locuri ar putea vedea cineva pe acest animal numit astfel.

3. Şi cum laudă acest animal pe Făcătorul lui, zice? Şi cum nu L-ar lăuda? Când vei vedea mărimea lui, întocmirea trupului, pe care Scriptura o descrie şi la Iov, cu multă claritate, cum nu vei admira pe Creatorul acestei făpturi, care a făcut un asemenea animal? Dar nu numai pentru mărimea lui ci, şi fiindcă i-a fost dată lui ca moştenire un loc al mării neumblat de corăbii. Şi vrednic de admirație este faptul că nu depăşeşte propriile hotare, fiind animal sălbatic şi foarte mare, ci rămâne în locurile care i-au fost statornicite, şi nu numai că nu iese spre țărm, nici în partea locuită, dar nici partea de mare folosită pentru navigație nu o vatămă, nici nu cheltuieşte neamul peştilor, ci petrece în propriile hotare şi limite. Şi nu numai aceasta este vrednic de admirație, ci şi noianul de ape, cât de adânc este. Şi ceea ce am putut vedea la animal, acelaşi lucru îl putem vedea şi la marc. Căci şi aceasta fiind bântuită de violența vânturilor şi având atâta noian de ape, nu sparge propriile limite nu inundă țărmul vecin cu ea, ci şi ea este fixată de legături puternice, deşi nesupusă este firea apelor. Când are atâta mulțime de ape şi este răscolită de atâtea vânturi, gândeşte-te ce mare minune este că nici neorânduiala ei, nici mărimea, nici violența nu o fac să-şi părăsească locul ei, ci fiind toată în dezordine, păzeşte buna rânduială a lui Dumnezeu. Acestea socotin-du-le în sine vei putea țese şi de aici laudă lui Dumnezeu şi să te minunezi de puterea Lui, de înțelepciunea Lui, tăria şi forța Lui. Sunt şi alte rațiuni negrăite ale acestor lucruri pe care Cel ce le-a făcut le cunoaşte. De aceea şi cineva zicea: „Să nu zici: Ce este aceasta? Pentru ce aceasta? Căci toate sunt făcute spre folos"15. Focul, grindina, zăpada, gheața, viforul, toate îndepliniți cuvântul Lui. Aici adaugă şi altceva la cele spuse. In psalmul precedent, profetul se minuna că zăpada acoperă pământul într-un timp atât de scurt, gheața că se întăreşte, că se schimbă şi se transformă în cele contrare. Aici se minunează că ceea ce nu exista a primit ființă, şi odată făcute, rămân şi că rămânând împlinesc rânduială de slujitori, deşi sunt fără rațiune, pun în lucrare porunca Lui cu multă ascultare. Sau mai degrabă, adeseori o singură poruncă a Lui face să se împlinească şi cele contrare firii, ceea ce s-a întâmplat în cuptorul din Babilon, când focul care şi ardea, şi răcorea deopotrivă, s-a arătat făcându-le pe amândouă. Aşadar,

acest lucru era vrednic de mulțumire. De multă mulțumire, desigur. Căci Dumnezeu trebuie să fie lăudat şi când pedepseşte, şi când iartă. Căci ambele țin de grija Lui, ambele țin de bunătatea Lui. Oamenii fac acestea, fie din bunătate, fie din răutate şi mânie. Dar Dumnezeu le face pe ambele din iubire de oameni. Aşadar, trebuie să îl lăudăm deopotrivă şi că l-a pus pe Adam în rai, şi că l-a scos afară.

Trebuie să îi mulțumim nu numai pentru împărăție, ci şi pentru gheenă. Căci a făcut-o pe aceasta din urmă şi ne-a amenințat cu ea, ca să ne slobozească din răutate.

După cum îl admirăm pe medic nu numai când îngăduie hrana bolnavului, ci şi când îl lipseşte de ea, când îi îngăduie să iasă în piață şi când îl închide în casă, nu numai când unge cu balsamuri, ci şi când arde şi taie. Căci chiar dacă acestea sunt contrare, ele caută un singur scop. La fel şi pe Dumnezeu trebuie să îl lăudăm pentru toate, şi cu atât mai mult cu cât El este Dumnezeu, în timp ce medicul nu este decât un om. Şi adeseori ştiința medicului ajunge la efecte contrare, dar înțelepciunea lui Dumnezeu şi purtarea Lui de grijă sunt întotdeauna binefăcătoare. Focul şi grindina nu au fost întotdeauna pedepse, ci de multe ori au izbăvit de pedeapsă, au oprit pe vrăjmaşi, adeseori au lovit pe duşmanii care năvăleau. Sau nu ştii câte minuni s-au lucrat în Egipt prin aceste elemente şi nu numai la iudei, ci şi la neamul nostru? Şi atât de mare este puterea Celui ce porunceşte, încât minunile pe care le face prin îngeri, acele mari puteri inteligibile, aceleaşi le face adeseori şi prin elemente, pentru ca, atunci când un înger le va lucra, nimeni din cei mai fără de minte să nu le atribuie îngerului, ci Celui ce porunceşte. Un înger a oprit războiul? Şi grindina l-a oprit. A nimicit îngerul pe cei întâi născuți? A nimicit şi vălul mării un întreg popor. Aşadar, pentru toate, profetul mulțumeşte iubitorului de oameni, Dumnezeu. Munții şi toate dealurile, pomii cei roditori şi toți cedrii. Fiarele şi toate animalele, târâtoarele şi păsările cele zburătoare. Vezi cum insistă asupra lucrurilor mai nefolositoare, munții şi văile, dealurile şi fiarele, şerpii şi pomii neroditori? Căci pomii roditori au de la sine un folos vădit, după cum şi câmpiile bogate şi animalele domestice. Dar fiarele sălbatice, şerpii, munții şi pomii neroditori ce folos au, zice? Mult folos au şi ei, pentru susținerea vieții noastre. Căci munții şi dealurile şi pomii neroditori ne sunt de folos pentru construirea caselor noastre şi, dacă nu ne-am bucura din plin de acestea, nimic nu ar împiedica să se piardă neamul nostru. Aşa cum avem nevoie de câmpiile cultivate pentru a ne hrăni, tot aşa avem nevoie şi de pomii neroditori şi de piatră pentru a ne construi casele şi pentru a face mii de alte lucruri de aici.

4. Dar şerpii şi scorpionii şi chiţii sau leii ce folos aduc ei vieţii? Care este câştigul lor? Mult este şi negrăit şi nu mai mic decât cel al animalelor domestice. Căci acelea sunt pentru folosul trupului, dar cele sălbatice ne îngrădesc cu frica şi ne înţelepţesc, ne fac luptători, şi ne amintesc de păcatul protopărinţilor noştri din rai şi ne arată a câtor rele este pricină neascultarea. Căci nu aşa erau mai înainte de cădere aceste animale, nu erau înfricoşătoare pentru om, ci erau blânde şi supuse. Căci Ie-a adus pe ele Dumnezeu la Adam şi acesta le-a pus lor nume. Şarpele vorbea femeii şi Eva nu se depărta cu frică de la el. Dar când porunca a fost călcată şi când Dumnezeu nu a fost ascultat, a fost pierdută şi cinstea omului. Aşadar, când vei vedea leul, când vei vedea şarpele, adu-ţi aminte de istorisirile despre rai, şi îţi vor da un subiect de meditaţie nu neînsemnat. Adu-ţi aminte şi de Daniel, cum, fiindcă a ajuns la vechiul chip, îi era uşor să dispreţuiască animalele acelea înfricoşătoare, după cum şi lui Pavel i-a fost uşor sa dispreţuiască vipera. Şi nu mică râvnă vei rodi de aici şi grijă pentru suflet. Pe lângă acestea, şi din altă parte putem admira iconomia şi rânciuiala lui Dumnezeu cu privire la ele. Care sunt acestea? Fiindcă le-a rânduit acestora locuri departe de cetăţi, în pustie. Şi fiind atât de înfricoşătoare, nu se sălăşluiesc în cetăţi şi nu se năpustesc asupra locuitorilor, ci râvnesc şi iubesc pustia, Dumnezeu dân-du-ie spre moştenire aceasta, să aibă un loc potrivit lor. Când tu dormi atunci ele străbat pustia. Ceea ce arată şi în altă parte profetul: „Pus-ai întuneric şi s-a făcut noapte, când vor ieşi toate fiarele pădurii""\
6 Ps. 103, 21.
Ai văzut cum şi acum ţi-au rămas urme ale începutului, chiar dacă mutilate, totuşi purtând încă semnul vechii demnităţi? Căci ca nişte robi, aceste animale sunt depărtate de noi şi prin timp şi prin Ioc. Dacă nu te duci la ele, nici ele nu vin la tine, ci vor petrece în pustie. Iar dacă te întristezi şi te întrebi pentru ce există fiarele sălbatice, foarte nebun eşti. Dar dacă bine îti vei orândui viata ta, cu nimic nu te vei vă-tăma de aici. Dar dacă vei primi vreo vătămare de Ia fiarele sălbatice, gândeşte-te că şi de Ia oameni te vei răni mai râu. Căci omul este mai cumplit şi decât fiarele sălbatice. Căci fiarele au sălbăticia vădită, dar omul îşi ascunde răutatea sub masca blândeţii, de aceea adeseori şi este greu să te păzeşti de el. Dar dacă vei fi cu luare aminte, nici om, nici fiară, nu îţi va face nici un rău, ci dimpotrivă vei trage cele mai mari foloase. Ce spun om sau fiară, când nici însuşi diavolul nu te va vătăma, cum nu numai că nu l-a vătămat pe Iov, dar i s-a făcut şi pricină a mii de cununi? Iarăşi, ce spun om sau fiară, când, dacă te vei lenevi, vei cădea şi sub patimile care zac în tine, aşa cum fierea sau umorile te vor vătăma dacă vei trece cu vederea vreo lipsă de măsură sau vreun

exces. Atât de mult este nevoie de o minte veghetoare şi atentă. Aşa cum lenevindu-te, multă vătămare vei răbda de aici, tot aşa, priveghind şi treaz fiind, vei rodi de aici iarăşi mult folos. Totul depinde dc voia ta liberă. Ceea ce sunt zăpada, focul şi vântul pentru lume tot aşa sunt umorile, bila şi sângele pentru corpul omenesc. Şi trebuie pe toate să le rânduim cu cea mai bună raţiune, ca să avem folos din acestea şi să nu fim vătămaţi de ele. Dar pentru ce vorbesc despre trup, când sufletul are propriile patimi, pe care, dacă le laşi să ajungă la exces, devin boli, dar care, înfrânate, devin adevărate ajutoare. Mânia, de pildă, dacă te foloseşti de ea cum trebuie devine leac de mântuire. Dar dacă întreci măsura, devine pricină de pierzanie. Şi pofta, ocârmuită cu măsură, te face părinte şi se face folositoare pentru naşterea de prunci, dar lăsată fără frâu, adeseori te aruncă în curvie şi
adulter. Nu da vina pe lucruri, ci mereu pe voia ta. Dacă vei fi nepăsător, te vei răni pe tine însuţi şi vei fi pierdut de propriul trup. Dar dacă te vei îngriji, nu ţi se va întâmpla nimic rău şi neplăcut nici din partea diavolului, nici de la fiare.
împăraţii pământului şi toate popoarele. Altă versiune: „toate semințiile". Căpeteniile şi toţi judecătorii pământului; tinerii şi fecioarele. Altă versiune: „cei aleşi". Bătrânii cu cei mai tineri să laude numele Domnului. Iarăşi un alt chip al proniei ni se înfăţişează aici, cel referitor la căpetenii, cum o face şi Sfântul Pavel în Epistola către Romani, arătând cu multă pricepere că este o lucrare a înţelepciunii lui Dumnezeu faptul de a rândul totul în conducători şi supuşi. Căci [stăpânirea] „este slujitoare a lui Dumnezeu spre binele tău"1'. Dacă o vei nimici pe ea totul se clatină. Căci dacă acum când dregătorii sunt, unii dintre ei, atât de corupţi, este atâta nevoie de stăpânire, încât, chiar rău folosită, ea este de mult folos, gândeşte-te de câtă fericire nu s-ar bucura neamul, dacă cei cărora le-a fost încredinţată conducerea s-ar folosi bine de ea! Instituirea puterii este lucrarea lui Dumnezeu, dar a aduce Ia putere pe cei răi şi a nu se folosi de putere cum trebuie, este lucrarea răutăţii oamenilor.
5. Profetul spune, aşadar, că şi pentru existenţa împăraţilor şi pentru cea a judecătorilor trebuie să aducem mari mulţumiri lui Dumnezeu. Căci S-a îngrijit de buna rânduiala a oamenilor, ca să nu trăiască, aşa cum fac mulţi, mai irațional decât fiarele. Astfel a încredinţat dregâtoriile şi împărăţiile, precum conducerea carului sau cârmuirea corăbiei. Dacă deci eşti conducător, mulţumeşte iubitorului de oameni, Dumnezeu, că ai primit pricină de atâta grijă. Iar dacă eşti supus, iarăşi mulţumeşte că ai un purtător de grijă care nu te lasă în cursa celor răi. Chiar dacă ai ajuns la bătrâneţe, chiar dacă eşti tânăr, mulţumeşte lui Dumnezeu. Căci aceasta mai presus de toate ne arată acest psalm, că trebuie să îl iăudăm pe

El pentru toate, fie că eşti conducător, fie om simplu din popor. De aceea şi arătând aceasta zice: Şi toate popoarele. Fie că eşti tânăr, fie bătrân, fie femeie, fie bărbat.

Că numai numele Lui s-a înălțat. Lauda Lui pe pământ şi în cer. Altă versiune: „cântarea Lui". Şi va înălța puterea poporului Lui. Cântare tuturor cuvioşilor Lui, fiilor lui israel, poporului ce se apropie de El. Ceea ce spune aceasta este: am arătat din toate cele văzute purtarea Lui de grijă, slava Lui, măreția. Trebuie să îl lăudăm pe El nu numai pentru acestea, ci şi fără ele. Şi mai presus de acestea şi fără ele, se cuvine să Ii acordăm Lui înălțimea şi slava şi mulțumirea de Ia toți oamenii. Iar faptul că a zis numai numele Lui, a făcut-o prin opoziție cu cei care nu sunt cu adevărat dumnezei. Apoi, ca să conducă pe ascultător Ia un cuget mai înalt, iarăşi mută cuvântul de la pământ la cer. Căci aşa cum Ia început a coborât de la cer la pământ, la fel aici se ridică iarăşi de la toate cele văzute la cele mai presus de cer, zicând: Lauda Lui pe pământ şi în cer. Adică, chiar dacă puterile cele dc sus inteligibile şi nevăzute nu încetează să mulțumească şi să îl cânte, totuşi un asemenea Dumnezeu ne-a învrednicit şi pe noi să ne numim poporul Lui şi nu numai să ne numească cu numele, ci să ne şi înalțe. De aceea a adăugat: Şi va înălța puterea poporului Lui, prin aceasta iarăşi atrăgându-i pe ei la o mai mare slujire, arătând nu că ar avea El nevoie de vreo slujire de la ei (cum ar putea avea nevoie de ceva, Cel ce are slava prin fire şi întreaga făptură supusă Lui?), ci şi că numai pentru bunătatea Lui i-a făcut pe ei poporul Său şi vestiți şi străluciți pretutindeni în lume. Ceea ce a arătat zicând: Cântare tuturor cuvioşilor Lui, fiilor lui Israel, poporului ce se apropie de El. Dar ca nu cumva să ii facă prin aceasta mai leneşi şi mai zăbav-nici, adică prin faptul de a-i numi poporul Său, punându-şi încrederea numai în aceasta, şi ca nu cumva să devină nepăsători cu privire la adevărata virtute, zicând Cântare tuturor, nu a spus simplu, cântare tuturor oamenilor, ci numai cuvioşilor Lui. Şi iarăşi zicând fiilor lui Israel a adăugat îndată,

poporului ce se apropie de El. Alt traducător în loc de cântare zice „laudă". Ceea ce spune aceasta este: dacă veți fi cuvioşi, dacă vă veți apropia de El, vă veți bucura de multă slavă. Căci toate ale Lui sunt veşnice, fiind atât de bogat şi având atâta slavă. Dar trebuie să aducem şi ostenelile noastre şi ne vom bucura şi noi de slava şi strălucirea Lui cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 149

Cântați Domnului cântare nouă.

1. Potrivit sensului anagogic, Noul Testament este numit cântare nouă. „Voi încheia cu voi legământ nou"1. Căci atunci toate au devenit noi - creația: „Dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă"2 - omul: „fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui şi v-ați îmbrăcat cu cel nou, care se înnoieşte, spre deplină cunoştință, după chipul Celui ce l-a zidit"3. Pentru această viață nouă şi toate celelalte este numit Noul Testament cântare nouă pe care ne îndeamnă să o cântăm acum profetul. Dar potrivit sensului istoric, cântare nouă sc referă la ceea ce este strălucit şi însemnat în biruințele lor, în izbânzi, în trofee. Lauda Lui în adunarea celor cuvioşi. Vezi cum mai înainte de cuvinte, caută mulțumirea care se aduce prin viața virtuoasă şi prin fapte şi pe acestea în primul rând Ie aduce în corul celor ce cântă? Căci nu este de ajuns numai să mulțumeşti prin cuvinte, dacă la acestea nu se adaugă şi virtutea faptelor.

Lauda Lui în adunarea celor cuvioşi. Dar şi altceva învățăm de aici. Arată că trebuie să aducem laudă împreună şi în armonia tuturor. Căci adunare este o numire care arată unirea şi întâlnirea mai multor oameni la un loc.

Să se veselească Israel de Cel ce l-a făcut pe el. Mai înainte de propriile binefaceri, vorbeşte despre cele generale, împlinite către tot neamul şi, prin cele ce adaugă, pare a ne îndemna şi a zice: mulțumeşte lui Dumnezeu că te-a adus din neființă şi ți-a dat suflare de viață. Nu mic este chipul acestei binefaceri. Dar aici arată încă şi mai mult. Nu doar creația, ci arată şi faptul că a făcut al Său acest popor, prin faptul că vorbeşte astfel. Şi porunceşte să aducă mulțumire nu fiindcă i-a făcut pe el, ci că este poporul Său. Vezi cum, unindu-1 pe el cu Dumnezeu, nu vrea doar să mulțumească simplu, ci cu bucurie, cu veselie şi cu un cuget plin de ardoare. Pe acestea toate le semnifică prin acel Să se veselească. Caută aşadar dispoziția inimii celui ce mulțumeşte, ca să aprindă dorul, să trezească dragostea, să se ataşeze întreg de Dumnezeu pe Care-L laudă. Cum zicea şi în altă parte arătând acelaşi lucru: „în ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule"4. Şi iarăşi: „însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel tare, Cel viu". Şi iarăşi în altă parte: „însetat-a de Tine sufletul meu, suspinat-a după Tine trupul meu, în pământ pustiu şi neumblat şi fără de apă"5. Sau potrivit unui alt traducător, „ca în pământ însetoşat". Vrând să înfățişeze dispoziția sufletului său şi dorul de Dumnezeu, se compară pe sine cu un pământ însetoşat, cu un cerb însetat. $i iarăşi a arătat acelaşi dor prin cuvintele: „Când voi veni şi mă voi arăta feței lui Dumnezeu"6. Astfel sunt sufletele sfinților, precum era şi sufletul lui Pavel suspinând şi tânjind după plecarea de aici.

Şi fiii Sicriului să se bucure de împăratul lor. Vezi că aceasta se semnifică aici, ceea ce deja am spus, faptul că Şi-a însuşit acest popor şi că l-a făcut poporul Său ales? De aceea a şi adăugat: de împăratul lor, ca să arate aceasta. Căci era împăratul lor nu numai pentru raţiunea creaţiei, ci şi pentru raţiunea înfierii. Să laude numele Lui în cor. Vezi iarăşi strălucind aceeaşi armonie. Căci pentru aceasta sunt corurile, ca să îi adune pe toţi la un loc şi într-un cuget să aducă laude. Aceasta o arată şi Sfântul Pavel zicând: „fără să părăsim adunările noastre"7. Şi însăşi rugăciunea semnifică aceasta, fiind adusă de toţi laolaltă, „Tatăl nostru, Care eşti în ceruri" şi „iartă nouă greşelile noastre" şi „Nu ne duce pe noi în ispită şi ne izbăveşte pe noi de cel viclean", folosind pentru aceasta numărul plural. La fel şi în Vechiul Testament erau învăţaţi să cânte şi să laude pe Dumnezeu în armonia tuturor, în dragoste şi unire de cuget.

2. în timpane şi în psaltire să-î cânte Lui. Unii, interpretând şi aceste instrumente în sens anagogic, zic că timpanul înseamnă omorârea trupului nostru, iar psaltirea înseamnă faptul de a privi spre cer. Căci acest instrument este mişcat de sus, nu de jos precum alăuta. Dar eu aş spune că în Vechiul Testament erau astfel conduşi prin aceste instrumente din pricina învârtoşării sufletului lor şi pentru faptul că abia fuseseră distraşi de la cultul idolilor. Căci aşa cum a îngăduit jertfele, la fel a îngăduit şi instrumentele muzicale, po-gorându-Se la slăbiciunea lor. Aşadar, cere aici să cânte cu bucurie. Căci aceasta înseamnă Sa laude numele Lui în cor, adică, în armonie, cu viaţă curată. Apoi iarăşi, ca să îi trezească pe ci la mai multă râvnă, vorbeşte şi despre bunăvoinţa faţă de ei a Celui lăudat. Căci adaugă: Domnul binevoieşte întru poporul Său. Ce se poate asemui cu o astfel de fericire, când Dumnezeu este favorabil şi binevoitor? Şi va înălţa pe cei blânzi întru mântuire. Vezi iarăşi cum le pune înainte şi faptele lui Dumnezeu, şi pe cele ale oamenilor. Aşa cum mai sus cerea de la ei mulţumire, introducând şi faptele lui Dumnezeu zicând: Că binevoieşte Domnul întru poporul Său, aşa şi aici iarăşi, făgăduind binefacerile de la Dumnezeu, cere şi de la oameni fapte, zicând: Şi va înălţa pe cei blânzi. Căci faptul de a înălţa aparţine lui Dumnezeu, iar faptul de a fi blând ţine de oameni. Căci nu vin binefacerile de la Dumnezeu, dacă omul nu aduce mai întâi faptele sale. Şi vezi mărimea darului. Căci nu a spus că va mântui simplu, ci Va înălţa întru mântuire. Adică nu numai că slobozeşte de chinuri, ci îi va face şi vestiţi, pe lângă mântuire, dăruindu-le şi slavă. Acest lucru lămurindu-1, a. adăugat iarăşi zicând: Se vor lăuda cuvioşii întru slavă. Aşa cum mai sus cerea să fie blânzi, aşa aici cere să fie cuvioşi. Căci Dumnezeu totdeauna îşi arată faptele Sale prin minuni. Astfel i-a eliberat pe ei

din Egipt, astfel i-a întors din robia Babîlonului, nu numai prin slobozirea din chinurile robiei, ci şi prin minunea celor petrecute, făcându-i mai strălucitori.

Şi se vor bucura în aşternuturile lor. Arată aici multa lor siguranță şi nefrică, la care se adaugă multă libertate, odihnă, multă bucurie şi plăcere. Acestea le spune ca ei să ştie că nu prin propriile arme, nici prin propria lor putere, ci numai cu ajutorul lui Dumnezeu s-au petrecut toate şi că acest ajutor trebuie să ni-1 atragem prin smerenie şi blândețe.

înălțările Domnului în gâtlejul lor şi săbii cu două tăişuri în mâinile lor. Ca să se răzbune pe neamuri şi să pedepsească pe popoare. Aici arată un război care se va face prin cântări şi că astfel vor birui cântând şi lăudând pe Domnul. Căci înălțări numeşte cântările de laudă, psalmodierile, mulțumirile. De aceea un alt traducător în loc de înălțări traduce „laude".

Ca să se răzbune pe neamuri şi să pedepsească pe popoare. Ce înseamnă aceasta? Fiindcă cei ce-i stăpâneau de multă vreme îi batjocoreau, Dumnezeu făgăduieşte să îi pedepsească pe aceştia prin fapte şi să arate că nu neputința iui Dumnezeu, ci păcatele lor i-au predat în stăpânirea acelora. Şi după ce au fost pedepsiți destulă vreme, Iubitorul de oameni, Dumnezeu, numai cât a făcut semn şi lucrurile au ajuns la o minunată schimbare. Şi vezi înălțimea biruinței. Căci adaugă şi zice: Ca să lege pe împărații lor în obezi şi pe cei slăviți ai lor în cătuşe de fier. Ai văzut puterea izbânzii? Nu numai că au fost eliberați din mâinile duşmanilor lor, ci s-au întors luându-i şi robi, arătând tuturor puterea lui Dumnezeu.

Ca să facă între dânşii judecată scrisă. Ce înseamnă judecată scrisă? Arătată, mărturisită, care nu poate fi dată uitării. Căci aşa sunt faptele lui Dumnezeu. Şi prin mărimea izbânzilor, şi prin înălțimea minunilor dăinuie mereu. Astfel este biruința Lui şi astfel este trofeul, încât este vădit tuturor, atât de limpede ca o inscripție pe o stelă, care nu se şterge niciodată.

Slava aceasta este a tuturor cuvioşilor Săi. Care slavă? De a birui sau mai degrabă nu numai a birui simplu, ci a birui astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, cu sprijin de sus. Vezi iarăşi cum pomeneşte de cuvioşi, trezindu-i pe ei la grija pentru o viață virtuoasă? Dar mie mi se pare că nu numai biruința o numeşte slavă, ci şi lauda, cântările, psalmii, învățând prin toate că, lăudând pe Dumnezeu, se împodobesc cu multă slavă şi se arată pe ei mai strălucitori cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea în vecii vecilor. Amin.

Psalmul 150

Lăudați pe Domnul întru sfinții Lui. Altă versiune: „în sfântul Lui". Alta: „în cel sfințit al Lui".

1. Fie vorbeşte aici despre popor, fie despre viața sfântă şi bărbații sfinți. Vezi iarăşi cum îşi încheie cartea cu mulțumirea, învățându-ne pe noi că aceasta trebuie să fie începutul şi sfârşitul faptelor şi cuvintelor noastre. De aceea şi Sfântul Pavel spunea: „Orice ați face, cu cuvântul sau cu lucrul, toate să le faceți în numele Domnului Iisus şi prin El să mulțumiți lui Dumnezeu-Tatăl"1. Astfel şi rugăciunea noastră de aici îşi are începutul. Căci a spune „Tatăl nostru" înseamnă a mulțumi pentru darurile primite şi a le arăta pe acestea toate prin numele acesta. Căci cel ce zice „Tatăl nostru", mărturiseşte înfierea. Iar cel ce mărturiseşte înfierea, propovăduieşte dreptatea, sfințirea, izbăvirea, iertarea păcatelor, darul Duhului Sfânt. Trebuie ca acestea toate să fie mai înainte pentru a ne putea bucura astfel de înfierea noastră şi de a fi învredniciți să II chemăm Tată pe Dumnezeu. Mie mi se parc că semnifică şi altceva când zice întru sfinții Lui, adică pentru sfinții Lui. Mulțumiți-I, deci, că nc-a condus la o astfel de viață, că i-a făcut pe oameni îngeri. De aceea, zicând mai înainte întru sfinții Săi, a adăugat: Lăudați-L pe El întru tăria puterii Lui, arătând ceea ce deja am spus. Aceasta este mai drag lui Dumnezeu. Căci cerul a fost făcut pentru om, nu omul pentru cer. Un alt traducător zice: întru tăria stăpânirii Lui. Dar celălalt text [al Septuagintei] mi se pare că semnifică acelaşi lucru ca în psalmul precedent. Căci aşa cum acolo spunea „Lăudați-L pe El toți îngerii Lui"2, la fel aici Lăudați-L pe EI întru tăria puterii Lui. Adică cei ce sunteți întru tăria puterii Lui. Căci nu încetează nici o clipă să facă părtaşe laudei puterile cele de sus.

Lăudați-L pe El întru puterile Lui. Altă versiune: „prin puterile Lui". Iar textul ebraic zice: Begeburothav. Ceea ce spune aceasta este: Lăudați-L pe EI pentru puterile Lui, pentru tăria Lui, pentru minunile Lui, pentru puterea Lui, pe care o arată prin toate lucrurile: cele de sus şi cele de jos, cele comune şi cele particulare. Lăudați-L pe El după mulțimea slavei Lui. Şi cum ar fi cu putință să aducem o laudă corespunzătoare mulțimii slavei şi măreției Lui? Nu aceasta spune, că există o laudă pe potriva Lui, ci atât cât este cu putință să tindem spre Dumnezeu, gândindu-ne la mulțimea măreției Lui, atât cât îți este ție cu putință, om fiind, să aduci laudă unui Dumnezeu atât de mare. Căci nimeni nu poate aduce laudă după cuviință. Ai văzut dorul sufletului? Ai văzut cuget înflăcărat, silindu-se pe sine, străduindu-se să-şi depăşească propria slăbiciune şi să zboare la cer, legat de Dumnezeu, ataşat de El cu mult dor?

Lăudați-L pe El în glas de trâmbiță. Altă versiune: „în sunet de corn". Lăudați-L pe El în psaltire şi în alăută. Altă versiune: „în harfe şi lire". Lăudați-L pe El în timpane şi în horă. Lăudați-L pe El în strune şi în organe. Altă versiune: „Prin strune şi alăute".

Lăudați-L pe El în chimvale bine răsunătoare. Lăudați-L pe El în chimvale de strigare. Altă versiune: „de înțelegere". Toată suflarea să laude pe Domnul. Aminteşte toate instrumentele de cântare şi porunceşte ca prin toate să fie adusă cântare, înflăcărând inima lor şi trezindu-i. Aşa cum iudeilor le porunceşte să aducă laudă prin toate instrumentele muzicale, aşa ne porunceşte nouă să îl lăudăm pe Dumnezeu prin toate mădularele noastre, prin ochi, prin limbă, prin auz şi prin

JPs. 148,2.

mâini. Ceea ce arată şi Pavel zicând: „Să înfățişați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bineplăcută Iui Dumnezeu ca închinarea voastră cea duhovnicească"3. Căci şi ochiul laudă când nu priveşte la cele neîngăduite, şi limba, când cântă psalmi, şi auzul, când nu primeşte cântecele rele, nici clevetiri ale aproapelui, şi cugetul, când nu unelteşte vicleşuguri, ci revarsă numai dragoste, şi picioarele, când nu aleargă la rău, ci spre rânduirea faptelor bune, şi mâinile, când nu se întind la răpire, la lăcomie, şi la lovituri, ci spre milă şi spre ajutorarea celor nedreptățiți. Atunci omul devine alăută bine acordată, aducând lui Dumnezeu o cântare duhovnicească plină de armonie. Şi instrumentele acelea le-a îngăduit pentru slăbiciunea lor, ca să-i îmblânzească spre dragoste şi armonie şi să trezească mintea lor să facă cele de folos cu plăcere, vrând să îi aducă la multă sârguință prin-tr-o astfel de călăuzire a sufletului. Dumnezeu, cunoscând trândăvirea şi nepăsarea lor, a meşteşugit prin această înțeleaptă metodă să îi trezească pe ci amestecând Ia osteneala râvnei lor plăcerea cântării. Ce înseamnă în chimvale de strigare sau de înțelegere? Numeşte astfel psalmii înşişi. Căci nu sunau în chimvale sau alăute aşa simplu sau în orice alte instrumente, fie chimvale, fie trâmbițe, fie alăute, ci arătau mai cu seamă înțelesurile acestor psalmi. Şi această osteneală şi trudă erau un câştig pentru ei.

Toată suflarea să laude pe Domnul. Fiindcă a chemat pe cei din cer, fiindcă a ridicat poporul, fiindcă a pus în mişcare toate instrumentele, trece apoi la întreaga fire, chemând orice vârstă la cântare, bătrânii, bărbații, tinerii, efebii, femeile, pe toți locuitorii lumii şi încă de aici, aruncând deja semințele Noului Testament, le împrăştie celor împânziți în tot pământul. Să cântăm, aşadar, pe Domnul neîncetat, stăruind a-I mulțumi pentru toate şi prin cuvinte, şi prin fapte. Căci aceasta este jertfă şi prinos, aceasta este cea mai bună slujire, asemănătoare

petrecerii îngereşti. Dacă vom stărui în a-L lăuda pe El ne vom săvârşi viața prezentă fără de vină şi ne vom bucura de bunătățile viitoare pe care fie ca noi toți să le dobândim cu harul şi cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, Căruia fie slava, puterea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.